

EXPOSITIONES QVAESTIONVM DOCTORIS SVBTILIS IOANNIS DVNS SCOTI, IN VNIVERSALIA PORPHYRII,

A Fratre Constantio Sarnano Ord. Min. Conuen. ex varijs hincinde locis, quamdiligentissimè collectæ.

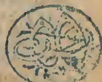
Quibus adiecit tractatum de Syllogismis conficiendis ad studentium vtilitatem.

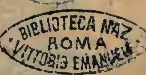
Necnon solutiones argumentorum Hieronymi Balduini, probantis logicam non esse scientiam, contra Scotum, ac dicentis non esse subiectum logices syll.

Tum demum de principio indiuiduationis, ac substantiarum materialium, & separatarum contra Scotum, cuiusdam recentioris Philosophi.

CVM PRIVILEGIO.







Venetijs, apud Franciscum Franciscium, 1585.

ILLVSTRISS.
AC REVERENDISS.
D. D. FELICI PERETO
A MONTE ALTO.
FIRMANAE ECCLESIAE
PRINCPI PERPETVO.
E T S.R.E. CA DINALI AMPLIS.

F. Constantius Sarnanus,
S. D.



VM essem Patauij in almis ædibus diui Antonij, Illustriss. ac Reuerendiss. Præsul, redegeram in methodum, ac breue quasi quoddam cõpendium, omnes questiones in Vniuersalia doctoris subtilis, ad id faciendũ hortatus à nonnullis literarum studiosis, vt per cognitionem omnium penè Scoticæ discliplinæ terminorum, habeant adolescentes seraphici ordinis nostri, methodum, qua lapi, errare, ac decipi non possint. Semper enim in illa fui sententia, quã & Socrati apud diuinum Platonem inuenio probatã, melius scilicet esse pau-

ca quædam ordinatè, & dilucidè proponere, quàm multa sine ordine congesta, ac obscura profundere. Hunc itaq; meum in dialecticis quæstionibus laborẽ, amplissimo tuo nomini, iure debui nuncupare, præsertim cum ille sis, qui & ingenij acumine, & præclaræ tuæ sapientiæ nomine, eum haud dubiè mirificè sis illustraturus; ad eum enim omnis doctrinæ, ac eruditionis apicem peruenisti, vt sine controuersia Thelogorum omnium summus tibi debeatur locus. Iam vero & hoc ipsum, multis alijs de causis facere decreui: primum quidem ob plurima, eaq; nõ vulgaria tua in me beneficia; deinde, quia non me latet, ꝙ pro singulari tua benignitate, nullis ad meis meritis flagitantibus, tanta me complecteris beneuolentia, quantam nec eloquentissimus quisque, vel longissima oratione exprimere valeret. Quid enim? seruus sum, & vt obsequij mei initium aliquod ostendam, sciantq; omnes te meum illustrem dominum, ac Męcenatem vnicum esse, lucubratiunculas has meas, tui nominis splendore præfulgentes, in lucem prodire curaui. Nam & Re-

uerен-

uerendiſs. Generalis Noſter Petrus Anto nius Camillus à Nuceria, qui non minori nominis fama, quàm prudentia Seraphicum hunc noſtrum ordinem protegit, administrat, ac tuetur, tuę erga me beneuolentiæ cauſa, me indies plurimis, ijſdemque maximis beneficiis afficit. Hoc igitur qualecunque fuerit opuſculum, ſub fauſtiſſimis auſpiciis tuis euulgādum eſſe cenſui, ac ampliſſimo nomini tuo dicandum, vt nominis tui celebritate, à liuido æmulorum, zoilorumque dente (qui optima etiam canino more infeſtare, inſectarique ſolent) protegatur, ac defendatur. Quare ſupplex oro atque obteſtor amplitudinem tuam, vt eo animo de manu ſerui & alumni tui munus hoc ſuſcipias, quo priorem illum libellum in formalitates eiuſdem noſtri doctoris te accepiſſe, certiſſimis, ijſdemque luculentiſſimis argumentis, teſtatum feciſti. Nec eſt quòd plura in breuis epiſtolæ formam congeram. Id vnum eſt, quod ſummis ſemper ab Opt. Max. Deo precibus, votiſque expoſcere contendam, vt amplitudinem tuam ad eum honoris gradum prouehat,

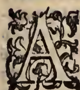
quo fœliciorem ſanctiorem que in terris, adipiſci nequit humana miſeria. Interim diu fauſtus, fœlixque viuas, & me in tuorum numero, non dicam adſcribere, ſed adſcriptum diu conſeruare, ne graueris.

Patauij Calen. Ianuarij. M D L X X V I.

INDEX EORVM,

QVAE SICVT DIGNA, IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

A



Differen-

 nitate

Men-

Differen-

Duo

Genus.

per

Præ-

Quid

Ratio

S

 cipij

T

V

FINIS.

INDEX QVESTIONVM IO. SCOTI, DOCTORIS SVBTILIS, ORDINIS MINORVM, super vniuersalia Porphyrij.

Vtrum

FINIS.

EXPOSITIO SVPER VNIVERSALIBVS IOANNIS DVNS SCOTI,

Fr. Constantij Conuentualis Franciscani a Sarnano.

PROOEMIVM.



OMMENTATOR Auer. in procemio primi libri Phys. Ea quæ ab expositoribus in librorum initiis sunt amplectenda, octo esse oino asseruit. Hæc sunt, quæ à Græcis τὰ προλεγώμενα vocantur, & a Latinis Prælectiones. Ea autem in hunc se habent modum. Intentio, Vtilitas, Ordo, Diuisio, Proportio, Via doctrinæ, Nomen libri, Nomen Authoris: Tamen secundum Græcos duo tantum (scilicet) Intentionem, & vtilitatem, aliis omnibus omissis declarabo, quæ inter illa vtiliora existunt. Auer. in procœ. primi libri physic.

Propria verò intentio huius operis est, mouere dubia circa dicta Porphyrij. Quæ intentio.

Causa verò finalis est, veritatem in ipsis latentem manifestare. Causa finalis.

Quæ vtilitas.

Vtilitas quę ex his qõnibus percipitur, maxima est: spectat.n.ad vniuersum opus logicum, acuit ingenium, promptioresque tũ ad arguendum, tum respondendum reddit: & ad vniuersam siue quamcunque sciam speculatiuã consequẽdam habiles facit huiusmodi speculatio.

Scotus splẽdor religionis Franciscanæ.

Quærit itaque primo Doctor noster Religionis splendor æternus antequam descendat ad Porphyrianam prouinciam illustrãdam, & declarandam, & quęstiones quę in ea admodum sunt difficiles mouẽdas, prius qõnes tres de logica in cõi mouet, & tangit. Quarum prima est.

Tres quæstiones in principio mouet subtilis Doctor.

AN Logica sit scientia.

Secunda quę secundam dubitationis sedem occupat. Vtrum logica sit cõis, vel propria. Non enim potest quispiam scire logicam esse communem, vel propriam, nisi prius sciuerit illam esse scientiam. Nam cõmune addit ad scientiã.

Quis vir logicæ.

Tertio loco quęrit de subiecto logices, An sit syllogismus. Debet namque logicę tamquã vxori iam maturę, ne sit adultera, assignari vir. Et ita dẽmus ĩ hac perscrutatione assignare spõsum, & subditũ. Quodaũt sit illud disputabim⁹.

Primo phyl.cõ tex.4.

Ratio autem totius ordinis est a Peripateticis tradita. 1. Phys. Vbi philosophus iubet ab vniuersalibus ad particularia procedendũ esse.

Quem ordinẽ sequutus fuit Scotus.

Hunc ordinem in hoc libro & Scotus adamussim est insequutus, cum dicit.

Circa logicalia diligenter intendens, vt veritates, idest propositiones quę in eis sunt (scilicet) dubię clarius elucescant, mouendo dubia, primo super librum Porphyrij. Deinde consequenter in libro prędicamentorum. Et circa hunc librum ita se habet.

Vt primo moueat quęstiones cões totius logices. Et secũdo moueat qõnes particulares, & proprias Materias ĩ dictis Porphirij declaratas.

Prima igitur qõ mota ab ipso Sco. hæc est.

Prima quæstio mota a Scoto.

VTRVM. Logica sit scientia.

PRO intelligentia ipsius quæstionis est aduertendum. Quod ista quæstio ortum duxit ex dictis philosophi, & Commen. 2. Methæ. vbi habet. Quod absurdum, & superuacaneum est, & inutile simul quęrere scientiam, & modũ sciẽdi. Vbi exponens philosophũ Auer. dicit. Quod per modum sciendi intelligit logicam non esse scientiam. Hanc partem sequutus est Aegidius, sicut apparet 1. Post. & Alexander Alexandrinus. & quam plures alij. Scotus autẽ ipsius rei veritate cognita, contra hos arma sumens, aperto Marte pręliatur, probãs logicam ipsam esse scientiam. Vt igitur veritas tanti quęsiti pateat, qõnem mouet sub hac dubitandi forma.

Vnde ortũ duxerit ista quęst.

2. Meth. cõtex. 15.

Opinio Aegidij & Alexãdri de Alexandria. inter iun oresAegidius Romanus, qõ j. super librũ post negat logicam esse scientiam.

VTRVM Logica sit scientia?

Vbi est aduertendum. Quod quęlibet quęstio in tria diuiditur, prętertitulum.

Quæstio in tria diuiditur.

Primo in partem argumentatiuam. Et hic est aduertendum, quod nunquã in parte argumẽtatiua est sumenda determinatio Doctoris. Secũda pars est solutiua, & determinatiua. Et hęc pars labitur per totum corpus quęstionis. Corpus autem quęstionis est post finẽ partis argumentatiuę: & ante initiũ partis responsiuę. Est tamen in parte determinatiua aduertendum, quod mos istius Doctoris est, vti istis nominibus, & verbis (dicitur.) Et cũ hoc verbo vtitur, tunc intelligas Doctorem referre alienam opinionẽ, & sniam. Quando autẽ vtitur hoc verbo

Nunquã in parte argumẽtatiua est sumẽda ratio doctoris.

Mos Doctoris subtilis.

Sed vtrum iſta Logica ſit ſcientia? dico quod non,quod probo ſic.

Nulla diſpoſitio naturalis eſt ſcientia,Logica hoc modo ſumpta eſt hmõi,ergo nõ eſt ſciētia. Logica naturalis nõ eſt ſcientia.

Argumentum eſt,in quarto modo,primæ figuræ in ferio.

Maior Philoſophi patet. Nullum enim naturale eſt artificiale. Sed Logica primo modo dicta eſt ens naturale, ſiue conſequens naturale, ergo non eſt ſcientia.

Maior propo.ſyllogiſmi patet,per ea,quæ habet Philoſo. 2. Phyſi. Vbi naturalia ab artificialibus ſecernuntur,atq; diuidũtur. Minor prop. ſyllogiſmi patet, qa Logica primo modo dicta, eſt quædam diſpoſitio intellectus, habilitas, & poteſtas, & inclinatio, quæ eſt paſsio ipſius naturæ,& ita identificata realiter. Minor ſyllogiſmi eſt nota,ita ſupple qđ logica primo mõ ſumpta eſt diſpoſitio naturalis,& ita nõ eſt ſcientia. 2.Phiſ. cõtex.1. Vide pro hoc doctiſſimum Mauritium q.5. uniuerſaliũ.

Logica artificialis eſt quidam habitus intellectualis docens modum diffiniendi, diuidẽdi, & arguendi. Sed quæ fuit prior? vel naturalis, vel artificialis? Dicas, quod naturalis. Naturale enim præſupponitur artificiali, iuxta illud 2. Phyſi. Ars imitatur naturam. Logica artificialis quid. 2.Phyſi. cõtex. 79.

Quid ſit ſcientia, puto vos ſcire ex his, quæ dicuntur a philoſopho.1. Poſt.ſcire eſt rem per cām cognoſcere, & qm̄ illius eſt cauſa &c. Et ex his quæ habet Linconienſis in eodem loco. Primo poſte.cõtex.5.

Scientia, & ſcire ſi propriè ſumantur, differunt.Scientia enim eſt quidam habitus,ſcire verò eſt actus: confunduntur tamen ſępe ſępius. Scientia & ſcire differunt.

Scientia eſt notitia intellectualis certa, & euidens alicuius veri,neceſſarij,complexi,euiden- Diffinitio ſciæ propter quid.

ter deducti ex aliquibus necessarijs prius notis, euidenter, mediate, vel immediate.

& propriè dictæ cum declaratione eius, ꝓ hoc vide Io. de Bassoli. 5. q. prologi. Secundi articuli.

Doctor noster vult, quod habeat quatuor cõditiones ipsa sciẽtia. 1. quod sit notitia certa: 2. qđ sit de obiecto necessario: 3. quod sit causata à cã euidenti, intellectui: 4. quod si applicata ad cognitum per discursum syllogisticum: & istæ quatuor particulæ habentur in diffinitione scire. Habita ab Arist. 1. Post. Vbi sic dicitur. Scire aũt arbitramur: vnumquodque simpliciter, & nõ sophistico modo: quod est secundum accidens cum causam arbitramur cognoscere, qm̃ illius est cã, & nõ contingit aliter se habere.

1. Post. cõtex. 5.

Prima particula Doctoris. s. quod sit certa, habetur ex illa particula (& nõ sophistico modo) in qua excluditur omnis incertitudo, & cognitio apparẽs, & secũdũ quid. 2. particula quod sit de obiecto necessario, habetur ex vltima particula. s. & non cõtingit aliter se habere. Notatur ibi necessitas cõclusionis, vbi necessaria est connexio prædicati ad subiectum. 3. conditio habetur ex illa particula (cum causam arbitramur cognoscere) designatur eius notitia principiorũ. 4. conditio habetur ex ista particula (quoniam illius est cã) denotatur applicatio principiorum ad conclusiones per discursum syllogisticum. Istas quatuor cõditiones, & qũo sumantur ab Arist. clarius quàm hic docet Scotus in 3. rñdendo ad quæstionem: Videtur quòd non.

Conditiones sciæ sunt quatuor ſm Scotũ in 4. q. prologi. Secundum Frãciscum de Mayron. sunt septẽ, vide in prologo. qõ. 14. quas omitto gratia breuitatis.

Scotus in 3. q. 24.

Hic Scotus arguit ad partes. Nullus modus sciendi est scientia, sed logica est huiusmodi, ergo logica non est scientia. Argumentum est in 4. modo primæ figuræ in ferio. Maior probatur à simili: quia queadmodum modus videndi nõ

Arguit Scotus ad partes.

est visus; ita & modus sciendi non est scientia: quod autem modus videndi nō sit visus, patet, quia modus videndi est actus secundus, & visus est actus primus. Modo actus secundus non est primus. Præterea modus vidēdi est multiplex. Nam quædam animalia clare vident, sicut Aquila respectu solis. Quædam imperfecte, sicut Noctua respectu solis, cuius meminit Aristo. 2. Metha. Sicut se habet oculus Noctuæ &c. Quædam animalia viuūt pudicè, sicut boni Religiosi, qui in ecclesijs mulieres videre formidant. Quædā impudicè, vt mundani viri. Mō certum est, qđ videre debiliter ī Noctua nō est eius oculus. Nec ēt videre clarè in Aquila est eius oculus. Quia videre sic, & sic, est accidens in oculo, oculus autem est substantia. Modo nullum accidens est substantia, sicut patet per Cōmen. 7. Methaph. Quidditates accidentium posteriorantur quidditatibus substātiarum. Quemadmodum, & philosophus statuit in serie p̄dicamentorū. Vbi nouē p̄dicamenta accidētiū locauit post p̄dicamentū substantiæ. Et ita patet probatio istius maioris à simili. Quod sicut modus vidēdi nō est visus, ita modus sciēdi nō est scīa.

Actus secūdus non est actus primus.

Quomodo modus uidendi sit multiplex.

2. Met. contex.

Non est ex parte solis impossibilitas uidendi, uel uisionis in noctua, sed ex parte oculi, uide Scotum in 2 di. 3. q. 6.

7. Met. conte. 4.

Minor vero probatur per glosam Commen. vbi supra. Nam oēs cōiter expositores illum locum, per modum sciendi, intelligunt logicam.

Auer. 3. Meth. ubi supra.

IN OPPOSITVM autem in hac parte Scotus arguit ad partem oppositā, vbi vult probare logicam esse scientiam, arguit autem sic.

In oppositum.

Omnis scientia est effectus, siue habitus conclusionis demonstratæ, logica est hmōi, ergo logica est scīa. Maior propositio est philosophi 1. Post. exp̄sè. Minor patet, Nā vt dicemus: In lo-

Primo arguit ad partem oppositam.

Primo post. cō tex. 5.

Secũdò arguit Probatio antecedentis est ipsius Mauritij.

Concretis abstracta valet cõsequentia, ubi est prędicatio p se, q̃ est famosa, apud Scotũ. in 13.q quolib. & Mauritiũ in c. de genere. q. 3. Concretis ad abstracta valet in accidentalibus. vt album est coloratum, ergo albedo est color, vide Scotum in 13. qõ. quolib. Multiplex abstractũ.

gica multa demõstrationis fauore cõcludũtur.

Secundò arguitur sic. Logicus est sciẽs, ergo logica est scientia. Probatur antecedens. Quicunque demonstratiuè, est cognoscens, ipse est sciens: sed logicus est demõstratiuè cognoscẽs, ergo logicus est sciens. Maior ꝓbatur in corpore qõnis, Consequentia tenet per regulã illam famosam Scoti, quæ est. Qđ arguere à cõcretis ad abstracta, vbi est prædicatio per se, est bonã consequentia. Qũo autem ista regula Scoti habeat locũ veritatis declaratur in capite de genere. q. 3. Tamẽ pro nũc dicendũ est ad vberiorẽ doctrinam: qđ ista regula tripliciter limitatur.

Primò, quod in concretis sit prædicatio per se. Non enim valet, album est dulce, ergo albũ dulce. Quia nõ est in primo modo dicendi per se. Accidit enim albo, quod sit dulce. Secundò, quod sit uera in accidentalibus cõcretis, & abstractis. Et non valet, homo est animal, ergo humanitas est animalitas. Quia licet sit prædicatio per se, est tamẽ substantialis: ideo non valet. Tertio, quòd sit vera, quando abstracta non sint vltima abstracta. Ex formalitatibus patet, quid sit vltimum abstractum. Aliud est abstractum à supposito, idest ab inferiori. Aliud à subiecto: & posset addi tertiũ, videlicet, à fundamento. Vt habet Scotus in 1. Exemplum primi. Humanitas. Exemplum secundi, vt albedo. Vbi tamen est aduertendum, quod vbicunq; reperitur abstractio à subiecto in terminis communibus reperitur abstractio à supposito: licet non econtra. Nã sicut humanitas abstrahitur à Sorte, ita albedo ab hoc albo. Quamuis remaneat cõcretio alterius denominationis. In antecedẽ-

Scotus in 5. di. primi. q. j.

Vide Mauritiũ q. 13. uniuersalium.

te

te est prædicatio per se, logicus cum demõstret necessario est sciens, & procedit in accidentalibus abstractis nõ vltima abstractione abstractis, sed media abstractione. Quia logica potest adhuc abstrahi. Exemplum, vt logica, & ratio logices, scientia, & ratio scientiæ, vel logicalitas, & scientialitas, quod falsum non est. Igitur non valet logicus est opinans, ergo logica est opinio. Quia in antecedẽte non est prædicatio per se: vel dicamus, quod logica vtens est opinio, non scientia: sed instrumẽtum sciendi, sicut declarat Auer. 1. Phys. Et 7. Meth. Vtimur enim logica bifariam, vel pro quanto vtimur arte logica, arguendo, & syllogizando syllogistice, enthimematicè, inductiuè, & exempla riter. Aut pro quãto accipimus aliquam propositionem declaratam in logica ad probandam aliquam veritatem in aliqua scientia. Et vtroque modo logica est vtens, seu visualis, nõ scientia, sed modus sciendi, Auer. teste. Ipsis igitur rationibus ad inuicem sic præliantibus remanet quæstio pro vtraque parte dubia.

Logica põt adhuc abstrahi ut logica & ratio logices.

An logica sit opinio uel scia, uide Paduanũ Barolitã. in suis contradictionibus pagina 78. Primo Physico. contex. 36. & 7. Meth. cõtex. 2.

Auer. ubi sup.

DICENDVM quod logica est scientia.

In hac parte Doctor suam ponit conclusionem propriam opinionem explicans, dicens. quod logica est sciẽtia. Ratio ad hoc est duplex, Prima formatur sic, logica demonstratiuè traditur, ergo est sciẽtia. Cõsequẽtia est Philosophi. 1. Post. In diffinitione demonstrationis. vbi hẽt. Quod demonstratio est syllogismus faciens scire. Tunc sic. Vbi demonstratio, ibi scientia, sed in logica est demonstratio, ergo scientia. Quod in logica sit demonstratio, patet. Nam sicuti in alijs scientijs, veluti dicit Scotus in textu, probantur

Ratio duplex probans logicã esse scientiam.

Primo post. contex. 5.

Diffinitio formalis ipsius demonstrationis. Demonstratio, in logica pro hoc uide Antonium de Fantis in primo articulo.

bantur proprietas, & passiones de suis subiectis: ita etiam & in logica. Nam de ente probantur proprietates, & passiones. In Mathe. In philosophia naturali de corpore mobili ostēditur mobilitas. In Metha. vero de triangulo demonstratur habere tres. Sic & in logica de syllogismo demonstratur hēc tres, vel constare ex tribus terminis, vel esse in modo, & in figura. Et ita sicut in scientijs realibus multa demonstrantur, & per demonstrationē cōcluduntur, quando passiones demonstrantur de subiectis, ita & in scia rationali multa demōstratiue cōcludun tur: quando passio de suo subiecto ostenditur. Ex his igitur sequitur logicam esse scientiam.

Tres sunt passiones syllogismi, vide Scotū, in 3. q. vniuersalium.

Tertio arguitur,

Tertiò arguitur sic. In logica est subiectū passio demonstrabilis de subiecto, & diffinitivo, quæ est medium, per quod demonstratur passio de subiecto, ergo logica est scientia.

Primo priorum cap 1.

Quæ nam sit passio syllogismi, pro hoc vide Scotum in 3 q. vniuersalium.

Primo post. con tex. 5.

Antecedens patet. 1. Priorum. Nam ibi ponitur diffinitio syllogismi, quæ est, quod syllogismus est oratio in qua quibusdam positis, &c. Ponitur ēt syllogismus, qui est ab eo diffinitus, ponitur ēt ibi passio demonstrabilis de syllogismo. s. constare ex tribus terminis, & ordinari in modo, & in figura sunt proprietates ipsius syllogismi. Et ita sunt omnia requisita ad demonstrationem. Consequentia est manifesta ex philosopho, & Com. Vbi vult, quod omnis demonstratiua sciētia consurgat ex tribus, ex subiecto, medio, & passione. Quare patet his rationibus logicam esse sciam. Dictum enim fuit in parte ad oppositū, quod scientia est effectus demonstrationis: effectus autem (vt scitis) ordinem habet ad causam, à qua producitur. Causa autem

huius

huius effectus non est, nisi demonstratio ipsa: ideo duo declarabimus circa istam propositionem.

PRIMO quomodo scientia sit effectus.

Secūdo quomodo demonstratio, vel demonstrationis præmissæ sint causæ eius.

De primo est notandū, quod duplex est effectus. Quidam est vniuocus, & est ille qui similis est producenti in natura, siue in gradibus essentialibus. Non tamen accidētalibus. Exemplum. Sortes pater, Plato filius sunt eiusdē speciei, & conueniūt in gradibus essentialibus, & prædicatis. Nam vterque eorum est animal rationale. differunt tamen in gradibus suppositalibus. Nam Sortes Sorteitate est Sortes, & Plato Platoneitate est Plato. Hoc modo loquendo, non possumus dicere, quod scientia sit effectus vniuocus demonstrationis, & præmissarum, quia non sunt eiusdem speciei, vt dicemus, siue rationis.

Duplex effect. Effectus vniuocus quid. Exemplum. Pro hoc vide Scotum, in 2. di.3.q.6.

Alius est effectus æquiuocus, & est ille, qui est dissimilis in natura producenti. Exemplum. Vermiculus, qui ex putredine, & solis beneficio nascitur, est effectus æquiuocus respectu solis: quia sol est dissimilis in natura. Nam sol incorruptibilis est naturæ, vermiculus verò corruptibilis: corruptibile autem, & incorruptibile differunt plusquàm genere secundum Aristote. & Commen. Vbi est aduertendum, quòd duplex est genus. Quoddam logicum, & quoddam Physicum: logicum est, cuius commeminit Porphyrius. Physicum genus est materia prima, ad quam stat vltima resolutio in naturalibus, cuius meminit philosophus

Effectus æquiuocus quid. Exemplum. Auer.comm.2. vltima, 10.libri Meth. Duplex genus. Vide Antoniū Andream in q. vltima, 10.libri Meth. Primo Physi. cō tex.1. Auer. vbi supra.

losophus.1.Physi. Et de hoc genere intelligitur illud,quod dicit Auer.quod corruptibile,& incorruptibile differunt plusquam genere,nō logico,sed Physico. Vnde quæcunq; conueniunt in materia sunt de eodem genere Physic. 1.omnia quæ sunt materialia,& sic ignis,& terra,homo & omnia alia sunt eiusdem generis.Et sic dicitur quod corruptibile,& incorruptibile non sunt de eodem genere Physico : quia non conueniunt in materia. Cum incorruptibile nō habeat materiam : tamen sunt de eodem genere logico . Quia homo, & Angelus sunt in eodem prædicamento.s.substantiæ . Exemplum . Nam vermiculus materiam primam includit,quę in eo corruptionem parit, à qua materia sol absoluitur. Cum omnis materia ex sententia Arist.& Auer. à corporibus cœlestibus penitus sit relegata . Et in hoc Scotus plurimum commendat Auer.2.sent.Qui sequutus Arist.præcepta.materiā à cęlo amouit, q̄ potius vocatur subiectum.

Commentator in 2. cæli in Cōmen.49.contra Auicēnam infert q̄d si corpora cæleſtia essent eadē in genere,& diuersa in specie essent cōposita ex materia, & forma, & essent generabilia, & corrupubilia,scotize.

Homo & Angelus sunt in eodē prædicato.

Auer in lib. de substātia orbis, cap.2.

Scotus in 2 dis. 14.q.1.

Materia cæli uocatur subiectū, aut materia ad vbi viderem .

Auer. in libro de substantia orbis,ca.2.Ca.6.& 2.post.vltimo.

Scientia ergo dicitur effectus æquiuocus respectu demonstrationis,siue præmissarum,probatur,ille effectus est æquiuoc⁹, qui est dissimilis producenti: sed scientia est dissimilis notitię pręmissarum,ergo est ęquiuocus.Maior est omnium Peripateticorum . Minor probatur per Arist.& Auer.6.Ethi.Vbi habet quod notitia pręmissarum dicitur intellectus: notitia verò conclūsionis demonstratę dicitur scientia.Ibi enim philosophus distinguit habitus intellectuales ad inuicem.Tunc arguo sic.Intellectus, & scientia,sunt habitus distincti,& realiter diuisi, ergo dissimiles in natura,& essentia,ergo alterius rationis,ergo ęquiuoci. Omnes istæ cūsequentiæ

patent

patent ex dictis. Patet ergo quomodo scientia est effectus æquiuocus respectu præmissarum.

Pro quo vlterius est notandum, quod Scotus sciētiam appellat effectum. Auer. autem. 6. Ethi. dicit, quod scientia simpliciter est habitus demonstrationis, & est forma cōcollecta. 1. Poste. Quod Doctrina, & disciplina est quoddam productum in sciente, & disciplinato. Arist. autem appellat doctrinā, & disciplinam. Omnes enim conueniunt in significato, & in re, differūt aūt in nominibus. Hoc autē fuit: Quia considerauerūt scientiam sub diuersis rationibus. Scotus enim considerauit scientiam, vt emanātem & effluentem à præmissis, & vt ortam, & genitam ab illis. Et ideo scientiæ attribuit rationem effectus: præmissis vero rationem causæ.

6. Ethi. c. 3.

Primo post cō tex. 1.

Scotus Arist. & Auer. discrepāt in nominibus conueniunt in significato, & in re.

Sic etiam considerauit Auer. 1. Post. sub rōne producti, 6. Ethic. Vidit Auer. Quod scientia est habitus de prima specie qualitatis, & qa est de difficili mobilis à subiecto, ideo appellauit illam habitum simpliciter demōstrabilem, dixit habitum simpliciter, pro quanto cum difficultate est mobilis, dixit demonstrabilem, pro quāto beneficio demonstrationis acqritur. Vbi etiam Auer. asserit, quod scientia perficit intellectū, quemadmodum declarat in proœmio 1. Phys. Vbi vult, quod scientia speculatiua est vltima fœlicitas, & sempiterna vita. Perfectio vero formæ est tributa, iuxta illud 2. de anima. Anima est actus corporis, i. perfectio corporis. & quia vidit hanc proprietatem in scientia, appellauit eam formam. Et qa ista forma ex omnibus disseminatis, in demonstratione colligitur, ideo vocauit formam concollectā, quasi simul

6. Ethi. c. 3.

Scientia simpliciter est habitus demonstrationalis.

In proœmio primi libri Physic.

2. De anima cō tex. 5.

mul lectam,& sumptam, quæ exponitur in demonstratione. Philosophus verò considerauit scientiam demonstratiuè egredietem à doctore;iō appellauit eam doctrinā. Et quia demonstratiuè recipitur in discipulo: iō appellauit eā disciplinam. Ecce ergo, quod ea, quæ dicit Scotus non sunt à Peripateticis institutis aliena.

Omnia quæ dicit Scotus non sunt a peripateticis institutis aliena, si bene consideres.

Quomodo præmissæ sunt causæ cōclusionis, vide etiam Antonium de Fantis articulo primo de demonstratione.

Demonstrationes reales.

De 2. quō præmissę sunt causæ effectiuæ respectu scientiæ conclusionis. Circa hoc est pulcherrima difficultas,& maximè in secundis intentionibus. Nam duplex est demōstratio. Alia realis,& alia intentionalis. Realis dicitur illa, quæ conflata consurgit ex terminis realibus,& sunt illę demonstrationes, quæ fiunt in Philosophia naturali, in Mathematica,& in Methaphysica. Vt hæc; omne vnum est verum, omnę ens est vnum, ergo omne ens est verum.

Omnis triangulus hēt tres angulos æquales duob. rectis; ysocheles est huiusmodi ergo &c.

Quare dicūtur demonstrationes reales.

Omnę corpus est mobile, forma est corpus, ergo &c. Istæ dicuntur demonstrationes reales: quia sunt compositæ ex terminis realibus. Sumit enim compositum denominationem à partibus componentibus.

Quid sit demōstratio intētionalis.

Alia est demōstratio intentionalis, quę cōponitur ex terminis secundarū intentionū, vt hęc.

Omnis oratio, in qua quibusdam positis, & concessis,&c. sed syllogismus est hmōi, ergo.

Ista est vna demonstratio intentionalis, quæ composita est ex terminis secundarum intętionum. Sed quō ego scio, ꝙ ista sit demonstratio, & intentionalis? Dico ꝙ ego scio me benè demonstrasse: quia scio ea, quę oportet me scire, ad demōstrationem componendā: oportet aūt

me ſcire, quid ſit medium, quid diffinitio, quid ſubiectũ, quid paſsio: quid ſit procedere ex pręmiſsis veris &c. quid propoſitiones per ſe, quid de omni. Iſta. n. ſunt quę reddunt mihi integerrimam demonſtrationẽ. Et ideo ſcio me benè demonſtraſſe, reflectendo actũ intellectus mei ſupra ipſam demõſtrationem, & recurro celeri pede ad librũ Poſt. & inuenio me obſeruaſſe ea oĩa in demonſtrando, quæ in demonſtratione obſeruare iuſsit Ariſt. Ex quo infero mirabile correlarium, ꝙ nemo ex ordine addiſcendi librum Porphyrij, librum prædicamentorum, librum de interpretatione, librum Topicorũ, & Elenchorum eſt ſciẽs; Niſi habeat librum Poſt. Et ideo addiſcens oẽs iſtos libros priuſquã habeat librum Poſt. Non habet ſcientiam; ſed opinionem, & probabilitatem. Scientia ergo acquiritur per organũ demõſtrationis in libro Poſt. confabricatum. Eſt igitur demonſtratió duplex realis, & intentionalis.

Quæ nam ſint illa, quæ faciũt ad demonſtrationem.

Mirabile correlarium.

Quilibet logicus ordine doctrinæ præcon cipere debet librum prædicamentorum, & priorum, ante librũ poſteriorũ, quia debet habere cognitionem partiũ, tamen non dicitur ſciẽs, ſed quandã credulitatẽ acquirit, vide Antoniũ de Fantis, in 2. Articulo de rationalis vſu diſciplinæ.

Nunc verò clara eſt vobis difficultas. Nam demonſtratio intentionalis eſt ſcd'a intentio, ſ. relatio rationis; reſpectus aũt non ſunt de genere actiuorũ, ergo non poſſunt habere rõnem cãę.

Vt arguatur ſic. Nullus reſpectus eſt cauſa, ſed demonſtratio intentionalis eſt reſpectus, ergo non eſt cauſa, ſi non eſt cã, ergo non eſt effectus, ergo dempto priori ruit omne poſterius. Quomodo ergo dictum eſt, ꝙ ſcientia eſt effectus demonſtrationis? quomodo ergo præmiſſę ſunt cauſę efficientes? Illud autem quod auget difficultatem eſt hoc, quia nullum nobilius cauſatur ab ignobiliori, ſcientia verò eſt nobilior pręmiſsis ſecundarum intentionũ. Probo, quia

Per hæc argumenta poteſtis probare, quod in ſecundis intentionib. non eſt demonſtratio, neq; logica eſt ſcientia.

quia ſcientia eſt qualitas,& ens abſolutum,pręmiſſæ demõſtrationis intentionalis,ſunt reſpectus,& entia rationis,ergo ſequitur, quod ſciētia eſt nobilior præmiſsis. Et tunc ſequitur alterum incõueniens:quod effectus æquiuocus eſt nobilior ſua cauſa,qđ a nullo conceditur.Præterea illud,quod auget etiam dubitationem in hoc eſt illud,quod vult Scotus in ſua doctrina. Quod inter medium,demonſtrationem, & cõcluſionem eſt diſtinctio ex natura rei(.i.præter operationem intellectus)ſed in reſpectibus intentionalibus non põt eſſe diſtinctio ex natura rei,probo quia non poſſunt eſſe præter operationē intellectus.Cũ in fieri,& cõſeruari dependeant ab actu collectiuo.Ecce ergo ꝓfunda difficultas,quæ ſub paucis verbis latitabat. Et per hæc argumenta poteſtis probare, quod in ſecũdis intentionibus non eſt demonſtratio,neque logica eſt ſcientia.

An in reſpectibus intentionalibus poſſit eſſe diſtinctio ex natura rei.

Cauſa poteſt multipliciter cõſiderari.

2 Phyſi.contex. 29. & ſe undo. Meth. cõtex 5.

Attentione dignam eſt quod hę ad ſe inuicē abſtrahant, & ordinātur, ſub ratione ſuperioris & inferioris .ſ.efficiens, producens & emanans, aut pullulans. nam primum infert ſecundum, non aũt econuerſo.

Pro declaratione huius dubitationis eſt notandum,quod cauſa poteſt multipliciter conſiderari.Primò ſub ratione efficientis,& trãſmutantis.ſicut dicebat philoſophus.2.Phyſ. Quod cauſa efficiens eſt principium vnde motus. Secundò ſub ratione producentis. Vbi aduertendum eſt,ꝙ ſemper inter cauſam,& effectum,ſic conſideratum,eſt diſtinctio eſſentialis,& realis. Et hoc modo ſumendo cauſam efficientem, & producentem per motum, & trãſmutationem non poteſt aſſumi ad demonſtrationē in ſecundis intentionibus,nec etiam ad demonſtrationem realem.2.q.a,vt diximus,hoc modo inter cauſam,& cauſatum eſt diſtinctio realis. Modo inter ea,quæ poſita ſunt in demonſtratione,nõ

poteſt

poteſt eſſe diſtinctio realis, patet, quia in demõſtratione nõ ponuntur niſi tria ſecundum philoſophũ. Medium, qđ eſt diffinitio ſubiecti (ſecundũ Scotũ) & ſubiectum, qd eſt minor extremitas, & paſſio, quę eſt maior extremitas. Exemplum, diffinitio vt animal rõnale, quę eſt medium. Homo, q eſt minor extremitas: & riſibile. Sic demõſtrãdũ. Omne animale rational eſt riſibile, omnis homo eſt animal ratione, ergo omnis homo eſt riſibilis. Dico modò, quod inter animal rationale, qđ eſt medium in demonſtratione, & hominem, & riſibile, quę ponuntur in concluſione, nõ põt eſſe diſtinctio realis. Nego, diceres, probo, quia ſi inter iſta eſſet diſtinctio realis, nũc ſcientia nõ eſſet ęternorum, & incorruptibiliũ, ſiue impoſſibiliũ aliter ſe hr̃e, ſicut dicit Ariſt. j. Poſt. oſtẽdo ſic. Quia ſi iſta ſunt diſtincta realiter ergo poſſunt ſeparari, & ſeorſum exiſtere, & diuiſim, ergo paſſio ꝑpetuo nõ ineſt ſubiecto, ergo iſta propoſitio, Hõ eſt riſibilis, non eſt de oĩ poſterioriſtico. Quia qñq; nõ ineſt, & qñque ineſt. Et ita nõ ineſt in oĩ tꝑe: quia non propriè ꝑmiſſę ſunt cauſę efficientes cõcluſionis, loquẽdo de cã effectiua, vt diximus: & ꝑꝑ hoc ꝓbatur ꝙ paſſio non diſtinguit̃ realiter a ſubiecto.

Tria requiruntur in ſcĩa demõſtratiua primo poſt. cõtex. 25.

Exemplum.

Animal rõnale eſt medium in demõſtratione.

Primo poſt. con tex. 5.

An prę͂miſſæ dicantur cauſæ efficiẽtes vel materiales. Vide Scotum, in 14. q quolib. articulo 2 ad calcẽ, & in prolo. q. 3.

Secundo modo põt conſiderari cã ſub ratione emanantis, pullulantis, atq; eliciẽtis. Et ſic cã cõſideratur ſine motu, & tranſmutatione, ſed ꝑ quandã emanationẽ. Et ſic prę͂miſſę demonſtrationis poſſunt dici cauſę emanatiuę, pullulatiuę, & elicitiuę. Et inter cãm, & cãtũ hoc modo nõ eſt diſtinctio realis, ſed ex natura rei, quę põt ſtare cũ idẽtitate reali. Nã iſta paſſio, & ſubiectũ, quę ponuntur in demõſtratione, diſtinguntur

Qũo inter cauſam, & cauſatũ eſt diſtinctio ex natura rei. Vid Authorem formalitatum.

ex natura rei, & sunt eadem realiter, & per hãc pulchram declarationem soluitur primum argumentum Nam licet respectus non sit de genere actiuorum cum motu, & transmutatione, & ita non possint esse causæ efficientes propriè: possunt tamen esse de genere actiuorũ, vt sunt cāę sub rõne emanantis, pullulãtis, & elicientis.

An respectus, sit de genere actiuorum.

Prima solutio.

Pro declaratione secundi argumenti possumus dare triplicem solutionem. prima, quod scientia relata ad pręmissas secundarum intentionum inueniatur nobilior, tamen scientia cõparata ad demonstrationẽ formatã ex secundis intentionibus, & ad intentionẽ demonstrabilẽ, quæ duo integrant vnã cãm, s. q̃ dr̃ integratio, perdit in nobilitate. i. ignobilior est cũ eis.

Secũda solutio.

Secunda solutio potest esse hæc, quod licet scientia comparata ad secundas intentiones sit perfectior. Cũ scientia sit ens reale, & secundæ intentiones entia rõnis: tñ scientia cõparata ad fundamẽta secũdarũ intẽtionũ est imperfectior.

Scientia est ens reale.

Secundæ intentiones sunt entia rationis.

Tertia solutio.

Tertia solutio, quæ est melior secunda, quod licet scientia absolutè considerata sit nobilior secundis intentionibus absolutè consideratis. Scientia tamen considerata sub ratione producibilis, & sub rõne effectus: & p̃missæ cõsideratæ sub ratione producentis, & causantis. Dico quod scientia imperfectior est pręmissis. Vt sic. Ratio mea est hæc. Quia rõ producentis est nobilior ratione producti: quia, vt sic, rõ producẽtis est causa ęquiuoca: & scia est effectus æquiuocus: vt dictũ est. Modò effectus æquiuocus ꝑ est imperfectior sua causa ęquiuoca.

Ratio producẽtis est nobilior ratione producti.

Ad tertium dico, ꝙ licet in secundis intentionibus nõ inueniatur distinctio ex natura rei in

fieri

fieri, cũ producãtur p actũ intellectus: tñ secundis intentionibus positis nõ inconuenit dare distictionẽ ex natura rei. Ratio mea est hæc: quia in secundis intentionibus secũdũ Scotũ, est diffinitio, subiectũ & passio: sicut patet in syllogismo, & sua passione, q̃ est constare ex trib. terminis; põt suo mõ esse distinctio ex natura rei: patet ergo solutio propositæ dubitationis.

Quomodo in secundis intentionibus datur distictio ex natura rei.

Primo priorũ. cap. 1.

Posuerat Scotus conclusionẽ hanc in corpore quæstionis. Logicam scientiam esse. At vt dubitationes, quæ in ea parte contingunt, soluantur, dubia opportunè tangemus.

Primũ dubiũ est, de qua logica sit sermo, de logica docẽte. Intelligendo de ea ergo logica Scotus ĩtelligit, q̃ est sciẽtia. Patet hoc, q̃a ꝑꝑea mota est qõ in præsenti: sed logica docẽs est hmõi, ergo &c. Minor patet ex distinctione Scoti, quã apponit inter logicã docentem, & vtentem.

Primũ dubiũ.

Secundò sic. De ea logica intendit Doctor q̃ procedit ex primis, & necessarijs principijs ad proprias, & necessarias conclusiones: sed logica docens est huiusmodi, vt patet ex Scoti discursu, ergo &c. Maior, & minor sunt noctæ.

De qua logica est hic sermo.

Tertiò, de ea logica hic intendit, quæ est effectus demonstrationis: sed logica docens est effectus demonstrationis. ergo logica docens est scientia.

Dubitatur, an loquatur de logica ꝓpria, uel de logica in communi? Solutio, est intelligẽdũ de logica in communi, & de hac intelligit hic Scotus, quæ proportionatur subiecto attributionis huius scientiæ, vt est syllogismus: sed logica in communi, & non propria adęquatur suo subiecto, ergo de ista est sermo.

Solutio.

Logica in quo est tanquam in subiecto.

Tertiò dubitatur logica, de qua est sermo, in quo est tanquam in subiecto? Solutio, in intellectu ponenda est tanquam in subiecto: Ratio, quia logica, cum sit sciētia, est accidens, quia accidentis esse est inesse 7. Metaph. Cum sit accidens spirituale, & immateriale, nullum potest sibi subiectum dari nisi intellectus.

7. Metaph. contex. 2.

Verum hic summopere est aduertendum, ꝙ logica, quę est scientia, & effectus demonstrationis, est genus, & est accidens: pro eo ꝙ est effectus, dependet à suo scibili, & mēsuratur ab eo. Nā scia refertur ad scibile: non tñ econuerso, sicut decernit philosophus in prędicamētis, capitulo de Relatione: Sed quę est ratio, ꝙ scia refertur a scibile, non tamen scibile ad scientiam? ratio est, quia perfectius non refertur, nec ordinatur ad imperfectius. Scibile est perfectius sciētia. Rō, quia scibile habet rōnem mensurę: scientia autem mensurati, quia scibile est perfectius ipsa sciētia: & propter hoc non refertur ad sciētiam relatione mutua. Patet igitur, quod logica est effectus dependens, & mensurabilis.

Quomodo logica sit genus, & accidens.

Scibile hēt rōnem mensuræ, scia aūt mensurati

Scibile, & scia sunt relatiua secūdum dici, q̄uis nō propriè sint ad aliquid generaliter, tñ ad aliquid nuncupantur.

Secundò, logica est genus. probatur: Genus prędicatur de pluribus differentibus specie in quid: logica est huiusmodi ergo, &c. Maior est Porphyrij. Minor probatur, quia logica prędicatur de dialectica, & demonstratiua, quę specie distinguuntur. ergo &c.

Tertiò, logica est accidens: Et ratio, quia ponitur in intellectu, tanquam in proprio subiecto susceptiuo eius.

Cap. de genere.

Quarto dubitatur an sit vna?

Logica est vna multiplici vnitate.

Solutio, logica est vna: Tamen multiplici vnitate potest dici. Vna quidam vnitate cōsequen-

te

te propriam naturam. Quia quodlibet ens consequitur sua vnitas. Secundò est vna vnitate subiectiua pro quanto in vno subiecto, & intellectu recipitur, siue reponitur. Tertiò est vna vnitate obiectiua, ex extrinseca. Nam quælibet scia sumit vnitatem ab obiecto, qd' considerat. Verũ istud obiectum potest esse multiplex, Genericũ & specificum. Et quia præsens materia altiorē deposcit artificem; pro nunc dimittatur.

Obiectum multiplex.

Quinto dubitatur an logica sit scientia realis vel intentionalis.

An logica sit scientia realis, vel intentionalis, realis intrinsecè, Intentionalis extrinsecè ab obiecto, idest ab ipso syllogismo.

Dico, quod dicitur realis, & intentionalis. Potest dici realis intrinsecè, & formaliter secundũ propriã naturam eius, sic quod sua natura inquantum scientia est realis. Potest dici intentionalis, siue rationalis: non hoc modo in pręsenti dicenda est rationalis, quia rõne, & intellectu sit causata, quia sic omnis scientia diceretur rationalis: sed dicitur rõnalis pro eo ꝙ obiectum eius quod consideratur est rationale siue ꝑ rationem elaboratum, atq; causatum & ita dicetur logica rationalis denominatiuè denominatione extrinseca sumpta à subiecto.

Vide Mau. in 1. q. secundæ difficultatis.

Quomodo logica dicatur rationalis.

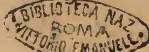
Sextò dubitat̃, an sit scientia practica vel speculatiua? Dicendum, ipsam esse scientiã speculatiuam: quemadmodum apparet de intẽtione Scoti in prologo. Sed quia illa notitia dicenda est practica, quæ est directiua, & regulatiua alterius, logica uero est regulatiua, & moderatiua intellectus, ergo videtur scientia practica, & nõ speculatiua. Ad hoc respondeo, ꝙ illa dicenda est notitia practica, quę est regulatiua alterius potentię ab intellectu. Hoc est, illa notitia intellectus est dicẽda practica, quę est moderatiua,

An logica sit practica, vel speculatiua.

Scotus in prologo, q. 4. & 5.

An logica sit practica, vel speculatiua. Vide Ioann. de Magistris in summulis, & Nicolaum de Orbellis.

Nota.



& directiua actuum,& operationum ipsius voluntatis, quod logicæ minime cōuenire potest, modo non currit argumentū contra nos;quia notitia ipsius logicæ non est directiua,& moderatiua actuum,& operationum voluntatis:sed est moderatiua actuū intellectus. Quia aut notitiæ logicæ moderant primam operationem intellectus:& sic est notitia prædicamentorum. Aut regulant secundam operationem intellectus,& sic est liber Periermenias.Aut regulant, & dirigunt operationem tertiam intellectus,& sic est liber Priorum,Topicorum,Elenchorum & Posteriorum.Et ideo benè dicit Scotus,quod notitia logicę intellectus extēsione non fit practicus,quia ista notitia logicæ non exiit limina intellectus, sed manet in domicilio intellectus moderando eius actiones. Et ita est speculatiua & non practica , Ponderate illud verbum Scoti,vbi dicit in principio quæstionis.

Nota bene.

Notitia logica, non exiit limina intellectus.

Quia quę in ea docētur.Ibi enim possunt colligi tres consequentiæ. Prima est hæc.In logica docente doctrina procedens ex propriis principiis ad proprias conclusiones demonstratiuè concluditur.patet hoc ex processu philosophi 1.Post. Vbi habet,ꝙ demonstratio potest formari ex principiis propriis,& necessariis.Tunc vltra,demonstratiuè concluduntur,ergo sciuntur.Consequentia est Philosophi,1.Post.Quod demonstratio est syllogismus appodithicon.i. faciēs scire.Sciūtur, ergo est scientia:patet consequētia:quia actus secūdus pſupponit actū primū.Scire.n.est actus secūdus; sicut ignire est actus secundus:sciētia verò est actus primus ; sicut ignis.Pōderate ēt illa verba Scoti :vbi dicit.

Tres consequētiæ,colligūtur.

Primo post.cō. tex.15.

Primo post. cō tex.5.

Actus secūdus præsupponit actum primum.

Sunt

Sūt etiā in logica omnia requiſita ad demōſtrationem. Nam ex illo loco, ſi profundè inſpiciatur, multa pulchra fundamēta ſuſcipiūtur.

Primum fundamentum eſt hoc, ꝙ ad demōſtrationem de mente Philoſophi 1. Poſt. Tria requruntur. Et in hoc laudamus eū pariter & Scotū, q̄ imitati sūt naturā, ſacrificiū, pariter & legē. Natura. n. ternario numero fuit cōtēta, 1. Cęli.

Primo poſt. cō tex 25.

Ternarij perfectio primo coeli contex.

Secundum fundamentum, quod eſt hic colligendū, eſt, quod iſta tria diuerſimodè requiruntur ad demonſtrationē; tāquam id de quo aliquid demonſtratur, ſicut dicit Philoſophus, 1. Poſt, Secundò requiritur tanquā id quod eſt initium, radix, & origo totius demōſtratiuæ cognitionis, ſicut dicit Scotus in prologo, vt ſubiecti definitio. Subiectum enim continet omnes veritates, & ꝓpoſitiones, quæ formādæ ſunt in demonſtratione. Paſsio quoq; requiritur tāquam id quod demonſtratur de altero, hoc eſt de ſubiecto, Et ideo demonſtratio eſt inhærentiæ: diffinitio verò eſt eſſentiæ, Eſt enim demonſtratio inhærentiæ. Quia demonſtramus ꝑ diffinitionē, & medium, paſsionem ſemper ineſſe ſubiecto, mediū requirit̃ tanq̄ id ꝑ ꝙ paſsio demonſtratur de ſubiecto. Et iō in demonſtratione ſunt tria, id de quo demonſtratur, & eſt ſubiectū, id ꝙ dēmonſtrat̃ de altero, & eſt paſſio, & id per quod demonſtratur, & eſt mediū,

Primopoſt. con tex. 25.

Scotus ī Prologo. q. 4.

Demonſtratio, eſt inhærentiæ. Definitio, eſt eſſentiæ.

In Demonſtratione ſunt tria.

Vlterius hic hr̃ opinio Scoti de medio demonſtrationis, Nā hic aperte denunciat in textu, ꝙ mediū demōſtrationis eſt diffinitio ſubiecti. Accipitur ēt aliud, ꝙ in ſecundis intentionibus, ſicut apparebit in ſequētibus, diffinitiones ſunt paſsiones fluentes ex principiis ſpecierū.

Vide Scotum ī prima prologi, & in 2. diſt, 3. q. 6. & ſeptimo Metta, q. 13. Et hanc expoſitionem tenet Burleus in fine expoſitionis prædicamentorum Porphyrij.

Vltimo est aduertendum, quod Scotus hic, quemadmodum & Philosophus, nō enumerauit ea omnia, quæ requiruntur ad demōstrationem. Quia non tangitur hia causa efficiēs eius cuius est intellectus. Nec etiā tanguntur ea, quę conueniunt demonstrationi, in quantū syllogismus est. Sed tantum ea tanguntur, quę cōueniunt demonstrationi in quantum demonstratio est. His omnibus pręhabitis, venio ad illa, pp quę verba hæc introducta fuerunt. In logica sunt diffinitiones, diffinita, & passiones, ergo &c. Primus, & secūdus modus dicēdi p se, antecedens est Scoti. Consequentia est Philosophi. 1. Poster. Nam ex diffinitione, & diffinito fit primus modus dicendi per se. Et ita ista propositio est in primo modo dicendi per se. Omnis syllogismus est oratio, in qua quibusdā positis & concessis secundò est secundus modus dicēdi per se, & est, quādo passio pręedicatur de diffinito. Et ita hæc propositio est in secundo modo dicendi per se. Omnis oratio in qua quibusdam positis, &c. habet tres terminos.

Ponuntur primus, & secundus modus dicendi per se. Primo post. cō tex 9. Exemplum de primo mō dicendi per se. Exemplum secundi modi dicendi per se.

Tunc vltra, in logica est primus & secundus modus dicendi per se, vt probatum est, ergo in logica est demonstratio, vel esse potest. Consequentia est Philosophi. 1. Post. Et Scoti dicentis quod primus, & secundus modus dicendi per se consabricant demonstrationem.

Primo post. cō tex. comm. 10.

In logica est demonstratio, vt probatum est, ergo logica est scientia. Consequentia est Phylosophi 1. Post., Quia demōstratio est syllogismus faciens scire. Et ita habemus, qđ quęrebamus.

Primo post. cō tex. 5.

Intelligendum est tamen; ibi. Scotus distinctionem apponit de logica docente & vtente, vt

vt ſciamus de qua logica eſt hic ſermo. Et ait, ꝙ logica eſt duplex docens, & vtens. Docens. n. eſt illa, quæ procedit ex neceſſariis, & ꝓpriis principiis ad neceſſarias concluſiones, & de illa loquitur in pręſenti, cum ſit ſcientia. Pondera verba textus, cum dicit neceſſariũ, & propriũ. Neceſſarium duplex, complexum, vt pręmiſſæ ſyllogiſmi demonſtratiui. Quoddam eſt neceſſarium incomplexũ, vt Deus. Proprium duplex quoddam ĩcomplexum, quoddam complexũ. & ſic ſunt ꝑmiſſę ſyllogiſmi demõſtratiui. Pro priũ principiũ iuxta illud qđ ſcribit Auerroes. 1. Phy. Dicitur propriè de cauſa efficiente. cum igitur pręmiſſę aliquo modo efficientis cauſæ fungañt, offõrecte Scotus his terminis eſt vſus.

Logica duplex docẽs, & vtens.

Ponderatio textus.

Neceſſariũ duplex.

Proprium duplex.

Porphyrius, in ca. de proprio.

Auer. comm. 1.

Logica vtens eſt illa, cuius vſus eſt in aliis ſciẽtiis. Et eſt hic aduertendum, quod logica vtens non procedit ex propriis, ſed ex communibus. Et ideo ſæpe philoſophus eſt vſus in naturalib. adducere rationes logicas, hoc eſt, rationes cõmunes; vti illis terminis, & mediis communib. quibus dialectici vtuntur. Eſt inſuper aduertendum, quod debemus ſubaudire per actiuam, paſsiuam, vt cum dicimus logica eſt vtens, ideſt vſa, ſi ſic loquendi nobis à grammaticis concedatur facultas. Vel logica vtens. i. qua alij artifices ſcientifici vtũntur. Sed hic eſt quærendum, an Scoti diſtinctio poſsit haberi ex dictis Auerrois, & Thomæ. Dico, quod hãc diſtinctionem poſſumus colligere ex dictis Auerrois, 2. Meth. dicentis, quod pars logica quędam eſt vniuerſalis omnibus ſcientiis. Et hoc poteſt dici logica vtens. Quędam eſt propria vnicuique ſcientiæ, & iſta poteſt dici docens. Hanc diſtinctionẽ

Logica vtens, quid.

Sicut patet in naturalibus.

An iſta diſtinctio ſit peripatetica.

Auer. 2. Meth. com. 15.

forma-

D. Thomas 2. Meth. commu. Dic Hanc eandem distinctionem ponit Do. Thomas 4. Metha. lectione quarta, & Scotus primo elenchorum.q 1.

formaliter ponit Diuus Thomas. Vbi ponit expresse logicam docentem, & vtentem, & in fine textus, dicit Thomas formaliter ista verba. Qđ quædam partes logicæ habent scientiam, doctrinam, & vsum sicut dialectica tentatiua, & sophistica, quam etiam format Scotus. primo Elẽchorum. Quædam partes logicæ habent doctrinam, & non vsum, sicut pars illa demõstratiua.

Scotus primo elenchorũ.q 1.

Quomodo pars demonstratiua dicatur docẽs.

Ex his patet solutio ad illud dubiũ, quod nõ quælibet pars logicæ põt dici docens, & vtens. Nam pars demonstratiua dicitur docens, pro quanto docet procedere ex propriis principiis ad proprias conclusiones. Non autem dicitur vtens ad istum sensum, quod aliæ scientiæ vtantur mediis, quibus ipsa vtitur. Nam logica vtẽs propriè est illa, quæ tractat de mediis communibus, quibus in suis probationibus vtũtur aliæ scientiæ. Et sic dialectica, & sophistica verè dicitur vtens, quia tractat de mediis communibus, quibus aliæ scientiæ vtũtur. Verum pars demõstratiua extensiuè potest dici vtens, pro quanto alia scientia vtitur habitu demonstratiuo adepto dirigẽte eum circa propriam demõstrationem. & tunc in hoc casu eadem esset scientia, siue logica docens, siue vtens. Dialectica verò, sophistica, & tentatiua potest dici docẽs, pro quã to ex propriis principiis docet ꝓcedere, ad proprias conclusiones. Nam ita demonstratur probabilitas de syllogismo topico, apparentia de syllogismo Elencorum, necessitas illationis de syllogismo simpliciter sumpto: sicut procedere ex primis veris &c. De ipsa demonstratione: sunt qui velint quamlibet partem ipsius logicæ dici posse docentem, & vtentẽ; sed si isti ponderant

Quæ nam sit propriè logica vtens.

Pars demonstratiua extensiue dicitur vtens.

Quid sentiendum sit de ipsa demõstratione.

rãt illud verbũ, vtens, & quid sit propriè logica vtens, secus quã dicunt ipsi sentirẽt. Nunc ad argumẽta qõnis: Arguebantur in principio qõnis sic. Nullus modus sciendi est scientia, logica est modus sciendi, ergo logica non est scientia.

Soluuntur Argumenta principalia.

Pro solutione est notandũ, quod Egidius respexit ad maiorẽ istius rationis. Scotus vero ad minorem, Dixit enim Egidius, quod logica est scientia communis, & voluit, quod ista propositio esset formalis, & quidditatiua: Scotus arguit contra ipsum, quod non benè soluit argumentum dicens: Tu dicis, quod logica est scientia communis, ergo logica est scientia, à parte prædicati: Consequentia tenet, arguendo ab inferiori, à parte prædicati ad suum superius, nullo accedente impedimento: sed ista propositio est falsa, logica est scientia. Nam Egidius tenet, quod ista est vera formaliter, & essentialiter. Quia si ista esset aliquo mõ vera, esset in primo modo dicẽdi p se: sed cõsequẽs est falsum, ergo & illud quod sequitur. Quod autẽ esset in primo mõ dicendi per se, patet, quia qñcunq; abstractum prædicatur de abstracto media abstractione, est in primo modo dicẽdi per se, sed ita est in proposito, Quia tã scia, quàm modus sciendi sunt media abstractione abstracta, ergo deberet esse in primo mõ dicendi per se, sed nõ est. Probo, quod non sit in primo mõ. Illa propositio est in primo mõ dicendi per se, qñ in intellectu subiecti. i. in conceptu, & quidditate subiecti includitur prædicatũ. s. essentialiter, quẽadmodũ aĩal includitur in qdditate hominis.

Opinio Egidij.

Nam Egidius tenet quod ista est vera formaliter, & essentialiter.

Quando abstractum de abstracto prædicatur est ĩ primo modo dicendi per se, media abstractione.

Quid sit propositio in primo modo dicendi per se.

Modus sciendi an sit posterior scire.

Præterea modus sciendi est posterior scire, hoc põt dupliciter intelligi. Primo sumẽdo mo-

dum

dum sciendi pro secunda intentione; & scientiam pro prima. Secundo modo, modus sciẽdi est posterior posterioritate perfectionis. Quia modus sciendi est syllogismus, qui est ens rationis. Sciẽtia est realis, & accidens absolutum. Accidens autem absolutum est præstantius respectiuo: Cum ita se habent per ordinem. Scientia est actus primus, scire est actus secundus, modus sciendi est cõditio ipsius scire: ergo seqtur, quod si modus sciendi est posterior ipso. scire, quod erit etiam posterior ipsa scientia per regulam Scoti in theorematibus.

Modus sciendi põt sumi pro formali, vel pro connotato, seu substracto. primo mõ est posterior, secundo modo potest esse prior.

Accidens absolutum est præstantius respectiuo.

Vide Scotum ĩ suis Theorematibus.

Quicquid est posterius posteriore, est posterius priore, cũ ergo modus sciẽdi sit posterior scientia, non potest includi essentialiter in sciẽtia, quia inclusio essentialis est prioris ad suũ posterius, sicut animalis ad hominẽ, & non posterioris ad prius, sicut risibile ad hominem: & ita solutio Egidij abiiciatur.

Respondit Scotus de mente propria.

Ad argumentum sic respondit Scotus ad minorem, glosando il'am, & distinguẽdo, cum dicitur in minori, logica est modus sciẽdi: aut tu intelligis: quod ista sit formalis, & sic est falsa; aut materialiter, & sic est vera. Et tũc est sensus: logica est modus sciendi, sic exponitur. i. logica est de mõ sciẽdi tãquã de obiecto, q̃a logica est de syllogismo tãquã d' subiecto ꝓprio: Et ita ꝑdicatio illa est vera materialiter, & nõ formaliter.

Logica est de modo sciendi, tanquã de syllogismo.

Ad authoritatem quę dicebatur in contrariũ dicit Scotus, quod illa intelligenda est materialiter. Sic enim debet exponi Commẽtator, ꝙ logica est modus sciendi materialiter, idest, quod logica est de modo sciendi. Ibi. n. Commẽtator redarguit eos, qui volunt simul addiscere scientiam

Auer. 2. Meth. comm 15.

tiam

tiam ſpeculatiuam & modum ſciendi, ſiue logicam, ſicut redarguendi veniunt illi, qui eodem modo volunt docere viam peregrinantibus & addiſcere illam. Et ſicut illi homines qui volũt ſimul medicari ęgrotum, & addiſcere medicinam. Iſti.n.miſeri, & infelices ĩ maximum labũtur errorem, ſicut de quodam, dicit Auerroes ĩ eodem loco, qui accerſitus & vocatus ab infirmo, medicinam propinauit amaram, reuerſus domum, librum inſpexit, an in propinãdo medicinam Auicennę eſſet inſequutus Canones, At quia medicina citra Canones ęgroto fuit tradita, interiora cordis ſui malignitate petẽs quẽ ſanandum ſperauerat, functum naturę officio in lectulo infelicẽ inuenit. Et ideo prius addiſcenda eſt logica tanquam optimus modus per quem ſciamus in ſcientijs ſpeculatiuis, quę ſuſcipienda ſunt a viro optimo, & quę dialectica lege abijcienda. Nam ſi quis utrunque ſimul habere voluerit, neutrum habebit, iuxta illud. Nõ facilè homo duo capit ſimul. Et iuxta illam diuulgatam propoſitionẽ: pluribꝰ intẽtus minor eſt ad ſingula ſenſus. Et iuxta illud muliebre dictum: ꝙ ſatis amplectitur, parum retinere ſolet.

Malum eſt quærere ſcientiam, & modum, hoc enim ſimile eſt ei, qui docet homines viam cũ addiſcit eam.

Auer. 2. Meth. comm. 15.

Prius eſt addiſcenda logica.

Diuulgata propoſitio.

Muliebre dictũ

Exponit Scotus illam Auerroris authoritatẽ alio modo, q̃d illa copulatio, &, cum dicit Phyloſophus, ꝙ abſurdum eſt quęrere ſcientiam, & modum ſciendi, ꝙ illa dictio copulatiua, &, nõ debet cadere inter quęrere ſcientiam, & modũ ſciemdi, quia hoc nõ eſt verum. ſed debet apponi inter quęrere ſcientiam, & quęrere modum ſciendi. Rõ, quia fruſtra fit per plura, q̃d poteſt fieri per pauciora, & ęquè benè. Non enim duę apponendę ſunt quęſtiones, vbi vna ſufficit.

Scotus per pulchræ exponit illam authoritatem Auerrois.

6. Meth. conte. 2.

Secundò arguitur sic. Scientia realis speculatiua diuiditur ab Arist. 6. Metaph. in Mathematicam, Naturalem, & Diuinā, sub quarum nulla continetur logica. Vt arguatur sic.

Secunda ratio principalis.

Omnis scientia speculatiua realis aut est Metaphysica, aut Mathematica, aut Naturalis, sed logica nulla istarum est breuiter, vt patet discurrenti per singula, ergo &c. Pro intelligentia istius argumenti est notandum, quod Philoso. 6. Meth. distinguit sciētias speculatiuas humanitus inuētas, & propter hoc in eodem loco nō est connumerata theologia; quia non est scientia humanitus inuenta, sed diuinitus inspirata.

6. Meth. cōtex. 2.

Theologia non est scientia humanitus inuenta, & diuinitus inspirata.

Præterea ibi locutus est de scientijs speculatiuis realibus realitate sumpta ab obiectis realibus. Et propter hoc nō enumerauit ipsam logicam inter sciētias speculatiuas reales. Quia nō est scientia realis realitate sumpta ab obiecto reali, sed est scientia rationalis; quia eius obiectum, cuiusmodi est syllogismus, est causatum per rationem. Quare argumentum non currit.

Tertia ratio principalis.

Primo post. cō tex. 5.

Tertiò arguitur sic. omnis scientia procedit ex proprijs, sicut testatur Philosophus primo post. Sed logica non procedit ex ꝓprijs, sed ex communibus, ergo non est scientia. Ad hoc argumētum cōcessa maiori, dicendum est ad minorem; quod logica vtens, quemadmodum est illa pars dialectica, & topica, bene procedit ex communibus: & de illa verum est dicere, quod non est scientia: sed logica docens bene procedit ex proprijs principijs ad proprias cōclusiones. Et illa est scientta, de qua modo loquimur.

CIRCA hanc quæstionem expositā à Doctore nostro, multi multa dicunt: inter quos ad

est

est doctissimus Zimara, qui in sua tabula, litera A. inquit. Quod si aliqñ logicam dici sciam ab Auerroe inueniē, illud ſm cõem nois est: tñ qd sentiendum esse de hoc videat: Nos propriam, ac germanã nři Doctoris opinionẽ in medium adduximus, & ipsam in presentiarũ ab obiectionibus Hieronymi Balduini iuxta exiguas nostri ingenij vires liberare tentabimus.

Vide Zimaram in sua Tabula littera A.

Vide Balduinũ in suis quęsitis.

Prima obiectio Balduini.

Prima ratio eius est talis.

Aduertę lector in his rationibus Balduini ꝙ plures authoritates te nõ inuenturum.

Logica non vtitur suis instrumentis, sed tantum ea docet, & declarat ipse Balduinus, hoc esse verum quibusdam similitudinibus, & prima similitudo talis est.

Sicut scia mortalis tm̃ docet regulas, & non vtitur illis, qm̃ ciues vtũtur eis, veluti dixit Aris. 2. Ethic. Ita ipsa logica tm̃ docet instrumenta, & nõ vtitur eis, sed sciæ, & artes vtuntur talibus instris, vt dixit Aristo. primo Topi. & Auer. primo Post. hoc idẽ explicauit, qñ dixit, quod in logica docentur instrumenta, quibus artes, & scię vtuntur; Quasi dicat, quod logica tm̃ docet instrumenta & non vtitur eis.

2. Ethi. cap. 2.

Primo top. c. 9.

Primo post. cõmen. 17. & in prologo.

Secunda similitudo ẽt colligitur ex secundo Ethi. Vbi dicit Aris. quod moralis docet regulas, & non vt ciues eas tm̃ sciant, sed vt eis scitis, dirigantur, operenturque per eas. Et probat ibidẽ Aris. Quia scire illas regulas, nulla vtilitas est ciuibus, sed operari per illas scitas, hoc est vtile. Et manifestat hoc ipse Balduinus per exẽplum, vide ibi. Et ideo Scotus, & alij secum errarunt, dicendo logicam docentẽ esse sciam; quia crediderunt, dicit iste vir, quod logica nedum doceat instrumenta sciendi, sed eis etiam vtatur,

2. Ethic. cap. 2., & 4.

Vide exemplũ in Balduino.

quod

quod falſum eſſe aſſerimus, & rectius debet dici vſitata in paſsiua voce, quàm mens actiua.

Reſponſio.

Secundum Scotiſtas ſcia. moralis eſt practica, ut vult Geraldus Odonis in prologo primi libri ethic. quæſ. 3. Logica verò eſt ſcientia ſpeculatiua, quia ordinatur ad ſcire: non valet ergo ſimilitudo.

Cui ſic apte reſponderi poſſe opinor. vt antecedens negetur: ſimilitudo aũt, quã ad probandum propoſitũ affert, nec ad rem allata eſt neq; quicquã probat. etenim moralem Philoſophiã ſciam actiuam, logicam verò inſtrumentariam facultatem cũ Auerroe tenemus. Deinde moralis diſciplinę pręcepta ſolos humanos actus dirigũt, atq; ideo moralem ipſam cognitionem, cum animi qualitas quędã ſit, regulare nequaquam poſſunt. At verò regulę, quę in logica traduntur, quaſcunque cognitiones ratione artificiali acquiſitas, ſeu adeptas dirigunt; inquantum cum ipſa quoque logica numero comprehendatur rectè quoque ab eis dirigetur.

His, quę in altera obiectione attulit, ſatisfactum abunde eſt, ſi intrepidè conſequentia tota negetur. Non enim, quia logicę regulę, & morales non ob cognitionem ſolam, ſed etiam ob vſum inuentę & traditę ſunt: iõ ſtatim non ſequitur logicam proprijs inſtrumentis non vti. logica n. his quoq: inſtrumentis vtitur, quę ad vſum cęteris artibus, & ſcientijs pręſcribit. cum in earũ claſſe locum ipſa quoq; obtineat. Sicq; Auerrois autoritas non modò non aduerſatur nobis: ſed ẽt mirificẽ ſententię noſtrę fauet. Qñ vero aſſerit, quòd logica potius debet dici vſitata in paſsiua voce, quàm vtens, ex ſententia Auerrois reſpondent Scotiſtę, quod accipitur hic logica vtens paſsiuè, ideſt, dialectica eſt vſa, ſi ſic loqui liceret, vel vſus eius eſt in alijs ſcientijs, aut circa alias ſciẽtias, vel alię ſciẽtiæ vtuntur

Reſponſio Scotiſtarum.

tur ipsa tãquam eis necessaria,& ratione instrumentorum eius: tamen, vt diximus, his quoque instrumentis vtitur logica ipsa.

SECVNDA OBIECTIO.

Secundò arguitur ex subiecto.

Scientia est necessariorum;& impossibilium aliter se habere, sed secundò intellecta nõ sunt necessaria,& vniuersaliter semper vera, ergo de eis non potest haberi scientia. Primo post.cõ. tex.5.

Probat minorem hoc modo. Quæ fiunt ab intellectu, non sunt semper,& vniuersaliter vera; sed secundò intellecta fiunt ab intellectu, vt patet. 4. Meth.& clarius ex Themistio, ergo non erunt vniuersaliter vera,& semper;& per consequens non erit scientia de eis. Probat maiorem huius prosyllogismi per Aris. ponentem discrimen inter opera naturæ,& opera artis. Qui dicit, quod de operibus naturæ habetur scientia: Quia sunt aut semper vera, aut in maiori parte. De operibus verò artis, scilicet, aut intellectus, aut voluntatis, non habetur scientia; quia non sunt semper, aut in maiori parte vera. Hæc profecto colliguntur, dicit iste vir, ab Aris. 6. Et hic asignante plurimas differentias inter sciẽtias, & artes. Concludendum igitur est à primo vltimum, quod cum secundo intellecta, vt instrumenta notificandi, sint subiectum totale, & adequatum in logica: de eis non potest haberi sciẽtia, sequitur clarissimè, dicit Balduinus, quod logica siue docens, siue vsitata fuerit, non possit esse, ac nuncupari scientia à suo subiecto. 4. Meth. cõt. 2. Et primo de anima cap. 3. 6. Ethi. c. 5. & 6. Met. contex. 1. & 6.

RESPONSIO.

Quod maior illa, qua asseritur sciẽtiam esse eorum, quæ semper sunt, verificatur de esse essentiæ, vel de esse quidditatiuo, & vniuersali.

Nam ſcientiæ conditio non coexigit exiſtentiā, vt inquit Ariſt. diuinæ ſpeculationis, & primo Poſt. & ideo ad hoc quod de aliquo habeamus ſcientiam, non requiritur, quod habeat verum eſſe: ſed ſufficit, quod habeat eſſe cognitum. Nā de roſa non exiſtente, dicunt Pariſienſes, poſſumus habere ſcientiam: etiam de ſecundis intentionibus, quæ non exiſtunt. Quo quidem in ſenſu neganda eſt minor. Ad probationem dico, ꝙ illa maior, quæ dicit: quæ fiunt ab intellectu & voluntate hac lege, quod præter intellectū, & voluntatem nullum habet eſſe quidditatiuum ingenerabile, & incorruptibile, vt ſunt artificialia, non ſunt ſemper vera. quo quidem in ſenſu authoritates procedunt. In hoc ſignificato falſa eſt minor. Nam licet entia rationis ab intellectu dependeant, quo ad eſſe exiſtentiæ; Non tamen ab eo dependent, quo ad eſſe quidditatiua.

Primo poſt. cō-tex. 39.

Intellectus eſt cauſa efficiens improp. è ſecū darum intentionum: nam Scotus extenſiuè loquitur. Vide Mauritiū in 4. q. vniuerſaliū, licet Aureolus & alij aliter opinētur: elige viam quā volueris.

CONTRA.

Quæritur. vbi comperiuntur intentiones ſecundæ, ceſſante rationis operatione collatio.

RESPONDEO.

Quod ſunt, vbi rerum quidditates ab ęterno comperiuntur, ſe habent enim ſecundi rerum cognitarum reſpectus ad humanam rationē; veluti rerum quidditates ad intellectum diuinū q ſuæ entitatis originem cōtrahūt ab increato lumine. Niſi quod eſt in nobis intelligendi ꝑmutatio rationis, non ſiſtentis in eadē ſpeculatione; veluti eſt lucis æternæ permanentia, tam circa primarium obiectū, quod eſt ipſa diuinitas pelagus infiniti vigoris, & ꝑfectionis. quam ſecūdarium, quod eſt idealis imago creaturarum. Et hæc eſt ſcientiæ requiſita neceſsitas difficillimæ ſpeculationis, quam nō attingunt niſi

Vide clarius Antonium de Fantis.

claríſ-

clarissimi Peripatetici, celeberrimi ue diuini tatis interpretes, maximè qui singulari Subtilissimi Ioannis Duns Scoti speculatione fuerint imbuti.

Ad secundam confirmationem, quæ est Auerrois authoritas. dico nō esse verum Auerroem in eo commento concedere regulas essentiales arti logicæ esse veras.vt in plurib. Sed inquit, quod regulæ arti logicę essentiales sunt regulæ in maiori parte. idest, quæ ambiunt maiorem partē entiū, & non vnum genus tm̄ determinatum.

TERTIA OBIECTIO.

Arguit præterea: ea quorum principium est in intellectu, & voluntate, non per scientiā, sed per artem habentur: entium logicalium principia sunt in intellectu, & voluntate: ergo per artem, & non per scientiam habentur. Maior est Arist. apponentis hoc discrimen inter artis, & scientiæ subiectum, quod scientia est rerū, quarum principium est in intellectu, & voluntate; minorē probat authoritate Auerrois. Quod res logicales sunt secundò intellecta, quæ non habent esse, nec operari extra intellectum. 6. Meta.cont.4.

RESPONSIO.

Maior eo sensu vera erit, si duntaxat ab intellectu, & voluntate depēderent in esse, nec aliud haberent. sed cū constet habere præter id aliud quoque esse, quidditatiuum scilicet, & æternū; cum in se ipsis sint: etiā nullo intellectu id conficiente, vt iam ostendimus, patet, maiorem sic ab eo inductam veram non esse. minor quoq; falsa est. Entia enim rationis, & si quo ad esse existentiæ dependeant ab intellectu effectiuè, originaliter, occasionaliter, & materialiter à primis intentionibus; & sint contingentes in esse

Entia rationis quomodo dependeant ab intellectu: & a primis intentionibus.

QVINTA OBICTIO.

Arguit etiam Balduinus contra Scotum.

Groſſum inſtrumentum, & rude, groſſam, & nō ſcientificam parit cognitionē, ſed logicalia ſunt acquiſita per groſſum inſtrumentum. De eis igitur groſſa, & non ſcientifica traditur cognitio: maior ex primo & ſecundo Ethic. colligitur: dum aſſeritur tale inſtrumētum eſſe, qualis eſt cognitio per inſtrumentum acquiſibilis: minorem probat authoritate Ariſtotelis primo Topi. Vbi ponens inſtrumentum totius logicæ dixit. De omnib. dictis. i. ſyllogiſmo ſimpliciter, & demonſtratiuo, & dicendis, i. Topi. & Elench. ſe elegiſſe dicere groſſo, & figurali modo.

Primo & c. Eth. cap. 2.

Primo Topica. paulo poſt principium.

RESPONSIO.

Huius rationis minorem eſſe falſam aſſerimus: ad authoritatem Ariſ. eam non bene intelligi iudicamus. Non. n. ibi vult aſsignare inſtrumentum, quo tota logica acquiritur: ſed cū intentio Ariſtotelis eſſet pertractare de ſyllogiſmo Topico, breuib. tetigit ſyllogimum in cōi. Quia genus demonſtratiuum, de quo iam dixerat, & ſophiſticum, de quo dicturus erat, vt ad horum comparationes Topicus magis eluceſcere videatur. Vnde Alexander Aphodiſienſis dicit, hic dictum eſſe figuraliter, quia in proprijs libris diligenter; Et ſic locus fauet ſententię noſtræ, nec eſt contra nos.

Reſponſio Alexandri.

SEXTA OBIECTIO.

Iterum objicit, in logica non demonſtratur, ergo logica non eſt ſcientia: Conſequentia nota eſt. Scire ſiquidem, vt 1. Poſt. habetur, demonſtrationis eſt effectus. antecedēs probatur. Quæ demōſtrantur, ſunt ignota natutaliter; entia rationis non ſunt ignota naturaliter: igitur non

Primo poſt. con tex. 8.

2 Post comm.j. & 2?.
Primo Physic. comm.3.

demonstrantur: Maior est Auerrois. 2. Post. Minorem ꝓbat ex primo Phy. Vbi habetur. Quod illa, quę hūt ab intellectu, sunt nota intellectui: sed entia rationis fiunt ab intellectu, ergo nota illi: maior est Auerrois. 1. Physi. si nos faceremus res naturales, causę rerum naturalium essent notæ nobis: minor supra declarata fuit.

RESPONSIO.

Vide Aureolū, in 1. di. 23.

In hac ratione falsum assumitur antecedens, ad probationem, concessa pro nunc maiore, negatur minor. ad prosyllogismum eā confirmantem, dico entia rationis nullam habere causalitatem ab intellectu, nisi impropriè: sed potius derelinquuntur ex actibus collatiuis nostri intellectus, & in hoc valet exemplum de rota figuli, ex qua derelinquuntur multæ reliquiæ materię vasis cōstruendi, quę reliquię non producuntur, neque causantur à figulo. si autem entia rationis aliquam causalitatem ab intellectu habere concedimus vt multi arbitrantur, clarius respondere possumus: ꝙ ista maior: quę fiunt ab intellectu sunt nota intellectui, qa quę fiunt ab artifice, sunt nota artifici, dupliciter pōt itelligi.

Exemplum de rota figuli.

Scotus in nona q. prædicabiliū, & Antonius de Fantis in secundo tractatu speculi rationalis in diffinitate decima.

Vno quidem modo, quod sint naturaliter nota; alio vero modo, quod sint nota, idest, notificata per Doctrinam pręcedentem: si primo mō accipitur, falsa est maior. Nam sicut statuario nota est statuarum confectio, non naturaliter, sed per Doctrinam præcedentem; sic intellectui facieti entia rationis est nota illorum factio, nō naturaliter, sed pręcedente Doctrina demōstratiua, ꝑ quam ea facere didicit. Ex quo sequitur, quod nunquam secundę intētiones cognoscuntur primo ab intellectu; sed solum secundariò, idest, per primas intentiones. Tamen quatenus

Nūquam secundæ intentiones cognoscunt, primo ab intellectu. Sed secūdario.

logi-

logicus demonstrat secundarum intentionum, passiones, de subiectis sunt ignotæ.

Ad Auerrois authoritatem respondetur, quod si nos faceremus res, causæ rerum essent notiores nobis. sicuti naturæ facienti eas, causæ notiores esse dicuntur. Non autem inquit Auerroes, quæ à nobis fiunt, nobis naturaliter esse nota: sed quod eorum, quæ fiunt à nobis casæ sunt notiores: & sic intellectus si facit entia rationis, causæ eorum sunt notiores illi, quam sint entia rationis: ex quibus causis illi notis super entia rationis: naturaliter ignota per demonstrationem procedit.

SEPTIMA OBIECTIO.

Obijcit etiam. Modus sciendi non est scientia, logica est modus sciendi, ergo non est scientia: maiorem probat à simili, sicut modus videndi non est visus, nam accidens, quod est videre, non est oculus, qui quidem est substantia, Ita modus sciendi non est scientia. minorem ait esse Aristotelis. 2. Metaph. asserentis impossibile esse simul acquirere sciam, & modum sciendi, vbi per modum sciendi Auerroes logicam intelligit. 2 Met. con. 15.

RESPONSIO SCOTI.

Ad hanc rationem respondet Scotus, negando minorem. ad probationem dicit, logicam dici modum sciendi materialiter, & non formaliter. Non. n. logica est modus sciendi: Nisi quatenus est de instrumēto, per quod acquiritur sciētia, vt de subiecto. Prima q vniuersalium.

Contra hanc responsionem Balduinus tripliciter instat.

Primò inquit, quod hæc prædicatio materialis nūquam fuit inuenta in recto. Probat per Aris. 7. Metaph. asserentem, nec materiam, nec mate- 7. Met. conte. 3.

rialia in recto prædicari: sed bene formam, atq; formalia. Modo Aris. & Auer. faciunt prędicationem in recto, & non in obliquo.

Secūdò dicit, ꝙ Auer. & Arist. per modum sciēdi non intelligunt logicam; vt Scotus arbitrat; sed peritiam, & eruditionem, habitum maximū ex logica vniuersali, & scientia, logicam particularem, i. vniuersalem propriatam particularizatam, & mixtam vni arti.

Tertio probat hoc esse per se, in primo modo & formaliter, logica est modus sciendi.

Id, quod ponitur in diffinitione alicuius rei, competit formaliter per se in primo modo: sed esse instrumentum ponitur in diffinitione logicæ docentis, ergo competit ei per se formaliter in primo modo: maior habetur. 1. Post. minorē inquit haberi ab Aris. 1. Topi. Et si quis non vult stare (inquit) authoritati Arist. quærat ab eo, ut docentem logicam diffiniat, nam nunquam diffiniet absque modo sciendi.

Primo pos. con tex. 20.
Primo Topi. 2. a. & vndecimo.

RESPONSIO.

Ad primam obiectionem dicemus cum Scoto, & Auerroe, materiam in recto vera prędicatione non prędicari; sed in obliquo. Non autē negat Subtilis Doctor, quod prędicatione impropria, & denominatiua prędicari posit, ut arca est lignea: Homo est carneus. Et hoc est ꝙ Scotus inquit, hanc prędicationem, logica est modus sciendi, non esse veram, formalem, & ꝓpriam prędicationē: sed impropriam, & materialem, quę potius debet fieri in obliquo, vt logica est de modo sciendi, quam in recto. Deinde dicit, quod non reperitur hęc prędicatio in recto apud Aris. Nam in libro de interpretatione. Nomen, Verbum, & Orationem ꝑ vocē diffini-

Vide pro hoc Scotem ī 16. q. vniuersalium.

finiuit ipse Aris. vox autem illorum materia est, vt dicunt Parisiensis, & Ammonius.

Ad secundam obiectionem, falsum est, quod Auerroes per modum sciendi vniuersalem logicam non intelligat. Vide ibi Auerroem.

Ad tertiam obiectionem dicimus, quod illa quę considerantur in logica, diffiniuntur per esse instrumentum. Negamus tamen logicam ipsam diffiniri per esse instrm instrumentum in recto. Non enim dicimus, logica est instrumentũ: sed in obliquo, i. ꝑtractat de instrumento sciẽdi.

OCTAVA OBIECTIO.

Instat contra Scotum iste vir.

Quęcunq; à logico considerantur, vt instrumentum considerantur, ergo scĩa logica nõ est. Probatur antecedẽs. Nam 6. Meth. Res velut diffinitur, consideratur: sed oĩa in logica, ut instrumentum diffiniuntur, ergo vt sic cõsiderantur. Quod autem per instrumentum diffiniãtur, per inductionem ostendit. Syllogismus diffinitur 1. Primo. Demõstratio. j. Post. Vt facit scire. Diffinitio. j. Topic. Vt indicat quid, & sic de singulis.

6. Met. contex. 2. & 4.

Primo priorũ. cap. 1. Primo pos. contex. 5.

RESPONSIO.

Huius rationis consequentia negatur. Esto enim, quod logicalia omnia vt instrumenta adminiculantia considerentur. Quia tamẽ ista consideratio per demonstrationẽ acquiritur, vera scientia dicetur. Sed si quispiam diceret, hęc ratio non destruit scientiam: tamen destruit esse scientiam speculatiuam.

Nam illa, quę considerantur à logico contemplantur vt instrumenta, ergo logica scientia speculatiua non est: Consequentia manifestatur. Nam speculatiuæ finis est tantum scire: at logicę finis est operari: quia per ipsam operamur & facimus

Scientiæ speculatiuæ scire est tantum finis.

facimus syllogismo in omnibus scientijs, ergo non est speculatiua.

Rñdetur, iam diximus: quod rationalis disciplina dicitur cognitio speculatiua, nõ autem practica: Quia finis eius est speculari: cum ratio non extendatur per logicam ad actum alterius potentiæ quàm suum: non est ergo practica, q̃a nõ dirigit in praxim. Ideo cum probatur, quod logica sit practica, quia rationem dirigit in operari syllogismos, & demonstrationes. Dicimus. quod æquiuocatur de operatione, vel praxi: q̃a non quælibet operatio dicitur praxis propriè, quia tunc esset speculatio praxis, cum sit rationis operatio: sed praxis potius pertinet ad actũ alterius potentiæ, quàm ratiocinatiuæ.

Quõ logica nõ sit practica.

Sed quispiam etiã dubitabit, quod sit praxis: quia potest voluntas imperare rationi, quod discurrat, & syllogismum formet. Ideo cum sit ibi actus alterius potentiæ, quàm intellectus, sequitur, quod erit ibi praxis, & per consequens erit logica notitia practica.

An logica sit praxis.

RESPONDEO.

Dico, quod licet actus voluntatis elicitus sit formaliter praxis, & necessario: non tamen quilibet actus impetratus est praxis Quia tunc Philosophia naturalis esset praxis, quia potest intellectui voluntas imperare, quod naturalia speculetur, quia intelligimus, cũ volumus. Ideo nõ seq̃tur ex dictis logicã esse practicã cognitionem.

NONA OBIECTIO.

Arguit. Scientia procedit ex proprijs, non autem ex communibus: logica nõ procedit ex proprijs, sed ex communibus: logica itaq; scientia non est. Maior est declarata in toto ferè primo Posteriorum. Minor è probat. Nam Arist. in Poste-

Primo post. cõ tex. 5.

ſterioribus analyticis docuit inſtrumenta communia omnibus artibus, & ſcientijs.

RESPONSIO.

Quod probabilium conſideratio in dialectica non amittit ſcientię rationem, licet ipſorum applicatio, vel vſus in alijs ſcientijs aggeneret opinionem, & propter hoc cenſuerunt ſolertiores Peripatetici logicam dupliciter concipi. Primum, vt eſt docens, quę dicitur intentiones ſecundas per ſe ſpeculari primis applicabiles, ut inquit Lynconienſis. 1. Poſt. Et non applicatas; & ſic eſt ſcientię rationem includens, ex neceſſarijs principijs plura demonſtrans.

Vide Lynconiē ſem hoc in loco.

Secundò autem accipitur, vt utens, inquantū ſciētijs actualiter applicatur, & ſic opinionē generat, & non propriè ſciam, ut vt proceſsit Ariſ. in quam plurimis locis, probando naturales cōcluſiones per quaſdam logicas probationes, ut refert Auerroes 1. Phyſi & Ariſ. 7. primę Philoſophię, & 4. Phyſ. & 8. Phyſi. & 1. Cœli. Dico igitur, quod logica vtens nullatenus eſt ſcientia; quia per cōia procedit. Et hoc pacto concedimus nō eſſe ſcientiam, quia procedit ex communibus.

Primo phyſic. tex comm. 35. & 7. Meta. contex 2 & 4 phyſ. contex. 27 & 8. phyſi conte. 70. & 76.

DECIMA OBIECTIO.

Balduinus per plura oſtendit logicam docentem, & vtentem eſſe idem; & non differre, niſi vt actus primus differt ab actu ſecundo, quo ita te arguit ſic. logica vtens per Scotum non eſt, ergo nec logica docēs; probat ꝯñam. Nam logica docens non eſt alia abvtente, niſi ipſamet docens, quę proprio fine, & opere vtitur.

RESPONSIO.

CVM probatur, quod logica docens eſt logica vtens; dico negando conſequentiā, quia reperitur ibi diſtinctio ex natura rei, quę facit ibi falla-

Qũo logica docẽs ſit logica vtens vide, ꝑ hoc Doctiſſimum Mau.q. 1.

fallaciam accidentis. Nam licet logica docens ſit logica vtens materialiter, pro quanto eadem cognitio dicitur docens, & vtens: Non tamen formaliter. quemadmodum dicimus, quod animal eſt genus ſabalternum, & ſpecies ſubalterna materialiter: quia fundat vtraſque intentiones. Non aũt ꝑꝑ hoc ſequitur, quod genus ſubalternum ſit ſpecies ſubalterna formaliter.

VNDECIMA OBIECTIO.

RVRSVS inſtat vir iſte contra Scotum.

De ente interfecto, diminuto, & per accidẽs cognitio eſt imperfecta, diminuta, & per accidens. Ens rationis, vt eſt ſubiectum logicæ, eſt ens imperfectum, diminutum, & per accidens. ergo cognitio de ente rationis, quæ logica dicitur eſt imperfecta, & diminuta, & per accidens. maior eſt ipſius Ariſt. & Auer. Qui dicunt, ſcientiam ex ſubiecto accipere nobilitatem, atq; perfectionem: minor eſt Ariſ. 5. Phyſi. & 6. Metaph. Aſſerentis ſolum decem prædicamenta eſſe entia per ſe, reliqua vero per accidens.

Primo de Anima tex. comm. 1.

5 Phyſi. contex. 34. & 6. Metap. contex. 8.

RESPONSIO.

DICIMVS ad hoc, quod aliqua ſit ſimpliciter ſcĩa, non requiritur, quod obiectum eius ſit ſimpliciter ens: ſed ſatis eſt, quod ſit de re neceſſaria: & ſub ratione vniuerſali, vt habetur. 1. Poſt. modo tamen neceſſaria eſt quæcunq; propoſitio logicalis, verbi gratia, quod demonſtratio generat ſcientiam; quàm hominem eſſe riſibilem; & adeo vniuerſalis: vnde quamquã ens rationis non ſit ſimpliciter ens, de illo eſt ſimpliciter ſcientia (licet cognitio eius, & diffinitio non ſit ex parte obiecti tam perfecta, quàm cognitio entis realis) Nam alias eodem argumento probatur, ſcientias Mathematicas non eſſe ſim-

simpliciter scientias, quæ tractant de accidente, puta de quantitate. Quia accidens secundũ Aristotelem non est ens, sed entis ens, cum tamen illas appellet Arist. 1. Post. certissimas. 7. Metha. con-tex. 2.

DVODECIMA OBIECTIO.

Quod per aliud tale (vt inquit) per accidens tale; sed logica est per aliud, quia gratia aliarũ scientiarum, & artium, & non gratia sui: ergo non per se, sed per accidens scientia est.

RESPONSIO.

Negamus minorẽ, quod logica sit solum aliarum scientiarum modus, immo est modus sciẽdi sui ipsius, quod declaro. Nam quando logicus demonstrat & scit se demonstrare, vel opinatur & scit se opinari; tunc logica est modus sciendi sui ipsius: Non autem quando est aliarum sciendi modus sciẽtiarum sicut dicimus, quod species, vel genus non est modus intelligendi sui ipsius; quando cognoscimus hominẽ esse speciem, vel animal genus, sed potius quando species est obiectum cognitum, tunc fit species sui ipsius intelligendi modus, vt species est species. Et hic est subtilissimus intellectus in notabili Scotica disciplina.

Quæritur autem vlterius amplioris gratia disciplinę; quando contingit, quod logicus scit demonstrare, & scire.

Respondeo, quod per actum reflexũ suæ cognitionis, hoc contingit; exemplũ, quando nouerit logicus, quod omnis demonstratio sit ex primis veris, &c. per ipsius diffinitionem: sicut arguit Aris. 1. Post. sic: quilibet syllogismus faciens scientiam, dicitur esse ex primis veris, & immediatis, prioribus, & notioribus, causisque conclusionis; sed omnis demonstratio est syllogismus Exemplum. Primo post. c-tex. 5.

gismus

gismus faciens scire: ergo omnis demonstratio est ex primis, veris, &c. Palam enim est, quod per istum processum cognitio derelicta dicitur logicalis cognitio: tunc cognoscet logicus per istum processum, quod omnis scientia dicitur acquisita per discursum ex primis, veris, & immediatis, prioribus, notioribus, causis cõclusionis: tunc reflexè speculatur dictum processum, & reperit talem processum esse ex huiusmodi primis, veris, &c. Et cognoscit illum processum esse demonstrationem, & vlterius cognoscit derelictam cognitionem esse scientiam: & scit se scire tunc, & demonstrare, & hæc omnia speculatur in actu reflexo, in quo illud, quod prius fuerat obiectum cognitum, fit modus intelligẽdi. Negamus etiam logicam esse scientiam per accidens, ideст per medium accidentale, & non demonstratiuum acquisitam.

Logica non est scientia per accidens.

DECIMA TERTIA OBIECTIO.

Quia aliquis suspicari posset, logicam scientiam: & si non per demõstrationem, saltem per diffinitionem. Ideo arguit probando in logica ueras diffinitiones non dari tali pacto.

4. Meth. cõtex. 11. & 7. Meta. contex. 19. & 19.

Solius substantiæ est vera diffinitio, entia rationis substantiæ non sunt, entium itaque rõnis non est vera diffinitio: maior est ipsius Aris. 4. Meta. & 7. Meta. minor de se nota est.

RESPONSIO.

Quomodo solius substantiæ sit definitio.

Ad maiorem ipsius Aris. dicimus, solius substantiæ esse diffinitionem veram, concedimus propriissimè, & simpliciter: intentiones tamen secundæ diffiniuntur, vt logicus diffinit ex genere videlicet, & differentia: sicut dicit Scotus. Eo enim modo quo dantur gradus in entibus, dantur & in diffinitionibus. vel posset dici, licet

forte

fortè non ita ad mentem Doctoris Subtilis, quod diffinitiones secundarum intentionum sunt diffinitiones entis realis originaliter, occasionaliter, & fundamentaliter; licet non formaliter, & immediate. & hoc sufficit.

Vide Mauritiũ in 3. q. vniuersalium.

DECIMA QVARTA OBIECTIO.

DIFFINITIO est solũ existentium extra animã: sed entia rationis extra animam non existunt: entium rationis itaque non est diffinitio, minor est nota, maiorem probat triplici autoritate, prima est Auerrois, secunda eiusdem in septimo quæsito Posterioristico, tertia etiam eiusdem. 1. Post. hoc clarissimè explicantis.

Primo de Anima comm. 8. & primo Meta. 48. primo post. etiam comm. 32.

RESPONSIO.

AD maiorẽ dico, quod dictũ Auerrois multos vexauit, & in errorem deduxit, ob malum sensum illi attributum. Intentio Auerrois ibi est talis, quod per ens extra animam non intelligit rem existentem, secundum quod existens; sed rẽ habentem essentiam, seu quidditatem, ad differentiam non entium, sicut sunt figmenta, & vniuersaliter, quæ sunt impossibilia, & non habent conceptum intelligibilem de eis. Et hoc modo intelligendo Auer. Non dicit, quod scientia, & diffinitio sint singularium, & sic omne dubium remouetur. Si diffusius hæc vis videre videas Zimaram in tabula, & Alexandrũ in suis quæstionibus ca. 3. state hoc fundamẽto, dicimus, quod licet diffinitio secundarũ intentionum non dicat aliquid extra animam: tamen exprimit per se vnũ conceptum; vnde sufficit ad hoc, quod talis diffinitio sit vnũ medium in demonstratione.

Intentio Auer.

Vide Alexãdrũ in suis quæstionibus cap. 3.

DECIMA QVINTA, ET vltima obiectio.

ARGVIT demũ cõtra Scotũ asserentem rationem

Cap. 28.

tioné ab Arif.1.Priorũ factã esse demõstratiuã.

Contra:talis ostensio non est demonstratio, sed manifestatio.Et assignat causam, quare nõ põt esse demonstratio,qm peteretur principiũ, demonstrando vnum essentialem per alterum. Nam essentiale est ipsi syllogismo habere duas propositiones, cũ ponatur in eius diffinitione.

RESPONSIO.

Propria passio nõ est de essentia subiecti sed essentialiter in est, quia aliud est esse de essentia aliud est essentialiter, Scotiza.

Quod talis ostensio, & processus est demonstratiuus: quia syllogizatur passio de proprio subiecto per diffinitionem syllogismi assignatã à Phylosopho.1. Priorum. Et est demonstratio vniuersalis;nec petitur principiũ demonstrando has ,pprietates de ipso syllogismo. Nã hmõi passiones nõ sunt de essentia syllogismi,vt imaginatur ipse;bene essentialiter insunt,vt volunt præclari Scotistæ. & sic cum auxilio Dei optimi maximi absoluitur ista quæstio: quia non Scoti opinionem demonstratam, sed Balduini obiectiones solutas esse contenditur.

QVAESTIO SECVNDA.

VNIVERSALIVM.

Logica non dicitur cõis, propter actualem vsum, sed penes aptitudinalem sui generis applicationẽ, & propter hoc tollitur oĩs peripateticorũ cõtrouersia, maxime Doct. subtilis,in hac prima & secunda q̃stione,& qualiter logica sit,



QVAERITVR Vtrum logica sit scientia cõmunis. Hæc est secunda quæstio à Scoto in ordine mota. Ratio autem istius ordinis, & continuationis, quia prius disputandum erat,an logica scientia esset,& postea an illa scientia esset communis, quia ly cõe se habet respectu ipsius scientiæ per modum contrahentis, determinantis, & particularizantis ipsam scientiam,& ita est ordo à cõioribus ad minus commune, quem ordinem obseruandũ ius sit philosophus.1.Phys.Hæc de continuatione.

Quid

Quid sit logica, hoc manifeste patet supra de mente Scoti in capitulo præcedentis quæst. Vbi diuisit logicam in docentem, & vtentem. De logica igitur docente est intentio hic. quid sit scia declaratũ est nobis. 1. Post. Sumitur. n. in proposito, vt est quidã habitus, quędã cognitio, q̃dam notitia, q̃ colligitur ex conclusione demõstrata.

scie̅tia, & cōis, uide Antoniũ de Fantis. Primo post. cō tex. s. Quid scientia. Cōe est multiplex, in causando, & represen tando.

Quid sit commune, dicũnt viri periti, ꝙ commune est multiplex; quoddam est in causando, & sic est Deus gloriosus. Quoddam in represen tando; & sic est species intelligibilis ad hunc sen sum; quia illa species, quę est progenita, & cau sata à re extra intellectum, & animã, reprę́sentat illam rem extra animam. Ratio huius est, quia omnis effectus natus est represe̅tare suam causam, à qua producitur. Sed species, & similitudo q̃ est in mente, est causata à re extra animã. ergo.

Prę́terea similitudo semper repræsentat illud cuius est similitudo. Et ideo cũ illa species, quæ est in intellectu, sit similitudo rei, reprę́sentabit illam rem.

Cōe in prędicãdo.

Tertiò dicitur commune in prędicando, sicut ens, & animal. Quartò dicitur commune in distribuendo, vt omnis, & nullus: modo in proposito sumitur hic commune, nõ in causando, neque in representando, neque in distribuẽdo sed tantum in prędicando. Nam logica potest dici communis communitate prędicationis, eo quia habet sub se partem dialecticam, ac demõstratiuam tanquam partes subiectiuas, de q̃bus prędicatur. Et hic in proposito commune sumi tur, vt distinguitur contra particulare, & specia le: patet igitur titulus quæstionis. Quod non vi detur. Nunc Scotus arguit ad partes. Et argumẽ tum formatur sic: subiectum logicæ est distin-

Cōe ĩ distribuẽdo.

Logica dr̃ cōis in prædicando.

Scotus arguit ad partes.

ctū a ſubiectis aliarū ſcientiarū, ergo logica eſt diſtincta ab alijs ſcientijs, ergo non eſt communis illis: antecedens primæ conſequentiæ patet iuxta illud philoſophi. 3. de Anima. Secātur ſciētiæ quemadmodum & res, de quibus fiunt: ſectio enim, partitio, & ſcientiarum diſtinctio penes ſubiecta attenditur. Conſequentia patet: ꝙ ſubiectum ſit diſtinctum, & ſcientia. Nam ſicut ſe habet ſubiectum ad ſubiectum, ita ſciētia ad ſcientiam, iſta patet. ſed ſubiectum eſt diſtinctū, ergo logica eſt diſtincta, ergo non eſt communis, quia diſtinctio, & communitas, cum ſiut oppoſita, non poſſunt competere eidem: Contra, logica eſt de ſecundis intentionibus applicatis primis, ergo logica eſt communis. Antecedens eſt Boetij, atq; Auic. Cōſequentia patet, q̃a ſecūdæ intētiones ſunt cōes, & applicabiles primis.

Tertio de anima contex. 38.

Logica eſt de ſecundis intētionibus applicatis primis.

Opinio Scoti.

His aduerſantibus rationib. relinquitur quæſtio pro vtraque parte dubia. Dicendū, in ea parte Scotus ponti mentem propriam, & concluſionem, q̄ intendit: quæ eſt hæc, logica eſt ſcientia communis communitate ſumpta à ſubiecto.

Pro declaratione iſtius textus ſummopere eſt aduertēdum. Quæruntur ergo quatuor: Primū an detur ſcientia communis, & particularis iuxta principia Ariſt. & Commentatoris.

Secundum quæro, an iuxta principia eorūdē poſsit dici ſcientia communis cōitate ſubiecti.

Tertium, an ſit neceſſarium ponere hāc ſcientiam communem.

Quartum, qua communitate ſcientia dicitur communis. De primo dico, ꝙ de mēte philoſophi, & Comment. ponitur ſciētia communis, & particularis, vide Auerroem, 4. Meta. Vbi habet, quod Metaphyſica eſt ſcientia communis propter

Datur ſcīa communis, & particularis de mente Ariſt. 4 Met. cont. 1.

pter hanc rationem. Quia considerat de ente inquantum ens est, & de passionibus essentialibus eius. Naturalis est scientia particularis, quia considerat de quadã parte subiectiua entis, s. de ente mobili inquantum mobile est. Mathematica est scientia particularis, quia cõsiderat de ente quãto: vt puta de magnitudine, superficie, inquantum in magnitudo & superficies sicut etiam tangit Comment. 2. Physic. Idem confirmatur de mente Philosophi per id quod habet 4. Metaphy. Vbi habet, quod Metaphysicus. logicus, & sophista versantur circa idem: diuerso tñ modo considerandi. Metaphysicus, namque considerat ens consideratione demõstratiua: logicus verò probabili: sophista apparente. Sophista. n. non vult esse, sed apparere sapiens. Ex his ergo habes iuxta principia philosophi, ꝙ datur scientia communis, & particularis. Et consequenter habes, ꝙ Scotus nõ ab re quæstionem mouit de scientię cõmunitate. Cum igitur iuxta principia philosophorum inueniatur sciẽtia communis, & particularis, oportebat disputare de logica. Dicitur scientia communis rectè à communitate sumpta ab obiecto siue subiecto; & ideo conclusio Scoti dictis Peripateticorũ cõformis est. Quod aũt hoc sit verũ, patet: illa est dicenda sciẽtia communis, & particularis quæ versatur circa subiectum cõmune, aut particulare. Hoc patet de mente philosophi. 4. Metap. Nam propter hoc probat Metaphysicam esse scientiam communem, quia considerat de ente, quod est subiectum commune. Et propter hoc censuit Mathematicam, atque Naturalem esse particularem, quia particularem partem entis considerat, sicut ens quantum, & ens mobile, & ita scien-

Auer. 2. Physic. comm. 19. 4. Meta. cont. 5. Commune est logico, sophistę & Metaphisico loqui de ente. idem 3. Metap. comm. 3. & secundo.

Logica dicitur cõisa subiecto.

4. Meta. con. 1.

tiæ, Domini, sumũt communitatem, & particularitatem a subiectis sic consideratis. Cum igit dicatur in quæst. præsenti, quod logica est scientia communis à subiecto, hoc dixii tanquam ex fertili Peripateticorum agro.

Tertium Dubium.

Quõ sit dãda logica cõmunis.

De tertio, dicendum, quod danda est logica scientia communis: probatur, dantur secundæ intentiones tanquam nobilissima entia ab intellectu elaborata, & nullibi cõsiderata; ergo danda est logica communis hæc entia de necessitate considerans: quod dentur secundæ intentiones, patebit in sequẽtibus, & accipiatur tanquã suppositũ; quod sint entia nobilissima elaborata ab intellectu, patet ꝙ nullibi sint considerata, hoc ostendam. Certum est, quod hæc entia ĩtentionalia non considerantur in scientia speculatiua reali, vt puta, in Naturali, Metaphysica, & Mathematica. Nec in theologia, quia tunc trãscenderet considerationem artificis realis. Nec considerantur in grammatica, quia grammatica cõsiderat congruitatem, & incongruitatem dicendi, & non considerat veritatem, & falsitatem cõplexorum. Nec considerantur in rethorica; qa eius officium est persuadere, non syllogismos componere. Cum igitur in nulla scientia enumerata hæc entia intentionalia speculatiua considerentur, ergo danda est aliqua scientia communis, in qua hæc communia entia considerentur, hæc scientia communis non potest esse nisi logica, ergo ponenda est logica scientia communis illa considerans; aliter aliqua entia intentionalia speculatiua, & considerabilia remanerẽt inconsiderata, ergo esset magnũ inconueniens.

Entia intentionalia non considerãt in scientia speculatiua.

4. Meta. cont j.

Iste modus arguendi est optimus, quia hoc arguendi genere vsus est Philosophus & Commen.

men.4.Metaph. Nam cum dêtur paſsionesconſidêrabiles,& ens in quantum ens ſpeculabile; & cũ hæc non conſiderentur in aliqua ſcientia particulari,oportet dari ſciẽtiam communem, in qua hæc ſpeculabilia realia ſpeculentur,aliter aliqua prędicabilia realia remanerẽt incõſiderata, & ita philoſophus non conſideraſſet de toto ente.Et ex hoc toto proceſſu apparet neceſsitas ipſius logicæ.

Logica poteſt dici ſcientia cõmunis multiplici ratione.

De quarto dico,quod logica poteſt dici ſciẽtia cõmunis multiplici ratione,& reſpectu: Primo poteſt dici communis communitate ſubiecti,in quo eſt. Nã intellectus eſt commune domicilium omnium ſciẽtiarum,iuxta illud 3.de anima.Omne receptum ſe habet per modũ recipientis. Cum igitur ſcientia ſit recepta in intellectu,tanquã in domicilio communi ſciẽtiarum,poterit dici communis cõmunitate ſumpta ab obiecto recipiente. Secundo poteſt dici communis communitate cõſiderationis,quia mos conſiderãdi eius eſt omnibus communis, ſicut dictũ eſt per Philoſophum, 4.Meth.Tertio poteſt dici communis communitate ſui ſubiecti,circa ꝙ verſatur.Verſatur enim logica circa ſyllogiſmum,qui quidem communis eſt omnibus aliis ſciẽtiis per appellationem & vſum, vt dicit Scotus in iſta quæſt. Cuius ratio poteſt eſſe talis;omne ꝙ tribuit alicui entitatem,tribuit vnitatẽ,& communitatẽ;patet, q̃a dans formã, dat conſequentia formæ, & dãs principale,dat acceſſorium ſecundum legiſtas. Et dans ſubiectum, dat paſsionem conuenientem ſubiecto ſecundum Metaph. Sed ſyllogiſmus dat entitatẽ logicæ ſcientiæ, ergo dat communitatẽ conuenientem ipſi;patet minor per Scotũ; & ita dici-

Omne recipiẽs debet eſſe denudatum à natura recepti à toto genere, vel ſecundum ſpeciem, 3. de Anima contex. 4.

4.Met.conte.5.

Syllogiſmus dicitur communis per applicationem.

8.Phyſ.cõt.32.

Dans principale dat acceſſorium ſecundũ legiſtas lege legatis.ff.de adi. lega.

Subiectum esse commune, potest intelligi dupliciter.

Syllogismus prędicatur per accidēs de subiectis aliarū sciētiarum, quia s. non in propria forma Sed suis reducibilibus, & ad ipsum ptinentibus, & ita per aliud, vel per alia.

tur logica communis communitate sumpta à subiecto,& syllogismo,quod principaliter cōsiderat.Subiectum autem esse commune,potest intelligi dupliciter secundum Scotum.Primò, quod prædicatur de subiectis aliarum scientiarum.Non enim ista prædicatio est formalis, & recta;ens quantum est syllogismus; ens mobile est syllogismus;numerus est syllogismus;numerus sonorus est syllogismus: linea visualis est syllogismus,quæ sunt subiecta scientiarum;nō igitur potest prædicari prędicatione recta syllogismus de aliis scientiis,nisi fortè per accidēs. Vbi benè intelligatis illum locum,q̃a licet syllogismus non possit prædicari formaliter de subiectis aliarum scientiarum;potest tamen prædicari per accidens,hoc est per aliud contentum in logica continentur,subiectum, prædicatum,secunda intentio;& sic multa alia,quæ prædicari possunt de subiectis aliarum scientiarum . Nā ista est vera.Ens est subiectum , ens est prædicatū in aliqua propositione. Et sic de multis aliis contentis sub syllogismo. Alio modo subiectū potest dici cōmmune communitate vsus, & applicationis ex eo,qui a cadit in vsum aliarū sciētiarum;siue eo vtantur omnes aliæ scientiæ. Et sic logica dicitur communis communitate subiecti cadentis in vsum omnium aliarum scientiarum,cum sit applicabilis omnibus aliis sciētiis.

Alia solutio.

Aut si accipiatur hypothe. conditionaliter dicendum,quod hic dixit,si, quia adhuc nō determinauerat , an syllogismus sit subiectum in ista scientia;solutio ad primum argumentum est manifesta,& hæc de quæstione.

QVAESTIO TERTIA.



VAERITVR De subiecto logicæ, An sit syllogismus. ordo, & continuatio istius quæstionis ad duas præcedentes sic patet. In prima nanque quæstione disputauit Doctor, An sit logica scientia; & conclusit, quod sic; sed quia scientia & logica absolutè accipiũtur. Doctor volens ad particularia descendere, disputauit, an sit scientia communis; quia dictum est, quod commune se hẽt per additionem ad sciẽtiam. Conclusit autem Doctor breui dicẽdi genere, quod logica est scientia communis, communitate, s. sumpta à subiecto eius. Ad hũc sensum, quia subiectũ eius cadit in vsum in famulatum, & ministerium omnium aliarũ scientiarum. Non tamen disputatum est, nec declaratum, à quo scientia logica entitatem habet, & communitatem. Dignum igitur erat, atque necessarium nobis, tractare, & disputare de subiecto ipsius logicæ in communi, à quo logica sciẽtia communis habet entitatem & cõmunitatẽ. Ne igitur addiscentis animus à sciendi cupiditate interius cruciaretur, hanc in tertio loco quæstionem de subiecto logicæ dialecticæ speculantibus apponit.

Ordo continuationis.

Quęritur, an subiectum logicæ sit syllogismus? Hæc quæstio magna, & vnicuique necessaria est, quia communiter in principio libri disputari solet. Hæc autem quæstio in tria diuiditur; quemadmodũ & aliæ quæstiones diuidi solent in titulo quæstionis, tres termini declarandi ponuntur. Subiectum, logica, & syllogismus. subiectum apud Scotistas, duobus modis

Primum de subiecto agendũ inquit Auer. in prologo primi post. nam si subiectum in arte tractandum ignorabitur, & principia & passiones etiam ignorabuntur.

Nota de duplici subiecto, scilicet materiali, & formali, vel subiecto quo & quod.

capitur; quoddam est subiectum materiale, & est illud, circa quod speculantis animus versat. Exemplum, ens in Metaphysica, secundum Scotum, est subiectum materiale, quia est illud circa qđ versatur, occupatur, & dirigitur animus ipsius Metaphysici. Subiectum formale est ratio formalis considerandi, vt entitas est ratio formalis considerandi in Metaphysica. Ideo cum dicitur, ens in quantum ens, est nota reduplicationis reduplicãs rõnẽ formalẽ in Metaphysica.

Subiectum prædicationis, est ens rationis, subiectum principalitatis est ipsa Demonstratio, subiectum attributiõis est syllogismus.

Cum igitur quæritur, An syllogismus sit subiectum logicæ? Quęritur de subiecto materiali, ꝙ est syllogismus, circa quem versatur animus ipsius logici.

Præterea notandum, ꝙ apud Scotistas dicimus in Doctrina assignari triplex subiectũ, s. ꝓdicationis, principalitatis, & attributionis. Vt in logica subiectũ ꝓdicationis posset poni ens rationis, secunda intentio. Nam hæc de omnib. in logica consideratis prædicantur: subiectum principalitatis posset poni demonstratio; nã demonstratio est principalior pars cõsiderata, & contẽta in tota logica. Subiectũ aũt attributionis est illud, ad ꝙ oĩa considerata in scientia dirigũtur, & ordinantur. Et sic esset syllogismus.

Hic disputatur de subiecto attributionis.

Hic autem in præsenti quærimus de subiecto attributionis, & volumus disputare, quod est illud in tota logica, ad ꝙ omnia habẽt ordinem & attributionem.

Est tñ hic pro viribus aduertendum; ꝙ illud ꝙ est considerandũ in aliqua sciẽtia, potius posset dici, obiectũ, quam subiectũ. Nam obiectum venit ab isto verbo, obiicio obiicis, inde obiectũ obiecti. Quapropter illud, qđ primo nostris se obiicit oculis, offert, & representat primum

Nota pro iunioribus.

consi-

consideratum, potest dici obiectum. Et quia syllogismus nobis primo obiicitur considerãdus. Ideo meritò obiectum dici põt. est quoque differentia inter subiectũ, & scibile. Nã propriè scibile dicitur tota conclusio demonstrationis; subiectũ vero remotũ dr̃ extremum conclusionis demõstratæ de subiecto. Igitur mota est hic qõ.

Differẽtia est ĩter subiectum & scibile.

Logica. iste terminus superius est declaratus.

Syllogismus potest capi duobus modis. Pro prima intentione, & secũda; syllogismus primo intentionaliter sumptus est syllogismus formatus ex tribus propositionibus in mente, voce, & scripto, sed quid istorum sit prius, & cui primo insunt passiones syllogismi? Dico, quod est syllogismus in mẽte, sicut declarat Scotus in ante prędicamẽtis. Syllogismus secundo intẽtionaliter sumptus est quidam respectus, siue quędam habitudo prę missarum ad conclusionem.

Sillogismus potest capi duobus modis.

Scotus in ante prædicamentis quæstione prima.

Præterea syllogismus adhuc est duplex; quidam est syllogismus in cõi, & hic est ille, qui abstrahit à syllogismo particulari, à modo, & figura, qui est cõis omnibus in logica consideratis; Potest etiam capi pro syllogismo particulari, puta, pro syllogismo dialectico, Elencho & Demonstratiuo. Primo modo accipitur hic.

Syllogismus duplex.

Est igitur sensus qõnis; An syllogismus in cõi sit subiectum attributionis in tota logica?

Sensus quæstionis tituli.

Ad partem argumentatiuam adducitur vnũ argumentum valde difficile: sed quia iunioribus est valde laboriosum, ideo illud in solutione argumentorum dimittitur formandum, & soluendum; per quod argumentum probatur, quod syllogismus non est subiectum in logica.

Ad oppositũ pro rei veritate arguitur sic enthymematice. Passiones syllogismi ĩ logica pri-

Ad oppositum arguitur, & pro parte, vera enthymematicé.

cipaliter

cipaliter,primo,& per se de subiecto demõstrãtur, & de aliis propter ipsum syllogismũ,ergo syllogismus est hic subiectum; antecedẽs patebit in corpore quæstionis: consequentia patet. Nam illud debet assignari pro subiecto in aliqua scientia, de quo passiones principalius cõsiderantur; sed principalius considerantur, & demonstantur de syllogismo, q̃ de aliis, ergo. Circa declarationem istius argumenti multa Scoti documenta,& præclara sunt nobis declarãda.Quia Scotus hic dicit in quæstione,passiones syllogismi.Vbi loquitur in numero plurali, per quod dat intelligere plures esse passiones.

Documẽta Scoti.

Ió q̃ro.An sint plures passiones syllogismi.

An sint plures passiones syllogismi.

Ad quod dico,quod sunt tres, istæ sunt scilicet,cõstare ex tribus terminis; esse in modo, & in figura,& necessario inferre conclusionẽ. Vbi est diligẽter notandũ. Quod istæ passiones primo,& per se cõpetunt syllogismo in cõi;& primo,& per se de syllogismo in cõi demonstrantur.per se vero,& nõ primo de syllogismis particularibus:sicut à simili imaginamur, q̃d hominis plures sũt passiones,s. risibilitas, disciplinabilitas,& capacitas disciplinæ: q̃ primo,& p se cõpetũt hõi,& primo,& per se de eo demonstrañ;p se, & non primo de Sorte, & Platone.

Hominis sunt plures passiones.

Sed tu posses quærere: istæ passiones, ex quo sunt accidentia,à quo fluunt,& vñ veniunt? Dico,quod fluunt,& emanant ex principiis ipsius syllogismi; queadmodũ & risibilitas ebullit ex principiis speciei,& ipsius hominis.Hoc verbo: ebullire,vsus est Scotus in 2.sent.Et pp hoc verbũ moti sunt oẽs Scotistæ,quod passiones identificantur realiter cũ subiecto. Mõ igitur dr̃,passio cãtur à subiecto: passio depẽdet à subiecto:

Passiones à quo fluunt.

Scot. in 2. Senten.dist.16.

passio

passio producitur à subiecto. Hæc enim nomina, cũ ponant distinctioné realem inter passionem, & subiectum, sunt interdicta in hoc genere dicendi. Hæc igitur nomina proferre possumus sine ambiguitate. Passio emanat, pullulat, ebullit a subiecto. Hoc aũt vocabulũ à rei veritate, & similitudine sumptum est. Nã sicut aqua in olla posita, vel apposita, & igne approximato ipsius aquę, ebullitio enascit. Ita ẽt, principiis speciei pariter in specie vnitis, passio ipsa fluit.

Inter subiectũ, & propriã passionem est ibi efficientia exté siuè sumpta.

Pulchrũ exemplum.

Præterea, q̃a sermo est de passionibus, eas declarare & docere vos volo, q̃ ĩ hac materia sunt necessaria. Quodlibet ꝑꝑ quid est; Nõ quod subiectũ continet virtualiter oẽs suas passiones, sicut dicit Scotus in 1. senten. continere verò subiectũ suas passiones, nil aliud est, nisi subiectũ ducere passiones in esse cognito. Rñsio mea est hæc, quia sicut subiectũ dat passionibus entitatẽ, sic & cognoscibilitatẽ. Et iõ subiectum continere virtualiter suas passiones, nihil aliud est, nisi qđ subiectũ hẽt mediũ, per quod suas passiones cognoscere facit. Hic aũt est ꝑ oĩbus obseruãdũ summopere vnũ; quod subiectũ cuiuscunq; sciæ habet partes subiectiuas, quæ partes sub se habẽt suas propriãs passiones. Modo subiectũ continet virtualiter passiones suas proprias, sic quod per diffinitionem ipsius subiecti pñt demonstrari passiones de subiecto: Passiones partiũ subiectiuarũ subiecti cõtinet virtualiter, idest ꝙ per diffinitionẽ subiecti non possunt demõstrari passiones partium subiectiuarum subiecti. Ratio, quia illud medium erat nimis commune ad probãdum passiones partiũ subiectiuarum. Et ita demonstratio nõ esset ex propriis, sicut iussit Arist. sed ex communibus.

Scotus in prologo. q. 3.

Quid sit subiectum contine re virtualiter suas passiones.

Præterea

Arist. 1. post. cõ tex. 5.

Præterea sequeretur hoc inconueniens, quod media particularia superfluerent. Continet igitur passiones suas proprias virtualiter; passiones vero partium subiectiuarum potẽtialiter. exemplũ horum est. Nam certum est, quod syllogismus est subiectũ hic, quod hẽt has passiones, constare ex tribus terminis, esse in modo, & in figura, & necessario inferre conclusionẽ. Has quidẽ passiones, continet virtualiter, pro quãto per mediũ suum. s. diffinitionẽ syllogismi, & virtute eius reducitur in esse cognito: necessitas, quæ est passio demonstrationis; probabilitas, quæ est passio syllogismi dialectici: & apparentia, q̃ est passio syllogismi sophistici, non cõtinentur sub syllogismo virtualiter, sed potẽtialiter; hoc est, qđ si ego volo demonstrare necessitatẽ de demonstratione, tanquã de subiecto, probabilitatẽ de syllogismo dialectico tam quã de subiecto, & apparentiam de syllogismo Elencho; non possumus vti pro medio diffinitione syllogismi. Rõ, q͞a illud medium est valde cõe respectu harũ passionũ. Et tunc demonstratio non esset ex propriis, sed ex cõibus. Et iõ ad demõstrãdas has passiones, oportet vti diffinitione vniuscuiusq; subiecti proprij pro medio.

Exemplum.

Quid passiones inferiorũ contineri potentialiter in superiori, ad propria subiecta particularia.

Vlterius est notandũ, quod istæ passiones syllogismi in cõi, syllogismi dialectici, ꝓbabilis, & Elẽchi sunt formaliter respectus, & entia respectiua. Probatur; oĩs aptitudo, est respectus, omnis passio est aptitudo, ergo omnis passio est aptitudo, ergo oĩs passio est respectus. Argumentum est in primo modo, oia luce sunt clariora.

An passiones syllogismi ĩ cõmuni sint respectus.

Secũdo sic syllogismus est respectus, ergo passio eius est respectus; patet antecedens, quia syllogismus sumitur pro respectu, vt diximus, consequen-

sequentia probatur, quia passio esset ens absolutum, & subiectum eius ens respectiuũ, tũc passio excederet naturam subiecti: sed hoc est falsum, ergo cogimur fateri, si subiectum eius est respectus, quod etiam & sua passio.

Præterea est obseruandum, quod istæ passiones conuertuntur cum suis subiectis, sicut à pari imaginamur respectus de passionibus realib. respectu subiectorum suorum.

Passiones istæ conuertunt̃ cũ suis subiectis.

Vlterius est notandũ, quod sicut nos imaginamur in passionibus realibus, quod sunt idẽ realiter, vt homo & risibile, & distincta formaliter. Quia illa sunt distincta formaliter, quorũ vnum non includit aliud in suo conceptu formali, & quidditatiuo; sicut hõ non includit in sui natura essentialiter risibile, sicut includit animal. Ita a simili imaginandum est, quod syllogismus, & constare ex tribus terminis, sunt idem realiter, distincta tñ formaliter: Nõ.n. syllogismus includit in sui natura quidditatiuè, & essentialiter, constare ex trib. terminis, qa prius nõ includit suũ posterius: sed bene syllogismus includit orationẽ, quæ est genus ipsius syllogismi. Et ita se habet tanq̃ suum superius, & essentialiter inclusum in syllogismo. Stat igitur in secũdis intẽtionibus identitas realis cũ distinctione formali.

Sicut in passionib realib. est identitas, ita in passionib. intẽtionalib.

Homo nõ ĩcludit essentialiter ipsam risibilitatem.

Inferius includit suum superius, non econtra.

Syllogismus includit orationem.

Dr̃ in hac parte Doctor aggreditur quæstionẽ ipsam dissoluendam, & quatuor facit.

Scotus aggreditur qõnem ipsam, dissoluendam.

PRIMO ALIORVM narrat opinionem.

SECVNDO, vt videat̃q earũ opinionũ sit verior, ĩducit cõdõnes p̃cipuas ipsi⁹ syllogismi.

Tertiò remouet illas conditiones quinque opinionibus, tanquam illis subiectis incompetentes, & soluit rationem illarum opinionum.

Quarto

Quarto ponit opinionẽ propriam de subiecto. Et probat syllogismo præ cæteris has condõnes conuenire: quarta ibi dicendũ ergo quod subiectũ primum: Secunda ibi, ad rõnẽ quidem: secũda ibi, ad videndum aũt quæ istarum positionũ.

Sex opiniones de subiecto logicæ.

In prima parte sex de subiecto logicæ narrat opiniones.

Prima opinio.

Quarum prima ponit cõceptum formatum ab actu rationis, esse subiectum in logica.

Secũda opinio.

Scd͂a ponit, qđ scd͂a intẽtio applicata primæ.

Tertia opinio.

Tertia ponit, quod est ens rationis.

Quarta opinio.

Quarta ponit, quod est oratio in communi.

Quinta opinio.

Quinta ponit, quæ est Alberti, quod est argumentatio.

Sexta opinio.

Sexta ponit, quod est syllogismus.

Quælibet harum positionũ hẽt sua fundamenta. Prima igitur opinio tenet, quod subiectũ logicæ est conceptus formatus ab actu rõnis. Non sufficiebat doctori dicere cõceptum præcisè: q̃a conceptus est multiplex. Ideo vt notaret de quo conceptu esset sermo; strinxit se ad conceptum formatum. Et quia conceptus formatus, q̃nq; potest esse ens reale; ideo strictius limitat se dicẽs: quia conceptus formatus ab actu. Nec hoc sufficit, q̃a cõceptus formatus ab actu, põt esse cõceptus formabilis, qui est ens reale: ideo postremo addit ab actu rationis. Conceptus igitur formatus ab actu rationis & à ratione causatus, non est nisi scd͂a ĩtẽtio, & ens rõnis. Et propterea benè dixit Scotus ĩ reprobatione opinionũ: quod scd͂a intentio, & ens cãrum à rõne, & cõceptus formatus ab actu rõnis coincidunt.

Prima enim opinio de subiecto est conceptus formatꝰ ab actu rationis. vide Egidium primo elenchorũ.

Quid sit conceptus formatus ab actu rationis.

Cõceptus pro specie intelligibili sic est ens reale.

Pro intelligentia terminorum est notãdum, quod conceptus est multiplex: primò potest accipi pro ꝑsione, & specie intelligibili existente

in

in intellectu,& sic intelligitur illud.j.Perierme. Vox est prima nota, & signũ earum, quę in anima,passionum.i.conceptuum.Aduertas hic,qa conceptus sic sumptus est ens reale. Nam ponitur in prima specie qualitatis.Secundo sumitur conceptus pro quidditate concepta, hoc est ꝓ aliquo obiecto reali, vt stat sub concipi, & cognosci ab intellectu, & de tali cóceptu potest verificari illud quod scribit Scotus. Conceptus verò actum intelligẽdi terminat. Istis duobus modis non accipitur in proposito conceptus, quia est ens reale. Ens autem reale non potest esse subiectum in logica. Tertiò sumitur conceptus ꝓ actu causato a ratione.Et sic sumitur hic:quia illud est ens rationis, vt patet. Pondera illud verbum cum dicit, ab actu rationis, per rationem ego intelligo intellectum. His sic declaratis arguo sic pro hac positione.

Primo perherme.c.1.

Vide Scotũ in suis Theotemẽtibus.

Ens reale non potest esse subiectum in logica.

Illud est subiectum in logica, quod est commune oĩbus consideratis in logica: ista patet qa scientia, & subiectum dicuntur ptoportionari, & adęquari, sic quod vnum non trãscẽdat alterum, sed conceptus formatus ab actu rationis est cõis oĩbus in logica consideratis, ergo illud est subiectum, minor ꝓbatur, & pro intellectu istius minoris est aduertendum,quod triplex est actus intellectus,licet ab Arist.non ponantur nisi duo 3. de Anima. Primus actus est intelligentia simplicium terminorum, et indiuisibilium. Pro iunioribus est aduerteẽdũ; quod hęc prima operatio intellectus apud Auer. dicitur formatio,secunda verò dicitur fides.dicitur autem intellectus intelligentia. i. Angelus, pro quanto stat sub actu considerandi. Et propterea apud Peripateticos, Angelus mouens orbes dicitur

3 De Anima Triplex ẽ actus intellectus.

tex. comm. 21. Prima operatio intellectus ab Auer. dr̃ formatio; secunda dicitur fides.

citur intelligentia, quia ſemper ſtat ſub actu intelligendi, nec a virtute corporea, à qua abſolui tur in cognoſcendo impeditur.

Termini ſunt indiuiſibiles.

Termini aũt illi, qui ab intellectu prima operatione eius intelliguntur, dicuntur indiuiſibiles, & incomplexi: vt homo, leo, animal, aſinus, capra. Vnde dicitur ille actus ſimplex triplici ſimplicitate: ſimplicitate intellectus. nam ſimplex, & indiuiſibilis: ſimplicitate actus, cũ ponatur in prædicamento qualitatis. Et ſimplicitate obiecti, quod intelligitur. Nam hoc obiectum quod dico, homo, eſt ſimplex ſimplicitate oppoſita complexioni, non ſimplicitate oppoſita cõpoſitioni: quia homo eſt compoſitus ex materia, & forma, non tamen eſt terminus cõplexus. Et ideo dicitur terminus complexus. Dicitur ẽt indiuiſibilis. Nam ſicut vltima reſolutio in geometria ſtat ad punctum, in Philoſophia ad materiam primam, in Metaph. ad ens. Ita in logica ſtat ad terminum. Huic enim primo actui rationis, & intellectus correſpondet liber Prædicamentorum, qui eſt de incomplexis, quia eſt de genere generaliſsimo. de genere ſubalterno, de ſpecie, de indiuiduo, & de differentia: ſed circa hãc primam operationem intellectus. An ſit veritas, & falſitas? Ad hoc dico, quod non eſt veritas formaliter, nec falſitas. Quia veritas & falſitas, cum ſit paſsio conſequens naturam propoſitionis nõ poteſt eſſe in primo actu intellectus: Quia in eo non eſt propoſitio negatiua, nec affirmatiua. Et tamẽ veritas, & falſitas virtualis ad hunc ſenſum. Quia in prima operatione intellectus ſunt termini ſimplices, ex quibus virtualiter poteſt componi propoſitio, ex qua compoſita veritas, & falſitas enaſcitur. Secundus actus

Homo eſt ſimplex.

Primus actus intellectus dicitur indiuiſibilis.

An in primo actu itellectus ſit ueritas uel falſitas.

Falſitas & ueritas formalis, & uirtualis: uirtualis vero ẽ in primo actu intellectus.

actus rationis, & intellectus est compositio vel diuisio illorum terminorum simplicium, & indiuisibilium; facit autem intellectus cōpositionem affirmatiuam, cū viderit prædicatum conuenire subiecto, vt homo est animal: facit autē propositionem negatiuam, & diuisiuam, cū uiderit naturam prædicati repugnantē subiecto. Nam intellectus respiciens prædicatum repugnans subiecto, tāquam monstrum horrescens separat in propositione beneficio negationis: q in rei natura erat penitus disiunctū atque diuisum: vt homo non est asinus. Et huic actui secundo rationis correspōdet liber Peryherme. in quo de enunciatione tanquam de subiecto, & de propositione affirmatiua, & negatiua agitur & tractatur. Tertius actus rationis est discursus syllogisticus formatus à noto ad ignotum procedens. Iste autem subdiuiditur. Nā quidam est dialecticus, & quidā opinatiuus apparens. & quidam falsigraphus, quidā demonstratiuus. Huic tertio actui intellectus correspōdet. dicit Scotus, tota noua logica. Noua logica ea pars dicitur, quæ de syllogismo cōsiderat, & de eius partibus. Dicitur autem noua respectu partium, quæ veterem partem occupant. Nā vetus illud dici pōt, qđ est prius tēpore: nouum verò posterius tempore gētiū. Et ita de toto, & parte dicas. Per hāc digressionē apparet probatio minoris. Quomodo actus formatus à ratione est communis omnibus in logica consideratis. Aliter ponitur ibi, tangitur secunda opinio, quę dicit, quod logica est de secūdis intentionibus, ut arguatur sic. Illud est subiectum cōmune in logica, quod est commune omnibus in logica cō sideratis, ista patet: sed secūdę intentiones sunt

Iste secundus actus ab Auer. dicitur fides.

Arist 3 de Anima cont 12 ponit tm duos primos licet ex secūdo possit tertius inferri.

Tertius Actus

Diuisio Actus.

Liber prædicamento. & liber perihermen. dicūtur logica vetus, quia sunt de partibus integralib. syllogismo. Logica noua continet libros priorū, posteriorū, topicor. elencho. tractat de toto s. de ipso syllogismo in se & in suis partib. subiectiuis, & reducibilib. ad illas, cuiusmodi sunt, enthymema. inductio, & exemplum.

huiusmodi,ergo. hoc patet per Boetium, quia logica est de secundis intentionibus applicatis primis. Est igitur aduertendum hic, quod hęc est vna propositio diuulgata:quod logica est de secundis intentionibus adiunctis primis.Vbi in hac authoritate sunt multa pulchra obseruāda: primum,quod illa prępositio, de,denotat mihi subiectum materiale consideratum: & illud est secunda intentio.Vnde cum dicit, quod logica est de secundis intentionibus; secundum hanc opinionem, est sensus.quod logica est de secun dis intentionibus, tanquam de subiecto materiali,circa quod logicus ipse versatur.Vnde ista authoritas si rectè respiciatur,tangit ea omnia, quę necessaria sunt pro integritate secūdarum intentionum.Nam primo est secunda intentio: secundò applicatio secundę intentionis. Tertiò prima intentio, cui fit applicatio.

Secūda opinio de subiecto logicæ.

Ista propositio de, denotat subiectum materiale.

Logica est de secundis intentionib tanquā d subiecto materiali.

Opinio Aliquorum Scotistarum.

Tacuit autem applicantem in syllogismum à quo fit effectiuè ista applicatio. Quo in loco Scotistæ volentes loqui de causalitate secundarum intentionum,valde in longum trahunt ser mones, vnde in maximum tędium trahunt animum addiscentis. Ego verò paucis verbis uolo vobis declarare causalitatem secundarum intētionum quę requiruntur.vnde diligenter est aduertendum, quod consideratio lògica non est Mathematica.Nam Mathematicus considerat li neam,magnitutudinem, & superficiē, nō tamē cōsiderat ea,in quibus hęc accidētia sunt: Quia consideratio Mathematica abstrahit à materia sensibili,quemadmodum declarat Auer. 1.Phy. & alijs locis: sed est consideratio pictoria.Nam pictor non solum considerat colorem, & colorum varietatem: sed adhuc cōsiderat parietem

Causalitas secundarum Intentionum.

Consideratio logicalis nō est Mathematica.

Primo Phy. cō. meu. 49.

Consideratio logicalis est pictoria.

in

in quo elaborandi apponũtur colores. sunt igit in pingendi arte hæc pernecessaria, s. intellectus pictoris. Nam pictor est agés per rationem, iuxta illud Philosophi procemio primæ Philosophiæ. Genus hominum arte, & ratione viuit. Secundo est manus, quę est organum organorum secũdum Philosophum, 3. de Anima. tertio requiritur peniculus, cuius leui ꝓtractione de loco ad locum venustissima, cõuenientia derelinquuntur colorum vestigia. Quarto requiritur paries, sed hic aduerte, quod non quocunque modo à pingente recipit colores. Nam si rudis paries fuerit, dedignabitur pictor suos ibi insèrere colores. Requiritur ergo quędam dispositio architecti beneficio inducta, qua paries decentius, ac tenacius susceptos retineat colores.

Primo intellectus pictoris

In procemio Me secundo manus.

3 D Anima cõtex. 38.

Tertio peniculus

Quarto paries.

Et sic à simili quatuor requiruntur ad integritatem, & causalitatem secundarum intentionum. Nam declaratio secundarum intẽtionum habenda est per ꝓpinquiora, & nõ remotiora. Primum requiritur intellectus posibilis. Nam ipse sua in officina est architector, pictor, & artifex secundarum intentionum. Secundò requiritur actus rectus, qui se habet tanquam manus in pictore. Tertio requiritur actus collatiuus siue comparatiuus, vel negatiuus: quo actu intellectus confert vnum obiectum cognitum alteri obiecto cognito, & ex cognitione vnius labitur in cognitionem alterius, & ex tali collatione, vt ex peniculo pictoris, relinquitur quædam secunda intentio. Et hoc est quod optimè volunt dicere Scotistę, quod secundæ intentiones non propriè causantur, sed derelinquuntur, sicut & colores derelinquuntur ex peniculis, & manus protractione. Quàrto requiritur

Quid requiritur ad secundas intentiones.

Primo intellectus posibilis.

Secundo actus rectus.

Tertio act' collatiuus.

Quarta prima Intentio.

prima intentio, quæ est tanquam paries secūdarum intentionum, & diximus, quod paries nō quocunque modo recipit colores, nisi architecti manus eum lineauerit. Sic & prima intētio non quocunque modo est paries, neque fundamentum secundarum intentionum, nisi fuerit cognita ab intellectu. Prima igiť intentio nō est fundamentum secūdæ intentionis nuda: sed induta cognitione. Et ideo nisi intentio cognita fuerit, secunda intentio super eam applicari nō poterit. Propterea recte dicit Sco. quod prima intentio est obiectum cognitum, vel cognoscibile, supra quod nata est fundari secunda intentio. Exemplum, homo est prima intentio: spēs est secunda intentio: homo extra animam & intellectum non est fundamentum secundę intentionis, & speciei, sed homo cognitus. Secūda autē intentio est quidā respectus rationis effectiuè causatus, siue derelict' ab actu cōparatiuo inellectus in obiecto cognito & comparato.

Pulchra comparatio.

Quō prima intentio sit fundamentum secundarum.

Exemplum.

Quid sit secunda intentio.

TERTIO MODO PONITVR.

Recitatis duab. opinionibus de subiecto logicæ: superest in præsenti eam opinionem de subiecto logicæ referre, q̄ tertiū locū in dicendo occupat. Et ista opinio ē Diui Thomæ, q ponit ꝙ ens rationis est subiectū in logica. Arguit sic. Circa idem laborat Metaph. sophista, & logicus: sed ens circa quod laborat Metap. est subiectum Metap. ergo ens rationis circa qđ laborat logicus erit subiectum in logica. Vel sic.

3 Opinio est D. Thomæ, 4 Meta. lectio. 4. & opus, c. 42.

Illud est subiectū in logica, circa qđ laborat & occupatur logicus: sed logicus occupatur circa ens rationis. ergo &c.

Sumit autem fundamētum ista opinio ex dictis Philosophi. 4. Metaph. Quarto ponitur pro

4 Meta, cont. 5.

ſubiecto logicæ ipſa oratio. Et arguitur ſic.

Illud eſt ſubiectum in aliqua ſcientia, de quo & de eius partibus conſideratur in veteri, & noua logica, hoc patet: ſed de oratione, & de eius partibus cõſideratur, & determinatur in veteri & noua logica, ſicut patet diſcurrenti. ergo. Præterea illud eſt ſubiectum, quod ponitur in diffinitione ſyllogiſmi, ſed oratio eſt huiuſmodi, vt patet. 1. Prior. ergo.

Quarta opinio eſt oratio.

Primo prior. cap. 1.

Quinta opinio ponit, quod ſubiectum ſit argumentatio, & arguitur ſic.

5. Opinio eſt. Argumentatio eſt ipſius Alberti in præambulis prædicabilium.

Illud eſt ſubiectum in aliqua ſciẽtia, de cuius ſpeciebus, & partibus eſt tota illa ſcia: ſed tota logica eſt de argumentatione, & eius partib. igi.

Sexta opinio ponit, quod ſyllogiſmus eſt ſubiectum in logica. Arguitur ſic.

6. Opinio eſt ipſius Scoti.

Illud eſt ſubiectum in aliqua ſciẽtia, propter ꝙ omnia conſiderata habent attributionem ad ipſum: ſed ſyllogiſmus eſt huiuſmodi, ergo. Hę igitur ſunt opiniones de ſubiecto logicæ.

VIDENDVM AVTEM.

Mẽs Doctoris.

Hic Doctor intendit declarare quæ iſtarum opinionum ſit tenenda, & quæ ſit abiiciẽda. Hoc aũt recte videri nequiuit, niſi apponantur conditiones requiſitæ ad ſubiectum, quibus conditionibus viſis, ſciemus pro certo, quid erit ſubiectum in logica. Nam cui conditiones omnes ſimul conueniunt, recte ſubiectum, vel pro ſubiecto cõſtitui poteſt. Cui verò deſunt, minime pro ſubiecto ſtabiliendum erit in ſcientia.

Sunt igitur tres conditiones præcipuè ſubiecti in ſcientia, Vbi ponderate verbum illud, præcipuè. Nam per illud verbum tollitur quædam obiectio, & inſtãtia, quæ fieri poſſit in iſto loco. Quia Scotus in primo reportationum, apponit

Cõditiones ſubiecti ſũt tres.

Scotus in primo reportationum quæſt. 1.

sex cōditiones requisitas ad subiectū in scientia. Hic aūt nō enumerauit nisi tres. Ergo aut hic diminutus, aut ibi superfluus. & propterea dicit Scotus hic, ꝙ licet sint plures cōditiones subiecti, tñ istæ tres sunt præcipuæ, ad quas aliæ reducuntur. Prima igitur conditio est hæc; qđ de subiecto p̄supponitur, & qa est & qd est. Hæc cōditio ponit ab Aris. 1. Post. Ego vero, vt hunc locū intelligatis, hūc ipsum subibo laborē. Vult ergo Philosophus, ꝙ demōstrator anteq̄ demonstret passiones de subiecto, p̄cognoscat de subiecto, qd est, & quia est. Primo ergo declarabo qd importatur p istū terminū, qd est, secundo qd per quia est. Per quid est iuxta Doctrinā Scoti possumus intelligere duo, diffinitionē, & conceptum quidditatiuum, de eo possunt fieri demonstrationes. siue illud subiectū poni potest in aliqua scientia: exēplum, licet. n. Deus, qui ponitur, secundū Scotū, subiectum in theologia: & ens in quantum ens, ꝙ ponitur subiectū in Metaphysica, non habēt diffinitionē: qa Deus cum sit summe simplex: & ens sit simpliciter simplex, nō p̄nt diffiniri; quia nō habēt supra se prædicata qdditatiua, siue nō habēt genus, & differentiā, per quæ posint diffiniri: & ita ista duo subiecta remanebunt indiffinibilia: tamē habēt conceptū quidditatiuum, sic ꝙ sunt entia quidditatiua; q̄ entia qdditatiua de suis inferioribus prædicari possunt. Et ideo poni possunt loco subiecti in scientia. Secundo per qd est possumus intelligere diffinitionē. Diffinitio aūt est duplex, quædā est quid nominis: & quædā quid rei. Nos autem hic in proposito, iuxta principia Scoti non intelligimus de diffinitione quid nominis, quia illa in nobis non aggenerat scientiam: sed intelligimus

Primo post. cōkēs. 2.

[illegible] Mauritiū [illegible]

Scotus in prologo q. 3.

Deus cum sit summe simplex, non potest diffiniri.

Diffinitio duplex.

ligimus diffinitionem quid rei. Et propter hoc habemus, ꝙ diffinitio q̄d rei est mediũ in demõstratione potisſima. Nã à principiis illius fiunt paſsiões ſubiecti, & demõſtrabiles de ſubiecto. Diffinitio quid rei. eſt medium in demonſtratiõe potiſsima.

Hic eſt àduertendũ, ꝙ ſæpiſsimè inuenit in dictis philoſophi, & Scoti, ꝙ diffinitio dr̃ ꝙ q̄d eſt. Vñ dr̃ ꝙ, pro quãto diſtinguit eſſentialiter diffinitum à quocunq; nõ eſt ipſum. Nã, ꝙ, in neutro genere, & aliud, diuerſitatẽ eſſentialem faciũt, vt patet ꝑ Porphyrium, capite de differentia. Dr̃, quid pro quãto quidditatẽ rei ſignificat. Dr̃, eſt, pro quãto diffinitũ ſiue diffinire eſt. Vbi aduertas, ꝙ ſunt tria hic, quod, q̄d, & eſt. Ita in diffinitione ſunt tria hæc: q̄d̃. ſ. genꝰ; & q̄d, ideſt dr̃ia, quæ quidditatẽ ſignificat: & eſt, quæ completiuè dr̃ia ex tota ſubſtantia rei, ſecundũ Scotũ, vt tu vides, ꝙ ĩ iſtis talis eſt ordo, quòd prius eſt, quòd, ſecundo q̄d, & tertio eſt. Ita in diffinitione primo ponitur genus, ſecundò differentia: tertio ad iſtã differentiam ſequitur rei complementum ſignificatum prædicati eſt. Nota bene. In diffinitione ſunt tria. Ordo in iſtis. In diffinitione ponitur Ordo.

Habemus igitur quod demonſtrator volens demonſtrare paſsiones de ſubiecto, oportet, ꝙ illud ſubiectum habeat quod, ideſt diffinitionẽ quidditatiuam; aut quod habeat quid. i. conceptum quidditatiuum, ſicut Deus, & ens. Et per hanc omnia, quæ nec conceptum quidditatiuũ habent, nec quidditatiuam diffinitionem habent.

Secundo loco eſt declarandum & quia eſt, quid autẽ intelligat philoſophus per quia eſt, quæ eſt vna præcognitio dignitatis, & ſubiecti varij varia dicunt. Nos verò veriorem Scoti doctrinam ſequentes dicemus, quod demõſtrator antequã demonſtret, oportet, quod præcognoſ- Gloſa quid per quia eſt. Vera opinio Scoti.

cat,& præaccipiat de ſubiecto, quia eſt;hoc eſt, quod ſubiectum tale eſt ens poſsibile,cui nõ repugnat exiſtentia in rerũ natura. Dico aũt hoc, q̃a non oportet,ſubiectũ i quantũ ſcibile eſt,& in quãtũ de eo paſsiones demonſtrantur, qđ ſit actu exiſtens ſubiectũ cuiuſcunq; ſciẽtiæ huma nitus inuentæ abſtrahens ab exiſtentia.Rõ,quia tale ſubiectum eſt vniuerſale. Vniuerſale autẽ abſtrahit ab hic,& nunc,& ab omni exiſtentia: ratio eſt, quia exiſtentia in creatũris eſt primũ prædicatum per accidens præſuppoſitũ ab omnibus aliis prædicatis per accidens. Contingentia eſt principium variationis, & mutationis:variatio,& contingentia, & poſsibilitas tollunt à ratione ſcientiæ æternitatem.Et ideo non poteſt poni ſubiectum in ſciẽtia,quia ſubiectũ in ſciẽtia,ſecundum philoſophum.1.Poſt. Impoſsibile eſt aliter ſe habere.Modo ſi ſubiectum ſcibile ſumeretur cum rei exiſtentia, quæ eſt contingens,poſſet aliter ſe habere:& tunc de eo non eſſet ſcientia, quia ſcientia eſt eorum, quæ non poſſunt aliter ſe habere. Quare ſequitur,quod ſubiectum ſcibile non includit in quantum ſcibile exiſtentiam ſui,ſed abſtrahit ab illa.

Vniuerſale abſtrahit ab omni exiſtentia.

Primo poſt.cõtex 5.

Scientia eſt eorum, quæ non poſſunt aliter ſe habere.

Pro tenuiori declaratione eſt intelligendum, quod omne ſubiectum habet aliqualem exiſtentiam,ſed diuerſimode.Nã Deus includit exiſtentiam:ſed quando Deus ponitur pro ſubiecto in theologia,non abſtrahit ab iſta exiſtentia,ſed q̃ eſt ratio?Ratio eſt Scoti in 1.Nam iſta propoſitio Deus eſt,eſt in primo modo dicendi p ſe, & eſt immediatiſsima,ad quam omnes aliæ reducuntur.Et iſta exiſtentia eſt prædicatum eſſentiale reſpectu Dei.Et ideo Deus non poteſt abſtrahi,& ſeparari ab illo prædicato, q̃a Deus,tãquã ſubie-

Scotus in primo.di.2.q.2.

Exiſtentia eſt de intrinſeca ratione Dei vide Scotũ in 8. q. quo li.ar.1 hoc idẽ aſtruit in 1.ſenten.diſ.2. q.2.

ſubiectum ſcibile in theologia nō abſtrahit à tali exiſtentia, obiectum aũt ſcibile ſciæ abſtrahit à tali exiſtentia, tum quia exiſtentia eſt p̄dicatũ contingens, & per accidens, tum q̃a impedit rei cognitionem: tum poſtremò, q̃a eſt poſterius ſubiecto ſcibili. Et ita non includit illã exiſtentiã.

Sed hic quæro, qualem exiſtentiã habeat ſyllogiſmus? aut à qua in quantum ſubiectum ſcibile eſt, abſtrahit? Dico, quod duplicem habet. nam ſyllogiſmus tanquã quoddam commune habet particularia & inferiora, in quibus ſuperius exiſtit: habet etiam fundamenta primas intentiones, in quibus etiam exiſtit. Quando igitur ponitur ſubiectum in logica ſyllogiſmus in communi, qui ponitur ſubiectum in tota logica, abſtrahit ab hac duplici exiſtentia, quia cum conſideratur in vniuerſali, abſtrahit ab exiſtentia in particulari, & abſtrahit à primis intẽtionibus, & remanet apud intellectum tantũ quidditas ſyllogiſmi: remanet etiam diffinitio ſyllogiſmi, q̃ diffinitio continet prædicata q̃dditatiua: remanent ẽt apud intellectum paſsiones demõſtrabiles de ſubiecto; & ita hẽt ea oĩa, quæ requiſita ſunt ad demonſtrationẽ, & ad generandã ſciam in nobis. Præſupponit ergo de ſubiecto, q̃d eſt. ſ. diffinitio. Et q̃a eſt, non quod actu exiſtat, q̃a iſta exiſtentia actualis in creaturis nõ facit ad ſciam, ſed impeditur, propter hoc abſtractum eſt: ſed p̄ſupponitur q̃a eſt. ſ. ens poſsibile, cui non repugnat exiſtentia, aut in ſuis inferioribus de quibus p̄dicatur, aut de primis intẽtionib. quas denotat, ſicut dictũ eſt de ſyllogiſmo.

Secunda conditio, quod per eius quod quid eſt. i. per diffinitionem ſubiecti demonſtrentur in ſcientia paſsiones illius ſubiecti de eo. ratio eſt,

Sed ſyllogiſm' habet ne exiſtẽtiam.

Syllogiſm' duplicem habet exiſtentiam.

Syllogiſmus abſtrahit ab hac duplici exiſtentia.

Exiſtentia Actualis in creaturis, non facit ad ſcientiam.

Secunda conditio.

eſt, quia ſine medio non poſſunt demonſtrari paſsiones de ſubiecto: ſed diffinitio ſubiecti eſt medium, vt diximus.

Tertia cõditio.

Tertia cõditio eſt, quod ad ipſum .ſ. ſubiectũ omnia alia determinata in ſcientia reducãtur; & propter ipſum tamquam propter finem principalem intentum conſiderentur.

Subiectum in ſciẽtia habet rationem finis.

Pro intelligentia iſtius eſt intelligendũ quod ſubiectum in ſcientia habet rationem finis irreſcribilis; quia cã finalis eſt nobilior, & inordinabilis, ratio, quia cauſa finalis eſt nobilior oĩbus aliis cauſis, ſecundum Scotum, & Ariſt. Et iõ

Secundo Phyſ. contex. 31. & 5. Meta. contex. 3.

ſcientia habita de cã finali eſt nobilior ſcĩa habita de quacunque alia cauſa. Modo ſubiectũ in ſcientia habet rationem finis; & conſiderata in ſcientia habent rationem ordinatorũ ad finem. Et iõ benè dicit Scotus hic quod oĩa in ſcientia, oportet, quod reducantur ad ſubiectum, & propter ipſum conſiderantur, quia ipſum eſt finis

Scotus in 1. q. j.

Dictum notabile.

in tota ſcĩa, quibus fauent ea, quæ ſcribit Scotus in 1. Sen. Quod omne quod ordinatur ad aliud, in quantũ ordinatur ad illud, eſt imperfectius eo; quare conſiderata in ſcientia propter ſubiectum habent rationem imperfecti, & ſubiectũ

Eſt enim intelligenda illa attributio ſecũdum cognitionẽ, & non ſecundum entitatem vide Maur. in 3 q. vniuerſalium.

habet rationem perfecti. Modo dignum eſt qđ imperfectum ordinetur, & reducatur ad perfectum. Iſta autem reductio eſt ſecundum cognitionem, non tamen ſemper ſecundum entitatẽ.

Nota cõſequẽtiam Scoti in 3. conditione.

Aduertatis ad illam particulam conſequentiæ, quam facit Scotus. Aliter enim ab eius vnitate non eſſet vnitas ſcĩæ. Conſequentia eſt hæc, ꝑꝑ ſubiectũm non oĩa conſiderantur, ergo ab vnitate ſubiecti non eſt vnitas ſcĩæ. Conſequentiam deduco ſic, quia ſi non conſiderantur oĩa propter ſubiectum, ergo illud non poteſt poni ſubiectum.

subiectũ. Probo hoc, q̃a sibi deficit vna conditio subiecti. Non ponitur subiectũm, ergo non est scietia de illo subiecto: probo, quia priori nõ po sito, mox posterius ruit. Et ita non posito subiecto, nec hr̃ scientia, nec est scia de subiecto, ergo nec est vnitas scientiæ ab vnitate subiecti: Probo, quia destructo subiecto destruitur omnis passio eius: Quare bene dicit Scotus, quod si propter subiectum non omnia considerantur ab vnitate subiecti, non est vnitas scientiæ.

Destructo subiecto destruit͂ oĩs passio eius.

Declaratis his tribus cõdõnib. ad subiecta requisitis, nũc remouet entis, vel oẽs cõditiones à subiectis, q̃b. nõ inueniuntur. Et ait, c̃d duæ primæ cõditiones, q̃ sunt p̃cognitiones, q̃a, & quid, & quod per mediũ demõstrentur passiones, desunt tribus primis positionibus. Vt arguatur sic.

De conceptu formato ab actu rationis, & de secunda intentione, & de ente rationis cõsideratis secundũ rõnẽ generalẽ, & in sua maxima cõitate non pręsupponitur quid est, & quia est, nec habent quod quid est tanquam mediũ, ergo nõ põt stabiliri pro subiecto. Quod autem non habeant eas duas cõditiones, patet, q̃a, vt ponũtur subiecta secundum rõnem generalem, non habent diffinitionem, nec ponuntur, vt principiũ scientiæ, siue vt medium, nec passio aliqua de eis demonstratur, ergo &c. Et formatur sic.

Ratio.

Quia illud quod est commune, siue communis scientia, non potest esse subiectum in aliqua doctrina: sed cõceptus ab ente rõnis formatus, & secunda intentio, & ens rationis sunt nimis communes, quia non tantum considerantur à logico, sed à grammatico, & rethorico ergo.

Ratio.

Præterea istæ tres opiniones non differunt. Nam conceptus formatus, secunda intentio, & ens

Conceptus formatus ab actu rationis, secunda Intentio, & ens rationis nõ differunt.

ens rationis sunt idem: de prima, & secunda patet. Nam conceptus formatus ab actu rationis, nihil aliud est quam secunda intentio, & econuerso. Tertia patet, quia aut est ens reale subiectum huius scientiæ, aut ens rationis: non primo modo, quia tunc scientia esset realis, igitur secundo modo: si est ens rationis, aut est ens rationis consideratum à ratione, aut causatum à ratione: si consideratum à ratione, illud coincidit cum ente reali; quoniam nullum est subiectum, quin consideretur à ratione. Si est ens causatum à ratione, igitur illud est secunda intentio, & conceptus formatus ab ente rationis. Et ita istæ tres rationes coincidunt.

Ens rationis aut est consideratum à ratione, aut causatũ à ratione.

Ad rationẽ primæ opinionis.

Ad rationem quidẽ, propria positione. arguebatur enim, illud est subiectum in aliqua scientia, quod est commune omnibus in scientia cõsideratis, conceptus formatus ab ente rationis, est huiusmodi, ergo. Dico, quod istud argumentum committit fallaciam consequẽtis: vnde est regula Scoti. Quandocunque arguitur ab aliquo vno habente plures causas veritatis, & plures conditiones, arguendo ab vna illarum non concluditur intentum. Ita est in proposito: quia arguit ab vna conditione ad subiectum, & dimittit duas, illud argumentum non tenet.

Quomodo fit fallacia consequentis.

Arguebatur secundo.

Arguebatur secundò, quod logica est de secundis intentionibus, secundum Boetium. Ad hoc dicimus, quod secunda intentio non potest poni pro subiecto, quia est terminus communis, & transcendit rationem scientiæ.

Ad illud, quod dicebatur pro tertia positione, quod laborant circa idem. Dico, quod non sequitur. Nam scientia laborat circa multa: tamen illa multa non sunt subiecta.

Ad

Ad illud quod dicebatur de oratione. Dico, quod non sequitur propter hoc, qa sic deficit, secunda, & tertia conditio. Non.n. habet quod quid est, per quod possit demonstrare passionē: nec etiam habet passiones demonstrabiles de subiecto: qñ dicebatur, quod oratio ponitur in diffinitione syllogismi. Dico secundum Scotum, quod oratio est ęquiuoca. nam secũdum alium modum conuenit orationi disiunctiuæ, quę est in syllogismo, & secundum aliam rationem conuenit orationi simplici. i. enunciationi: & ideo est ęquiuoca, sicut nec habet diffinitionem, ita nec potest poni pro subiecto.

Oratio est q̃dam æquiuocum.

Adde illud de argumẽtatione. Dico, qd' non hẽt diffinitionẽ. & nota quod Scotus loquitur de scīa tradita ab Aris. Nam in logica tradita ab Aris. nunquam diffinitur argumẽtatio, licet diffiniatur à Boetio. Et hic nota: quod hic loquitur tm̃ de subiecto tradito ab Aris. cum nō habeat diffinitionem, sequitur, quod non hẽt quod q̃d est, ꝑ quod possit demonstrare passionẽ de subiecto. Nec hẽt tertiam condõnem, quia aut est ęquiuocum, uel analogum, tunc si est æquiuocum ab vnitate argumentationis, non erit vnitas scīæ. Si erit analogũ, tunc ab vnitate principalioris considerati in scīa, erit vnitas in scīa: sicut in Metap. vnitas eius sumit̃ ab unitate substātiæ q̃ est subiectum principalius cõtentũ sub ente, qa nulla istarum opionum uerũ aperuit.

Aristo. nunquã definiuit argumentationẽ, licet Boetius eã diffiniat ĩ topicis suis.

Reprobatis quinque opinionib. de subiecto logicę, quibus minimè conueniebant conditiones precipuæ, & necessarię ad conditionem, & ipsius subiecti, superest in presenti ponere subiectum, cui verè, & perfectè competant illæ conditiones. Scotus autem uolens hoc determinare,

Ponitur opinio propria.

minare, suam ponit conclusionem secundum mentem propriam eo in loco, vbi dicit. Dicēdū ergo, quod subiectum primum, & proprium totius logicæ est syllogismus. Pōdera tñ illud verbum Scoti, vbi dicit primum & propriū; Nā syllogismus dr̄ subiectum primum duplici primitate, primitate adæquationis, nam adæquatur sciæ logicę, sic, quod non excedit suam considerationem. Dicitur ēt primum primitate attributionis, pro quanto ēt considerata in logica habent attributionem & ordinem ad syllogismū.

Syllogismus dicitur subiectū primum tripli ci primitate.

Demonstratio verò pōt poni subiectū principalitatis, conceptus formatus ab actu rōnis, secunda intentio, & ens rationis, possunt poni subiectū prædicationis, quia quodlibet horū potest prædicari de omnibus in logica consideratis.

Demonstratio est subiectum principalitatis, & perfectionis

Hic tamen est aduertendum, quod qō mota hic, est de logica tradita ab Arist. & pp hoc argumentatio excluditur à ratione subiecti in logica, quia nullibi apud Arist. inuenitur diffinita. Et ideo non potest locari pro subiecto.

Nota cur mota sit quæstio.

Præterea de ratione subiecti est, quod sit vniuocum, vel analogum: propter hoc abijcitur oratio, cum æquiuoci subeat rationem.

Præterea est aduertendum, quod quæstio mota est de subiecto attributionis propriè, & adæquationis, & propter hoc ruunt illæ quinque opiniones. I. de conceptu formato ab actu rationis, de secunda intentione, & actu rationis: q. a licet hæc possint poni subiectum prædicationis: tamen de his sic quæstio non est mota, & iō non faciunt ad propositum.

Quæstio mota est de subiecto attributionis.

Superest igitur, vt syllogismus ponatur subiectum, quod probatur sic.

Illud est ponēdum primum, & proprium subiectum

biectum in aliquia scientia, vt puta in logica, quod habet illas tres conditiones pręcipuas requisitas ad subiectum: ista propositio patet: q̃a illę sunt pręcipuę conditiones stabilientes subiectum in scientia, ut dictum est.

Pręterea arguitur ab aliquo habente omnes causas veritatis simul, sed syllogismus est ille, q̃ habet has tres conditiones simul, ergo syllogismus est primum, & proprium logicę: minorē probat Scotus inductiuè. Nam syllogismus habet primam conditionem, quia de eo pręsupponitur quid est, & quia est. Pręsupponitur em̃ quia est sic, quod est ens possibile in latitudine, atque amplitudine entium, cui non repugnat existentia, in suis inferioribus, aut in fundamentis. Pręsupponitur etiam de eo quid est, quia syllogismus eam diffinitionem habet, quam philosophus tradidit ei. 1. Prio. Nam post determinationem de eius partibus integralibus, quę tradunt in libro prędicamentorũ, & Peryerm. statim philosophus dedit diffinitionem de syllogismo. 1. Prio. Et quia Scotus facit hic mentionem de partibus syllogismi: ideo est notãdum, quod syllogismus habet partes duas, integrales, & subiectiuas: partes integrales sunt duę, quia quędam propinquę, & quędam remotę, siue quędam sunt complexę, quędam incomplexę. Partes integrales syllogismi sunt propositiones, de quibus pertractat philosophus in libro Peryerm. partes subiectiuę syllogismi sunt duę, positiuę, & priuatiuę: priuatiuę, ut syllogismus elenchus: positiuę adhuc sunt duę vna probabilis, de qua est liber topicorum. altera demonstratiua de qua est liber Posteriorũ. Et ita ex consideratione syllogismi possumus

Probatio Scoti.

Primo priorũ. cap. 1.

Syllogismus habet duas partes integrales.

Partes subiectiuæ syllogismi.

mus colligere totius logicæ diuisionem, atque partitionē. Habet ēt syllogismus præter partes integrales, & subiectiuas eius principia regulatiua, s. dici de omni, & dici de nullo, quorū cōmeminit philosophus Habet. 1. Prio. etiam sua principia formalia, cuiusmodi est illatio, aut euidentia illationis. Habet etiam & suas passiones, vt constare ex tribus terminis, ordinari in modo & in figura, de necessitate inferre cōclusionem. Et ita patet ambitus, latumq; imperiū ipsius syllogismi. Nam illius cōsideratio per totam ipsius logicæ prouinciam spargitur, & disseminatur, cum omnia ꝓpter ipsum tanq̄ ꝑꝑ subiectum istius artis considerata. Et sic habet primam conditionem. Nam diffinitionem hēt assignatam. 1. Prio. Habet etiam & secundam condōnem, quia in eodem, scilicet, libro Prio. Philosophus ostendit multas passiones per illā diffinitionē, scilicet, syllogismi. sed quę sunt istę passiones, ostendit, vt modum, & figuram in illis, s. propositionibus de inesse, & in modalibus propositionibus. Vbi notādum, quod quidam ponunt modum, & figuram inter principia formalis syllogismi, quidam non, passiones enumerant sicut facit Scotus, & hoc mihi videtur congruentius. Nam syllogismum ordinari in modo & in figura videtur passio eius. Et ita habemus secundam conditionem de mēte philosophi. 1. Priorum. Vbi demonstrat per diffinitionem syllogismi multas passiones de illo.

Syllogismus habet pricipia regulatiua.

Habet principia formalia illatio euidētia.

Primo priorū. cap. 1. Cap. 28.

Vide Mauritiū in 3. q. vniuersalium.

Postremò tertiam habet conditionem requisitam ad subiectum. Nam ꝑꝑ ipsum, scilicet syllogismum determinatur & cōsideratur in veteri logica, scilicet, in libro prædicamentorum, & Peryher. de partibus itegralibus syllogismi. s.

de

de termino incomplexo, de enunciatione, quæ consideratur in libro interpretationum. Et de partibus, de subiectiuis positiuis in libro Topico. Prio. Poste. Et de aliis specieb. argumentationis cuius est inductio, enthymema, & exemplũ, Nam omnia ista reducũtur ad syllogismum, ꝙ probatur; omne imperfectum debet reduci, & ordinari ad perfectum: sed ista sunt imperfecta, igitur debent ordinari ad syllogismum, tanquã ad perfectum. considerat etiam de sophistico, tãquam de priuatiuo ente. Nam eiusdem scilicet artificis est cõsiderare habitũ, priuationẽ, idest, positiuum, & priuatiuum, & tũc infert Scotus, ꝙ penes eius diuisionem, & penes attributa syllogismo patet diuisio totius logicæ, igitur syllogismus hẽt præ cæteris omnes conditiones enumeratas. Sequitur necesse, ꝙ syllogismũ pro subiecto primo, & attributionis in logica suscipiatis. Et ita patet determinatio istius quæstionis.

Omne imperfectũ reducitur ad perfectum.

AD ARGVMENTA.

. ARGVEBATVR sic ad oppositum. Omnis scientia est per syllogismum, ista est Philosophi. 1. Poster. Nam scire est per demonstrationẽ intelligere: sed de syllogismo in cõi est scientia: patet, qa si syllogismus in communi ponitur subiectum, oportet ꝙ de illo sit scientia, ergo illa erit per syllogismum: sed hoc est falsum, s. hoc ꝙ de syllogismo in cõi sit scientia per syllogismũ, qa syllogismus in cõi, de quo sciẽtia q̃ritur, est ignotus, patet, qa de illo quæritur sciẽtia. syllogismus autem per quem habetur scientia est notus, quia per ignotũ nihil scitur, ergo idem erit notum, & ignotum, quod est falsum. Secundo propter hoc, quia ego quæro à te de syllogismo, per quem habetur scientia de syllogismo in

Quæstio prime ante oppositũ. Primo post cõtex. 5.

Vide Ioannem Grammaticum 1. priorum.

cõi,aut de illo eſt ſcientia,aut non:ſi tu dicis,qđ non,ergo nec erit ſcientia de ſyllogiſmo in cõi, q̃a quod ſcitur de cõi, ſcitur de quolibet particulari:ſi tu dicis,quòd de illo habet̃ ſciẽtia: certum eſt,qđ habetur per alium ſyllogiſmum, & tunc quæro de illo primo,aut habetur ſciẽtia, aut non,ſi non,ergo nec de ſyllogiſmo in cõi,ſi ſic,hoc non poterit eſſe niſi ꝑ aliũ ſyllogiſmum: & tunc eſſet ibi ire in infinitũ in ſyllogiſmis, & tunc nihil ſciretur,quia per ignotũ nihil ſcitur.

Si ĩ ſyllogiſmis procederetur ĩ infinitũ, nunq̃ ſciẽtia eſſet terminata, qđ eſt impoſſibile. 1.Poſt.cõtex.6. Solutio primi argumenti.

Ad hoc argm̃ eſt pulchra ſolutio,& vt ordinatè r̃ndet ad illas propoſitiones, ſummopere ſũt obſeruandæ. Dicit ergo ad primã propoſitionẽ, cõcedendo hanc propoſitionẽ,quod omnis ſciẽtia habetur per ſyllogiſmũ aliquẽ particularẽ. Vbi notandũ,quòd per ſyllogiſmũ hic intelligimus ſyllogiſmũ particularẽ, & demonſtratiuũ: qđ autẽ ſit ſyllogiſmus demonſtrationis, patet, Ariſt.1.Poſt.Nam ſcientia eſt effectus demõſtrationis:ſed ego quæro, quare ſcientia habetur ꝑ ſyllogiſmũ particularem de ſyllogiſmo in cõi.

1.poſt.cõtex.5.

Ad hoc ego dico,quòd ꝑ ſyllogiſmũ in cõi nõ põt haberi ſciẽtia,ſed bene de eo habet̃ ſcientia. Et rõ:aliud eſt dicere de ſyllõgiſmo habet̃ ſcientia,quod hoc verificatur de ſyllogiſmo in cõi,& aliud eſt dicere, ſcientia per ſyllogiſmum,quia hoc verificatur de ſyllogiſmo particulari.Secundo,quia generare ſcientiam, eſt quædam actio; actiones aũt ſunt ſuppoſitorum,aut indiuiduorum,& particularium,& non vniuerſaliũ. Quare bene dictum eſt, quia ſcientia eſt de ſyllogiſmo per ſyllogiſmũ aliquem particularẽ;ad hoc adducebantur duæ inſtantiæ. Ideo Scotus primo r̃ndet ad primam,ſecundo ad ſecundã. Ad primã,cũ dicebatur, quòd ſyllogiſmus de quo

Generare ſcientiam eſt quædam actio. Actiones ſunt ſuppoſitorũ.exponitur tripliciter a Doctore in 4. diſt.12. q.3.

hr ſcientia eſt ignotus, quia per ignotū nihil ſcitur, declarat modo Scotus, quõ ſyllogiſmus in cõi eſt ignotus, & quõ particularis eſt notus, quo ad duo. Primo eſt notus quo ad veritatem præmiſſarū, hoc hr merito demonſtrationis, iuxta illud Philoſ. 1. Poſt. Vbi vult, ꝙ demõſtratio ſit ex primis immediatis prioribus &c. Et ita patet, ꝙ ſyllogiſmus particularis, per quē habetur ſcientia, eſt notus quo ad veritatē præmiſſarū. Secundò eſt notus quo ad illationem concluſionis ex præmiſsis. Nam illatio eſt per ſe manifeſta, cū iſte ſyllogiſmus particularis ſit perfectus ſyllogiſmus. Et ideo nullius eſt indigens, vt appareat neceſſarius .i. nihil indiget iſte ſyllogiſmus, ad hoc vt manifeſtet concluſionē ſequi ex præmiſsis. Hoc eſt de mēte Philoſ. 1. Prio. Eſt aūt ſyllogiſmus iſte particularis, per quem habetur ſcientia, ignotus quantum ad hoc, ſ. quantum ad illam paſsionem, quæ demonſtratur de ſyllogiſmo in communi, ſecundum quā etiā ſyllogiſmus in cõi eſt ignotus: quare patet ſecundum idem. Nā ſyllogiſmus particularis eſt notus quo ad duo prima, & ignotus quantum ad unum, & ita ſecundū diuerſa: hoc aūt non implicat contradictionē eſſe notū, & ignotū ſecūdū diuerſa.

Syllogiſ. particularis eſt not⁹ quo ad duo.

1. poſt. cõtex. 5.

Syllogiſ. particularis eſt ignotus quoad unū .ſ. quo ad paſſiones.

Ad aliud, qđ erat contra hoc, cum quærebat, an de ſyllogiſmo particulari, per quem habetur ſcientia de ſyllogiſmo in cõi, ſit ſcientia? Dico ꝙ ſic. Et cum petis a me, per quem ſyllogiſmum; dico, ꝙ per ſeipſum ſyllogiſmum. Et ideo ſtandum eſt in primo, & non eſt abire in infinitū in ſyllogiſmis; ſed quõ per ſeipſum ſyllogiſmū hr ſcientia? Dico, ꝙ hoc modo, quia in quantum aliqua paſsio demõſtratur de ſyllogiſmo in cõi per ſyllogiſmum particularem, oſtenditur etiā

Vide pro hoc Ant. de Fant.

eadem passio de se ipso syllogismo, in quãtum est syllogismus. Nec aliter est scientia de particulari, sicut diximus, ꝙ risibilitas, quæ est passio hominis, quę demonstratur de ipso homine, demonstratur etiam per se, & non primo de Francisco existente sub homine.

Colliguntur duo hic de mẽte Scoti.

Ex his habeo de mente Scoti duo hic, primò, quod de eadem demonstratione demonstratur passio de aliquo subiecto per se, & primo, & de contento sub illo ꝑ se, & non primo. Scđo, qđ eadẽ est de scientia de vniuersali, & particulari.

SECVNDO ARGVEBATVR SIC.

Secunda ratio. Quómodo syllogismus põt esse subiectum in libro priorũm & in tota logica.

NVLLVM est subiectum totius, & partis, vt patet: sed syllogismus est subiectum partis logicæ, quia in libro Priorum quãtum ad aliquas passiones, & proprietates, q̃ faciliter ingrediuntur syllogismum. Potest etiam esse subiectũ totius logicæ quo ad passiones consideratas in se de syllogismo, vel quo ad passiones consideratas in suis partibus integralib⁹, & subiectiuis reducibilibus ad ipsum syllogismum. Et ita potest responderi primo per distinctionem: secundò potest responderi negando illam maiorem, s. ꝙ nullum est subiectum totius, & partis. Quia illa maior propositio assumpta est falsa in illis sciẽtiis, vbi subiectum totius requirit, atque postulat multa determinari per eius cognitionem.

TERTIO ARGVEBATVR SIC.

Tertia ratio.

Omne subiectũ est intelligibile: sed syllogismus non est intelligibilis, ergo syllogismus non est subiectum: maior est manifesta, & probatur per illam diuulgatam propositionem Philosophi. Nihil est ĩ intellectu, q̃n pri⁹ fuerit in sensu.

Aristo. in libro de sensu & sensato.

Tunc arguo sic. syllogismus non cadit sub sẽsu, ergo nec sub intellectu. Ad illud argumẽtũ

conceditur maior,& negatur minor: ad probationem, quæ fit per illam authoritatem, Scotus exponit illam authoritatem, quod illa authoritas est vera de eo obiecto, quod est primum intelligibile, hoc est, quod philosophi authoritas habet locum de ipso quod quid est rei materialis.i.de obiecto motiuo ipsius intellectus: quod quidem obiectum motiuum in rei. s. secũdum Thomam est quidditas rei materialis: secũdum Scotum est quidditas rei sensibilis, quocunque obiecto dato, est certum, quod mouet intellectum. Obiectum autem mouere intellectum, nihil aliud est, nisi particulariter causare actũ intelligendi. Nõ potest autem causare actum intelligẽdi, nisi causet speciem sui prius in sensu, & deinde apud intellectum. Modo dico, quod nihil est intellectu motiuè, nisi prius fuerit in sensu species illius obiecti motiui. Possumus ẽt dicere, quod illa authoritas habet locũ de actu recto, non autem de actu reflexo. Nam intellectus potest multa ĩtelligere reflectẽdo se supra se, quæ non pręfuerunt in sensu; non potẽst intelligere actũ intelligẽdi habitum quem hẽt in intellectu, & spec ẽ intelligibilem, & ipsum intellectũ, & ita multa per se ĩtelligit, licet nõ motiuè, sicut est de syllogismo, & secundis intẽtionibus, & cęteris relationib realibus. Possumus etiam dicere ad argumentum, negãdo minorẽ quod syllogismus non sit intelligibilis, q̃a non est sub sensu, p̃t cadere sub sẽsu dupliciter, aut p̃ sua inferiora ĩ q̃b. existat, aut p̃ primas ĩtẽtiones q̃b. applicat̃, sicut à simili dicimus de intelligẽtia, & de causa, q̃ licet p̃ se nõ cadãt sub sensu, cadunt tñ sub sensu per motũ, rõne cuius intellectus fertur ad itelligẽtiã, & cognitionẽ ipsius,

Primum obiectum intellectus est Quiditas rei materialis secundũ D. Thomã. Quidditas rei sensibilis secũdum Scotum.

Differũt sicut magis commune & minus cõmune.

Quid sit obiectum mouere intellectum.

Nihil est in intellectu quin non fuerit sub sensu.nam.

Per se vt color p̃ suas partes, ut mos aure⁹. In suo remisso, ut albedo ĩte nſ.

In suo simili vt Antich.

In suo effectu, ut Intelligẽtia prima.

Secunda respõsio.

Tertia responsio.

Syllogismus p̃t cadere sub sensu.

Quomodo intelligentiæ cadunt sub sensu

HIERONYMVS

Balduinus arguit contra Scotum male assignantem triplicem conditionem subiecti in scientia, vt vidistis in hac quæstione Vniuersalium.

PRIMA OBIECTIO.

Asserit Hieronymus Balduinus, quod primo errat Scotus circa primam conditionem subiecti, & probat hoc; quoniam dicit Doctor Subtilis, ꝙ de subiecto semper oportet precognosci quid, & quia: sed hoc est contra Arist. Qui dixit. 1. Post. Quod de subiecto non precognoscitur esse, & quid nominis, quando est manifestum. Quo in loco dicit Themistius, quod ridiculū est precognoscere, quoniam sumitur tanquam manifesta illa cōditio, & ex domo affertur, sine qua frustra fit aditus ad scholas. Et clari⁹ Auer. hoc retulit. 1. Post. & Themistius etiam 1. Post. Falsum est igitur. dicit iste vir, de subiecto precognosci quid, & quia.

Primo post. ca. 25.

RESPONSIO.

Dicimus, ꝙ subiectum non queritur, sed presupponitur: sed possumus querere quod est subiectum, quo hēt conditiones, per quas dēt in esse subiecti cōstitui. exempli gratia, homo est subiectum in medicina; nō esse hominis queritur: sed quero, an homo in medicina habeat illas conditiones, per quas posit in esse subiecti constitui. Hanc responsionem dedit Auer. 1. Post. Vbi dicebat, si qs quereret, an anguli trianguli sint equales duobus rectis? hic absque dubio habet sub se notum triangulum esse: sed querit, an illa pasio, scilicet, habere tres insit trian-

Primo Post. cōmen. 73.

triangulo.Similiter dicit Auer.si quis quęreret, an ens mobile esset subiectum, haberet pro cõperto esse ens mobile: sed quæreret, an ens mobile sit genus,i.sit subiectum.Igit non quæro esse subiecti: sed quæro, quid est illud subiectũ? An diffinitio? An demonstratio? an syllogism⁹? vel modus sciendi? de quo probantur illæ passiones, quę ab Arist.inuestigantur, vel si loqui volumus,vt Latinis placet.

Dico, ꝙ subiectum de secundo adiacente nõ quæritur: sed bene de tertio,qđ Auer.his verbis explicauit, 1. Post. Non quęritur de quæsito,& esse simplici,benè de quæsito,& esse composito: & sic patet responsio ad hoc dubium. Primo post.cõmen.75.

SECVNDA OBIECTIO.

Ens secũdum Scotum,eius que sequ aces est subiectum in Metaphysica: & tamen de eo non pręcognoscitur quid,& quia.Quia expers diffinitionis, quare dicendum erit, aut quod ens non sit subiectum in Metap.quod est contra ipsum,aut quod prima conditio subiecti ab ipso assignata sit falsa.

RESPONSIO.

Dico,ꝙ ista propositio est insufficiens,quod si ens non habeat diffinitionem propriè dictam ergo non habet quid,nõ.n.sequitur,nisi de q̃dditate speciei,cuius est,ꝓpriè diffinitio.Licet ergo ens non hẽat quid, quod exprimitur per diffinitioné: tñ hẽt q̃d eo mõ, quo hẽt essentiam: oportet.n.in dffinitionibus deuenire ad aliqua simpliciter indiffinibilia:q̃a nõ est,ꝓcessus ĩ infinitum in rationibus secundũ Philosophum, 4.Metap.Et ideo ipsum ens habet vnũ conceptũ q̃dditatiuum prędicatione in quid ꝑdicatũ,vel quidditatiuum,idest,entitatiuum,qui quidem 4.Met.con.6.& 26.

conceptus stat loco diffinitionis.

TERTIA OBIECTIO.

SCOTVS errat, dicit iste vir, in assignãdo secundam cõditionem subiecti: quoniam secũdum eum: vt supra etiam dictũ est, ens subiectũ in Metaph. de quo nõ possunt demonstrari passiones secundum eius diffinitionem, quia caret diffinitione, ergo falsum est, ꝙ passiones subiecti necessario demonstrentur de subiecto per eius diffinitionem.

RESPONSIO.

vide Tataretũ, 1. Met 2. notab. 1. Post. conte. 2.

NAM vbi subiectũ non est diffinibile, oportet passiones esse ordinatas, ita quod vna demõstret aliam, s. passio posterior per priorẽ demõstretur, licet nonnulli tenuerint entis passiones de ente indemonstrabiles, demonstrabiles uero per entis conceptum.

Contra, arguit ipse Balduinus. Nã dixit Arist. 1. Post. Quod principia demõstrationis potissimę dẽnt esse causę priores in essendo, & in cognoscendo, ut ẽt Gręci interpretes, & Auerroes ibi exponunt: at passio, & diffinitio passionis ipsius entis nõ possunt esse cã in essendo ipsius entis, sed tm̃ in cognoscẽdo. Quoniam nullum inferius põt esse causa ĩ essendo sui superioris: sed tm̃ in cognoscendo, vt omnes confitentur. Cum igitur nulla possit esse cã in essendo, ꝑ q̃ passiones entis demonstrentur de ipso: sequĩt à primo ad vltimũ, qđ põt esse subiectũ in scientia, cuius partes nõ demonstrantur de eo, per eius quod q.d est. Et sic secunda conditio subiecti assignata à Scoto nõ semper est necessaria.

RESPONDETVR.

QVOD non est demonstratio simpliciter, vbi ꝑmissę nõ sunt causę in essendo, & ĩ cognoscen-

ſcendo: ſed tantum ſunt cauſę in cognoſcendo. & ſic non eſt demonſtratio ſimpliciter, ſed ſolum ſecundum quid.

QVARTA OBIECTIO.

FALSVM dicit Scotus, quod quid eſt ſubiecti eſſe medium ad demonſtrãdam paſsionem de ſubiecto. Quoniam dixit Ariſtoteles. 2. Poſt. Quod diffinitio maioris eſt. Deinde Auerro. in plurib. locis aſſerit, quod medius terminus in demonſtratione ſimpliciter eſt tm̃ cauſa maioris extremi, hoc eſt diffinitio paſsionis eſt medium in demõſtratione potiſsima, quare errat Scotus, & alij ſecum hoc idẽ prorſus ſcientes. 2.Poſ. coſt.48

RESPONSIO.

NAM ly ratio, ideſt diffinitio maioris eſt medium; ratio poteſt ſumi bifariam, vno modo, vt eſt propia cauſa, alio modo pro diffinitione dicente quidditatem; vnde exponãtur oẽs teetus hoc mõ, ſ. maioris, i. propria cauſa eſſendi, & inferendi maioris, i. prędicati eſt medium in demonſtratione ſimpliciter.

Sed dices, ſi per rõnem debemus intelligere propriam cãm, cum cã reperiatur quatuor modis, quam ergo cãm debemus accipere? quæ cã dicat rõnem. Rñdet Ariſ. 4. Phyſi. Quod cã, quæ vocatur rõ, eſt illa q̃ dr̃ forma. Vnde exponatur textus ſecundi poſt. hoc modo ratio i. forma, quę forma eſt propria cauſa maioris, i. prędicati, eſt medium in demõſtratione. Iam profectò reddimus Ariſt. ſui ipſius expoſitorem: Et ita rõ eſt ſumpta eſt textu Ariſ. 1. poſt. Vbi per rõnem, vt exponit Auer. 2. Poſt. intendit diffinitionẽ, ergo ſi rõ eſt medium, & ratio eſt diffinitio, vt Auer. 8. Phyſi. dicit, ergo diffinitio eſt medium. 2. Phyſi. conte. 27. 4. Phyſ. contex. 11. Primo poſt. con tex. 48. Auer. com. 95. Auer. com. 75.

Dicimus, quod licet ratio ſit diffinitio, tamę

quan-

quando eſt medium in demonſtratione,non ſumitur vti diffinitio eſt, ſed vt cauſa,qua mediante maius extremum.i.prædicatum concluditur de minori,ideſt de ſubiecto.

QVINTA OBIECTIO.

Errat Scotus in aſsignando tertiam conditionem ſubiecti,quod omnia habeant attributionem ad ipſum ſyllogiſmum, imò omnia reducuntur ad diffinitionem. Ex quibus omnib.concludit Scotum erraſſe in aſsignandis his tribus conditionibus ſubiecti.

RESPONSIO.

Dicimus Scotum non erraſſe, immo verum dixiſſe.Nam concedimus,quod omnia reducantur ad ipſam diffinitionem, tanquam ad ſubiectum principale, & nobilius inſtrumentũ ſciendi. Tamẽ Scotus aſſerit omnia reduci ad ipſum ſyllogiſmum, tanquam ad ſubiectum attributionis: veluti demonſtratio,diffinitio,diuiſio,& omnia alia: tamen illa attributio ipſius demonſtrationis intelligenda eſt ſecundum cognitionem,& non ſecundum entitatem: diffinitio verò reducitur tanquam medium demonſtrationis: diuiſio,vt eſt paſsio terminorum: Nam termini reducuntur ad ipſum ſyllogiſmum, ergo & diuiſio,enthymema,inductio, & exemplum reducuntur,ſicut ad perfectum.

Vide Mauritiũ. in 3 q. vniuerſalium.

SEXTA ET VLTIMA OBIECTIO.

Sco.videtur ſibi etiam contradicere,quoniã in eadem quæſtione.2.j.Priorum.dicit,quod inſtrumentum ſciendi eſt ſubiectum in logica: & probat per conditiones ſubiecti ibidem ab eo poſitas. Et in tertia quęſtione vniuerſalium probat eaſdem conditiones conuenire ſyllogiſmo, ergo contradicit ſibi expreſſe.

RE-

RESPONSIO.

SVBTILIS Doctor, primo lib. quęſt. 2. loquitur de ſubiecto adęquato, quod quidem eſt modus ſciendi, in 3. verò quęſtione vniuerſaliũ loquitur de ſyllogiſmo tanquam de principali contento ſub modo ſciendi. Et ideo in lib. Priorum loquitur Sco. de ſubiecto magis commu. in 3. quę. vniuerſalium de ſubiecto minus communi, quod quidem eſt ſyllogiſmus. Nulla ergo eſt cõtradictio in verbis ipſius. Quicquid dicat ipſe Gometius Franciſcanus in ſuis additionibus contra Scotum, & Doctorem ſubtilem, imo contra veritatem: tuendus eſt ipſe Doctor, & non redarguendus.

QVAESTIO QVARTA.

IN ſpeciali quęrendum eſt. Diſputatis tribus quęſtionibus ſuperius de logica in communi: Nunc Sco. leui ſuauique pede deſcendit ad vallem illam nemoroſam Porphyrianam, declaraturus dubia perardua, & quęſtiones per difficiles. Antequam autem textum Porphyrianum dubitatiuè tangat, multas pręclaras quęſtiones pręmittit, quibus diligenter intellectis patens, apertaque erit via ad penetrandum, & intelligendũ ea, quę addita ſunt, & occulta in Porphyriana Doctrina: oſtendit autem modum quem obſeruaturus eſt in iſtis quęſtionibus.

Nam primò petet, & diſputabit.

An vniuerſale ſit ens?

Secundò dato, & conceſſo, quod ſit ens.

An ſit intelligibile? cum intelligibilitas ſit paſſio entis, & ſic diffinibile.

Tertiò. An habet vniuersale proprietates, & pasiones, quod si visum fuerit, atq; disputationis linea fuerit cóclusũ vniuersale esse, ens difinibile, & intelligibile, proprietates & pasiones habens, tunc erit disputandũ altius. An vniuersale sit subiectum in libro Porph. Ordo aũt iste videtur multum rationabilis. Nam qõ quid est præcedit oẽs alias quæstiones. Circa illud dictum est notandũ, quod duplex est quæstio q d. Nam quædam est quæstio quid, quę dicitur per nomen, & de hac quæstione verificatur dictum Sco. hic. quod præcedit omnem quęstionem, & quęstionem si est, & quia est, propter quid est. ratio huius est, q a de nulla disputari potest, nisi intelligatur per nomen quid sit, & quid significet. Ideo philosophus dicit, ꝙ pricipia cognoscimus, inquantum terminos cognoscimus. Et Sco. in primo dicit, ꝙ propositio per se nota, licèt sit manifesta: tñ adhuc præsupponit suorũ terminorum intelligentiam. Secundo per quid possumus intelligere quæstionẽ quid rei, & sic loquendo non est verũ, quod dicit Sco. hic, q a quæstio quid rei præsupponit quæstionem si est. Nam quærere quid est, ignorato si est, frustra est quęrere: prima namque quæstio quæ debet fieri de ente quocunque, est qõ si est secunda, quid est, tertia, quia est, quarta propter quid est. Nam oís quęstio, aut est circa incomplexũ, aut circa complexum: si est circa incomplexum, aut quęrit de existentia rei, aut de quidditate rei: si q̃rit de esse rei, sic est. prima qõ, si quærit de quidditate, & essentia rei, sic est quæstio quid est. Vbi aduertas, ꝙ in fictijs, & chimericis, potest fieri prima qõ, non tñ secunda vt si dicatur, An sit centaurus, vel yrocer uus, tragela-

phus

Ordo procedẽdi rationis.

Quomodo quęstio quid est p̃cedat omnes q̃stiones.

Duplex. qõ.

Primo poster. contex. 9.

Scotus in prima dist. 2. q. 2.

Omnis qõ, aut est circa incomplexum, aut circa complexũ.

Quæstio circa in complexa si est quid est.

Circa complexa quia est propter quid est.

phus, chimera, vel mons aureus, statim absoluitur qō per negationem, quia hæc non sunt in rerum natura, quibus negatis, in rerum latitudine minimè inuentis, non potest quæri de eis q̄d est. Aut quæstio est circa complexum: & hoc dupliciter; quia aut quærit inhærentiā prædicati ad subiectum; & sic est quæstio, q̄a est; sic quod tale ens habet prædicatum sibi inhęrens. Aut quærit de causa inhærentiæ istius prædicati ad subiectum, & sic est quæstio propter quid est. Iste igitur est ordo qōnum, quas 2. Post. descripsit philosophus: sic igitur applicando (ad propositum, Sco. has mouet qōnes de vniuersali. Quæstio est circa complexum & hoc dupliciter. Ordo quæstionum.

Primo. An vniuersale sit ens, cui correspondet quæstio. Primo an vniuersale sit ens.

Secundò. An sit intelligibile, & diffinibile, cui correspondet secunda quæstio. Secundo an sit intelligibile & diffinibile.

Tertiò. An vniuersale habeat proprietates, cui correspondet tertia quæstio. Tertio an vniuersale habeat proprietates.

Quartò. An illæ proprietates sint de vniuersali demonstrabiles, quod in reliquis quæstionibus disputabitur, cui correspondet quarta qō. Quarto an illæ p̄prietates sint de vniuersali demōstrabiles.

Ideo notandum in parte illa Sco. declarat seipsum, de quo vniuersali in li. Porph. intēdit disputare. Et quia vniuersale potest intelligi tripliciter, sicut omnia concreta, s. accidentalia, ideo diuisionem ponit, per quam diuisionem duo membra abiicit, & tertium per se retinet.

In hac parte est notandum, q̄ duplex est concretum, quoddam substantiale, & dicitur concretum ad suppositum. exemplum, vt homo dicitur concretum ad suppositum, hoc est ad Petrū, & Franciscum. Et vt me intelligas, declaro terminos, hoc nomen concretū venit à concerno, inde in præterito perfecto concreui, in supi Duplex concretum. Cur dicatur terminus concretus.

no concretū,& dicitur terminus concretus illa qui suæ habitudinis, siue respectus oculus aliquid respicit; propterea dicimus, quód hō dr̄ concretum, quia in tali consideratione, siue nominis inflexione concernit, respicit, & miti vultu intuetur sua inferiora. Et propter hoc, quia iste respicit, sub hac habitudine de suis inferioribus prædicatur dicendo, Franciscus est homo, Constantius est hō. Abstractum vero istius concreti, quia vnicuique concreto suū correspondet abstractum erit, humanitas; & humanitas dicitur abstractū, quia per intellectum agentē abstrahitur homo ab oībus suis suppositis: & in tali abstractione non pōt illud abstractū prædicari de suis inferioribus, & ideo ista prędicatio nō est bona. Franciscus est humanitas, Constantius est humanitas. Quia in creaturis abstractū non pdicatur de concreto. Quid aūt sit abstractum, dico, ꝙ abstrahere hominem à suppositis nihil aliud est nisi eleuare hominem per funiculum considerationis simplicis, & purissimæ quidditatis. Iterum abstrahere hominem à suis suppositis non est aliud, nisi denudare, & expoliare ipsum hominem ab oībus suis inferioribus, & ponere ipsum in aula puræ quidditatis. Abstrahere hominem nil aliud est, nisi lambicare hominem, in quo lambicandi officio feces suppositorum abiiciūtur, & puritas humanitatis summo cum gaudio retinetur. Et ita in tali abstractione pōt idem de se ipso prædicari, dicēdo humanitas est humanitas. Aliud aūt est concretum accidentale, & istud est duplex. Nam quoddam est reale, sicut album, quoddam est intentionale, vt vniuersale; & istud dr̄ concretū ad subiectum, & non dicitur cōcretum ad suppositum. Declaro

Quid sit abstrahere hominem a suppositis.

Quid sit abstrahere.

Quid sit abstrahere.

Concretum accidētale est duplex.

Declaratio.

sic. Nam hoc concretũ, album, dicitur concretũ ad subiectũ: quia hoc album concernit, & respicit ipsum hominẽ tanquã subiectum, sine quo non potest esse; Et tunc huic concreto correspõdet suum abstractum, vt albedo. Et ista est prima abstractio, quæ fit in accidentalibus realib. Nam separamus ipsam albedinẽ à subiecto. Albedo.n. vt albedo non respicit subiectum: & pp hoc ista prædicatio non est bona: homo est albedo; sicut nec ista, homo est humanitas. Et licet albedo sit abstractũ à subiecto, adhuc sibi remanet habitudo, & concernentia ad indiuidua, & inferiora eius, & ideo oportet, quòd albedo adhuc abstrahatur vlterius: quia albedo adhuc est concretum ad indiuiduũ eius. Vnde albedo si cõparetur ad subiectum, dicitur abstractũ; si cõparetur ad indiuidua sua, s. ad hanc, & ad illam albedinẽ, dicitur concretũ, & suum abstractum dicitur quidditas albedinis, vt albedineitas. Iõ in concretis substantialibus est vnica tm̃ abstractio; quia solũ est abstractio à suppositis. In accidentalibus realibus absolutis duplex est abstractio. prima à subiecto cui inhæret. secũda ab indiuiduis quib. de prædicatur. In accidentib. respectiuis realibus est triplex abstractio. Nã relatio dicitur accidens, dicitur species, dicitur relatio; ex eo, q̃a est accidens, põt abstrahi à subiecto, ex eo q̃a est species, põt abstrahi ab indiuiduis; ex eo quia est relatio, respicit fundamentum, & terminum. Et ideo tertio loco potest abstrahi à fundamento; sed cur nõ fit abstractio à termino? Ratio, quia omnis abstractio fit à posteriori, & non à priori; sed terminus habet rationem prioris, cum per illum diffiniatur secũdum Arist. cap. de relatione, ergo non potest ab illo

Non valet ista prædicatio homo est Albedo.

In cõcretis substãtialibus vnica est abstractio.

In accidentalibus absolutis duplex est abstractio.

In respectiuis, triplex abstractio.

Pulchra difficultas & pulchrior solutio.

illo abstrahi. Aliud est concretum accidentale sicut est vniuersale, & hoc potest accipi tripliciter s̄m Sco. Nam primo sumitur pro subiecto. i. pro re primæ intentionis. Et hoc modo vniuersale est primum obiectum intellectus; quandoque sumitur pro forma. i. pro secunda intentione, quãdoq; pro arrogato ex vtraque ex 1. & 2. intentione. Sed vt detur nobis aptior locus intelligendi dicta Sco. in istis vniuersalibus, & in aliis locis. Vniuersale sumptum pro significato formali, ꝓ forma, pro respectu rationis, pro 2. intentione, & pro ente causato à ratione; omnia ista sub diuersis nominibus idem significãt. Vniuersale sumptum pro substrato, pro connotato, pro intentione, pro denominato, pro absoluto, & ente reali. Hæc nomina sub diuersis nominibus idem significant. Dicitur aũt vniuersale substratum, pro quanto substratur, prosternitur, & procumbit sub secunda intentione. dr̄ pro connotato, pro quanto est illud quod connotatur. Dr̄ pro denominato passiuè, pro quanto est illud quod à secunda intentione denominatur, & explicatur, & sic suo mō de cæteris dicatis. Vniuersale igitur acceptum pro prima intentione non est de consideratione logici ꝑ se, q̃a hoc pertinet ad sciam realē: sed tm̄ est de cōsideratione logici per accidens. Vniuersale vero sumptum pro aggregato ex 1. & 2. intentione nullius est sciæ, & considerationis, quia illud est ens per accidens: & entis per accidens nulla est consideratio. quod aũt de ente per accidens non sit scia probatur, quia entis per accidens non est diffinitio, ergo nec passio, ergo nec primus, & scd̄s modus dicendi per se, ergo nec demonstratio, ergo nec scire prima consequentia

est

Vniuersale accipitur tripliciter.

Synonima pro significato formali, pro forma. pro respectu rõnis, pro secunda intentione, pro ente causato à ratione: synonima pro prima intẽtione pro denominato, pro absoluto & ente reali.

Vniuersale acceptũ pro prima intentione non est de consideratione logici sed Meta.

Entis per accidens nō est definitio. 7. Meta. cõtex. 14. & 19.

est Philosophi.7.Metap. quia non entis non est diffinitio:secunda consequentia est Aris.primo Post. Quia diffinitio constituit primum modũ dicendi per se,& passio secundum:tertia consequẽtia est D.Thomæ.Sco. & Linco. primo Post. quarta consequentia est Arist.1.Post. De vniuersali igitur sumpto pro forma,& secũda intentione deinceps erit sermo,quia de illo logicus per se considerat. Vbi aduerte protestationem quã facit Sco. ꝙ de cæteris non est locuturus in istis quæstionibus Porphyrianis, nisi de vniuersali sumpto pro secunda intẽtione, tamen ista protestatio est intelligẽda cũ grano salis.s.vt in pluribus,quia q̃nque loquetur pro prima intentione,sicut audituri estis. His omnibus ordinatis: Ad primam quæstionẽ disputandã Scotus aperto Marte accedit, quærens vtrum vniuersale sit ens? termini q̃onis patent ꝑ ea quæ dicta sunt.

Primo poster. contex.9.

Scotus non loquitur nisi de vniuersali pro. Secunda intentione.

Arguitur ad partem sic probando, quòd vniuersale non est ens ꝑ dictum Boetij:omne quod est,ideo est,quia vnũ numero est: sed vniuersale non est vnũ numero:probatur, quia illud quod prædicatur de plurib.non est vnũ numero, vniuersale est hm̃oi,sequitur ergo,quòd nõ sit ens.

Boetius in libello de vnitate & vno.

In oppositum ibi Sco. arguit ad partem affirmatiuam,& veram,authoritate philosophi.

Ad oppositum argu.1.

Omne illud quod diffinitur est ens,patet per philosophum.7.Metaph. Quia non entis nõ est diffinitio:sed vniuersale diffinitur, hoc patet ꝑ Arist.in li.Peryer.& in 1.& 2.Post. igitur est ens. Pro declaratione minoris propositionis, nota illud, quod scribit Auer.7.Metaph. Quod duplex est diffinitio:quædam simpliciter, & ista est tantum substantiæ specificæ,siue genericæ. Alia est diffinitio secundum quid: & ista est acciden-

7.Met. contex. 14.& 19. Cap.5. Primo post. cõtex. 25 2. post. contex.vltim.7. Meta. commẽ. 14.& 19.

Diffinitio simpliciter substantiæ, secundum qd accidenti. vide Auer. vt supra.

tum; ratio istius est, per illud quod scribit Auer. in eodem loco. Nam sicut se habet quidditas ad quidditatem, ita diffinitio ad diffinitionem, sed ita se habet quidditas substantiæ, ad quidditatẽ accidentis, ꝙ quidditas substantiæ est quidditas simpliciter, & perfecta: & quidditas accidentis est secundum q̃d, & imperfecta, ergo sequitur, ꝙ sic se habebit diffinitio ad diffinitionẽ, ꝙ diffinitio substãtiæ erit simpliciter: & diffinitio accidentis est secundum quid. Et sicut se hẽt accidẽs reale ad intentionale, ita diffinitio ad diffinitionẽ. Ex his omnibus concludo, ꝙ diffinitio accidentis intentionalis, siue secundarum intentionũ ponitur in orizonte, ac in cõfinio omnium diffinibilium: & diffinitionum. Pro declaratione nota illud qđ scribit Auer. 7. Metap. Quod de accidentibus tres fuerunt opiniones, duæ extremę, & Philosophi fuit media. prima opinio fuit Herculeorum. Isti. n. tantum profitebantur accidentia, & negabant substantias, & dicebant isti, quod diffinitio accidentium erat diffinitio simpliciter. Et vlterius dicebant, quod in diffinitione accidentium non cadit substantia, quia illã negãt. Alia opinio extrema erat, quæ penitus negat accidentia, sicut patet per Auer. 7. Metap. Et isti dicebant, ꝙ accidentium nulla est diffinitio. Accessit Philosophus tanq̃ medius, & dixit, ꝙ accidentium est diffinitio: & per hoc ruit secunda opinio. Dicebat etiam, ꝙ accidentium est diffinitio non simpliciter, sed secundum quid, & sic ruit prima opinio Herculeorum. Erit igitur diffinitio vniuersalis, diffinitio secũdum quid, & non simpliciter.

7. Met cont 15. Nota de accidẽtibus, quod triplex est opinio. Qui dixerit accidentia hñere diffinitionẽ dicit ea habere magis quã habent, & qui negat diffinitionẽ in accidẽtibus, dicit an habere minus quã debent habere. 7. Met con. 15. Opinio philosophi. Secundo arguitur.

ITEM ARGVITVR SIC.

Omne illud quod applicat̃ alicui est ens, sed

vniuersale applicatur enti, ergo est ens: quapropter remanet quæstio pro vtraque parte dubia. Dicendum quod vniuersale est ens.

Conclusio Scoti.

In hac parte Sco. aggreditur corpus q̄siti, siue q̄ōnis ꝓpositæ, & eā vnica cōclusione dissoluit.

Quærebatur igitur, an velle sit eus? Solutio & qō ad conclusionē est hæc, ꝙ velle est ens. Vt terminos conclusionis intelligatis, declaro, de quo ente hic Sco. intelligit. De vniuersali igitur dicimus, ꝙ cum illud trifariam posſit accipi, duob. modis relictis, tertio modo sumitur. s. pro vniuersali, qđ est secunda intentio. Hoc firmatur ꝑ solemnem protestationē, q̄ facit Sco. Vbi pollicitus fuit non loqui nisi de vniuersali pro secunda intētione sumpto: Quomodo autem ibi ens capiatur est aduertendum, quod ens transcendentisſimè, sumptum æquiuocum, & analogū, diuiditur in ens reale, & in ens rationis. Ens reale labitur, & peregrinatur ꝑ vniuersam ſcientiarū speculatiuarum prouinciam. Ens rationis est illud, quod ambit totam dialecticā disciplinā. sumitur autem hic ens non pro ente in cōmuni diuiso, quia illud nullam habet vnitatem prę ter vnitatem vocis; nec etiam sumitur pro ente reali, quia illud realem realis artificis exposcit speculationem. Sumitur ergo pro ente rationis causato à ratione. Et tunc hic est prædicatio, cū dico, vniuersale est ens, cōmunis de minus cōi.

Vniuersale pro forma intentionali.

Ens transcendentisſime est æquiuocū Analogum.

Ens reale quid.

Ens rationis quid.

Vniuersale est ens, est prædicatio alicuius communis de minus communi.

Declarata conclusione, vt cathedrans nullos sentiat argumentationum ictus, volo pro defensione propositæ qōnis duodecim fundamenta apponere qb. munitus erit quocūq; duce securus.

Probatur. 12. Argumētis, qđ vniuersale est ens.

PROBO IGITVR QVOD vniuersale est ens.

Prima ratio, q͂a probās vniuersale esse ens q͂a est ratio intelligendi.

QVICQVID est ratio intelligendi, est ens

hæc patet, quia non ens non potest esse ratio intelligendi ens: sed vniuersale est ratio intelligendi; hæc est Sco. in textu, ergo.

Secunda ratio est dissinibile. 7. Metap. cont. 4. & 19. Cap. 5. & 1 post contex. 25. sed non ita expresse, & 2. poster. contex. vlti.

Secundò sic. Quicquid est diffinibile est ens, patet, q\a non entis non est diffinitio. 7. Meta. sed vniuersale est diffinibile, ergo est ens, minor est philosophi, primo interp̄tationū, 1. & 2. Post. Dicit. n. sic, vniuersale est illud, quod est vnum in multis, & dicitur de multis. Pro intelligētia isti⁹ authoritatis est aduertendū, ꝙ in quolibet vniuersali duo sunt consideranda, vnum ꝙ inest sibi à natura nullo cogitante intellectu, sicut in homine communicabilitas. Nam homo ex natura sui hēt quidditatem communicabilem multis. Idem est dicendum de sole, luna, & stellis: sol quidem naturam habet ex se communicabilē multis: iō quantum est natura sui possent esse in cœlo plures soles. sed non sunt, quia non est materia inuenta capax illorum. Et ideo quòd vniuersale sit vnum in multis, hoc hēt à se ex natura sui; & non ab intellectu. Quod vniuersale prædicetur de multis, hoc habet ab intellectu. Nā intellectus est ille, q prædicabilitatē tribuit vniuersali. Vniuersale igitur diffinibile est; Tertio arguitur sic; quicquid est applicabile alicui primæ intētioni est ens. Rō, quia cum applicatio sit actus secundus, præsupponit actum primum, & ita præsupponit ens. Non entis non est applicatio; quia cuicunque tollitur actus primus, eidem negatur actus secundus, sed vniuersale est applicabile primę intētioni, & enti, ergo est ens; minor est Boetij dicentis logicam esse de secundis intentionibus primis applicatis.

Nota ista.

Tertia rō, quia est applicabile.

Logica est de secundis intentionibus.

QVARTO ARGVITVR SIC.

QVICQVID est subiectum in aliqua sciētia

tia est ens, hęc patet, quia non ens non potest esse subiectũ: sed vniuersale est subiectũ in li. Porphy. sicut Sco. disputabit in q. 7. ergo &c. Quarta rõ q̃a est subiectum in lib. Porphyrii.

QVINTO ARGVITVR SIC.

QVICQVID est genus est ens, hæc manifestè patet, sed vniuersale est genus ad hæc quinque vniuersalia, ergo. minor patet. Nam vniuersale se habet tanq̃ genus ad genus, q̃ est primũ prædicabile, ad speciem, & differentiã, propriũ, & accidens. Vnde in logica istæ sunt prædicationes quidditatiuæ, & formales: Genus est vniuersale, species est vniuersale, & sic de ceteris; quia in omnibus his prædicatur p̃ se de suo ĩferiori. Quinta ratio quia est generis ad vniuersalia. Prædicationes q̃dditatiuæ, & formales.

Sexto arguo sic. Quod est terminus actionis positiuæ, est ens, patet hęc: quia de non ente nulla est actio: Et propterea voluit Commẽ. & Sco. quòd ad prçteritũ nõ fit actio, quia omnis actio (ne sit vana terminorum natura) oportet, quòd habeat terminum. Prçteritum verò formaliter sumptum, cum sit nihil, & non ens, non poterit esse terminus actionis alicuius agentis; sed uniuersale est terminus actionis positiuę, patet hęc, quia est terminus actus collatiui ipsius intellectus, vt patet per bonos logicos, ergo &c. Sexta ratio.

Septimo arguo sic. Omne illud quod est vnũ in multis, & dictum de multis, est ens; hęc unicuique nota; sed vniuersale est in multis vnum, & dictum de multis per Ari. ergo. Septima ratio.

Octauo arguo sic. Quicquid subiectatur in prima intentione cognita, est ens, hęc patet, q̃a actus secundus prçsupponit actum primum, vt dictum est; sed vniuersale est huiusmodi, vt patebit per Scotum, ergo. Octaua ratio.

Nono arguo sic. Quicquid intelligitur ab intellectu est ens. s. positiuè, patet; quia intelligibi- Nona ratio.

litas est passio entis. Nam cuicunque competit prædicatum in primo modo dicendi per se eidem cōpetit & passio in secūdo mō dicēdi ꝑ se, & ecōuerso. Cū igitur intelligibilitas cōpetat vniuersali in secūdo mō, ergo & ens ī primo mō.

Decima ratio.

Decimo arguo sic. Quicq̄d terminat actū intellectus est ens, patet, quia terminare est entis, & non ipsius non entis, sed vniuersale terminat actum intellectus, patet, quia cum intelligitur, terminat actus intellectus, ergo.

Vndecima ratio.

Vndecimo arguo sic. Omnis respectus rationis est ens, hęc patuit supra, vniuersale est ens rationis, ut patet, ergo.

Duodecima ratio.

Duodecimo arguo sic. Quicquid. est diuisibile, & contrahibile est ens, patet hęc: quia diuisibilitas, & contractio pręsupponit ens: sed vniuersale est diuisibile iu quinq; vniuersalia seu prędicabilia, & contrahibile per aliquas differentias materiales, & formales, ergo. patet igitur, quomodo vniuersale sit ens.

Ad intellectionem nostram tria requiruntur.

Quid sit obiectum mouere intellectum.

Quid terminare.

Aduertatis argumēta. Illud q̄d dicit Sco. q̄d sub ratione nō entis nihil intelligitur mō. quo ad intellectionē nostrā tria req̄runt. Requirit. primo obiectū ītelligibile. Et aduertatis hic pūctū, q̄d de rōne subiecti ītelligibilis est terminare actū intellectus: sed petes à me, q̄d obiectum mouere ītellectū, vel terminare intellectū ipsū tuæ miseratus indigentiæ, succurro: obiectum. n. mouere intellectum nil aliud est nisi partialiter, & effectiuè causare actū intelligēdi. Terminare vero actū intellectus nō est effectiuè causare actū intelligēdi. Sed est ꝑ illum actum attingere obiectum. Ita q̄d sufficit ipsum intellectum ꝑ suum actū attingere illud obiectū. Terminare vero actum intellectus competit vnicui

Ideo Deus supplet rationem mouentis non autem terminantis.

que obiecto, mouere verò nõ omnib. datũ est. Secundo requiritur ad actum intelligendi intellectus tanq̃ cã principalis: de rõne autem intellectus est recipere cognitionem, & non causare. Vnde ad plura se extendit receptio intellectus quã causatio eius. Nã multa potest recipere, quæ non causa: sicut patet de theologia diuinitus infusa: & de multis alijs, quẽadmodum tangit Sco. Ista duo requisita ad intellectũ patet de mente Augustini per illam diuulgatam propositionem. Ex cognoscente, & cognito paritur notitia. Vbi aduertas vnum dictum Sco. Quod licet intellectus habeat intra se, & in domicilio animę ea, quę se tenent ex parte intellectus: rõ tñ habet ĩtra se id, quod tenet ex parte obiecti, quia respectu obiecti anima est tãquam tabula rasa, in qua nihil depictum.

Secundo requiritur intellect᷑.

Scotus in j qõ. prologi.

Aug. 9 de trin. cap vltimo & 30. de paruis.

Anima est tanquã tabula rasa.

Tertio requiritur ratio intelligẽdi. Et hic aduertas, ꝙ ratio intelligendi quandoq; requirĩt in ratione pręsentandi solum: quandoque in ratione causandi, & producẽdi actum: si requiritur ratio intelligendi in ratione representandi solum: hoc potest dupliciter: Quia aut hoc est in ratione abstractiua. & sic est species intelligibilis, aut requirĩt in cognitione intuitiua. secundò est quidditas actu existens. si requiritur in ratione causandi & producendi actum, hoc dupliciter adhuc: quia aut in cognitione abstractiua secundo est species. Nã spẽs concurrit ad causandũ actũ intelligendi rõne obiecti representati. Quãdoq; in cognitione intuitiua, sicut est quidditas rei existẽtis, vt existens. Istis modis vniuersale non est ratio intelligendi, loquendo de vniuersali intentionali; quia nec in cognitione abstractiua, nec intuitiua causat actũ

Tertio requiritur ratio intelligendi.

Rõ intelligẽdi rõne repr̃sentan di abstractiuè sic ẽ spẽs intelligibilis: ĩ in cognitione intuitiua sic est qdditas actus existens.

intelligendi: nec est species intelligibilis; nec quidditas actu existens. Et propterea est dicendũ, quòd rõ intelligẽdi qñque est ratio cogitandi, & est cognita, pręmissæ sunt cognitę, & sunt ratio cognoscendi conclusionem. Et tunc aduertas hic regulam optimam, quòd quandocunq; aliquid est cognitum, & ratio cognoscendi, excedit in entitate, & pfectione illud, respectu cuius est ratio cognoscendi. sicut patet de pręmissis respectu conclusionis. Quandoque est ratio cognoscẽdi, & non cognita, secundo modo est de vniuersali; quia vniuersale est rõ cognoscẽdi, vt dicit Sco. Et tunc est regula, quod qñ aliquid est rõ cognoscendi non cognita, non est perfectius eo, respectu cuius est rõ cognoscendi, sed excedit ab illo; secũdo mõ est de vniuersali. Patet igit, qũo est rõ cognoscẽdi, & quomodo non.

Nota regulam.

Vniuersale est ratio cognoscẽdi.

Dicimus autẽ quòd vniuersale est cognitum, respectu cuius vniuersale est ratio intelligendi. Amplius est aduertendum circa illud quod dicit Sco. De non ente, quòd non ens secundùm Auer. 5. Phy. Dicitur quatuor modis. Dicitur. n. non ens ₰m cõparationẽ, vt homo est asinus; illud non ens nuuq̃ potest esse ratio intelligendi, qa illud dicitur rõ in se falsa, & contradictionẽ includens. i. Et ideo est nihil ₰m Sco. Illud autẽ qđ est nihil, sicut non hẽt esse extra animam, ita nec in anima; & ita non p̃t esse rõ intelligendi: secundo dr̃ non ens secundũ diuisionẽ, vt homo non est animal, & cum hoc sit falsum, & falsitas non potest esse ratio intelligẽdi. Vnde seq̃ necesse est, vt non sit rõ intelligẽdi. Tertio dr̃ nõ ens actu, & illud est materia prima. Materia autem prima nõ p̃t esse rõ ĩtelligẽd: sed oportet, quod sit aliud ratio intelligendi eam. Idem dicit Philosophus

Quinto Physi. comm. 8.

Nõ ens dicitur quatuor modis.

In 4. di. 3. q. 1.

Secũdo modo.

Tertio modo.

primo Phy. cõtex. 69.

losophus. 1. Physic. quòd materia ĩtelligit̃ ꝑ analogiam ad formam, quare forma erit ratio intelligendi, materiam, & non econuerso. Quarto dicitur non ens per accidens: vt non album: modo istis modis sub ratione non entis nihil intelligitur. Rursus nota ad hoc propositũ illud qđ scribit Cõmẽ. 12. Meta. ꝙ non ens dupliciter dicitur. Primò ꝑ negationem cuiuscunq; entitatis. Secundò non ens nihil est, dupliciter intelligendus est Sco. ꝙ sub ratione non entis, nullã entitatem habentis, nihil intelligitur. Secundò dicitur non ens, vt distinguitur contra ens possibile, & illud non ens conuertitur cum ente impossibili. Dupliciter intelligitur Scot. sub rõne nõ entis impossibilis nihil intelligit̃: quia illud ens impossibile non hẽt esse in efficiẽte. Tertio modo dr̃ non ens, vt distinguitur contra ens in actu, & hoc modo nõ ens põt esse rõ intelligẽdi.

Quarto modo. 12. Meta. cõm 21. Dupliciter intelligendus est Scotus.

Hic est aduertendum, domini, ꝙ non ens nullam habet actionem, nisi in corruptione & annihilatione; primo non potest esse ratio intelligendi; secundo non põt esse ratio componendi propositionem verã; tertio non põt esse rõ diffiniendi. quarto nõ põt esse ratio generãdi; quinto non põt esse ratio mouendi, quia motus est actus entis; sexto non põt esse rõ demonstrãdi; septimo non põt esse ratio creãdi. In quo ergo loco inuenietur? in duobus in quibus? in corruptione, & annihilatione. Ponderate illud verbũ Sco. cum dicit intelligibile mouet intellectum. Vbi est sciendum, ꝙ iuxta doctrinam Scot. Triplex est obiectum intellectus, quoddã obiectũ terminatiuum, & est ens, inquãtum ens; & illud est obiectum intellectus in se considerati: secundum obiectum est ens absolutũ uel respectiuũ,

Non ens nullã habet actionẽ nisi in corruptione & annihilatione. Tertio physic. cont. 6. Ponderate intelligib. le mouere itellectũ. Triplex obiectum itellect⁹.

cuius terminus non est Deus, & illud etiam est obiectũ terminatiuum. Tertium obiectum intellectus est quidditas rei sensibilis, & illud est obiectum motiuum, & de illo intelligibili potest esse verum, quod dicit Sco. hic, ꝙ mouet intellectum. Aduerte etiam ad illud ꝙ dicit hic Sco. ꝙ intellectus est virtus passiua, sicut est de mente philosophi. tertio de Anima. Tu verò aduertas hic, ꝙ duplex est intellectus, quidam possibilis, quidam agens. Agens autem ponitur ut abstrahat à formis imaginatis: sicut scribit Cõmen. 3. de Ani. cõtra Platonem Intellectus possibilis tres habet actus. Nã est receptiuus, est passiuus, & est actiuus: Est. n. actiuus, pro quãto cõponit propositiones, & syllogizat. Est receptiuus pro quãto recipit speciem intelligibilem, actu actum intelligendi, & ipsum habitum. Dr̃ passiuus respectu intellectus agentis, q̃ dicitur actiuus: & de hoc potest intelligi illud quod dicit Sco. hic, ꝙ intellectus est virtus passiua per comparationem ad intellectum agentem, & ad ipsum obiectũ: & ideo non operat̃, nisi moueat̃ ab obiecto: mouere vero est ipsius entis in actu.

Tertio de Anima contex. 14. 17. 18. & 27.

Duplex intellectus.

Tertio de Anima contex. 18.

Intellectus possibilis tres hẽt actus, vide Trõbetam ĩ formalitatibus.

Mouere est ipsius entis in actu.

Aduerte tñ tu hic, ꝙ in proposito mouere sumitur pro terminare. Ex his omnibus patet, ꝙ cum vniuersale sit ratio intelligendi, ꝙ iure optimo ens appellari potest.

Proposita fuerat qõ, an vniuersale sit ens? conclusum autem fuerat multis. ac bonis rõnib. ipsum vniuersale esse ens: & q̃a argumentum fuerat ad oppositã partem, superest in pręsentiarũ rñdere ad argumenta, atq; ad p̃rias rationes.

Primo arguitur sic authoritate Boetij omne quod est, ideo est, quia vnum numero est: sed vniuersale non est vnum numero, ergo. maior

Dissoluũtur rationes ante oppositum.

argu-

argumenti est Boetij, minor probatur: qđ prædicatur de pluribus vniuocè, non est vnum numero: patet, q̃a ista ad inuicem opponũtur, & eidē cōpetere non pñt: sed vniuersale p̃dicatur de pluribus vniuocè. probatur hęc, oē genus p̃dicat̄ de plurib. vniuocè vniuersale est genus, ergo. Istud argumentum, dñi, longam deposcit declarationem. Tamen quia gaudent breuitate moderni, paucis verbis absoluam, & quidē clarius, quæ longiori sermone poterant exarari; q̃dam dicunt, quod illa authoritas non debet sic formari, sicut in textu iacet. Omne quod est, iō est, quia vnum numero est: sed hoc modo, omne quod est vnum, ideo est vnum, quia est, hoc est quia existit: sed hæc solutio mihi nō placet: quia est sensus, quod existentia rei sit cā vnitatis eius. Hoc enim non vr̃ uerũ: quia existentia nō est ratio, & causa, quia alicui inest entitas: immo alicui rei prius inest vnitas quàm existētia. Ratio mea est, quia vnitas tāquam passio entis competit alicui in secundo modo dicendi p̱ se, p̱cedunt ea quæ in tertio mō vniuntur. Propterea possumus ad hoc argumentũ dupliciter rñdere. & dupliciter exponere hanc authoritatē. Primo ponendo fundamentum Sco. q̄ aliquid prius est vnũ numero, à principio intrinseco, q̃ esse actu existens: rō quia q̄ aliquid sit, vnũ, nō hēt à proprietate indiuiduali, quæ proprietas ĩdiuidualis ĩdiuisibilis indiuiduo prior est quā existentia. Nam proprietas hæc indiuidualis est vltima differentia indiuidui, & constitutiua indiuidui i vltimatio esse subijcibili: & est de intrinseca rōne indiuidui. Existentia verò est modus, & condō consequens indiuiduum iam cōstitutum in esse. Et iō, ut sępè diximus existentia rei

Istud argumentum lōgam petit declarationem.

Bona formatio p̄imę rationis.

Dupliciter respondetur.

Aliquid prius ē vnum numero a principio intrinseco.

Existentia est minus intima quam differentia ĩdiuidualis.

rei est primum prædicatum per accidês præsupositum ab omnibus prædicatis ꝑ accidens. Est igitur sensus, omne quod est in actuali existentia, ideo est.s. in tali esse, quia vnũ numero est.s. constitutum ꝑ principium intrinsecum; & ideo quia in isto loco est redditio causæ à priori; pro ulteriori declaratione huius est notandum, ꝙ tota coordinatio prædicamentorum abstrahit ab actuali existẽtia: non tamen repugnat existẽtia rebus prædicamentalibus, aliter esset fictitia & chimerica ratione inuẽta. cum igitur indiuidua sunt in prædicamento tanꝗ in vltimo scibilia sunt, per oppositum datur primũ ꝑ̃dicamentale de necessitate abstrahens ab existẽtia, cum ista indiuidua sint completa, & perfecta in rõne indiuidui, habebunt principia intrinseca, ꝑ quę ista indiuidua cõstituentur in esse indiuiduali: ista autem principia constituẽtia indiuidua in esse indiuidui, obscuro sermone dicũtur hęcheitates secundum Scotistas, clariori vocabulo dicuntur proprietates indiuiduales: vt Sorteitas in Sorte: & Platoneitas in Platone. Cum igit̃ istæ ꝓprietates indiuiduales sint tanꝗ formę constitutiuę indiuiduorũ in esse indiuidui, & sint entia: sequitur de necessitate, ꝙ in eo inueniuntur ꝓprietates, & passiones entis: cuiusmodi est uerum, bonum & unũ. Ex his igitur aperte patet, ꝙ rebus ꝑ̃dicamentalibus, & ipsis indiuiduis, vt sunt ordinata in latitudine ꝑ̃dicamentorũ, competit vnitas in secundo modo dicendi ꝑ se, ens cuius est vnitas cõpetit in primo modo dicẽdi ꝑ se. Egrediẽtibus autem indiuiduis domo ꝑ̃dicamentorũ, mox illis existẽtia occurrit; & ideo uides ex hac declaratione, ꝙ prius ĩest ipsis indiuiduis vnitas, ꝗ existentia. quare bene dictũ est, quòd

Sensus authoritatis Boetii.

Omne quod ẽ in prædicamẽto abstrahit ab existẽtia actuali: nam prædicamenta considerantur quo ad esse cognitum.

Quid sit hæc echaitates & vnde dicantũ vi de Scotũ in 2. di.3.q.6.

ꝙ omne quod est, ideo est, quia vnum numero est. Potest dari alia expositio huic loco. Cũ dicitur omne quod est, ideo est, &c. quod ly, quia, fit redditio cuiusdam conditionis cõcomitãtis indiuiduum per se existens. Et in isto sensu existentia ꝓcederet vnitatẽ numeralẽ, quæ expositio mihi non placet; quare prima teneatur. Patet igitur intellectus istius authoritatis, cum dicitur, quòd vniuersale non est vnũ numero; ad hoc possumus dicere sic, ꝙ Boetius intellexit de illo, quod est vnum numero, quod est ens reale, & præter operationem intellectus. Modo & authoritas non militat contra conclusionẽ nostram; quia ego teneo vniuersale esse ens rationis, & non reale. Possumus dicere igitur aliter, quòd esse vnum numero stat dupliciter, Aut qđ est vnũ numerositate suppositi & sic est Sortes & Plato. Aut est vnum numero numerositate essentiæ, & sic vniuersale est vnum numero.

Potest alia expositio assignari.

Alia Respõsio. Vnum numero numerositate suppositi sic est Sortes, & Plato numerositate essentiæ. & sic est vniuersale

Ad argumẽtum, cum dr̃, oẽ quod est, iõ est, qa vnũ numero est. Dico, quòd hoc est verũ de eo, quod est vnũ numero numerositate suppositi. Cũ aũt dicis, sed vniuersale non est vnum numero; Dico, quòd licet nõ sit vnum numero numerositate suppositi; est tñ vnũ numero numerositate essentiæ. Quarè argumẽtum nõ currit.

Secũdo arguitur sic auctoritate philosophi in prædicamentis. omne quod est aliquid à prima substantia, aut dicitur de prima substantia, aut est in illa; hæc est philosophi, vbi supra; sed vniuersale, est aliud à prima substantia, & distinctum ab ea, & nõ dicitur de ea, nec est in illa prima substãtia, ergo non est ens; probo minorem, primo, quòd vniuersale nõ dicatur de prima substantia, solæ secundæ substantiæ dicuntur

tur de primis: probo, quod nec vniuersale est in prima substantia: oē quod est in aliquo tanquã accidens in subiecto denominat illud: sed uniuersale nõ denominat primã substãtiã, ergo nõ est in illa probo, q̃a tũc prima substantia nõ diceret singularis, sed uniuersalis, qđ est falsum.

Respõsio ad secundum principale.

Ad hoc argumentũ dicitur, sicut ad primum dictum est, quod Arist. intelligit de prima & secunda substantia, quæ est ens reale, & non per operationem intellectus. sed hęc solutio improbatur à Sco. & vult, quòd secunda substantia nõ sit præter operationem intellectus; sed sit secunda intentio. ideo probat hoc. Quia quando substantia diuiditur in primam, & secundam, certum est, ꝙ ista diuisio datur per opposita. Et iõ per secundam substantiam non debemus intelligere ens reale, sed ens rationis, quia ens reale, & ens rationis opponuntur. Si autem intelligeremus per secundam substantiam ens reale, nõ opponeretur primæ substantiæ, quæ etiam est ens reale: ideo vniuersale dicitur de primis substantiis. Et cum arguebatur contra, quia solæ secundæ substantiæ dicuntur de primis: dico ait Sco. quòd secundæ substãtiæ, vt ibi loquitur philosophus, nõ sunt substantiæ reales, sed sunt accidentia, nec etiam sunt quæcunque accidentia mẽrealia, de quibus philosophus ponit aliud mẽbrum. s. esse in, sed sunt accidentia intẽtionalia, quibus per se competit dici de. Vnde est aduertendum, quòd vniuersale est quoddam commu nis ad secundam substantiam: quia secũda substantia dicitur vniuersale applicatum ad aliq̃d in genere substantiæ.

Ad formam argumenti.

Ad formam argumenti: omne quod est aliud a prima substantia, aut dicitur de illa, aut est in illa

illa,trãſeat iſta: ſed vniuerſale eſt aliud a prima ſubſtantia,tranſeat: at qñ dr̃,ſed vniuerſale non dr̃ de prima ſubſtantia:nego illud: cum dicis cõtra, ſolæ ſecundæ ſubſtãtiæ dicuntur de primis; diſtinguo, ſi per ſecundam ſubſtantiam intelligis ens reale,non bene dicis;hoc eſt,ſi per ſecundam ſubſtantiam intelligis animal,& hominẽ, non recte ſentis:tunc.n.diuiſio non eſſet data ꝑ oppoſita:ſi autem intelligis per ſecundam ſubſtantiam accidentia intentionalia,bene dicis,& ſic vniuerſale põt eſſe ſecũda ſubſtantia, genus, & ſpecies;quibus per ſe competit dici de. Aduerte ibi punctum ꝙ illa dictio,de,ſemper indicat tibi propoſitionem eſſentialem, & ſuperioris de inferiori; vt animal prædicatur de homine,ergo homo eſt animal:illa aũt dictio,eſſe in, ſemꝑ tibi oſtẽdit ꝓdicationem denominatiuã, vt album eſt in homine, ergo homo eſt albus.

Tertio arguitur ſic. Si vniuerſale eſt ens, aut eſt à natura,aut ab intellectu: ſed a neutro iſtorum eſt,ergo non eſt ens. probo minorem.primo quod non ſit à natura;quia tunc eſſet ſingulare & terminus tranſitorius, vt patet, nec eſt à ſolo intellectu,quia tunc vniuerſale eſſet figmẽtum,& ita non ens. Ad hoc argumentum dico: cum petis,vniuerſale aut eſt à natura,aut ab intellectu:Dico,quòd non eſt à natura: ſed eſt ab intellectu.cum dicis,ergo eſt figmentum,nego; ratio,eſt,quia figmẽto nihil correſpondet in re extra. Hoc autem eſt intelligendum ſecundum totum, non autem ſecundum partes: quia figmento ſecundum partes aliquid correſpondet: vniuerſali autem aliquid extra & in re ipſa correſpondet.ſ.ipſa proprietas rei, à qua proprietate intellectus noſter mouetur ad cauſandã talem

Tertio arguitur ſic.

Vt chimeræ.nihil correſpondet ſecundũ totũ, bene ſecundum partes.

lem intétionem. Adducit ibi auctoritatem Boetij. Species est tenuis similitudo singularium. i. tenuis conceptus: genus verò magis similitudo est: rō huiusmodi, est, q̄a quanto aliquid magis impartit̄ in plura, tãto reddit̄ imbecille, ac magis tenue. Cum ergo genus in plura partiatur q̄ species, sequi necesse est, vt sit magis tenuis similitudo, & conceptus suarum specierum, q̄ species suorum singularium. Concludit ergo Sco. ꝙ vniuersale effectiuè est ab intellectu, sicut & q̄cunque alia scd̄a intentio, à proprietate verò est materialiter, originaliter, & occasionaliter: figmento vero s̄m se totum à rei proprietate est minime, & ita finis huius quartæ quæstionis.

Species est tenuis similitudo singularium & sim. lis senté tia habetur ab Arist. c. de substantia inq̄t genus plus complectitur &c.

Vniuersale est effectiue ab intellectu, licet in proprie vide Mau. in expositione huius q̄stionis.

QVAESTIO QVINTA.



QVAERITVR An vniuersale sit p se intelligibile? Superiori loco Sco. disputauit, an vniuersale esset ens? & conclusit multis rationibus, ipsum esse ens. Nunc verò intendit disputare. An vniuersale sit per se intelligibile? Rō autem istius continuationis est; quia declarato, si est, & quid est, declarandum erat, quia est, quæ est quæstio de inhærentia passionis ad subiectum: & quia intelligibilitas est passio entis: viso, quòd vniuersale erat ens, disputandum erat, an esset intelligibile; & illa quæstio quarta merito præcedit hác quintam. Præterea quandocunque sunt duo obiecta, quorum vnū est subiectum, alterum passio: tunc sicut subiectum præcedit passionem; ita quæstio subiecti debet præcedere quæstionem passionis: pro

Ratio cōtinuationis.

probo per illud philosophi secundo Metaph. si cut se habet res ad esse, ita se habet ad cognosci, mō res ita se habet, quòd idem prius est ens, secundò intelligibile; ideo prius debebat esse qō de ente, quam quæstio de passione entis. Preterea sicut primus modus dicendi per se precedit ſm: ita & primus modus predicandi precedit secundum: ita etiam primus modus questionādi, sicut est subiecti, præcedit secundum, quod est passionis, q.d est, erit ordo in intelligendo, in predicando, & in questionando. Primum patet ex intentione philosophi secundo Meta. dicentis, sicut se habet res ad esse, ita ad cognosci, ecce ordo, domini, in intelligendo: secundum patet de mente philosophi. 1. Post. De ordine perseita tum, ubi primus modus dicendi per se precedit secundum: tertium patet ex sententia philosophi secundo post. Vbi in illis quatuor questionibus posuit ordinem in quæstionando. Nam questio, si est, precedit, quæstionem quid est, & hanc sequitur questio quia est; & post hanc meritò venit questio propter quid. Quare bene fecit Sco. sequendo vestigia philosophi. Nam prius de vniuersali fecit questionem si est, & quid est; secundò fecit questionem de q a est, querens de inhærentia passionis ab subiectū, & de intelligibilitate ipsius vniuersalis cū dicit. An vniuersale sit per se intelligibile? Quid sit vniuersale, non oportet hic immorari. quia vniuersale sumitur hic pro formali, & pro denominato; sicut patet ex solenni promulgatione, quā fecit Scot. supra. Quid sit per se intelligibile? dicimus, ꝙ ponitur per se ad differentiam eorum, quæ per accidens intelliguntur: quemadmodum sunt negationes & priuationes, que per se non intelliguntur,

Secundo Meta. cont. 4.

Alia ratio continuationis.

Secundo Meta. cont. 4.

Primo post con tex. 9.

Secundo post. tex. comm. 1.

Scotus imitatus est Aristotelē.

Vniuersale hic sumit pro formali.

Per se ad differentiā eorum quæ p accidens intelliguntur vt priuationes negationes.

Sensus quæstionis.

nec de eis ponitur aliqua scientia: est ergo sensus quæstionis. Vtrum vniuersale sumptum pro secunda intentione sit per se perseitate secundi modi intelligibile sic, ꝙ intelligibilitas tãquam passio conueniat vniuersali tanquam subiecto in secundo modo dicendi per se.

Consequentia, ista prima manifesta est. qđ non cadit sub intellectu non potest intelligi.

Arguo igitur, ꝙ vniuersale non est in intellectu, ergo non est per se intelligibile: probo antecedens, vniuersale non est in sensu, ergo non est in intellectu: probo antecedens secundę consequentiæ; vel se non cadit sub obiecto sensus, ergo non est sensibile, ergo non est sub sensu: probo illationem secundæ consequentiæ: quia quãdocunque sunt duæ potentiæ essentialiter ordinatę, quarum vna est prior & altera posterior: Aliquid non potest esse in potentia posterioris nisi prius fuerit in potentia priori. sicut patet de intellectu, & voluntate: nihil potest esse in intellectu, nisi præfuerit in sensu, tãq̃ in potẽtia priori: sed sensus, & intellectus sunt duę potentiæ essentialiter ordinatæ, & sensus est potẽtia prior, & intellectus posterior; ergo si vniuersale non fuerit in sensu tanquam in potentia priori, non poterit esse in intellectu tanquam in potentia posteriori. Et ita patet antecedens. Probatio primæ consequẽtiæ patet, quia non potest aliquid per se intelligi. nisi fuerit aliquo modo apud intellectum, vt manifestum est.

Arguitur ad oppositum.

Ad oppositum, vniuersale est per se diffinibile, ergo est per se obiectum intelligibile: consequentia est nota quia non potest aliquid diffiniri, nisi cognoscatur: antecedens est Philosophi. primo lib. interpretationum, & lib. Post. In quibus locis philosophus diffiniuit vniuersale, ut dictum est. Ipsis rationibus mutuo pręliantibus

Cap. 5. Primo post con tex. 25.

rema-

remanet quæstio pro vtraque prte dubia.

Dicendum, in ea parte Sco. ponit quæstionē, quæ est hæc: quod vniuersale est per se intelligibile sic, quod vniuersale est per se perseitate secundi modi intelligibile; ista conclusio habet fundamenta sua, quibus potest tueri. Cōclusio Doctoris.

Primo vniuersale est per se scibile, ergo per se intelligibile, consequentia nota, antecedens probatur: sic: vniuersale habet diffinitionem, habet & passionem, sicut demōstrabitur, ergo est per se scibile: patet hoc de mente philosophi. 1. Nam hæc requiruntur ad hoc, ꝙ aliquod obiectum sit scibile scientia demonstratiua. Primo igitū roboratur conclusio Scoti. Primo pos. cōtex. 25.

Secundò, vniuersale est per se diffinibile, ergo per se scibile, consequentia nota, antecedēs est philosophi. Secundo.

Tertio, vniuersale est per se subiectum in lib. Porphyr. sicut inferius disputabittur, ergo per se intelligibile: consequentia est Sco. & omniū Peripateticorū. Nam de rōne subiecti est, ꝙ sit per se intelligibile, imò primo intellectum. Tertio.

Quartò, vniuersale est per ens, ut conclusū est quæst. 4. ergo est per se intelligibile. ꝯña probatur per regulam Sco. De quocunque prædicatur subiectum in primo modo dicendi ꝑ se, de eodem prædicatur & passio illius subiecti in secundo modo dicendi per se. cum igitur ens rationis prædicetur per se de vniuersali in primo modo dicendi per se, ergo. Quarto.

Quintò, vniuersale est per se ratio intelligendi, ergo est ꝑ se intelligibile: antecedēs est Scot. in corpore istius quæstionis: consequentia patet, quia potest esse illud, ad quod terminatur actus intelligendi ipsius vniuersalis. Ex his igitur rationibus patet vniuersale esse per se intel- Quinto.

Examinandæ, sunt quædam propositiones.

ligibile. Tamen pro vlteriori declaratione eorũ quę dicuntur hic, sunt ponderandę & extimandę aliquę propositiones.

Nota ponderãdo.

Primò igitur est hic obseruandum, quod quęstio mota de intelligibilitate vniuersalis potest extendi ad intelligibilitatem omnium secundarum intentionum. Et ideo circa hanc quęstionem sunt profundissimę difficultates de intelligibilitate secũdarum intentionum. Nã potest probari ex efficacissimis rationibus: quod vniuersale nõ est per se intelligibile, q̃a intelligibilitas est passio entis realis, ergo ꝑ se nõ competit enti rationis: cõsequentia patet, quia ens reale, & ens rationis opponuntur, & ideo quę est passio vnius, non põt esse passio alterius. antecedẽs patet, quia intelligibilitas illius est passio, ꝙ est obiectũ per se primum intellectus; sed primum obiectum intellectus est ens reale, & non rationis: hoc probo de mente Sco. Nam illud est obiectũ intellectus, ꝙ est subiectũ in Meta. sed subiectum in Meta. est ens reale, & non rõnis, ergo.

Probatur vniuersale non esse intelligibile. Intelligibilitas, est passio entis realis formaliter, & per Anthonomasiam reductiue, est entis rationis.

Subiectum in Metaph. est ens reale.

Secundo argui tur.

Secundò arguitur sic: A quocunque remouetur subiectum per se, ab eodem & propria passio, sed ens reale remouetur per se ab vniuersali, ergo & intellectus.

Tertio arguit.

Tertiò, arguitur sic: illud quod cõuenit alicui subiecto per se, conuenit per accidens, & nõ ꝑ se accidenti illius subiecti: sed intelligibilitas cõpetit ꝑ se ipsi subiecto, vel obiecto intellectus, ergo per accidens competit accidenti, & modo illius subiecti: sed vniuersale est modus ipsius rei intellectę, & accidens eius, ergo.

Quartò arguitur sic: Vniuersale, & quęcunque alia secũda intentio intelligitur per fundamẽtũ, & terminum, & ꝑ aliud, ergo non per se:

con-

consequentia patet, quia per se, & per aliud sunt opposita; antecedens probatur sic: omnis relatio cognoscitur per suum fundamentum, & terminum, ergo per aliud: probo antecedens istius secundæ consequentiæ: omnis relatio habet à fundamento, & termino entitatem, ergo ab illis habet intelligibilitatem.

In oppositum est sententia Sco. hic. Pro intelligentia eorum argumentorum est notandum, quod iste locus, domini, est qui vexauit capita omnium Scotistarum: & ideo circa hanc materiam fuerunt variæ opiniones. In oppositum.

Prima fuit, quod secundæ intentiones nullā habent intelligibilitatem. Et isti fuerunt, qui negauerunt entia rationis: & ita sicut non habent esse, ita nec intelligi. Prima opinio de secundis intentionibus.

Secunda opinio fuit, quod vniuersale, & secundæ intentiones per se intelliguntur: sed cui primo competit ista intelligibilitas tanquā passio est dura difficultas apud Scotistas: & ideo sunt duæ opiniones in hoc. Prima opinio est, quod ista passio conuenit enti in communi, quod est indifferens ad ens reale, & ens rationis. Et illud ens est æquiuocum analogum; & ita ponit hæc opinio quod æquiuocum analogum possit habere passionem, & ratio istius opinionis fuit, quod ista passio, quæ est intelligibilitas, aut conuenit enti reali, aut rationis, non primo, quia tunc nō competeret enti rationis: nec secundo, quia tūc non competeret enti reali, ergo oportet dicere, quòd conueniat enti cōi ad ens reale, & ad ens rationis; contra, quia ens in communi, ex quo est æquiuocum, non potest esse obiectum intellectus; & ita non poterit per se intelligi: quare passio ei non cōueniet? Rñdet ista opinio, quòd Secūda opinio. Cui primo cōpetit intelligibilitas. Opinio prima quod enti Analogo æquiuoco competit. Responsio. Obiectio.

duplex est æquiuocum: à casu, & est illud, ꝙ significat oĩa sua significata sine ordine: sicut canis, qui significat canem latrabilem, sidus cœleste, & piscem marinũ sine ordine. Et de hoc æquoco verum est dicere, ꝙ non põt habere obiectum intellectus, nec potest habere passionem. Aliud autem est æquiuocũ à consilio, & est illud, quod habet sua significata cũ ordine, & est illud, quod est analogia permixtum, sicut ens, quod per prius significat substantiam, & per posterius accidens. Ecce ordo, dñi, & ideo põt esse obiectum intellectus, & habere passionẽ, hunc modum sumunt Scotistæ ex dictis Sco. & sequẽdo hanc opinionem dicendum esset, ꝙ vniuersale, & quæcunq; secunda intentio est per se intelligibilis. Alia est opinio communis; quæ ab omnibus tenetur, pro veriori snĩa, quòd obiectũ adæquatum intellectus est ens reale: & istud est subiectum in Metap. & istius entis realis est prima passio, & intelligibilitas; ex hoc sequeretur, quod ista passio non est per se secundarum intentionũ, qũo ergo intelligerentur secundæ intentiones per se? Dico reductiuè; & rõne primarum intentionum. Vnde est hic valde aduertendum; quòd quando intelliguntur secundæ intentiones per primas: tunc primæ intẽtiones, siue prima intentio est principium quo intelligendi; ipsa verò secunda intentio, & vniuersale est illud, quòd intelligit̃, sic quòd est illud, ad qđ terminatur actus intelligendi, q̃a si secus, nunꝙ secunda intentio cognosceretur ab intellectu: qñ vero secunda intẽtio est rõ cognoscendi primam, tunc prima intentio est quæ intelligitur. & secunda intentio est ratio qua intelligẽdi. Et iõ cum dicitur, quòd secunda intẽtio intelligit̃ per

Aequiuocum à casu, à consilio. huic conuenit intelligibilitas.

Scotus in quolib. q. 3. ar. 1.

Alia opinio cõmunis.

Notandum.

Secunda intentio intelligitur, per aliud in ratione principij quo, nõ quod.

per aliud,ergo non per se, debet sic exponi, intelligitur per aliud in rõne principij quo, non tñ in rõne principij q. Erit ergo intelligibilitas passio entis realis: & ista passio non competit nisi reductiuè secundis intentionibus. Est tamẽ hic imaginandum, q sicut secundæ intentiones habent entitatẽ tenuẽ: ita ẽt habent, & tenuem intelligibilitatem;& iõ illa intelligibilitas, q̄q̄ tenuis, per se competit secundis intentionibus.& sic dico, q vniuersale per se est intelligibile per seitate terminationis:& ista perseitas, domini, in proposito negat medium concurrens in rõne, qđ quia nullum medium cognitũ cadit inter intellectũ,& hanc secundã intentionẽ cognitam. Primum igitur argumentum solutum est: q̄a intelligibilitas p se cõpetit enti reali, & reductiuè secũdis intẽtionibus, & p se competit illa. Conclusio.

Secundum argumẽtum procedit secundum intelligibilitatem realem.

Tertium argumentum verum dicit. Nam illa passio, quæ per se competit subiecto, per accidens competit accidenti illius subiecti: sed loquẽdo de passione tenui secundarum intentionum illa per se cõpetit secundis intentionibus.

Ad quartum dico, quòd licet intelligãtur per aliud, non tamen in ratione principij quod: sed in ratione principij quo:& ista non tollunt, q̄n per se intelligãtur. Determinatum est in corpore quæstionis, quod uniuersale est per se intelligibile, & fuerunt plura adducta in fauorem istius quæstionis; sed quia remanserunt quædã ꝓpositiones declarandæ, q̄ in suis verbis obscuræ sunt, ideo illas hic apponã. Dicit igitur Sco. Quod primum obiectum intellectus est ipsum quod quid est. Hic est aduertendum, qđ Sco. in- Declarãdæ quæstionis.

telligit de primo obiecto motiuo intellectus;& ideo cum dicit,quòd ipsum quod q̃d eſt,eſt primum obiectum intellectus, dẽt ſic gloſari,& exponi: quod eſt primũ primitate motionis. Sed dices,quid eſt iſtud primum obiectum primitate motionis?dicam tibi,quòd eſt q̃dditas rei ſenſibilis? Sed dices; quid eſt iſta quidditas rei ſenſibilis?Dicã tibi, quod eſt ipſa albedo; ſed dices qũo albedo eſt ſenſibilis? cum albedo ſit quoddã commune: & commune ſubterfugit ipſum ſenſum? Quomodo ergo erit ſenſibilis? Dicam tibi,quòd eſt ſenſibilis in ſuis inferioribus,in q̃bus eſſentialiter includitur; vt puta in hac, vel illa albedine,quę albedines particulares noſtris ſenſibus mouent obiecta ſenſus,multiplicando ſpeciem per medium vſq; ad pupillam oculi,& ita ſpecies illa mouet intellectum: hoc eſt partialiter cauſat actum intelligendi cum ipſo intellectu.Hæc igitur q̃dditas rei ſẽſibilis,quę pro exemplo eſt albedo ipſa, intelligitur ſub ratione vniuerſalis.hæc de prima propoſitione.

Quid ſit quidditas rei ſenſibilis.

Dicit quoq; Sco. Quod ratio intelligendi nõ eſt idem eſſentialiter cum quidditate rei ſenſibilis,ſiue cum obiecto motiuo intellectus: Ratio huius rei eſt;quia illa ratio,ex quo eſt vniuerſale intentionale,eſt accidens reſpectiuum. Quidditas vero rei ſenſibilis eſt accidens reale abſolutum: Accidens autem intẽtionale reſpectiuum & accidens reale abſolutum diſtinguũtur eſſentialiter:patet, quia eſſentiæ prędicamentorum ſunt impermixtæ:ſed accidens intentionale reſpectiuũ, & accidẽs abſolutũ reale ſunt diſtincta genere generaliſsimo. Itẽ plus diſtinguũtur accidens reale abſolutũ, & intentionale reſpectiuum, quam genus, & ſpecies in ſecundis intentio-

Prędicamenta, ſunt impermiſta.

tentio-

tētionibus:sed hec distinguũtur specifice, & essentialiter,ergo. Sed tu dices, ego dubito,quõ illud quod est distinctum essentialiter ab aliquo, potest esse rõ intelligendi illud? Dico quod hoc nõ incõuenit. Nã nos videmus ẜm Peripateticos, quod species intelligibilis, quæ essentialiter distinguitur ab obiecto, est ratio intelligẽdi illud. Item etiam potest esse in proposito. Sed dices, est ne vniuersale ratio intelligendi ipsum quod q̃d est à priori, vel posteriori? Dico, quod duplex est ratio intelligendi aliud; quædam sunt à priori; vt est diffinitio respectu diffiniti, & ordinatæ p̄missę respectu illatæ cõclusionis. Alia est rõ intelligendi à posteriori, & sic est vniuersale. Rõ, quia vniuersale cum sit secũda intẽtio est posterior prima, sicut fundatũ suo fundamento. Præterea modus alicuius est posterior eo, cuius est modus: sed vniuersale est modus ipsius quod q̃d est ẜm Sco. hic, ergo. Dicit insuper Sco. quod intellectus noster potest cognoscere differentiã inter suum obiectum primum, & illum modũ: hoc est, intellectus cognoscere differentiã cadẽtem inter quidditatẽ rei sensibilis, & ipsum uniuersale: patet, cognoscẽs extrema, cognoscit relationem, quæ labitur inter extrema: sed intellectus cognoscit ista extrema, ergo cognoscit illã relationẽ inter illa extrema; & ita cognoscit differentiã. Patet etiam, quia intellectus potest distinguere illa quæ non sunt eadem essentialiter. Nam sicut sunt distincta in re, ita possunt esse distincta apud intellectum. Et ita cum quidditas rei sensibilis, & vniuersalis, sint distincta in re, vt dictum est, erunt quoq; distincta apud intellectum. Amplius ait Sco. ꝙ omnis virtus cognoscens semper differentiã inter aliqua duo, cogonoscit

Dubium notabile.

Duplex est ratio intelligẽdi aliud.

Intellectus potest distinguere illa quæ nõ sũt eadem essentiã licet.

ſcit vtrunq; extremum ſub propria rõne; iſta eſt vna propoſitio famoſa, qua frequenter vtuntur arguentes in ſuis rõnibus. Et ideo iſta eſt intelligenda, ꝙ cognoſcit vtrunque extremũ ſub propria rõne, aut motiuè, aut terminatiuè, aut ĩ cõceptu proprio, vel cõi. Dico hoc, quia, licet intellectus ponat differentiam inter vniuerſale, & ſingulare, non tamen cognoſcit ſingulare ſub propria ratione motiuè, ſed terminatiuè: neq; cognoſcit, homini, ſub proprio conceptu; ſed communi, & tranſcendenti, & hoc ſufficit ſibi.

Nota Gloſam famoſæ propoſitionis cognoſcens differentiam aliquorũ cognoſcit illa.

Poſtremò tangit Sco. de modo cognoſcendi ipſum vniuerſale in actu reflexo. Vbi eſt aduertendum diligenter, ꝙ quando vniuerſale eſt ratio intelligendi aliquod obiectum, tunc vniuerſale nõ eſt illud, quod intelligitur: ſed eſt ratio, qua aliquid intelligitur: & hoc eſt verũ in actu recto: in actu autem reflexo ipſum vniuerſale eſt obiectum: tamen hæc, quia obſcura ſunt aliquantiſper, vt recte intelligantur; eſt obſeruandũ, ꝙ triplex eſt actus intellectus ſecundum hunc Doctorem: quidam eſt actus rectus, & eſt ille, in quo directè, & immediatè intellectus fertur ſupra obiectum cognitum: exemplum, vt ſi intellectus meus intelligit hominem, iſte intellectus dicitur actus rectus: & in tali actu recto vniuerſale eſt ratio cognoſcendi, ſiue intelligendi, & nõ obiectum intellectum. Alius autem eſt actus collatiuus, & eſt ille, quo intellectus decurrit ab vno obiecto cognito ad aliud obiectum cognitum: & hoc actu collatiuo ipſum vniuerſale derelinquitur in obiecto cognito. Alius eſt actus reflexus, & eſt ille, quo potẽtia reflectit ſe ſupra ſe. Iſta autem reflexio poteſt fieri multipliciter, ſaltem quatuor modis. Primo intellectus poteſt refle-

Triplex eſt actus.

Actus rectus.

Actus collatiuus.

Actus reflexus.

Reflexio poteſt fieri multipliciter.

reflectere se supra se intelligentem; & ita potest cognoscere se intelligentem esse: quia non est intellectus noster sicut ignis, qui suam cõbustionem, quam producit, omnino ignorat: & iõ nõ cognoscit se comburentẽ. Vnde bene dicit Sco. Theorematib. quod in rebus materialibus non potest esse actus reflexionis. Asinus. n. per virtutem sensitiuam non reflectit se supra se. quapropter dicere homini. tu cares actu reflexiuo intellectus, est perinde, ac si diceres, tu es pulcher asellus. Secundo potest intellectus reflectere se supra actum, quẽ produxit. quia põt cognoscere fuisse suum actum, & ab eo productũ. Tertiò potest reflectere se supra obiectum, quod intellexit: quia ipse bene nouit ex institutis Peripateticorum obiectũ requiri ad intellectionem, & ad ipsum actum intelligendi. Et ideo reflecti se supra se; & in reflectendo rõ intelligentiæ, & lucerna veritatis inuenit in domicilio aĩæ intellectum intelligẽtem, obiectum intellectũ, & actũ productum, atq; genitum ab vtroq;. Quarto reflectit se supra se cognoscendo rationem intelligendi: quia benè ipse intellectus nouit ex ipsius Scoti institutis, q̃ ad actum intelligendi requiritur intellectus, requiritur obiectum, & rõ intelligendi, & ratio reflectit se supra rationem illã intelligẽdi. sed est ipsum obiectum cognitum.

In rebus materialibus non potest esse actus reflexionis.

Nota prouerbium absconditum. Vide Dominũ Trõbetã benè declarantem.

Habes igitur ex his omnibus declaratum luculenter, quomodo vniuersale est ratio intelligendi, & quomodo obiectum intellectum. Et ita cum sit, obiectum intellectum erit per se intelligibile terminãs obiectiuè actum ipsum intellectus: patet ergo solutio quæstionis.

Epilogus.

Ad primùm argumentum Sco. soluit illã notam propositionẽ, quòd nihil est in intellectu, quia

Ad primũ Argumentum.

quin prius fuerit in ſenſu, ꝙ illud intelligitur de obiecto motiuo ipſius intellectus, ſiue de q̄d ditate rei materialis, ſiue de quidditate rei ſenſi bilis, quæ vniuerſali non competit: vel poteſt di ci ſic, ꝙ illa authoritas habet locum de ſenſibili bus, quæ prouinciam ſenſitiuam occupant, mo do vniuerſale non eſt ens ſenſibile: ſed ens intel ligibile, vt dictum eſt, quare &c.

Secundò arguit ſic, omnis virtus paſsiua præ ſupponit ſuum obiectum in actu ante eius ope rationem: ſed intellectus poſsibilis eſt virtus paſ ſiua, 3. de Ani. ergo præſupponit ſuū obiectū in actu: ſed vniuerſale nō p̄ſupponit ab intellectu, ſed cauſatur ab eo per Cōmēt. primo de Ani. er go. Pro ſolutione iſtius argumenti ponderandæ ſunt iſtæ propoſitiones. Prima qua dicit, virtus paſsiua præſupponit ſuū obiectū in actu. Vnde eſt aduertendū ſecundū Sco. ꝙ nō req̄rit obie ctum eſſe in actu, ſcilicet, exiſtentiæ, ſic ꝙ actu exiſtat: ſed ſufficit, quod ſit in actu eſſentiæ.

Tertio de Anima contex. 5. & inde.
Primo de Anima contex. 8.

Præterea pōdera illud, cum dicit, quòd intel lectus ab obiecto capit ſuum actum, per quem poteſt operari; exponitur ſic, ſicut exponit Sco. quòd intellectus ab obiecto ſuum actum, tan quam à cauſa minus principali accipit.

Scotus in tertia primi.

Ad illud autem, quod dicit Sco. in ſecūdo ar gumento, eſt aduertendum; ꝙ intellectus poſsi bilis eſt virtus paſsiua, queadmodum dicit Phi loſoph. 3. de Ani. Vnde intellectus poteſt conſi derari dupliciter: primo, vt eſt effectiuus, & ſic non præſupponit ipſum vniuerſale; ſed cauſat illud, & præcedit ipſum, ſicut cauſa præcedit ſuum effectum. ſecundo poteſt cōſiderari, vt ex ceptiuus ipſius cognitionis vniuerſalis; & ſic præ ſupponit vniuerſale tanquam obiectum. ſaltem

Tertio de Anima contex. 5.
Intellectus Actiuus & paſſiuus & receptiuus.

termi-

terminatiuum. Et hoc mō intellectus agens nō p̄supponit, quia non est virtus passiua: sed actiua. quemadmodum dicit Comment. & philosophus. 3. de Ani. Vnde vniuersale non est obiectū intellectus agētis, sed possibilis, vt est ī actu. &c. Quid igitur erit vniuersale respectu intellectus agentis? dico, quòd est finis intellectus agētis, ad quem sua terminatur actio exclusiuè: quid igitur est obiectum intellectus agentis? Dico, quòd est qđ quid est in fantasmatib. siue q̄dditas rei sensibilis, siue militudo illa inuoluta cum conditionibus indiuiduātibus. Et ita patet, quòd cū vniuersale possit esse obiectum terminatiuum ipsius intellectus, erit per se intelligibile. Auer. 3. de Anima comm. 8.

QVAESTIO SESTA.



QVAERITVR sexto, Vtrum vniuersale habeat aliquas proprietates. Continuatio istius qōnis ad pręcedētes potest esse hęc. Nam postquam quęsiuit de vniuersali quo ad si est, & quid est, & quia est: nūc facit qōnem implicite pertinentem ad propter quid est, & in hoc disputandi ordine complebitur totus qōnis ordo. Alia introductio potest esse, & forte commodior, pro quo est obseruandum, quòd vniuersale bifariam potest considerari. Alius modus introductionis cōmodior forte.

Primò inquātum ens, & sic primò sibi cōpetit hęc passio, quę est intelligibilitas. Et ideò q̄a primò quęsitum fuit, an esset ens? Quęrēdū erat consequenter, An fuisset intelligibile? Et ideo merito post quęstionem de ente, sequuta est quęstio de intelligibilitate eius. secūdò vniuersale potest considerari, non inquantum ens, sed in Vniuersale consideratur inquantum ens, & inquantum vniuersale.

in quantum vniuersale: & sic sibi competit propria passio sua. Ideo videndum erat, & disputãdum, An vniuersale, inquantum vniuersale est, haberet passiones, & ꝓprietates eius: patet igitur ordo in titulo quæstionis, ponuntur isti termini, vniuersale & proprietas; vniuersale hic sumitũ pro formali, & pro secunda intentione, sicut supra dictum est. Proprietas hic sumitur ꝓ passione, & entitate quadam inhærente subiecto, & demonstrabili de eo: & ista proprietas, & passio sumitur hic pro secunda intentione, & non pro prima, quia si sumeretur pro prima, tunc passio excederet naturam subiecti: cum prima intentio excedat secundam in entitate.

Proprietas sumitur pro passione.

His declaratis, arguit Doctor sic ad partẽ negatiuam, quatuor rationibus, & primo probat, quod vniuersale non hẽt passiones, & proprietates. q̃a si vniuersale hr̃et passionẽ, aut illa est vniuersalis, vel singularis: si est singularis, tunc non potest cõuerti cum vniuersali; singulare. n. non est conuertibile cum vniuersale; & tunc non esset passio, quia de ratione passionis est, ꝙ conuertatur cum suo subiecto. Si dicas, quòd est vniuersalis, tunc sequeretur quod idem esse passio sui ipsius est inconueniens.

Arguitur ante oppositum.

Ad oppositum arguitur auctoritate Porphyrij, tractãtis de communitatibus; omnis passio conueniens plurib. conuenit illis per aliquam rationem cum ista potest confirmari per illud philosophi. 1. Post. Cap. de perseitatib. Potest ẽt hæc propositio declarari exemplariter: quia risibilitas cõpetit pluribus indiuiduis, qui Francisco, Cõstantio, Ciceroni &c. oĩb. ĩdiuiduis speciei humanæ; certum est, quòd conuenit illis per aliquam rationem cõem: ista ratio cõis est homo

Ad oppositum arguitur.

Primo post. cõtex. 9.

homo,siue diffinitio eius: sed ita est,quod quinque vniuersalibus conuenit aliqua passio: patet quia omnia quinque vniuersalia côueniunt in aliqua proprietate, sicut ostendit Porphy. ergo hæc proprietas conuenit quinque vniuersalibus per aliquod commune,cui per se primo cõuenit illa proprietas & ita patet propositum.

Omnia quinq Vniuersalia cõueniunt in aliqua proprietate.

Dicendum,quòd sic;ibi Sco. ponit suam conclusionem, quæ conclusio est, quod vniuersale hēt proprietates,& passiones de se ipso demonstrabiles, quod Sco. hac ratione probat. Omne habens diffinitionem sufficienter indicantem essentiam diffiniti, & prçter illud habet aliquid conuertibile cum eo, illud quod est conuertibile cum eo, ponitur loco passionis eius: sed vniuersale habet diffinitionem sufficienter assignātem,& indicantem essentiam vniuersalis:& habet aliquid citra conuertibile cum eo, ergo debet poni loco passionis eius, maior declaratur exemplo. Nam certum est, quodhomo habet diffinitionem sufficienter indicantem,& declarantem naturam diffiniti:& citra hoc habet aliquid conuertibile cum eo.s.risibilitatem, ergo illa risibilitas dēt poni loco passionis eius: sed vniuersale ad propositum ita se habet,quod habet diffinitionem indicantem naturam eius. Et ista diffinitio vniuersalis est illa, quæ ponitur ab Arist. 1. Peryerm. quæ est prçdicari de pluribus cui fauet illud,quod scribit Porphy Nā diffinit unumquodq; vniuersale per prçdicari de pluribus:& ita videt, quod ista diffinitio sit vniuersalis, loco verò passionis ponitur, quod habetur ab Arist.j.Post.Esse vnum in multis,& dici de multis: & hoc est conuertibile cū vniuersali. Ex his igitur tribus vnam possumus formare de-

Conclusio Doctoris quod vniuersale habet passiones.

Cap.5.

Primo post contex.25.

monstrationem sic: omne quod est prædicabile de pluribus, est vnum i multis, & de multis: sed vniuersale est prædicabile de pluribus, ergo vniuersale est vnum in multis, & de multis. Et ita facta est demonstratio in secundis intentionibus. Ex his ergo patet, vniuersale habere proprietates, & passiones de se ipso demonstrabiles.

Demõstratio in secundis intentionibus.

Omne quod est prædicabile de pluribus ē vnũ in multis & de multis, sed vniuersale est prædicabile de pluribus. ergo vniuersale est vnũ in multis & de multis.

Ad argumenta arguebatur sic, primo ꝙ vniuersale non hēt proprietates. Nā ego quæro, aut illa passio est singulare quoddam; aut vniuersale. Ad hoc dico, ꝙ non est singulare, sed est vniuersale, sic ꝙ ista ꝑdicatio est vera, à est vniuersale, & est prædicatio denominatiua. Vbi aduertendum, ꝙ ly, à, Sco. intelligit passionē, & pondera illud quod dicit Sco. in solutione illa; non quod sit essentialiter idem cum suo subiecto. i. ꝙ vniuersale positum a parte prædicati, non est idem essentialiter ipsi, à. i. ipsi passioni positæ loco, à, sed est idem illi accidentale. Et ideo aliqui male sumunt ex isto loco, ꝙ passio distinguitur realiter à suo subiecto, non intelligentes recte Doctorē subtilem. Nam verum dicit, ꝙ nec vniuersale positum à parte prædicati in ista ꝓpositione est essentiale, siue de essentia passionis positæ loco subiecti, nec econuerso. Quod igitur erit dd'm, ꝙ erit modus eius, pro quanto applicatᷣ ei: & ita erit ꝑdicatio denominatiua. Et aduerte in isto modo loquendi bene; cum dico, a, est vniuersale, vniuersale positum à parte ꝑdicati, non est subiectũ passionis: sed est modus intelligendi eius. Contra hanc solutionē instat Doctor, subiectũ non ꝑdicatᷣ denominatiuè de accidēte, nec dr̄ modus eius, sed vniuersale ꝑdicatur in ista ꝓpositione, dicēdo, à, est vniuersale, ergo non prędicatᷣ denoīatiue. Doctor pro solutione

Nota & pondera ly. essentialiter.

Vide Ioannem Anglicum pro hoc.

Instat contra primam solutionē primi argumenti.

tione

tione huius instantiæ inducit distinctionem famosam dicens, ꝙ vniuersale, & etiam quælibet alia secunda intentio potest sumi dupliciter, ut quid, & vt modus. Tunc. n. vniuersale sumitur vt q̃d, quando est subiectum illud qđ intelligit, q̃a uniuersale, vt intelligitur, suam quidditatem & naturam, quanquam tenuem obijcit intellectus intelligẽti. Quãdo verò vniuersale sumitur vt modus, tũc est rõ intelligẽdi aliquid. Pro hoc põt adduci exemplum de Rege, & indumento eius; qđ quidem exemplum ponitur ab expositoribus, & vos videte illud. Responsio.

Ad instantiam igitur, cum dicitur, subiectum non prædicatur denominatiuè de accidente. Dico, ꝙ verum est, si subiectum, & vniuersale capiatur, vt quid; potest autem prædicari de accidente, si sumatur, vt modus.

Secundo arguitur sic; si vniuersale hẽt passionem; ergo illa inest omni, soli, & semper: patet hæc consequentia, q̃a cui competit diffinitum, & diffinitio. Tunc vltra, competit omni, soli, & semper, ergò est proprium: patet consequentia à diffinitione ad diffinitum, tunc est proprium, ergo cõtinebit sub ꝓprio, ꝙ quidem propriũ est species vniuersalis. Tunc vltra, cõtinetur sub ꝓprio, ergo contentum sub specie vniuersalis conuertitur cum vniuersali, & ita inferius in inferiori conuertetur, & superius superiori conuertetur, ꝙ mens nõ capit. Ad hoc argm̃, dicit Scot. illud idem quod dixit ad primum; & tandem concedendæ sunt omnes illæ cõsequentiæ vsq; ad illam. cum dicit, ꝙ à est proprium denominatiuè sic, ꝙ denominatiuè prædicatur propriũ de passione vniuersalis, sicut etiam denominatiuè prædicatur vniuersale de sua passione: & Secũdum principale ante oppositum. Responsio Sco.

cum arguitur contra, quòd cōtētum sub specie cōtineretur sub genere. Soluit hoc Scot.& benè; quòd passio vniuersalis nōcontinetur sub ꝓprio essentiatiter, & quidditatiuè, quemadmodū in genere indiuiduum cōtinetur essentialiter à sua specie; sed tantum cōtinetur denominatiuè modaliter. Et tunc ponit priuilegium secundarum intentionum concessum eis à veritate maiestatis, ꝙ possibile est; & cum hoc ꝙ est possibile, est ét verum, & maxime in secundis intentionibus, ꝙ aliquid conuertatur in genere, & denominatur à specie: & ita est possibile, imò necessariū ꝙ passio vniuersalis conuertatur cum vniuersali quinq; vniuersalium, tanq̄ cum genere, & denominetur à proprio, quod est quartum vniuersale, tanquam à specie contenta vniuersali.

Tertium Argumentum ante oppositum. **Quarto Meta. contex 14** **Duplex subiectum, subsistēs & proximū, siue immediatū.**

Tertiò sic, nullum accidens potest esse subiectum accidentis Phi. 4. Metap. sed vniuersale est accidens, ergo non potest esse subiectum passionis eius: & ita nō habebit passionem, & proprietatem. Ad hoc respòndet Sco. per distinctionem, quòd duplex est subiectum; quoddam est subiectum primum subsistens, suppositans, ac vltimatè determinans depēdentiam accidentis, & hoc vocatur subiectum mediatum: & tale subiectū respectu accidentium est sola substantia. Aliud autem est subiectum proximum, & immediatū accidētrum. Stante hac distinctione. Dico, quod vniuersale cum non possit esse subiectum subsistens, siue suppositans, siue mediatum: potest tamen esse subiectum immediatum, quòd autem accidēs possit esse huiusmodi subiectum, patet, quia quātitas pōt esse subiectū qualitatis; & qualitas potest esse subiectum relationis realis: & relatio realis p̄t eē subiectū relationis itētionalis;

Quarto arguitur sic: Omnis passio est minus ens suo subiecto: sed si vniuersale habet passionem, esset minus ens suo subiecto, sed vniuersale est ens rationis, ergo sua passio erit minus ens ente rationis, sed quod est minus ens ente rationis, est purum nihil, ergo si haberet passionem, illa esset nihil. Ad hoc argumentum. d. Scot. quòd sicut in entitate naturæ datur latitudo entium: sic ét in latitudine entis rationis sunt multi gradus, & ideo Scot. concedit, quod illud quod est minus ens ente rationis in vltimo gradu, non est ens: sed proprietas vniuersalis non est in vltimo gradu totius latitudinis entium rationis, quia illa passio conuertitur cum suo vniuersali: & cũ passio, & subiectũ sint idem realiter, ergo passio vniuersalis realiter habebit eandem entitatem q̃ habet suũ vniuersale, & ita nõ est nihil, sed aliqd in suo gradu, & ita patet solutio qõnis, & finis. Quartum principium.

QVAESTIO SEPTIMA.

DISPVTATVRVS Scotus de rebus Porphyrianis, intendebat sibi, constituere subiectum in hac Porphyriana doctrina uniuersalium: & quia non potest aliquid stabiliri pro subiecto in aliqua scientia, nisi sit ens diffinibile, intelligibile, proprietates, & passiones habens de se ipso demonstrabiles, ideo hac consideratione motus disputauit in præcedentibus quęstionibus. An vniuersale essent intelligibile, diffinibile, proprietates, & passiones habens: est autem opræpretium de subiecto in scientia disputare: Tamen, quia secundum Scotum, subiectum in scientia est primo notum, à quo Subiectum est primo notum.

omnis in Doctrina defluit cognitio: eo. n. nobis incognito p obscura, & nemorosa loca in quacunque scientia peregrinamur; quia scire non poterit ordinata ad finem, nisi præcognoscat & præconcipiat finem, propter quem alia considerantur. Rursus habet scientia ab obiecto scibili suam entitatem, & vnitatem, quapropter opportunum est de eo in scientia disputare, ut sciamus à quo scientia suã sumit vnitatem, & entitatem. Postremo habet scientia ab obiecto scibili distinctionem. Distinguuntur. n. scientiæ penes obiecta specialia; sicut testatur Phi. 3. de Ani. cum igitur prius disputauerit Scot. de quæstionibus, & conditionibus requisitis ad naturam subiecti, erat hic necessarium disputare, ꝙ esset subiectum in hac doctrina Porphyriana, ne addiscentis animus per ambigua laberetur, & hoc est, ꝙ valdè latenter tangit Scot. in principio septimæ quæstionis, vbi ait, viso quòd vniuersale habet conditiones requisitas ad subiectũ scientiæ, quia. s. est ens, vt disputatum est qō. 4. & est diffinibile, & intelligibile, vt conclusum est. q. 5. & passiones, & proprietates habens de se ipso demonstrabiles, vt determinatum est. q. 6.

Scientia habet ab obiecto entitatem, & vnitatem.

Ab obiecto sciẽtia habet distinctionem.

Tertio de Anima cont. 38.

Vide Scotũ in q. quinta.

In quibus quæstionibus disputatis subaudiuntur illæ quatuor quæstiones philosophi secundo Post. Erit disputandũ nunc, An idem sit subiectũ in lib. Porph. Et ita patet optima continuatio istius quæstionis cum præcedentibus.

Secundo post. contex. 1.

Quæritur nunc, An vniuersale sit subiectum in libro Porphyrij. In hac parte Sco. nouum pro erudiendis sumit laborem disputandi; impulit autem eum ad hoc quærendum veritatis ardor & Alberti positio, qui uoluit ipsum uniuersale nec esse uniuocum, sed purum analogum; nec

Ratio mouens Scotum ad hoc facindum.

Opin. Alb.

subie-

subiectum in hac Doctrina: sed subiectū in hoc libro uoluit esse quinque uniuersalia. Vt igitur appareat veritas harum opinionum, vult Scot. disputare, & uidere, An uniuersale sit subiectum in libro Porph. Nam si hoc concluserimus, mox apparebit Alberti positionem esse inutilē. Termini in titulo quæstionis positi sunt, uniuersale, quod pro suo formali, siue pro secunda intentione sumitur, quia non alio modo de eo est cōsideratio: liber hic sumitur pro consideratis in Doctrina. Porphyrius hic inducitur tāq̃ author & inuentor istius Doctrinæ, & tanquam agens secundarium. Agens. n. primarium est Deus gloriosus, qui mentem omnem se solo, si vult, in instanti illustrare pōt. Hic subiectum sumatur, & accipiatur in proposito pro subiecto attributionis: quia ſm hunc sensum principaliter mota est quæstio: licet etiam ui hoc prædicari possit quidditatiuè, & essentialiter de quibusdam.

Vniuersale pro formali. Liber pro consideratis in sua doctrina sumitur.

Deus est Agens primarium.

Subiectum pro subiecto attributionis hic accipiatur.

Est igitur sensus quęstionis propositę. Vtrum uniuersale, quod est secunda intentio, sit subiectum attributionis in omnibus consideratis, & contentis in libro Porph. Patet igitur intentio quæsiti cum ipsius tituli enodatione.

Sensus quæstionis.

Arguit Scot. quod vniuersale non est subiectum, quia si esset subiectum, aut inquantum intentio siue abstractum & in se cōsideratum; aut inquantum applicabile rei: sed neutro modo potest poni, vt probabitur, ergo.

Ad oppositum.

Ad oppositum pro rei veritate arguitur sic, Vnius scientiæ unum est subiectum, hæc est philosophi. 1. Post. Vbi ait, subiectum est unius sciētiæ: sed doctrina Porphiriana est vna scientia, ergo erit vnius subiecti: tunc ultra, erit unius subiecti, ergo non quinq; uniuersalia possunt esse

subiectum; sed tantum uniuersale ipsum, à quo scientia erit vna.

Quæstio collateralis. IVXTA hoc quæritur pro proposita quæstiooe de subiecto libri Porph. Scotus præuidens acie suæ considerationis difficultates, quæ in ea materia oriri poterant aliam mouet quęstionē lateralem. Hoc autem in causa fuit; quia solutio prioris quęstionis dependet ex determinatione pręsentis quęstionis secundę. Non. n. potest aliqd constituti pro subiecto in doctrina; nisi prius videatur, An illud sit uniuocum, uel æquiuocum siue analogum? Et propterea dicit Scotus.

Octaua q̃stio. Iuxta hoc, quod paulò ante quæsitū est. Quæritur etiam de unitate istorum quinque uniuer salium. An uniuersale sit uniuocum ad hęc quinque, vel ęquiuocum? Et arguit primò, quòd non potest esse uniuocum; quia omne uniuocum se habet ad illa, quibus est uniuocum, sub ratione alicuius vniuersalis, sed uniuersale non se habet ad hęc quinque vniuersalia sub ratione alicuius uniuersalis, vt patet discurrenti per singula, ergo.

An vniuersale sit uniuocum.

Ad oppositum. Ad oppositum arguitur pro rei ueritate sic; omne illud, quod prędicatur de pluribus secundum idem nomen, & eandem rationem, est vniuocum, siue vuiuoce prędicatur; ista est Aris. in ante prędicamentis in diffinitione uniuocorū, sed vniuersale prędicatur de istis quinque uniuersalibus secundum idem nome, & eandem rationem, ergo erit vniuocum, & vniuoee prædicabitur; minor patet per philosophum in libro Peryermin. 1. & 2. Post. Diffinitio uniuersalis est ista, quę prędicatur de pluribus. Modò genus est vniuersale, speeies est vniuersale, differentia est vniuersale proprium est vniuersale, & quodlibet

Opinio Arist. ī antepręd icamētis.

Cap. 5. Primo. post cō tex. 25. Secūdo Post. cō tex. vlt.

bet istorum prędicatur de pluribus, ergo vniuersale erit vniuocum.

Circa solutionem harum propositarum quæstionum Sco. ita procedit. Nam primò soluit secōdam, & secundò primā: q̃a ex solurione unius clarius apearebit solutio alterius: & ita se habet quod primo inducit opinionem Alberti, quam ipse suis uerbis interimit: secūdò declarabit suā Respondet igitur Alebertus ad has quęstiones: & primo respondet ad secundam quæstionem, & vult, quòd vniuersale sit analogum: & intellige, ꝙ sit analogum purum, quia ut sic quęstione sua itellecta, argumenta Sco. militāt contra illa. Sed dices, quę est ratio, ꝙ uniuersale sit analogum? si cut omnes pati uoto dicunr, quod illud qđ prędicatur de pluribus ſm prius, prius illud est analogum: sed vniuersale est huiusmodi, ergo. Probo. Nā quod per prius descendit, dr̄, & prędicatur de genere, & per posterius dicitur de specie, differétia, proprio, & accidente, ergo est analogū, quia sibi competit ratio analogi; firmat hanc rōnem per argumentum factum in secunda-q. quod est tertium in ordine. stante hac determinatione huius secundæ q. soluit primum Albertus, & ait: & secundum hoc respondetur ad aliam quæstionem, sup. tu primam, & solurio est, quòd uniuersale non est hic in libro Porph. subiectum. Nullū purum analognm in aliqua doctrina est subiectum, sed vniuersale est purum analogum, ergo non est hic subiectum: sed quia doctrina nō debet remanere sine subiecto; peteres ab Alberto, quid igitur erit subiectum in doctrina Porphy. Dicet ipse, quod subiectum erit quinque uniuersalia; sed dices, contra Alber. omnis scientia debet esse una, & unius subiecti; sed illa uni-

Respondit Albert' & primo ad secūdam cōclusionē quod vniuersale sit Analogum.

Id puod prædicatur de pluribus secuodum prius, prius illud est Analogum.

Respondet Albertus ad primum quęstionem.

uersalia sunt quinq;. ergo non erit scientia vna à quintuplici subiecto : non igitur potest stare unitas scientię cum pluralitate subiectorum. Respondet Alber. Dico, q licet quinque uniuersalia sint subiectum, & à tali subiecto scientia non sumat unitatem, sumet tamen à principaliori parte subiectiua sub uniuersali in communi cōtenta, & illud est genus, quod est primum uniuersale, ad q omnia tanquam ad perfectius habent attributionem. Et per hanc solutionem esset solutum illud argumentum ad oppositum, quod erat ꝓ opinione Scot. quod dicebat unius scientię est subiectum unum. Vnde glosat' sic. Alber. Vnius scientiæ est vnum subiectum, s. partis subiectiuę principalius consideratę. Et stante ista distinctione, Alber. soluit illa argumenta, quæ probant analogiam uniuersalis: & etiam illa, quę probant de subiecto scientię. Cōtra hoc ibi Sco. arguit contra Albertum, & contra fundamentū positionis Alberti, quod erat, quòd uniuersale prius dicitur de vno, quam de alio: & propter hoc erit analogum.

A quo sumit vnitates ab vnitate subiecti nobilioris contēti.

Per hoc soluitur argumentū Scoti contra Albertum.

Sco arguit contra Albertum.

Sco. arguit contra hanc rōnem, & ait, qđ tunc hoc magnū inconueniēs sequeretur, qđ oē genus esset analogum: ratio, qa nullum est genus, quin prius dicatur de vna specie q̃ de alia. Pręterea nullum est genus; quin prius participetur ab vna specie quā ab alia: hoc aūt est incōueniēs asserere. Vnde hic respicite diligenter imaginationem horum duorum virorum. Alb. n. respexit ad ipsum vniuersale: & uidit ipsum inæqualiter participari à suis, ideo inuenit ipsum analogum. & propterea horruit ponere subiectum in libro Porp. Sco. autem noster sublimiora contēplatus respexit ad qdditatem, & entitatē, uniuer-

Scotus uir sublimis ingenij.

uersalis,& inuenit ipsum esse ens: respexit etiam ipsum esse intelligibile, diffinibile, passiones, & proprietates habens; iō intrepide locauit illud in Porphyriana doctrina subiectum. Vnde hic pro intelligentia dictorum, ac dicendorum est aduertendum. Primò circa illam particulā, vbi Sco. dicit, licet genus aliquo modo sit perfectius alijs. Vbi, vt vides, valde modeste est locutus. Non. n. dixit absolutè, genus est perfectius specie, & alijs vniuersalibus; sed dixit aliquo modo. Vbi dicas, aliquid potest dici perfectius dupliciter. Primo illud potest vocari perfectius, quod de pluribus p̄dicatur, & sic genus est perfectius alijs speciebus, quia de pluribus p̄dicatur. Alio modo pōt dici ꝑfectius, pro quanto perfectius, aliquid participat naturam generis contracti ꝑ differentiam; & sic species, & differentia perfectior est quam genus. Vel dicas, quod genus aliquo modo est perfectius alijs, est verum hoc permissiuè, non positiuè, sic videlicet, quod possit esse in aliqua specie p̄stantiori modo quàm in alia. Vel dicas, tertio sic, ꝙ species alicuius generis potest comparari ad duo. Primo ad genus in communi sub quo continentur, & sic omnes sūt ęquales. Aliq modo possunt comparari inter se, & tunc ratione alicuius differētię nobilioris contrahentis genus illud ad aliquod commune specificum, vna diceretur pręstantior altera.

Nota illam particulā, licet genus sit perfectius aliis.

Aliquid dicit perfectius dupliciter.

An genus sit ꝑfectius speciḃꝰ cet.

Vel dicas tertio,

Pręterea obseruandum est illud quod dicit de mēte philosophi, quod in genere latēt ęquiuocationes. Hoc autem est propter hoc, quia philosophus naturalis habet considerare perfectiones, & imperfectiones rerum; & quia omnes species alicuius generis non possunt esse ęquè perfectę. Nam iuxta illud philosophi. 8. Meta.

Septimo phys. contex. 31. In genere latens æquiuocationes.

Octauo Meta. contex. 10.

spe-

species se habent sicut numeri: & ideo non sunt æquales in perfectione, sed inæquales, & sic inæqualiter dicitur genus de suis speciebus. Propterea bene dixit philosophus, quod latent in genere æquiuocationes propter latentiam perfectionum specierum contentorum sub genere.

Logicus non tenetur considerare perfectiones & inperfectiones rerum.

Logicus autem non habet considerare perfectiones, & imperfectiones rerum, sicut nec ēt considerat primas intentiones: sed tenetnr considerare naturam alicuius, & videre, si illa est pluribus cōicabilis differentibus specie, & si est de pluribus dicibilis. Vnde istis duobus inuentis in aliquo, primo ꝙ sit aptum natū cōicari pluribus differentibus specie: secundo ꝙ sit dicibilis de pluribus, mox constituit ratione generis, & vniuersalis. Amplius est aduertendum ꝙ Scot. vult,

Inter æquiuocum, & vniuucum non datur medium.

inter æquiuocum, & vniuocum non detur medium, fundamentum suum fuit illud dictū philosophi in ante prędicamentis. Nam inter idem & diuersum non datur medium, sed diffinitiones æquiuocorum, & vniuocorum sunt huiusmodi, ergo. Analogica igitur qñque est in sola voce, & sic stat cum æquiuocis, qñque est in conceptu, & sic libenter commodatur, & stat cum vniuocis: Quia dictū famosum Scotistarum est

Dictum famosum Scotistarū quod Analogia stat cum vniuocatione, & ęquiuocatione.

verum, ꝙ analogia stat cum vniuocatione. stat enim quod aliquid sit vniuocum, & tam super prius de vno, & per posterius de alio dicatur. sicut de ente patet. Et ita etiam erit de vniuersali. Et postremò aduertendum secundum Scotistas, quod vniuocatio quatuor habet gradus.

Vniuocatio habet quatuor gradus.

Primus gradus.

Primus gradus est, quando vniuocum habet idem nomen in suis vniuocatis, eūdem modum essendi, eundem ordinem, & gradum perefectionalem: sicut est species specialissima, vt puta homo:

mo: secundus gradus est, quando aliquod uniuocum habet idem nomen, eundem modum essendi, & eundem ordinem: non tamen habet eũ dem gradũ perfectionalem: sicut est genus subalternum, & genus generalissimum, vt puta substantia, & animal: Tertius gradus est, qñ uniuocum habet idem nomẽ in suis vniuocatis, et eundem modum essendi: sed deficiunt alia duo vltima, & sic est numerus. Numerus nãque idem nõmen habet, & eundem modum essendi, non tñ eundem ordinem in numeratis: nec cõsimilem gradum perfectionalem. Quartus gradus est, quando deficiunt sibi tria, & habet tantum primum, sicut est ens. Nam habet idem nomen, & eundem conceptum in suis vniuocatis: non tamen habet eundem modum essendi, nec eũdem ordinem. nec consimilem perfectionalem gradum. Et sic dicimus de vniuersali in proposito. Secundus gradus. Tertius gradus. Quartus gradus. Hos quatuor gradus vide Canonicum in primo physic. q. 3.

Item quo ad solutionem alterius quæstionis: s. primæ, ibi Scot. improbat solutionem Alberti. Quo ad primam solutionem, ubi dicebat Alber. quòd quinque vniuersalia sunt hic subiectum; & vnitas scientiæ, sumitur à nobiliori parte subiectiua, cuiusmodi est genus. Contra, quia data veritate huius sequeretur, quod sufficeret philosopho tantum determinare de substantia. Nam determinando de multis habentibus attributionem ad aliquod primum, sufficeret determinare de illo primo, & ita sufficeret Porphy. determinare de genere tñ. Et tunc determinando de alijs esset superfluus. Authoritas autẽ philosophi intelligenda est de substantia principalius est determinandum quam de accidentibus: propter hoc tamen non obijcienda determinatio accidentium; iuxta illud philosophi, primo Solutio primæ quæstionis. Septimo Meta. contex. 5.

Primo de Anima context. 11.

primò de Anima.& Commen.accidentia.n. magnã partem conferunt ad cognoscendum quod quid est substantiæ.Item ratio sic posita est secundę q. Vbi volebat, q̄ vniuersale prædicetur per prius,& posterius, & propter hoc erat analogũ, & ita non poterat stabiliri pro subiecto. Quia hoc dicit Sco.militat ratio de numero. Nam nũmerus p̄dicatur per prius de binario, & per posterius de ternario: n̄õ t̄n dicitur analogicè: sed simpliciter uniuocè; Quia nos ponimus analogiam stare cum vniuocatione. Quare positio Alberti ruit; & sua argũmenta sic soluta cessant.

Vniuocationi non repugnat analogia.

Cœpit disputare Scotus de subiecto Porphyrianæ doctrinæ; & uoluit videre, An uniuersale esset uniuocum ad hęc quinque uniuersalia: & recensuit opinionem Alberti,qui ponebat quinque vniuersalia esse subiectum in libro Porphy. Et hanc opinionem suis rationibus destruxit. Et quia poterat modo esse dubitatio, ex quo quinque vniuersalia non sunt subiectum secundum te,Scote: voluit ponere suam propriam opinionẽ, quæ est, quod vniuersale vniuocè prædicatur de istis quinque vniuersalibus: Fundamenta istius quæstionis sũt plura.Quorum primum est illud, quod ponitur ad oppositum quæstionis secundæ illud, videlicet,quod prædicatur secundum idem nomen, & secundum eandem rationem, uniuocè dicitur, vt patet ex diffinitione uniuocorum: sed vniuersale est huiusmodi, ergo. Alia fundamenta pro hac opinione tuenda sunt impugnationes inductæ contra Albertum:&quia contra conclusionem Sco. militant argumenta facta in principio secundę quęstionis,ideo illa Sco.nititur dissoluere.

Opinio Scoti de subiecto.

Vniuersale prædicatur vniuoce,& est subiectum.

Primum Argumentum.

Primò arguitur sic, Omne uniuocum multis

ſe habet ad illa, quibus eſt uniuocum, ſub ratione alicuius uniuerſalis: ſed uniuerſale in communi non ſe habet ad hæc quinque uniuerſalia ſub ratione alicuius vniuerſalis, ergo non eſt vniuocum illis: & ſi ſic, ergo non eſt ſubiectum in libro Porphy. Maior eſt manifeſta per inductionem in omnibus uniuocis p̄dicamentalibus; Minorem probo: q̄a ſi vniuerſale diceretur ſub rõne alicuius uniuerſalis. Ego quæro à te, aut ſub rõne alicuius iſtorum quinque, aut ſub ratione alterius? ſed non ſub ratione iſtorum quinque. probo, q̄a nullũ iſtorũ conuenit alijs: ſed quodlibet eſt diſtinctum ab alijs. Nec ſub ratione alterius vniuerſalis: quia tunc daretur ſextũ vniuerſale, quod eſt contra Porph. Sed ad hoc argumẽtum r̃ndetur, dicendo, quod vniuerſale cõparatur ad hæc quinq; uniuerſalia ſub rõne generis; probo, quia omne illud quod p̄dicatur de multis in quid differẽtibus ſpecie eſt illis genus: ſed uniuerſale p̄dicatur in quid de quinque uniuerſalibus, quæ differunt inter ſe ſpecie, ergo erit genus: contra uniuerſale per te eſt genus ad quinque, ergo hæc quinq; ſunt ſpecies: patet hæc conſequentia, q̄a genus alicuius ſpeciei genus. Tunc ultra uniuerſale eſt genus: & iſta quinque uniuerſalia ſunt ſpecies, ergo erit uerum dicere, genus eſt ſpecies, ſed hoc vltimum conſequens eſt falſum: ergo illud ex quo ſequit̃; oſtendo falſitatem conſequentis, q̄a nullum oppoſitũ prædicatur de oppoſito affirmatiue mediante hoc verbo eſt, ſed hęc quinq; uniuerſalia, ut sũt ſpecies uniuerſalis, ſunt oppoſita, & diſperata, ergo vnũ de altero nõ p̄dicat̃. Ad iſtud argumentũ r̃ndet Scot. multa dicendo. Et concedit totum diſcurſum, quem inducit totum argumẽtum vſque

Reſpondetur.

Contra.

Oſtenditur falſitas conſequentis.

Reſponſio principalis ad primum.

que ad eam partem, in qua dicitur, ꝙ vniuersale comparatur ad hæc sub ratione generis, quod est primum vniuersale. Verum Sco. laborat. Primo quõo vniuersale in cõi est genus? & quia ista solutio est valde obscura, ideo ergo intẽdo singula verba in ea cõtenta declarare. Dicitur igitur, ꝙ intentio generis est, hoc ipsum genus, quod est primum vniuersale descriptum à Porphy. applicatur. s. vniuersali respectu istorũ. Vbi est aduertendũ, quòd considerando vniuersale, vt hẽt naturam cõicabilem pluribus differentibus specie; & sic sibi applicatur ratio generi. Tu verò pondera illud verbum (applicatur,) quia si ratio generis applicatur uniuersali, ergo signum est, ꝙ vniuersale non habet à se, sed ab alio hoc sibi tributum. Vnde in vniuersali duo sunt consideranda, cõicabilitas naturæ ad propria inferiora, & hoc habet à se, & prædicabilitas, & hoc habet ab alio. Et ex hoc loco collige unũ. Nam cum Sco. dicit, ꝙ uniuersale est genus, habemus ꝙ vnum accidens est fundamentum alterius accidentis: & relatio est fundamentum alterius relationis. Nam vniuersale est fundamẽtum ipsius generis. Et cum dicitur, quòd quodlibet istorum est distinctum ab alijs, vult dicere Sco. ibi, quod quodlibet vniuersale descriptum a Porph. est distinctum essentialiter ab alijs. Nam genus essentialiter distinguitur a specie, & ab alijs; species quoque, quæ est secundum vniuersale, essentialiter distinguitur a genere, & ab alijs vniuersalibus. Et hoc est verum, dicit Scot. de omnibus: & propter hãc causam: quia quinque uniuersalia sunt essentialiter distincta ab inuicem; non possunt essentialiter prædicari ad inuicem: sic, quòd ista prædicationes, & propositiones non erunt essen-

Litera doctoris.

Singula Verba declarat Scotus in responsione.

Duo considerantur in vniuersali.

Accidens est subiectum accidentis, & relatio relationis. Litera Doctoris.

essentiales, & qdditatiuę, genus est species, species est species, differentia est species, proprium est species, & accidēs est species: istæ prropositiones non sunt essentiales & quidditatiuæ. Præterea dicit Sco. Non solum hoc unum uniuersale non potest de altero vniuersali prædicari essentialiter: sed nec aliquid aliud potest prædicari. s. essentialiter, quidditatiue de uno istorum quinque uniuersalium sub ratinne vniuersalis. Exemplum huius est, qm̄ uniuersale, quod est aliquid aliud à quinque uniuersalibus, non potest p̄dicari de specie sub ratione generis essentialiter, & in p̄dicatione exercita: sed benè in p̄dicatione signata: ratio huius est, qm̄ ratio generis est extranea uniuersali. i. non conuenit uniuersali ipsum genus, qn̄ vnitur istis quinq, uniuersalibus per hoc uerbum, est, sicut & animal: qn̄ dicitur hoc est animal. Pro intelligentia huius loci est notandum, quoc iste terminus (homo) potest considerari tripliciter. Primum ꝭm esse, quod habet in suis suppositis; secundō ꝭm esse suum quidditatiuum, & essentiale: sic animal semper prędicatur quidditatiuè de ipso homine: & ꝭm has considerationes ista secunda intentio, quæ est species, non conuenit homini, tertio potest considerari sub ratione cogniti, vel cognoscibilis; & in tali esse competit sibi ratio speciei. Quando igitur prædicatur animat de homine, cum hoc uerbo (est) ratio speciei extraneatur ab homine, fugit, & latet, quia ꝭm tale esse non putest applicari sibi, vt dictum est. sic dicimus a pari de uniuersali in communi respectu istorum quinque. Nam uniuersale potest ēt tribus modis conbderari, sicut & hō. Primo secundum suum esse, quod habet in suis inferioribus. s. in istis

Genus est species non est prædicatio essantiąlis.

Litera Doctoris.

Exemplum.

Iste terminus, Homo, potest considerari tripliciter.

Vniuersale potest sumi tripliciter, In multis Ante multa, & post multa. vide Ammonyum

Vniuersale potest tribus modis considera. i.

istis quinque vniuersalibus. secundò potest considerari s'm suum esse quidditatiuũ. & istis duobus modis vniuersale prædicatur essentialiter, & quidditatiuè de quinque vniuersalibus, tanquã de suis inferioribus, cum hoc verbo (est) dicendo, genus est vniuersale, species est vniuersale: & sic de alijs: & s'm hãc considerationem genus extraneatur, & [illegible]:git, tamquam si illi incompeteret in tali esse ab ipso vniuersali. tertio considератur secundum esse intelligibile, quod habet apud intellectum, siue secundum esse cognitũ, vel cognoscibile, supra quod nata est fundari, & applicari ista secunda intentio genus.

Colliguntur quatuor.

Ex his omnibus habemus resolutè, quod ista quinque vniuersalia sunt distincta essentialiter inter se. Secundò habemus, quòd non possunt prædicari ad inuicem essentialiter, & quidditatiuè. Tertiò habemus, quòd vniuersale nõ potest prædicari essentialiter, & quidditatiuè de istis quinque sub ratione alicuius vniuersalis, vel speciei uniuersalis distinctæ ab alia specie. Quartò habemus, ꝙ quãdo uniuersale prædicatur de suis quinq; vniuersalibus cum hoc verbo (est) dicendo genus est uniuersale, species est uniuersale: tunc in tali esse ratio generis est extranea, aliena, & incompetens ipsi vniuersali.

Respondet formaliter ad Argumentum.

Et cũ arguebatur ad oppositum. Quia unum oppositum non ꝑdicatur de altero opposito. Dicit Sco. concedo, quod quodlibet istorum quinque vniuersalium est species; & ita sunt opposita; tamen licet ista quinq; vniuersalia sint species respectu vniuersalis in communi, non est inconueniens propter hoc species eiusdẽ generis in accidentibus de se inuicem denominatiue prædicari: & ideo obseruate bene hanc regulam,

lam, quod quandocunq; dantur plures species, quæ sunt eiusdem generis,& illæ species sint accidentia respectiua, non est inconueniens; imo est necessarium, quod vna species vniuersalis pdicetur de alia specie vniuersali denominatiue. Modo ita est, q vniuersalis in cõmuni sunt plures species vniuersalis, qa quinque vniuersalia sunt accidẽtia respectiua; quia sunt secundę intentiones:& ideo non est inconueniens; imo necessarium, q vna species vniuersalis prędicetur de altera specie vniuersali denominatiuè. Quare istæ erũt prædicationes denominatiuæ genus est species, species est species, differentia est species. Imo in istis secundis intẽtionibus est aliud mirabile: quia species in cõmuni ad quinq; hęc vniuersalia, & ad alia habet rationem generis. Nam datur species specialissima, & datur species subalterna, de quibus species in communi prædicatur in quid tanquã de differentibus specie:& ideo est genus. Habemus igitur, quòd vna species de altera specie in secundis intẽtionibus potest prędicari denominatiuè. Contra, quia inconueniens est in speciebus, & accidentibus absolutis eiusdem generis vnam speciem de altera prædicari. Nam sicut hęc est falsa, albedo est nigredo: vbi prędicatur vna species opposita de altera specie opposita:& ita hęc est falsa, album est nigrũ. Dico, quòd hoc nõ est vniuersaliter verũ: licet. n. vna species non posit de altera specie in accidentibus absolutis prędicari: tamen in quibusdam patitur instantiam, vbi vnum accidens absolutum de altero accideute absoluto potest prędicari, vt habet philosophus, primo Phys. Album est musicum, nõ tamen in relatiuis hoc est verum, s. quod vnum non posit de altero prædicari.

Genus est species & species sunt prædicationes denominatiuæ. Mirabile dictũ quod species habent rationem generis.

Contra.

Respondet.

Primo Phys. cõ tex. 44.

cari, Nam ista prædicatio est uera. Pater est filius, & hoc respectu diuersorũ, qđ sit verum probo; nã bene sequitur, est pater huius, ergo est pater, est filius huius, ergo est filius, sicut igitur ista duo antecedentia harum duarum cõsequentiarum stant simul, s. quod Sortes sit pater Ciceronis, & filius Platonis; ita etiam & istę duę consequentię stant simul. scilicet, pater, & filius respectu diuersorum. Vbi aduerte ibi, ꝙ relatiua bene pñt de se inuicem ṗdicari respectu diuersorum, non tamen relatiua opposita. Et ideo habemus solutionem claram ad istã instantiam, in qua dicebatur, ꝙ propter distinctionem vnum nõ poterat de altero prędicari. Vnde solutio est clara; quia licet ista quinque vniuersalia sint essentialiter, & realiter distincta; tamen unum de altero potest prędicari, modaliter, denominatiuè, & per accidens, & hoc sufficit. Aliter dicitur, ibi Sco. ponit aliam rõnẽ ad instãtiam factã. Vnde dicit, quod istæ propositiones sunt verę denominatiua prædicatione, dicendo, genus est species, & species est species. Nec oppositum de opposito prędicatur; q̃a subiectum, & ṗdicatum nõ accipiuntur in propositione vniformiter: quia subiectum accipitur in propositione, vt quid, prędicatum uerò ut modus; & ita non sunt opposita. bene eñ essent opposita, si utrunq; acciperetur aut ut q̃d aut ut modus. ꝙ autem sic possint accipi, probat per exemplum, plurale est singulare. Nam in hac propositione, plurale quod subiectum, sumitur vt quid; singulare vero, vt modus; & est sẽsus, quòd plurale quod est nominatiui casus est singulare, s. singularis numeri. Dicit tñ Sco. ꝙ qñque potest esse oppositum, quod plurale sumatur ut modus, & singulare, ut quid. Et ita patet solutio

Alia responsio.

Genus est species, species est species, sunt veræ prædicatione denominatiua.

Probat per exẽplum.

Plurale est singulare.

tio ad argumentum: Genus non potest prædicari de speciebus secundum magis, & minus, sicut patet per Porphy. cap. de differentia; sed vniuersale prędicatur de istis quinque vniuersalibus secundum magis, & minus, ergo non est genus: minor patet? quia gen⁹ est uniuersalius quā species. Ad hoc argumentum facilis est responsio, ubi Scot. ponit differentiam inter illud quod est magis uniuersale, & inter illud quòd est maius uniuersale. Dicit ergo Scot. quod non rectè dicitur, genus est magis uniuersale: ratio patet, quia ly magis dicit nobilitatem, & perfectionem formæ, quæ non potest esse in genere, cum habeat rationem materiæ: sed bene genus est maius, hoc est, quia genus prædicatur de pluribus quàm ipsa species; hoc est, quod ad plura se extendit, quàm se extendat sua species.

Respōdet ad secundum principale.

Differētia ē inter esse magis uniuersale, & maius uniuersale, genus est maius genus, non est magis.

Quare genus est maius, & nō magis.

Quærebatͣ supra, an vniuersale esset subiectū in libro Porp. fuit argumentatum ad partes, & post fuit inducta una quæstio. An uniuersale esset uniuocum ad hęc quinque? Et postquam argumentatum est ad partes: introducta fuit opinio Alberti, qui tenebat ipsum uniuersale non esse uniuocum ad hęc quinque vniuersalia. Et iō hac ratione motus dicebat, ipsum vniuersale nō posse esse subiectum libro Porphyr. Consequenter introducta fuit opinio Scot. quæ ex toto aduersabatur opinioni Alber. quæ tenebat, uniuersale esse vniuocum ad hęc quinque uniuersalia, & ea argumenta, quę posita fuerunt contra hāc Scot. deteminationem, soluta fuerunt. Nunc uerò in hac parte Scot. determinat quęstionem de subiecto Porphyrianæ doctrinę, quę est quęstio septima in ordine. Et propterea inquit

An vniuersale sit subiectũ in lib. Porphy.

Conclusio Doctoris.

Fundamentum conclusionis.

ad primam quęstionem dicẽdum est, quòd vniuersale est huius scientię. s. Porphy. subiectum: Ista est conclusio Doctoris, quę conclusio sic est intelligenda, quòd vniuersale intẽtionale est subiectum, s. attributionis in Doctrina Porphyriana. Fundamentum autem, & ratio huius conclusionis, quæ coegit ipsum Scot. ad dicendum hoc, fuit hęc; quia superius disputans quęstionẽ de subiecto totius logicę, disseruit, & conclusit, quòd quãquã sint plures conditiones requisitę ad subiectũ; tres tamen sunt pręcipuè, & singulares, quarũ merito syllogismus poterit concludi subiectũ sic à simili imaginatur hic de subiecto in Porphyriana doctrina, quę logica particularis; Nam istę tres pręcipuę conditiones, quę cõpetunt syllogismo, tanq̃ subiecto totius logicę, competunt ẽt vniuersali, quòd est particulare subiectum in quadam parte determinata logicę.

Argumentum, ꝓbans vniuersale est subiectum in libro Porphyrij.

De ratione subiecti oportet vt habeat tres cõditiones, vt habet Sco. in 3. q. vniuersalium.

Probat maiorem quoad singulas pericu-las.

Arguitur igitur sic: omne illud de quo p̃supponũtur quid est, & q̃a est, & per eius diffinitionẽ demonstrantur proprietates, & passiones de subiecto, & contentis sub subiecto, Et propter quòd oĩa in s̃nĩa sunt cõsiderata; est subiectum; ista propositio maior patet. Nam secũdum Sco. hic, & in 3. q. vniuersalium tenet has tres conditiones esse pręcipuas subiecti; sed vniuersale est illud, de quo pręsupponitur quid est, & quia est. & per eius diffinitionem demonstrantur ꝓprietates, & passiones; & ꝓpter ipsum omnia in sciẽtia Porphyriana considerantur; ergo vniuersale est subiectum in libro Porphy. Hanc maiorem probat Sco. in textu quoad singulas particulas, & conditiones subiecti. Ideo ait, quòd vniuersale habet primam conditionem requisitam ad subiectum, quia de vniuersali pręsupponitur q̃d

est, &

est,& quia est. Præsupponitur enim quid est,scilicet,diffinitio,s.ipsius vniuersalis, quæ diffinitio est illa, quæ habetur primo. Peryerm.vel primo Post. Tamē determinat hic de eo,quod dubitando dixit paulò ante.Vult. n. Doctor; quòd prædicari de pluribus sit diffinitio vniuersalis: & licet hæc diffinitio uniuersalis non sit posita à Porphy.in textu suo;hoc fuit in causa,quia supponit illam sufficienter assignatam esse, & tradi tam ab Arist. Et ideo quod in hac re pro hoc ꝓposito auget fidem,est illud ꝙ asserit Porphy. in procemio suo vniuersali.Vbi ꝓtestatus est sequi in sua cōpēdiosa narratione dicta Peripateticorum.Pręterea de vniuersali ꝑsupponit q̃a est,q̃a s.est tale ens,cui non repugnat esse, uel apud intellectum,vel in re extra animam. Dico hoc, q̃a vniuersali non conuenit habere esse extra animam.scilicet in actuali existentia;in re extra animam capiatur pro rei proprietate vniuersali cōueniente,in qua est tāquam in subiecto:habet tamen uniuersale esse in intellectu obiectiuè, ad hunc sensum, qùia potest esse obiectum intellectus:saltem terminatiuum.Nec.n.esset.Quia Sc. superius dixerat, quod de subiecto præsupponitur q̃d est,& q̃a est,tanq̃ notum in sciētia non ꝑ supponatur quid est,& quia est,ergo ,nulla species eius potest sciri:probo hāc cōsequētiā:quia ignoto prior,ignoratur posterius:patet,quia cognitio posterioris dependet à cognitione prioris:sed vniuersale est quoddam prius, & species sunt q̃dā posteriora, ergo ignorato de vniuersali,quod est,& quia est,nō pōt sciri aliqua species eius. Pro intelligētia istius consequentiæ est notandum illud,quod dicit Sco.in primo sent.Q̃d duplex est ordo concipiendi, siue intelligēdi cō

Cap. 5. Primo post. cō tex. 25.

Diffinitio uniuersalis nō datur a Porphyr. quia supposuerat eam traditā ab Arist.

Vniuersali nō cōuenit habere esse extra Animam.

Vniuersale habet esse in intellectu obiectiue.

Litera Scoti.

Scotus in primo Dist. 3.

Duplex est ordo cognoscendi, cōfensus, & distinctus.

Conceptus simpliciter simplex aut tòtaliter scitur, aut totaliter ignorat. uide Scot. in 1. d st. 3. q. 2.

Auic. 1. Metap. cop. 5.

fusè, & distinctè: ordo distincte concipiendi incipit ab ente, & terminatur vsq; ad vltimum subijcibile. Nam ens, secundum Auicennam, & quo est similiter simplex, aut totaliter scitur, aut totaliter ignoratur: & cum non possit totaliter ignorari, quia non habet partes, per quas partim sciatur, & partim ignoretur, erit totaliter scitum. Et ideo bene dicit Auicenna, sicut inducit Scot. in quæstione prologi ar. 1. Quod ens, & res prima impressione imprimūtur in anima. Alius autem est ordo confusè concipiendi, & intelligendi: & iste ordo incipit à specie specialissima, cuius singulare fortius mouet sensum. Et quia vniuersale est superius respectu suarum passionū, sicut ens respectu Dei, & creaturę, ideo ab uniuersali tanquam à superiori, & primo noto in doctrina incipit ordo distincte concipiendi. Quare, bene dicit Sco. quod si non sciatur est uniuersale, quid est, & quia est, per diffinitionem distincte, nec etiam, & species eius poterunt sciri: pōt etiam ad hoc propositum afferri altera rō, quoniam nullum inferius potest sciri distincte, nisi ipsum sciatur secundum omnia prædicata quidditatiua essentialiter inclusa in illo inferiori; sed quodlibet uniuersale est species uniuersalis in communi, & inferius respectu illius, & uniuersale uniuersaliter includitur in quolibet uniuersali, uel in suo inferiori, non poterit species sciri distincte, nisi sciatur ipsum uniuersale distincte. Et ita patet optima declaratio illius consequentię. Dicit tamen vnum Scotus, quod species uniuersalis sic diffinitur, sicut patet ex processu literę Porphy. Et tu pondera illud dictum Scoti, Nam dicit, quod diffiniuntur, & non describuntur species vniuersales, de quo negotio latius disputabit

Alia ratio probans quod de subiecto supponitur quid & quia.

Litera Scoti

ſputabit Sco. in ſequentibus. Vniuerſale autem in communi Porphy. non diffinitur: ſed tanquã diffinitum è Philoſopho, quem imitaturus erat ipſe ſumpſit: & ita patet prima conditio, quòd uniuerſale habet quod eſt, & quia eſt.

Vniuerſale autem in commnis Porphyrius non diffiniuit.

Habet inſuper & ſecundam conditionem ſubiecti. Nam per rationem, ſeu diffinitionem uniuerſalis in communi demonſtrantur proprietates, & paſsiones de ſubiecto: verum tu pondera ibi literam, quod ſi detur aliqua paſsio vniuoca, & communis iſtis quinque uniuerſalibus, & de eis oſtenſa per rationem vniuerſalis: illa paſsio oſtenditur de uniuerſali, tãq̃ de proprio, primo, & adæquato ſubiecto; imo eſſet error manifeſtus, ſi illa paſsio demonſtraretur de iſtis quinq; vniuerſalibus, tanq̃ de primo, & adæquato ſubiecto, ſicut patet de mente philoſophi 1. Poſt.

Põdera literam Scoti.

Præterea dicit Sco. ſi aliqua paſsio demonſtratur hic in libro Porphy. de uno, ſupple tu, de inferiori ad vniuerſale, ut puta de genere, ſpecie, & differentia per rationem, & diffinitionem vniuerſalis: quæ diffinitio eſt hęc. ſ. prædicari de pluribus. Et hic Sco. determinat ſe, quæ ſit diffinitio vniuerſalis propria: & illa paſsio oſtenſa de aliquo inferiori contento ſub vniuerſali, oſtenditur de uniuerſali in communi. ratio, quia nedũ in demonſtratione æquatur paſsioni; intellige ſic literam, quia medium, hoc eſt diffinitio ſubiecti, quæ eſt medium, in demonſtratione potiſsima ſecundum Scot. æquatum hoc eſt conuertitur cum paſsione. ſ. ſubiecti. Nàm ſi paſsio alicuius non æquaretur medio, & medium paſsioni, eſſet conſequens, ſ. committeretur fallacia conſequentis, dicendo ſic; omnis ſubſtantia actiua ſenſibilis eſt riſibilis, homo eſt huiuſmodi, ergo

Primo poſt. cõtex. 12.

Litera Sco.

Litera Doctoris.

homo eſt riſibili, domini, iſta paſſio non adæquatur medio, nec medium paſſioni; quia medium in hoc propoſito eſt nimis commune, & ideo oportet, quod medium vniuerſalis, & diffinitio eius ſit conuertibilis cum ſua paſſione: ſed hoc fit hic. ſ. in ꝓpoſito, vt patet, quia hæc paſſio quæ eſt differre ab indiuiduo, demonſtratur de genere tanquam de ſpecie inferiori ad vniuerſale in communi per hác particulam, ſiue per hoc medium, quod eſt prædicari de pluribus, ſic arguendo: omne illud, quod prædicatur de pluribus diſtinguit̃ ab īdiuiduo; patet, q̃a indiuiduũ ꝑdicat̃ de vno ſolo, & nõ de pluribus, ſicut dicit Porph. in vniuerſalib. ſuis: ſed genus ꝑdicat̃ de pluribus, ut patet ꝑ Porp. ergo diſtinguit̃ ab indiuiduo. Patet igit̃ ſecũdá cõditio ſubiecti, ꝙ ꝑ diffinitionẽ vniuerſalis demõſtrat̃ ꝓprietas, & paſſio de vniuerſali, & de cõtẽtis ſub vniuerſali.

Quomodo paſſio nõ adæquatur medio.

Tertia cõditio erit, quod conſiderata in ſcientia ſpeculentur propter ſubiectum: patet, quia quodlibet iſtorum quinq; vniuerſalium eſt ſpecies vniuerſalis propter ipſum vniuerſale: hoc patet ꝑ Porph. Quia capite de genere Porphyr. diuidit ipſum vniuerſale in hæc quinq; uniuerſalia, vt patet, & ita patet, ꝙ vniuerſale, ex quo habet tres conditiones requiſitas ad naturã ſubiecti, merito poteſt locari pro ſubiecto.

Tertia conditio ſubiecti.

Ad argumenta in oppoſitum probo, ꝙ uniuerſale non ſit ſubiectum; quaſi eſſet ſubiectum aut inquantum intentio, aut inquantum applicabile rei: ſed nec ſic, nec ſic, ergo. probo primũ, quia ſi eſt uniuerſale inquantum intentio; conſideratur ab ipſo Metaphyſico, ergo non eſt ſubiectum in libro Porphyr. patet, cum iſtæ ſcientiæ ſint diſparatę: quod autem cõſideretur ab ipſo

Argumẽtum, principale ante oppoſitum.

Meta.

Meta.patet,quia Metaph.considerat ens in quãtum ens, ergo cõsiderat intentionem inquantũ ens, ergo considerat intentionem inquantum intentio,hęc consequentia patet, quia idem est considerare intentionem inquantum intentio, & inquãtum ens:sicut idem est considerare hominem inquantum homo,& hominem inquãtum ens:Probo 2m, quia vniuersale inquãtum applicabile rei,est ens per accidens: de ente aũt per accidens nulla est scientia,& contemplatio.

At argumentum difficile respõdet Scot.& ait quod illud argumẽtum præsupponit vnum falsum.s. quòd vniuersale inquantum intentio,& vniuersale inquantum applicabile rei,sint membra opposita:hoc negatur, quia fuit idem, & coincidunt ad inuicem,intelligas tamen tute hũc locum,cum Sco.dicit,ꝙ sunt idem, sunt idem, sup.tu,sicut passio,& subiectũ, & sicut primus, & secundus modus dicendi per se. Nam vuiuersale inquantum intẽtio,pertinet ad primũ modum dicendi per se: uniuersale inquantum applicabile rei,ad secundum modum dicendi per se: & licet sint idem realiter, sunt tamen distincta formaliter, & Scot.in hoc cõcedit vtrunque mẽbrum,sic,videlicet, quod vniuersale in quantum intentio,& inquantum applicabile rei erit subiectum. Et cum dicebat̃ contra primum mẽbrum, quòd Metaph. cõsidèrat omne ens, & i a considerat vniuersale inquantum ens. Ad hoc, Scot.respondet dupliciter primò dicit sic, quod Metaph.bene considerat omne ens reale,non tamen rationis;modo uniuersale est ens rationis: ideo non consideratur à Metaph.Et ideo secundum hanc responsionem diceremus, ꝙ Meta. non considerat ens rationis. Alia responsio ad argu-

Responsio ad primum argumentum difficile & præsupponit vnum falsam.

Scotus Respondet dupliciter.

Secũda responsio ad Argumẽtum.

argumentum scilicet, ad primum membrum in oppositum, ꝙ Metaph. benè considerat quodlibet ens, ergo considerat intentionem in quantum ens: transeat istud, cum vlterius dicit, ergo considerat intentionem inquantum intentio; nego consequentiam, dicit Sco. quia non sunt idē s. intentio in quantum ens, & intentio inquantū intentio. Et dat regulam Sco. ibi, ꝙ vniuersaliter hoc est verū: & accidit ꝙ aliqua duo non sunt idē, qn̄ terminus sequens reduplicationem, siue positus est reduplicatiuè, vt ly in quantum, non significat absolutè essentiam. i. non est terminus absolutus, sed respectiuus: sicut à simili etiam, non idem mobile, quia ly mobile sequens ly inquantum dicit respectum, & mobile inquantū ens, dicit absolutum. Ita vniuersale inquantum ens, siue intentio in quantum ens, & intentio inquantum intentio & vniuersale inquantum vniuersale; absolutum ergo & respectiuū non sunt idem. Et per hoc patet responsio ad exemplum datum, qm̄ non est ad propositum: quia homo in quantum homo, & homo inquantum ens nō sunt diuersa, sed vnum, pro quanto ambo sunt absoluta. Ad illud, quod dicebatur contra primum membrum, ꝙ vniuersale inquantum applicabile rei non poterat esse subiectum, qm̄ est ens per accidens. Aduertatis, ꝙ litera est difficilis. Dico negando, ꝙ non est ens per accidens, sicut in proposito illud dicitur ens, quod est aggregatum ex rebus diuersorum generum, vt hō albus: modo cū dico vniuersale applicabile rei, ibi rei, siue res non cadit neque ponitur in intellectu, siue conceptu illius totius: totum autem est illud vniuersale applicabile rei: sed sup. tu: illa res, quæ ponitur in hoc toto, ponitur vt terminus

Nota Regulā Scoti.

Exemplum datum non est ad propositum.

Litera Scoti difficilis.

minus respectiuum, siue vniuersale, siue ut est terminus secundæ intentionis, & vniuersalis hoc modo enim intelligitur, & dicitur accidens in dependentia, &relatione ad substantiam, nō quòd substantia sit pars illius accidens: sed terminus terminans dependentiam eius. Non igitur est accidens.

Secundò arguitur sic: omnis sciētia realis est de vniuersali: patet quia singulariū non est scientia: sed hæc est scientia rationalis. vt patet per Scot. in ante prædicamentis, ergo. Ad hoc argumentem facilis est solutio dicendo, ꝙ duplex est vniuersale, reale; & intentionale; scientia realis est de vniuersali reali; scientia rationalis est de vniuersali intentionali. Dicitur autem scientia rationalis non denominatiue intrinseca, sed extrinseca; Pondera illud; sed logica est de vniuersali, non logica in cōmuni, sed particularis. Secunda principaliter. Duplex uniuersale realis reale et intētionale. Sciētia duplex realis & intentionalis.

Tertio arguitur sic. Illud est subiectum In aliqua scientia, de quo determinatur diuisiuè; diffinitiuè; sed hęc sunt quinque vniuersalia, & non vniuersale in communi, ergo. Ad hoc argumentum dicit Scot. quòd licet non sit determinatum a Porphy. de vniuersali in communi diffinitiue, sumpsit tamen illud à philosopho. Est tamen determinatum a Porph. de vniuersali in communi diuisiue. Nā illud diuiditur a Porphy. cap. de genere. Præterea si philosophus determinauit de istis quinque vniuersalibus diffiniendo, hoc totum fuit propter idem in communi, ad quod omnia considerata in scientia habent ordinem, & attributionem. Et ita patet finis harum duarū quęstionum. Tertio principaliter. Ca. de genere.

QVAE-

QVAESTIO NONA.



Ordo continuationis.

QVAERITVR Modò de ipſo vniuerſali ab iſto Doctore, in quo eſt. vt in ſubiecto? An in re ipſa, vel in intellectu? præſuppoſito tamen & conceſſo ipſum vniuerſale eſſe ens.

Contra hanc qõnem in primis obſeruanda eſt rationalis, ac ingenioſa continuatio p̃ſentis qõnis de vniuerſali cum cæteris præcedentibus. Nam Doctor iſte primo cõſiderauit ipſum uniuerſale ſm ſuum eſſe quidditatiuum, & poſuit ipſum habere eſſe in latitudine & amplitudine entium. & cum conceſſerat ipſum eſſe ens, conceſsit illi eſſe intelligibile; conceſsit quoque ipſum habere paſsiones. Et ita merito locauit ipſum pro ſubiecto attributionis in Porphiriana doctrina: Quia uniuerſale conſideratur à Scot. primò ſm eſſe quidditatiuum: ſecundo ſm eſſe obiectiuum, quod habet apud intellectum: tertio ſecũdũ eſſe ſcientificum, quod habet merito demõſtrationis. Modo vult cõſiderare ipſum ſecundum eſſe ſubiectiuum, quia cum ipſum vniuerſale ſit accidens intentionale; & accidentis eſſe eſt ineſſe. 7. Meta. oportet quòd inhæreat: & quia de inhærentia, & de ſubiecto uniuerſalis, & aliarum ſecundarum intentionum eſt nedũ vt vltima conſideratio, verum quam opportuna, & neceſſaria. ideo hanc quæſtionem hoc loco, voluit ſubnectere & videre in quo ſecunda intentio eſt tamquam in ſubiecto. i. quod eſt ſubiectum ſecundarum intentionum; res ipſa extra animam? vel intellectùs qui eſt pars animæ? Iſte autem ordo eſt multum rõnabilis, quia de quocunque, prius conſideranda ſunt illa, quæ ſunt

Vniuerſale primo conſideratur ſecundum eſſe quidditatiuum. Secundo ſecundum eſſe obiectiuum. Tertio ſecũdũ eſſe ſcientificũ. Septimo Meta. tex. com. 2. & in eodem tex. comm. 14.

Iſte ordo eſt multum rationabilis.

sunt intimiora alicui, quàm illa quę sunt extrinseca illi; Modo vniuersali intimius est esse quidditatiuum, intelligibile, & esse scientificum, quā inhęrere, vel subiectari in altero. Hoc.n. videtur extrinsecum rei. Patet igitur ordo, & continuatio quęstionum.

Mirabilis cōtinuatio huius quæstionis.

Circa primum istius quęstionis est aduertendū, quòd Doctor hic pręsupponit tria. Primo p̄supponit vniuersale esse accidens, hoc patet de mente Sco. in fine tertiæ q. vniuersalium, vbi dictum est, quod vniuersale est accidens intentionale; secundo pręsupponit vniuersale inhęrere, hoc patet. 7. Meta. Nam si accidentia realia inhęrent subiectis, nec possunt subsistere sine illis, à fortiori secundę intentiones, & entia, rōnis; cū istę sc̄d'æ intētiones sint relationes, & respectus rōnis, & mtnimę entitatis; & iō sunt de secundo intellectis, & debilioris esse: tertio pręsupponit hanc diuisionem, esse sufficienter datam. Quod oē accidens, aut est in re, aut in intellectu, tāquā in subiecto. Istis præsuppositis, quęrit Doctor de vniuersali. Vtrum sit in re, vel in intellectu?

Primū suppositum. Doctor pręsupponit.

Septimo Meta. con tex. 2.

Secūdum suppositum.

Tertium suppositum.

Vbi aduertas, quòd res capitur pro omni eo, quod est extra nihil, & extra animum. Intellectus verò hic sumitur, vt est pars quędam animę; & pręsertim intellectus ille, qui possibilis nuncupatur, cuius commeminit philosophus. 3. de Anima. His declaratis arguit Doctor, probando tribus rationibus, quòd vninersale non est in re tanquam in subiecto. Nam si vniuersale esset in re tanquam in subiecto, non posset esse nisi indiuiduum; & tnnc si indiuiduum esset subiectū vniuersalis, sequeretur, quòd ista propositio esset vera: indiuiduum est vniuersale, hoc autem est falsum, consequentia tamen

Res sumitur p̄ omni eo quod est extra nihil

Tertio de Ani. contex.

probatur;

probatur; quia omne accidens est in illo, quod denominat. Circa solutionem istius argumenti multa declarabuntur.

Ad oppositū.

Ad oppositum arguit Doctor tribus alijs argumentis, per quæ argumenta intendit probare ꝙ vniuersale, & secūda intentio est in re tanquam in subiecto & nō in ītellectu probat autē sic: omne illud, quod est causa efficiens alicuius non potest esse causa subiectiua eius: hæc propositio est de mente philosophi. secundo. Physicorum. Vbi vult, quod materia, & efficiens nō coincidunt. i. nō conueniunt, nec sunt causæ competentes in eodem, sic quod idem non pōt esse causa efficiens materialis: sed intellectus est causa efficiens vniuersalis, & aliarum secundarum intentionum, vt dictum supra. Nam ipse est faber, & pictor secundarum intentionum, ergo intellectus non est causa materialis, & subiectiua, & non est materia vniuersalis, ergo non est subiectum vniuersalis: patet consequentia, quia accidentia præsertim intentionalia non habent aliam materiam, nisi in qua, quæ dicitur subiectum earum. Vbi aduertas hic, ꝙ duplex est materia, quædam ex qua, & ista est subiectum generationis, & altera pars compositi, de qua loquitur primo & secundo Phys. primo & 7. Metaph. Alia vero est in qua. s. aliquid recipitur tanquam accidens in subiecto: & ista proprie dicitur subiectum. Potest dari tertia materia, & dicitur circa quem: & ista dicitur subiectum alterationis in scīa. Nam est subiectum in scientia materia, circa quam versatur tota speculatio considerantis. Vnde breuiter duplex potest esse subiectum, quoddam potest esse subiectum inhæsionis. & est illud subiectum, cui accidens inhæ

Secundo phys. contex. 70.

Intellectus est pictor secundarum intentionum.

Duplex materia, immo triplex. uide Sco. in 2. dist. 25.

Secundo phys. contex 28. & 7. Meta. contex. 29.

ret

ret in quo ſubſtentatur. Aliud eſt ſubiectum cõſiderationis,& eſt illud, propter quod omnia in ſcia conſiderantur. Secunda ratio probatur per Comment. primo de Anima. Nam intellectus facit vniuerſalitatem in rebus, ergo illa vniuerſalitas erit in re, tanquam in ſubiecto. & non in intellectu. Tertia ratio formalior iſtis eſt, accidens eſt in illo tanquã in ſubiecto, quod denominat: & hoc ĩtelligetu de demõſtratione intrinſeca, & non extrinſeca; ſed vniuerſale denominat rẽ, & non intellectum; ergo probo minorem exem plariter. Nam hęc ſecunda intentio, genus, quæ eſt primum vniuerſale, denominat animal, colorem, plantam, & ſic de ſingulis. Prętereа ſuo modo hęc intẽtio ſecunda species, quę eſt ſm̃ uniuerſale, denominat hominem, equum, leonem, & ſic de ſingulis, ergo genus tanquam uniuerſale erit in animali tãquam in ſubiecto, & ſpecies, quę eſt uniuerſale, erit in homine tanquam in ſubiecto, & iſta eſt rei ueritas.

Duplex ſubiectum inhæſionis, & conſiderationis.

Primo de Anima contex.

Proponebatur quęſtio admodum curioſa de ſubiecto inhęſionis ſecundarum intentionum nomine ipſius uniuerſalis; & argumentum fuit ad partes; vnde quęſtio remanſit dubia, atque de uniuerſitate ſuſpecta: Sco. igitur hodierna luce deſcendit ad declarandam ueritatẽ propoſitę quęſtionis; & ſuam ponit conclusionem, quę eſt hęc; quod uniuerſale eſt in re, ut in ſubiecto.

Proponebatur. Quæſtio admodum curioſa de ſubiecto inhæſionis.

Pro intelligentia huius quęſtionis eſt diligenter aduertendum, quod de ſubiecto ſecundarũ intentionum tres fuerunt opiniones famoſæ. Prima fuit, quod ſecundę intentiones nullum habent ſubiectum, in quo recipiantur. Huius opinionis fundamentum fuit, quia uiderunt Deum ſecundas cauſare intentiones, & hoc ab ęter-

De ſubiecto ſecundarum intentionum tres opiniones ponuntur.

æterno: tunc quærebant, istæ secundæ intentiones cãtæ ab intellectu diuino ab æterno, in quo fuerunt tãquã in subiecto? non est dicendũ ꝙ ꝑfuerunt in Deo: q̃a tunc Deus esset imperfectus. Nã recipere accidens in se subiectiue, imperfectionem ponit in recipiente. Nec est dicendũ, ꝙ hmõi intentiones fuerunt in re: q̃a res non fuerunt ab æterno, ergo dabuntur intentiones secũdæ: & tñ eis nullum potest assignari subiectum.

Præterea dicunt, quòd accidens intentionale propter sui minimam entitatem non oportet ei dare neque assignare subiectum. Hæc opinio ex toto est falsa: quia ea posita, fuit fundamentum philosophi. 6. Meta. Nam accidentis esse est inesse. Et si tu dicas: quòd ibi philosophus loquitur de accidente reali: & ideo non est ad propositum. Dico, quòd illud firmat propositum nostrum magis. Nam quanto aliquid est minoris entitatis, tanto est imbecillius, impotentius, & per se stare non valens, & ideo magis exquirit subiectum pro sui substentamento: si igitur accidens reale non potest esse sine subiecto, de quo magis videtur, ergo nec accidens rationis, de quo minus videtur. Et ideo quærens, & ponens separationem secundarũm intentionum à subiecto, fatetur imposibilia. Illud autẽ quod dicunt de Deo. Dico, quod illæ intentiones secundę, q̃ causantur à Deo, ab ęterno sunt in Deo; nec hoc arguit imperfectionem in Deo, quia nulla per hoc fit transmutatio in Deo realis: sed tantum rationis, quemadmodum à simili. Dicunt & theologi Deum esse subiectum in theologia. Ecce ergo quod sibi attribuitur hæc secunda intentio subiectum. Præterea Comment. ponit Deum, siue genus abstractorum esse subie-

Opinio falsa.

Septimo Meta. contex. 2.

Quanto aliq̃d est minoris entitatis, tãto magis est impotẽtius.

subiectum in Meta.Illud. n. non potest fieri sine consideratione intellectus:sicut igitur stat Deũ esse subiectum in theologia, & Metaph.cognitũ & consideratum sine sui imperfectione: sic stat esse subiectum secundarum intentionum:nulla ideo propter hoc posita imperfectione. Secunda opinio est, quæ ponit,quod secundæ intentiones sunt subiectiuè in intellectu. Fundamenta istius opinionis possunt esse omnia argumenta,quæ sunt posita in quæstione ad partem negatiuam:pręter hoc pt esse vnum argumentũ pro hac positione de mente philosophi.Nam ens diuiditur prima sui diuisione per ens in anima,& ens extra animam. Per ens autem in aĩa intelligunt ens rationis:& ita apparet,ꝙ ens rationis, & secunda intentio est in anima non ergo in re. Dico ad hoc,ꝙ aliquid esse in anima stat dupliciter,obiectiuè,& subiectiue:mõ dico, ꝙ ens rationis est in anima obiectiuè, per hoc distinguitur à re extra animam.Contra,omnis bona diuisio dẽt dari per opposita, sed ista non est huiusmodi,ergo,maior est Boetij minorem ꝓbo: q̃a esse obiectiuè in intellectu, non tñ conuenit secundis intentionibus,& enti rationis: sed etiam enti reali.Nam lapis nõ est in anima subiectiuè, sed obiectiuè.Et ita membra diuisionis conciderẽt:iõ respondeo ad hoc argumentũ bonum; ꝙ secũda intẽtio,siue ens rationis, ꝙ est in anima; distinguitur ab ente reali, ꝙ est extra animã nõ solũ per hoc,ꝙ est in anima obiectiuè:sed etiam per hoc, quod est in anima effectiuè, sicut dicit hic Sco.& supra: patet igitur hæc positio cũ sua probatione.Tertia positio est ipsius Sco. sicut secunda est Francisci.quę positio vult, quod secũda intentio sit in re, vel subiecto: Pro quo est

Auer.2. Phy.cõ me.ultimo.

Secũda opinio.

Prima diuisio ipsius entis.

Responsio. Aliquid esse Anima stat dupliciter.

Lapis est in anima obiectiue, obiici intellectui,nil aliud ẽ, nisi cognosci ab intellectu.

Ens rationis distinguitur ab eunte reali.

Opinio Francisci deMayronis.

aduertendum,quomodo vniuersale,& quæcunque alia secunda intentio est in re. Non, n. est in re absolutè, neq; in re nuda, nequein re considerata; sed est in re cognita; sicut superius dictum est.

Probat conclusionem Scotus sic.

Probat aũt cõclusionem suam sic: omnis forma denominans aliquid, est in denominato tanquam in subiecto; hoc patet, quia omnis forma quę est in aliquo per inhærentiam; informat illud, & sicut informat, ita & denominat, & sicut denominat, sic est in eo, vt in subiecto; sicut dicimus, qđ albedo ex eo, q̃a est forma denominans aliquod subiectum, iõ est in eo. Aduertatis hic,

Duplex denominatio intrinseca, & extrinseca.

quod duplex est denominatio ĩ proposito. Quædã est intrinseca; & quædam extrinseca: Intrinseca est quando forma denominat per inhærentiam, & formationem; est.n.in denominato, & de ista loq̃mur hic. Alia est denominatio extrinseca; & tunc forma denominans non est in denominato; sicut lapis est visus. Visio.n.non est in lapide viso; sed in oculo vidente. Patet prima rõ.

Patet prima ratio.

Secunda ratio.

secunda ratio potest probari sic. Nam secundæ intentiones in eo subiectari dñt, quòd cõcernũt. Nã ista cõcernẽtia dat intelligere respectũ secundarũ intentionũ ad fundamenta; sed secundę intentiones concernunt res; patet, quia in concreto sumuntur, & diffiniuntur, ergo. Tertia sic, in

Tertia ratio.

illis sunt secundæ intentiones tanquam in subiecto, quibus applicantur; sed applicantur rebus, ergo in illis sunt. Ista rõ fundatur in dictis Boetij, & Auic. logica est de secundis intentionibus applicatis primis. Pręterea secundæ intentiones p̄dicanĩ de primis denominatiuè, sicut dicit Sco. supra, ergo sunt in illis, de quibus prædicantur. Pręterea secunda intentio potest considerari triciter: primo vt relata; secundo vt species, ter-

Dictum Boetij & Auicennæ.

Quarta ratio.

Secunda intentio potest considerari tripliciter.

tio

tio vt accidens; sed secunda intentio, ut est relatio, hēt fundamētū, & terminū; vt est species, hēt īferiora, de quib. ꝓdicatur, ergo, vt est accidens, dēt habere subiectū, si igitur concedis secundis intentionibus terminum, & fundamētum, & inferiora: cur ergo negas illis subiectum? nulla nidetur ratio, nisi leuis. Vt autem ex toto firmetur hæc opinio Scot. ponit vnam auream distinctionem. Distinctio ergo Scot. est hæc, ꝙ significatū termini communis significans verā naturā pōt considerari tripliciter: significare veram naturā est significare quidditatem extra animam; pro quo aduerte, ꝙ ex hac distinctione data fuit opinio Pauli Veneti. Nam Paulus vult, ꝙ terminus communis de primario, & adæquato significato non significat uerā naturam cōmunē: q̄a naturam communem Paulus negat, nec qui eum sequuntur, cognouerant; sed significat sua significata; sicut patet in quarta diuisione terminorū, vbi dicit in exemplo; quòd hō significat Sortem, & Platonē. Sed q̄res, ista vera natura communis ex quo ponit̄ à Scotistis, vbi est tanq̄ in loco? est ne in concauo orbis lunæ? aut in olla bulliente? Dico, quòd non, q̄a abstracta est ab oī existentia actuali, & cōsequēter à quantitate, & qualitate, ab omni relatiōe, & ita ab omni loco; Sed dices: Cōtra, q̄a si nullibi est, ergo nihil est. Reflecto argumentū contra te. Deus non est in loco ꝑ Aue. 8. Phy. ergo nihil est, non valet cōsequentia. Erit ergo in intellectu obiectiuè. Cōtra ergo erit figmentum, & fictio pura. Dico, quòd nō sequit̄, q̄a figmento nihil correspondet ex parte rei, vt dictum est. naturæ verò communi correspondet existentia ponibilis in suis indiuiduis, à quibus fit, ꝑ intellectū abstracta. Intellectus igitur agens

Aurea distinctio Scoti.

Significatū termini communis potest considerari tripliciter.

Ruit opinio Pauli Veneti.

Vbi est natura communis tanquam in loco.

Deus nōn est in loco, quod em est non in corpore, non est in loco vide Aue. 8. lib. Phy. come. 84.

est ille, qui abstrahit hāc communem immersā, & sepultam in suis indiuiduis. Et iō licet sit abstracta per intellectum, hæc natura cōmunis per considerationem intellectus abstrahentis, cuius non est mendacium, sicut dicit Philosophus 2. Physi. de intellectu Meathematico; Nō tñ est abstracta, & separata secundum esse, sicut imaginabatur Plato, & malè. Terminus igitur cōmunis significans veram naturam potest tripliciter cōsiderari. Primo, vt habet esse in suis suppositis; & secundum hoc insunt ei primo accidentia communia, vt albedo, nigredo, fuscedo, & sic de singulis: secundo insunt accidētia propria, licet nō primo, sed secundo. Circa illud membrum pondera verba Sco. in textu, vbi per suppositum intelligit hic extensiuè omne inferius respectu superioris. Vnde est differentia inter personam, indiuiduum, & singulare. Persona. n. non potest inueniri verè, nisi i natura rationali: indiuiduum potest inueniri in natura rationali. Nam Deus, vt patet, & Angelus, & homo suppositū dici potest. Potest etiam inueniri in natura sensitiua, & brutali. Brunellus meus erit suppositum. Nnmē autem suppositi, & personæ in nullo nouem accidentiū inueniri potest. Indiuiduum, & singulare pñt esse in omnibus prædicamentis. Pondera ēt ꝙ dicit Sco. ꝙ oē quòd est in suppositis, est esse materiale eius, s. respectu termini communis. Vnde suppositum respectu termini communis hēt rōnem formę: rō est, quia in propositione suppositū & inferius subijcitur, & superius ꝑdicatur: dicendo, Sortes est homo: modo subiectum fungitur officio materiæ, prædicatum verò formę. Nā subijci alteri est officium materię. Pondera illud, quod dicit, ibi per accidētia cōmunia

Secundo Phys. con. 8.

Terminus communis tripliciter potest cōsiderari.

Primo mōsum ptus.

Quid intelligat Scotus per suppositnm.

Quid persona sit vide 23. dist. primi.

Quid sit suppositum vide in 9. q. quolib.

Pondera verba Scoti.

Subiectum habet ratione materiæ prædicatum rationem formę.

munia insunt termino communi. Nam differentia est inter accidentia propria & communia. Accidētia communia primo insunt indiuiduis & secūdo speciebus: Ratio, quia accidentia communia insequuntur principia indiuiduorū: & qualitates ipsorum: & ideo primo & per se indiuiduis insunt, & secundo speciebus. Accidentia verò propria primò cōpetūt speciebus, & secundo indiuiduis. ratio, quia accidētia propria insequuntur principia specifica, à quibus emanant, & pullulant in esse: & ideo competunt illis per se. Accidentia verò communia conueniunt speciebus per aliud, siue per accidens, quia per indiuidua. Et ideo dicit Sco. insunt ibi. Secundo modo consideratur terminus communis secundum suum esse quidditatiuum, & diffinitiuum: & sic insunt ei, & cōueniunt prædicata essentialia. Tertio modo consideratur inquantum apprehenditur ab intellectu, & consideratur, & cognoscitur p formā, siue speciē intelligibilem: & sic insunt ei intentiones secundæ, & applicātur. Secundum primum modum hæc propositio est vera, homo est albus quātus manducans, bibēs &c. Secūdum secundum modum, homo est animal, rationale, animatū, substātia, & ens. Tertio modo est species. Cum igitur intellectus considerauerit naturam ipsius hominis, & inuenerit naturam ipsius hominis communicabilem multis, & dicibilē de multis, ab hac proprietate motus causat secundā intētionē, q̄ vocatur species, & illam applicat ei. Et iō hęc secūda intētio erit in ipso homine cōsiderato, & cognito p intellectum tanquam in proprio subiecto, domicilio, atq; hospitio secundarum intētionum: & ita patet conclusio cum suis fundamentis declarata.

Differentia est inter accidentia propria, & communia.

Accidentia communia primo & per se insunt ipsis īdiuiduis.

Accidentia propria primo & p se insunt speciebus.

 Argue-

Primum argumentum principale.

Arguebatur supra, ꝙ vniuersale non erat in re: quia oē accidens, quod est in re, uel est proprium, uel commune. Si igitur vniuersale esset ĩ re, & in indiuiduo, illud esset vniuersale, hoc est falsum, ergo. Ad hoc argumentum facilis est responsio. Nā illud currit & accidente reali, quòd inest termino communi secundum esse materiale, & suppositale, sicut dictum est supra: non autē currit de accidente intentionali, quod conuenit termino communi secundum esse cognitum, ut dictum est.

Secundo arguebatur. Tertio de Anima contex. 5. & inde. Arist. 1. Topicorum, c. 2.

Arguebatur secundo sic. Intellectus possibilis est virtus passiua. 3. de Ani. ergo non agit extramittendo; quia tunc esset virtus factiua, & non passiua; sicut patet etiam de sensu. sensus nanq; non agit extramittendo, sicut imaginabatur Plato, sed potius in tramittendo, sicut imaginabatur philosophus. ergo vniuersale non est extra intellectum, sed in intellectu: probatur hæc consequentia; quia cum intellectus causat uniuersale, nō ponit ipsum extra ipsum. Ad hoc argumētum dicit Sco. ꝙ intellectus non est uirtus factiua, q̃ agit extramittendo per realem transmutationē, sed est virtus operatiua. Et ita patet aliquā proprietatem attribuere ei, quæ proprietas causata per intellectum, dicit habitudinē rei ad intellectum, siue vnius rei ad alteram rem. Declaro hunc locum: quia intellectus causat hanc secundam intentionem, & proprietatem, vt puta speciem; species, n. dicit habitudinem ipsius speciei causatæ ab intellectu ad ipsum intellectum causantē; sicut est habitudo rei productæ ad ꝓducētem. Et potest dicere habitudinem ipsius quidditatis communicabilis ad indiuidua, q̃bus est cōmunicata, & ita concedo, ꝙ intellectus non agit

Vnde posset aliter dici, ꝙ non agit extra mittendo, quia obiectum cognitum cui attribuit intentionem, non est extra ipsum.

Quomodo intellectus nō agit extra mittēdo.

extramittendo per realem transmutationē, abijciendo vnam formam,& introducendo aliam, sicut etiā intellectus attribuit alicui dictioni & voci significatiuæ, & modum significandi, vt genus, numerus, figura, & casus: quæ omnia attribuit huic dictioni, homo: Et ista accidentia, & modi significandi sunt in hac uoce tanquam in subiecto; & in intellectu tanquam in efficiente sine aliqua transmutatione reali: est tamen in trāsmutatio intentionalis, pro quanto aliqua res procedit de non esse cognito ad esse cognitum.

Arguebatur tertio sic, ex intellectu, & intelligibili fit verius unum, quam ex materia, & forma per Commen. 3. de Anima: sed forma nō est extra materiam, nec materia extra formam, ergo nec intelligibile extra intellectum, ergo nec modus intelligibilis est extra intellectum, ergo vniuersale est extra intellect. Hoc argumentum est valde difficile, Et multi non viderunt venenum in cauda. Dicit igitur Scot. ad authoritatem Commen. ex qua pendent omnes aliæ consequentiæ. Quod dictum Comment. non potest intelligi sic, quod ex intellectu, & intelligibili fiat vnum compositum ex illis; quia. s. si sic, tunc intellectus esset compositus ex quidditatibus omnium rerum sensibilium, & intelligibilium: q̄a non est intelligendum compositiuè ad hunc sensum: q̄a ex intellectu & intelligibili obiecto fiat vna compositio: sed est intelligendum sic prædicatiuè dicendo est intelligibile. Nam ista propositio est vera, quia potest, itellectionem aliorum reflectendo supra se, intelligere se ipsum; non tamen erit vera ista prędicatio, materia est forma, loquēdo de materia prima, & vltima forma specifica,

Secundo argui tur.

Tertio de Anima cont. 5.

Materia est forma, non est vera prædicatio.

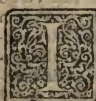
cifica,& ita dicunt isti Scotistæ, quòd hæc expositio est una glosa Aurea. Auer. vero aliter sentit. Vnde pro ueritate istius authoritatis est aduertendum, quòd apud Auer. Triplex est unio in uēta: prima in homine, & ista fit ex corpore, & anima cogitatiua, quæ in latitudine vnionum tenet viliorem gradum: secunda est in orbe; vbi ex orbe & intelligentia fit unum; tertia est in statu copulationis. vbi ex intellectu speculatiuo, & obiecto intelligibili fit verius vnum, quam ex materia, & forma, vbi intellectus possibilis vnitur cū intellectu agente: & de hac vnione intelligēdus est Commen. Et de ista loquēdo: verum est, ꝙ dicitur, quod ex intellectu speculatiuo, & intelligibili fit verius vnum, quam ex materia, & forma.

Glosa Aurea.

Pro Auer. quāuis aliter sentiam.

Triplex Vnio de mēte Aue. ex corpore & Anima cogitatiua, ex orbe & intelligētia, ex intellectu speculatiuo, & obiecto Intelligibili.

QVAESTIO DECIMA.



IVXTA Hoc quæritur. Quæsiuit Doctor quæstione nona de inhærentia intentionali accidentis, respectu sui subiecti, & voluit videre, in quo tanquam in subiecto secunda intentio esset. Et conclusit, quòd vniuersale, & quęcunque secunda intētio esset in re primę intentionis cognita, ac ab intellectu apprehensa; & quia ad inhęrentiam alicuius acciden tis de subiecto sequitur prædicatio de eodem subiecto: Ideo Doctor postquam quæsiuit de subiecto secundarum intentionum, meritò, & congruè voluit hic disputare. An illę propositiones in quibus secunda intentio prędicatur de prima, vt homo est vniuersale; vel homo, siue equus est species, animal, siue color est genus, Scotus, siue Plato, est indiuiduum, sint huiusmodi propositio-

positiones verę, vel falsę? Patet ergo continuatio huius quæstiunculæ ad præcedentem quæstionem. Dicit ergo. Iuxta hoc supple tu, quod modo paulò ante declaratum est in præcedenti quæstione de inhærentia intentionali accidentis ad subiectum, quęritur de veritate istius propositionis: homo est vniuersale, & consimilium propositionum, vbi prædicatur intentio secunda de re, s. primæ intentionis. Veritas hic est passio propositionis, sicut patet ex declaratione ꝓpositionis primo interpretationum. Quid sit homo, Homo nanque est ens compositum ex anima, & corpore, altero istorū deficiente non est homo, sicut tenet Augustinus, Thom. & Scot. licet aliter sentiat Auer, Quid sit intentio; hic aūt intētio accipitur pro re illa, q̄ in esse, & conseruari depēdet ab opere intellectus. Quid autem sit res, nolo vos ignorare, neque latere, est ens in proposito, omne illud, quod est præter operationem intellectus. Est igitur dubitatio in hoc. An qn̄ prædicatur secunda, quæ est res facta per opus intellectus, de re primæ intentionis, q̄ ab opere intellectus non dependet, illa prædicatio dicenda est vera, vel falsa. exemplum, cum dico; homo est species. animal est genus; An istæ sunt veræ vel falsæ. Et arguit prima facie, quod sunt falsę. Quandocunque prædicatur oppositum de opposito. illa propositio est falsa: patet quia repugnantia prędicati non potest stare cum subiecto; sed qn̄ prædicatur secunda intentio de prima, predicatur oppositum de opposito; ergo probo minorem; qn̄ prædicatur non vera natura de vera natura, ꝑdicatur oppositum de opposito, hoc est manifestum. sed qn̄ prędicatur secūda intentio de prima, ꝑdicatur nō vera natu de

Continuatio.

Quid sit homo

Quid sit intentio.

Quid res.

Exemplum.

Argumentum ante oppositū.

de vera natura, ergo Pro intelligentia istius argumenti est aduertendum, quod vera natura dicitur ens reale, quod in suo esse non dependet ab opere collatio intellectus, vt puta homo. Nā natura ipsa. 2. Phys. est principium motus in eo, in quo est: res aūt, quę neque ab intellectu, neque ab arte fiunt, habent principium sui motus innatū, vt patet, à philosopho, ab Auer. & à The. 2. Phys. Et dicitur uera natura triplici veritate; veritate materię, quæ est deferens generationem naturalem: veritate formæ perficientis materiā; & veritate compositi determinātis actionem naturæ. Et ideo dicitur vera natura, quia in suo esse ab intellectu minime dependet. Secunda aūt intentio dicitur nō vera natura, ob id, quia suū esse non à natura: sed ab anima, & illius operatione dependet. Et ita patet declaratio terminorum illorum: non vera, ex quo est ens intentionale, non habet principium sui motes intrinsecum; sicut etiam nec entia artificialia, de quibus magis videretur; sicut dicit Commen. 2. Phys.

Quid sit natura Secūdo phy si. contex. 3.

Secundo phys. contex. 3.

Dē uera natura triplici ueritate.

Tertio physic. contex. 3.

Ad oppositū.

Ad oppositum arguitur, quod argumentum probat, quia secunda intentio verè prædicatur de prima: De quocunque prædicatur diffinitio, de eodē & diffinitū: ista patet per Arist. in antepredicamentis per illam regulam famosam. Quando alterum de altero prædicatur, quicqd prædicatur de prædicato, prædicatur de subiecto. Valet etiam hæc propositio per naturā conuertibilium. Valet etiam ex doctrina philosophi primo Post. cap. perseitatum: Diffinitio speciei prædicatur de homine: probo. Nam hæc est vera per Porphy. cap. de specie, Homo prædicatur de pluribus: & ita hæc est vera, homo est species: tūc vltra, homo est species, ergo homo

Quō sit intelligenda ista propositio, quicquid prædicatur de prædicato, prędicatur de subiecto.

est

est vniuersale; arguendo ab inferiori ad suum superius affirmatiuè Et ita remanet quęstio quo ad utranque partem suspensa.

Ad quæstion.

Ad hanc quæstionem Sco. more suo ponit cõclusionem affirmatiuã dicens, quod propositio illa, in qua prædicatur vniuersale de homine, si uel species, siue alia intentio de re primæ intentionis, est vera. Pro intelligentia huius conclusionis affirmatiuę reuocãda est ad memoriã distinctio data de triplici acceptione termini cõis significantis veram naturam. Et ideo est bene considerandum, ex quo terminus cõis potest accipi tripliciter, secundũ quem modum uerificatur ꝑdicatũ de subiecto, ad hoc ꝙ propositio sit vera. ideo dico, ꝙ qñ secunda intentio prædicatur de prima, verificatur prędicatum de subiecto, prout subiectum sumitur, vt hẽt esse cognitum, & apprehensum ꝑ formã, & speciẽ intelligibilem, & non est vera ſm primum, & ſm modum. Secũdò, quia ſm illas duas acceptiones ratio uniuersalis, & cuiuscunque secundæ intentionis extraneatur, & alienatur, et propulsatur à termino ſm illam duplicem acceptionem: sed ſm illam tertiam acceptionem termini communis conuenit sibi prædicatũ in tali esse. Et ideo propositio est uera. Pro cuius ulteriori declaratione est aduertendum, quòd ueritas propositionis nascit̃ ex conuenientia prædicati ad subiectum. Nam quandocunque natura prædicati conuenit subiecto, propositio tũc est uera; quia tunc propositio est vera, quando intellectus sic instituit apud se extrema, & terminos propositionis, sicut sunt in natura rerũ cõuenienter inuenti. Et propterea bene dixit philosophus in prædicamentis cap. de substãtia. Ab eo quod res est uel nõ est

Terminus cõmunis põ pi tripliciter

Vnde oriatur veritas propositionis.

Philosophus in prædicamenti

dicitur

dicitur propositio vera, vel falsa. Qn̄ autem natura prædicati fuerit repugnans, & disconueniēs ipsi subiecto; tunc mutuo extrema illius propositionis, & toruo, se respiciunt oculo sicut dicendo, homo est asinus; aut dicendo, vniuersale est singulare. Nascitur ergo veritas propositionis a conuenientia extremorum, sicut falsitas à repugnantia terminorū. Cum igitur termino cōi habenti esse cognitum apud intellectum cōueniat secunda intentio. Nam vt sic applicatur secunda intentio vt dictum est, ergo qn̄ prædicabitur secunda intentio de prima habente esse cognitūm apud intellectum, erit vera p̄dicatio: & hoc est, quod voluit dicere Scot. hic in suis verbis obscuris; dicēdo quòd vera est. s. illa propositio, in qua secunda intentio p̄dicatur de prima, & exponit dicens; eo mō, s. est vera illa propositio, qūo nunc dictum est, s. in diuisione illa aurea termini cōis, vbi dictū est, quod accidens. s. intentionale in est rei habēti. s. esse cognitum apud intellectum: rō, quia eo modo diffinitum inest, & conuenit alicui subiecto in propositione; quomodo diffiniū tur secundæ intentiones in esse rei cognitæ.

Nascitur veritas propositionis á conneniētia extremorū.

Exponit literā.

Scotus impugnat solutionē datam ád quæstionem.

Scot. nunc vult improbare hanc solutionem; quia dictum est, quòd secunda intentio inest rei secundum tertiam acceptionem termini cōis; vult probare, quòd inest rei secundum acceptionem primam termini communis, scilicet, vt habet esse in suppositis, & esse materiale. Et arguit sic: species inest homini secundum quod homo prædicatur de pluribus, ergo secundum esse materiale; ergo propositio est vera primo modo; & non tertio modo, s. ſm acceptionem termini communis primi modi, & non tertij modi: probatur consequentia, quia homo non prædica-

dicatur de pluribus, nisi secundum esse, quod est in illis, s. suppositis suis: sed non est in illis, nisi secũdum acceptionem primam termini communis, ergo non secũdum tertiam acceptionẽ; sicut dictum est in solutione quæstionis.

Sco. hic pro solutione istius instantię recurrit ad illud, quod dictum est prius de prędicatione signata, & exercita, & ait negando consequentiã breuiter; q̃a hic variatur p̃dicatio. Nam species inest homini. s̃m quod homo p̃dicatur de indiuiduis in p̃dicatione signata, & non exercita. i. q̃ hęc secunda intẽtio, species, inest, & applicatur homini, s̃m quod hõ p̃dicabitur de indiuiduis, & non s̃m quod est idẽ indiuiduis, & suppositis, quod pertinet ad illud primum mẽbrũ illius distinctionis primæ q̃õnis. Et ita stat solutio q̃õnis, q̃ propositio est vera, in qua secunda intẽtio p̃dicaẗ de prima sumpta p̃ tertio mẽbro.

Respõdet Scotus.

Ad argumenta istius q̃õnis, quando dicebaẗ, quandocunque prædicatur oppositum de vno opposito, prædicatio est falsa: transeat hæc propositio cum pede huius limitationis, quandocunque vtrunque extremorum sumitur aut vt quid, aut vt modus. Ad minorem; sed quando prædicatur secunda intentio de prima, prędicatur oppositum de opposito; trãseat hæc minor, si utrunque extremorum sumeretur, aut vt q̃d, aut vt modus. Tũc. n. opposita essent. Ad probationem; quando prædicatur nõ vera natura de vera natura prędicatur oppositum de opposito. Dico cõformiter, quòd verum est, si utrunq; accipitur, vt quid, & vt modus. Cum autem infertur, quando dico, homo est vniuersale, uel species, prædicatur oppositum de opposito; nego, q̃a intẽtio posita ex parte p̃dicati, sumiẗ vt modus

Ad argumenta istius Quæstionis.

dus

dus & subiectum in ꝓpositione sumitur vt q̄d: & vt sic non sunt opposita. Præterea. quando prædicatur nō uera natura, de uera natura, nō sunt ista opposita: quia non vera natura sumitur vt modus, & uera natura ut quid. Et ita patet solutio formalis ad argumentum: licet Sco. non dicit ita formaliter ad argumētum; sed ipse dicit ad primum argumētum, ꝙ vera natura. i. termi nus cōis significāt ueram naturam pōt sumi tripliciter. i. potest in diuersis proportionibus supponere tripliciter. Nam homo est albus, & hō est animal, supponunt personaliter, siue simpliciter ſm Scot. Non tñ propter hoc proposito est distinguenda, & ideo obseruare regulam Scoti quod diuersitas suppositionis. s. materialis, & ꝑsonalis, siue simplicis stat cum unitate, & identitate subiecti significati. Et propterea vult Scot. ꝙ propositio non est distinguenda, nisi qñ Positus à parte subiecti habent multiplex significatum: sed quando supponit: pro uno significato: tunc non est distinguenda: sicut est in proposito; qñ intētio prædicatur de re. Et ideo est magis multipliciter figuræ dictionis: si qua sit, propter uarias suppositiones, vult dicere, dñi, claris uerbis: cum arguitur sic: homo est species. Sor. est homo, ergo Sor. est species. Dico, quod in isto argumento non est fallacia ęquiuocationis: ratio, q̄a non est terminus multiplex, siue terminus æquiuocus habens plura. significata: sed est fallacia figuræ dictionis: ratio, quia in hoc argumento est terminus habens plures suppositiones. Nam maior supponit simpliciter, siuę materialiter: cū dico, homo est species: in minori est suppositio personalis, cum dico: Sor. est homo: & ideo bene dixit Sco. quòd hic nō ęst vera multiplicitas sup-

Non vera natura sumitur ut modus; & uera natura vt quid.

Homo est Albus, & homo est animal. supponunt personaliter.

Vera est regula Scoti.

Declaratio verborum doctoris subtilis.

suppositionis significatorum, sed est tñ multiplicitas phãtastica, & apparens. Et ideo cum prędicatur non vera natura, de uera natura ibi erit prędicatio uera: & si fieret aliquod argumẽtum ex illis terminis, esset multiplicitas phantastica, & apparens, & non significatorum.

Arguitur secundo sic; ista ꝓpositio est uera, homo est species, & species est intẽtio, ergo bene sequitur, quòd hõ est intentio, per illam regulã. Quicquid predicatur de prędicato &c. Vel per illam regulam. De quocunque prędicatur diffinitio, & diffinitum. sed minor ꝓpositio non est falsa, ergo maior. Hoc argumentum facile potest interimi per illud, quod dicit Sco. in ante prędicamentis. Nam illę regulę non sunt in secundis intentionibus. Sco. tñ rñdet ad minorem propositionem; & ait illam esse fallaciam; cum dico, species est intentio, sicut à pari. hęc est falsa, albũ est color: ratio, quia superius abstractũ non prædicatur de suo inferiori in concreto, ꝓpter diuersum modum significandi. Nam aliud est importatur in cõcreto, & aliud in abstracto, vt dictum est. Modo intentio est abstractum, & superius quoddã ad speciem, quę inferius est & concretum quoddam; & ita minor assumpta propositio non fuit uera. Contra, si tu fugis illã minorem propositionẽ, & abhorres eam; quia abstractum non prędicatur de cõcreto, non poteris fugere hoc; species est intẽtionale. nam hic concretum de concreto prędicatur. sicut album est coloratum. ergo bñ sequit̃ illud argumẽtum: hõ est species, species est intẽtionale ergo hõ est intentionale. Dicit Sco. quòd hoc argumẽtũ nõ sequit̃, q̃a est fallacia accidentis. Nam cũ dico homo species, ly, species, accipitur ut modus respe-

Secunda arguitur.

Hec est falsa ꝓpositio Album est color.

Contra.

Cõmittitur fallacia Accidẽtis.

do ad subiectum. Nam accidens intentionale occasionaliter est à proprietate rei. Et ideo in primo gradu est inhęrentia accidentis ad subiectũ, & informatio. Et sicut duplex est accidens reale, & intentionale; sic duplex est inhærentia. Album .n. qđ est accidēs reale, inhęret homini realiter, & per informationem, nullo cogitante intellectu: species uero, quæ est accidens intentionale, inest homini per comparationem intellectus applicantis hanc intentionem secundam homini. Secundo loco est ueritas propositionis. Nam ueritas propositionis nascitur ex vera inhærentia accidentis ad subiectum. Non .n. posset prædicari album de homine denominatiuè, nec species de eodem, nisi album, & species inessent homini tanquam subiecto. Et ideo veritas propositionis addit ad inhęrentiam accidētis ad subiectum. Perseitas addit ad veritatem propositionis, quia stat, aliquam propositionem esse veram, & tamen esse per se, quæ perseitas quadrifariam diuisa est primo Poste. Patet igitur rationabilis ordo harum trium quæstionum. Nam prima, quę inhęrentiam respicit, secunda de veritate disputat, tertia circa perseitatem occupatur. Et ideo Doctor vult disputare, & videre hanc quęstionē. An illę propositiones, in quibus prędicantur accidentia intentionalia, siue secundæ intentiones de primis, possint dici per se, & quomodo.

Duplex est accidens, reale, & intentionale.

Veritas propositionis nascitur ex vera inhærentia accidentis ad subiectum.

Perseitas quadrifariam diuisa est primo poste. tex. cōm. 9.

Argumentum ante oppositū.

Arguitur primo, quod istę propositiones sint per se: cuicunque per se inest diffinitio, & eidem per se inest diffinitũ: sed homini per se inest ista diffinitio secundę intentionis speciei, quę est p̄dicari de pluribus differentibus numero, ergo homini per se inest diffinitum, quod est ipsa species, quia sicut hęc propositio est vera, hō prędi-

catur de pluribus differentibus numero: ita hęc erit vera per se, homo est species. Cōtra, si per te species p̄dicatur per se de homine, ergo p̄dicabitur de oī, ergo omnis homo erit vniuersale, siue species: & ita Sor. erit species, & vniuersale: consequens est falsum; sicut dictum est supra; ergo & antecedēs erit falsum, hoc. s. ꝙ hō est per se species. Pro hoc argumento est reuocandum in memoriā illud, quod hēt philosophus primo Post. Vbi ex doctrina eius istæ consequētiæ sunt optimæ: ista propositio est per se, vt puta, omnis hō est animal rōnale, vel omnis homo est risibilis, patet per doctrinam philosophi. Nam diffinitio pręḋicatur per se diffinito, ergo est de oī; tenet consequentia, quia pręḋicatum conuenit subiecto ꝓ se ipso, & pro quolibet contento sub eo, ēt ꝓ qualibet differētia eius, ergo est necessaria; tenet consequentia, quia pręḋicatum necessario inest subiecto, ergo impossibile est aliter se habere; tenet consequentia, quia habitudo pręḋicati ad subiectum est ęterna, & inuariabilis, ergo potest esse obiectum scibile cōplexum: tenet cōsequentia, quia potest esse conclusio demonstrationis, ergo de eo potest esse scientia; tenet consequentia; quia scientia est notitia conclusionis demonnstratæ. si igitur hęc propositio, homo est species, esset per se, esset de omni posterioristico, necessaria, impossibile aliter se habere, & scibilis, & scientia de eo; quod tamen est falsum, cum sit ens per accidens, & contingens, & denominatiua, vt dictum est: & ita remanet q̄stio quo ad ambas partes dubia. Ad tertiam quęstionem. Nunc Doctor soluit propositam quæstionem & ait ad tertiam quæstionem. s. in ordine harum trium dicendum secundum me, dicit

Primo post. cōtex 5.

Scientia est notitia conclusionis demonstratæ.

Ad quæstionē.

quòd

quòd tales s. propositiones in quib. secunda intentio prædicatur de prima, nõ sunt per se. licet n. sint veræ denominatiuè; vt dictum est supra: non tñ sunt per se, sic quod talia prædicata intẽtionalia conueniant subiectis per se, sed denunciatiuè. Et ita Doctor tenet conclusionem negatiuã in hac qõne. Hanc aũt conclusionẽ Doctor probat inductiuè iuxta doctrinã philosophi primo Post. de modis perseitatum. Philosophus. n. ponit quatuor modos perseitatis. Est. n. propositio per se, qñ quidditas vnius extremi egreditur a quidditate alterius extremi. Hõ potest dupliciter. Primò, qñ quidditas subiecti egreditur a qd ditate prædicati, & sic est primus modus dicendi per se; exemplum, hõ est animal rõnale; quid ditas. n. hominis est substantia, & natura, & est a quidditate prædicati. Iste autem primus modus dicendi per se, secundũ Scotistas, habet quatuor gradus. Primus gradus est, quando prædicatur prædicatum transcendens, & quidditatiuũ de suo per se inferiori, vt hõ est ens. secundus gradus est qñ differentia specifica prædicatur de eo cuius est differentia: ut hõ est rationalis. Tertius gradus, est quando prædicatur diffinitio de diffinito, ut homo est animal rationale. Quartus gradus est, quãdo prædicatur idem de se ipso, dicendo homo est homo. Secũdus modus dicendi per se est secundũ Linconi. Quando quid ditas prędicati egreditur a quidditate subiecti: ut homo est risibilis: risibile enim, quę est passio hominis suum esse hẽt ab homine. Et iste secundus modus habet duos gradus secundum Scotistas. Primus gradus est quando passio coęquata prædicatur de subiecto suo primo & adęquato; vt homo est risibilis: secundus gradus est, quãdo

Primo post. cõ. tex. 5.

Exemplum primi modi dicendi per se.

Primus modus habet quatuor gradus secundum Scotistas: secũdum vero Auer. tres gradus.

Iste quartus gradus non deseruit neq; syllogismo neque demõstrationi.

Quid sit secundus modus dicendi per se secundum lincõnien sem.

Secundus modus habet duos gradus.

Tertius modus vocatur mod' essēdi, sicut est Deus & substātia.

Quartus mod' dicendi per se

Quartus modus, qui vocatus mod' causandi, tres habet gradus.

Applicatio.

Primo post.cō-tex.9.

passio prędicatur de subiecto in adæquato dicen do, Sortes est risibilis. Tertius modus positus ab Aris. nō est modus prædicādi, sed est modus essendi, & tunc illud est per se perseitate tertij modi, qđ nō est in alio: sicut est Deus, & substātia. Quartus modus dicēdi per se, est qñ effectus formalis prædicatur de aliquo mediante sua causa formali, dicēdo; hō albedine est albus: vel qñ actus egrediens à cā formali prędicatur de effectu formali mediante sua cā formali: vt album albedine disgregat: tertio, qñ effectus per se dr̄ de suo immediato principio productiuo, vt intellectus intelligit, voluntas vult. Omnes istę propositiones secū dum Sco. locantur in quarto modo dicendi per se. Secundum autem Lincon. Quartus modus tres habet gradus. Primus, quando subiectum est causa immediata, quòd prędicatum inest sibi, & aliis: vt animal rationale est risibile, secundus est, quando subiectum includit essentialiter causam prędicati, vt homo est risibilis. tertius est quando actus alicuius causę formalis prędicatur de illo effectu illius causę: vt calefaciens calefacit: dicunt tamen isti, quòd propriè loquendo duo primi modi scilicet primus, & secūdus sunt modi prędicandi, tertius verò modus est modus essendi: quartus autem dici potest modus causandi. Istis bene declaratis, nunc applicemus ad propositum nostrum; & dicamus; quòd illa propositio, in qua prędicatur secunda intentio de prima, vt puta ista, homo est species, non est in aliquo modo dicendi per se posito ab Aris. primo Post. Non quidem in primo; quia secunda intentio nec est tota diffinitio, nec pars diffinitionis respectu primę intentionis: quia ex prima & secunda intētione non potest fieri vnus per se conceptus,

ceptus, quemadmodum colligi potest ex Scoti collibatis. Nam ista sunt non ordinata, quia prima intentio est a natura: secunda intentio partim ab intellectu: partim a rei proprietate, & ita cum ista sint a diuersis non ordinatis, nõ potest fieri vnũ essentialiter & per se, & propterea non potest secunda intentio de prima per se perseitate primi modi prędicari. Pręterea non potest p̄dicari in secundo modo dicendi per se, in quo passio prædicatur de subiecto, quia secunda intentio non causatur, neque egreditur ex principiis ipsius hominis, sed ab intellectu effectiuè, & à proprietate rei originaliter. Nec ēt prædicatur quarto modo, quia res, & prima intentio nõ est cã efficiens intentionis, sed intellectus. Sed quia aliquis posset dicere ipsum fuisse diminutũ, q̃a non enumerauit tertium modum dicendi per se, ideo subnectit dicens, nec vniuersaliter. s. cum secunda intentio prædicatur aliquo alio modo, vt puta tertio modo de prima, quia tunc esset natura sufficiens causa talis accidentis, & in quocunque esset illa natura, illi inesset tale accidens, quod est falsum. Vult dicere clarè, quòd si natura, vt puta, homo, uel res ad extra, esset causa sufficiens intentionis, quæ est species, & cum hæc natura homo inueniatur in Sor. & Pla. tanquam in suis suppositis: tunc in Sor. & Pla. esset illa secunda intentio, & cum illa secunda intentio sit accidens denominatum: tũc denominaret Sortem, & Pla. in quo esset inuenta illa intentio. Et ita illa prædicatio esset vera, Sor. est species, ꝙ tamen est falsum. Ad conclusionem tamen dicendum est negatiuè, quòd huiusmodi propositiones non sunt per se aliqua perseitate ab Aris. posita primo Post.

Vndecima quæstione quolib. art. 4. quod etiã firmauit. 6. q. quolib. art. 2

Secundá Intentio effectiuè, licet improprie, fit ab itellectu. originaliter, & materialiter a re.

Sẽsus de tertio modo.

Ad primum argumentum.

Ad argumentã; ad primum negatur maior, hæc.s.ꝙ homini per se inest prędicari de plurib. Contra hanc responsionem arguit Doctor, non ꝙ illa non sit bene negata, sed vt ꝑ hoc deueniat ad alium modum respondẽdi magis accommodatum; ideo dicit, si homo, sup.tu, non prędicatur per se de plurib. sic quod ista diffinitio per se non competat homini, ergo per accidens: tenet consequentia arguendo à remotione vnius oppositi ad positionem alterius; ergo hęc erit per accidens. Scot. est hõ, vel homo est animal, erit ꝑ accidens, quia animal per accidens ꝓdicaret̃ de plurib. Addit tamen Doctor, quod responsio est contra communem modum loquendi: ideo Doctor laborat in declarando minorem propositionem; & quem sensum verum habere possit: per hanc distinctionem ostendit; vnde dicit, qđ ly per se potest determinare inhęrentiam, vel inhęrens; & quia isti termini sunt vobis ualde obscuri; ideo est notandum, quod in propositione quędam sunt essentialia, vt prędicatum, & subiectum; & quædam habent locum formæ, ut ex culpa respectu extremi fungitur officio formæ; subiectum verò, & prędicatum materię munere. At si prædicatum ad subiectum relatum fuerit tunc prædicatum rationem formę, subiectum vero materię vim habebit. Accidentia sunt quædam determinationes, vt per se, per accidẽs, formaliter, quidditatiue, & sic de alijs. Vnde huiusmodi determinationes quandoque cadunt supra copulam & vnionem extremorum: & ita determinant vnionem extremorũ; & tunc dicunt inhærẽtiam. Dicere autem inhęrẽtiam ad propositum, nihil aliud est nisi inclusionẽ essentialiter, uel realiter prædicati ad subiectum, & ista

Quid sit dicere inhærens, & inhærentiam, vide Ioãnem anglicum bene declarantem.

Quid sit dicere inhærentiam.

ista talis inhærentia perseitatem secum portat: Quādoque ly per se cadit prædicatum, & determinat ipsum: & tunc non dicit inhærentiā, sed denominationem: & est sensus, quod tale prædicatum est tale ens: exemplum primi, homo est per se animal, ly per se determinat inhærentiam, & perseitatem: quia prædicatum includitur in subiecto: homo per se est species, ly per se non potest determinare inhęrentiam. i. non potest significare inclusionem prædicati ad subiectum, & aliquam perseitatem, vt dictum est. Et ideo cadit supra prædicatum, & dicit inhærens. Vnde cum dico, homo est species, est sensus, homo est species, quæ species, per se est species.

Exemplum.

Ad propositum dicit Doctor, quod propositio minor argumenti, si ly per se dicat inhærentiam, est fallacia, & sequitur conclusio falsa. secundo modo propositio est vera: & tunc non infertur consequens, siue non sequitur conclusio intenta. Probat hoc a simili, per oppositum tamen, iuxta illud, opposita iuxta se posita magis elucescunt. accidens est per se ens: ista propositio est vera: pro quanto ly per se dicit mihi inhęrentiam, quia ens tanquam quoddam superius per se includitur in accidente reali tāquam in per se inferiori. Et ita quia potest dicere mihi realem inclusionem, & perseitatem: ideo ly per se potest dicere mihi inhærentiam. si autem diceret inhærens, propositio esset falsa: & ratio, quia esset sensus. Accidēs est per se ens, quod accidens esset per se accidens: & ita si esset per se accidens, esset substantia: quod sibi repugnat.

Accidēs est per se ens:

Arguitur secundo sic. omne quod est per se intelligibile, est per se uniuersale, homo est per se intelligibile; ergo est per se vniuersale. Ad

Arguitur secū do.

hoc argumentũ facilis est solutio per distinctionē datā. Dicit.n.ꝙ minor propositio est uera, ut ly ꝑ se determinat inhęrentiā; nō tñ determinat inhęrens. Et maior est falsa, vt dicit inhęrentiā.

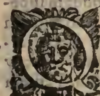
Arguitur tertio.

Arguitur tertio sic: vniuersale conuenit homini secundum quod abstrahitur ab omni accidente, ergo non conuenit ei, vt accidens, antecedēs patet per illam distinctionem auream de triplici acceptione termini communis. Ad hāc rationem respondet Doctor, exponendo, & limitando antecedens? & dicit, quod vniuersale, qd̃ est secūda intētio, verum est, quòd inest homini, & applicatur ei, vt abstrahitur ab omni accidente reali, quod accidens reale consequitur ipsum hominem secundum esse materiale, & suppositale. Non autem abstrahitur ipse homo, ut applicetur ei secunda intentio ab accidente intentionali quod quidē accidēs intentionale prædicabitur de homine, non essentialiter, & quidditatiue; sed denominatiuè, & nō vt dicit inherentiam; sed vt dicit inhærens.

Responsio Doctoris.

QVAESTIO XII.

Mirabilis ordo cōtinuationis.



VAERITVR De numero vniuersalium. Non possum, quin admiter ingenium, & studiũ huius hominis admirabile in dicēdo, & disputādo, naturam vniuersalium contemplaturus. Nam disputauit primo de entitate ipsius vniuersalis; secundo loco de intelligibilitate consequente entitatem. tertio de passionibus consequentibus ipsam naturam uniuersalis, quarto de scibilitate eius, quinto de inhærentia eius, sexto de ueritate eius, septi

mo de perseitate eius: Postremò de communicabilitate eius ad sua inferiora. Iste ordo est valde ingeniosus, vilis, & laudabilis, tũ quia procedit à priori, quia ab entitate ad passiones: tum quia obseruat institutum Auer. 2. Phy. Vbi ait ꝙ qui perscrutatur de netura alicuius, debet perscrutari de accidentibus eius: & hoc est probabile, inquit Auer. Et cum hoc, quod est probabile, est etiã verum. Cum igitur Sco. superius disputauerit de ipso vniuersali tanquam de subiecto, & de multis accidentibus, & proprietatibus eius; opportunum erat disputare de hac proprietate uniuersalis, quæ est communicari pluribus, & ꝑdicari de pluribus. Illud autem quod præ cæteris cogit Scot. ad disputandum de hoc, fuit illud, quia in hac materia inuenit, opinionum varietatem. Vt videatur igitur, quę opinionum harum sit probabilior, quæstionẽ formauit in quã tres dicẽdi modos apponit; & duobus reprobatis tertius remanebit cum solutione argumentorum, rationibus bene firmatus. Patet igitur continuatio quęstionis cum sua intentione.

Ordo ingeniosus, vtilis, & laudabilis.

Secundo phys. contex. 17.

Quid mouit Scotum ad disputãdum sic.

Quærit ergo vtrum sint tantum quinq; vniuersalia; Quid sit vniuersale, ex declaratis supe rius scio vos non latere. Quid autem sit numerus, ex his quæ in prædicamentis cap. de quantitate audistis, & quãdoq; audituri estis, patebit; Quid autem sit numerus quinarius, & cur Porphy. quinario numero vniuersalium fuerit contentus: ex his vobis declarabitur; quę in corpore quæstionis dicentur. Quid autem sit illa dictio, tantum, est aduertendum, quod illa propositio, in qua ponitur, exponi potest dupliciter, vt hęc: tantum quinque sunt vniuersalia: potest exponi primo gratia alietatis; & sic propositio

Quid sit numerus.

Quid sit numerus quinarius.

Quid sit illa dictio tantum.

Tantum potest exponi gratia alietatis vel gratia pluralitatis vide Tatareтũ in prædicabilibus & in summulis.

positio redditur falsa, dicendo sic tm̃ quinque sunt vniuersalia, & non sunt alia quã quinque. ergo tm̃ quinque sunt vniuersalia: falsa est, quia vna expositarũ est falsa: & illa scilicet, & nõ sunt alia quam quinque. Secundo potest exponi gratia pluralitatis sic, tantum quinque sunt vniuersalia, & non sunt plura quam quinque, ergo tantum quinque sunt vniuersalia, & ita propositio est bona. i. vera. & est sensus bonus.

Primo topicorũ cap. 3.

His declaratis arguitur ad partes probando, quòd non sunt nisi quatuor vniuersalia: probo sic. Quatuor sunt prædicamenta, ergo quatuor sunt vniuersalia: antecedens est philosophi primo Topic. Probatur consequentia; quia prædicari est proprium uniuersali: & ideo tot modis dicetur subiectum, quot modis dicitur suum ꝓprium, quod est prædicari: sed prędicari non dicitur nisi quatuor modis, ergo & totidem dicetur ipsum vniuersale.

Ad oppositum.

Ad oppositum est autoritas Porphy. sicut patet ex processu suo ysagogico; non posuit nisi quinque uniuersalia, cui sententiæ fauet uniuersa logicorũ turba, locus autem ab authoritate affirmatiuè tenet. Et ita remanet quæstio dubia. Dicendum, quòd sunt quinque vniuersalia. Vbi Scotus ponit conclusionem suam affirmatiuam: circa hanc quæstionem, & conclusionem doctor ita se habet, quòd primo ponit duos modos de sufficiẽtia & enumeratione vniuersalis, qui sunt aliorum. Deinde ponit tertium modũ dicendi, qui est suus. Et incipit ibi. Et dicendum aliter. Primus ergo modus, quo accipitur sufficientia, & enumeratio vniuersalis, est iste: quoniam vniuersale vel significat substantiã, vel accidens. si substantiam, hoc dupliciter; quia vel significat

Primus modus.

gnificat totam ſubſtantiam,vel partem ſubſtantiæ:ſi totam ſubſtantiam,ſic eſt ſpecies.Nam ſpecies dicit totum eſſe indiuiduorũ. Vbi pondera illam propoſitionem, ꝙ eſſe indiuiduorum eſt duplex,quoddam ſpecificum,& eſſentiale,& illud eſſe ſpecificum,& eſſentiale indiuidui dicitur ſpecies.Aliud aũt indiuiduorum eſt eſſe materiale:cuius eſt ſua Heccheitas ſiue differentia indiuidualis eius;& alia accidentia,quę indiuiduum ſequuntur.Et tale eſſe non dicit ſpeciem, ſed illud addit aliquid ad ipſam ſpeciem.ſi aũt dicit partem,hoc dupliciter,quia vel dicit partẽ materialem,& ſic eſt genus,genus aũt ipſius materiæ,in quocunque eſt,gerit officium,vel dicit partem formalem,& ſic eſt differentia,ſi aũt vniuerſale ſignificat accidens, hoc eſt duobus modis: quia aut ſignificat accidens conuertibile,& illud eſt proprium,vel dicit accidens inconuertibile,et ſic eſt accidens quintũ vniuerſale,quinto loco poſitum a Porphy.Sic igitur patet,ꝙ iſti ſumunt ſufficientiam vniuerſalis.Iſte modus dicendi impugnatur a Sco. & rectè quidẽ. Primò ſic,quia iſta ſufficientia non eſt logicalis,quia non eſt data per ea,quæ a logico per ſe conſiderantur,ſed eſt data per aliena,accidentalia, extranea,ſiue per primas intentiones,ſiue per fundamenta ſecundarũ intentionũ, quæ nõ per ſe, ſed per accidens conſiderantur a logico, vt eſt ſubſtantia,materia,& forma,& accidens. Vnde hæc diſtinctio ſimilis eſſet illi diſtinctioni de albedine, vt ſi albedo diuidatᷣ per eã quę eſt in niue,per eã quæ eſt in cigno,ſiue de nigredine, q̃ eſt in coruo, & ęthiope. Iſta nanq; data eſſet nõ per proprias differentias iſtorum accidẽtiũ, ſed per ſubſtantiam.Omnis igitur diſtinctio,& enumera-

Eſſe indiuiduorum eſt duplex ſpecificũ, & ſic ſpecies dicit totũ eſſe indiuiduorum: & materiale, ſic ſpecies non dicit totum eſſe indiuiduorum.

Iſte modus dicendi impugnatur a Scoto.

Primæ intentiones per accidẽs conſiderantur a logico.

meratio, & sufficientia dari debet per ea, quę p se considerantur à logico: & non per ea, quę cōsiderantur per accidēs; sicut facit ista prima opinio. Vt arguatur sic in forma. Nihil per se distinguitur à logico ꝯm illud, cui accidit intentio logica, sed secundæ intentiones accidūnt substantiæ, & accidenti ergo male distinguūtur pꝫ substantiam, & accidens. Secundo arguitur sic contra hunc dicendi modum. Nam certum est, ꝙ in aliquo genere inueniuntur quinq; vniuersalia, in quo nō inuenitur vnum membrum istius diuisionis datæ: ut puta substantia, ergo illa diuisio est inutilis, & insufficiens, & male data; cōsequentia nota, & antecedens probatur. Nam in genere accidentis, vt puta in prædicamēto qualitatis, inueniūtur quinq; vniuersalia. Inuenitur n. genus, ut puta color: inuenitur species, ut puta albedo, palledo, fuscedo, & nigredo; inuenitur differētia vniuscuiusq; istius coloris, siue speciei, vt puta congregare, vel disgregare; inuenit passio consequens principia vniuscuiusque speciei; & ita proprium: inuenitur ēt accidens, ut manifestum est. Et tñ in hoc prædicamento non inuenitur substantia, ergo illa diuisio fuit insufficienter data. Ideo aliter data sufficiētia eorum vniuersalium, s. penes ordinari, & non penes significari. Ista. n. opinio dicit, ꝙ hic liber Porph. immediate ordinatur ad librum prædicamentorum: & in hoc bene dicit ista opinio. Nam liber Porphy. est ysagogicus, & introductorius ad librum prædicamentorum. In libro aūt prædicamentorum determinatur de ordinabili in genere: & propterea eo modo intelligit Porphyr. de vniuersalibus hic, quemadmodum in genere ordinabilia: & ita secundū istam imaginationem suf-

Arguitur sic primo contra Primū modū. Secundo arguitur contra primum modum.

Secundus modus sufficientię quinque vniuersalium.

Liber Porphy. est introductorius ad prædicamenta.

sufficiētia, & enumeratio vniuersalium accipit modum ab ordine in genere, ad quem iste liber dirigitur. Vnde duplex potest esse. Quidā.n.est ordo eorum, quæ sunt in eodem genere: quidā aūt est eorum, quæ sunt in uno, ad illa quę sunt in alio genere. Si ordo attendatur penes q̄ sunt in eodem genere, & prædicamento? potest esse dupliciter; quia aut iste ordo est directiuus ſm sub, & supra; sic habemus duo vniuersalia. s. genus, & speciem; species.n.est supposita generi directe; & genus est illud cui supponitur species per Porphy. si vero ordo fuerit in directus, & lateralis, sic habemus tertium vniuersale. s. differētiam, quæ indirectè ponitur, & lateraliter supra speciem tanquam constitutiuum & eius ponit̄ sub genere, tāquam diuisiuum eius; si autem ordo fuerit eorum, quę sunt in uno genere, ad ea, quę sunt in alio genere; iste erit ordo accidentium ad substantiam, & iste poterit esse dupliciter, quia vel erit ordo accidentis conuertibilis cum substantia, & sic habemus quartum vniuersale proprium, s. vel erit ordo accidentis inconuertibilis cū subiecto; & sic habemus quintū vniuersale, quod est accidens. Contra hunc modū dicendi Doctor adducit quinq; rationes, duas tamen ultimas iudicat esse maioris ponderis.

Duplex est ordo.

Confutatio secundi modi dicendi.

Primo arguitur sic.

Primò arguitur sic; sub ea ratione debet sumi sufficientia uniuersalium, quę magis considera tur a logico; sed prędicari magis consideratur a logico, quàm ordinari, ergo potius debet sumi sufficientia uniuersalium penes prædicari, quàm ordinari. Nam in isto libro considerātur a Porphy. sub ratione prędicabilis, & non sub ratione ordinabilis, vt patet.

Secundo arguitur.

Secūdo sic, sub eadē rationale debēt hic enumera-

merari, sub qua diffiniuntur, vt patet in libro Porphy. vnumquodq; vniuersale diffinitur per prædicari,& non per ordinari, ergo.

Tertio arguitur.

Tertiò, quia si sufficientia sumenda est penes ordinari,& non prædicari, ergo differentia debet poni potius inter quatuor prædicamenta, quam inter quinque vniuersalia; quia differentia indirectè ponitur in genere,& ordinatur,& formaliter,& quidditatiuè prædicatur.

Quarto arguitur.

Item & quartò, si sufficientia sumatur penes ordinari,& non prædicari, ergo daretur sextum vniuersale, consequens destruit processum Porphy. ergo. Probo consequentiam, quia tunc indiuiduum poneretur vniuersale, quia licet non sit prædicabile, est tamen ordinabile in genere.

Quinto arguitur.

Quintò arguitur sic, si sufficientia sumitur penes ordinari in genere,& penes ea, quæ sunt in eodem genere,& penes ea, quæ sunt in uno genere, ad ea, quæ sunt in alio genere, ergo daretur septimũ vniuersale, consequens destruit processum Porphy. probatur consequẽtia. Nã sicut accidentia secundũ se, hñt duplicẽ ordinẽ ad subiectũ,& penes istũ ordinẽ sumuntur duo vniuersalia, ita ẽt subiecti ad accidens erit duplex ordo,& penes istũ ordinẽ ad duo accidẽtia erũt duo vniuersalia: quinq; aũt & duo septenariũ numerũ cõplent: quare iste modus dicẽdi simul cũ priori, tãquã inutilis abiiciatur. Tres enim enumerantur de vniuersalium sufficientia opiniones.

Confutatio primi modi.

Prima attenditur penes significare substantiã vel accidens,& hæc reprobata fuit, qm̃ dabatur per ea, quę non sunt logicæ considerationis: secunda sumebatur penes ordinari in genere,& hæc vt vidistis tanquam inutilis,& insufficiens, sic huic negotio incommoda relicta fuit, superest

est impręsentiarum, tertiũ iusius sufficientię vniuersalium recensere modum; qui est ipsius Sco. Iste modus disputandi sequitur philosophi morem, & doctrinam in oĩbus suis libris, in quibus recitatis antiquorum opinionibus, illisque bonis rationibus confutatis, suum dicendi modũ tanquam cęteris veriorem inducit. Vult igitur Sco. ꝙ sufficientia uniuersalium sic suméda est. Certũ est, ꝙ ista est diffinitio vniuersalis, ꝙ vniuersale est illud, quod ꝑdicat̃ de pluribus, sicut dictum est superius. Modò accipio uniuersale, quod prędicatur de pluribus aut prędicatur in quid, aut in quale; si in quid, hoc est dupliciter; quia aut dicit, & prędicat essentiã subiecti per modũ essentię, siue per modum subsistẽtis; & sic est genus; aut prędicat totã essentiam subiecti, & sic est species; species. n. iuxta illud Boetij dictum, totum esse indiuiduorum specificum. dicit aũt prędicatur in quale, hoc erit dupliciter, quia aut prędicatur in quale essentiale, & sic est dr̃ia. aut in quale accidentale, & hoc bifariam, aut conuertibiliter, & sic erit propriũ, siue quartũ vniuersale, aut non conuertibiliter, & sic erit accidẽs, & quintũ vniuersale. Ista diuisio est optima, & cęteris pręferẽda, tum quia data est per secundas intentiones, de quibus logicus per se considerat; quia diuisio, & sufficientia hęc merito diuidentium logica dicenda est: tum quia diuiditur rõ gñis per suas proprias dr̃ias: tum q͂a per eam diuisionem datam apparet ordo prędicabilium, quia maxime ab ipso Porphy. obseruatur. Est enim ordo, vt prius de genere, secundo de specie, tertio de differentia, quarto de proprio, quinto de accidente determinetur qui modus, & ordo procedendi ex hac data diuisione

Confutatio secundi modi, Scoti imitatus est Aristotelẽ.

Tertius modus & verior.

Quid sit prædicari in quid, & hoc est dupliciter.

Prędicari ĩ quale dupliciter.

uisione colligitur. Apparet etiã ex hac data diuisione ordinationis ratio. Nam prius de genere, quam de specie dicendum erat; & prius de differentia, quam de reliquis duobus vniuersalibus. Ratio, quia modus prædicandi in quid per modum essentiæ subsistentis, præcedit modum prædicandi in quid per modum totius essentiæ, modus autem prædicandi in quid præcedit modũ prædicandi in quale: modus prædicandi in quale essentialiter præcedit modum prædicandi in quale accidentaliter: modus autem prædicandi conuertibiliter pręcedit modum prædicandi in quale accidentaliter in conuertibiliter. Præterea ista diuisio est optima: quia per diuisionem hanc vniuersalium facile inuenire poterimus perseitatis modos. Vbi est aduertendum, quod tria vniuersalia pertinent ad primum modum dicendi per se. Nam genus, siue animal, quod est primũ vniuersale positum à Porphy. est prędicatum per se. Nam homo est animal, propositio est per se, quapropter prędicari in quid essentialiter, & quidditatiuè, vniuocè, & per se in primo modo pro eodem suscipio. Predicari nãque in quid est prędicare quidditatẽ, quæ quidditas ad primum modum dicendi per se pertinet, licet impropriè: tamen dicendo, Sor. est homo, cum hæc ad demonstrationem vniuersalem non ingrediatur, licet ad particularem, & ideo licet hęc propositio. Sor. est homo, non pertinet ad primum modum dicendi per se immediate, põt tamen pertinere mediatè. Differentia verò, quæ est tertium vniuersale positum à Porphy. pertinet ad primum modum dicendi per se. Nam est pars diffinitionis: prædicatur tamen in quale essentiale: & ideo prædicari in quid, & in quale essentiale per-

Nota ordinem procedendi.

Modus prædicandi in quid pcedit modum prædicandi in quale.

Tria vniuersalia pertinent ad primum modũ dicendi per se.

Prædicari in quid est prædicari quidditatem.

Differentia pertinet ad primũ modum dicendi per se.

pertinet ad primum modum. Quartum vniuersale pertinet ad secundum modum dicendi per se. Nam illud est propria passio, quæ ad secundum modum pertinet, sicut patet per philosophum, Lincō. & Sco. Quintum uniuersale pertinere potest ad quartum modum per se, sicut superius dictum est, vt homo albedine est albus. Propterea bene dixerunt exponentes Porphy. ꝙ hęc doctrina valet ad artem demonstratiuam: quare hec diuisio cœteris pręferenda est.

Propria passio pertinet ad secundum modū dicendi per se.

Circa literam est illud in primis obseruandū, ꝙ Sco. dicit ibi, pręдicari in quid est pręдicare essentiam subiecti per modum essentiæ. i. per modū subsistentis, & non denominantis. Modo hic est dubium, quō genus prędicat essentiam per modum essentię subsistentis? Vbi est notādum, ꝙ hoc declarari potest per illam famosam propositionem, q̄ habet Comment. ꝙ materia substentat formam in ratione subiecti: ratio q̄a materia est basis, domicilium, hospitium, receptaculum, & substentamentum omnium formarum naturalium, forma vero substētat materiā in ratione complementi, pro quanto appetitū eius complet, & perficit. Recte igitur dicit Scot. iuxta doctrinam Auer. Nā genus sumitur à materia, sicut a parte, dicit Porph. cap. de differētia. Cū igitur genus prędicet essentiam, quę est loco materię; & materia sit per se subsistens, siue substentaculum formarum, recte dicit Sco. quod p̄dicat essentiā per modum essentię subsistentis, siue substentātis. Est insuper hic aduertendum, quod licet genus prædicet partem essentię, non tamen per modum partis: quia pars de toto nō prędicatur in recto: sed predicatur per modum totius: & ratio huius est, sicut clarius audituri

Litera Doctoris.

Quid sit prædicare essentiam per modum essentiæ.

Primo physi. cō tex. 70. Materia substētat formam in ratione subiecti.

Genus sumitur a materia.

eſtis in c.de gñe. Nã animal licet dicat partē materialē exiſtentem in homine: tñ quia prædicatur in recto,& pdicatur in concreto; & de ratione cõcreti eſt,ꝙ det intelligere totum: & ideo prędicatur per modum totius;genus igitur prædicat eſſentiam ſubiecti .i.ſpeciei,quæ reſpectu animalis in propoſitione ſubiectum eſt per modum eſſentiæ ſubſiſtentis, ſiue ſubſtentantis: quia illa eſſentia materia eſt,vt dictum eſt, & non per modum denominantis; denominare aũt eſt formæ ſubſtãtialis perficientis materiam,aut eſt formæ inhærentis. Cum igitur materia neutro modo forma eſſe poſsit, denominare non poterit. Propterea bene dixit Sco.in tex.ꝙ prædicat eſſentiam ſubiecti,ſiue ſpeciei per modum ſubſiſtentis,& nõ denominantis. Dicit inſuper,ꝙ genus dicit partem eſſentiæ ſpeciei, & non totam eſſentiam ſpeciei. Nam ſi diceret totam eſſentiam ſpeciei, ergo ad diffiniendam ſpeciem ſufficeret genus, & ſuperflueret differentia. Primum autem eſt inconueniens, quia hoc deſtrueret proceſſum, philoſophi.7.Metaph. Vbi narrat varios diffiniendi modos. Quidam enim diffiniebant per materiam tantum: quidam per formam tantum: & hos reprobauit philoſophus: ſic etiam ſi genus diceret totam eſſentiam ſpeciei, veniret cum cæteris redarguendis: quidam autem diffiniebant per materiam,& formam ſimul,ſicut erat Architas Tarētinus: & hos plurimum laudauit philoſophus. Quare genus non dicit totam eſſentiam ſpeciei.

Genus prædicat eſſentiã ſubiecti id eſt ſpeciei.

vide textũ Doctoris.

Septimo Metacontex.

Varij diffiniendi modi.

Opinio Architatarentini.

Amplius notandum eſt illud,quod dicit Scot. quòd ſpecies prædicat totam eſſentiam ſubiecti; Vbi eſt aduertendum, quod ſubiectum ſumitur alio modo, quàm accipiebatur ſuperius. Nam ibi accipiebatur pro ſpecie: hic verò pro indiuiduo,

Quomodo accipitur ſubiectum.

duo,& inferiori: quia species dicit totam essentiã subiecti.i.sui indiuidui,& inferioris. Probat autem Sco.hoc,ꝙ species dicat totam essentiam indiuidui: quia si indiuiduũ est aliquid, sup.tu essentiale preter essentiam suæ speciei,ergo indiuidua essentialiter differũt, ergo species formaliter in illa diuiditur,ergo indiuiduum esset diffinibile. Hæc autem consequentia trium consequentiarum est omnino falsa, quia indiuidua non distinguuntur essentialiter: sed tm̃ materialiter. Et in hoc philosophus commẽdauit plurimum Platonem,qui inter indiuidua nõ posuit ordinem essentialem;sicut etiam inducit Sco.in quarto quolibet in principio. Præterea falsum est,ꝙ species formaliter diuiditur, hoc est ꝑ differẽtias formales,& quidditatiuas. Nam species ipsa non descendit in sua indiuidua,nisi per differentias materiales. Descendit namq; in Sorte per sorteitatem,in Pla.per Platoneitatem. Preterea falsum est, quod indiuiduum possit diffiniri iuxta illud 7. Meta. Solius speciei specialissimæ est diffinitio: non igitur indiuiduorum: Et ita patet falsitas cõsequentiarum. Deduco consequentias. Nam si in indiuiduo esset aliqua essentia præter essentiam suę speciei: certum est,quod illud indiuiduum esset una species: & cum illa essentia,quæ est in vno indiuiduo, non possit esse in alio; sed est alia,& alia: cum quælibet natura sit communicata suis indiuiduis pro sua diuisione, atque pro ratione: sequitur quod ista duo indiuidua per duas essentias,siue per duas differentias possent essentialiter differre. Præterea ab illa essentia, quæ est in vno indiuiduo, ut puta in Sor. accipitur vna differẽtia: & ab alia essentia reperta in Pla.sumit̃ alia

Species dicit totam essentiam indiuidui.

Indiuidua non distinguũtur essentialiter, sed materialiter.

Teste Platone inter ĩdiuidua nõ datur ordo essentialis.

Vide etiam Scotum in quolib. q.4.

Species ipsa nõ descẽdit in sua indiuidua, nisi per differẽtias materiales.

Septimo Meta contex.50.

Deduco consequentias.

differentia; vbi autem est essentia, & alia, differentia formalis, ibi potest esse diuisio formalis; & ita species formaliter diuiduntur i sua indiuidua. Præterea posset etiam diffiniri. Nam vbi est essentia, & differentia, ibi potest esse diffinitio, ut patet. Preterea est aduertendum circa illud, quod dicit Sco. quod differentia predicat essentiam sui subiecti, idest speciei per modum denominantis. Vbi est aduertēdum, quod differentia bene potest predicari in quale substantiale, siue essentiale, quia differentia quinto Metaphysi. est qualitas: & quia differentia est qualitas, habebit proprium qualitatis, ergo merito poterit differentia in quale predicari. Et quia duplex est qualitas, quędā substantię, quędam accidentis; ideo bene poterit prædicari in quale substantiale; poterit etiam predicari per modum denominationis, & non per modū per se stantis. Secundo, quia forma est qualitas, & cum differentia sit forma, ergo qualitas recte poterit denominari; & cum de ratione formę sit non per se subsistere: sed esse in alio, & in materia: ideo recte predicatur per modum denominantis, & non per modum subsistentis. Sed quæ est ratio, ꝙ species magis prædicatur in quid, quam in quale, cum ipsa species includat in se quid, & quale. s. genus, & differentia? Dico, ꝙ ratio est, quia ipsa species habet rationem materialis; & de ratione materiali est p̄dicati potius in quid, quā in quale. Patet igitur quid sit dicendum quātum ad determinationem quæstionis.

Vbi est essentia & differentia, ibi potest esse definitio.

Quinto Meta. contex. 19.

Duplex est qualitas.

Nota de specie cur magis in quid quam in quale prædicetur.

Quærebatur, an quinque tantū essent uniuersalia: introducti fuerunt tres modi dicēdi, duobus obiectis, tertium sibi tanquam proprium, & familiarius, p cōclusione retinuit, superest in p̄sē

tiarum

tiarum respondere ad argumenta.

Ad primum argumentum, negatur consequẽtia. Nã licet quatuor sint prædicata posita a philosopho primo Topic. Non propter hoc ponenda sunt quatuor vniuersalia in hoc libro: quia alio modo philosophus sumpsit sufficiẽtiam, & numerum prędicatorum; & alio modo accipit ipse Porphy. sufficientiam.

Ad primum argumentum. Primo topicorum. cap. 3.

Ad probationẽ per idẽ patet rñsio; pro vlteriori declaratione istius argumenti Scotus multũ laborat, & dicit, ꝙ philosophus diuersificat, siue diuersitatem prędicatorũ sumit penes hoc, s. prædicare essentiam, vel non prædicare essentiam; vel non prędicare conuertibiliter, & prędicare conuertibiliter. Vnde quatuor sunt prædicata Topica, genus, diffinitio, proprium, & accidens. Vnde sufficientia sic sumitur. Nã oẽ prædicatum aut prædicat essentiã, aut non prædicat essentiã; si prædicat essentiã, est genus, & diffinitio: si non prędicat essentiam, sic est propriũ, & accidens. Rursus si prædicat essentiam, aut conuertibiliter, & sic est diffinitio: aut nõ cõuertibiliter, & sic est genus, si nõ prędicat essentiã, hoc dupliciter, aut cõuertibiliter, & sic est propriũ, aut non conuertibilter, & sic est accidens. Ecce igitur ꝙ philosophus in topicis sumit sufficientiam prędicatorum penes prædicare esentiam, & non prędicare essentiam; & penes prędicare conuertibiliter, & non conuertibiliter. Et ideo in topicis non possunt assignari, nisi quatuor ꝓdicata tantum. Hic autem licet Porphy. considerate vniuersalia inquantum prędicabilia, non tamen sub illa ratione, sub qua philosophus considerauit in topicis: sed sufficientia uniuersalium sumpta est penes hoc s. prędicari in quid, vel in

Quatuor sunt prædicata topica.

Arist. primo topicorum. ca. 3.

quale, vt dictum est. Et quia vniuersale sic enumeratum per prędicari in quid,& in quale spargitur, atque diuiditur in quinq; vniuersalia: ideo Porphy. posuit quinque vniuersalia, siue prędicata. Sed potest esse modò dubium; Quare philosophus non posuit, neque connumerauit inter prędicata topica differentiam,& speciem? Præterea quę est causa, ꝙ Porphy. inter sua vniuersalia nō enumerauit, neque collocauit diffinitionem, sicut fecit philosophus in topicis? Ad has dubitationes respondet Sco.& ait, quòd ista est ratio diuersitatis, quia differentia non ponitur enumerata inter quatuor prędicata topica, quia reducitur ad genus. Nam sicut genus predicat essentiam alicuius speciei non cōuertibiliter: ita etiā differentia. Præterea sicut genus prędicatur de pluribus differentibus specie, sic differētia intermedia prędicatur de pluribus differentibus specie. Et ideo per consimilē modum prędicādi meritò reducitur ad genus. Pręterea differentia vltima, vt specifica, quę cōuertitur cum specie, reducitur ad diffinitionem: & hoc propter consimilē modum prędicandi. Nam sicut diffinitio prędicatur conuertibiliter de diffinito: sic & vltimā differentia. Præterea sicut diffinitio prędicatur de pluribus differētibus numero. Ita etiam & differentia vltima. Vbi est aduertendum, ꝙ Scot. ponit hic vnum fundamentum suum, ꝙ in composito dantur plures formæ, & in hoc contradicit Tho. tantū vnicam formam ponenti in composito, & sicut in composito sunt plures formę. s. intermedię, & forma vltima: ita etiā datur duplex differentiā intermedia, quę sumitur à forma intermedia, & datur differētia ultima, & specifica, quę sumitur ab vltima forma specifica reponente

Dubium. Dubitatio, cur non enumerauit inter prædicata differētiā, & speciem.

Cur definitio non ponitur. Responsio Scoti.

Differentia reducitur ad definitionem.

In cōposito dātur plures formæ.

Duplex differētia.

te

te speciem in vltimo esse specifico. Pręterea quia Sco. loquitur de conuertibilitate, est notandum, quòd triplex est conuertibilitas: quædam est diffinitionis cum diffinito, & ista resultat ex completa, & totali identitate eorum; secunda est conuertibilitas passionis cum subiecto, & ista consurgit ex reali, & necessaria inhærentia passionis ad subiectum: tertia conuertibilitas est vltimæ differentiæ cum specie sua, & ista emergit ex ultima actualiter specifica ipsius formę specificę. Patet igitur, quare differentia non est connumerata inter prędicata topica. Sed quę est ratio, quòd species etiam non est collocata inter prędicata topica? Ad hoc dicit Sco. ꝙ fuit propter hoc, quia species reducitur ad diffinitionem, cum solius speciei sit diffinitio. Potest etiam dici, ꝙ non sit connumerata ibi, quia species reducitur ad ipsum genus propter consimilem modum prędicandi, quia tam genus, quàm species de eo, de quo deducuntur, prędicantur in quid essentialiter non conuertibiliter. tertio potest dici, quòd ob cā causam species ibi posita nō fuit, quia species in propositione magis habet rationem subiecti, quàm prædicati, neque locari inter prędicata. Ad illud, cur diffinitio non fuit connumerata hic a Porphyr. Respondet Scot. ad hoc, quia diffinitio non habet vnum modum prędicandi in quid, vel in quale, sicut habent ista quinque vniuersalia, & propter hoc non est connumerata inter prędicata Porphyriana. Et ita patet ex his omnibus, quare non possunt esse quatuor vniuersalia, nec tria, nec sex: sed tantùm quinque: & ita ad argumentum primum.

Triplex est conuertibilitas.

Cur differētia nō numeratur cū prædicatis.

Cur species nō numeratur cū prædicatis.

Cur definitio nō numeratur inter prædicabilia.

Arguitur secundo sic. Quot modis dicitur vnū oppositorum, tot modis dicitur, & reliquum. ista

Arguitur secūdo principaliter.

Sensus istius propositionis. est propositio famosa: sed singulare, & vniuersale sunt opposita, & singularia sunt infinita, ergo & vniuersalia sunt infinita, ergo non tantum quinque. Ad hoc argumentum Sco. exponit illam auctoritatem famosam, & dat bonum sensum, quæ sic intelligitur. Quot sunt significata vnius oppositi, tot sunt significata alterius oppositi, si secundum omnem significationem operantur ad inuicem. Vult dicere, si vnum oppositorum est æquiuocum, & significat duo, vel tria, vel quatuor significata, tot significata dicitur habere alterum oppositum: at non est intelligenda propositio, quod quot sunt opposita, siue indiuidua vnius oppositi, tot dicuntur alterius oppositi. Nam certū est, quòd rationale, & irrationale sunt opposita, & tamen non sunt tot supposita naturæ humanæ rationalis, quot sunt supposita naturę irrationalis, cum illius ferè infinita sunt supposita.

Tertio arguitur. Arguitur tertio sic. Indiuiduum est vniuersale, ergo datur sextum vniuersale: probatur antecedens: omne illud, quod prædicatur de pluribus, est vniuersale: indiuiduum prædicatur de pluribus, vt patet, ergo probatur consequentia: quia non est aliquod istorum quinque, sicut per inductionem patet. Ad istum argumentum dicit Sco. concedendo antecedens, quod indiuiduū est species intentionis secundæ, & non est species vniuersalis, quod est genus ad hæc quinque: & ita non facit sextum vniuersale. Vnde ista propositio, indiuiduum est species, est prędicatio modalis. Possumus etiam dicere, quòd hic loquimur de vniuersali applicabili primæ intentioni cognitæ, & non secundæ intentioni, sicut est in proposito.

Quartum principale. Arguitur quarto sic. Ens est vniuersale, ergo datur sextum vniuersale: antecedēs probatur, il-

lud

lud ꝙ prędicatur de pluribus est vniuersale (ista est diffinitio vniuersalis:) ens prædicatur de pluribus, vt patet: ergo est vniuersale, probatur consequentia. Nam sequitur, ens est vniuersale, & nō est aliquod istorum quinque, ergo datur sextum vniuersale. ꝙ ens sit vniuersale, probatum est, ꝙ aūt ens non sit aliquod istorū quinque, probo ꝑ inductionę. Nam ens non est genus, hoc patet de mente philosophi. 3. Meta. Nec etiam est species: probo quia si cōcedis, ꝙ ens est species, ergo ens habebit genus: probo hanc consequentiam, quia species supponitur generi. cōsequēs est contra Auic. dicentem nihil latius ente, nihil cōius ente, nihil est, qđ subterfugiat rōnem entis: si igit ens esset species, & species non posset esse sine genere, ergo habebit supra se genus, si habet supra se genus, ergo nō est oībus cōius. Nec ens est differentia: Nec proprium, nec accidens. quia illa tria vniuersalia prædicantur in quale, sicut patet per Porphy. sed ens prædicatur in quid de omnibus, vt patet 8. Meta. Ad hoc argumentum primo nego antecedens, quia illud est vniuersale, quod est vniuocum, modo eius non est vniuocum, sed ęquiuocum per Porphyr. capitulo de specie. Si quis omnia entia vocet, ęquiuocè, inquit, nuncupabit. Et ita nego, quod sit vniuersale, quia est æquiuocum. Contra, concedatur tibi, quòd ens secundum totum ambitum, & indifferentiam, & latitudinem eius ad substantiam, & accidens scilicet sit ęquiuocum. Ego constringo te ad accipiendum ipsum ens non pro toto ambitu suo, & tota sua communitate; sed accipio ipsum ens pro vno significato, & descendo ad significatum substantiæ, quod quidem significatum est præstantius significato accidenti. Certum est, quod

Tertio Meta. Meta. 10.

Secūdum Auicennam nihil latius ente.

Octauo Meta. tex. cō. vltimi.

Responsio ad quartum principale.

Vtrum ens pro significato substantiæ sit vniuocum.

ens in genere substantiæ est vniuocum,& prædicatur de plurib.ergo est vniuersale,& non est aliqđ istorum quinq; vniuersale, ergo dabitur sextum vniuersale. Et ita redit primũ argumentũ.

Scotus quæstionis corpus defendit.

Ad istã instantiam. Sco.velut optimus athleta defendit quæstionis corpus ab argumentantium ictibus; & dicit,negando, quod ens in genere substantiæ sit uniuocum; sed ego teneo,ꝙ sit æquiuocũ adhuc in genere substãtiæ ad tria, hoc est ad genus generalissimũ,quod est substãtia ad suas differẽtias diuidẽtes illud genus,sicut corporeum & incorporeũ: si dicas mihi,nego: ego probo, dicit Scot.Nam diuisio entis per totum, & partes est diuisio æquiuoci in ęquiuocata. Modo quia ens respectu existentium in secta linea prædicamentali est totum: & respectu lateralium est pars; Ideo non dicitur secundum idem nomen,& eandem rationem, ergo erit ęquiuocum ad illa tria.Præterea Sco. assignat rationem dicens, quia impossibile est aliquod vniuocum prædicari per se,& in primo modo de speciebus,& differentijs.Nota illum locum;vult dicere Sco. quod est impossibile aliquid prædicari vniuoce, & in primo modo de speciebus, & differentiis;vt puta de homine,de rationali,& irrationali.Prĕterea est impossibile,ꝙ aliquod p̄dicetur vniuoce de duabus differentiis oppositis per aliquam differentiam superiorem, quia tunc sequeretur hoc inconueniens, quod illæ differentiæ opposite,& inferiores essent species: & ita differentia cõstitueretur perdifferentiam, & ita processus in infinitum: sequeretur etiam, quod differentia superior esset genus: & ita differentia diuideretur per differentiam, ꝙ est impossibile.Vult ergo dicere Sco.in summa, ꝙ ens

Impossibile est aliquod vniuocum prædicari per se, & in primo modo de specieb.& differentiis, vel de rationali & irrationali.

non

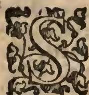
nõ est vniuocum in genere substãtiæ, & hoc est verum logicè loquendo, secus autem Metaph. Et ita ens non potest prędicari vniuoce per substantiam de corporeo, & incorporeo; ratio, qa conceptus entis non includitur essentialiter, & quidditatiue in istis differentiis oppositis: quia tales sunt simpliciter simplices: ideo nõ possunt includere aliquod predicatum quidditatiuum, & in quid dicibile de eis. Præterea si fingatur aliqua differentia superior ad corporeum, & incorporeum, ex quo illa differẽtia superior, quæ gratia exempli, sit a non prædicatur vniuoce de differentijs oppositis, & inferioribus; nec etiam prædicabitur ipsum ens. Nam si differẽtia superior vniuoce prædicaretur de istis inferioribus, illa superior esset genus, & inferiores essent species. Et ita patet, quod ens in genere substantiæ acceptum non esset uniuocum; & ita non dicitur esse vniuersale: & consequenter non dabitur sextum vniuersale: Et ita stat prima solutio in suo uigore. firmat autem hoc authoritate Auic. dicẽtis, quod tria sunt prima entia in quolibet, scilicet, substãtia, corporeum, & incorporeum; & tamen non sunt tot prędicata, siue prędicamenta; ratio, quia duæ coordinationes laterales differentiarum reducuntur ad coordinationem specierum, sicut indirectũm reducitur ad directum. Et ita patet solutio ad quartum argumentum.

Ens nõ est vniuocum in genere substantiæ.

Opinio Auicennæ.

QVAE-

QVAESTIO XIII.



TATVIT Philosophus à communioribus inchoandum esse, cui adhærens sententia Auer. primo Phys. Quod pars cõis est prior partibus propriis: ratio autem huius processus est, s'm Auer. vbi supra, quia cõmunis est notius naturaliter proprio apud nos. Præterea hoc ideo ĩstitutum est, ne idem in disciplina pluries frustra repeteretur. Scotus aũt Peripateticæ sectæ obseruator id in suis vniuersalibus obseruare enixus est, ne Peripatetica videretur prẹterire instituta. Disputauit igitur in primis eas quẹstiones, quæ toti logicæ, & vniuersalibus sunt cões, cuiusmodi sunt illæ tres primẹ. Disputauit secũdo eas qõnes, quẹ cões sunt, atque ad vniuersale ipsum pertinẽtes, quẹ nouem sunt in prẹcedẽtibus lectionibus declaratẹ. Nunc Scot. descendit ad speciales qõnes, & proprias, circa unũmquodq; quinque vniuersalium. Et primo descẽdit ad disputandũm circa ea, quẹ à Porphy. in cap. de genere ponuntur. At quia Porphy. ipse in cap. de genere secunda generis acceptione dixit, quòd locus, siue patria est principiũ generationis, quemadmodũ & pater: Ideo, vt illud quod à Porphy. dictum est in textu clarius elucescat, sub quẹstionis forma sic quẹrit.

Primo physic. contex. 4.

Scotus Sectẹ peripateticæ obseruator.

An locus sit principium generationis, quemadmodum & pater? Quid sit locus, describitur à philosopho. 4. Physic. Nam ipse est vltimum corporis continentis immobile primum, quod illud secundum expositores intelligi debet de loco materialiter sumpto. Locus. n. quandoque accipi potest pro corpore continente, siue locãte, sicut

Quarto physic. contex. 41.

Locus accipitur pro corpore continente.

ſicut aer eſt locus aquę: Poteſt etiam interdum accipi pro vltima ſuperficie corporis continentis, ſicut ſępe accipit philoſophus. 4. Phyſ. Poteſt inſuper accipi pro reſpectu continentis ad contentum, & locantis ad locatum; pōt etiam accipi pro aggregato quoddam, hoc eſt, pro loco, ſiue uere affecto benigno, elementi ſyderum illapſu cum qualitatibus actiuis, & paſsiuis, & ſic accipitur hic. An locus ſic captus ſit principium, quē admodū, & patere? Generatio quid ſit? ex his patet quæ a philoſopho & Auer. 5. Phyſ. dicuntur. Eſt. n. generatio proceſſus de non eſſe ad eſſe: ſicut per oppoſitum corruptio eſt de eſſe ad non eſſe. Quid ſit autem principium, illud colligitur ab Auer. Nam principium; dicitur de cā efficiente, & extrinſeca; cā uero de cā finali, elementum autem de cauſis intrinſecis. ſ. de materia, & forma. Vbi eſt aduertendum, quod ly principiū poteſt dici de qualibet cauſa; Nam quælibet cā eſt principium. Applicatur tñ efficienti. Nam cauſa efficiens videtur commodius habere rationem principiandi, cum illa iuxta philoſophum 2. Phy. ſit principium vnde motus in rebus naturalibus. Quemadmodum, dicitis, ꝙ dictio ſimilitudinaria. Nam hęc dictio (quemadmodum) vbicūque inter aliqua intercipitur illorum ſimilitudinem ponit. Quid ſit pater. Pater. n. relatiuū eſt, cuius correlatiuum eſt filius. Vnde pater nō dicit vnum per ſe conceptum, ſed dicit quoddā aggregatum ex rebus diuerſorum generum. Nā conflatur ex abſoluto & reſpectiuo. propterea formalizantes recte dicunt, quod eſſentia diuina non prędicatur per ſe de patre; iſta propoſito: pater eſt eſſentia, non eſt per ſe; ſed identica dicenda eſt. Patet igitur titulus quæſtionis cum illius

Locus accipitur pro vltima ſupficie. 4. phyſic. contex. 41.

Locus accipitur pro aggregato.

Quinto phyſic. contex. 4. & ſequentibus.

Quinto Meta. in principio: & primo phyſ. cōmento primo.

Principium poteſt dici de qualibet cauſa.

Secundo phyſ. contex. 29.

Quid ſit pater.

Vide formalitates Scoti.

illius continuatione.

Arguit Doctor.

Arguit nunc Doctor. Pater est principium generationis per se, locus est principium generationis per accidens, ergo locus nõ est principiũ generationis, quemadmodũ & pater; consequẽtia patet, quia per se, & per accidens non similitudinem, sed dissimilitudinem pariunt; antecedens quo ad ambas partes patet; Nam pater est per se principium generationis; q͂ aũt locus sit per accidens principium generationis, quia locus non mouet per se, quia immobile primò, vt patet ex diffinitione loci, ergo neque per se causat, sed per accidens. Prçterea si locus sit per se cã generationis, ergo tẽpus erit ẽt per se principium, & causa generationis; consequens est falsum, ergo illud ex quo sequitur; quia tempus nõ est cã generationis, sed corruptionis, sicut patet. 4. Physi. Tempore.n.omnia tabescunt; Probatur consequentia, quia tempus est ita mensura extrinseca sicut locus; & ita si locus est per se cã generationis, esset ẽt, & tẽpus, quod est falsum.

Locus nõ mouet per se.

Tempus nõ est causa generationis, sed corruptionis. 4. physic. contex. 117. In oppositum.

In oppositum est Porphy. autoritas. cuius uerba cum sint ad peripateticorum instituta conformia, non debet esse circa fidem; Et ita quæstio remanet dubia. Quçstio hçc à Scoto ipso dissoluitur beneficio inducendç demonstrationis. Vbi est aduertẽdũ secundum Scot. hic, quod similitudo inter locum, & partem attendi potest penes duo: Primo.n.potest attendi penes genus causç efficientis, & sic tam locus quam pater est principium generationis. secundo potest attendi penes modum causandi: & sic hçc attenditur dissimilitudo. Nam pater est principium generationis, secundo Physi. sol, & homo generant hominem: per solem non intelligas solum plane-

Similitudo quo ad duo attenditur. Primo.

Secundo Physi. contex. comm. 69.

planetam illum: sed totum syderum illapsum, p hominem causam particularē subaudire oportet, cuiusmodi pater, aut mater est, quia pater erit causa per se: locus erit causa per accidens, locus coadiuuat ad primordialem rerum generationem. Et etiam causa efficiens per accidens, pro quanto rem ignotam loci benignitatem con seruat: coadiuuare autem, & conferre ad efficiē tis causæ gradum reducuntur, sicut ex secundo Physic. extat vobis declaratum, quòd autem hæc loco sint tributa, experientia huic negotio opitulatur. Nam res naturalis in locis propriis conseruantur, quàm in alienis: & hoc raró coegit op positum, hinc est, ut propter loci benignitatē in quibusdam mundi climatibus oriuntur leones, & in quibusdam non: in quibusdam verò regionibus homines nascuntur tincti coloris: vnde tricentana prouincia nomen accipit. hinc medicorum consilium emicuit, vt ægrotus in externa regione detentus, antequam mori contingat, vt ad propriam prouinciam, seu patriam deferatur, prudenter persuadet. Erit ergo hoc verum, locum esse causam per accidens effectricem in generatione rèrum. Et ita patet solutio ad hanc breuissimam quæstiunculam.

Secundo physi cōtex. 33. & 5 Meta. cōtex. 3 & alibi sæpe Buffali, Lacertæ, Scorpiones, Cimices, & huiusmodi [illegible] non reperiuntur, & multę Herbæ ibi reperiuntur, quę in Italia non inueniuntur.

Primum argumētum solutionem nullam petit, quia currit cum sua distinctione.

Ad secūdum quod dicebatur: si locus est causa per se generationis, ergo & tempus: nego consequentiam: probo, dicebat ille, quia uterque est mensura extrinseca. Ad hoc dico, quòd duplex est mensura; quædam est intrinseca, & hæc potest variari tripliciter, quia aut est mensura secū dum unam dimensionem, & sic est linea, aut est mensura secundum duas dimensiones, & sic est

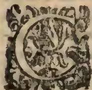
Duplex est mēsura, intrinseca, & extrinseca.

super

superficies: aut ſm tres, & ſic eſt corpus. Alia eſt mẽſura extrinſeca, & hæc adhuc eſt duplex, q̃dã eſt menſura permanentium. & ſic eſt locus, aut mẽſura ſucceſsiuorum, & ſic eſt tẽpus. Quare cõ ſequentia illata nõ ſequitur, q̃a diuerſimode locus, & is ſunt menſuræ, vt dictum eſt. Et ita finis.

Mẽſura extrinſeca duplex.

QVAESTIO XIIII.



Cõtinuatio ad præcedentia.

CIRCA hãc diffinitionem generis, quæ eſt iſta, genus eſt illud, quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in quid. Vnde circa hãc dubitationem, & quæſtionem, primo obſeruanda eſt continuatio ad præcedentia, Ratio igitur iſtius continuationis, & ordinis eſt, quia prius erat dicendum de vniuerſali in communi, quam de partibus eius ſubiectiuis: ratio eſt, quia uniuerſale in communi reſpectu partium ſubiectiuarum eſt prædicatum quidditatiuum, & genus cadens in diffinitione vniuſcuiuſque vniuerſalis. Et ideo nullum quinque vniuerſalium perfectè ſciri poterit, nec pars ſubiectiua aliqua vniuerſalis, niſi prius ſciretur ſua pars diffinitiua, cuiuſmodi eſt vniuerſale in communi. Quare meritò prius tractauit de vniuerſali in communi, quàm de eius partibus ſubiectiuis. Inter autem partes ſubiectiuas prius tractandum erat de ipſo genere, quam cæteris uniuerſalibus: tum quia illud fungitur officio materiæ: tum quia eſt maioris ambitus; tum quia ſpecies non poteſt perfectè ſciri, niſi ſciatur prius, & genus, ſicut dicebat Porphyr. oportet in utrorumque rationibus &c. De genere autem dictũ eſt tres eſſe acceptiones, ſiue ſignificationes. Modo

Ratio cõtinuationis.

Cur prius de genere quàm de cæteris ſpeciebus.

do quia dubitandum est circa secundam acceptionem generis;merito dubitãdum erat circa tertiam assignationem generis, & circa tertiam acceptionem generis prius dubitãdum erat circa diffinitionem ipsius generis,quàm circa partes diffinitionis. Verum quia genus est concretum: & quia quodlibet cõcretum potest accipi tribus modis:ita etiam & genus.Primo enim potest accipi pro denominato, siue pro prima intẽtione,ut puta pro animali: secũdo potest accipi pro formali,pro denominante, siue pro secũda intentione: tertio potest accipi pro aggregato ex utrisque.Quare merito hic cadit dubitatio, & quæstio supra generis diffinitionem.

Concretum potest accipi trib. modis.

An diffinitio generis data pertineat ad rem primæ intentionis?vel ad secundam intentionẽ?. ſ.An diffiniatur ipsum animal, cui applicatᷓ hæc intentio generis, quod quidem animal est res? An diffiniatur intentio,quę applicatur animali, sicut est hæc intẽtio,genus? De tertio,siue de aggregato ex vtrisque non licuit hic mouere quæstionem:quia hoc nobis,tanquam per se notum patet ex 7. Metaphy. Nam sicut ens per accidens nõ est scibile,ita nec diffinibile.Et ita patet optima continuatio,& ordo ad præcedentia.

Sensus tituli.

Septimo Meta. cõtex.4.5.& 6.

Quæritur primo,quid hic. ſ. in hoc capitulo diffiniatur, intentio, an res? Quid sit intentio, scio uos non latere: scio enim nos scire diffinitionem esse sermonem indicãtem essentiam rei: scias etiam veteres tripliciter diffinire, quidam diffiniebant per materiam tantum:qui eam per formam tantum:& hos plurimum commendauit philosophus. Quare merito Architas prioribus philosophis præferendus erat.omnis igitur diffinitio ex genere,& differentia constat.Et ita,

Veteres Philosophi tripliciter diffiniebãt.

recte quæritur hic, quid hic diffiniatur. Quid sit intentio, & res, ex prioribus est declaratum.

Primum argumentum ante oppositum.

Arguit igitur Scot. probando, ꝙ hic secunda intentio non diffiniatur: quia illud hic diffinit̃, quod prædicatur in quid de re: patet, quia hoc ponitur in dffinitione generis; sed nulla intẽtio prędicatur in quid de re; probo, quia nullum accidens prædicatur in quid de re; omnis secunda intentio est accidens, ergo nulla secunda intentio prędicatur in quid de re.

Ad oppositum Per hoc argumentum probat̃ quod hic diffiniatur intentio.

Ad oppositum logicus tm̃ debet diffinire illud, quod per se considerat, sed illud per se consideratũ est intentio, ergo illa tm̃ debet diffiniri, si sic, ergo non res maior: probatur, qm̃ quicq̃d diffinitur ab aliquo, cognoscitur ab eo ſm suũ quod quid est. i. ſm suam diffinitionem: ita & cognoscitur per se. probatur minor. s. quod a logico per se consideratus, est intentio: probo, quia illud ꝙ primo cõsideratur a logico est aliquod vnum commune hábẽs vnum intellectum, s. habens per se vnum conceptum: ratio, quia si non haberet per se vnum conceptum, sed esset aggregatum ex diuersis conceptibus, esset ens ꝑ accidens; & consequenter non esset scibile: tunc stãte hoc fundamento. s. quod consideratur a logico per se, debet habere per se vnum conceptum, & intellectũ. Quęro quod est illud? si dicas mihi, quod est res. Cõtra ergo logicus erit artifex realis, cõsequens est falsum; probatur consequẽtia, quia tũc in casu denominaretur, & diceretur, a primo considerato in logica, quod esset res secundũ te, ergo artifex realis; si dicas, quod illud consideratum habens per se coneeptum vnum est secunda intentio. Ego habeo, quod quæro: & per hoc argumentũ ꝓbatur, quod hic diffiniat̃

secun-

secunda intentio.

Circa hanc quæstionem sic Doctor se habet. Nam primo refert vnam opinionem falsam, secundo inducit opinionem propriã, secũda ibi, Dicendum igitur. Pro intelligentia faciliori eorum, quæ dicuntur in corpore totius quæstionis est diligenter obseruandum, ꝙ ista possunt sic ꝑ ordinem considerari. Primo .n. potest considerari res in se. Nam considerare rem in se, est considerare eam ſm suam quidditatem, & essentiam, prout nullam hēt habitudinem ad intellectũ, neque ad secundam intentionem. Et sic in hoc omnes conueniunt; ꝙ res absolute simpliciter, & vt nullam habent habitudinem ad intellectum, & ad secundam intentionem, non diffiniũtur hic, sed ſm istã considerationem considerantur ab artifice reali: secundo potest cõsiderari ipsa res, vt stat sub habitudine ipsius secũdæ intẽtionis, siue vt habet habitudinem ad secundam intentionem, sic quod prostenitur ntentioni secundæ, est fundamentum secundæ intenttionis. Exẽplum, vt ego considero ipsum animal non in se absolutè; sed vt est fundamentum huius secũdę intentionis, quod dico genus, & considerando rem secundum hũc respectum, fuit opinio quorundam realium dicentium rem sub hac consideratione posse diffiniri. ratio istorum fuit, q̃a res à logico sic cõsideratur. s. vt hēt esse cognitũ apud intellectum, & vt est fundamentum secũdæ intentionis. Et tunc argumenta, quæ facta sunt in oppositum, omnia sunt pro hac opinione: & ideo non soluerentur; sed tenerentur tanquam concludentia verum apud illam opinionem. Argumẽtum tamen factum in oppositum negaret hæc opinio, quod secundã intentionem

Decisio q̃onis.

Quid sit considerare rem in se.

Exemplum.

Opinio quorũdam realium.

logicus per se cōsideraret. Et ita determinata esset quęstio apud eam: tertio potest considerari, vt quoddam aggregatum, quod est conflatum ex prima, & secunda intentione. Et tunc dicēdū esset secūdū omnē opinionē, ꝙ nullo modo tale aggregatum diffiniretur hic: quia sicut aggregati non est demonstratio, neque scientia, ita ēt nec simplicitas: quarto possumus considerare secūdam intentionem in abstracto Et hic est aduertēdum, ꝙ nullum abstractum istorum quinque uniuersalium potest dari per vnum nomē, sed oportet vti pluribus nominibus: Vnde hoc quod dico, genus est concretum, abstractū istius concreti generis, non est generalitas: quia abstractum generalitas est abstractum, huius concreti generalis. sicut ēt a simili dicimus: ꝙ specialitas non est abstractū huius concreti species, sed specialis: sed abstractum huius concreti species est intentio speciei. Modo dico ad propositum: ꝙ nulla opinio ponit, ꝙ secunda intentio in abstracto hic diffiniatur: ratio, quia secunda intenio in abstracto non dicit habitudinem ad primam intentionem, siue ad subiectum, & fundamentum; & ita non potest diffiniri: quia tunc periret illa propositio famosa Boetij, quod logica est de secundis intentionibus applicatis primis. Vltimo dico, quod secūda intentio potest recte diffiniri in concreto: quia ut sic cōcernit subiectū, & habitudinem ad illud quod habet: & sic diffinitur hic. Poterit esse igitur hæc cōclusio ad mētem Scot. tenenda in isto loco: tametsi res in se, & sub intentione, & aggregatum ex prima & secunda intentione, & secunda intentio in abstracto non posit recte diffiniri, secunda tamen intentio in concreto recte diffiniri poterit. Scot.

Genus est concretum.

Famosa propositio Boetij

Intentio generis abstractum.

Secunda Intentio in cōcreto potest definiri.

igitur reprobat in primis hoc in loco, ꝙ res, vt stat sub intẽtione nõ potest hic diffiniri, & ꝓbat sic, illud quod hic diffinitur, vt puta genus, vniuocè cõuenit rebus omniũ generum, ergo nulla res stans sub intẽtione, potest diffiniri hic: maiorem probat Sco. sic: quia omne illud, quod cõuenit pluribus secundum idem nomen, & eandem diffinitionem, conuenit illis vniuocè: sed genus rebus omnium generum est huiusmodi, ergo. minorem probat Sc. sic: quia si aliqua res stãs sub intentione conuenit rebus omnium generũ vniuocè, maximè esset ens: sed hoc est falsum impossibile propter duo, tum quia dictum est supra, quod illud est ęquiuocũ, ergo non est vniuocum, tum quia tantum vnum esset genus rerum, quod tamẽ est falsum. Circa propositiones argumenti ponderanda est illa particula (conuenit.) Vbi Sco. vult, quod genus conueniat rebus vniuocè, id est potest applicari vniuocè animali, quod est in genere substantiæ figuræ quæ est in genere qualitatis; colori, qui est in genere qualitatis, secundum idem nomen, & eandem diffinitionem. Potest enim secundum Scot. esse omnibus istis vniuocum prædicatum, quanquam proprie nõ potest vniuocè prædicari: quia sicut supra dictum est, non vera natura: nec secunda intentio de prima potest dici per se, & vniuocè, sed denominatiuè, ꝓp hoc notanter dixit Scot. conuenit, & non dixit, prędicatur. Prętereа ponderanda est illa particula, in qua dicitur (rebus omnium generum.) Nam intelligenda est pro generibus singulorum, & non pro singulis generum, seu generibus. est enim sensus, quod hæc intentio genus, potest applicari singulis, & diuersis prædicamentis. Nam potest applicari substantiæ

Reprobatio primæ opinionis.

Ponderatio illius particulæ conuenit.

Pro generibus singulorum, & non pro singulis generum.

tię, quantitati, qualitati, relationi, sed non potest applicari singulis generum. i. omnibus contentis in genere: ratio, quia hęc intentio genus, non potest applicari indiuiduo, nec speciei, nec differentiæ. Et ita patet declaratio illarum partium.

Responsio. Ad istud argumentum respōdet aduersarius, vbi dr̄, quæ respōsio stat in hoc, ꝙ secundum istā opinionem, licet res sub intentione diffiniatur, tamen non est illa res, quæ est vna vnitate vniuocationis: sed est illa, quæ est vna vnitate proportionis. & tunc genus applicàtum huic rei est modus, sub quo diffinitur illa res communis diuersis generibus. Circa hanc responsionem notate declarationem terminorum, qui vobis sint obscuri.

Quid vnitas propositionis. Vnitas proportionis est vnitas conformitatis, similiter se habendo: sicut se habet animal ad hominem, & ad Leonem; ita se habet color ad albedinem, & nigredinem, sicut se habet substātia in suo gn̄e ad sua inferiora, sicut se habet qnalitas ad sua inferiora. Pręterea obseruate,

Quæ differentia sit inter similitudinem & proportionē. quia est differentia inter similitudinē, & proportionem: Nam similitudo requirit in extremis aliquid idem specie, quia albedinem: proportio verò requirit extrema diuersa specie: exemplum,

Exemplum. vt materia, & forma, & obiectū, agens, & passum: istæ enim requirunt extrema diuersa in specie. Nam licet vnum ordinetur ad aliud: & vt sic habent proportionem: tamē sunt diuisibilia in naturis. Et ita patet declaratio illorum verborum.

Contra. Contra hoc arguit Doctor, quia si res sub intentione diffinitur, ergo tunc res per accidens diffinitur, & per aliud: quia per hoc res diffinitur, quia intentio secunda sibi accidit: vt arguatur sic. omne illud diffinitur per accidens, quod diffinitur per aliud: sed res est huiusmodi,

ergo

ergo.patet.n.quia res non diffiniretur in se, nisi vt est fundamentum secundę intentionis, & ita per aliud; tunc vltra, omne per accidens reducitur ad aliquid per se, à quo illud dr̄ per accidēs, sed intentio diffinitur per accidens, ergo debet reduci ad secundam intentionem per se, qua secunda intentione res illa dr̄ diffiniri per accidens; & ita stabit, ꝙ intentio secunda per se hic diffinitur. Præterea oīs diffinitio per se cōpetit diffinito: sed diffinitio generis est diffinitio, ergo per se competit diffinito; sed diffinitio non cōuenit ꝑ se rei, sed secūdæ intentioni, ergo illa ꝑ se diffinit̄. Dicendū igitur in hac parte Sco. ponit opinionē ꝓpriā; sed prius remouet opiniones falsas; & ait, ꝙ res nulla diffinitur per rōnes factas sup. nec res simpliciter, & absolutè, & in se considerata, nec res vt stat sub intentione secunda. Pręterea ait, nec aggregatum ex re, & secūda intentione hic diffinitur; rō quia illud est ens ꝑ accidens, cuius nō est diffinitio. 6. & 7. Metaph. Præterea nec diffinitur. s. secunda intentio in abstracto; rō, quia illa nō habet habitudinē ad primam intentionem. Præterea intētio secunda in abstracto, cum sit quędā quidditas, vr̄ pertinere ad Metaph. Et ita quatuor sunt exclusa. Quid hic diffinitur? Soluit Doctor, ꝙ solum intentio secūda diffinitur, & hoc in cōcreto; ratio, quia illud hic diffinitur, cui primo, & ꝑ se inest diffinitio, hoc patet de mente philosophi; Sed illud est secunda intentio, & nō prima, ergo. probo minorē, quia partes, quæ ponuntur in diffinitione ipsius generis, sunt intentionalia. i. pertinent ad secundā intentionē, sicut patet discurrenti, ergo illi cōpetit diffinitio cui cōueniūt partes diffinitionis, sed partes diffinitionis, cōueniunt secūdę

Scotus ponit opinionē propriam.

Sexto & septimo Meta. con tex 4. & 5. & 6.

Solum intētio secunda diffinitur.

intentioni,& non primæ, ergo. & ita patet solutio ad hanc propositam quæstionem.

Nota lector.

Nota lector, ꝙ totum hoc, et quod sequit̃, pertinet ad superiorem qõnem decimamquartam. Determinatum fuit in corpore qõnis de mente istius Doctoris, ꝙ solum secunda intentio in cõcreto hic diffiniebatur, tñ pro copiosiori, ac completiori doctrina dictorum, ac etiam pro clariori solutione argumentorũ ponit quatuor declaranda, quæ ab omnibus sunt summopere obseruanda, ex quibus omnibus sumi possunt pro inchoantiũ scholarium eruditione regulæ singulares.

Quatuor declaranda apponit.

Primum quod Sco. ait, est quod p̃dicari per se est intentionũm. i. pertinet ad secundas intentiones: hmõi ratio esse potest; quia illud per se pertinet ad considerationem alicuius, quod per se continetur sub eo: sed prædicari per se consideratur à Logico, ergo per se consideratur sub intentione a Logico per se considerata: illud verò prædicari, cum sit secunda intentio, est per accidens ipsius rei: esse vero, hoc est, istud verbum, esse, est per se rei. i. per se pertinet propriè ad primã intentionem. Et ita ex dictis Scot. hic, sumo duas regulas, quòd prædicari per se est secundarũ intentionũ, per accidens verò rerũ: esse verò siue sum, es, est, est propriè rerũ.

Prædicari per se est secundarum intentionum. Per accidens vero rerum.

Secundu quòd ponit.

Aliud sciẽdũ, vbi Doctor opponit aliud notandũ & regulã, quòd hoc verbũ, est, exercet, siue manifestat, in rebus primæ intentionis, illud, quod p̃dicari signat in secundis intentionibus. Ex quibus verbis colligimus, quòd duplex est prædicatio, quædã signata, & quędam exercita: prædicatio signata est prędicatio ęnigmatica, figuratiua, obscura, velata, & latens, q̃ composita est ex terminis secundę intentionis. Exemplum huius, vt genus prędicatur de

Duplex est prædicatio. Signata, & exercita.

de specie: ista est prędicatio signata, siue hęc species prædicatur de indiuiduo: dr̄ prædicatio ob id, quia terminos signat in propositione positos, vel uerisimiles in terminis primæ intentionis. Prędicatio exercita est prædicatio clara, aperta, manifesta, quæ fit per terminos primę intentionis mediāte hoc verbo est. Exemplum, homo est animal, & Franciscus est homo. Ex his Sco. infert duo corollaria. Primum, quòd nomina concreta secundæ intētionis respectu huius verbi quid est, prędicari, supponunt pro fundamentis: Exēplum huius, genus prædicatur de specie: termini positi in hac propositione, cuiusmodi sunt species, & genus, sunt cōcreta secundæ intentionis, & supponunt pro homine, & animali, quæ sunt subiecta, siue fundamenta harum secundarum intentionum, s. speciei, & generis. Ex quo sequitur. Ibi apponit aliud corollarium, quod corollarium in loco optimæ regulę poni potest; a prædicari signato, ad prędicari exercitum. per se non tenet consequentia in eisdem terminis: volo dicere hoc: a propositione signata ad propositionē exercitam in eisdem terminis per se non valet cōsequentia: exemplum genus prædicatur de specie, ergo species est genus, consequentia non tenet, quia ista non est per se, species est genus, licet bene sit per accidens, siue denominatiua. Propterea nota in textu dicit Sco. per se, a pari etiam hæc consequentia non est bona. species prædicatur de indiuiduo, ergo species est īndiuiduum. Secunda regula est hæc, arguendo a prędicatione signata ad exercitam, tenet consequentia variatis terminis: bene enim sequitur, genus prędicatur de specie, ergo homo est animal. Amplius proprium prędicatur de specie, ergo

Exemplum.

Cur dicatur p̄dicatio signata.

Quid prædicatio exercita.

Infert duo corollaria.

Exemplum.

Secundum corollarium.

Exemplu

Secunda regula.

ergo homo est risibilis. Accidens prædicatur de subiecto, ergo homo est albus. Istæ consequentiæ tenēt, quia arguitur à prædicatione signata, ad prædicationem exercitam, mutatis terminis. Nam illud rectè exercetur, & prædicatur in secūda propositione, quod signabat, & figurabat prima propositio. Et quia sermo de actu exercito, & signato est quibusdam obscurus: ideo Sco. nedum ponit exēpla de prædicari: sed etiā in aliis: vt ꝑ hoc cognoscamus ēt in aliis, quid sit actus exercitus, & signatus. Vnde hæc dictio negatiua, (non) pertinet ad actum signatū exercitum, sicut negatio pertinet ad actū signatum: vnde arguendo à negatione superioris ad negationem inferioris valet consequentia. Nam bene sequitur, lapis non est animal, ergo non est hō, vbi arguit̄ à prædicatione signata ad exercitam. Præterea hæc dictio (tm̄) pertinet ad actum exercitum; excludo; pertinet ad actum signatum sic arguēdo, oē aliud à Sor. excluditur à cursu, ergo tm̄ Sor. currit. Præterea hæc dictio (præter) pertinet ad actum exercitum: sed (excipit) pertinet ad actum signatū: vnde benè sequitur; oē aliud à Sor. excipitur à cursu, ergo tm̄ Sor. currit. Cōtra hoc, ibi Sco. arguit contra ſm corollarium, vbi Sco. dicebat, ꝙ à prædicari signato ad exercitum non tenet consequentia in eisdem terminis per se. Cōtra dicit Sco. Quia bene possumus arguere a prędicari signato ad exercitum per se in eisdem terminis. Nā bene sequitur, animal prædicatur de homine, ergo homo est animal. Sco. ait hanc cōsequentiā non valere: & ideo duas affert responsiones. Vnde prima responsio est hæc, quia à prędicatione per accidens, non sequitur prædicatio per se: quia licet hoc consequens possit esse verum,

Quomodo istæ cōsequentiæ teneant.

Hæc dictio tantum, pertinet ad actum exercitum, excludo ptinet ad actū signatum.

Prima responsio.

Declaratio primæ responsionis.

verum, homo est animal, tamen non est verum propter veritatem antecedentis: ratio, quia antecedens, est per accidens, cum dico animal prædicatur de homine: sed consequens est per se, cum dico homo est animal: & ideo verior est propositio consequentis, quàm propositio antecedẽtis. Verius autem non habet veritatem a minus vero. Et pp hoc ego infero, quòd nunquam cõclusio alicuius syllogismi est verior aliqua præmissarum. Et ideo bene dicunt Logici, quòd cõclusio semper sequitur debiliorem partem existentem in præmissis, licet enim possit esse quandoque ęqualis in veritate: nunquam tamen posset excedere in veritate; quia nũquam effectus perfectio nũ suam excedit causam. Vel potest dici. Ibi Sco. tangit ẜm solutionẽ ad instãtiam, dicens, quòd nõ sunt iidem termini antecedentis & consequẽtis. i. nõ eodem modo termini sumuntur in antecedente, & consequente, quia in antecedente sumuntur vt procumbunt, prosternuntur, & stant sub secunda intentione, & pro tertio significato termini cõmunis: sed in cõsequente sumuntur, vt sunt extra secundam intentionem, & vt sunt termini pro prima, vel secunda acceptione termini communis: & ideo nõ sunt iidem termini: Ideo sic arguendo, animal prædicatur de homine, ergo homo est animal: dicatis, qđ consequẽtia non sequitur, quia ibi est fallacia accidentis: fallacia autem antecedentis est, quando terminus est variatus in antecedente, & consequente: & tunc habebitis optimam regulam hic, quòd terminus variatus non est vnus, sed duo termini. Et ita patet determinatio totius quęstionis.

Verius non habet veritatem à minus vero.

Secunda respõsio.

Regula, terminus variat' nõ est vnus, sed duo.

Ad argumenta; ad primum, transeat illa maior, negatur minor, probatio minoris. Vnde pro

Ad argumẽta.

solu-

solutione istius argumẽti est aduertendum ſm Sco. hic, quod aliud est dicere esse quid rei, & p̃dicari in q̃d de re: tunc dico, ꝙ genus nõ est q̃d rei: quia non pertinet ad rei quidditatem, quia genus est accidens, cum sit intentio: & ita nõ potest esse de quidditate rei, tamen potest prędicari in quid de re. Prędicari autem in quid de re potest bifariam intelligi, aut quod sit de termino inhærentię, & hoc est falsum, aut ꝙ sit de termino inhęrentis, & hoc erit verũ. Et est sensus, q̃ñ est de termino inhęrentis, quũd genus prędicatur in quid de re, quòd genus est vnum prædicatum in quid, & vnum vniuocum prędicatum. Et hoc est verum, quia secundum idem nomen, & eandem rationem cõuenit animali, & colori.

Prędicari in q̃d de re potest bifariam intelligi.

Secũdum principale.

Arguitur secundo sic. Hęc intentio genus, nõ prędicatur in quid, nisi de hac intentione, & illa, quę tamen differunt naturaliter, & numeraliter: illud autem quod hic diffinitur, prędicatur de pluribus differentibus specie, ergo. Ad secundum patet. Nam hęc intentio, genus, nõ prędicatur in quid de secundis intentionibus, nisi de pluribus differentibus numero, quia prędicatur de hoc, & de illo genere, quę tantum numero differũt: sed pro substratis, & primis intentionibus, non tantum prędicatur de pluribus differentibus numero, sed specie.

Tertio arguitur sic.

Arguitur tertio sic: si hic diffinitur intentio generis, ergo à simili diffinitur intentio speciei, ergo genus nõ potest prędicari de specie, cuius oppositum tenet Porphyr. probatur consequentia, quia oppositum non potest prędicari de opposito, & disparatum de disparato. Cum autem genus, & species sint disparata, ergo vnum de altero non potest prędicari.

Ad

Ad hoc facilis est responsio per ea quæ dicta sunt superius. Nam licet genus, & species sint disparata, & relatiuè opposita: unum tamen de altero poterit prædicari; quando subiectum sumitur ut quid, & prædicatum vt modus. Et ita vnũ non est alterum. Facilis responsio.

Arguitur quarto sic aûthoritate Porphy. Nã ipse ait capitulo de genere, ubi exemplificauit de animali, & hoie, vt arguatur sic. Illius per se est diffinitio, cuius est exemplum: sed exéplũ datũ est a Porphy. de re, & prima intentione, & nõ de secunda: ergo res, & non secunda intẽtio diffinitur. Ad hoc argumentũ facilis est rñsio. Nã Porphy. exéplificauit in rebus primæ intẽtionis, nõ ꝙ de illis sit diffinitio: sed de illis locutus est tanquam de nobis manifestioribus, nõ quod de illis diffinitionem dederit. Finis quæstionis. Quarto arguitur. Responsio.

QVAESTIO XV.



QVAERITVR An diffinitio generis sit conuenienter data. Hæc est quæstio quintadecima in ordine posita, quę ad priores quæstiones sic continuatur. Nam postquam disputatum est, atque optimo dicendi genere cõclusum in pręcedente quæstione, quod nec res in se, nec sub intentione diffinitur: sed intentio in concreto; Modo vult disputare. An illa diffinitio data de genere in priori quæstione sit conuenienter, & bene data? Nam prius disputandũ erat de diffinitione alicuius, quam de bonitate, & conuenientia eius: quia bonitas, & cõuenientia præsupponunt illud, cuius sunt bonitas, & conuenientia. Non enim potuisset recte quispiã Ordo continuationis. Scotus arguit.

de

de bonitate, & conuenientia alicuius disputare nisi sciatur quid sit illud. Volumus igitur philosophorum incudine, & Peripateticorũ malleo rem hãc bene examinare, An diffinitio, quæ est in precedente questione data de genere, sit conueniens generi ita, vel ne?

Termini sunt declarati.

Termini positi in titulo quæstionis ex declaratis, & declarandis, patent. Prima facie arguit Doctor, ostendendo, ꝙ hec diffinitio non sit conuenienter data. Omne accidẽs diffinitur per substantiam; patet ex 7. Meta. quia substantia præcedit oẽ accidẽs, diffinitione, cognitione, & tempore. sed genus est accidens, & non quidem reale, sed intentionale, hæc patet communi omniũ logicorum opinione; ergo debet diffiniri per substantiam, sed nihil ponitur in hac diffinitione pertinens ad substantiam. probo istam, quia quicquid pertinet ad hanc diffinitionem generis, est secundæ intentionis, sicut patet per Scot. in quæstione precedenti, & præsenti, ergo ista diffinitio non est conuenienter data.

Septimo Meta. contex. 4.

Ad oppositũ.

Ad oppositum est Porphy. grauis authoritas, qui nobis eam diffinitionem capitulo de genere tanquã optime, & conuenienter datam reliquit firmatur & authoritate philosophi primo Topic. sic diffinientis ipsum genus, tanquam bene, & sufficienter diffinitum. Et ita qõ hæc, pugnantibus his rationibus nobis redditur dubia.

Primo topicorum cap. 4.

Circa hãc quæstionem duo tangit, & facit.

Circa hãc quæstionem Doctor duo facit. Primo ponit aliorum opinionem, quæ falsa est, vt & falsitate obiecta, veritatem phæbea luce clariorem in nostro intellectu inducat; secundo veritatem, & mentem propriam ponit. secũda ibi dicendum ergo. Circa primum duo facit: nã Primo ponit conclusionem ipsius falsæ opinionis cum

cum suo fundamento. Deinde Sco. fundamentum falsum illius opinionis destruit; vt eo fundamento destructo tectum corroboret pariter, & parietes. Dicit igitur ad qõnem ꝭm illam opinionē, quod rō posita de genere superius a Porphy. est descriptio, & non uera diffinitio. Ecce conclusio istius opinionis. Quid aūt sit descriptio, & diffinitio, scio vos nō latere. Descriptio datur ꝑ extrinseca, & posteriora; diffinitio autē datur per intrinseca, quidditatiua, & priora. Fouet hæc falsa opinio suā conclusionem per Porphy. in textu. Nam dicitur in textu, describentes autem. ergo sequitur, quod ista est descriptio, & nō diffinitio, ꝭm mētē Porphy. Scotus autem horum snīam deridet, & dicit, quod sic dicere, facile est, euadere in omnibus diffinitionibus. Propterea quia illa propositio male intelligitur ab illa opinione. Nam ex textu Porphy. habeť alia litera, quæ est opposita priori, ubi dicitur, assignauerunt, idest, diffinierunt. Præterea adhuc est alius textus Porphy. capite de specie, vbi ait, quod necesse est in utrunque rationibus vtrisque vti. Ratio autem secundum philosophum 4. Meta. est diffinitio, ergo habemus duos textus Porphy. qui nobis insinuant hanc esse diffinitionem, & non descriptionem.

Descriptio dicitur adumbratio quędam, & primæ picturæ lineamentum. Definitio rem clare nobis referat, vide Amoniū in prædicabilibus.

Ratio est definitio 4. Meta. contex. 28.

Amplius firmať ratione, vt arguatur sic; omnis ratio conuertibilis cum diffinito, ex prædicatis per se in primo modo dicendi per se, est diffinitio respectu eius, de quo prædicatur. Hoc patet. 7. Meta. Vbi diffinitioni tribuit hæc duo, scilicet, conuertibilitatem, & perseitatem, scilicet, primi modi: sed ratio generis est eiusmodi respectu generis, ergo. minor hęc hēt duas partes: & ideo Scotus dupliciter probat. Primò de

Septimo Meta. cōtex. 11. & 18.

mente-

mente Porphyrij, quod diffinitio conuertitur cum diffinito; vt patet capite de genere. Secundo probat Scotus, quod non prædicatur per accidens, sed per se. Et propterea ait, & non prædicatur, s. ratio generis de ipso genere, ut accidens siue per accidēs, sed per se. Sed quia aliquis posset negare hoc, ideo per sequētem literam probat, & ait, ꝙ quę ponūtur in ea, s. diffinitione generis, sunt eiusdem generis, siue eiusdem ordinis cū diffinito; & quia aliquis adhuc posset negare hoc, adhuc probatur par illam particulā, cum dicit, quia intentiones sunt, vt puta genus, & partes diffinitionis; ideo sunt eiusdem ordinis. & generis. Et tūc ex dictis Scotus tangit optimam regulam, quæ est hæc. Quodlibet eiusdē generis, quod prædicatur ꝑ se, perseitate primi modi, de alio eiusdem generis, est superius ad ipsum. Vult dicere Doctor, ꝙ qñcūque unum ꝓdicatur de alio ꝑ se in primo mō, & ꝙ ista duo non sunt in genere reductiue, sed per se in recta linea: vnum est superius ad aliud. Non. n. potest esse inferius, patet; quia illud non ꝓdicat̄ per se; nec potest esse disparatum, quia tale non includitur essentialiter in disparato, sicut superius in suo inferiori. Cum igitur ratio generis prædicatur per se perseitate primi modi: de ipso genere, erit tanquam superius ad ipsum genus, & ita prædicabitur ꝑ se. Quare patet illa minor, ꝙ rō generis est cōuertibilis cum genere, & prædicatur per se de ipso genere perseitate primi modi.

Ratio generis nō prædicatur de ipso genere per accidēs sed per se.

Scotus tāgit optimam regul.

Circa hāc rationem debetis aduertere: quod bona diffinitio tria debet habere. Primo, quod cum diffinito conuertatur, & hoc essentialiter, & adęquate hoc dico, quia descriptio debet cōuerti cum diffinito, & subiecto, non tamē essentialiter

Definitio tria debet habere. Prima cōditio est.

tialiter,sed accidentaliter, & et pp passionem, quæ licet conuertantur cum diffinito,& subiecto,non tñ essentialiter.Dr̄ ēr adæquatè propter ultimam differentiam,quę conuertitur cum diffinito,non tñ adæquatè,sed inadæquatè. Propterea bene dicit Sco.in textu, ꝙ vltima differentia excluso genere,non dicit totam essentiam & naturā rei.Secunda conditio, ꝙ diffinitio declaret totam essentiam diffiniti.Tertia conditio, ꝙ distinguat diffinitum ab omni alio, quod non est ipsum, & ideo per Scotum hic potest esse ratio vna,ꝙ ratio generis sit bona diffinitio, vt arguat sic.omnis ratio,quæ est essentialiter, & adęquate conuertibiliter cum aliquo,& explicat totam essentiam rei,& distinguit ipsam ab omni alio, quod non est ipsum,tunc est bona diffinitio:sed ratio generis est huiusmodi, ergo.

Secunda conditio.

Tertia cōditio.

Præterea arguit Scot.Et quasi hæc ratio coincidit cum priori,& fere est declaratiua prioris, omnis ratio, quæ est ex prædicatis per se,& conuertibilis cum diffinito, est bona diffinitio: sed ratio generis est huiusmodi,ergo.

Ista ratio est declaratiua prioris.

Aduerte circa literam,vbi ait;ratio,quę est ex prædicatis per se constitutā in diffinitione, quorum prędicatorum nō cadit subiectum per se.i. vt pars intrinseca,& quidditatiua. Dixit per se, quia quando subiectum cadit in diffinitione alicuius ut additum,est per accidēs,non tamē per se.Ecce igitur prima conditio diffinitionis, quę est perseitas primi modi.

Pondera literā Doctoris.

Prima cōditio definitionis.

Tangit secundam conditionem, quæ est conuertibilitas: & ideo dicit, si sit cōuertibilis cum diffinito, si pro quia debet esse conuertibilis cū diffinito, illa ratio hæc duo habens in diffinito,totum hoc fuit vna maior propositio.Hæc est

Secunda conditio.

huiusmodi. Vbi tangitur minor, quę est quod ratio generis est ex prędicatis per se, & conuertibilis cum diffinito.

Pōdera illud verbum, quia in diffinitione nullius diffiniti cadit, siue ponitur diffinitū, vt pars essentialis eius, sed bene quādoque vt additum. Item ibi tangitur alia ratio, quę etiam quasi concidit cum priori, tamen hanc inducit, vt omnes instantias tollat, omnis ratio: quæ prędicatur per se de aliquo, & conuertitur, est bona diffinitio illius, sed ratio generis est huiusmodi, ergo

Responsio contrariæ pártis. Aduersarius respondet ad illam maiorem huius rationis, reflectendo argumentum contra eā sic: sed propterea passio prædicatur per se aliquo, & conuertibiliter, ergo erit diffinitio eius. Non valet; & ideo oportet intelligere illam minorem, sic omnis ratio, quæ prędicatur per se perseitate primi modi, & conuertibiliter conuertibilitate essentiali, & adęquata, est diffinitio eius, & sic maior intellecta instantia nullum habet locum. Et ideo Sco. addit in tex. quod prædicatur per se, & cōuertibiliter, & non vt propriū: quia si prędicaretur cōuertibiliter vt proprium; tunc sequeretur, quòd tota illa ratio quæ esset in casu proprio, posset diffiniri, sicut proprium diffinitur. Neque vt drīa. Ibi Sco. tollit aliam instantiā, quę posset sibi fieri de differentia vltima, quę prędicatur per se, & conuertibiliter. Et ideo Sco. dicit, neque suppletur ratio generis prędicatur de genere per se, & conuertibiliter, vt differētia vltima. ratio ponitur hic, quia si tota illa ratio generis esset, vt differentia vltima, tunc illi differentiæ oporteret addere genus; ratio, quia differentia vltima, excluso genere, non dicit totam essentiā alicuius; & sic oporteret addere genus,

Litera Scoti. (margin)

Differentia vltima excluso genere non dicit totam essentiā. (margin)

opor-

oporteret addere vniuersale,quod quidem vniuersale,est genus diffiniri. s.generis in hac diffinitione; & si adderetur in hac diffinitione,tunc esset nugatio,patet, quia esset inutilis repetitio. Nā bis vniuersale esset sub intellectu, esset.n.sub intellectu, cum dico, genus est illud.s.vniuersale; & esset sub intellectu in diffinitione generis.

Si diffinitio generis sumeretur,vt vltima differentia per casum. Nam cum ultima differentia non posit significare totam essentiā rei ultimatę excluso genere; ideo oporteret illud addere, & ideo cū bis esset sub intellectu, esset nugatio. Et Sco.infert tunc principale intentum,& ait,ergo hęc ratio generis est uera diffinitio.

Dicendum ergo,in hac parte Scot.ponit conclusionem suam ad mentem propriam; quæ est, ꝙ ratio generis non est descriptio,sed vera diffinitio. Hęc est conclusio tenenda, quę sic probatur. Omnis ratio,in qua ponitur verum genus, & propria dr̄ia,est uera diffinitio,& propria:sed ista est huiusmodi,ergo. Maior est de mente philosophi. Minorem probat Scot. hic quo ad ambas partes. Primo,quod in ea ponitur genus.Nā certum est, quòd ratio vniuersalis est prædicari de pluribus primo perihermenias. Et ita cum illud ponit̃ in diffinitione generis,habemus propriam rationem vniuersalis,& generis, ergo rectius diffinitur aliquid,cum loco sui generis,ponatur ratio illius generis,quia arte vtitur Scot.& Porphyr. hic. Pręterea ponitur & dr̄ia, quæ est prędicari de pluribus differentibus specie,&prędicari in quid. Nam predicari in quid, siue in quale, sunt duę differentię diuersę huius generis, quod est prędicari de pluribus, contrahentes hoc genus ad diuersas species: sic etiam diui

Scotus ponit opinionem propriam.

Primo perihermenias cap. 5.

Prędicari in qd siue in quale sunt duæ differentię diuersæ.

ditur per se prædicari de plurib. in differentib. specie, & differentib. numero. Et ita patet ꝙ ratio generis habet genus, & differentiam.

Nota.

Circa hanc literam ponderate valde illum locum, ibi Scot. dicit, quod differentibus genere inquantum talia nihil prædicatur per se. Modo certũ est quod substantia, quę est generalissimũ, quantitatis, qualitatis, relatio, & alia prędicamẽta, differunt genere: & tamen de eis nihil prędicatur per se: quia si aliquid prędicaretur per se de eis maxime esset ens: sed ens, logice loquendo, est æquiuocum, ergo nihil de eis prædicatur ꝑ se. Præterea dato quod ens prædicetur vniuoce de decem prædicamentis: non tamẽ prædicaretur inquantum differũt genere: sed inquantũ sunt partes subiectiuę entis. Præterea idem erit de substãtia respectu generum intermediorum. Nam substãtia inquantum prędicatur de corpore, & animali, quæ differunt genere, siue inquantum sunt genera, non prædicatur de eis, vt sunt genera, & differunt genere; sed vt sunt species ipsius substãtię, quæ est genus generalissimũ. Nã corpus, & animal relata ad superiora, siue ad ipsam substãtiam, subibunt rationem speciei, & ꝑdẽt rationem generis: & ideo superius prædicatur de eis, non inquantum differunt genere: sed inquantum differunt specie. Et ita patet solutio quæstionis positæ: ex toto isto discursu seqtur, quod secũda intẽtio per se diffiniatur, & quod eius est vera diffinitio. Nam ex prima quæstione generis patuit, quod secunda diffinitur intẽtio per se in concreto: hic autem probatur ratione quod est vera diffinitio, & non descriptio, ergo secundum Sco. tenendum est, quod vere secũdę intentiones per se diffiniuntur. Tradit Aristo. quod

Ens logicè loquendo an sit æquiuocum.

Solius substantię est definitio. Septimo Meta. cõtex. 50. & 4. Meta. cõtex. 13.

quòd perfecta diffinitio est entis realis, ergo.

Proposita fuerat quęstio à Sco. An generis diffinitio superius posita sit conuenienter data? Cōclusum est, & determinatum est in corpore quęstionis, quod sic: ac plurib. rōnib. ꝓbatū: & quia multifariam, multisq; modis antea Scotus ꝓbauit oppositū; superest ea argumēta referre, & rōnes oppositas illi dare. Facit igit̄ primū argm̄, qđ q̄dē est valde lōgū, & igeniosū, & multas habēs replicas; & iō est diligēter respiciendū ad illud.

Primum argumentum.

Arguitur igitur sic primo: omne accidēs diffinitur per substantiā, sed genus est accidens, ergo diffinitur per substātiam; sed nulla apparet substantia in diffinitione generis, ergo malè.

Septimo Meta. cōtex. 17. & 19.

Ad hoc argumentum dicit Sco. quòd illa maior assumpta est vera de accidentibus copulatis, accidentia copulata sunt illa, quæ determinatè habent aliquā substantiam, sic quod ibi determinant quandam substantiā, & partes subiecti, ꝙ non possunt inueniri in alio. Et ista accidentia copulata sunt ista; gratia exempli, curuitas & simitas in naso; simitas enim in naso ita inuenitur, quòd non alibi. crispitudo caplllorum dicitur accidens copulatū. Gibbositas in dorso. De istis igitur accidentibus est verum, quod assumpsit propositum, quòd omne accidēs copulatū, scilicet, debet diffiniri per substantiā; cuius ratio est, quia res sicut se habet ad esse, ita ad cognosci, & diffiniri. Cum igitur ita se habeat ad esse, quod non posit esse sine substātia illa determinata, ita etiam non potest cognosci, nec sine illa perfectè diffiniri. Intentiones autem secundæ non determinant rem, & partem alicuius generis, sicut simitas determinat sibi nasum; ꝓbo, quia intentiones secundæ vniuocè, & sub ea-

Quæ nam sint accidentia copulata.

Intentiones secundæ non determinant rē.

dem ratione rebus applicantur omnium generum: & ita nõ sunt accidentia copulata: & ideo non debet diffiniri per substantiam.

Scotus impugnat hanc solutionem.

Nunc Sco. arguit contra hanc datam solutionem. Vbi est aduertendum, ꝙ facit illam instantiã. Nam Sco. dicit in soluendo argumentũ; intẽtiones applicantur reb. omnium generum: & iõ ex hac data rñsione sequitur, ꝙ hæc intentio secunda genus, est uniuoca, & uniuocè applicat animali, colori, & plantæ, quæ sunt sub hac intẽtione secunda, ꝙ dico genus. Sumpta igitur occasione ab hac responsione arguit Sco. contra datam solutionem sic: si passio est uniuoca, ergo subiectum uniuocum, cõsequentia patet primò Poster. sed intẽtio generis, quæ est passiò, est uniuoca per se multis generib. ergo & subiectum cuius, quod est animal, & color erit uniuocum: sed hoc est falsum, s. quod animal, & color sint subiectum uniuocum, & per consequens nec intentio generis uniuoca in omni genere. Et ita secunda intentio erit accidens copulatum, quod est contra datam responsionem.

Primo post. cõ tex. 39.

Propterea bene sequitur; si actus est vniuocus, & potentia est vniuoca. vult dicere, si forma est vniuoca, ergo & materia erit vniuoca, ad q̃ materiam ordinatur forma: & sic, si accidens, cuius est secunda intentio, est vniuocum, ergo & subiectum erit vniuocum: & ita istud accidens habebit subiectum copulatum; per quod debet diffiniri, & determinari.

Responsio Doctoris.

Ad istas duas instantias inductas contra solutionem principalem, Doctor respondit una responsione, & ait, quod illud est verum de passiõne reali, quæ egreditur ex principiis subiectis realis: & de hac passione loquitur philosophus

primo

prim o Poster. Nam illa passio est demonstrabilis de subiecto. Vnde hic est diligẽter obseruandũ. Primo ꝙ passio realis egredit̃ ex principiis subiecti: secunda aũt intentio non egreditur ex prĩcipijs subiecti; sed originaliter, & occasionaliter est a rei proprietate. Secũdo passio realis est demonstrabilis de subiecto: secunda intẽtio nõ est demonstrabilis de subiecto; Pręterea passio realis effectiuè est secundum cõem opinionem à suo subiecto; sed intentio secunda non, sed originaliter, & ab intellectu effectiuè; & ideo illud, quod sumitur in argumẽto, est falsum. Tãgitur n. intentionem esse passionẽ respecto subiecti; & hoc est falsum. Et ita patet solutio ad instantiam illam, quia æquiuocatur, & non est ad propositum. Ad ℱm, cum loquitur de actu, & potentia; dico, quod illud est verum de actu, & potentia ex natura rei, & pręter operationem intellectus, qđ non potest esse in secundis intentionib. Vnde proprie in subiecto nõ est potentia ad secundam intentionem ex natura rei; sed ut consideratur a ratione. Et ita hucusque habemus, quid Doctor cõcessit ex hac data respõsione ad duas instantias, quod passio est uniuoca, & subiectũ est uniuocum. est verum de passione reali, & in primis intentionibus, non autem de secundis. Vbi stat secũdam intehtionem esse vniuocã, & tamen subiectum non est uniuocum: ita quod hæc intentio, genus, est uniuoca, & sub eadem ratione conueniens & applicabilis animali, & colori, quę non sunt uniuoca respectu huius intentionis. Contra hanc responsionem arguo sic. sicut entitas generis, & aliarum secundarum intentionum est ab entitate primarum intentionum, & pręsupponit illas; ita unitas secundarũ in-

Primo post. cõtex. 39.

Passio realis egredit̃ ex principiis subiecti.

Secunda Intentio originaliter, est a prima, effectiuè ab intellectu.

Doctor concedit quòd si passio est vniuoca, & subiectũ est vniuocum, est verum de passione reali.

Arguitur contra hanc respõsionem.

intentionum, & vniuocatio præsupponit vnitatem, & vniuocationem in primis intentionibus probo, quia si nulla esset vnitas vniuocationis in hac re, s. animali, & illa re, s. album; ergo vniuocatio, quę est in hac secunda intentione generis, à nullo accipitur: quia tu concedis, quod non accipitur à subiecto hoc, vel illo, ergo vniuocationi generis nulla vnio correspondet parte rei, & subiecti, ergo illa vniuocatio generis est figmentũ. Stat adhuc fortiter tanquam miles fortis armatus & substentat solutionem suam; & ait quod ex parte rei est aliqua vnitas, s. vnitas proportionis, à qua vnitate proportionis intellectus mouetur ad causandam hanc intentionem generis vniuocam quam attribuit animali, & colori. Et ita secundum hanc responsionem instat Doctor, & ostendit, quod ista responsio est nulla: quoniam vnitas maior non sumitur à minori. probo ista: quia nemo dat, quod non habet. secundo per dictum Platonis, quòd nihil agit extra suam speciem; modo si vnitas maior sumeretur à minori, minor vnitas ageret vltra suam speciem & virtutem: si vnitas vniuersalis est maior, & vnitas proportionis est minor, vt patet in omnibus ergo vnitas vniuersalis, quæ est in genere, non potest sumi ab vnitate proportionis, quæ est in re. Ad hoc argumentũ respondet Doctor, & ait, quòd vnitatem maiorẽ sumi, a minori cõtingit dupliciter. Primo completè, totaliter, & effectiuè; & sic loquendo, esset manifestum inconueniens, quòd maior vnitas sumatur à minori; & sic concedo, quòd vnitas vniuocationis, quæ est in genere, est ab unitate proportionis, quæ est in re incomplete, & occasionaliter: ratio, quia vnitas in re tam est occasio secundæ intentionis

Instantia Doctoris.

Vnitas maior, non sumitur à minori.

Responsio Doctoris.

Vnitatem maiorem sumi à minori contingit dupliciter.

vnitatis in genere, pro quanto intellectus tenet ab illa vnitate, quæ est in re; tamen quia secũda intentio effectiuè est ab intellectu, maiorem entitatẽ sumit ab opere intellectus; quam a rei proprietate. Nam maiorem entitatem sumit ab eo, a quo dependet effectiuè, quam ab illo a quo dependet occasionaliter, & quia secunda intentio generis pendet a re occasionaliter: & ab intellectu effectiuè, ideo ab intellectu maiorẽ suscipiet vnitatem, cũ ab illo etiam maiorem entitatem sumat. Et ita stabit solutio firma, ꝙ maior vnitas ex parte intellectus stabit cum maiori vnitate ex parte rei, & hoc non est inconueniens, sed necessarium. Aliter potest dici. Aduerte, ꝙ ista responsio ponitur ad illã replicam, quę concludit, quod intentio generis, tunc esset figmentũ, quia nullum sibi correspondet subiectum vniuocum ex parte rei: & ita instantia incipit ibi: Contra, si nulla in hac, & illa est vnitas, ergo figmentum. Ad hoc fuit data vna responsio, quod ibi est vnitas proportionis, quę consistit in similiter se habere. Modo Sco. vult dare aliam responsionem ad illam instantiam, & tenere, quòd nõ tantum est vnitas proportionis ex parte rei, sed etiam est unitas uniuocationis ex parte rei, quemadmodum est unitas uniuocationis ex parte secundæ intentionis, puta generis, & ita sumitur unitas uniuocationis, quę est in genere, ab vnitate quę est in re. Quod autem hoc sit verum, debetis intelligere, quod in hac re Sco. talem habet imaginationem, quòd res potest considerari dupliciter, vt puta, animal, & color possunt considerari primò in re, hoc est in suis naturis, & quidditatibus, prout nullum habent respectum ad intellectum, & sic animal, & color possunt esse subiectum,

Secunda intentio maiorem entitatem sumit ab opere intellectus q̃ à rei proprietate.

Aliter potest dici.

Aliam respõsionem affert Scotus.

Res potest considerari dupliciter.

biectum vniuocum quoddam respectu huius secundæ intentionis generis: quæ applicatur vtrique, s. animali, & colori. Secūdò animal & color possunt esse subiectum vniuocum generis, & si non conueniant in re vniuoce considerata in ente, præsupponendo æquiuocum entis & non intellectus: quia inuenit illam proprietatem, differentibus specie: & sic faciunt unum fundamentum adæquatum huius secundæ intentionis, & conforme; & licet in re sint plura: tñ intellectus accipit illa duo vt vnum, pro quanto una est rõ fundandi huiusmodi secundam intentionem generis conformiter se habentis ad sua inferiora. Nā sicut se hēt animal ad sua inferiora, quod natura sua est cõicabile pluribus differentibus specie: sic se hēt color ad sua inferiora. Et ita solutio est clara; licet animal, & color in se considerata sint plura, & diuersa, tñ cõsiderata ab intellectu vnam habent rõnem fundandi hanc secundam intentionem; quæ est genus; & q̃a una est ratio, ideo potest esse subiectum vniuocum. Et ita stabit veritas vniuocationis generis cū vnitate vniuocationis ex parte rei, & subiecti. Hæc rñsio Scot. potest confirmari per alterā regulam quam habet ipse. Vbi vult, quod quando sunt aliqua duo receptiua alicuius formę eiusdem rationis, possunt esse, & considerari dupliciter. Primo in se vt tale, & tale ens absolute. Secundo possunt considerari, vt receptiua, hoc est sub illa ratione recipiendi. Primo modo possunt esse alterius rationis; secundo modo possunt esse eiusdem rationis. Nam animal, & color; siue animal, & lignum possunt considerari dupliciter. Primo animal inquātum animal, & lignum in quantum lignum; & sic sunt alterius rationis.

Qn̄o Animal & color sint plura.

Responsio Scoti confirmatur per alteram regulam.

Animal & lignum possunt considerare dupliciter.

Secun-

Secundo modo possunt considerari ut animal est susceptiuum albedinis: & sic illa duo; licet sint diuersa in se, tñ sub ratione receptiui sunt eiusdem rationis:& sic animal,& color licet sint alterius rationis, tamẽ, ut sunt susceptiua secundæ intentionis, quæ est genus, sunt eiusdem rationis,& uniuocum. Et hoc est quod dicit Sco. in illa litera. Aliter concedi potest. s. ad illam instantiam illatam, quòd. s. secunda intentio generis habet subiectum,& fundamentum vniuocum: probat, quia licet una; & eadem res sit in diuersis generibus, supple tu; considerata in se; potest tamen supple tu eadem res ſm quod consideratur à ratione; esse vniuoca,& sic tãtum est subiectum intentionis genericæ Aliter potest dici. Hac in parte Scot. ponit aliam responsionem, & faciliorem ad hoc argumentum principale; cum dicitur, omne accidens diffinitur per substantiam. Dicit Sco. quòd illa maior est uera de accidentibus, quæ habent suum esse à subiecto, s. effectiuè: quia non propter aliud diffinitur accidens per substãtiam, nisi quia per illam habet esse,& conseruatur. Intentio autem generis nõ est sic in proposito, quia non habet esse à suo subiecto effectiuè; sed habet suum esse effectiuè ab intellectu: quia non oportet, quòd per substantiam tanquam per subiectum diffiniatur. Et ita patet solutio secunda ad primum argumẽtum. secundò arguitur ad quæstionem.

Alia responsio Scoti.

Nullum concretum diffinitur, genus est concretum, ergo nõ diffinitur. maior est manifesta; & minor probatur. Nullum ens per accidẽs diffinitur. 7. Metaph. Patet; quia nõ habet quod qd est, sed concretum est huiusmodi, ergo. Ad hoc argumentum negatur illa maior. Ad probationem

Septimo Meta. contex. 20. & 23.

Septimo Meta. contex. 20. & 21.

nem respōdet Sco. quòd illud dicitur ens per accidens, quod aggregat in se duas naturas, vt homo albus: & illud tale non habet quod quid est, siue diffinitionem: nego, quod genus hoc modo sit ens per accidens, sed est concretum intentionale reponibile per se in proprio genere suo. Et ita genus tanquam concretum sumptum, vt est vna species vniuersalis, potest diffiniri:

Tertio arguit. Tertio arguitur sic. Omne quod diffinitur est in genere: sed concretum non est in genere, ut est genus, ergo non potest diffiniri, minor patet 3. Topico. vt habet philosophus, quòd magis est eligēdum illud, quod est in genere, quàm illud quod non: & exemplificat de iustitia, & iusto. (Tertio topicorum cap. 1.)

Dat duplicem responsionem. Ad hoc argum. Sco. duplicē dat respōsionem. Prima responsio. Prima est, ꝙ iustū nō est in gn̄e virtutis: ratio, q̄ nō facit habentem bonū, nec eius oppositum bonū reddit, sicut est de rōne virtutis. Est tamen in gn̄e prædicabili, & ideo hæc est distinctio, ꝙ duplex est genus, quoddam virtutis, & quoddā prædicabile. (Tertio topicorum. cap. 1. Duplex genus.) Cū arguitur, omne quod diffinitur est in genere, transeat illud, sed concretum non est in genere, vt puta iustū, vel genus. Dico ad istā, quòd licet non sit in genere uirtutis, est tamē in genere prædicabili: & ideo diffiniri potest. Secunda responsio est, quòd genera generalissima accidentium, vt quantitas, & qualitas, sunt abstracta: ideo in illis generibus non sunt propriè nisi abstracta, idest, nisi illa quæ accipiunt prædicationem abstractorum: & quia concreta non recipiunt prædicationem abstractorum, ideo vr̄, quòd non sint in genere, nisi reductiuè: tamen dicit Sco. concreta inter se considerata sunt per se in genere: quia in se considerata se habent sicut superius, & inferius; & ita possunt constitue- (Secunda respōsio.)

re.genus.sed contra, ergo erunt duo prędicamẽta, concretorum, videlicet & abstractorum? nego, quia tandem coordinatio concretorum reducitur ad ordinem abstractorum. Et ita patet, quod possunt diffiniri.

Quarto arguitur sic, solius speciei est diffinitio.7.Metaph.sed genus nõ est species, ergo. Ad hoc argumentũ facilis est rñsio. Nam genus licet in se consideratum non sit species, siue in ordine ad aliud vniuersale sibi oppositũ: tñ est species vniuersalis in cõi: & vt sic diffinitur hic.

Quarto arguitur. Septimo Meta. cõtex.50. & 4. Meta. contex. 23. Genus est species vniuersalis vt modus.

Quinto arguitur sic. omnis diffinitio constat ex genere, & differentia per Aristo. in Topicis: sed hæc non est huiusmodi, ergo; Ad hoc argũ transeat maior, minor assumpta negatur: Nã visum est in corpore quęstionis, quod in diffinitione generis ponunt genus, & differẽtia, ergo:

Quinto arguitur. Sexto topicorum.cap.4.

Sexto, arguitur sic. Omnis diffinitio debet dari per priora, & notiora: probatur hoc, quia diffinitio datur causa innotescendi per Arist.in Topic.sed ista non est huiusmodi, ergo patet, quia datur per illud, quod est posterius genere, aut simul natura cum eo, sicut species: & ita non datur per prius, & notius, ergo male. Ad hoc argumentum dicit Doctor, quod absolutũ potest cognosci in se per essentialia, & notiora, & hoc est verum diffinitione quidditatiua: & ideo in diffinitione eius non debẽt alia poni. Illud autem quod dependet per se ad aliud, sine illo cognosci non potest: & quia relatiuũ dependet ad correlatiuum: ideo sine eo cognosci non potest. Et propterea dicit Scot. quod correlatiuum ponitur in diffinitione relatiui, nõ tamen notius, neque tãquam illud, quod est de essentia relatiui; illud, sine quo cognosci non potest.

Sexto arguitur. Sexto topicorũ ca.2.& 4.

Correlatiuum ponitur in depositione relatiui non tamẽ notius sed illud sine quo cognosci non potest.

Vltimo

Vltimo arguitur.

Vltimò arguit sic, dicit Sco. Illa diffinitio non est bona, in qua cõmittitur nugatio, quia nugatio fugienda est in opere artis, sed in diffinitione generis committitur nugatio. ergo; probat minoré, quę est multum tediosa. ostendit igitur, ꝙ in diffinitione gñis est nugatio, cum dr̃ de pluribus differẽtibus specie. Nam per ly de pluribus, quod est comparatiuum, intelligitur positiuũ, multitudo, siue multa. Vnde multitudo est tanq̃ vnum abstractũ, & genus diuiditur in duas partes suas. s. in dr̃iam, & diuersitatem: modo certũ est, cum dico pluribus differentibus, ibi est nugatio, quia superius pręponitur suo inferiori, & genus pręponitur suę speciei, vt multitudo pręponitur drię, modo hic est nugatio, cum dico multitudo dr̃ia, sicut cum dico animal homo, nam cũ dico homo, intelligo animal, in quo essentialiter includit homo, ergo superfluit dicere animal homo, sic cũ dico multitudo dr̃ia, sicut pluribus differentibus. Nam dr̃ia includitur multitudinem, sicut genus suam speciem. Modò dr̃ia, quę est abstractum, & singularis numeri, includit multitudinem; item dr̃ia in plurali, quæ descendit ab hoc, hic, & hęc, & hoc differens, vt in plurali numero concretiuè sumit, includit multa, quę etiam cõcretiuè sunt sumpta. Et dicit ibi Doctor, & si ly pluribus ponitur, siue exponitur pro multis, vt dicunt expositores, accipiendo cõparatiuum pro positiuo, vel si ly pluribus teneatur comparatiuè, adhuc currit argumentum, quia adhuc cõparatiuum, & superlatiuum idẽ habent significatum, non tamen eundem modũ significandi. Ad hoc argumentum ponitur vna responsio grammaticalis, quę est, ꝙ bene verum est, ꝙ est nugatio, quando pręponitur inferius

Genus diuiditur in duas partes.

Differentia includit multitudinem.

Responsio Grãmaticalis.

superiori

superiori ex eadem parte orationis, vt dicendo, homo animal currit;ibi inferius,& minus commune pręponitur superiori & magis cōmuni, siue cum dico,dñia multa, non tamen committitur nugatio ecōuerso. i.qñ superius pręponitur inferiori,& inferius postponitur;ratio, qa illud facit ad ornatum orationis,facit quoq; ad intellectum faciliorem propositionis,quia in tali ordine inferius specificat,coarctat, & etiam determinat illud superius. Contra dicit Sco.per Aristot.6.Topic. Vbi aduerte, quòd Sco.vult ostendere,quòd siue præponatur,siue postponatur inferius superiori , semper est nugatio . Et primo declarat , quod pręponendo inferius superiori, committitur nugatio,& hoc ostendit ex sententia philosophi; Vbi supra, vbi ait, si vniuersali,siue superiori addatur,siue pręponatur particulare & inferius , committitur fallacia nugationis. Nam dicendo,iustum expediens est nugatio, ratio, quia iustum continetur in expediente, sicut inferius in suo superiori. Et ita abundans, & superfluum est apponere in diffinitione expedientis ipsum iustum. Et ista instantia coincidit cum ratione data. Item vbi adducitur,ꝙ Sco.arguit, quòd est nugatio pręponere superius inferiori , & istud est contra datam responsionem ; probat autem hoc Sco.dupliciter. Primo de mente Philosophi.7.Metaph.vbi uult,quòd sit nugatio pręponendo differentiam superiorem inferiori , vt præponere pedalitatem tanquam differentiam superiorem bipedalitati tanquam differentię inferiori, dicendo sic. Animal habens pedes,bipes est,hic nugatio, quia ly pedes præponitur bipedis,quòd sit nugatio,ostenditur dupliciter iuxta duos modos cognoscendi nugationem . Primò

Sexto topicorum.cap.3.

Arist.vbi supra.

Septimo Meta. contex.43.

Duo sunt modi cognoscẽdi nugationem.

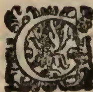
ponẽdo rationes pro nominibus, siue diffinitis; ponere autem rationes pro nominibus non est aliud nisi diffinire, & exponere diffinitionem: & tunc cum volumus cognoscere, quod hic sit nugatio, animal habens pedes bipes; dicemus, animal habens pedes, duos habẽs pedes, hucusque manifesta apparet nugatio.

Aliter autẽ potest illud ostendi ex trãspositione terminorum, siue ex communione eorum: sic dicendo, ex transpositione diffinitionis animal habens pedes bipes, transpone hic; animal bibes pedes habens: hic apparet manifesta nugatio. Nam dicendo bipes, superfluit dicere, pedes habens: quia certum est, quod bipes pedalitatẽ supponit. Hæc duo media, scilicet, de ratione ponenda pro nomine, & transpositione terminorum, si valent, si pro quia, hæc ualent hic, & vbique improbare dictam responsionem.

Differentibus specie ponitur expositione.

Ad istud argumentum sic respondendum est, concedo maiorem, & nego minorem. Ad illam instantiam, dictum est, q̃ ly differentibus specie ponitur expositiue: & non vt diuersæ partes, ut cũ dico de pluribus, & differẽtibus specie: & ita pars posterior est expositio partis prioris; & ita non committitur nugatio. sit finis p̃sentis q̃onis.

QVAESTIO XVI.



IRCA Hanc particulam diffiniuit Porphy. genus, deinde laborauit in declarando datam generis diffinitionem, voluit genus hic diffinire per particulas positas in diffinitione ab uel de sicut est de ratione cuiuscunque diffinitionis bonæ, & q̃a ĩ diffinitione gene

ris ponitur hęc particula differentibus specie, p̄ q̄ particulam differt genus ab ipsa specie. Nā species prędicatur de pluribus differentibus numero, genus verò differentibus specie, & in declaratione exemplari dicit Porph. Genus p̄dicatur de specie, siue animal prædicatur de homine, equo & boue, gratia huius exēpli positi a Porph. Scot. mouet perdifficilē, & nobis vtilem quæstionem. An illa propositio, in qua genus prędicatur de specie, siue animal de homine, sit vera. Ordo autem, & continuatio istarum quæstionum est ualde notabilis. Nam prius disputandum erat de ipsa diffinitione in se, & de homine, & conuenientia eius; deinde disputandum erāt de particulis positis circa diffinitionem: Et ideo prius laborauit circa totum, modò labor incumbit circa partes, inter quas erat hæc ly differentibus specie.

Difficilis & vtilis Quæstio.

Ordo istarum qōnum est valde notabilis.

Quęritur ergo utrū hęc propositio sit vera, hō est animal, siue consimiles propositiones, in quibus genus prędicatur de sua specie, & hęc, albedo est color, triangulus est figura? & sic de singulis, in q̄bus genus prędicatur de sua specie? Termini autē in hac qōne veniunt declarandi, qui sunt isti, genus, species. Quid sint, notum est ex prioribus. Pręterea dictum est, q̄ duplex est prædicatio, signata, & est illa, q̄ fit per terminos secūdarū intētionū, vt hęc, genus p̄dicatur de specie. Alia est exercita, q̄ fit mediante hoc verbo, est in primis intētionibus, vt hō est animal. Dictumq; est consequentiā ualere arguendo, genus prædicatur de specie, ergo homo est animal; species prędicatur de indiuiduo, ergo Sortes est homo. Hic autem erit sermo de prædicatione exercita, quę fit per fundamentum secundarum intentionum: & non de prędicatione signata, & in secun

Duplex prædicatio.

dis intentionibus. Et hoc oportet præsupponere hic tanquam singulare documentum. Dñiam tamē ponas inter subiectum, & fundamentū, quia fundamentem dicit habitudinem ad relationē, & est illud quod refertur; relatio verò non est illud quod refert, sed est principium referendi, & quo; subiectum autem dicit habitudinem ad accidens, & habet rationem sustentantis, vt patet.

Differentia est inter subiectū & fundamētū.

Quid autem sit animal: animal enim secundum Peripateticos, est substantia animata sensibilis. Quid sit homo, homo autem est dignissimum omnium eorum, quę sunt in mundo. alij dixerunt, ꝙ homo est capax beatitudinis, & disciplinabilis, alij dicunt hominem esse animal natura ciuile. Porphyr. vult, hominem esse animal rationale mortale. Scot. verò dicit, ꝙ homo potest quatuor modis considerari. Primò inquantum est substantia, & sic homo cognoscitur in conceptu communi: ista notitia, quæ habetur de homine inquantum substantia, est confusa, & imperfecta prę supponens distinctam, & perfectam. secundo potest considerari homo inquā tum est natura mansuetum animal, & sic cognoscitur conceptu per accidens, quia in passione propria eius: & ista notitia, qua cognoscimus hominem natura mansuetum animal, est imperfecta, quia notitia passionis præsupponit notitiā subiecti. tertiò cognoscimus hominem inquantum est nobilissimum animal, & ista notitia adhuc est imperfecta, quia respectiua ꝑsupponunt absoluta. quarto cognoscitur inquātum animal rationale: & sic cognoscitur perfectè, & distinctè, quia in proprio conceptu, & distincto modo. Ad propositum loquimur de ipso homine in quantū est cōstitutus ex animali, & rationali: ex ani-

Quid sit Animal.
Quid sit Homo
Homo conside ratur quatuor modis.
Scotus in 3.q. prologi.
Primo modo.
Secūdo modo.
Tertio modo.
Quarto modo.
Quæstio est de homine in quā tum est constitutus ex Animali & rationali.

animali inquantum est pars eius. Et volumus disputare, ex quo homo dicit quoddam totum cõflatum est duabus partibus. & animal dicit quãdam partẽ ipsius hominis speciei humanæ, quo modo est possibile, ꝙ pars prædicetur de toto? Qua propter, vt ueritas tãtæ difficultatis pateat, quæsiuit sub hac dubitationis forma.

Vtrũ hæc sit vera, hõ est animal? Et ita patet cõtinuatio, & ordo qõnum, & declaratio terminorum. Arguit ad partes, & vř, ꝙ animal nõ possit prædicari de homine. Nulla pars prędicatur de toto. 4. Topic. animal est pars 5. Meta. idem patet per Porph. cap. de differentia, & specie, ergo genus non prędicatur de specie, ergo hæc est falsa. In oppositũ est auctoritas Porph. cap. de specie, Arguitur sic, omne superius pdicatur de suo inferiori, hæc est Porphyrij: animal est superius ad hominem, hæc est philosophi in prędicamẽtis, cap. de substantia, ergo animal prędicatur de homine: patet etiam idem auctoritate Porph. c. de genere, vbi animal prædicatur de homine, ergo. Probatur idẽ auctoritate philosophi in prędicamentis cap. de substantia: omnis secũda substãtia prędicatur de prima: ergo animal prędicatur de homine; probo consequentiam per Arist. q̃a animal non prædicatur de aliquo homine, nisi prius prędicetur de homine. & ideo bene sequitur, ꝙ si animal prędicetur de Francisco, quod prædicetur de homine. Propterea ergo sic ad cõclusionem; pars diffinitionis per se prędicatur de diffinito in primo modo dicendi per se, ergo propositio est per se, ergo necessaria, ergo est vera: deduco omnes consequentias, & ostendo veritatem primi antecedentis. Nam quando pars diffinitionis prædicatur de diffinito, illa propo-

Arguit ad partes.
Quarto topicorum ca. 2.
Quinto Meta. cotex. 10. & 33.
In oppositum.
Arist. in prædicamẽtis in ca. de substantia.

Primo post.cō-tex.9.

positio est per se in primo modo dicendi per se. primo Poster. Idem firmat Linconiensis, ꝙ ibi quidditas subiecti egreditur à quidditate prędicati, est in primo modo, sicut econuerso est in secundo modo. deduco hanc consequentiam. Nā quoddam est prædicatum quod non inest omni supposito, vt esse medicum quoddam est, quod nō inest omni tépore, ut canescere, quoddā est, quod omni supposito inest, nō tñ omni tépore, ut cursus in homine: quoddam est quod necessario inest oī tépore, nec omni supposito; ut prædicatū, cuius natura repugnat formaliter subiecto; exemplum, ut homo, & asinus; natura.n. asini repugnat homini; quoddam est prædicatum, quod conuenit omni supposito, & omni tempore, ut animal, quod conuenit omni homini supposito hominis: sed quę est ratio, quod animal cōuenit omni homini, & omni supposito? Dico quod ratio est, quia animal essentialiter includitur in homine, & consequenter in omni contento sub homine; & ideo propter inclusionē essentialem, & quidditatiuam conuenit omni homini, & semper: ideo ualet consequentia, hæc est p se, homo est animal. ergo est necessaria. Nam est propositio necessaria, quæ conuenit omni subiecto, & omni tépore, ista est huiusmodi, ergo est necessaria, ergo uera; probatur cōseqnētia, quia ueritas propositionis oritur à necessaria habitudine prędicati ad subiectum, siue ex conformitate, siue cōueniētia, aut identitate prędicati ad subiectum; & cum in propositione necessaria sit cōsequentia, & identitas extremorum, sequitur ꝙ necessario sit uera; probo etiam istam consequentiam ex philosopho in prædicamentis cap. de substantia, Ab eo.n. quòd res est, vel non est.

Nota.

Exemplum.

Animal conuenit omni homini, & omni supposito.

Veritas propositionis oritur a necessaria habitudine.

Tunc

Tūc propositio dicēda est vera apud intellectū, qñ intellectus, ita instituit terminos apud se in propositione, sicut & res institutę sunt in natura & ita est adęquatio rei ad intellectum, & propositionis ad ipsam rem. Vnde nota, ꝙ veritas est in tribus. In re, ut in efficiēte; In propositione, vt in signo repręsentat; in intellectu ut in recipiente. Exemplum, lux Solis est in Sole tanquam in efficiente corpore diaphano. & in aere sicut in referente in terra, sicut in recipiente; sic de ueritate consequenter dicas. Hic autem loquimur de ueritate, quę est in propositione tanquam passio eius. Et ita patet, quod si propositio est necessaria, est etiam uera. Patent igitur consequentię.

Veritas est ĩ tribus, in Re, in ꝓpositione, & in intellectu.

Propterea arguitur sic ad cōclusionem, bene sequitur, homo currit, ergo animal currit, consequentia est philosophi in prędicamentis. cap. de substantia: probatur ratione, quòd ista consequentia sit bona; illa consequentia est bona, cuius oppositum consequentis repugnat antecedenti; ergo ista consequentia est bona, tunc ultra, ista consequentia est bona, ut probatum est, ergo tenet uirtute alicuius medij, siue uirtute alicuius propositionis necessarię, quę reduci potest in syllogismum, ut patet. tunc quęro a te, quod est illud medium necessarium, siue propositio necessaria, uirtute cuius tenet ista consequentia? certum est, quòd non, nisi illa propositio, homo est animal, ergo hęc consequentia, homo currit, ergo animal currit, tenet uirtute huius propositionis necessarię, homo est animal: tunc ultra, hęc propositio est necessaria, ergo est uera. Et ita habemus, quod quęrebamus, quod autem medium, dicit Sco. sit necessarium ad consequētiam, patet. 1. Poster. & primo

Arguitur sic.

Vide in prædicamentis ante quā ponat proprietates, substantiæ.

Primo post. cõ tex. 6 & primo priorum ca 28.

Prio. in q b. locis vult, q ex vno nihil sequit. suppletu, sufficienter, nisi aliud subintelligatur. His igitur hostilibus rationibus sic ad inuicem pugnantib. quæstio posita redditur dubia.

Scotus ponit conclusionẽ responsiuam.

Dicendum ad quæstionem. Scot. in hac parte ponit conclusionem responsiuam ad quæstionẽ præpositam, quæ est hæc. Prędicatio illa in quã superius prædicatur de inferiori, per se, ut animal de homine, vera quidem Scotica ueritate censenda est. rationes autem, quæ hanc tuentur partem, sunt illæ quę sunt adductæ ad oppositũ. Propter hoc Scot. commemorat illã rationem, quã superius adduxerat: vbi vult, quod prædicatio superioris de inferiori sit vera.

Hæc conclusio habet tres instantias. Prima instãtia.

Hęc conclusio habet tres instantias probandas, quod conclusio sit falsa. Arguo sic. si propositio illa sit vera, in qua prædicatur superius de suo inferiori; ergo hæc erit vera, superius est inferius: sed consequens est falsum, ergo & antecedens: quia oppositum prædicetur de opposito, secundo arguitur sic, substantia non prædicatur per se, nec uere de partibus suis per Scot. in prædicamentis: sed partes substantię sunt inferius, ergo male dicitur, quod quãdo superius prædicatur de suo inferiori, est bona ꝓpositio.

Secunda instantia.

Tertio arguitur sic, humanitas est Animalitas, in hac propositione prædicatur superius de inferiori, tametsi est falsa, ergo propterea si propositio est uera uniuersaliter, vbi superius prædicatur de inferiori, ergo hæc erit uera, homo est omne animal. Hæc argumenta tangunt bona motiua: & requirunt bonam solutionem, ideo vt in nostra conclusione nullus addiscentis animus remaneat dubius. Dico declarãdo primo mentem propositione, quod cõclusio sic est intelli-

Tertia instãtia

telli-

telligenda, quod Scot. hic loquitur pro substrato, siue pro fundamento, siue pro prima intẽtione: & non pro formali, & pro secunda intentione. Ex hoc dicto ruit primum argumẽtum cum sua probatione. Nam illud argm̃ est in terminis secundæ intentionis, cuius est superius, & inferius. Quod si tu adhuc uelis ipsam propositionẽ esse ueram, non tamen ad mẽtem conclusionis: dico, quod est vera in propositione exercita, accipiẽdo subiectũ, vt quid prædicatum vt modus.

Scotus hic loquitur pro fundamento.

Propterea est notandum cum dico, quod superius prædicatur de suo inferiori, intellige de illo inferiori, quod habet rationem partis subiectiuę, & non partis essentialis. Et per hanc doctrinam petit argumentum secundum, Scot. uult quod substantia non prædicetur de suis partibus essentialibus, non tamen negatur, quin possit prædicari de suis partibus subiectis. Hinc potest esse una dubitatio, quod substantia prædicetur de partibus essentialibus suis, cuiusmodi sunt materia, & forma, quod tamen Scot. negat hic. Nam materia, & forma sunt partes substantię, quia hę propositiones sunt verę, materia est substantia, forma est substantia, ergo. Ad hoc dico, quod materia, & forma possunt considerari dupliciter. Primo modo Physice, vt sunt partes componentes compositum, & sic de eis proprie ipsa substantia non prædicatur. Secundo modo metaphysice siue ut sunt partes subiectiuæ istius communis quod dico substãtia, & sic potest prædicari de eis.

uomodo sit intelligẽda ista prædicatio superius prædicatur de inferiori.

Dubitatio.

Materia & forma considerantur dupliciter.

Propterea est summopere notandum, quod ly secunda intentio, superius, & inferius nõ possunt applicari proprie & vere nisi rebus prędicabilibus: propterea ens proprie non potest dici

Ens non potest dici superius sed bene cõis.

superius, sed bene cõmunius, quia superius, & inferius sunt proprie recta linea prædicamentali: ideo istę secũdæ intẽtiones non possunt applicari, nisi rei in concreto consideratæ, & non ĩ abstracto: & pp hoc destruit tertium argm: quia humanitas ex quo est abstractum non põt eẽ subiectum inferioris, nec animalitas superioris.

Fundamentum Boetij & Auicennæ.

Hoc est fundamentum Boet. & Auic. & similiter omnium logicorum, qui dicũt logicam esse de secũdis intentionibus applicatis primis: & iõ secundæ intentiones habent cõcernentiam ad primas, & habitudinem, & quandã affinitatẽ, qualis est rei fundatæ cum suo fundamento. Preterea ista propositio est neganda, in qua dicimus, humanitas est animalitas; quia nõ est superioris de inferiori. Iõ illa particula quę dicit, vniuersaliter, non est intelligendum, quod prædicatum prędicetur cum signo vniuersali: sed exponitur vniuersaliter. i. communiter: sic quod communiter & vniuersaliter illa propositio est uera, in qua prædicatur per se superius de suo inferiori.

Quare ista propositio est neganda, humanitas est animalitas.

Quęrebatur a Doctore in isto loco, ad hęc propositio vera esset, in qua genus de sua specie prędicatur: & limitauit se Doctor, velle se intelligere propositionem in fundamentis, non autẽ in intentionibus. Doctor postquam argumentatus est ad partes sub paucis verbis, hanc subintulit conclusionem, quod uniuersaliter, & communiter illa propositio est vera, in qua prędicatur superius de suo inferiori: & hic remãsimus; superest in pręsenti soluere hostiles rationes, quas Doctor supra fecerat. Et quia inter cætera argumẽta sunt duo, quæ ualde cõuincunt: ideo pro solutione istorum duorum argumentorũ principalium Doctor præmittit, quoddã notandum,

Quomodo propositio sit uera in qua superius prædicatur de inferiori.

dum, quod ponitur a Porphyrio ĩ capite de differentia; & exponitur hic a Scot. & in plerisque alijs locis suæ doctrinę. Notandũ igitur est hoc quod ĩ specie sunt duo optima ratione inuēta. Nam in qualibet specie est aliquod materiale, siue potentiale, seu contrahibile; & hoc materię, siue potētię fungitur officio; secundo in specie est aliquod formale, siue actuale, seu determinans; & fungitur hoc officio formæ. Et erit igitur species quæcunque ex secundis intentionibus, siue ex secundis realitatibus conflata, cōpacta, & constituta.

In qualibet specie est aliquod materiale & formale, siue accidentale.

Tunc vltra, ab eo quo est materiale, siue potentiale in specie, sumitur genus; ab illo vero quod est formale, & actuale in spetie, sumitur differentia. Tunc ultra, genus de suo determinato intellectu, hoc est genus distincte determinate primo, & adæquate importat, siue significat illam partem. Tunc diligenter est aduertēdũ, q licet genus significet illam partem hoc significat, siue rectius cōnotat per modum totius. Et ita ex mō suo significandi, quod significare est in cōcreto, dat intelligere totum. Præterea differētia determinate, & distincte significat illam partem speciei formalem, actualemque, non tñ per modum significat, sed per modum totius cōnotat: hoc autem quod connotat totum non habet ex sua significatione, ꝓpria, qa vt sic significat partē; sed hēt ex suo mō significandi in concreto.

Aduerte diligēter.

Vbi aduertas quod duo dixit Doctor. Primũ fuit, quod tam genus, quam differētia primo & adæquate significat partem: secūdo dixit, quod vtrunque illorum significat per modum totius: Probat primo hoc, quod neque genus, neq; differentia significat vnum, & idē primo sic, quod neu-

Vbi aduertendum est.

ſecundo plurimum commẽdat Auer. ꝙ in hoc, præ cæteris, imitatus eſt philoſophum; conſequentia eſt nota. Pręterea falſum eſt etiam illud de accidente. Nam accidentia non videntur habere materiam ex qua, ſed in qua Propterea Doctor vult hic, quod pars per modum partis accepta poſsit prædicari de toto. Contra, quia certum eſt, quod hæc eſt vera, homo eſt ex carne, & oſsibus, hõ eſt terrenus, homo eſt ex anima, homo eſt ex animalitate: in omnibus iſtis propoſitionibus p̄dicatur pars accepta per modũ partis de ſuo toto, ergo falſum eſt quod dicitur.

Scotus in 2 ſen ten. diſt. 14.

Accidentia nõ habent materiam ex qua, ſed in qua.

Ad iſta argumenta reſpondendum eſt, in ſpeciebus angelicis, & et in ſpeciebus accidentium non eſt vera materia, cum intelligibiles ſint de ordine abſtractorum, & expoliatorum, ſiue ex ordine nudorum: tamen dico, ꝙ illæ ſpecies ita ſunt conſtitutæ ex ſecundis realitatibus, quod vna eſt ordinabilis ad alteram, & per alterã contrahibilis, & ideo licet non ſit proprie materia, eſt tamen aliquod ſimile materię, quantum ad aliquas proprietates eius. Propterea bene dicit Sco. quod in ſpecie eſt aliquod materiale; & nõ dixit materia abſolute. Et ſic patet ſolutio ad illa duo.

Reſponſio ad argumenta.

Ad illam ergo propoſitionem, dico: ꝙ propoſitiones ſunt materiales, ſiue denominatiuę, & non ſunt formales, & quidditatiuę, de quibus Sco. intelligit in iſto loco.

Propterea poſſet eſſe dubitatio in his quæ dicit Sco. Nam primo dicit, quod genus ſignificat quãdam partem ſpeciei determinate: deinde dicit, quod ſignificat illam per modum totius, ergo idem genus reſpectu eiuſdem ſpeciei erit pars, & totum: & ita cõtradictio. Dicatis reſolute

Dubitatio in dictis Scoti.

te ad hoc argumentum, quod genus est pars speciei, verum est significatiue, est etiam totum, verum est connotatiuè: & ita sub diuersis respectibus. Quare contradictio non est.

Arguitur igitur sic ꝙ determinata. Nulla pars pdicatur de toto per Arist. in Topi. Vbi dicit sic, ꝙ illi peccant, qui dicunt genus esse partem.

Arist. in 4 topicorum. cap. 2.

Tu uero pondera illam autoritatem philosophi, quod illa intelligitur de parte integrali; & ideo dicentes genus esse partem integralem peccant: sed genus est pars speciei. 5. Meta. Aduerte ibi, quod illa authoritas intelligitur de parte qd ditatiua: & de illa loquitur philosoohus ibi; & ità tollitur contradictio. Probat tamen illam ppositionem minorē Scot. i. quod genus est pars diffinitionis, ergo est pars speciei diffinitiue; & illa non pdicatur de toto, secundo arguitur sic. Nulla materia prędicatur de eo cuius est materia; probatur hęc propositio, quia materia: p se est in potentia ad illud, cuius est materia, compositum autem est in actu; sed materia est in potentia, ꝙ compositum est in actu, ergo materia non potest prædicari de ipso composito cuius est pars, sed genus est materia speciei, ergo. Hæc minor probatur authoritate Porphy. capite de genere; vbi vult, quod genus sit principium specierum, in quo conuenit in secunda acceptione generis. Tunc quæro quale principium est? non formale, probo: quia forma distinguit speciem ab aliis, genus uero non distinguit. Pōdera hic istud dictū; quod distinctio est attributa differentię, potest etiam attribui generi. Nam homo non tantum distinguitur per rationalē ab aliis speciebus, verumetiam per animal ab omni alio genere. Et ideo per animal homo distingui-

Quinto Meta. contex. 30. & 33.

Secundo arguitur.

Secundo physi. contex. 4.

Porphyrius de genere.

Forma distinguit speciē ab aliis.

stinguitur à plantis,& lapidibus. Nec est dicendum, quod genus est principium efficiens; quia cā efficiens facit speciem esse in actu, sed species per genus non est species, Nec finale: quia propter imperfectius nō est perfectius, ergo genus non potest esse cā finalis respectu speciei, ergo à suffi ciēti partiū enumeratione patet, quod sit materia.

Causa efficiens facit speciem esse in actū.

Item patet authoritate Porphy. capite de differentia, vbi probat, quòd differentia habet simi litudinem formæ: genus uero materiæ, ex quo genus est materia,& materia non predicatur de eo cuius est materia. ergo illa propositio, homo est animal, est falsa.

Probat authoritate Porphyrij.

Ad hoc argumentum solutio est multum dif ficilis,& loboriosa propter inuolutas instantias quas adducit. Nā quasdam excludit, quasdā non sustinet: oportet igitur inuolutas declarare. Prima ergo solutio,& rñsio ad hęc duo negata, est hæc: maximè ad primum argumentum, in quo probatur, quod genus ex quo est materia, non prędicatur de specie. Dicit igitur ista responsio ad primum argumentum negando formaliter minorem. s. quod genus non est materia, sed forma:& hęc responsio nutrimentum sumit ex dictis à philosopho. 7. Meta. Quod omnes partes diffinitionis sunt, sicut formę. Cum igitur sit genus pars diffinitionis, erit forma,& non materia.

Solutio difficilis.

Quarto Metr. contex. 35.

Et quia in arguendo probatum fuit quod genus non poterat dici forma: quia forma distinguit, genus vero non distinguit. Dicit illa respōsio, quòd hoc intelligitur de forma ultimata;& illa est de forma intermedia, cuius est genus. Ad secundum dictum etiam Porphy. quia etiā probatū est de mente Porphy. genus esse materiam speciei: ideo limitando exponit Porphy.

quòd

Limitando exponit porphyrium.

quòd ipse nō dicit genus esse materiā, sed dicit esse simile materiæ. Est aūt ista similitudo in hoc, quia sicut materia est interminata de se, sed determinationem expectat ab aliquo; ita genus est interminatū de se: expectat tamen determinari per dfiam. Et ideo hucusq; habemus de mente istius opinionis, quod genus nō est materia, sed forma.

Contra solutionem.

Contra istam dictam solutionem ab aliis instatur, & volunt probare, q etiam genus, vt forma nō prædicetur de composito. Nam nulla forma prædicatur de eo, cuius est forma, argumentatur a simili, quia sicut materia non prædicatur de eo cuius est materia; ita nec forma de eo, cuius est forma. Probant iterum sic. Nullū q est in actu, prędicatur de eo, q est in potentia per modum repugnandi, sed forma est in actu, & cōpositum est in actu ratione materię inclusę, ergo forma nō poterit prędicari de composito: & ita hęc propositio erit falsa, homo est animal, ponendo animal esse formam, & non materiā. Dr. Ibi Scō. affert alterā responsionem ad hoc argumentū, & ait cum distinctione, q duplex est forma, quędā est forma realis; & ista compositum consequitur sicut humanitas. Tūc dico, quod licet forma partialis non posit prædicari de composito, & maximè in recto, vt dicendo, homo est animal: forma tamen totalis bene potest predicari de composito, & huiusmodi forma totalis est genus. Et ita potest prędicari de composito.

Scotus affert alteram responsionem.

Duplex forma.

Insurgit Scotus contra hāc datam responsionem.

Nunc Sco. insurgit contra hanc datam responsionem, & ait. Contra, certum est, q forma secunda, siue totalis non prædicatur de composito in abstracto: sed prædicatur in concreto. Nam in abstracto hæc est falsa, homo est humanitas: sed in concreto materia potest prædicari de composito,

posito, dicêdo homo est materiatus, ergo malè dixisti in prima responsione, negãdo genus esse materiam, & concedendo ipsum esse formã, ad probandum hoc, quòd ipsum possit prædicari de specie, vel de composito. Et pp hoc dicit Sco. ꝙ respondendum est vniuersaliter ad vtrunque argumentum principale, quod materia, vel pars in abstracto nõ prædicatur de toto: sed bene potest prędicari in concreto. Modò licet genus significet materiam, & sit pars. tamen quia non significat istam in abstracto, sed in concreto, ideo potest de specie ita prædicari. Responsio.

Contra, tu concedis mihi, ꝙ genus est concretum, probatur per te, quia tu concedis in respõsione tua, ꝙ genus prędicatur de specie in cõcreto, ergo est denominatiuum tantum, sed hoc cõsequens est falsum, probo, quia illud, quod prædicatur vniuocè, non prędicatur denominatiuè, sed genus prędicatur vniuocè, ergo. Præterea modi prędicãdi vniuocè, & denominatiuè sunt disparati, & ita quod conuenit uni, alteri repugnat: quia si genus prædicatur vniuocè, non põt prędicari denominatiuè. Idem firmatur 2. Topi. in princ. Prӕterea arguitur sic contra datam responsionem, omne cõcretum significat formam inhęrentẽ subiecto, sed genus, cum sit substãtia, non significat formam inhęrentem subiecto, vt patet per phylosophum in prędicamentis ca. de substantia, & 1. Physic. Quod vere est nullum accidit, ergo nihil significans substãtiam, ut genus in proposito, est concretum. Ad hoc argumentum Scot. affert alteram responsionem cum distinctione dicẽs, ꝙ duplex est materia, & duplex est pars, quędam est materia, & pars realis, & ista non prędicatur de toto, & sic non est genus. Altera

Contra. Vide Aristo. in ante prædicamentis. Secundo topicorum. cap. 3. In barocho in secũda figura. Proprietate prima. Primo phyfic. cõtex. 27. & 30. Respondit Scotus. Duplex natura Duplex pars realis & rationis.

tera est materia, & pars rationis, & ita prædicat de toto, & sic est genus. Contra, an Scot. modò probando, quod nec pars realis, nec pars rationis possit prędicari de toto, & hoc per argumētum sumptum a commutata proportione, sicuti se habet ratio ad rem, idest, sicuti se habet diffinitio ad diffinitum, sic se habēt partes rei ad rem, & sic se habent partes rationis ad rationem, sed partes rei non prędicātur per se de toto, ergo nec partes rationis prædicātur de re. Dr secundum Boe. ad hoc, quod genus in diffinitione est pars, in prædicando vero totum. Contra secundum, dicit Sco. instando, quod genus in prędicando etiam erit pars, sicut in diffiniendo. Nam genus cadit in diffinitione speciei, & arguitur sic. Quicquid prędicatur in primo modo dicendi per se, aut est diffinitio tota, aut pars diffinitionis, sed non est tota diffinitio, ergo est pars diffinitionis. Et ita sub ratione partis se habet vt diffinit, & vt prædicatur. Præterea sic sumptum idem ut diffinit, & ut prædicatur, est vniuocum, vel ęquiuocum, sed si ęquiuocum, ergo non est genus neque diffiniens: si est vniuocum, ergo vtrobique. s. in diffiniendo, & prædicando idem significat. Et ista oportebit fateri, vel quòd in diffiniendo, & prædicando sit pars, vel nihil. Et ita patet primum argumentum cum suis instantiis formatum.

Argumentum a commutata proportione.

Septimo Meta. contex. 93.

Lib. diuisionū.

Contra.

Fortissima ratio.

Posita ueritate conclusionis ad quæstionem fuit productum unum argumentum in medio valde laboriosum in dicēdo, quòd quidem multas continebat instantias: ideo ut ueritas elucescat illis respondendum puto. Arguebatur enim quod animal non poterat prædicari de homine verè, tum quia habet rationem partis significatæ per ipsum, tum quia gerit officium materiæ, &

Primum argumentu Arguebatur quod animal non pōt prędicari de homine.

& cum pars non posit prædicari de toto, nec materia de cuius est materia, sequitur necessario, vt animal de homine non pdicetur. Ad hęc duo argumenta Sco. simul corresp̄ōdet, & ait, q̄d materia inquantum materia est, non prędicatur de toto: sed materia significata in concreto pōt prædicari de toto. Pręterea pars accepta per modum partis non potest prædicari de toto. Hęc distinctio sumpta est ex notato pręmisso à Scoto. firmat Scot. hanc r̄ñsionem suam per exemplum de manuato, & capitato; dicit. n. Auic. quòd hęc duo primo, & adęquatè significant determinatam partem, vt puta manuatum significat manū in abstracto, capitatū significat illam capitis partem. Et ideo caput, siue manus sumpta per modum partis, non potest prędicari de toto. Vnde ista est falsa. Franciscus est caput. Franciscus est manus: tamen vtrunque sumptum in concreto ex non sequenti significat, & dat intelligere totum, hoc. n. habet ex modo significandi in concreto: patet autem & istud esse ex sua expositione. Nā manuatus exponitur sic. i. habens manū, capitatus, habēs caput. Modò certū est, quòd partis, non est habere, sed h̄ri; totius aūt est h̄re, & ista sumpta in concreto ex modo significandi dant intelligere totum. Vnde ista est vera, capitatus currit, ista falsa, caput currit; cursus. n. inest toti, & non parti: modo applicādo ad propositū dico, ꝙ animal, ex quo est concretum, dat intelligere totum; exponitur. n. sic, animal, id est habens sensum, rationale. i. habens intellectum. Et ita cum hęc duo, licet sint partes, tamen ex modo significandi dant intelligere totum, possunt prędicari de toto. Et ita animal, & rationale possunt prędicari verè de homine. ista est so-

Responsio Scoti soluendo simul hæc duo argumenta.

Auicenna. Quinto Meta.

Ista est falsa Frāciscus est caput Cōstantius est manus.

Manuatus. i. habens manum.

Cursus inest toti & non parti.

Applicatio responsionis.

Animal est habens sensum.

Rationale est habens intellectum.

lutio ad argumenta.

Litera ipsius Doctoris.

Quoniam verò responsiones prius dictæ. Iste textus est valde confusus: vult dicere Scot. quod responsiones prius dictæ, seu datæ ad instantias factas superius, possunt reduci ad istam. s. responsionem modo datam, preter primam, quæ non potest reduci ad hanc responsionem.

Ad secundum dicitur.

Rñsio prima est illa, quæ remansit improbata superius, & est cum dicunt. Ad hoc s̃m dicitur, ꝙ genus non est materia; & ideo respondēdum est ad ea argumenta, quæ obijciuntur contra illas replicas: & quia secunda responsio cum mea incidit in ista parte textus vbi dr̃. Dr̃ aliter ad vtrũque argm̃ principale. Dicitur igitur, quod ista responsio secunda concedit genus significare partem materialem, per modum tñ concreti, in quo conueniunt ista duo, secũdum quod prior. s. respo nsio valet. Ista prior responsio est illa, quę immediate ante data fuit: & est illa litera ubi incipit. Contra forma secunda non pręducatur de compositio nisi in concreto. Ecce quod istæ duæ responsiones conueniunt: sed dixit, secundũ quod prior valet. Dicit. n. hoc Scot. quia illa prima responsio potest bene, & male applicari: ideo Scot. vsus est illo verbo. Quia igitur Scot. tenet illam secundam responsionem tanquam ueram, ideo tenetur respondere ad argumenta contra responsionem illam factã. Dicebat. n. quod omne cõcretum est denominatiuũ tantum. Scot. respondet ad istum argumentum quod duplex est denominatiuum, quoddam est accidentis, & istud est denominatiuum tantum: Aliud est substantia, & istud non est denominatiuum sed vniuocum distinctum cõtra denominatiuum. Quod autem duplex sit denominatiuum

Contra.

Duplex denominatiuum. Accidentis, & substantiæ.

tiuum, patet, quia duplex est abstractum: quoddam est quod abstrahit a subiecto: aliud est qđ abstrahit a supposito. Et propter hoc duplex est concretum; vnum quod concernit subiectum; quod subiectum est alterius naturæ a forma significata, aliud, quod cõcernit suppositũ. Quid autem concretũ, & abstractum diffuse superius declaratum est per longum sermonem.

Duplex abstractum, & cõcretum.

Ad 2m argm, qñ arguitur ꝙ omne concretũ significat formam inhærentem subiecto, hoc est uerum de concreto accidentis, non substantiæ, & ita non currit argm. Ad probationem, cum dicebatur, omne concretum habet rõnem denominatiui. Dico, ꝙ omne concretum accidentis hẽt denominatiui diffinitionem, cõcretum aũt substantiæ non: ratio, quia non differũt solo casu. Ecce aurea expositio illius loci. Nam istud differt solo casu, quod sola inclinatione formæ cadit ad subiectum: concretum autem substantiæ non cadit inclinatione formę ad subiectum, sed ad suppositum. Et ita patet responsio ad illa argumenta contra secundam responsionem.

Responsio ad secundum argumentum.

Aurea expositio.

Quid sit differre casu.

Contra responsionem. Aduerte, quod illa applicatio, debes dicere, quod sit diffinitionis. ista responsio, cõtra quam modo arguit Doctor, est illa, ubi dicitur, concreto. Vult igitur hic arguere, quod etiam in concreto non prædicatur de composito; & ita animal de homine, cũ animal significat materiam in concreto. Nam hęc propositio est falsa, arca est lignum, ergo hæc est falsa, homo est animal: probatur consequentia. Nã sicut lignum significat materiam arcę in concreto, sic animal significat materiam hominis in cõcreto, ergo sicut prima est falsa, ita & secũda.

Contra.

Propositio est falsa, Arca est lignum.

Ad hoc argumẽtum. Scot. negat similitudinẽ:

Scotus negat similitudinem.

quia lignum respectu arcæ non est concretum nec ad subiectũ, nec ad suppositũ; sed huius, vel illius ligni; animal verò est concretũm respectu hominis, & concretum ad suppositum; ideo potest prædicari de homine. Ponderate illa verba Sco. in textu, vbi ait, quòd arca rõne formæ. s. artificialis, q̃ principaliter significat, est artificiale; forma aũt artificialis se hẽt ad naturalẽ, sicut accidẽs ad subiectũ. Pro hac lr̃a, vide verba Auer. secũdo Physi. Vbi dicit, quòd formę artificiales sũt accidentia in subiectis: vide ẽt Sco. in quarto, vbi multa pulchra dicit de arte: sed quę est rõ, quòd hęc propositio est vera, arca est lignea, hęc autẽ falsa, arca est lignum? ratio est, quia ly lignea accipit pars per modũ totius; lignũ verò pars p̱ modum partis; ideo prima est vera, secunda falsa.

Ponderà uerba Scoti in textu.

Cõmentator secũdo phy. cõm. 13 & 20. De anima cõ. 8. Scotus in 4. di. prima. q. prima in responsione tertiæ rationis.

Ad illud argumentum Vbi. Sco. respondit ad rationem factã de commutata propositione; & declarat, quomodo similitudo posita ab Aristo. valeat; & vult, quòd illa similitudo sit vera quo ad determinate importare, non tamen quo ad prædicari. Vult dicere, quòd sicut tota ratio formę, & diffinitio exprimunt totum diffinitum, sic etiam pars rationis, & diffinitionis exprimit partem rei, & diffiniti; sed non tenet similitudo in hoc; quia sicut ratio, & diffinitio prædicantur de tota re, siue de toto diffinito; sic etiam pars rationis, siue diffinitionis prædicatur de parte rei. Hoc enim falsum est. Nam faciendo hanc propositionem, anima est rationalis, est falsa. Pondera illud verbum Sco. cum dicit, hoc est verum, prout rationale est differentia hominis. hoc autem dicit Sco. pro tanto, quia si rationale sumatur pro aptitudine ratiocinandi, sic propositio est vera; quia tunc passio prædicatur de suo subie-

Respondet ad argumentũ de cõmutata proportione.

Pondera uerba Scoti.

subiecto in secundo modo dicendi per se, ergo est similitudo quo ad distinctè importare; non tamen quo ad prædicari. Et quia adducebatur quędam responsio Boet. etiam illam hic vult Doctor declarare, quomodo sit intelligenda: & vult ꝙ in substantia vtrobique genus est pars & totũ .s. in diffiniendo, & prædicando appropriate; tamen dicemus, ꝙ in prædicando genus est totũ: in diffiniendo verò genus appropriate est pars: & per hoc euitatur æquiuocatio. Ex his patet responsio ad primum argumentum. Declaratio authoritatis Boetij.

Tertio ad principale. In hac parte Sco. respondet tertio loco, & nouo arguendi genere, quo ipse enititur, quantum pôtest, hâc propositionem falsam esse, homo est animal. Vtitur autem modo arguendi enthimematicè à concretis ad abstracta. Et primo ponit cõsequentiam, & duo facit. Nam primo probat eam, secũdo ostendit falsitatem consequentis: & istud ostenditur tripliciter: conatur autem ostendere falsitatem consequẽtis per multos, & maximè per Occham, qui non horrescit proferre hanc propositionem tãquam veram, humanitas est animalitas: & ideo propter illos, qui dicebant hanc propositionem esse veram. Sco. ingeniosè laborat probãdo eius falsitatem. Arguit igitur Doctor sic, hõ est animal, ergo humanitas est animalitas, hoc consequens est falsum, ergo & antecedens, ex quo sequitur. Primo probat consequentiam esse bonã per illã regulam famosam, qua regula probãdo vsus est Doctor supra in prima quæstione vniuersalium: & est regula hæc: quando in concretis est prędicatio per se, & in primo modo in antecedente; tunc arguendo à concretis ad abstracta valet consequentia: & quia hanc regulam A tertio principale negat consequentia. Contra Occha. Arguit Scotus. Logicus est sciens, ergo logica est scientia.

Scotus ratione probat hanc regulam esse veram.

possét quis negare, ideo Sco. ratione probat illud esse uerũ, quia si propositio, supple tu, sit vera in antecedente in concretis, ueritas in propositione nascitur ratione eſsẽtiæ significatæ; & nõ ratione illius suppositi, quod concernitur; ratio quia ĩ propositione, quæ est per se in primo mõ prædicatum illius propositionis prædicat, & dicit essentiam subiecti: sed ipsa essentia abstracta ab eo supposito, quod concernitur, significat ꝑpriè abstractum, ergo est vera in abstracto. Vult ergo dicere Sco. in substantia sic, quod ueritas in propositione nascitur ex identitate essentiæ: & ex conuenientia prædicati ad subiectum: & non nascitur ueritas in propositione alicuius cõcernentiæ. i. non nascitur ratione alicuius cõcreti concernentis aliquod suppositũ, sed ratione significatæ essentiæ. Exẽplum. Nam si ista propositio est uera, hõ est animal, ueritas non nascitur ob hanc causam, quia animal tanq̃ concretum concernit hominem tanq̃ suppositũ. Et iõ rõ veritatis hac propositione non nascitur rõne concernẽtiæ: sed radix istius ueritatis est essentia eadẽ significata per subiectum, & prędicatum; siue per hominem, & animal: quia essentia animalis vera, & realiter in natura includitur hominis: & ita quidditas subiecti egreditur à quidditate prædicati secundũ Lincon. Tunc arguo sic: stãte identitate essentiæ debet stare identitas ueritatis: probatur ista, quia identitas essentiæ est causa immediatæ veritatis in propositione; sed in concretis, & abstractis stat identitas propositionis, ergo stabit identitas ueritatis. Posses dicere, nego, quia modi significandi in concreto, & abstracto uariant identitatem essentiæ: & ita uariant identitatẽ veritatis. Dico, quòd illa est fuga

Exemplum.

Essentia A͞ralis vera & realiter in natura includit hominis.

Quidditas subiecti egreditur à quidditate ꝑdicati secundũ Lyncoinensem.

ga miserorũ qm̃ per concretum, & abstractũ significatur sp̃ eadem essentia: & ita vtrobiq; stabit idẽtitas essentię; Modo verius, purius, & lympidius significatur illa identias essẽtię in abstracto, q̃ in concreto; quia in concreto illa essentia inuoluta, detenta, immersa, & sepulta cum conditionib. suppositorum, & concretorum; in abstracto uero, relictis indumentis vilib. concreti, & suppositi, induta veste nitida abstractionis fulgentior emicat in sede abstractionis; ergo bene seq̃tur hæc consequẽtia, hõ est animal, ergo humanitas est animalitas. Item patet exemplo. Probat Sco. eandem consequentiam esse bonam arguendo à concretis ad abstracta. Nam certũ est, ꝙ hęc consequentia non est bona, nec sequitur consequens ex isto antecedente, musicum est album, ergo musica est albedo; & quę est ratio, ꝙ ista non est bona consequentia? quia propositio posita ex parte antecedentis non est per se, sed per accidens musicum est album. Et scis ex dictis Scoti, quod propositio per accidens potest fieri tribus modis. Primo, quando accidens pręd icatur de subiecto; secundo, quãdo subiectum pręd icatur de accidente. tertio, quando accidẽs pręd icatur de accidente. In hoc gradu est propositio sumpta loco antecedentis, musicum est album; quę est ratio, quòd ista musicum est albũ, est vera? Dico, ꝙ ueritas in hac propositione nõ nascit̃ ex necessaria habitudine vtriusque extremi, sed ex subiecto, in quo conueniunt. mõ in consequente tollitur illa habitudo vtriusque extremi ad subiectum per ipsnm abstractum cũ dico, musica est albedo; & ideo veritas, quam causabat concernentia vtriusque extremi ad subiectum, tollitur per ipsum abstractum: & ideo

Fuga miserorũ

Probat Sco. eã dẽ consequẽtiã esse bonã.

Propositio per accidẽs potest fieri trib. modis. uide Scotum.

non sequitur,musicũ est album, ergo musica est albedo;iõ non stabit perseitas essentiæ, siue identitas quidditatis in antecedente, & cõsequente. Non stabit etiã eadẽ veritas:tñ bene sequitur arguendo sic,albũ est coloratum, ergo albedo est color,quia antecedens est propositio per se primi modi:& ideo quod ponitur in consequente, illud idem exprimitur in antecedente;& iõ stãte identitate essentiæ, stabit idẽtitas propositionis, seu veritatis. Cum igitur arguebatur sic à simili in prima consequentia,sequitur ꝙ illa est bona.

Non sequitur musicum est album, ergo musica est albedo. Bene sequitur album est coloratum, ergo albedo est color.

Ex isto argumento colligatis duas pulchras regulas.Prima regula talis est; arguendo à concretis disparatis ad abstracta, non tenet consequentia:exemplum musicum est album,ergo musica est albedo;patet, qa tollitur causa veritatis propositionis in consequente per abstractionẽ,quæ est conuenientia eorum in tertio. secunda regula est,arguendo à concretis essentialiter subordinatis abstracta tenet consequentia ratione eiusdem formalis significati.exemplũ, album est coloratum,ergo albedo est color. Et ita patet probatio istius consequentiæ.superest modò probare falsitatem consequentis.s. quòd hoc consequens, siue hæc propositio sit falsa, humanitas est animalitas, ostendit autem sic.Nam bene sequitur in tertia figura, humanitas est animalitas, humanitas est rationalitas, ergo rationalitas est animalitas per se, conclusio est falsa, ergo maior est falsa,quæ fuit ista,humanitas est animalitas;probo,quia ex maiore sequitur minor: modus arguendi est in tertia figura, ideo non potest negari,quòd autem rationalitas possit prædicari de humanitate, patet. Nam ita rationalitas prædicatur de homine, sicut animal

Prima Regula. Exemplum. Secunda Regula. Exemplum. Modus arguendi est in tertia figura. Iste modus arguendi est in tertia figura.

de

de eodem homine: probo modo, ꝙ conclusio istius syllogismi sit falsa, hæc. s. quòd rationalitas sit per se animalitas; & probatur hoc per illam propositionem famosam, & diuulgatam in via Scot. omnis propositio vera in abstracto est per se in primo modo, sed propositio ista rationalitas est animalitas, non est per se in primo modo, ergo illa propositio non est uera in abstracto. Argnmentum est in secũda figura: maior est manifesta; minor probatur authoritate philosophi qui vult 6. Tophic. & 3. Metaph. ꝙ genus nõ pdicatur per se differẽtia: ratio, quia genus cum dicat materiam siue potentiam, & differentia dicat per se actum, & cum potentia nõ includatur essentialiter in actu, cum actus, & potentia sint modi oppositi diuidentes ipsum ens, non potentia per se includi in actu; & ita genus non poterit prędicari per se de differẽtia. Alio modo probat Sco. minorem, & regulam illam famosam p dictum philosophi, qui volens ostendere differẽtiam superiorẽ esse de intellectu inferioris, ostẽdit ꝙ hæc propositio, est vera; passio, diuisio pedis est in boue, Leone, capra, & pedalitas quędã, ista propositio non est uera in abstracto, nisi q̃a verũ est de intellectu, siue de conceptu alterius.

Diuulgata propositio Scoti.

Sexto topicorũ cap. 8.

Tertio Meta contex. 10.

Quare genus nõ prædicatur per se de differentia.

Septimo Meta contex. 43.

Aduerte tamen hic, ꝙ dictum de differentia superiori & inferiori non est ualde tutum. Nam Sco. dicit alibi oppositum, sed quo modo hoc habet veritatem, inferius dicetur. Notate illã propositionem famosam quæ dicit, omnis propositio vera in abstracto est per se in primo mõ; debetis tenere, quod ista est uera in creaturis, non tamen in diuinis, neque in transcendẽtibus; nõ in diuinis, quia hæc propositio in abstracto ^{non} est vera, essentia est sapientia, Deitas est sapientia,

Nota quomodo Regula teneat ꝙ omnis prędicatio ĩ abstracto est vera per se in primo mõ, vera est in creaturis, non est uera in diuinis & in transcendentibus

essen-

Propositiones, identicæ in diuini pro hoc vide Mauritium in prima. q ex positione difficultate Septima./

essentia est paternitas, vbi hę ppositiones apud theologos dicūtur idēticę, & sunt verę per identatem .i. per rationem infirmitatis vtriusque extremi, aut saltem vnius extremi, non tñ sunt per se in primo mō, quia nec sapientia cū sit attributum, nec paternitas cum sit relatio hypostatica, possunt de essentia in primo mō pdicari. In transcendentibus, entitas est veritas, entitas est bonitas, entitas est vnitas: istæ propositiones sunt veræ, cum predicētur passiones de subiectis in abstracto: nō tñ sunt per se in primo modo: secundò, quia passio non prædicatur de subiecto in primo modo. Et ita patet limitatio istius regulę.

Entitas est ueritas, entitas est bonitas entitas est entitas, sūt verę, non tamē sunt per se in primo mō. Ostenditur etiā ratione.

Præterea idem ostēditur ratione, quia abstractx significant essentiam ꝭm se, ergo si vnum de altero verè dicatur cum hoc verbo est; hæc essentia est illa, & ita prędicatum prædicabitur essentialiter de subiecto, ergo in primo mō: & ita ista sic esset vera in abstracto, & in primo mō: sed hæc nō est in primo modo, rationalitas est animalitas, ergo non est vera prædicatio in abstracto. Et ita patet declaratio tertij argumenti.

Vide Authorē formalitatū bene declarantē.

Responsio ad tertium principale.

At illud argumentum Sco. negat consequentiam cum dicit homo est animal, ergo humanitas est animalitas: sed ego nego cōsequentiam: probo consequētiam, dicit aduersarius: quia arguendo à concretis ad abstracta est bona consequentia per regulā Sco. hic arguitur huiusmodi, ergo: Ad hoc dicit Scot. ꝙ illa regula tenet in concretis dictis .i. in concretis accidentalibus. Nam bene sequitur, vt dictum est, albū est coloratū, ergo albedo est color; non autem in concretis substantialibus ad abstracta substantialia.

Respōsio Sco.

Sed ergo quæro, quæ est ratio diuersitatis, ꝙ in concretis accidentalibus sequitur in substantiali-

Quæ est ratio diuersitatis.

tialibus verò nõ;Dico, quòd ratio est ista. Nam arguendo à concretis accidentalibus, arguitur ad abstracta media abstractione abstracta: & cũ sint media abstractione abstracta, remanet adhuc habitudo superioris ad inferius, vt puta coloris ad albedinem: arguendo verò à concretis substãtialibus, arguitur ad abstracta vltima abstractione abstracta: & ideo tollitur ratio superioris, & inferioris: sic quod humanitas non est īferius respectu animalitatis: nec humanitas est superius respectu animalitatis. Nam sicut dixi vobis concreta, & abstracta superius, & inferius non pñt applicari rebus, nisi in concreto acceptis; & ita, cum sint humanitas, & animalitas vltima abstractione abstracta, nec vnum erit inferius, aut alterum superius. sic ita vnum de altero non poterit rectè prædicari: quare dicendo, humanitas est animalitas, non erit propositio vera. Responsio.

Et si tu dicas; contra, quia hic includitur prædicatum in subiecto. Dico, ꝙ non sufficit inclusio vnius extremi ad alterum extremum, sed requiritur ẽt modus cõueniens prædicandi, cuius est ratio superioris, & inferioris. Et ideo ista est ratio diuersitatis. Quare patet solutio ad argm̃. Et si tu dicas.

Itẽ quartò ad principale intentum potest argui per media cõia. In hac parte Doctor introducit quartum argumentum, per quod intẽdit etiam nedum per media propria, sed ꝑ media communia falsificare propositam propositionem. Vbi circa illud argumentum est notãdum, quòd per media communia intendit media purè logicalia, quę possunt applicari terminis cuiuscunque scientiæ & doctrinæ. Ista autem media communia non faciunt scire, sed potius opinari. de quibus dixit Sco. in prima q. huius. Quarto arguitur. Insequitur ordinem phylosophi. Media communia nõ faciunt scire, sed opinari.

Præ-

Præterea est aduertendum, ꝙ licet loquatur in hoc argumento in terminis secundarum intentionum, argumentum intendit valere in fundamentis, & in primis intentionibus.

Arguit quarto.

Arguit igitur Doctor sic, in quacũque propositione species subiicitur, & genus prædicatur, propositio est falsa; probo, quia subiectũ, & prædicatum, idest species, & genus accipiuntur sub modis oppositis, & rõnib. contrariis: sed ita est in proposito, cũ animal pdicatur de hoie, ergo ita propositio est falsa, hõ est animal. Nã hõ acceptus sub rõne speciei non recipit prædicationẽ animalis accepti sub ratione generis. Probatur, nam si isti modi. s. species & genus inter se repugnant, & etiam quidditates acceptæ sub his modis repugnabunt. Et ita argumentum istud supponit, ꝙ animal prædicetur de hoie acceptũ sub ratione generis: & homo subiicitur acceptũ sub ratione speciei. Cum auté istæ rationes sint oppositæ, ergo illa ppositio erit falsa. Et ad hoc Doctor adducit exemplum. Nam hæc propositio: albedo est alba, est falsa, & non ppter aliud; nisi quia albedo, & alba sumuntur sub rationibus oppositis, cuiusmodi est concretũ, & abstractum. isti autem modi significandi sunt oppositi. Nam abstrahere, & non abstrahere; concernere, & non concernere contra dicunt. Ad istud argumentũ Doctor longam dat rñsionem; & breuiter ego rñdeo ad formã arguméti. Deinde dicam, quæ dicenda sunt circa textum. Primò, cũ arguitur, in quacũque propositione, in qua species subiicitur, & genus prædicatur, propositio est falsa. Ad hoc ego respondeo per ea quę dicta sunt superius, quòd loquendo in secundis intentionibus, si tam subiectum quàm prædicatũ accipiun-

Exemplum, Albedo est alba.

Respondet primo ad formã.

cipiuntur vt quid, verũ est quòd ꝓpositio est falsa: si autẽ subiectum accipiatur vt quid, & prædicatum vt modus, dico, quod propositio est vera, loquendo in fundamentis, vt puta de homine, & animali, dicendo, homo est animal. Et cũ tu dicis, contra, quia animal acceptum sub rõne generis repugnat homini accepto sub ratione speciei. Ad istud dicendũ est, quòd supponit falsum per regulam datam superius; nam quando animal in propositione homini vnitur per hoc verbum est, rõ generis extraneatur ab animali, & ratio speciei ab homine; sic quod genus in tali prædicatione, siue in tali consideratione non cõpetit animali; nec ẽt species cõpetit homini: & ita tu prȩsupponis falsum in tali propositione, cum dico, hõ est animal, vtrunque extremorũ accipitur sub secunda intentione. Ista est solutio clara, ad istud argumentum. Sco. introducit sermonẽ, de modis significandi, & de modis intelligendi; & ponit drĩam inter eos. Duo igitur sunt modi. Quidam.n. sunt modi significandi; & quidam intelligendi. Modi.n. significandi grammaticales sunt isti, vt puta nominatiui casus, numeri singularis, numeri pluralis, tertiæ personæ, adiectiui, & substantiui nominis. figurȩ simplicis, & cõpositæ. Et isti modi dicuntur modi significandi, qui sunt instituti, & ordinati, atq; impositi per intellectum effectiuè dictionib. significatiuis: sicut dicimus, quòd isti modi sunt in ipsa rosa. Nã rosa est nominatiui casus, & singularis numeri, & tertiȩ ꝑsonȩ, & figurȩ simplicis. Et si q̃ras, à quo sunt isti modi effectiuè? Dicas quòd sunt ab intellectu, & in hoc cõueniũt cũ scd'is intẽtionib. q̃ effectiuè sunt ab intellectu: Et si quȩras, in quo sunt tãquam in subiecto? Dicas, quòd sunt in dictionibus

Replica.

Responsio.

Scotus digreditur ad declarandum quid sint modi significãdi.

Duo sunt modi, quidã sunt modi significãdi; & quidam intelligendi.

Quid sint modi significandi grammaticales.

Cur dicantur modi significãdi.

Quæstio I quo sunt.

Quæstio an sint separabiles

Quæstio an significatum intelligatur sub opposito modo.

An sint in propositionib. isti modi.

Quæstio an sint formalia principalia.

Dicuntur principia formalia ratione vniendi congruitatis & conuenientiæ in partibus orationis.

bus significatiuis, sicut ēt secūdæ intētiones sunt in fundamentis, & rebus cognitis. Et si quæras, an isti modi significandi grāmaticales sint separabiles, vel inseparabiles a significato dictionis? dicendum est, ꝙ sunt omnino inseparabiles; ita ꝙ vbicunque erit illud significatum, & illi modi significandi erunt: & in hoc isti modi significandi assimilantur passionibus, quæ nunquā suam deserunt substātiā. Et si quæras, an significatum posit itelligi sub opposito tālis modi sine repugnantia? Dico ꝙ nō. Nam hō, qui est numeri singularis, non potest intelligi sub modo pluralis numeri sine repugnātia ratio, q͞a cum dico, hō, statim emergit modus significandi grāmaticalis in eo ꝙ est numeri singularis. Intelligere aūt sub mō huic opposito est illud intelligere in plurali numero: & tunc vnus hō esset plures homines, & vna rosa plures rosæ. Et ita patet, quod non potest intelligi sub opposito non sine repugnantia. Et si quæras, an isti modi significandi, sunt etiam in propositionibus? Dico ꝙ sic. Nam dictum est, quod nunquam sua deserunt subiecta. Et si iterum q̃ras a me, an sint principia formalia? Dico, quod sic. Nam possunt dici formæ pro quanto sunt quædam accidentia causata ab intellectu, & subiectiue recepta in dictionibus significatiuis: & ideo denominant subiecta in quibus sunt. Propterea merito formæ dici possunt, & principia formalia: sunt autem prīcipia formalia, quia sunt principia vniendi congruitatis, & conuenientiæ in partibus orationis siue in quibus partes orationis non possunt congrue vniri. & ideo tales modi significandi grāmaticales repugnātes ad inuicē causabunt orationem incongruam: ut dicendo, rosa est albus,

vel rosæ sunt alba, vel rosa sunt alba. Et si quæras, quę sunt principia materialia respectu modorũ significandi? Dicas, dictiones significatiuę. Nam quemadmodum fundaměta secundarum intětionum respectu illarum possunt dici materialia: ita & dictiones significatiuæ sunt materialia respectu illorum modorum significandi; sed quæro, an isti modi significandi sint cã efficiẽs? Dico, ꝙ non, quia cã efficiẽs illorum est intellectus; sed quęro quę est causa illorum finalis? Dico, quod est causare congruitatem grammaticalem in oratione. Quęro adhuc, an isti modi sint illa, quę vniuntur isti propositione? Dico, quod non, quia cum dico rosa est purpurea; certũ est ꝙ modi significandi non vniuntur in ipsa ꝓpositione. i. non sunt subiectum, neque prędicatum, quia casus nominatiui, & singularis numeri nõ vniuntur in tali propositione, sunt tñ principia formalia, siue sunt orationes formales: merito quarum ista significata vniuntur ad inuicem. patet igitur, quid dicendum erat de modis significandi. sunt ět modi, qui proprie dicuntur modi intelligendi; isti autem modi intelligědi dicuntur modi logicales, siue secundę intentiones, quæ secundę intentiones non sunt, neq; applicantur significato quocunque mõ considerato; sed applicantur tales modi, vt cõcipiũtur ab intellectu, siue considerantur, siue clarius, vt habẽnt esse cognitum apud intellectum. Et si q̃ras an isti modi intelligendi sint sperabiles a significato? Dicatis, ꝙ sic; & si q̃ras an separant a significato? Dico, quod in duobus casibus. Primo, q̃n significatum consideratur Metaphysice, secundo q̃n consideratur Physice. & põt addi tertium, q̃n extrema uniuntur in propositione cum hoc uer-

Quæstio, quæ sint principia materialia respectu modorũ significandi.

Quæstio an modi sint causa efficiens.

Quęstio quęest causa finalis eorum.

Quæstio an modi vniuntur in propositione.

De modis intelligendi q̃d sint.

An sint separabiles.

Respondetur, quod sic.

Quæstio tripliciter separantur isti modi intelligendi.

verbo est,& in hoc distinguũtur modi intelligẽdi à modis significãdi:sed quæro,an modi intelligendi possint intelligi sub mõ opposito sine repugnantia?Dico,ꝙ sic.Nam hõ,cui applicat̃ species,põt intelligi sub opposito speciei, & sine repugnãtia.Nam possum ipsum intelligere sub ratione indiuidui vt,cum dico iste hõ. Nam certũ est,ꝙ iste hõ est terminus discretus; & tunc non est species;& in hoc ẽt differunt à modis significandi.Pręterea an isti modi intelligẽdi sint principia vniendi? Dico, quod non;nec sunt principia vniendi in hac propositione, homo est animal;nec sunt vnita,quia eorum repugnãtia non causat falsitatem. Et ita patet, quid dicendum erat pro declaratione illius literę.

Quæstio quòd possunt intelligi sub opposito modo.

Quinto loco contra prępositam propositionem adhuc per argumenta cõia falsificando illam propositionem, homo est animal. Arguitur igitur sic, homo est asinus, ergo homo est animal:probatur,quia oppositum consequentis repugnat antecedenti, ergo bona: Tunc vltra homo non est asinus, ergo homo non est animal; probatur deductio harum consequentiarum per regulam philosophi. Nam sicut affirmatio sequitur ad affirmationem,ita negatio ad negationem: probatur etiam per illam regulam famosam, sicut affirmatio est causa affirmationis, & negatio est causa negationis per Arist. primo Post.probatur etiam consequentia ratione,quia sicut affirmatio asini, vt dicendo, homo est asinus, ibi asinus affirmatur de homine, se habet ad suam negationem,vt dicendo, homo non est asinus,ibi asinus negatur de homine, ita consequenter affirmatio animalis, vt dicendo, homo est animal,ibi animal affirmatur de homine, se ha-

Quinto principaliter arguit.

Per regulam famosam probatur.

Primo post. cõ tex. 30.

hēt ad suam negationem, vt dicendo hō non est animal, ibi animal negatur de homine, ergo à pmutata proportione, sicut se hēt primū, quod est ista propositio, hō est asinus ad tertium, quod est ista, hō est animal, ita ſm, quod est ista propositio, hō non est asinus, se hēt ad quartū, quod est ista propositio, homo non est animal. Et ita patet per hoc argumentum, quòd ista propositio est falsa, homo est animal. Ad hoc argumentum respondet Scot. Primo negando similitudinem cadentem inter illas consequentias: similitudo quæ negatur, est ista, quòd sicut affirmatio animalis sequitur ad affirmationem asini, sic negatio, s. animalis sequitur ad negationem asini. Ad hoc dicit Scot. nego tibi hanc similitudinem: & ratio est propter fallaciam consequentis quæ in ea committitur: arguit enim à destructione antecedentis ad destructionem consequentis non adæquate, non enim valet iste modus arguendi, homo non est asinus, ergo homo non est animal. Nam sicut esse asinum non est præcisa causa essendi animalis, quia etiam esse hominem, siue equum, bouē, sunt huius causæ, cum animal conseruetur in suis speciebus omnibus, & ita non esse asinum non infert non esse animal. Propterea illa similitudo benè negatur.

Rñsio quinti argumenti negando similitudinem.

Cōmittitur fallacia cōsequentis.

Aduerte hic bonam doctrinam, quòd arguendo in terminis secundarum intentionum à destructione speciei, sequitur consequentia ad destructionem generis; vt arguendo sic: non est species, ergo non est genus, consequentia sequitur propter naturam relatiuorum, quia posita se ponunt: & perempta se perimunt. Arguendo, tamen à negatione vnius speciei ad genus plures habens species, non valet consequentia, cum

Nota quod colligitur ex hoc optima doctrina.

Secundum.

arguatur in causis inadequatis,ut est in proposito,hō non est asinus,ergo hō non est animal,nō enim seqr̄,ut dictum est. Arguendo tñ ab aliquo inferiori ad suum superius,quod non habet nisi vnum suppositum,bene ualet consequentia à negatione illius indiuidui ad negationē illius speciei, siue à negatione speciei ad negationem generis: benè.n.sequitur. Hęc phœnix nō est, ergo phœnix in cōmuni non est saltē in esse physico.

Tertium.

Ad primā probationem. Primo post contex 30. Illa authoritas intelligitur in causis præcisis.

Ad primam probationem. Ibi Sco. respondet ad probationem primam illius consequentiæ: & exponit autoritatem philosophi primo Post. quomodo intelligatur, quòd sicut affirmatio est causa affirmationis, ita negatio est causa negationis. Dicit Scot. quòd illa authoritas intelligitur in causis præcisis, & adæquatis. pro quo facit exemplum ibi positum à philosopho. Nam sicut habere pulmonem est causa respirandi in animalibus, ita non habere pulmonem est causa non respirandi in piscibus. Modò applicando ad propositum affirmatio speciei, ut puta esse asinum, non est præcisè, & adæquatè causa inferendo negationem generis s. ipsius animalis.

Applicatio.

Secundo priorum cap. 21. & primo perhier. cap. 3.

Ad aliam probationē, quæ est philosophi secundo Priorum, & primo Perher. Dicit, quòd illa similitudo de cōmutata proportione, tenet quo ad oppositionem cōtradictoriam, hoc est, quòd sicut asinus opponitur contradictoriè non asino, sicut animal opponitur contradictoriè non animali: & ideo ista similitudo tenet quo ad opponi contradictoriè; quia similis contradictio est vtrobique: sed modo in argumento tuo hoc non obseruatur, quia commutatur similitudo oppositionis contradictoriæ, ad similitudinem antecedentis, & consequentis. & ideo argumentum

non

non tenet. Patet igitur solutio.

Sexto arguitur sic. si tu concedis mihi, ꝙ animal ꝑdicatur de homine: ego quæro abs te, aut prędicatur ſm quod est idem homini; aut ſm quod est aliud ab homine; si ſm quod est idem homini, ergo esset prædicatio eiusdem de se ipso; ista autem non est uera prędicatio, quia nō est superioris de inferiori; si prędicatur ſm qđ est aliud & diuersum ab eo, ergo non prędicabitur de homine; quia stāte diuersitate prædicati, & subiecti, propositio non erit uera, sed falsa. Ad hoc argumentum dico, ꝙ non prędicatur animal de homine secundum quod est diuersum ab eo; sed secundum quod est indifferens, siue commune quoddam ad hominē, & etiam ad asinum: siue ad aliud ab homine, ut puta ad asinū & bouem, prædicatur tamen ut est idem homini, quia inclusum in hoīe. Cōtra si tu mihi concedis, ꝙ animal prędicatur de homine, ſm ꝙ est indifferens ad hominem, & ad alia; cōtra quodlibet ad quod animal est indifferens, & cōe poterit prędicari de homine: & ita hę propositiones erūt verę, homo est asinus, homo est equus, bos: ad quę omnia animal est indifferens, & commune: sed negat hanc consequentiam dictam: quia illa indiffrentia animalis ad suas species est per modum disiunctionis, & non copulationis: quando autem aliquid se habet disiunctiuè ad multa, non sequitur, quod aliquid illorū pro quocunque poterit verificari, & prędicari: sic.n. erit in proposito distincto. Hæc latius apparebūt in capite de differentia.

Septimo arguitur sic, si tu mihi cōcedis, quòd hęc propositio sit vera, homo est animal, aut tota natura animalis est in homine; aut non: si nō,

Sexto arguitur

Responsio ad sextum.

Contra.

Differentia disiunctionis & copulationis.

Septimo arguitur.

ergo seqt̄, homo non erit animal, nisi s̄m quid imperfectè, & incompletè: si tota natura est in homine, ergo sequtur, ꝙ nihil aliud ab homine est animal. Probo per Philosophum 3. Physicorum. Totum est, extra quod nihil est accipere. Et ita si totum animal est in homine, ergo extra hominē, de animali nihil est accipere, ergo asinus nō est animal, nec bos, nec equus. Ad hoc argm̄ rn̄det, concedo, ꝙ totū animal est in homine: & cum dicis, contra quia totum est illud, extra qđ nihil est accipere. Dico, ꝙ sic dēt exponi, ꝙ totū est cuius nihil est extra. i. cui nihil deest reqsitū ad ipsum: & ita concedo, ꝙ de natura animalis nihil deest homini: non tamen sequitur illam naturā animalis præcisè esse in homine: vel dicas sic clarius, naturam animalis esse in homine stat dupliciter, aut per complementum, & sic cōcedo, aut per continentiam, & sic nego.

Tertio Phy. cō tex. 63.

Totum est illud, extra quid nihil est, quō intelligitur.

Natutam animalis esse ī homine, stat dupliciter.

Octauo arguitur sic, homo est animal, sed animal est genus, ergo homo est genus. nego argumentum dicit Sco. quia committitur fallacia figuræ dictionis, variatur n. medius terminus, & suppositio. Nam cū dico, homo est animal, supponit personaliter, cum dico, animal est genus, supponit simpliciter: potest. n. etiam adduci illa distinctio aurea de secunda acceptione termini communis, vt scitis. Contra dictā responsionem Doctor adhuc insistit. Nam quicquid prædicatur, prędicatur sub ratione alicuius vniuersalis, sed animal prædicatur de homine, ergo sub ratione alicuius vniuersalis, & non sub ratione alterius quàm generis, ergo genus, prout prædicatur de homine, competit ipsi animali. Ad hoc dicimus, quòd in prædicatione signata bene ratio generis conuenit anmali: in prædicatione verò

Octauo arguitur.

Cōmittitur fallacia figuræ dictionis.

exercita, cum animal vnitur cum hoc verbo est, ipsi homini, ratio generis extraneatur, & elongatur ab ipso animali.

Nono arguit sic. Aduerte hic quod Sco. arguit speciali argumento probandũ, quod species non prædicatur de indiuiduius in primis intentionib. Et ad hoc probandũ possunt adduci oĩa media facta superius de animali. Propterea Sco. tm̃ voluit adducere vnum argumentum ad probãdum, quod species non potest prædicari de indiuiduo sic. Nullum incorruptibile prædicatur de corruptibili, species est incorruptibilis. 7. Metaph. Indiuiduum est corruptibile, ergo. Ad hoc argm̃ Doctor dat duas responsiones. Primo negando minorem. Nam suppositum speciei est incorruptibile, & non corruptibile; & hoc accipiendo indiuiduum, & non suppositum, vt tm̃ includit naturam communem cum sua hæccheitate, & differentia indiuiduali circunscriptis totis differentijs accidentalibus. Nam sic ponitur in prædicamento substantiæ propriè. Præterea dat secundã responsionem negando, quod species sit incorruptibilis. Nã species, ut est in ipsis indiuiduis, est per accidens corruptibilis. Tamen secundum se est incorruptibilis, pro quanto continuatur per successiuam generationem in diuersis, & varijs indiuiduis. Et ita finis quęstionis.

Nono principaliter.

Probat Scotus quod spẽs non prædicatur de idiuiduis ergo animal minime de homine.

Septimo Met. conte. 35. et 53.

Scotus affert duas responsiones.

Prima responsio.

QVAESTIO XVII.



VAERITVR De ista secunda particula. Postquam Doctor plurimum laborauit in mouendo quæstiones admodum difficiles circa diffinitiones, & diffinitum absolutè:

Ista qō est vtilis & difficilis.

Et ét circa exempla posita à Porphy. Et cõsequenter aliquas particulas positas in diffinitione generis. Nunc in hac parte intendit mouere qõnẽ nedum nobis vtilissimam, uerum & difficillimã circa secũdã particulã. positã in diffinitione generis. Est autem illa particula ly differentib⁹ specie, circa quam meritò venit dubitandum. An conuenienter ponatur? Nam si particula illa diffinitionis genericę conuenienter ponitur, tota diffinitio cõueniẽs erit posita: si verò incõuenienter fuerit posita, superest, ut Porph. meritò sit arguendus. Quid sit diffinitio, & genus, superius patuit. Quid autem sit differens, notum est. Nam differens est quoddam concretum veniens ab hoc abstracto differentia. Est autem hic merito obseruandum: quod est differentia inter diuersa, & differentia. Nam illa dicuntur diuersa, quæ in nullo quidditatiuè cõueniũt. Nam si aliquod esset, in quo quidditatiuè conuenirent, maximè esset ens; quod tñ a Scotistis non cõceditur. Differẽtia vero dicãtur illa, quæ in aliquo cõueniũt, & in aliquo differunt, ut homo est asinus. Nam conueniunt in animali, tanquam in proprio, & immediato genere: & differunt proprijs differentijs specificis, ut puta rõnali, & irrationali. Quapropter congruè, & rectè ponitur illa particula in diffinitione generis, cum dicitur, genus prædicatur de pluribus differẽtib⁹ specie, ob id, quia species contentæ sub genere, de quibus genus ipsum prędicatur verè dicuntur differentes nõ respectu generis, quia in eo conueniunt, sed respectu differentiarum, quæ diuidunt genus, & constituunt species oppositas.

Quid diffinitio. Quid genus. Quid differẽs. Differũt diuersa differentia vide formalitates.

Quę sunt differentia.

Doctor arguit ad partem negatiuam.

Doctor igitur tribus rationib. arguit, ad partem negatiuã probans, quòd illa particula (diffe-

ferentibus ſpecie) nō rectè ponitur in diffinitione generis. Primo ſic, illa particula incōuenienter ponitur in diffinitione alicuius, per quā diffinitum non diſtinguitur ab eo, à quo debet diſtingui. Hæc propoſitio eſt de ſe nota, quia per hoc datur diffinitio, ut p eā, & per eius proprietates diſtinguatur diffinitum à quocūque quod non eſt ipſum: ſed hæc particula differentib. ſpecie, non eſt hmōi, ergo. Non. n. per ipſam diſtinguitur genus à ſpecie, probatur. 5. Metaph. Benè ſequitur, differunt ſpecie, ergo & numero: valet conſequentia, quia quæcunque differunt in ſuperiori, differunt in inferiori. Præterea quæcunque differunt in maiori, differunt in minori: ſed differentia ſpē differunt in ſuperiori, & maiori, ergo & minori, cuiuſmodi eſt differūt numero.

Quinto Meta. conte. 12.

Quæcunq; differunt in ſuperiori differunt inferiori.

Circa literam obſeruate locum, vbi ait. Antecedens non diſtinguitur à conſequentia. Ibi antecedens non ſumitur pro vna propoſitione, quæ ſolet poni loco antecedentis; ſed ſumitur ibi pro inferiori, quod antecedit ſuperius. Et conſequens non ſumitur pro aliqua propoſitione illata ex antecedente; ſed ponitur pro ſuperiori, quod conſequitur ad ſuum inferius. Et ita differens ſpecie, quod eſt antecedens, non diſtinguitur à differente numero, quod eſt conſequens.

Circa literam Doctoris.

Ad oppoſitum eſt Porph. qui hanc diffinitionem conuenienter poſitam recto rationis examine, ac prelibatis omnibus totius genericæ diffinitionis partibus, reliquit. Locus. n. ab authoritate affirmatiuè, & præſertim tanti viri valet. Et ita his oppoſitis rationib. relinquitur illa pars, & tota queſtio dubia.

Ad oppoſitum

Locus ab authoritate affirmatiue valet, negatiue non. Ponit Sco conclusionem affirmatiuam.

Ad queſtionem reſpondet Doctor ponendo

ſuam concluſionem affirmatiuam, quæ eſt hæc, ꝙ hæc particula.ſ.differentib. ſpecie poſita in diffinitione generis a Porph.rectè, & optimè ponitur, vt ſ.tãquam vna differentia, per quam genus diſtinguitur à ſpecie,& à proprio.

Primum fundamentum.

Fundamẽta iſtius qõnis Scotiſtæ,& Porphirianæ ſunt duo hic ſuppoſita: quorum primum eſt illa particula diffinitione alicuius rectè ponitur, quę eſt diuiſiua generis ſuperioris & cõſtitutiua ſpeciei inferioris. Hæc ꝓpoſitio patet ex his, quę dicuntur a Porphy.capite de differentia. Nam officium,atq; munus differentię tributum,atq; cõceſſum eſt; vt genus diuidat, & ſpeciẽ cõnſtituat. ſed hæc particula ly differẽtibus ſpecie, eſt huiuſmodi; probo minorem. Nam per illam particulã vniuerſale,quod eſt genus ad quæ quinq; vniuerſalia,deſcendit,diuiditur,& cõtrahitur in ipſum diffinitum, quod eſt genus,ſiue in ipſum genus, quod genus eſt ſpecies vniuerſalis in cõi, ſicut genus, ſupple ut deſcendit per differentiam ad ſuã ſpeciem. Quòd autem hoc ſit verum, patet,quia ratio ipſius vniuerſalis in communi eſt prædicari de pluribus, modò prædicari de pluribus, per ſe diuiditur in pluribus ſpecie,& in pluribus numero. Et ita per ly differentibus ſpecie, tanquã per vnam differentiam deſcendit vniuerſale ad ipſum genus, quod eſt ſpecies eius. Et illud ponitur ibi latenter. Tangitur aliud fundamentum; & ratio huius quæſtionis,quæ eſt hæc, illa particula rectè ponitur, quæ correſpondet tanquã correlatiuum ſuo relatiuo per ſe: ſed iſta eſt huiuſmodi, ergo. Nam genus eſt per ſe relatiuũ, ſpecies verò eius correlatiuum. Vt igitur hæc generica diffinitio completa, atque ſufficiens redderetur, oportuit ly differẽtibus ſpecie apponere;

Munus ipſius differentiæ.

Aliud fundamentum.

nere: in qua particula tangitur correlatiuum respectu sui relatiui. Et ita patet solutio quæstionis cum suis fūndamentis, & rationibus.

Respondit ad primum Argumentum.

Ad argumēta, ad primū Doctor dat duas responsiones, prima est aliorum, quam improbat, secunda vero est sua. Ad primum argumentum igitur negāda est illa minor, quæ assumpta fuit: ad probationem eius, cum dicitur, quòd superfluè ponitur. Nam quæcunque prędicantur de pluribus differentibus specie, prædicantur de pluribus differētibus numero, dicit ista opinio; ꝙ genus potest considerari dupliciter. Primò in quantum genus est, & vt sic, non prædicatur de pluribus differentibus numero: sed inquantum genus est, prædicatur de pluribus differentibus specie. Secundo potest considerari inquantum species est. s. vniuersalis. nam genus est species, vt sæpius dictum est, & vt sic potest p̄dicari de pluribus differentibus numero, non per se, sed extraneè, accidentaliter, siue per accidens, q͂a accidit generi, ꝙ sit species. Cōtra hāc rn̄sionē instat Doctor; & vult arguere contra hāc opinionē, ꝙ genus inquantum p̄dicatur de pluribus differentibus specie: p̄dicatur ēt de pluribus differentibus numero, & non accidentaliter, sed ꝑ se. Vbi est notandum, ꝙ ubi est consequentia necessaria, & formalis, consequens prædicatur cū reduplicatione cum ly inquantum de antecedēte: vnde bene sequitur. Franciscus est hō, ergo est animal, ergo Franciscus inquātum hō est animal. Ita in proposito, animal prædicatur de pluribus differentibus specie, ergo de differentibus numero, ergo inquātum prædicatur de differentibus specie, prædicatur de differentibus numero per se, non extraneè, & accidentaliter, vt dicebat

Genus potest considerari dupliciter.

Replica contra primam respōsionem.

Nota;

Dat duas respõ siones. Prima responsio Scoti & ẽt Burlei. Secunda respõsio.

bat prima rñsio. Ideo dici poteſt, ait Doctor ſic lim itando; primo ſpeciei diffinitionem, vbi dat duas rñſiones, quas ẽt Burleus ponit. Prima eſt, ꝙ diffinitio debet intelligi cũ præciſione ſic, ſpecies eſt illa quæ prædicatur de pluribus differentibus numero tm̃. Secundo poteſt dici, ꝙ ſpecies immediatè prædicatur de differentibus numero; genus verò mediatè, quia mediante ſpecie.

Secundo arguitur.

De quib. prædicatur ꝓpriũ.

Arguitur ſecundo ſic ad concluſionem. Illa particula non rectè ponitur, per quã genus non diſtinguitur à proprio: patet hæc, quia ſm Porphy. propter hoc appoſita eſt illa particula, ut diſtinguatur genus a proprio. Nam propriũ prædicatur de plurib. differentibus numero; & genus de plurib. differentibus ſpecie; ſed hæc particula non facit hoc, ergo. probo minorem, & accipio aliqua genera intermedia, ſiue genera ſubalterna, vt ſunt numerus, triangulus, figura, & quęro, aut iſtæ proprietates, & paſsiones generum intermediorum prædicantur de pluribus differentibus ſpecie; aut non; ſi mihi concedas, quòd prædicantur de pluribus differẽtibus ſpecie, quemadmodum prædicantur genera intermedia, quæ ſunt ſubiecta illarum paſsionũ, tunc ſequitur propoſitum meum, hoc. ſ. quòd per illã particulam non diſtinguitur genus à proprio: quia tam genus, quàm proprium prædicantur de pluribus differentibus ſpecie: ſi verò mihi cõcedas, quòd non prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, ergo non eſt proprium: probo, quia omne proprium conuertitur cum eo, cuius eſt proprium, ſed propriũ, quod non prędicatur de pluribus differentibus ſpecie, nõ conuertitur cum genere intermedio, quod eſt ſubiectum eius. Ad ſecundum argumentum. Doctor dat

Rñſio argumẽti ſecundi.

dat pulchrā doctrinam; & ait ꝙ proprium, siue propria passio nullius subiecti est, inquantum illud subiectum est genus, sed inquantum est species. Et ita omnis passio conuertitur cum suo subiecto, inquantū prædicatur de plurib. differentibus numero: ratio istius dicti, dicit Doctor, est hæc, qm̄ propria passio non conuenit alicui, nisi cui conuertit esse subiectum demonstrationis: mō in demonstratione potissima passio demonstratur de subiecto; sed demonstratio præsupponit de suo subiecto eas præcognitiones, quas descripsit primo Post. quid est & quia est: sed habere quid est soli conuenit specie. 7. Meraph. ergo soli speciei conuenit habere propriū. Et ita genus, inquantum genus est, nō potest habere proprium, sed species: mō certum est, quod de quocūque non prædicatur vnum conuertibilium, nec reliquum, sed species, & proprium sunt conuertibilia, & species nō prædicatur de pluribus differentibus specie, ergo nec proprium. Ad argumentum formaliter, cum quæris aut prædicatur de pluribus differentibus specie, aut non. Dicendum, est ꝙ non: & cum tu arguis, ergo nō est proprium, nego: & cum probas, ꝙ omne proprium conuertitur cum eo cuius est proprium. Dico, ꝙ verum est ꝙ conuertitur cum eo, nō inquantum est genus, sed inquantum est species: quia proprium nullius est passio, inquantum illud est genus, sed inquantum illud est species.

Primo post. cō tex. 2. Septimo Meta. contex. 18.

Formaliter respondet ac secundum argumentum.

Quærebatur. An illa particula, pluribus differentibus specie, conuenienter, & rectè poneretur in diffinitione generis? Determinauit Doctor in corpore quæstionis, quòd sic, & hoc duobus modis, seu fundamentis, & rationibus. tum quia per illam particulam descendebat vniuersale

In diffinitione relatiui ponitur correlatiuum nō vt pars diffinitiua essētialis sed quia sine ipso intelligi nequit.

sale ad genus tanquam ad partem subiectiuam eius. Tum quia illam per particulā diffinitio generis reddebatur completior. Nam in diffinitione relatiui debet assignari correlatiuum eius: hoc autem fit; quia relatiuum ponitur in diffinitione sui correlatiui, non tanquam illud quod sit de essentia relatiui; sed tāquam illud sine quo intellsgi non possit. Et introductis duobus argumentis, & duabus solutionibus ad illa duo argumenta declarauit. Superest in præsentiarum tertium ferre argumentum, & formare contra conclusionem positam: per quod argumentum Doctor vult probare, ꝙ illa particula in diffinitione generis incōuenienter ponitur. Vbi est aduertendum, ꝙ Doctor in textu duas facit consequentias: & tñ adducit vltimum consequens tanquam falsum, cuius falsitatem ostendit. Arguit igitur sic enthymematicè. Hęc partidula per se conuenienter ponitur, ergo per se conuenit diffinito, siue generi diffinito; tunc vltra, hęc particula conuenit per se diffinito, ergo differentia specie subijciuntur generi; hoc consequēs est falsum, vt probat, ergo & antecedens. Illud aūt antecedens est conclusionis titulus, & conclusio responsiua ad qōnē, ergo conclusio falsa. Circa istū arguēdi modum Doctor ita se hēt. Nam primo laborat in probando illas consequentias: secundo ad improbandum falsitatem consequentis; secundo ibi, probatio falsitatis. Prima consequentia fuit ista; hęc particula. s. differentibus specie, rectè ponitur in diffinitione generis, ergo per se, & quidditatiuè inest generi diffinitio: probo hanc consequentiā dictis philosophi primo Poste. capitulo de pręsentibus. Vbi vult quòd illa dicatur propositio per se, quando diffinitio tota,

Prima cōsequētia.

Secunda consequentia.

Primo post. con tex. 9.

aut

aut pars diffinitionis & diffinitio prædicat: quia tunc diffinitio, & pars diffinitionis per se, & q̃dditatiuè inest diffinito. Arguo igitur sic. Pars diffinitionis per se, & quidditatiuè inest diffinito; sed ly differentibus specie est pars diffinitionis genericæ, ergo per se, & quidditatiuè inest generi. Tenet igitur consequentia arguendo à parte diffinitionis ad diffinitum. Secunda consequentia fuit hęc particula per se inest diffinito, ergo differẽtia specie per se subijciuntur generi: probat istam consequentiam per similitudinẽ sumptam in relatiuis, sicut duplum per se refertur ad dimidium, ut patet in prædicamentis capite de relatiuis, ergo dimidium per se refertur ad duplum. Ita in proposito, prædicari per se refertur ad subijci, & subijci per se ad prædicari; ergo valet consequentia, genus prædicatur de pluribus differẽtibus specie, ergo plura differentia specie subijciuntur generi. Vbi aduertẽdum in hoc arguendi genere. Nam consequens primæ consequentiæ ponitur loco antecedentis in secunda consequentia, probatur ẽt secunda consequentia rõne, q̃m nihil per se dr̃ relatiuum, nisi ad suum per se correlatiuum. Vbi est aduertẽdum, ꝙ illa litera est diminuta, iõ oportet supplere eam sic. Sed p̃dicari per se refertur ad subijci, ergo subijci per se refertur ad p̃dicari; quia per se relatiuis mutuis est mutua referibilitas. Nam si pater per se refertur ad filium, & filius ꝑ se refertur ad patrẽ. Et ita bene sequitur, quod si genus p̃dicatur de pluribus differentibus specie; ergo plura dr̃ia specie per se subijciũtur generi. Et ita patet probatio secundæ cõsequentiæ rõne firmata. Doctor tamen ad vberiorem doctrinam, vt appareat, quomodo per se, & nõ per

Secunda consequentia probatur.

Probatur secũdo secũda cõsequentia ratione.

Litera diminuta & supplenda est.

se,quo per accidens,subijci refertur ad prædicari,& ecõuerso. Ostendit,ꝙ relatiuum nõ potest referri per se, nisi ad vnum per se correlatiuũ: per accidens tñ potest referri ad plura relatiua. Et hoc Doctor probat. Vbi est aduertendum, ꝙ vbicunque Doctor apponit per se, aut formaliter, quæ sunt dictiones determinatiuæ, siue determinationes quædam, semper latet anguis in herba. Nunquam.n.vtitur istis terminis, nisi magno intelligentiæ secreto: & quia vidit Scot. sui intellectus acie, quod relatiuum non potest referri per se nisi ad vnum,per accidens tamen ad plura: ideo vsus est hoc dicendi genere, cum dixit,nihil dicitur per se relatiuum, nisi ad suum ꝑ se correlatiuum, ut distingueretur relatiuũ, quod dr̃ ad aliud per accidens; pondera,& circa literam; ꝙ relatiuum est illud, quod refertur ad aliud. Non. n.potest intelligi ad se, sicut dicit Sco.sed intelligitur ĩ ordine ad aliud: si qs enim intelligeret relatiuum non ad aliud, sed ad se, non intelligeret relatiuum, sed absolutũ. Relatio uero est principium referẽdi,& est,quo relatiuum refertur,nõ autem quod refertur,sicut relatiuum est illud quod refertur. insuꝑ in oĩ relatiuo quatuor inueniuntur habitudines. Hæc fuit sententia Francisci in conflatu. Exẽplũ. Nã pater est relatiuum: & in eo inueniunt̃ quatuor habitudines. Prima est ad terminũ formalem paternitas: terminus autẽ formalis paternitatis est potentia passiua in filio generato. Vbi est aduertẽdũ, ꝙ illud ꝙ est terminus formalis pr̃nitatis, illudmet est fundm̃ ipsius filiationis in filio: terminus autẽ formalis huius relationis,q̃ est filiatio,est potẽtia actiua in parte. Alia uero est habitudo relatiui ad terminum totalẽ, siue

Relatiuum nõ põt referri per se nisi ad vnũ per se correlatiuum, per accidens tamen potest referri ad plura relatiua.

Intellectus subtilissimus Scoti.

Scot in prima quæstione quolib.etiam in 3. di.1 q.1.artic. primo.

In omni relatiuo quatuor inueniuntur habitudines. uide Franciscum de Mayronis.

Prima habitudo.

Terminus formalis paternitatis.Quid.

Secunda habitudo

siue ad ꝑ se correlatiuum sicut est filius. Alia verò est habitudo relatiui, siue paternitatis ad fundamētum immediatū paternitatis, qđ est potentia actiua in pater. Et terminus formalis filiationis, quēadmodū singularissimè probat Sco. Alia est habitudo relatiui ad subiectum, siue ad suppositum generās, vt puta Franciscus, vel Petrus. Ad propositum Scot. hic vnam tangit habitudinē relatiui ad correlatiuum, quæ est ipsius relatiui per se ad suum correlatiuū per se. Et ita vult Doctor, quod vnum per se relatiuum, non pōt referri nisi ad vnum per se correlatiuum: Rō, q̄a si posset relatiuum referri ad correlatiuum per accidens: & cum relatiua per accidēs possint esse multa, tunc idem per se relatiuum ad multa correlatiua. Secūdò ꝓbat rōne sumpta ab eo, quod describit philosophus in p̄dicamentis cap. de relatiuis. Vbi describit relatiuū ꝑ hoc quod se habet ad aliud. Vbi illa dictio (ad) ſm Franciscum, notat habitudinem essentialem ipsius relatiui ad terminum. Vn̄ rectè dicunt Scotistæ, ꝙ habitudo ad terminum relationis est essentialis, & cōpetit in primo mō. Habitudo verò fundamentū est ei accidentalis, siue competens in secundo mō. Tunc arguo sic: oīs habitudo ad terminum, siue ad correlatiuum est essentialis, ergo si relatiui erunt plures habitudines ꝑ se ad terminos siue correlatiui eruut plures, & diuersæ essentiæ. Et ita non erit vnum essentialiter: sed plures essentialiter, quod erit incōueniens: & absolutum. Tertiò probat Doctor dictum suum ex ꝓprietate relatiuorū, quorum cōmeminit philosophus cap. de relatiuis. Vbi hēt illā propositionem diuulgatam. Relatiua sunt simul natura, quòd sic exponunt Scotistæ, simul natura .i. naturali intel

Tertia habitudo.

Sco. ī quolibet.

Quarta habitudo.

ligentia

ligentia. Tunc volo te deducere ad contradictionem manifestam: si mihi dicas, ꝙ relatiuum per se põt referri ad plura; Ego accipio vnum relatiuum per se, & gratia breuitatis sit, à, Deinde accipio duo correlatiua, quorum vnum sit b, alterũ sit c, Arguo sic: si tu vis, ꝙ a, per se referatur ad c, certum est, ꝙ, c, non existente non est, a, probo, destructo, à quo relatio essentialis dependet, ipsa relatio ruit: & sic ruente relatiuo, ruit eius correlatiuum: cum ratio relatiui pendeat essentialiter a suo correlatiuo, ergo per destructionẽ c, destruitur a; & ita ualet ista consequentia, c non est, ergo. a, non est, arguendo à destructione correlatiui ad suum relatiuum. tunc pone casum, quod, b, maneat, & nõ destruatur ad destructionem ipsius. c. probo, quod, b, non dependet essentialiter à, c, & ita, b, poterit stare destructo, c, tunc arguo sic, b, correlatiuum est, ergo. c; est, valet consequentia: q̃a à positione correlatiui sequitur positio relatiui, per illam regulam famosam. Relatiua sunt simul natura. Tunc arguo sic: b, correlatiuum est, ergo relatiuum est. Et ita sequitur contradictio. Nã à destructione. c. destruitur a Et ita. a. non erit. Ad positionem. b. sequitur positio. a. Et ita a simul erit, & non erit. Et hoc seq̃t, dicendo, ꝙ relatiuum per se refertur ad plura correlatiua, ergo falsum est, dicit Doctor. Et ita stabit veritas, & probatio secundæ consequẽtiæ; ꝙ si prædicari per se referatur ꝓ se ad subijci, ꝙ subijci per se referatur ad prædicari per se, ꝓbatio falsitatis. Ibi Doctor ostendit illud consequẽs vltimo illatum esse falsum: consequens vero fuit illud, quòd differentia per se specie subijciuntur generi, quoniam, dicit Doctor, quæ subijciũtur generi, distinguntur tãtum numero, & non

spe

ſpecie. Arguo ſic, quæ ſubijciuntur generi differunt tm̃ numero, ergo non ſunt differentia ſpẽ: conſequentia eſt manifeſta à poſitione vnius cõtrarij ad poſitionem alterius contrarij: probo antecedens, qm̃ illa q̃ ſubijciuntur generi, ſunt ſecundæ intentiones, ſed ſecundæ intentiones diſtinguuntur tm̃ numero, ergo probo minorẽ, quæcunque diſtinguuntur penes materiam, & ſubiectum, diſtinguuntur numero tm̃, & nõ differentia formali, & ſpecifica: ſed ſecundæ intentiones diſtinguuntur penes materiam, & ſubiectum, ergo diſtinguuntur numero tm̃, & ita nõ erunt differentia ſpẽ. Dicendum, aduerte circa illum locum. Nam ibi Sco. loquitur in ſecundis intentionib. & non in fundamentis; & in prędicatione ſignata & non exercita, de quibus ſuperius eſt dictum. Nam eſt intentio ſecunda, quæ eſt genus, applicata animali pædicatur de hac ſpecie applicata homini, & de hac applicata aſino. Modò huiuſmodi ſpecies differũt tm̃ numero, & hoc propter duo. Primò, quia hęc ſpecies applicata homini, & hęc ſpecies applicata aſino ſunt indiuidua ſpeciei cõmunis; indiudua autẽ differunt tantum numero: & propter hoc differunt tãtum numero. Pręterea ſi diſtinctio iſtarum ſpecierũ fuerit ſumpta penes ſubiecta, materiam, & fundamentum, cui applicatur, erit diſtictio materialis, & numeralis, & ita patet, quõ quę ſubijciũtur generi, differunt numero, & nõ ſunt differentia ſpecie. Et ita male ponitur illa particula in diffinitione generice diffinitionis (differentibus ſpecie) patet ergo formatio, & probatio duarum conſequentiarũ cum vltimi conſequentis falſitate. Aduerte ad tertium argumentum. Dicitur, quòd Sco. ad illud argumentum

Aduerte citra illum locum.

Spẽs differunt tantum nume. ro pp duo.

Aduerte.

Prima responsio & exponit literam.

mētum dat tres responsiones: & primo exponit illam particulam in diffinitione generis positā. Cum dr̄, genus prędicatur de plurib. differētib. specie: debet sic exponi litera, de differentib. spē, i. de differentib. speciebus, quę species differentes non differunt specie siue specificè, vt ostendit, & prę supponit rō: sed differunt numero tm̄. Nam hęc species applicata homini, & hęc species applicata leoni, sunt duę species differentes numero, & non specie propter rōnem assignatā: tum quia nō sunt duo indiuidua in communi; tum quia non differunt nisi penes materiam, vt dictum. Et ita prima responsio stat in hoc, quòd in tota latitudine argumētationis entymematicę Sco. in hac prima responsione concedit primam: & secundam cōsequentiam, & vltima consequens, quod non habet pro inconueniēti, sed pro necessario, hoc. s. quòd illa, quę subijciuntur generi, cuiusmodi sunt illę species differentes, differunt tantum nnmero. Secundò respondet Doctor. Ibi aliter. Vbi negat consequentiam secundam: consequentia secunda fuit hęc. Hęc particula per se inest generi, ergo differētia specie per se subijciuntur generi. Ista consequentia est falsa: falsitas autem hęc nascitur ex variatione istius determinationis, hoc quod dico per se. Nam in antecedēte comparatur ad genus: in consequente autem comparatur ad ly subijci. Quare variatio illius determinationis facit consequentiam de veritate suspectam: Concessa tn̄. Ibi Sco. dat tertiam responsionem, qua cognita est multū difficilis quo ad expositionem literę. ista igitur. Accedit igitur Doctor formaliter respondendo ad argm̄, primam secundā & consequentiam concedit, et vltimum cōsequēs illatum:

Secūda respon sio quæ negat secundam con sequentiam.

Tertia responsio cōcedit primam & secundam cōsequentiā, et vlti. consequēs, hęc particula, quæ ponit, ergo per se conuenit generi definito, per se conuenit generi, ergo differentia specie subijciuntur generi.

tum:& est istud;ergo differentia specie per se su bijciuntur generi: concedit tamen hoc consequens cum limitatione: limitatio est hęc, quòd illa, quę subijciuntur generi, tantum differũt numero, & non specie: quia illę duæ secundę intentiones tantum differunt numero: Secus autem fundamenta istarum secundarum intetionum, vt homo, & Leo, quę specie distinguũtur. Quòd autē numero distinguātur, Doctor ratione probat: & quia litera est difficilis, legam eam vobis de verbo ad verbũ, quia est redditio causę. Et propterea dicit, quòd differentia specie, quę particula ponitur in diffinitione generis, nõ differũt specie, siue specificè, & formali differentia, sed numero tãtũ, numerositate accepta a fundamentis, quibus applicantur: & declarat quòd numero differunt, quia differentia specie posita in subiecto, siue ex parte subiecti prefatę propositionis sumũtur pro suppositis. i. pro indiuiduis huius s. communis, quod est differens spē, cuius. s. differentis specie sunt differentia specie in plurali: vult dicere hic Doctor, quòd differentia posita ex parte subiecti sunt indiuidua huius communis, quod dico differens specie sunt differentia specie: hoc probat Doctor, quia commune, siue numerus pluralis potest prędicari de suppositis, siue de multis indiuiduis simul. exemplum, homo, & hic homo, sunt homines: hoc animal, & hoc animal sunt animalia. Et ita numerus pluralis poterit prędicari de multis indiuiduis: sic & numerus singularis poterit prędicari de vno indiuiduo: vt hic homo de hoc homine: & ita ꝓpositio erit vera. Et tunc dicit Sco. differentia spē in illa propositione à parte prędicati. s. dicit quid, quia est prędicatio superioris de suo inferiori,

Et quia litera est difficilis, vide queso expositionem.

Exemplum.

riori,siue communiori de minus communi:sed illa.s.posita ex parte subiecti non sunt differeētia specie, sed numero: pro vt differētia specię à parte subiecti sumitur vt modus. Et ut res clarior fiat, exemplum in secundis intentionibus inducit. Nam genus est genus, vt dicit quid, quia ut genus est genus, habet habitudinem superioris ad inferius:vt sic dicit quid, & quidditatem. Nā superius dicit q̃dditatem sui inferioris,sed non vt dicit modum:sed dicit modum si species est species:Nam genus prout est species, dicit habitudinem ad vniuersale, quod est genus eius, sicut differentia, vt est vnum vniuersalium, nō est differentia. sed est species, scilicet ipsius vniuersalis. Sic enim dicemus multa genera, idest, multa supposita generis, siue indiuidua: vt hoc genus est illud genus, nō sunt multa genera vt modus. Et quia aliquis posset dicere, quòd oppositū prædicaretur de opposito: Subnectit Sco. per distinctionem superius datam de vt quid, & vt modus. Ex his habemus, quod genus potest accipi vt q̃d & vt modus: & sic quælibet alia secūda intētio vniuersalis. Et tunc patet solutio formalis ad argumētum, quod differentię specie subijciuntur generi, nō tamen sunt differentia specie, sed numero tātum. Et ita illud vltimum consequēs quod erat illatum, non est falsum, sed verum. Et sic finis.

Exemplum.

Genus pōt accipi ut quid & ut modus.

QVAE-

QVAESTIO XVIII.



VAERITVR An genus necessariò requirat multas species,Ista quō posita à Sco.hic, est in acie quæstionum valde nobilis:& dico à partibus, & sapientib.ingenti desiderio expectata. Duxit autem ortum, atque origiuem ab ea genericę diffinitionis parte,qua debeatur, genus de pluribus pręedicari, siue de multis.Hāc partem Sco.diligenter perscrutatus, voluit videre,An genus necessario requirat multas spēs.Patet igitur ordo, & continuatio præsentis quæstionis ad præcedentes quæstiones. Quid sit genus scio vos non latere,quòd genus potest accipi dupliciter pro prima & pro secunda intentione: & vtroque modo potest moueri qnæstio, sicut patet in corpore quæstionis.Quomodo autem accipiatur necessarium, ex his patet,quę habet philosophus.5.Meta. In proposito verò accipitur necessarium pro eo quod non potest aliter se hře. Quid autem sit requirere,nihil aliud est,nisi exigere,siue rectius coexigere. Nam relatiuum coexigit correlatiuum. Quid autem sit multum,patet: multum.n.& vnum sunt passiones entis disiunctæ.Nam duæ sunt passiones entis;vna quæ simplex appellatur,vt vnum,verum, bonum. Alia dicitur passio disiuncta,sicut vnū, vel multa quemadmodum in numeris dicimus par,vel impar,passio disiuncta est. Potest ēt multū accipi, vt pertinet ad prædicamentū quantitatis: & pręsertim ad speciem quantitatis discretę vt dicit multitudinem, siue pluralitatem specierum. Quęrit ergo quæstio,An genus necessario,vel de necessitate requirat pro sui conser-

Patet ordo qōnis.

Genus pōt accipi dupliciter,

Qūo accipiat necessarium.5. Meta. cont. 6.

Quid requirere.

Quid multum.

Passiones entis aliæ simplices aliæ disiunctæ vide Tartaretū in j.Met.2.no.

uationē multas species, vel sufficiat vna tm? His declaratis, arguit Sco. ad partes: & primo probat partem affirmatiuam, q multas requirat species, sic. Illud necessario requirit genus, quod est de essentia eius: istud patet; quia nihil potest esse sine eo, quod est de sui quidditate; sed multitudo specierum est de quidditate generis, ergo, probo minorem: illud est de quidditate, & essentia generis, quod est pars quidditatiua genericæ diffinitionis, sed pluralitas specierum est huiusmodi. ergo, vt patet ex diffinitione generis.

Ad oppositum. Ad oppositũ arguit Doctor argumento sumpto à similitudine sic, sicut se habet species ad indiuiduum, sic se habet genus ad speciē: sed pecies non requirit multa indiuidua, ergo nec genus multas species: maior relinquitur nota; minor probatur de sole, phęnice, & consimilibus speciebus: patet hec minor, etiam de mēte Commen. primo Post. Vbi habet Commen. formaliter, quòd sunt res, ex quibus non inuenitur nisi vnum singulare tantum, sicut est cœlum, terra, sol, & luna, & ipsa phęnix. Verum vult ibi Cōment. quòd si quando fiat demonstratio de sole, non fit de eo tanquam de vno singulari, sed tanquam de eo vt est vnum vniuersale, vel tanquā vnum vniuersale est. Tu vero aduerte hic, quod ego consueui dicere triplicem esse terminum communem; per continuationem, & sic pūctus linea; per prædicationem, & sic homo, animal; per successionem, & sic phęnix potest dici terminus communis per successionem. Nam ea flammarum præsidio mortua expāsis alis super ignē suis in cineribus sibi sepulchrum instituit, ex quibus altera insurgit phęnix. Et si dicas contra, Nam in tempore, quo phęnix sepulta suis

Primo poste. commen. 38.

Aduer. vt supra.

Triplex ē terminus communis.

Contrà.

in cinerib. latet, mundus est imperfectus, quia tunc deficit vna species auium nobilisima vniuerso. Dicas, ꝙ eo in tempore, licet phœnix non sit actu, est tamen in suis causis, & in fieri: & hoc non repugnat vniuerso: nec in eo imperfectionem imponit; cum hoc autē de necessitate exquiritur modus, & ordo ipsius phęnicis: sed contra, ponatur casus, quòd phęnix quinque peractis lustris sibi mortem super accensa ligna non infligat, sed violenter à sagittarijs interficiatur, quemadmodum Cæsaris tēpore Romam celeri volatu læta venit, potuit interfici: & tunc interfecta, non comburi, nō combusta hominū dentibus corrodi, & tandem ventris interiora vidêre, nō erit amplius phęnix, quia non sunt illa, ex quib. renasci posit. Dico, ꝙ casus est impossibilis. Nā iuxta principia Auer. Qui dat formā, dat consequentia formę secundum legistas, qui dat principale, dat accessorium. Et ita cum natura instituerit vnicam phęnicem in vniuerso, ea instituit, in quibus saluari posit, & à venatoribus, & à sagittarijs minimè lædi pot. Erit igitur phœnix terminus communis per succesionem; sol verò erit terminus communis per aptitudinem. Nam essentia nata est esse in multis, non tñ inueniuntur illa multa, quę sunt capacia quidditatis solaris. Et ita patet, ꝙ datur species, vnicum habens indiuiduum, in quo species potest saluari, & conseruari: ita & genus poterit habere vnicam speciem, in qua conseruatur.

Ad hoc argumentū, Doctor negat similitudinem: ratio, quia genus saltē diuiditur, & descendit ad suas species per differētias appositas, quæ differentiæ appositæ sunt diuisiuæ generis, & constitutiuæ specierum: & ita ad minus dabuntur

Responsio.

Casus est impossibilis.

Octauo physic. comm. 32. & 3. cœli com. 28.

Secundum legistas q dat principale, dat accessorium lege legatis ff. de adimendis legatis.

Phęnix erit terminus communis per successionem. Sol vero per aptitudinem.

Doctor negat similitudinem.

tur duę species, vt arguatur sic. in quocunque sunt duę differentiæ oppositę diuisiuę generis, & constitutiuę specierum, ibi sunt saltem duę species: sed in quocunque genere sunt duę differentię oppositę diuisiuę generis, & constitutiuę specierum, ergo ad minus sunt duæ species. Non sic autem est species, quia species non descendit ad sua indiuidua differentiis formalib. sed differentijs materialib. Præterea arguit etiã contra datam responsionem. Nam ęqualiter est essentiale, quod ponitur in diffinitione speciei, sicut quod ponitur in diffinitione generis: sed differre numero ęqualiter ponitur in diffinitione speciei; sicut differre specie ponitur in diffinitione generis, ergo. Et ita manet quęstio dubia quo ad ambas partes.

Ad qõnem. Ad qõnem Doctor quatuor facit. Nam primo ponit vnũ modũ dicendi aliorũ: secũdo improbat illum: tertio limitat qõnem: quarto soluit argumẽta contra eam, quarto ibi, substinendo, tertio ibi, potest igitur dici: secundo ibi, contra.

Genus potest accipi dupliciter. Quo ad primum Doctor secundum opinionem aliorum pręmittit vnam distinctionem q̃ ex verbis literę sumitur, quòd genus potest accipi dupliciter, pro prima & secunda intentione.

Prima conclusio. Et tunc ponit duas conclusiones secũdum mentem ipsius opinionis. Prima conclusio est hęc, quòd genus, pro secunda intentione acceptum: non requirit multas species actu, vel potentiæ; & conclusio probatur sic. Relatiua sunt simul natura: sed genus, & species sunt relatiua, ergo sunt simul natura. Quarè sequitur, quòd posita vna specie tanquam relatiuũ ponitur genus tanquam correlatiuum eius. Nam posita se ponũt, & perempta, se perimunt. Secunda conclusio

est:

est: genus acceptum pro prima intentione non requirit multas species actu, vel potētia: probo, & accipio vnam speciem puta hoiem; & pono casum, ꝙ nulla alia species sit animalis in vniuerso. Tunc arguo sic. Homo est, ergo animal est, antecedens est cōcessum, consequentiā deduco sic, homo est, ergo materia est: probo hāc consequentiam, quia materia cum non posit esse sine materia tua: tunc vltra, materia est; ergo genus est; consequentia patet per Porphy. Nam genus sumitur à materia, ergo genus pōt saluari in vnica specie. Loquēdo autem de aptitudine, ponitur tertia cōclusio: genus aptitudine requirit multas species; probo hanc conclusionē sic. Quicquid conuenit per se superiori, conuenit ꝑ se inferiori; sed esse in multis, & dici de multis, conuenit vniuersali per se. probo hoc, q̃a ista est rō vniuersalis primo Peryher. & primo Post. ergo esse aptum natū in multis, & dici de multis competit generi tanquam per se inferiori ad ipsum vniuersale; Et ita intelligenda est diffinitio generis. Vnde potestis hic dare distinctionem, q̃ infinita soluit argumenta, genus referre multas species contingit multipliciter, aut potentia, aut aptitudine; tunc dico, ꝙ potentia non requirit, sed aptitudine; & sic vnica rñsione soluuntur omnia argumenta. Nam illa argumēta, quæ concludunt genus requirere multas species, intelligenda sunt de aptitudine, & non de actu, & potentia. Et quia aliquis posset dicere, vel credere, quòd potentia, & aptitudo sint idem; vult nos docere, quòd sunt diuisa; ideo ait, & magis declarat quòd sit aptitudo. Nam aptitudo nihil aliud est nisi inclinatio alicuius rei in aliq̃d, vel magis non repugnantia ad aliud. Potentia verò dicit

Tertia conclusio de aptitudine.

Primo peryher. cap. 5. Primo post. cōtex. 25.

Genus requirere multas spēs, contingit dupliciter.

Quid aptitudo.

Quid potentia.

dicit ordinem ad actum: ꝙ aût illa sint distincta, probo; quęcunq; ita se habent, ꝙ vnum potest esse sine reliquo, illa sunt distincta, hæc patet ꝑ formalizantes, sed aptitudo, & potentia sunt huiusmodi, ergo. probo. Nam in quibusdam potest esse, & in quibusdam nō pōt esse aptitudo, & in aliquo potest esse aptitudo, in quo non pōt esse potentia, vel in quo non est potentia, quia dicit Sco. ꝙ potest esse potentia in lapide essendi sursum; & tunc in eo non est aptitudo essendi sursum, sed essendi deorsum. Præterea potest esse aptitudo in cęco. Nam talpa est apta videre inquantum animal: tñ in ea non est potētia videndi, quia nunquâ huiusmodi potentia reducitur ad actum. Sic ad propositum, in genere erit aptitudo ad multas species, non tamē potentia. Nulli. n. animali, dicit Sco. quâtum est ex sua forma essentialiter, & quidditatiuè repugnat esse, & dici de multis; pōt tñ qñq; hæc aptitudo impediri, quia non sunt multa, de quibus genus ipsum vt vniuersale dicatur. Contra, postquam posuit Doctor primum modum dicendi aliorum ad hanc qōnem. Nunc secundo loco impugnat eā positionē, quo ad duo. Primo. n. dicit, ꝙ ille modus dicendi non est ad propositum: secundo ꝙ nō est uerus. Primo. n. dicit, ꝙ nō est ad propositum; quia videtur, qòd ille modus dicendi procedat de secundis intentionibus, hoc est, de genere, & specie. Ac si supponeret in primo mēbro illius positionis in quæstione præposita, vnam esse intentionem speciei, quæ refertur ad genus essentialiter. Hoc dicit propter illud, quod refertur accidentaliter, & dubitaretur, an intentio genus sit; hoc non videtur esse verum, neque dubium: quia certum est quòd genus per se refertur

Nota bene.

Contra.

tur

tur ad speciem. s. in cōi, & non ad hanc, vel ad illam in particulari: quod aūt genus refertur ad multa, hoc sibi accidit, sicut dictum est in qōne praecedente. Nam relatiuum per se refertur ad vnum per se correlatiuum. Et ita qō non quęrit hoc, ꝙ si vna species, vnum sit genus; Nec quaeritur. Modò excludit ibi ꝯm intellectum falsum, & dicit. Nec quaeritur. s. in qōne pręposita. An natura generis sit, si natura specie sit: quia nemo dubitat hoc. Nam à positione cuiuscunque generis, sequitur positio speciei, sed, s. hoc quaerit quaestio, si non sint multa. s. fundamenta, quibus applicatur intentio speciei; sed sit tm̄ vnum fundamentum. s. b, vt puta, homo. An illi naturę. s. a, hoc est animali, posit applicari intētio generis, cui animali applicaretur intētio generis; si multis naturis, & specierum fundamentis, vt puta. b. c. d. scilicet, homini, equo, & leoni, applicaretur intentio speciei. Est igitur sensus quaestionis, quē declarat Doctor, posito casu, quòd sub genere animalis nō inueniantur multae species, sed tantum vna species, ut puta species hominis. An animali posit applicari intētio generis, sicut applicaretur intentio generis sub ipso vniuersali, dato quòd essent plures species sub eo contentae. Et sic intellecta quaestione; nec verum membrū quaestionis praedictae, est ad propositum; id est, nec loquendo in primis, nec in secundis intentionibus. Item non videtur vera. Ibi Doctor arguit cōtra ꝯm membrum positionis, quod erat, quòd genus aptitudine multas habet species. Contra, quia impossibile est aliquid esse aptum natum dici de pluribus, nisi illa plura possint apprehendi ab intellectu per diuersas species. Vbi pondera literam Doctoris, quòd ibi loqui-

Qūo genus referatur ad speciem in cōmuni.

A positione generis sequitur positio speciei.

Primum argui tur.

Secundo argui tur

Secundo argui tur.

Pondera literã Doctoris.

quitur de cognitione abstractiua, quæ habetur p cognitionem, siue per speciem intelligibilem. Præterea loquitur de oībus disparatis, quæ non pñt apprehendi p intellectum, nec per diuersas species. Et propter hoc dicit Doctor, quod impossibile est, aliquid esse aptũ natũ dici de pluribus, nisi illa plura concipiantur, & intelligantur per diuersas species: sed aptitudine pñt concipi diuersæ species, ergo actu plures sunt species ipsius generis; q aũt possint concipi diuersæ species actu; pbatur, quia de rõne speciei est, q applicetur fundamento ſm esse cognitum, quod hẽt obiectum: sicut patuit in illa aurea dictione de termino cõi. Præterea arguit cõtra secũdum membrum; si aliquid est aptum natum dici de pluribus differentib. specie per se, ergo plura differentia specie sunt apta nata recipere prædicationem illius, ergo aptitudo sufficit ad constituendam rationem generis; consimilis aptitudo sufficit ad constituendam naturã specierum, ergo si aliquid est genus propter talem aptitudinem actum, ita à simili multa, q̃ participãt ipsam aptitudinaliter, actu erunt species. Et patet, quod genus actu habet multas species, & nõ tm̃ aptitudine; quod est contra secundum membrum. Potest igitur dici. Ibi Doctor, secundum quod dicebatur in quæstione, limitat modum dicendi. Dicit ergo ad qõnem, quòd ad rationẽ generis requiritur, quòd multas habeat species actu; non illas species, quę actu, vel potentia exstunt, sed illas species, quæ tm̃ actu concipiuntur per speciem intelligibilem acceptam ab indiuiduis quandoque existentibus. Stante hoc, Doctor respondet ad illud argumentum, quod factum est ad oppositum quæstionis, & dicitur

Tertio arguit.

Respondet ad quęstionem de mẽte propria.

ad

ad argumentum, quòd similitudo speciei requirit multa indiuidua aptitudinaliter, sicut dictum est de genere. Et ita substinendo hāc positionem Sco. dicit ad alia argumēta. Ad primū argumentum contra illam positionem superius recitatam. Dicit Doctor, quod si huic naturę tantum applicaretur intētio speciei, quòd illi naturę generis, quę in hac natura specifica inclusa, adhuc applicaretur intentio generis. Et ita stante vnica specie, posset applicari intentio generis animalis. Ad secundum dicit Doctor, quòd non sufficit ad esse speciei alicuius posse concipi ab intellectu; sed adhuc requiritur, quòd in intellectu, & conceptu speciei includatur genus, respectu cuius debet dici species. Ad tertium Doctor negat consequentiam, quoniam forma, & essentia solis nata est, esse in alia materia, quàm in illa, in qua est quantum est de se. Non propter hoc inuenitur aliqua materia; quæ sit apta nata recipere formam, & essentiam solis; sicut dictū est superius per longum sermonem. Et tunc Doctor notat vnū, quòd simpliciter teneri potest, quod genus non est aptum natum dici de multis; nisi quæ concipiuntur, & apprehenduntur ab intellectu, in quorum intellectu, & conceptu est genus ipsum, & huiusmodi species ab intellectu conceptę sunt species actu, siue existant, siue posint existere, uel non. Et sic sequitur, quòd genus semper habet multas species actu propter actualem conceptionem, & apprehensionem multorum.

Ad primum argumentum.

Ad secundum argumentum.

Qūo genus nō est aptum natū dici de multis, & qūo natum est & dici de multis.

tura. Idem patet etiam de secunda intentionē. Nam si quæras; quid est species, non conuenienter respondetur est genus. Et ita patet illam particulam inconuenienter positam esse.

Ad oppositum est authoritas Porphy. cuius scriptura maior est autoritas, quàm omnis humani ingenii perspicacitas. Et ita his pugnantibus rationibus, quæstio redditur dubia.

Ad oppositum

Ad quæstionem rñdet Doctor ponendo conclusionem affirmatiuam, quę potest esse hęc. Genus prędicatur in q.d de suis speciebus, rectè, & conuenienter ponit̃ in diffinitione generis. Fundamentũ tñ istius opinionis Scoticę hic est vnũ. Nam certum est ꝙ prędicari de pluribus est propria passio ipsius vniuersalis, siue rõ, sicut sumit̃ a Sco. hic, superius & à philosopho primo peryerm. & primo post. Cum igit̃ prædicari rõ propria, & quidditatiua ipsius vniuersalis, si habet descendere huiusmodi ratio ad suas species, siue si vniuersale in communi debeat contrahi ad suas species contentas sub eo, oportet, ꝙ diffiniant̃ differentiæ, & modi primi prædicandi, quibus vniuersale in cõmuni leui pede descendat amenã in uallem suarum specierum. Istę aũt differentiæ dicunt̃ esse diuisiuæ generum, & constitutiuę specierum, quo fit, vt vniuersale in cõmuni per prędicari in quid descẽdat in genus; & per prędicari in quale in differentia. Et isti dicit Doctor, sunt primi modi prædicandi. Ex his dictis formo rationem ad cõclusionem pro fundamento. Illa particula rectè ponitur in diffinitione generis, per quam uniuersale contrahitur ad genus, & per quam constituitur species in esse specifico sub uniuersali. Ista propositio patet. Nam istæ sunt duę conditiones differentijs tributę

Ad quæstionē.

Primo perhye. cap 5. & 1. post. contex. 25.

Ratio pro fundamento quæstionis.

inferioris,siue speciei,esse autem in,cõuenit accidentibus,& significat propositionem denominatiuã. Et ita patet philosophi authoritate quõ prędicari in quid nihil aliud est, in hoc, ꝙ illud prædicari in quid, quod prędicat, & dicit essentiã & quidditatem inclusam in aliquo inferiori;& tunc prædicari in quod, facit propositionẽ ꝑ se. Vnde est hic aduertẽdũ; ꝙ cum quinque sint vniuersalia ita se habent, quòd genus respectu suæ speciei facit propositionem per se. Vnde aduerte hic, quòd Arist. Lincon. & Scot. conueniunt in sententia. Nam Arist. primo Post. vult, quòd cum pars diffinitionis prædicatur de diffinito est per se: & ita pars diffinitionis dicit partem essentię in subiecto, nõ tamen per modum partis; sed per modum totius, vt declaruit Sco. supra Lincon. autem vult, ꝙ qñ quidditas subiecti egreditur à quidditate ꝑdicati, est in primo mõ. Et ita vides, ꝙ quidditas speciei egreditur à quidditate generis: patet, quia quidditas totius egreditur à quidditate partiũ. Quapropter partem inclusam in specie generis Lincon. appellat quidditatem. Sco. uero hic appellat essẽtiam. Et ita prædicari in quid, quid est? Dico quòd nihil aliud est, nisi dicere quidditatem, quę quidditas egreditur à quidditate prędidat, secundum Lincon. Et ita patet, quod prædicari in quid nihil aliud est, nisi prędicari essentiam; siue quidditatem inclusam in subiecto, de quo prędicatur ꝑ modum essentię. Sed cur Sco. addit illud verbũ ibi? dico ꝙ est propter hoc, quia bene drã dicit essẽtiam speciei, immo nobiliorem quàm dicat genus: non tamen dicit illam per modum essentię, & ideo non prędicatur in quid. Vnde est hic aduertẽdum, quòd prędicare essentiam per mo

Esse inconuenit accidentib.

Arist. Scotus & Lynconiẽsis cõ ueniunt in sententia.

Primo post. cõ tex. 9

Opinio Lyncõ niensis.

Quid sit prædicari in quid secundum Lynconensem.

Cur addiderit per modum essentiæ.

Quid sit prædicare essentiam per modum essentiæ.

dum essentiæ, nihil aliud est, nisi dicere essentiã speciei per modum subsistentis: prędicari verò in quale dicit essentiam per modum informantis, & qualificãtis: Sed ad hoc volo adducere textum Auerr. primo Phys. dicit. n. ibi Commen. ꝙ materia substentat formam in ratione subiecti; forma verò substẽtat materiam in ratione complementi. Ergo sequitur iuxta principia Commen. ꝙ materia habet rationem substentãtis formam, & forma habet rationem complentis, & ꝑficientis materiam: sed iuxta ea, quæ dicit Scot. & iuxta principia Porph. capite de differentia, & specie, genus sumitur ab aliquo materiali in specie, ergo sequitur, ꝙ rectè dicit Sco. ꝙ genus prædicat essentiam per modum essentię. i. per modũ subsistentis, siue substentantis ratio, quia genus sumitur ab ipsa materia in specie, quæ hẽt modum subsistentis, siue substentantis. Differẽtia verò prędicatur ĩ quale ob id, quia sumitur ab aliquo formali in specie, quod se habet per modũ qualificantis & perficientis speciem. Et ideo hic sunt verba valde ponderanda à Sco. prædicari in quid est prædicare essentiam per modum essentiæ. s. subsistentis; hoc conuenit generi; ratio, q̃a genus accipitur à parte materiali: & ideo prædicat essentiam per modum subsistentiæ, quæ est essentia Differentia verò sumitur a parte formali in specie, ideo prędicat & dicit essentiam per modum informantis, & qualificantis speciem; & ideo prædicatur in quale; sed quia aliquis posset credere, quòd ipsa differentia prędicatur in quale absolutè; & sic aliquis posset credere, ꝙ esset qualitas de prędicamento qualitatis: & ita accidens, & non substantia. Hoc excludendo Doctor, s̃m subnectit notabile; & ait, ꝙ qualitas, q̃ est

Nota dictum Commentatoris primo phys. contex 70. q̃uo materia est causa formę, & forma materiæ.

Dr̃ia prædicat̃ in quale quia sumitur ab aliquo formali in specie.

Differentiã dicit essentiã per modum informantis.

Secundum notabile.

est prædicamentum, prædicatur in quale absolutè, idest, sine aliqua determinatione contrahente, & limitante. Nam albedo prædicatur de hac, & illa albedine in quid, de suo subiecto verò in quale prædicatur. Ita et & color prædicatur de suo subiecto in quale absolutè, differentia verò substantialis prædicatur in quale quid. Prædicatur enim in quale propter hoc, quia differentia substantialis dicit formam, & actum: forma uero, & actus est qualitas s'm Arist. 5. Metap. Prædicatur autem in quid, pro quanto illa differentia est forma substantialis. Et ita prædicatur in quale quid, sicut dicit philosophus. Qualitas autem quæ est purũ accidẽs solum prædicatur in quale tantum, & isti modi prædicandi sumũtur à diuersis modis essendi, & ipsius qualitatis accidentalis, & differentiæ substantialis. Et ita patet solutio istius quæstionis cum suis fundamentis.

Differentia prę dicatur in quale quid. Quinto Metap. contex. 19.

In prædicamentis cap. de substantia. Qualitas est purum accidens.

Cœpit Doctor quærere, an hæc particula, prædicari in quid, rectè ponatur in diffinitione ipsius generis. Fuit argumentatum ad partes, & deuentum ad solutionem quæstionis, in qua dictũ est, quòd sic. Fuerunt etiam posita fundamenta tuentia illam opinionem, & conclusionem cum suis fundamentis, & notabilibus. Et tandem voluit quòd prædicari in quid, nihil aliud est quã prædicare essentiam per modum essentiæ; hoc est, per modum subsistentis, siue substentantis; ꝙ quidem materiei iure optimo est tributum, à quo ratio generis sumitur, vt dictũ est supra. Doctor tamen arguit doobus modis contra datam solutionem. Et aduerte, quòd illa duo argumenta fiunt contra primum notabile, in quo dictum est, quòd prædicari in quid est prædicare essentiam per modum essentiæ. Arguit sic Do-

Quid sit prædicari in quid, vide Mauritium in hac qõne.

Scoa. rguit duobus modis.

Facit duo argumenta contra primum notabile.

ctor, si prędicari in quid est prędicare essentiam per modum essentiæ, ergo ista propositio est vera, homo est lapis: antecedens est notum, consequentiam, quę est mea, probo: quia lapis prędicatur de hoie, vt dicit essentiam per modum essentię; tu negabis hoc, probo, quia cum duo sint modi pdicandi primi ſm te, in quid, & in quale; Certum est ꝙ cum lapis prędicatur de homine, non prędicatur per modum qualificantis, & informantis, sicut est de ratione dṅię, ergo prędicabitur per modũ essentiæ. Et ita valet cõsequentia, lapis prędicatur de homine; quia dicit essentiam per modum essentię. Preterea arguit Doctor secundò sic: cuius pars essentialis, & per se alicuius diffinitionis non est vninoca oĩbus generib. nec ipsum diffinitum est vniuocum oĩbus generibus. hoc patet, quia ita imaginandum est de diffinito, sicut de partibus eius; sed hęc pars genericę diffinitionis est huiusmodi, scilicet, quod non est vniuoca decem generibus, ergo non prędicari in quid erit vniuocum, ergo nec genus erit vniuocum decem generibus. Et tu vides in isto loco has consequentias, prędicare essentiam per modum essentię non est vniuocum decẽ generibus, ergo nec prędicari in quid; probo hanc consequentiam; quia modus prędicandi sumitur à modo essendi; tunc vltra prędicari in quid non est vniuocum decem generibus, ergo nec genus hic diffinitum; patet hęc consequẽtia à destructione partis positę in diffinitione ad destructionem ipsius diffiniti. Pro solutione primi argumenti, Sco. clarius declarat hic illud primum notabile, quomodo intelligatur, & vult, ꝙ prędicare essentiam per modum essentiæ est proprietas ipsius cõis, & superioris quid-

Secũdo arguit.

Probatio consequentiæ.

Modus prædicandi sumitur a modo essendi.

Sexto topicorum. cap. 1.

ditatiuè

ditatiuè inclusi in suo inferiori. Modò ad propositum argumentum. Cū tu dicis, ꝙ lapis dicit essentiam per modum essentiæ: Dico; ꝙ non dicit eo modo, quo intelligit Sco. quia lapis nō est aliquid superius ad hominem: nec cōis eo, nec dicit essentiam, & quidditatem inclusam formaliter in ipso homine; Et ideo non prædicatur in q̄d, vt dicit essentiam per modum essentiæ respectu subiecti, & hominis. Pro quo est aduertendum, ꝙ lapis non potest esse respectu hominis genus, nec dr̄ia. Nō potest esse genus, quia non est substantia animata sensibilis; non potest etiam esse differentia, quia per lapidem homo non constituitur in esse specifico. Vnde magis distinguitur homo à lapide quàm à planta, & si per plantam non cōstiutitur in esse specifico, nec per lapidē, & de quo minus videtur. Et ita patet solutio ad primum argumētum. Ad 2m dico, quòd prædicari in quid est vniuocum decem generibus: dico tamen esse vniuocum vnitate proportionis, & non vnitate vniuocationis. Vnitas proportionis est in similiter se habēdo, sicut dictum est supra. Modo quia essentiæ prædicamentorum habent hanc vnitatem proportionis: ideo prædicari in quid erit vniuocum illis: quia prædicari dicit Sco. hic, dicit habitudinem prædicati ad subiectum; sicut subijci dicit habitudinem subiecti ad prędicatum, licet igitur nulla essentia sit vniuoca decem prædicamentis, tenendo in logica vniuocationem entis; & etiam adhuc tenendo vniuocationem entis non possumus his dicere propriè, quòd essentia entis sit communis decem generibus, sed potius conceptus entis est communis omnibus decem generibus Metaphysicè loquendo. Vn̄ duplex est cōceptus

Lapis non est quoddam superius ad hominem.

Lapis respectu hominis nō potest esse genus neque differentia.

Solutio secundi.

Conceptus entis est cōis oīb. decē generib. Metaphysicę loquendo.

Duplex conceptus, formalis, & obiectiuus, Obiectiuus nō eſt aliud niſi ipſum mei obiectum cognitū, vt cōceptus obiectualis entis eſt ens cognitū formalis q non eſt aliud quam notitia rei. vide Tartaretū in 4. di. 1. q. 2.

apud Scotiſtas, eſt conceptus formalis, & de hoc non eſt ad propoſitum: & conceptus obiectiuus & de tali conceptu loquendo poſſumus dicere: quia ens eſt vniuocum decē prædicamentis. Et ita habemus, quòd licet non inueniatur vna natura, & eſſentia cōis decē generibus: adhuc pōt eſſe vniuocum illis; quia non oportet eſſe tantā vnitatem in ſecundis intentionibus quantā eſſe in primis. ſed contra, quia modus prædicandi ſumitur à modo eſſendi, ſed modus eſſendi non eſt cōis decem generibus: quia per ſe non eſt aliqua natura cōis illis, ergo nec erit modus prædicandi vniuocus illis. Dico ad maiorem iſtius rationis, quòd modum prædicandi ſumi à modo eſſendi, poteſt intelligi bifariam, aut quod ille modus eſſendi ſit vnus vnitate vniuocationis, & ſic erit ſpecies ſuorum indiuiduorum: aut quod ille modus eſſendi ſit vnitate ꝓportionis vnus. Et tunc dico, ꝙ modus prędicādi in quid ſumit̄ à modo eſſendi, vel à modo ſe habēdi ſimiliter, ſiue ab vnitate proportionis: & ita erit vniuocū: ſtabit igitur vniuocatio ipſius prædicati in quid in omni genere cū unitate proportionis ex parte rei.

Modum prædicādi ſumi a modo eſſendi poteſt intelligi dupliciter.

Ad argumētū.

Ad argumētū formaliter, cum dicebatur: cuius pars eſſentialis, & per ſe diffinitionis non eſt vniuoca decem generibus; nec ipſum diffinitum erit vniuocum; tranſeant iſta: ſed hęc pars diffinitionis genericę, quæ eſt prædicari in quid non eſt vniuoca: nego tibi iſtam. probo, quia eſſentia non eſt vniuoca illis, ergo nec prædicari in quid; nego tibi hanc conſequētiam: quia prędicari in quid non ſumitur ab vnitate eſſentiæ, ſed ab vnitate proportionis. Et ita argumentum non currit. patet igitur ſolutio quæſtionis, & inſtantiarum contra quæſtionē. Modò ſupereſt reſpondere

Prędicari in qd nō ſumitur ab vnitate eſſentiæ, ſed proportionis.

ſpondere

ſpondere ad principalia argumenta.

Arguebatur primo ſic. Illud prædicatur in q̄d per quod conuenienter reſpōdetur ad interrogationem factam per quid: trāſeat iſta, quia eſt Porphy. Et cū dr̄, ſed ad interrogationem factā de ſpecie, ſiue pro prima ſiue pro ſecūda intentione, nō conuenienter reſpōdetur per genus, ergo genus nō prędicatur in quid de ſpecie. Ad iſtud argumentum Doctor dicit quod duplex poteſt formari quęſtio de ſpecie; ſicut ēt & ſpecies poteſt accipi duobus modis, primo intētionaliter, & ſecūdo intētionaliter. prima quęſtio poteſt formari de ſpecie ſumpta pro ſecūda intentione, & eſt iſta: quid prędicatur de ſpecie? conuenienter reſpōdetur, genus prędicatur de ſpecie: iſta reſpōſio huic intentioni eſt optima. Nam per dictum Priſciani vnicuique interrogatiuo ſuum correſpondet rñſiuum: & quia interrogatio eſt in ſecundis intentionibus: ideo meritò ſuum reſponſiuum debet eſſe in ſecundis intentionibus. Et propterea dicit Sco. ꝙ iſta interrogatio facta de ſpecie, quid prędicatur de ſpecie? eſt propria quęſtio in logica, quia eſt de ſecūdis intentionibus: & ſecundum hanc reſponſionem oportet formaliter reſpondere ad argumentum & primam partem illius minoris, quę erat hęc: ſed ad interrogationem factam de ſpecie pro ſecunda intentione non conuenienter reſpondetur per genus. Dico, quod negandum eſt hoc: quia, vt, diximus, ad interrogationem factam de ſpecie ſumpta pro ſecunda intentione; dicendum, ꝙ prędicatur de ſpecie, bene reſpondetur, ꝙ eſt genus; Secundo modo poteſt formari quæſtio de ſpecie ſumpta pro fundamento, & pro prima intentione. Et tunc quæſtio formatur

Rñdetur ad argumenta principalia.

Reſpondet ad primum.

Species poteſt accipi duobus modis.

Dictum Priſciani.

Interrogatio q̄ ſpecie eſt de ſecūdis intentio

matur sic. Quid est homo? conuenienter respondetur, quòd est animal. Nã in prædicatione exercita, fundamẽtum generis; quod est animal prædicatur de fundamẽto speciei, quod est homo: & ita ad interrogationem factam per quid est homo, conuenienter dicitur, quod est animal; & patet solutio ad primum argumentum.

Secũdo arguit.

Arguebatur secundo sic. Hęc particula, quæ est prędicari in quid, debet poni in diffinitione generica, vt genus distinguatur à differentia, sicut est snĩa Porphy. in textu: sed hæc particula non facit hunc effectum, immo concidit cum dr̃ia: probo minorem, quia dr̃ia superior prædicatur per se in primo modo, de differentia inferiori. 7. Meta. Et ita prędicatur in quid. Aduertas illam particulam literæ, & non sup. tu. dr̃ia superior prædicatur de inferiori, sicut prædicatur de specie, quia tunc per se ipsum descenderet superius in inferiorem dr̃iam, ergo prædicabitur superior differentia de inferiori in quid. Et ita per illam particulam genus nõ distinguatur à dr̃ia.

Septimo Met. contex 43.

Respõsio ad secundum dupliciter.
Differentia potest accipi dupliciter.

Ad hoc Sco. dat duas rñsiones; Prima est aliena quam impugnat, secunda est sua. Dicit igitur q᷑ differentia potest accipi dupliciter, primo potest accipi, vt differentia est, & sic non prædicatur in quid. secundo mõ potest accipi ut genus, & sic prædicatur in quid. Sco. impugnat hãc responsionem; & vult probare ꝙ differentia superior non potest prædicari de differentia inferiori in quid; & facit hanc consequentiam: dr̃ia superior per se prædicatur de inferiori in quid, ergo in omni generalissimo sunt tria generalissima. vnum genalissimum igitur est specierum in recta linea ordinatarum: duo alia generalissima sunt duarum differẽtiarum oppositarum,

Prima impugnatio.

& lateralium: probo hanc consequentiam. Nam sicut in recta linea prædicatio superioris de inferiori quidditatiua facit vnum generalissimum, ita prędicatio duarum differentiarum superiorum de suis inferioribus facit duo generalissima. Et ita sicut in recta linea datur vnum supremum, ita in lateralibus dabuntur duo suprema. Et ita tria generalissima, quia differētia superior non prædicatur in quid de inferiori. Prętereа arguitur secundo sic si dr̄ia inferior sit species, & superior sit genus, ergo habebit propriam differentiam superiorem respectu sui tāquam genus: & habebit aliam dr̄iam supperadditam, hoc est, habebit dr̄iam contractiuam generis, & constitutiuam speciei. Et tunc quæro de illa differentia secunda, quæ est diuisiua generis, & cōstitutiua speciei: aut est species, aut non: si tu dicas, ꝙ nō, ergo pari ratione dicendum erat de prima dr̄ia inferiori, ꝙ non erat species: si tu verò mihi affirmas, ꝙ est species. Contra, omnes species præter genus quidditatiuè inclusum habet differentiā diuisiuam generis, & constitutiuam speciei, & ꝑ te illa cum sit species, oportebit, ꝙ habeat aliam differentiam, ergo erit processus in infinitum in differentijs. Consequentia hęc est nota, ꝙ omnis species oportet, ꝙ habeat differentiam constitutiuam sui, & diuisiuam generis. Tunc vltra datur processus in indiffinitum in differentijs substantiæ, ergo nulla species perfectè cognoscitur: probo hanc consequentiam, quia nulla species perfectè cognoscitur, nisi cognitis suis differentijs: sed cum differentiæ sint infinitæ, ergo remanebunt differentiæ per te ignotę, ergo species non erunt scitę: cum scientia specierum pendeat ex notitia differētiarum suarum. Et ita patet, quòd

Arguit secundo & est secunda impugnatio.

Contra.

Scientia specierum pendet ex notitia differentiarum.

Scientia specie rum pendet, ex notitia differen tiarum.

Responsio.

illa responsio est nulla. Ad hoc igitur dicēdum. Vbi aduertas, quòd hęc rñsio valet ad primam instantiam factam in isto secundo argumēto, & recurrit ad ea, quę dicta sunt superius, quòd coordinatio dñiarum reducitur ad coordinationē speciei, sicut coordinatio partium ad coordinationem totius. Et ita patet, quòd minor secundi argumenti fuit falsa, quę volebat, quòd per illā particulā genus non distinguebatur à differētia.

Tertio Arguit.

Arguebatur tertio sic. Illa particula nō rectè ponitur, per quam genus nō distinguitur ab accidente quinto vniuersali: sed hęc est huiusmodi, ergo. probo, quia accidens prędicatur in q̄d, sicut etiā genus. Nam color prędicatur in quid de hac, & illa albedine, ergo genus non distinguitur ab accidente per prędicari in quid. Pro solutione istius argumeuti est aduertēdū, quod accidens potest cōsiderari dupliciter in proposito. Potest considerari inquantum est accidens; & sic dicit habitudinem ad substantiam, siue ad subiectum; & secundum talem habitudinem accidnes predicaẗ de suo subiecto denominatiuè, & non prędicatur in quid. Alio modo potest cōsiderari accidēs, vt est genus: & quia ut sic habet habitudinem ad suas species, respectu suarū specierum potest prędicari in quid. Porphy. autem cōsiderauit ipsum accidens in ordine ad subiectum, cum dicit, quòd accidens adest, vel abest pręter subiecti corruptionem. Et ita respectu ipsius subiecti nec est genus, nec pōt prędicari in quid. Ad secundum formaliter nego minorem, nam per illam particulam, genus distinguitur ab accidente, quod prędicatur non in quid, sed in quale accidentaliter, & inconuertibiliter. Et ita finis questionis.

Accidēs potest considerari dupliceter.

Accidens respectu subiecti nō est genus, nec species, nec differētia, nec proprium, nec potest prædicari in quid, sed respectu suorum iferiorum prædicaẗ in quid, & est genus.

QVAE-

QVAESTIO XX.



VAERITVR Vtrũ genus ſit principium ſpeciei. Superiori quæſtione probauit Doctor hanc particulam poſitã in diffinitione genericæ diffinitionis, quæ eſt prædicari in quid cõuenienter poni. Nam per illam particulam genus diſtinguebatur à differentia, & ab accidente proprio, & cõi. Nunc verò dignũ eſt diſputare. An ſit principum ipſius ſpeciei? induxit aũt Scot. mouere hanc quæſtionem propter ea verba, quæ rectè protulit in corpore qõnis. Nam dixit, ſi rectè memores eſtis, ꝙ genus prædicari in quid, nihil aliud eſt, niſi prædicare eſsẽtiam per modum eſſentiæ per ſe ſubſiſtentis. Eſſentia autem ſubſiſtens, ſiue ſubſtentans eſt ipſa materia. Nam vt diximus iuxta mentem Comment. ipſa ſubſtentat formam in ratione ſubiecti: materia autem eſt vnum principium rerum naturalium: ſicut declarat philoſophus, & Commen. per totum primum Phyſicorum. Cum igitur genus ſumaẽ à materia, ſm Porphy. & Sco. ſupra. & materia ſit principium rerum naturalium, merito quæritur, An genus ſit principium ſpeciei. Et ita patet continuatio optima præſentis quæſtionis cum pręcedẽtibus. Termini autẽ, qui in titulo quęſtionis veniunt declarandi, ex ſuperius declaratis ſunt nobis manifeſti.

Principium autem quid & quot ens. ſumitur habetur 5. Metap cont. 1. & alibi in alijs.

Continuatio præſentis quæſtionis.

Eſſentia ſubſiſtens eſt ipſa materia

Primo phyſic. comment. 70.

Materia eſt vnum principiũ rerum naturalium.

Cõtinuatio optima præſentis quæſtionis.

Arguit igitur Doctor duabus rationibus ad partem negatiuam. Primum argumentum procedit ex identitate generis cum ipſa ſpecie. Nã nihil poteſt eſſe principium reſpectu eius, cum quo eſt idem eſſentialiter: quia mens non capit, quòd idem gignat ſe ipſum & principiet: ſed genus

Primum argumentum procedit ex identitate generis cũ ſpecie.

nus est idem speciei: patet hęc minor dupliciter: primò authoritate philosophi. 7. Metaph. Vbi dicit, genus nihil aliud est præter species suas; & ita est idem; secundo probatur autoritate philosophi. 1. Post. Nam omne prædicatum, quod prędicat̃ de aliquo formaliter, quidditatiuè, in primo mõ dicẽdi per se, est idẽ cũ illo, & non distinctũ: genus respectu speciei est huius modi, ergo.

Septimo Meta. conte. 43.

Primo post. cõ tex. 9.

Ad oppositum

Ad oppositum est autorites in litera. s. Porphyrij, qui in comparando tertiam acceptionem generis ad primam (dicit) quòd sicut genus tertio modo dictum est principium speciei, sic genus primo modo dictum est principium multitudinis. Et ita autoritate Porph. patet, genus esse principium speciei.

Sco. nimia breuitate est vsus.

Ad quęstionem. in hac parte Doctor, nimia breuitate vsus, rñsionem dat affirmatiuã: & ait, dicendum est, quod sic. i. dicendum est iuxta mẽtem Porphy. & Sco. quòd genus est principium speciei. Est tñ hic, dicit Doctor, aduertendum, quomodo intelligatur cõclusio. Nam genus hic sumitur nõ pro secunda intentione, sed pro prima, & pro illa natura, in qua fundatur ipsa secũda intentio. Et ita tu vides, quòd Doctor hic loquitur in fundamẽtis, & non in secundis intentionib. Sed quare genus in secundis intentionibus non est principium speciei? ratio est quia principium inquantum principium est prius ipso principiato: modo genus, & species sunt relatiua: & ita sunt simul natura: & propterea vnum non est prius altero. Pręterea genus; & species accepta pro secundis intentionibus sunt species ipsius vniuersalis in cõmuni: & sunt species oppositę, & disparatæ sic intellectæ. Qua propter vnum non potest esse de essentia alterius; & propterea

Sco. loquitur in fundamẽtis & nõ in secundis intentionibus.

pterea oportuit Sco. dicere, ꝙ genus acceptum pro natura ipsa, & pro prima intẽtione est principium speciei. Declarata mente prępositę quęstionis. Doctor adducit vnam rationem probantem hanc cõclusionem, & facit hanc consequentiam entimematicam. Genus est princpium essentiale cognoscendi speciem, ergo est essentiale principium speciei. Doctor primo probat antecedens, & dicit, ꝙ antecedens est ipsius philosophi. 6. Top. Vbi vult, ꝙ genus sit principium essentiale cognoscendi speciẽ: & potest confirmari per illud, quod hẽt philosophus 2. Meta. sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci. Modò quia genus est principiũ essendi ipsius speciei, erit ẽt principium cognoscendi istam spẽm. Nã quãtũ aliquid dat alicui de entitate, tm̃ dat de cognoscibilitate; cũ ipsa cognoscibilitas sit passio inseparabilis ab ẽte; probat Doctor cõsequentiam hãc. s. ꝙ sic est principiũ essentiale speciei. Nam diffinitio, quę facit scire diffinitum, quo ad quid est, exprimit, & declarat essentialia principia diffiniti, quod diffinitum nihil aliud est, nisi ipsa species, vt patet. 7. Meta. Et ita valet consequẽtia, est principium diffinitiuum speciei, & cognoscendi speciem, ergo est principium essentiale speciei: vnde vis istius rationis consistit in hoc: qm̃ principium essentiale cognoscendi, pręsupponit principium essentiale essẽdi. Vnde aduerte hic mirabile ingenium ipsius hominis. Nõ. n. fecit consequentiam suam, est principium cognoscendi, ergo est principium essendi; non sequitur ratio, quia accidentia propria, & cõmunia sunt principiũ cognoscendi ipsam speciem, iuxta sententiam Auer. primo de Anima. Et tãmen nõ sunt principium essendi, hoc patet per illud

Secundo Met. contex. 4.

Quãtũ aliqd dat alicui de entitate tantum dat de cognoscibilitate, Probatur doctoris.

Septimo Met. cont. 13. & 37.

Mirabile ingeniõ ipsius Scoti.

Primo de Anima Comm. 2.

Septimo Meta. contea. 4.

illud, quod describit Commen. 7. Meta. Quidditates accidentium posteriorantur quidditatibus substantiæ. Et ita cum quidditates accidentium sint posteriores quidditatibus substantiarũ, non possunt esse principium essendi: quia principiũ essendi est prius eo cuius est principium. Et propterea Doctor vsus est illo verbo; genus est essentiale principium cognoscendi speciem: & nõ dicit, est principium accidentale cognoscendi speciem, quia tunc non sequeretur cõsequentia. Et ita patet conclusio cũ sua probatione. Sed sciendum est. Ibi Doctor ponit duo notabilia pro declaratione præpositæ conclusionis. Et quia Doctor dixit supra, ꝙ genus est principium essentiale speciei. Vult dicere in hoc notabili, qũo est principium essentiale respectu speciei. Vnde est aduertendum, quòd sicut species potest dupliciter considerari: primo in esse physico, & in esse reali existentiæ, quæ consideratio naturalis est. Potest considerari secundo in esse quidditatiuo, & Metaphysico. Ita esse, & partes speciei possunt dupliciter considerari, & cum genus, & differentia sint partes speciei, poterunt dupliciter considerari: & quia genus, vt dictum est, est principium essentiale speciei, ideo Doctor ponit pulchram distinctionem. Et ait, quod principium essentiale est duplex, quoddam secundum rem, & est illud quod est pars rei compositæ, scilicet in existentia. Et si quæras, quid est illud principium ſm rẽsoluit Doctor, & ait, quòd sunt materia, & forma, quæ sunt partes physicæ constitutinæ speciei. Aliud autem est principium essentiale speciei ſm rationẽ, siue diffinitionem. Et si tu quæras: quid est istud principium essentiale ſm rationem? Dico, quòd est illud, quod importat

Sco. ponit duo notabilia.

Species potest dupliciter considerari in esse physico, & in esse Metaphisico.

Quid sit principium essentiale secundum rem.

Quid sit principium essentiale secundum rationem.

tat eandem rem modo indeterminato, quã spẽs determinate importat. Et si dicas, quid est illud? Dicendũ est; ꝙ est animal, & rationale. Nam animal est impositum ad significandum illam partem materialem: rationale verò formalem. Et ita habemus, quòd duplex est principium, quoddã secundum rem: & quoddam secundum rationẽ. Possumus dicere clarius istam distinctionẽ, duplex est principium essẽtiale speciei: quoddã constitutiuum in esse rei: & quoddam diffinitiuum. Nunc autem. Ibi Doctor applicat datam diffinitionem ad propositum suum, & ait, quòd in proposito, cum dicimus genus esse principiũ speciei, ut puta, aĩal, non est principium speciei, vt puta hominis primo modo. s. secundum esse, vel secundum rem, siue principium materiale, & constitutiuum, vt constitutiuum est: rõ huius ponitur immediatè. Nam si esset principium secundum rem, non posset prædicari de specie: ratio, quia tunc significaret partem per modum partis: quia vt sic nihil aliud est, nisi ipsa materia: & sicut ipsa materia non prædicatur de ipso cõposito in recto: ita etiam nec principium istud essentiale sic sumptum, ergo. Infert modo Sco. intentum suum, genus erit principium speciei, idest, animal erit principium hominis in secundo modo. s. principium secundum rationẽ, siue principium diffinitiuum. Et ideo si homo debeat diffiniri, cum diffiniri sit actus rationis, in ratione siue diffinitione eius debet poni animal tanquam principium speciei secundum rationem, & ẽt eodem modo debet poni rationale. Et ita sic sunt principia diffinitiua, & prędicãtia respectu speciei. Pondera ibi unum uerbum. Nam dicit Sco. quòd diffiniti est actus ratio-

Anima significat partem materialem.

Rõnale vero formalem.

Duplex principium essentiale speciei.

Materia non prædicatur de cõposito in recto.

tio-

Tertio de Anima contex.21.
Triplex est actus rationis.

tionis actus autem rationis tertio de Anima est triplex. Primus est simplicium intelligentia: secũdus compositio, vel diuisio: tertius est discursus: sicut affirmat Sco.3.q.vniuersalium. Quæro igitur diffinitio cuius est actus, primi, secundi, vel tertij? Dicendum, ꝙ pertinet ad primum actum intellectus. Secundo, quia diffinitio nõ dicit esse, vel non esse; sicut tenet Philosophus primo Post. Et huic opinioni adhæret Ioan. Grammaticus. Et sicut in re. Quia Doctor dixerat paulo ante, ꝙ animal, & rationale sunt principia ipsius hominis; & materia, & forma sũt principia ipsius hoĩs. Vult ponere inter hæc principia aliquam conuenientiam, & aliquam dñiã: & ait, ꝙ sicut in re natum inest (dñi ibi est constructio intrãsitiua) vult dicere, ꝙ sicut in re, & in effectu, & in cõposito natura materiæ, idest ipsa materia extraneatur, & delongatur à natura formæ, siue ab ipsa forma sup.tu. sicut potentia extraneatur, ab actu, & à Deo; & in tantum extraneatur, & inimicantur, quòd neutrum est dicibile de altero; sic quòd nec forma dicitur de materia. Ita etiam se habẽt apud rationem & apud intellectum, quòd intellectus generis, idest, conceptus, generis, siue ipsum genus, extraneatur ĩtellectui, & cõceptui differẽtię. Et ita habemus, quod sicut in re materia, & forma sunt extranea, propter quàm extraneitatem vnũ de altero non põt ꝑdicari. Ita apud intellectum genus, & differentia extraneantur, ꝙ vnum de altero non põt prædicari: & præsertim in abstracto. Addit Doctor: licet eadẽ res importetur per vtrũq;. Et quæ est ista res, quæ importatur per vtrũq;? Dico, quòd est homo. Nam animal importat hominem ipsum. Nã animal in concreto propter modum

Primo post. contex.5.
Huic opinione adhæret Philosophus.

Constructio intransitiua quid sit vide Authorem formalitatum.

Materia & forma sunt extranea.

dum significãdi eius, ut diximus supra dat intelligere hominem. verum dicit Doctor, quod hoc est verũ, quòd animal dat intelligere hoiem pter determinationem vltimæ formæ. Hoc dicit pro tanto, quia genus non dat intelligere ipsam differentiam. Ex quo, sicut dictum est, coceptus generis extraneatur a conceptu differentiæ. Præterea animal significat per modũ quid; & ideo ẜm Porphy. prędicatur in quid; rationale autem significat idem, quod animal. Nã significat ipsum hominem; quia ratione est concretum; & ideo pp modum significandi eius, dat intelligere totum: significat tñ ipsum hominnm cũ determinatione vltimæ formæ, & per modum qualificãtis, & informantis. Et pp hunc modum significãdi varium, & diuersum apud rationem, & intellectũ conceptus generis, & conceptus differentiæ funt extranei varij, & diuersi. Hẽmus igitur ex isto notabili per hoc, quod sicut materia, & forma in re sunt diuersa; ita conceptus generis, & differentię apud intellectum sunt extranei. Sequit quòd neutrum de altero prędicatur. Habemus ẽt quòd animal dat intelligere ipsum hominem pręter determinationem vltimę formę; & per modum quid; differentia autem dat intelligere hominẽ cũ determinatione vltimæ formę, & per modum quid qualificantis, & informantis. Et patet ita, in quo differunt, & in quo conueniunt. Et propter istas rationes; & quia Doctor supra locutus est de partibus rationis, & de partibus rei adhuc vult insistere circa conuenientiam, & differentiam earum. Et ait, quòd in hoc conueniunt, quòd vtrunque, idest, tam genus quam differẽtia significant partes totius speciei, & hominis: & ita conuenient in significando

Animal in concreto dat intelligere hominẽ.

Differentia dat intelligere hominẽ cũ determinatione vltimæ formæ.

cando partes: differunt tñ in hoc, ꝙ partes ſm rationem, ſiue diffinitionem ſignificant partes totius ſpeciei, per modum tñ totius. Sed dices. Vnde habent hoc, quod iſtæ partes rõnis ſignificãt partes per modum totius? Dicatis, ꝙ hoc habẽt merito concretionis ad ſuppoſitum, & modi intelligẽdi eius. Nam animal eſt pars hominis ſm rõnem; ut ad prima ſua impoſitione habuit animal hoc priuilegium ab impoſitione, vt imponeref ad ſignificandum partem hominis, hoc, ſcilicet habens animam ſenſitiuam: tamen quia ſignificat hanc partem per modum totius, & non per modum partis. Ita animal verè prædicatur de toto homine, & ita ſimiliter eſt dicendum de rationali: partes autem ſecundum rem, ſignificant partes per modũ partis. Et propterea pars ſic accepta non poterit de toto prædicari: cuius exemplum ponit Doctor. Nam æs eſt pars materialis ipſius ſtatuę, & ſignificat partem per modum partis integrantis: & ideo non poteſt de ſtatua prædicari. Quare iſta p̃dicatio erit falſa, ſtatua eſt æs: ſicut dicere Fran. eſt materia: & ita patet determinatio totius cum declaratione notabilium.

Sed tu dices.

Reſponſio.

Exemplum.

Aes eſt pars materialis ſtatuæ.

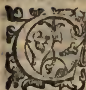
Falſa eſt iſta p̃dicatio ſtatua eſt æs.

Per hoc Doctor reſpondet ad ſecundum argumẽtum, & dicit, ꝙ non eſt inconueniens idẽ eſſe totum, & partem diuerſimodè. Nam genus ſm rem eſt pars, ſecundum rationem eſt totum: & ut ſic, recte de eo poteſt prædicari. Per idẽ patet ad tertium argumentum. Nam nõ eſt inconueniens idem eſſe principium, & principiatum ſecũdum aliam, & aliam rationẽ: quia diffiniendo genus eſt principium, in prędicando eſt principiatum. Et ita finis quæſtionis.

Non eſt inconueniens idem eſſe totum & partem.

Idem eſt principium & principiatum.

QVAESTIO XXI.



CIRCA Capitulũ de spẽ. Postquam Doctor, acuto dicendi genere, eas qõnes absoluit, quæ de genere materiam concernunt, superest modo tractare eas quæstiones, quæ respiciunt naturam ipsius speciei. Et licet in hoc capitulo de specie moueri possint omnes illę qõnes, quas mouit Doctor in capitulo de genere: tñ ꝑpter distinctissimum modum dicendi, quẽ exercitur circa capitulum de genere, in hoc loco cõtentus fuit binario quæstionum numero. Est autem ordo earum ad præcedentis; sicut est ordo speciei ad genus. Nã Porphy. prius tractauit de genere, deinde de specie; ratio autem huius est, qm̃ propinquitas speciei ad genus est maior propinquitas quam propinquitas differentiæ ad illud. Nam genus includitur essentialiter in specie, non sic autem includitur essentialiter in differentia; & propter hanc magnam propinquitatẽ, quã habent adinuicem genus, & species; tractato de genere debuit tractare de specie. Albertus autem ait. Nam differentia continetur in genere potestate; species vero est in genere, sicut in continente, & sicut pars subiectiua in suo toto. Expleto autem de toto debuit tractare de parte. Tertio potest esse Porphyrij ratio. Nam Porphy. ait, quòd oportet in vtrunque rationib. vtriusque vti. Ratio autem correlatiuorum coegit eum. Nam cum ista sint relatiua, oportuit, tractato de vno tractare de reliquo. Quarta ratio posset esse consimilis modus prædicandi. Nam modus prædicandi in quid, præcedit modum prædicandi in quale. Cum igitur genus, &

Ordo & continuatio.

Prima est ratio ꝑpinquitatis.

Secũda est continentiæ.

Opinio Alberti magni.

Tertia tõ Porphyrij.

Quarta ratio est ꝯsimilis modus prædicãdi.

Quare prius tractauit de genere quam de specie; quia pdicari in quid de genere est maioris ambitus: deinde, qa Antiquus & continuus.

Primo physico. contex. 4.

Patet qualis est ordo.

species prædicentur in quid, & differētia in quale, merito tractato de vno, debuit de reliquo tractare. Tractauit autem prius de genere q̃ de spē propter hanc rōnem: quia prædicari in quid in genere est maioris ambitus. Nam prædicatur de plurib. differētib. specie: prædicari autem in q̄d in specie, est prædicari de plurib. differentib. numero, & minoris ambitus. Modo iuxta doctrinā philosophorum à cōiorib. est incohādum; & qa genus habet communiorem modum prędicandi q̃ species, prius de genere quàm de specie tractauit. Et ita patet, quòd qualis est ordo speciei ad genus; talis debet esse ordo quæstionum ad qōnes. Quare merito post quæstiones motas in capitulo de genere debuit mouere quæstiones ī capitulo de specie. Et ita patet ordo, & continuatio huius capituli ad primū capitulum. Primò igitur quęrit in hoc capitulo. An diffinitio speciei, quæ est hęc; species est quæ prædicatur de pluribus differentibus numero, sit cōuenienter data? Quid sit diffinitio, declaratum est superius. Qnid autem est prędicari de pluribus, notum est superius. Iste autem terminus in hoc loco, species, videlicet tantum venit declarandus.

Quod modis accipiatur species.

Secundo de Anima. cont. 94.

Pulchritudo ad duo confert ad virtutes & ad beatitudinē iō corpore turpis non potest esse fęlix & Beatus primo Ethic, ca pi. 12.

Accipitur igitur species primo modo pro pulchritudine, quæ est debita correspondentia. & proportio membrorum: species Priami digna est imperio: cōfert autem ista corporea pulchritudo hoīni ad duo. Primò quo ad virtutes capessendas. Nam molles carne apti sunt ingenio secūdo de Anima. facit etiā hęc pulchritudo ad politicā felicitatem, & beatitudinem. Nam sicut scribit philosophus primo Ethic. Corporē turpis non potest esse felix, & beatus. sumitur ēt species pro rebus aromaticis. sumitur etiā pro

simili-

similitudine rei sensibilis, vel intelligibilis, quõ loqr̃ philosophus. 3. de Anima, lapis non est in aĩa, sed species lapidis.i.similitudo lapidis. Sumitur ẽt spẽs pro eo, quod relatiuè dr̃ ad genus, & sic est vnum relatiuum. Verum spẽs potest capi dupliciter in proposito, primę, intẽtionaliter, & secundę intẽtionaliter. Mõ cũ quęrir̃ sub forma duplicationis. Vtrũ hæc diffinitio speciei, loquendo de specie sumpta pro secunda intentione, sit conuenienter data à Porphy. ita, vel ne?

Tertio de Anima cont. 18.

Species potest accipi duobus modis.

Arguit Doctor ad partes. Et primo; ꝙ ista non sit bona diffinitio. Illa diffinitio relatiui non est conuenienter data, in qua nõ apparet suum correlatiuũ: sed in hac diffinitione speciei, ut patet, nõ apparet correlatiuum genus, sed indiuidua, ergo non est bona.

Arguit ad partes.

Ad oppositum est Porphy. cui credendum est ab eo fuisse sufficienter datam. Pręterea dicit Doctor, quòd simili modo posset argui pro, & contra, & obijci; sicut supra factum in diffinitione generis; tamen breuitate vsus dimittam omnia illa. Dicendum in hac parte. Ponit conclusionem huius quæstionis, conclusio est hæc; diffinitio speciei secundę intentionaliter sumptę positæ à Porphy. est cõueniens, & conuenienter data. Ad hanc conclusionem Doctor inducit vnum fundamentum remittendo se ad ea, quæ dicta sunt superius de diffinitione generis. Potest autem sic argumentari. illa diffinitio est conueniens, atque conuenienter data, in qua apparet proprium genus, & propria differentia; maior patet de mente Philosophi. Minor verò probatur, quia suum genus est prędicari de pluribus, & hoc est genus in diffinitione speciei. Prętere a ponuntur duę diffinitiuę, quarum vna est

Ad oppositum.

Respõdere ad cõclusionem.

Fundamẽtum conclusionis.

prædicari,in quid, & in hoc cõuenit cum genere.& differt a differentia, proprio,& accidente. Ponitur ét prædicari de differentib.numero, & per hoc conuenit cum illa differentia specifica; & ét cum ipso proprio:& differentia genere,qd non prædicatur de differentib. numero, sed de differentib.specie.Et patet solutio quæstionis.

Ad primum argumentum.

Ad primũ argumentum ,cum dicebatur: illa diffinitio relatiui non est bona, in qua non apparet suum correlatiuum; cõcedo istã,sed cum dicis: sed in ista diffinitione data modo de specie,non apparet genus,concedo; cum tu arguis. ergo non est bona, nego. Vnde dico,quòd licet genus non donatur in hac diffinitione mõdatã, tamen ponitur in alia diffinitione data de specie.Propterea est notãdum, quòd species potest considerari dupliciter.Primò,ut habet habitudinem ad suum genus:& sic datur hæc diffinitio, species ét quæ ponitur sub assignato genus. Et in ista diffinitione genus est correlatiuũ speciei.Aliam habitudinem habet species ad sua indiuidua, & secundum hanc habitudinem non oportuit in hac diffinitione speciei ponere genus:quia correlatiuum speciei isto modo sumptum nõ est genus, sed indiuiduum. Vbi est aduertẽdum, quòd ibi dicit Doctor in textu, quòd ista diffinitio est data de specie specialissima: & ista species specialissima habet habitudinem, & comparationem ad indiuidua. Non tamen est dicendum,quod secũdum hanc habitudinem quam habet species ad indiuidua,est genus; sed est species. Nam sic negat Porphy. extrema habere duas habitudines: sed secundum habitudinẽ quam habet species ad iudiuidua est species, & non genus: & ideo oportuit preter diffinitionẽ

Species potest considerari dupliciter vno modo vt habet habitudinẽ ad genus. Alio modo vt habet habitudinem ad indiuidua.

Nota q̃ definitio ẽ data de specie specialissima.

datam de spé, in qua ponebatur genus, hře aliā diffinitionem in cōparatione ad indiuidua. Pōdera illud verbum, vbi ait Doctor, extrema non habēt duas habitudines, & vult hic Doctor, duo esse extrema, generalissimum, & specialissimū: generalissimum non habet nisi vnā habitudinē ad inferiora: ad superiora quidem hře non pōt, quia illa non hēt. Alterum extremum est specialissimū, & habet habitudinē ad superiora. Sed cur Sco. appellat speciem specialissimam extremum, cum tñ in arbore Porphyriana ponantur indiuidua? Et ita vr, ꝙ indiuidua sunt ultimū extremū, & non species specialissima. Dico quod duplex est extremum, quoddā est formale, quidditatiuum, & scientificum, & sic est species specialissima: & de isto loquebatur Plato, & Porph. cū dicunt descēdentibus à generalissimis ad specialissima, iubet Plato quiescere; ratio, quia specialissima sunt extrema scientifica formalia, & quidditatiua, in quibus non contingit abire in infinitum. Aliud autem est extremum hypostaticum, suppositale, & materiale, & sic circa ista cō tingit abire in infinitum, & hoc modo species nō est extremum, sed potius medium. Et ita patet sensus istius literę. Arguitur secundo sic. Illa diffinitio non est bona, quæ competit alteri à diffinito, hoc patet per Philosophum, & Boe. hæc est huiusmodi, ergo probo; Nam competit generi: tu dices, nego, probo, quia bene sequitur, prædicatur de differentibus specie. ergo de differentib. numero. Ad istud argumentnm transeat maior, nego minorem. Ad probationem dico, quòd diffinitio speciei bene modificata non competit generi. Nam sic intelligitur, species prędicetur de pluribus differentibus numero

Pondera illud verbum extrema nō habent duas habitudines.

Rŕsponsio. Duplex est extremum.

Arguitur secūdo.

Species prædicatur de pluribus differentibus numero solum, siue immediate.

solum, siue immediate, mō genus non prædicat de plurib. differētib. numero immediate, sed mediate. & ita non sequitur. Arguo tertio sic. Vnius rei vnica debet esse diffinitio, seu est diffinitio, qm̄ eiusdem rei non possunt esse plures diffinitiones 6. Topi. sicut nec vnius rei posśūt esse multę essentiæ: probo hoc, quia si sic. s. ꝙ vnius rei essent multæ essentiæ, ergo illud non esset diffinibile: probo quia non esset vnum, sed multiplex: multiplicis autem non potest esse diffinitio: sed species est vna res, ergo eius erit una diffinitio: sed illa diffinitio data à Porphy. quæ est, ꝙ spēs ponitur sub aśsignato genere, est optima, & bona, ergo ista, quæ modo datur, non conuenienter datur. Item a Porphy. per hanc diffinitionē, poni sub aśsignato genere, habemus, ꝙ species est per se subijcibilis, ergo per se nō est prædicabilis. Et ita altera diffinitio erit falsa. Ad hoc Doctor adducit vnam respōsionem, quę est aliorū, quæ est hæc, opposita relatiua possunt in esse eidē subiecto, sicut est prędicari, & subijci, quę sūt opposita relatiua: sed non insunt respectu eiusdem subiecti, quia sic sunt opposita. Mō species erit prædicabilis respectu indiuiduorum, & erit subijcibilis respectu generis. Et ideo licet sint opposita relatiua: temen non sunt respectu vnius, & eiusdem, sed respectu diuersorum. Contra, tu vis, quòd species conuenienter diffinitur per genus, ergo per se refertur ad genus. præterea adhuc refertur ad indiuidua, per quæ diffinitur in hac secunda diffinitione, ergo species bis dicetur relatiuum, quod est contra philosophum. Ad hoc argumentum respondet Doctor dādo vnam pulcherrimam distinctiouem, quòd diffinitū, siue diffinibile pōt esse duplex: quod-

Tertio arguit. Sexto topicorū cap. 4.

Respōsio aliorum.

Contra.

Quinto Meta. contex. 20. Definibile duplex.

dam

dã eſt abſolutũ, & quoddã reſpectiuũ: mõ cũ dicitur, vnius rei vnica eſt diffinitio: verũ eſt vnius rei abſolutę, & vno mõ cõſideratæ, vnica põt eſſe diffinitio: vnius aũt rei reſpectiue & habitudinem habentis, plures eſſe poſſunt diffinitiones, ſic eſt in propoſito. Quarè, &c. Sed contra, volo probare, ꝙ vnius rei abſolute poteſt eſſe duplex diffinitio. Nam ſecũdo de Anima, datur duplex diffinitio de anima: prima, anima eſt actus corporis phyſici: ſecũda, anima eſt principium vegetandi, ſentiendi, & intelligendi, ergo abſolutè poteſt eſſe duplex diffinitio. Ad hoc rñdeo dupliciter. Primò, ꝙ vnius rei abſolute vna eſt diffinitio, aut materialis, aut formalis: ſed nõ poſſunt eſſe duæ formales, vel duæ materiales ſimul: ſed bene pñt eſſe duæ diffinitiones alicuius rei abſolutę, quartum vna eſt materialis, & altera formalis: ita eſt de anima. Iſta ſolutio poteſt confirmari per illud, quod hẽt philoſophus primo Poſt. Nam demonſtrationis duæ dãtur diffinitiones, quarũ vna eſt ſyllogiſmus appoditicon, & formalis. Altera materialis, ex primis veris. Et per hoc cõfirmatur illud, quod dicit Sco. hic, quod vnius rei reſpectiue pñt eſſe multę diffinitiões, ſicut eſt de demonſtratione, q̃ eſt ens reſpectiuũ. Et ita in hac reſponſione habemus Porphy. Sco. & Lincon. pari paſſu currentes. Sed contra hanc datam reſpõſionem adhoc inſiſto per vnum argumẽtum valde difficile, & accipio animam: tu dicis, quod ipſius ſunt duę diffinitiones; vna materialis, altera formalis: tunc accipio materialem. Et quęro à te aut diffinitio materialis dicit eſſentiam diffiniti, aut non: ſi non dicit eſſentiam diffiniti, ergo nõ eſt diffinitio: Quia diffinitio eſt ſermo indicans eſſentiam rei: ſed iſta

Contra.

Secundo de Anima cõt. 14.

Primo poſt. cõtex.

Argumentum valde difficile.

Contra.

Responsio.

Vna res diuersimode considerata, potest hr̃e duas diffinitiones.

Secunda responsio.

Anima definitur vt habet habitudinem ad corpus.

non indicat per te, ergo non est diffinitio. Si tu dicis, ꝙ indicaret essentię rei: Cōtra, ergo vnius rei erunt plures essentię, ergo non erit vna, ergo multiplex, ergo non diffinibilis. Quarè respōsio nulla. Respōdetur, cū dicitur aut diffinitio materialis dicit essentiam, aut non. Dico ꝙ dicit essentiam: & cum dicitur contra, quia tunc vnius rei essent duæ essentię, & ita non vna, sed multiplex, & ita non esset diffinibilis. Dico, quod non sequitur, quia non dicit vnam essentiam absolutè, sed sub cōditione, & sub alia, & alia ratione, & ita vna essentia diuersimodè considerata, pōt habere duas diffinitiones. Et ita anima in proposito, vt est perfectio, & actus corporis organici, est vna diffinitio materialis: & ut illa est principium uegetandi, sentiendi, & intelligendi, habet diffinitionem formalem. secunda responsio potest esse ad instantiam primam; dicendo, ꝙ anima ut diffinitur, secundo de Anima, non est propriè absoluta, sed respectiue; patet, quia dicit habitudinē ad corpus. Nam anima est actus corporis physici: & ideo diffinitur ibi, ut habet habitudinem ad corpus: & ita cū sit respectiua, plures possunt diffinitiones eius esse. Instat Sco. contra solutionem datam, quia iam dictum est, quòd species potest referri ad duo, ad genus, & ad indiuidua. Tunc dicit Sco. habebit hoc, quod in casu species non habebit, nisi duas diffinitiones, una est pro habitudine ad genus, altera pro habitudine ad indiuidua: sed hoc est cōtra Porphy. Quia Porphy. dicit, quod dantur ad minus tres diffinitiones de specie. Nam hæc, quę ponitur hic, competit specie specialissimę: alię uerò nō sunt specialissimarum, sed subalternarū specierum. Hic datur vna responsio à quibusdā,

quę impugnatur. Et dicit, quòd species ēt potest considerari tripliciter. Primò in ordine ad indiuidua, & sic datur hęc diffinitio hic, secūdo pōt considerari sub ratione subiicibilis, & sic est illa diffinitio; species est quæ ponitur sub asignato genere: tertio potest considerari sub ratione prędicabilis in propositione, & sic est illa diffinitio: species est quę in eo quod quid predicatur. Sco. autem arguit contra hanc particulam, quòd nō rectè dr, quod species consideratur sub ratione prędicabilis in propositione; & arguit sic. In prędicamentis non consideratur unum ut enunciatur de altero, ergo nec in libro Porph. Probo illud antecedens: quia tunc superflueret consideratio in libro Peryherm. Vbi consideratur incōplexum inquātum unum enunciatur de altero. probo consequentiam, quia immediatior est liber prędicamentorum libro Peryerme. quam liber Porph. ergo bene requiritur, ꝙ si libro prędicamentorum incomplexum non consideratur inquātum unum prędicatur de altero, nec in libro Porphy. & ita aut per locum à maiori negatiuē. Sed aduertēdum est hic unum pulchrum: quia hoc dictum est cōtra Porphy. & etiam contra Scot. Nam Porphy. vult, & Sco. quòd prędicari de pluribus sit ratio uniuersalis, & ita consideratur in cōplexum hic inquātum predicatur de altero, ergo superfluit consideratio in libro Peryerme. de propositione. Vbi debetis notare, quòd prędicari alio modo cōsideratur in libro Porphy. & alio modo in libro Peryerme. Nā in libro Porphy. cōsideratur in potētia; ibi in actu; in libro Porphy. in potentia remota, ibi uerò in potentia proxima, Et ita patet diuersitas huius libri ab illo. Dicit ergo Sco. respondendum ab argu-

Responsio species aliorum potest considerari tripliciter. Primo modo. Secūdo modo. Tertio modo.

Dictū illud est contra Porphirium & contra etiam Scotum.

Prædicari alio modo considératur in libro Porphy. & in libro perhyermeniarum.

argumentum,& ad instantiam; ꝙ Porphy. tantũ ponit vnã diffinitioné speciei in comparatione ad genus,& ad hæc; species est quæ ponitur sub assignato genere, & cum dicitur, & de qua genus in eo quod quid est prędicatur, ly est, tenetur expositiuè, & non copulatiuè, sic ꝙ illa sequens descriptio speciei est declaratio, & expositio prioris diffinitionis; Et ita speciei tantum sunt duę diffinitiones; vna sumpta per habitudinem ad genus, altera sumpta per comparationem ad indiuidũa. Et tunc exponit quoddam dictũ Porphy. in textu, ibi, ꝙ autem dicitur, s. Porphy. aliæ erunt non spẽlisimarum. s. specierum, sed subalternarum; aliæ supple tu. notificationes nõ diffinitiones, quia ſm quandã diuersitatem, tantum ſm quod notificant speciem. Et consimilis diuersitas potest reperiri in specie per comparationẽ ad indiuidua. Et ita habemus resolutionem, ꝙ speciei possunt esse duæ diffinitiones, si q̃ dantur alię, aut sunt expositiones illarum diffinitionum, aut notificationes, & non diffinitiones.

Ly & tenetur expositiue, & nõ copulatiue.

Arguebatur quarto loco.

Arguebatur quarto loco species per se est subijcibilis, ergo per se non est prædicabilis; Et ita diffinitio speciei data in ratione prædicati, non est bona: antecedens probatur per dictum Porphy. dicentis, quòd species est quę ponitur sub assignato genere,: & ex hoc habetur, ꝙ est per se subijcibilis; consequentia probatur, quia opposita non possunt inesse eidem per se; sed subijcibile, & prędicabile sunt opposita, ergo non possunt inesse per se ipsi speciei. Et ita si speciei per se inest subijcibilitas, non poterit inesse per se prędicabilitas. Et ita sic diffinitio data non est bona, & per se. Illud argumentum est valde difficile. Respondet tamen Doctor ad hoc argumentum

Responsio ad quartum.

mentum,& ait, ꝙ relatiue opposita possunt inesse eidem, non tñ respectu eiusdem; quia tunc dicuntur opposita relatiuè, qñ sunt respectu eiusdem. Mō sic non est in proposito: quia licet spēi insit subijcibile, & prędicabile: tñ ista duo non insunt respectu eiusdem: quia subijcibile inest speciei respectu generis, ꝑdicabile uero inest ei respectu indiuiduorum. Et ex (dñi) data rñsione colligatis doctrinam Sco. hic ꝙ aliqua non dicũtur relatiue opposita, nisi duab. conditionib. obseruatis. Primo, quòd illa opposita relatiue insunt eidem, secundò quòd insunt respectu eiusdem termini, & sic non est in proposito: & hanc responsionem tenet Doctor in solutione principalis quarti argumenti. Arguit Doctor contra hanc datam responsionem. Tú vis, quòd species perfectè diffiniatur per habitudinem ad genus, ergo per se refertur ad suum genus. Vis etiam quòd perfectè diffiniat̃ species per habitudinẽ quam habet ad sua indiuidua, ergo per se refertur ad sua indiuidua, ergo idẽ bis relatiue dicitur per se, ergo &c. Vbi est aduertendũ, quod ibi sunt cõsequẽtiæ Scot. Prima est, species per habitudinẽ ad genus recte diffinitur, ergo ꝑ se refertur ad genus: secũda species per habitudinẽ, & cõparationẽ ad indiuidua recte diffinitur, ergo per se refertur ad indiuidua: tertia consequẽtia est ista, ergo ꝑ se refertur ad duo: hoc consequẽs vltimo illatũ est cõtra philosophum 5. Metaphy. Et etiam cõtra illud, quod dixit Sco. supra; quòd relatiuum nõ refertur bis per se ad correlatiuũ. Ad argumentum (domini) Sco. dat duas responsiones mirabiles. Primo laborat in exponendo sentẽtiam philosophi circa illam authoritatem adductam pro argumento; qua bene intellecta dicit,

Colligitur ex Scoto doctrina singulari, quod aliqua non dicũtur relatiue opposita nisi duab. conditionibus obseruatis.

Consequentia Sco. primi est.

Secunda est.

Tertia est.

Quinto Metap. contex.

Pulcherrimę responsiones Scoti.

dicit, ꝙ non militat contra responsionẽ datam: Nam licet autoritas sit vera in se, tñ est bene applicata ad argumentum. Vult ergo, ꝙ species nõ refertur per accidens ad genus, & ad indiuidua, tanquam ad duo correlatiua eius: sed refertur per se ad vtrũque. Et ita species habet per se duo correlatiua, genus, .s. & indiuidua: probat hoc, ꝙ ista sint correlatiua speciei: quia si non essent correlatiua per se specie, per neutrum diffiniretur per se: & ita neutra diffinitio speciei esset per se, probo hanc consequentiam, quia oĩs diffinitio datur per essentiale, & non per accidentalia. cum igitur species habeat essentialiter habitudinem ad genus: & essentialiter ad indiuidua, sequitur ꝙ vtrunque per se diffinietur. Et quod dr̃. s. per philosophũ, ꝙ nõ referẽ relatiuũ bis, Intellexit ꝙ accidens, vt puta actus actus intelligendi non refertur ad subiectum, & terminum. i. ad intellectum, & intelligibile; & sic ista autoritas non est contra responsionem: quia species hic diffinita non comparatur ad genus, & ad indiuidua, vt ad subiectũ, & obiectum intellectus, sed comparatur ad illa tanquam per se duo correlatiua.

Expositio verborum Aristo. pulcherrima.

Exponit literã.

Ad literam exponẽdam accedamus; potest dici, ꝙ species hic diffinita non tantum secundum diuersa sibi accidentia, i. non per accidens refertur ad genus, & ad indiuidua: & statim reddit rationem huiusmodi: quia tunc scilicet species per neutrum diffiniretur. s. ꝑ se, nec per genus nec per indiuidua. Et dat exẽplũ huius, sicut nec homo. sup. tu diffiniretur per se per accidentalia. Nam licet sibi, idest, homini accidat duplum: quomodo potest accidere sibi duplum; quia homo pinguis relatus ad alium hominem paruę

Exemplum.

magni-

magnitudinis,poteſt eſſe duplicis quantitatis reſpectu illius. Vnde ſi deberet diffiniri homo,non diffiniretur per duplum; quia hoc eſt ſibi accidens,ſed per animal rationale,quæ ſunt eſſentialia homini: cum diffinitio detur per eſſentialia, ſed ſpecies eſſentialiter,& per ſe comparatur,& refertur ad vtrunque,ideſt genus,& indiuidua, & ita ſumus reſoluti,ꝙ ſpecies refertur ad duo. Et cum adducitur inſtantia in fauorē argumenti,authoritate philoſophi,Scot.pro diffinitione ſuæ rōnis exponit ipſam, & dicit. Et quod dicitur ſup. tu à philoſopho in arguendo ſup.ꝙ idē nō refertur bis; intellexit Ariſ.ꝙ accidens,cuiuſmodi eſt actus intelligendi,nō refertur ad ſubiectū,& terminum, ſicut innuit in litera philoſophus:ibi non eſt intellectus,ideſt,actus intelligēdi nō refertur ad intelligētē.ſ.intellectum, & intelligibile.ſ.obiectū relatiuè dictū,& tunc applicat ad propoſitū ſuū,& dicit, & tunc autoritas philoſophi non eſt cōtra ꝑdicta: & tunc oportet addere,ꝙ ſpecies non cōparatur ad genus,& indiuidua,vt ad ſubiectū,& obiectū eius: ſed comparatur ad illa tanquam per ſe duo correlatiua. Vel oportet dicere in hac parte. Doctor dat ſecūdam rñſionem ad hoc argumentum:& iſta,iudicio meo,eſt tutior,& melior,licet ſit multum laborioſa. Reſponſio formaliter ad argumentum eſt hæc. Cum dicitur, quod idem relatiuum nō refertur ad duo:Dico,dicit Doctor,ꝙ nullum relatiuum ad duo per ſe primo poteſt referri: ſed bene ad duo per ſe,nō tamen per ſe,primo. Cuius rationem valde notabilem aſsignat Doctor; quoniā oportet, quòd ſpecies cū ſit relatiuum per ſe referatur ad duo,ad vnum quidem per rationem ſuam propriam,formalē, intrinſecam, &

Actus intelligēdi nō refertur ad ſubiectum, & terminum.

Secūda reſponſio tutior & laborioſa.

An idem relatiuum poſſit referri ad duo.

& quidditatiua, & sic refertur ad ipsum genus; & ita genus correlatiuum speciei per se, & primo: refertur etiam ad indiuidua per se & non primo, & hoc per rônem sui generis. i. per rône sui vniuersalis, in quo habet quod prædicāt de pluribus; cuius ratio est. Nā si genus alicuius speciei refertur ad aliquid, necesse est, ꝙ spēs illius generis referatur ad illud. Mō ita est, ꝙ vniuersale est genus speciei; & per se refertur ad singulare, & indiuiduum, ergo species, quæ est species vniuersalis, refertur ad singulare, & singulare ꝑ se erit correlatiuū speciei. Ad literam, vel oportet dicere, s. ſm aliam rationem argumētum, ꝙ idem non refertur primo ad diuersa per se, tñ potest referri sup. tu, per se ad plura; cuius rō additur, quia primo potest species ad vnum. s. correlatiuum per suam rationem intrinsecam, & quidditatiuā. per se vero potest referri species ad aliud. s. correlatiuum secundum, siue per rationem sui generis, quod quidem genus est uniuersale. relatiuum. n: sup. tu species, quæ est relatiuum, est per se relatiuum, secundū genus. Vult dicere, quòd si detur aliquod relatiuum ſm genus, illud est relatiuum per se; quia includit s. illud relatiuum in sua essentia. Nam illud per quod refertur, siue principium referendi, impossibile est enim absolutum includere in sua essentia essentialiter relatiuum, siue relationē, & tunc applicat ad propositum, & dicit, sic nos dicemus, quod species, quæ est secundum vniuersale descriptum à Porphy. secundū suā propriam, & formalem rationem, dicitur siue refertur ad suum genus; secundum autem rationem sui generis, scilicet, vniuersale dicetur relatiuè ad illa. i. indiuidua, de quibus prædicatur, s. species

Ad literam Doctoris.

Applicat ad propositum.

cies:ratio, quia dici de.i.prædicari essentialiter, conuenit sibi.i. speciei inquantum est vniuersale;& non inquantum est subiicibilis.in istis verbis est ponderanda vna propositio Sco. contra nominales, qui ponunt relationem non distinguì essentialiter à fundamento.Sco.dicit hic, quod esset impossibile, quod absolutū includat in sua essentia essentialiter relatiuum, siue relationē.Pro quo est hic aduertendum fundamentum oīum Scotistaru m,& præsertim Sco. Quod nulla relatio includitur essentialiter,& quidditatiuè in aliquo absoluto; cuius ratio colligitur à Sco.in primo: qm ex absoluto, & respectiuo non potest fieri vnus per se conceptus essentialiter, & quidditatiuè: quia tunc duo contradictoria verificarentur de eodem. Absolutum n. & non absolutum: respectiuum, & nō respectiuum. Vnde oībus relationibus ēt diuinis non potest concedi maior identitas, quàm identitas realis: identitas autem formalis omnibus relationibus est negata.Et ita relationes non pñt transire nisi ad identitatem realem.Vnde dicit Sco: quòd illa relatio identificatur cum fundamento, cuius fundamentū nō pōt esse sine termino. Exemplum.Nā creatio passiua idētificatur realiter cū creatura, quia creatura, quæ est fundamentū istius relationis, nō pōt esse sine Deo, qui est terminus istius relationis. Et ita patet, quod impossibile est absolutum includere essentialiter relatiuum. Dixit essentialiter: quia identicè pōt realiter. Et tunc redeunt ad literā, quæ est multum difficilis propter exemplū mathematicum.Dicit igitur, duplum s'm se refertur ad dimidium tāquam ad vnum per se cor relatiuum, & primo: sed secūdum suum genus quod est multiplex refertur ad suum multiplex,

Prædicari essentialiter conuenit specie, inquantū est vniuersale,& non inquantum est subiicibilis.

Contra Nominales.

Nullus respectus est de quidditate absoluti Sco. in 1. sen ten. di.26.

Identitas formalis oīb. relationib. est negata.

Quæ nam est illa relatio, quę identificatur realiter cum fundamento.

Exemplum.

Impossibile est absolutum includere essentialiter relatiuum.

Exemplum Mathematicum.

quod est correlatiuũ sui generis, i. multiplicis. Et habemus ex verbis huius literæ, ꝙ duplum refertur ad duo per se correlatiua; ad vnum per se primo, quod est duplũ: ad alterum per se, & non primo, quod est suum multiplex. Deinde Scot. ponit aliquam dissimilitudinem ĩter hoc exemplum, & speciem; & ait, non tñ est omnino simile hic, & ibi, quia (.s.) in exemplo mathematico, quod est correlatiuum generis, vt puta subiecti, multiplex, quod est correlatiuũ multiplicis, qđ est genus, continet correlatiuum speciei, continet dimidium, quod est correlatiuum dupli: hic non. i. hic non est ita; dicendum qm̃ correlatiuũ generis. i. ipsum singulare, siue indiuiduũ, quod est correlatiuum vniuersalis, nõ est correlatiuũ speciei. i. nõ continet ipsum genus, quod est correlatiuum speciei per se primo; ratio, quia sunt intentiones disparatæ, & vna non continet alteram. Sed modo posset aliquis dubitare. Cũ duæ datæ sint diffinitiones speciei, quæ est prior, & essentialior speciei? Soluit Sco. ꝙ illa est prior, & essentialior, quæ dicit, species est quæ ponitur sub assignato genere: ratio, quia illa diffinitio est prior, & essentialior speciei, quæ datur per primum correlatiuum eius. sed ista est huiusmodi, ergo. Et ex hoc dñi soluti estis, quòd essentialior est habitudo speciei ad suum genus, quã ad sua indiuidua; ratio, quia essentialior est habitudo alicuius ad illud, à quo non dependet essentialiter, quam ad illud, à quo dependet essentialiter; sed species essentialiter dependet a genere tanquam a parte essentiali, & intrinseca eius; & non sic ad indiuidua eius. Preterea essentialior est habitudo posterioris ad prius: quia ibi est dependẽtia essentialis; quã habitudo prioris ad posterius

Ponit dissimilitudinem.

Qualia diffini. ꝯ prior.

rius: sed habitudo speciei ad genus est posterio ris ad prius: habitudo verò ad indiuidua, est habitudo prioris ad posterius, ergo. Quod autem sit habitudo prioris ad posterius, patet per Scotum, in tex. Vbi ait, ꝙ secunda, s. diffinitio speciei datur per posterius. i. per indiuidua, quæ sunt posteriora specie, saltem in fundamentis. Quòd si quæratur, quæ istarum diffinitionum est magis ad propositum hic? Dico, quòd prima licet sit essentialior, secunda tamen huic proposito est commodior, & magis ad propositum; quia datur de specie, inquantum est uniuersale: & sic consideratur species, ut uniuersale est; & nō propriè, ut subijcibile est. Et ita habemus solutionē principalis argumenti: ꝙ relatiuum potest referri ad duo p se, non tamen primo: sed ad unum per se, & primo; ad alterum per se non primo. Quinto principaliter.

Arguitur quinto sic. Illa diffinitio non est bona, per quam species non distinguitur à diffinitione: istud est huiusmodi, ergo. Ad istud argumentum Doctor dat duas responsiones, & cōcedit, quod diffinitio non est diffinitum vniuersale à specie. Alia responsio est, quod diffinitio nō habet vnum modum prædicandi, scilicet, in q̄d, sicut nec partes eius habent unum modum prædicandi, quia prędicatur in quid, & in quale: & ita non facit ad propositum. Vltimo arguitur; species non est prædicatum, ergo malè diffinitur, per prædicari. habes quærere solutionem superius in quæstione duodecima.

QVAESTIO XXII.



QVAERITVR. De veritate istius propositionis. Quæstio mota hic a Scot. ortum duxit ab exemplo posito in textu â Porphy. Vbi dicit, participatione speciei plures homines sunt vnus homo. Et ita continuatio, & ordo decimænonæ questionis non sumitur ex ordine questionum præcedentium; sed ex ordine, & continuatione textus Porphy. tanta naque fuit follicitudo huius hoîs, vt nedum tex. Porphy. qõnibus, arduis agitaret; verum exempla â Porph. posita optimis quæstiouibus exornaret. Respiciens igitur Sco. ad illud exemplum positum â Porphy. quod dicitur: participatione speciei plures homines sunt vnus hõ. Voluit videre, quam veritatem, & secundum quem modũ possit esse verũ. Ideo quæsiuit sub hac qõnis forma dicendo.

Ordo sumitur ex continuatione textus Porphirij.

Quæritur de veritate istius, s. propositionis, vel exempli, plures homines sunt vnus homo. Circa titulum quæstionis non est insistendum, cum ex dictis, & dicendis satis aperte pateat.

Circa titulum quæstionis nõ est insistẽdum.

Arguit igitur Doctor ad partem affirmatiuam huius quæstionis præpositæ quatuor rationibus, per quas aperte probat illam propositionem, in qua dicitur, plures homines sunt vnus homo, esse verã. Primò arguit sic Doctor enthymematicè. Nam bene sequitur; participatione speciei plures homines sunt vnus homo, ergo plures homines sunt vnus homo: antecedens est Porphy. cui propter bonitatem doctrinæ non est contradicendum: Et ita si antecedens est verum, & consequens erit verum per illam regulã famo-

Arguit ad partem affirmatiuam.

Regula famosa logicorũ ex uerbis non nisi verum.

sam

sam logicorum. Ex ueris non nisi uerum: consequētia probatur. Qm̄ nil diminuit ab aliquo in propositione positum, nisi ponatur à parte eiusdem extremi; sed participatione speciei ponitur in ista consequentia ex parte antecedentis, & ex parte subecti: cum dicitur, participatione speciei plures homines sūt unus homo, & unus nō ſ. ponitur à parte subiecti: sed à parte prædicati; cum dicitur, sunt unus homo, ergo sequitur, ꝙ unus non est dictio diminuens subiectum antecedētis. Vult igitur Doctor in hac litera, quòd ex quo unus non ponitur ex parte subiecti in antecedente; sed ponitur ex parte prædicati; ideo erit dictio diminuens. Quare cōsequentia bona; posset enim formari consequentia per illam regulā famosam, quādo arguitur a determinabili cum determinatione non diminuente, vel distrahente ad ipsum determinabile præcisè sumptū, consequentia est bona. Cum, igitur arguitur ab homine tanquā determinabili cum determinatione ista, quæ est participatione speciei non diminuente, uel distrahente ipsum hominē tanquā determinabile præcisè, ergo sequitur, quod consequentia est bona. Tertiò probatur sic cōsequētia; quia quotiēs arguitur ab inferiori ad suum superius, & à parte in modo ad suum totum, est bona consequentia, ita etiam est hic. Nam cum dicitur; participatione speciei plures homines sunt unus homo, est arguere ab inferiori, ergo plures homines sunt unus homo, erit arguere tā quam ad superius. Et ita patet, ꝙ illa propositio Porphy. est uera.

Posset aliter formari consequentia.

Tertio probatur.

Ad oppositum arguit Doctor duabus rationibus. Primo arguit sic, si plures homines sūt unus homo per te, ergo unus hō est plures homines;

Ad oppositum arguitur Sco.

consequens est falsum, ergo & antecedens ex quo sequitur, quòd consequens sit falsum probo. Illud consequens est falsum, cuius contradictorium est uerum; hæc consequentia patet per regulam logicorum; quia duo contradictoria non possunt esse simul falsa, ergo si vnum est falsum, reliquum erit verum; & si vnũ est verũ; reliquum erit falsum; sed contradictoria istius propositionis, vnus homo est plures homines, est illa, nullus homo est plures homines; hæc.n. cõtradictoria est uera, ergo prima fuit falsa; ꝓbo consequentiã per naturam conuersionis simplicis. Nã per conuersionem simplicem bene sequitur; si plures homines sunt vnus homo, ergo vnus homo est plures homines. Arguitur secundo sic, Illa propositio est falsa, cuius significatũ subiecti, & prædicati sumitur sub modis oppositis; & repugnantibus; ista proppsitio patet, quoniam sicut conuenientia causat veritatem: ita repugnantia inducit falsitatem; sed ita est in hac propositione, cum dico, plures homines sunt vnus homo. Nam idem significatum, puta hominis, sumitũ ex parte subiecti, & prædicati sub modis, & significatis oppositis. Nam cum dico, plures homines, ecce quòd ly homo ex parte subiecti sumitur cum plurali; cum verò dico, unus homo, ibi ly homo ex parte prædicati sumitur cum singulari. Modò certum est quòd pluralitas; & singularitas sunt modi siguificandi grammaticales oppositi, qui nunquam deserunt significatũ nec in propositione, nec extra. Propterea sequitur, quòd ista propositio est falsa, plures homines &c. Et ita remanet q̃õ dubia ꝓ utraq; ꝑte.

Duo contradictoria non possunt esse simul falsa.

Secundo arguitur.

Pluralitas & singularitas sũt modi significãdi grammaticales.

Ad hanc quęstionem Doctor considerans difficultatem popositæ quæstionis, nón respondet,

Responsio ad q̃õnem cum distinctione.

det, nisi prius data distinctione. Et ideo dico, ꝙ iste terminus, vnus, potest accipi dupliciter. Primò cathegorematicè, siue significatiuè, secundo sumitur sincathegorematice siue nō significatiuè: secunda pars incipit ibi. Aliter sumitur vnū: stando in primo membro prædictæ distinctioois, Doctor dat duas rñsiones. Et primo ait, ꝙ accipieudo ly, vnus, cathegorematice, sic significat dñiam entis. Vnde pondera ibi, ꝙ vnitas non est propria differentia entis; qm̄ dñia propria non est nisi respectus illius, cuius est genus. Modo ex tertio Met. ens nō pōt esse genus, cū genus dicat potētialitatē, & nulla potētialitas est in Deo, cū autem ens descendat in Deum, & dicatur de Deo, non poterit esse in Deo cum potētialitate; quia tuuc potentialitas esset in Deo. Quapp cū ens non sit genus, sequi necesse est, ut nullā pro priam habeat differentiam. Propterea ibi Sco. loquitur de differentia extensiuè: Et ita ly vnitas erit differentia entis. s. modus entis, per quem modū distinguitur contra multa: quoniam ens diuiditur per vnum, & multa. Et tūc ait Doctor ꝙ accipiendo vuum cathegorematicè, & vt est modus entis, siue passio entis distincta contra multa; diuiditur ab Arist. 5. Meta. in multos modos. Ponuntur autem quatuor modi ipsius vnitatis ad quos omnes alij reducuntur. Nā dicitur vnū numero; vnum specie; vnum genere, vnum proportione; & in tali latitudine, & graduatione vnitatis est aduertendum: quòd vnitas numeralis est maior vnitas; vnitas specifica est minor vnitas; vnitas gñica est minor vnitate specifica, sicut vnitas specifica est minor vnitate numerali; vnitas aūt proportionis tenet vltimum gradum, ratio, quia vnitas insequitur naturam entis,

Iste terminus potest accipi dupliciter.

Entitas non est propria differētia entis.

Tertio Metap. cont. x.

Vnitas est modus entis.

Quinto Meta. cont. 22.

Quatuor sunt modi vnitatis.

Vnitas numeralis est maior vnitas.

Vnitas specifica est minor vnitas.

Vnitas generica est minor vnitate specifica.

Vnitas proportionis tenet vltimum gradum.

cum sit passio eius. Nam quãtum aliquid hẽt de entitate, tm̃ habet de vnitate: Modo quia vnum numero, cum sit vnum indiuiduũ in genere substãtiæ habet maiorem entitatem q̃ species, & genus, & patet, quia includit vnitatem speciei, & genus sui; & vltra hoc addit entitatem suam indiuidualem, quam superiora non habent: & ita cum indiuiduum habeat maiore entitatem, hẽt maiorem vnitatem. Quare bene dictum est, ꝙ vnitas nnmeralis est maior vnitas propter maiorem entitatem, quam includit indiuiduũ. Stante hac declaratione potest oriri dubitatio singularis in hoc loco; quia iam dictum est, ꝙ vnum est cõe ad vnum numero, ad vnum specie, ad vnum genere, & proportionis, qũo se habebit ad ista quatuor? & qũo diuiditur in hæc quatuor? An sit diuisio æquiuoci in sua ęquiuocata? vel sit diuisio in duo, quorum vnum se habet simpliciter ad alterum ſm quid? Tunc Doctor stante hac distinctione, & conditione: respõdet, & ait, ꝙ si ly vnus sumatur æquiuocè, sic ꝙ sit æquiuocũ ad hæc quatuor enumerata, sic ęquocè sũpto vno nõ est absolute r̃ndendum; sed cũ distinctione: ratio est, qm̃ ad multiplex non est respondendum, nisi præcedente distinctione. Et propterea dicit Sco. ꝙ est distinguenda propositio penes æquiuocationem vnius cathegorematici, & ita respondendendum est. Cum dicitur, plures homines sunt &c. si tu accipis ly vnum pro vno numero, propositio est falsa: quoniã notũ est, quod plures homines non sũt vnus homo numero; si autem tu accipis ly vnum pro tribus sensibus; & significatis, scilicet, pro vno specie, genere, aut proportione, propositio est vera; quoniam notum est, ꝙ plures homines sunt vnus homo specie:

Oritur dubitatio.

Respondet Doctor.

Ad multiplex non est respondendum.

Vnũ si accipiatur ꝓ vno numero, propositio est falsa.

cie; & sic habemus in hac parte duas conclusiones. Prima est negatiua, quod sumpto vno pro vnitate numerali, propositio illa, in qua dr plures homine &c. est falsa: sumpto autem vno pro vnitate specifica, generica, & proportione, propositio est vera: sin autem ly vnus se habeat ad hæc quatuor tanquam ad duo, quorum vnum est simpliciter ad alterum secundum quid: tunc dicendum est, quod propositio est falsa: ratio, quia quandocunque est aliquid analogum, habens duo significata & nulla additur dictio contrahens, siue determinans ad standum secundum quid, semper sumitur pro nobiliori significato. Modo cum dico, plures homines sunt vnus homo, ly vnum est indifferens ad simpliciter, & secundum quid, & non apparet dictio ad secundum quid, ergo stabit simpliciter, & ita stabit pro vno numero: sed secundum illum sensum propositio erat falsa, ergo. Circa literam debitis hic duo aduertere, quæ sunt notatione digna: quoniam aliquis vestrum posset quærere, quæ diuisio sit verior istius veritatis? An sit diuisio æquiuoci in sua æquiuocata? An sit diuisio simpliciter, & secundum quid. Scot. laudat secundam opinionem quid, & vult, quòd ista verius dicitur in secundum quid, & simpliciter, quàm æquiuoci in sua æquiuocata. Propterea in litera ait Doctor, verius est vnum. Secundo est aduertendum, quod bene sequitur ad vnum numero, vnum specie. i. quòd ista consequentia erit bona, sunt vnum numero, ergo vnum specie, ergo vnum genere, ergo vnum proportione: sed quæ est ratio istius sequelæ? Dico, quòd ista, quoniam maior vnitas infert minorem: sed vnitas numeralis est maior, quàm generica, & specifica, ergo vnitas numeralis infert specificam, genericam, &

Duo sunt notatione digna.

Litera Scoti.

Secũdo notandum.

Vnde quanto vnitas est superior tanto, est

minor ſm doctrinam Scoti, vnde maior vnitas per bonã conſequẽtiam infert minorẽ licet ſtet cũ ea. vide Auctorem formalitatũ Articulo j.

& proportionis: non tñ ſequitur econuerſo; rõ qm̃ minor vnitas non infert maiorem; & iõ conſequentia hæc non valet propter duo, ſunt vnũ ſpecie, ergo numero non valet cõſequentia propter tria. Primò, quia arguitur à maiori vnitate ad maiorem vnitatem; ſecundò, quia arguitur à ſm quid ad ſimpliciter; tertio, quia arguitur à ſuperiori affirmatiuè ad ſuum inferius. Quare patet, quid erit dicendum quãtum ad primum membrum de vno. ſ. ſumendo vnum cathegorematicè. Aliter ſumitur. Dictum eſt, qũo ly vnum poterat ſumi cathegorematicè & ſincathegorematicè, ſiue ſignificatiuè, & nõn ſignificatiuè. Et dictum eſt, quomodo cathegorematicè põt eſſe vera, & falſa propoſitio. Nunc autem in hac parte declarat, quomodo propoſitio hæc; accipiendo ly vnum ſincathegorematicè, poteſt eſſe vera, & falſa. Et ait, quod accipiendo ly vnũ ſincathegorematicè propoſitio eſt falſa: ratio eſt, quoniam ly vnus eſt diſpoſitio ſincathegorematica, quæ fungitur officio ſigni particularis, faciens ſtare terminum, cui additur determinatè; indeterminatè tamen, ita quòd ly vnus ex parte prædicati facit ly hominem ſtare pro ſuppoſito determinato, indeterminatè tamẽ ideſt facit ipſum ſtare pro indiuiduo vago, & non pro ſignato: Dicendo ſic, plures homines ſunt &c. ſi ly vnus ex parte prædicati tenetur ſincathegorematicè, eſt ſenſus, illud, quod plures homines ſunt quidam homo, vel ſunt aliquis homo: ſed hoc eſt falſum, ergo ſequitur, quod dicendo, plures homines ſunt vnus homo, propoſitio eſt falſa; ſed dices, quòd ly vnus homo ex parte prædicati, non tantum accipitur pro aliquo homine, verum etiam pro pluribus, & diuerſis: Contra

Nota bene.

tra, quia dicit Doctor, nil ponitur ex parte subiecti, quod faciat stare prædicatum confusè tm̃, & pro diuersis, ergo sequitur, quod ly prædicatum non stabit pro diuersis, sed pro aliquo determinato, indeterminate tñ. i. pro indiuiduo uago, & non signato; contra, tu dices, quia copulatio subītellecta ex parte subiecti, facit stare terminum, cui additur immediatè distributiuè, & confusè, & prædicatum cōfusè tm̃. Declaro. Nam numerus pluralis æquiualet singulari geminato, sm̃ Priscianum; & tunc est sensus plures homines, ubi est numerus pluralis, intelligitur copulatio, iste homo, & iste homo sunt unus homo. Et illa copulatio subintellecta per numerum pluralē potest confundere prædicatum ad standum pro diuersis. Cōtra, ait Doctor, quia non est uerum; & uult, quod copulatio non facit stare terminū prædicati confusè pro diuersis; quia tunc sequeretur magnum inconueniens, quia duo essent quatuor. deduco sic, duo & duo sūt duo; & duo & duo sunt quatuor, ergo quatuor sunt duo; hæc conclusio est falsa, ergo aliqua præmissarum, non minor, ergo maior, quæ fuit ista, duo, & duo sunt duo, hoc autem nō est propter aliud nisi quia ly copulatio confundit secundum se, & ideo illud est falsum sincathegorematicum. legam textum istus literæ; Aliter sumitur unum ut est significatum, siue signum aliquod particulare, & sic, scilicet, ly unum dicit modum intelligendi terminum, cui additur, præsupposito determinato. i. pro indiuiduo uago, indeterminatè tamen, idest indistinctè, & confusè. Et homo sic sumptus scilicet, ex parte prædicati in illa propositione pro supposito & indiuiduo uago, nō inest, idest uerè non prædicatur de subiecto

Contra.

Contra.

Secundum Priscianum numerus pluralis æquipollet singulari.

Contra ait Doctor.

Textus literæ.

&

& ideo sic propositio est falsa. Vbi ponitur conclusio istius membri: probat autem hoc ratione, quia nil est in subiecto, s. positū, cuius virtute possit unus, homo positus ex parte prædicati cōfundi, & accipi pro diuersis; sed quia aliquis posset dicere, q ex parte subiecti est copulatio subintellecta, quæ facit prædicatum sumi pro diuersis, huic contradicens ait, quia copulatio sup. tu intellecta ex parte subiecti in plurali numero confundit sup. tu prædicatū, nec facit ipsum stare p diuersis, quia copulatio hoc haberet officium, tunc esset uerū in sensu composito, duo, & duo sūt duo; i illo. n. sensu hęc est uera. s. minor, duo, & duo sunt quatuor. Ex quibus duabus propositionibus sequitur, q quatuor sunt, qđ est impossibile. Et ita patet, quod copulatio nō habet vim confundendi prædicatum. quia accipiendo Iy vnus sincathegorematicè propositio est falsa.

Ad argumētū. Ad argumetum, arguebatur sic superius, participatione speciei plures &c. ergo plures homines sunt unus homo. Ad hoc argumentum negat Doctor cōsequentiam, Ad probatinem, cum dicebatur, quod nihil, qđ habet uim diminuentis, siue diminutionis, ponitur ex parte eiusdem extremi, ut puta ly unus, ergo videtur, quod propositio sit uera.

Ad illam probationem Doctor respondet, & ait, quòd illā determinatio, licet quo ad vocem, & litteraturā, ponatur ex parte antecedentis: tamen debet intelligi ex parte consequentis. Et ita sic resoluenda est, propositio Porphy. plures homines sunt vnus homo participatione speciei, scilicet participando speciem: secundo arguitur sic, quando aliquid se habet ad aliquā duo, quorum vnum est simpliciter, aliud se-

Secundo arguitur.

cũdum quid, si addatur in propositione aliquid determinãs prędicatum ad standum ſm quid, tũ pro illo stabit: ecce maior: minor est hæc: sed ly vnus se habet ad vnum numero simpliciter, & ad vnum specie ſm quid, & cum ex parte prædicatur addatur homo determinã s ad stadũ ſm quid, ergo ly homo tãtum stabit ſm quid & pro esse specifico, & diminuto. Quare hæc propositio erit vera, plures homines sunt vnus homo. Deinde illud argumentum præsupponit vnum falsum, q ly homo possit esse determinatio, cum sit determinabile, quod tamẽ est falsum. Nam licet possit esse determinatio ad supposita, non tamen propriè potest esse determinatio ad secundum quid: & quia litera est obscura, legam eam de verbo ad verbum. Ad secundum dico, quòd determinabile, vt puta homo, non contrahit determinationem, vt puta ly vnus sed econuerso i. magis determinatio contrahit determinabile; quoniam de ratione posterioris est determinare prius: de ratione adiectiui est determinare substantiuum: & de ratione accidentis est determinare subiectum. Et ideò cum ly vnus, vna, vnũ, sit adiectiuum, debet determinare, & non determinari: & ideo ly homo non determinat, ad vnum specie, & secundum quid, licet quandoque. s. determinabile contrahit ipsum, idest ipsam determinationem ad supposita, sicut hic homo est albus. Nam ly albus contrahit hominem, quo ad duo. Primo à communitate specifica ad suppositum: tamen non propter hoc ly homo determinat, & contrahit ly album ad secundum quid, & diminutè, licet ad supposita hominis contrahatur ab homine; secundo ad indifferentia, ad omnem colorem, ad hunc colorem al

Responsio.

Responsio ad ſm declarãs literam de verbo ad verbum.

Adiectiuũ debet determinare.

Responsio vera Doctoris.

& quidditatiua, & sic refertur ad ipsum genus; & ita genus correlatiuum speciei per se, & primo: refertur etiam ad indiuidua per se & non primo, & hoc per rõnem sui generis. i. per rõnẽ sui vniuersalis, in quo habet quod prædicãt de pluribus; cuius ratio est. Nã si genus alicuius speciei refertur ad aliquid, necesse est, ꝙ spẽs illius generis referatur ad illud. Mõ ita est, ꝙ vniuersale est genus speciei; & per se refertur ad singulare, & indiuiduum, ergo species, quæ est species vniuersalis, refertur ad singulare, & singulare ꝑ se erit correlatiuũ speciei. Ad literam, vel oportet dicere, s. ſm aliam rationem argumẽtum, ꝙ idem non refertur primo ad diuersa per se, tñ potest referri sup. tu, per se ad plura; cuius rõ additur, quia primo potest species ad vnum. s. correlatiuum per suam rationem intrinsecam, & quidditatiuã. per se vero potest referri species ad aliud. s. correlatiuum secundum, siue per rationem sui generis, quod quidem genus est uniuersale. relatiuum. n: sup. tu species, quæ est relatiuum, est per se relatiuum, secundũ genus. Vult dicere, quòd si detur aliquod relatiuum ſm genus, illud est relatiuum per se; quia includit s. illud relatiuum in sua essentia. Nam illud per quod refertur, siue principium referendi, impossibile est enim absolutum includere in sua essentia essentialiter relatiuum, siue relationẽ, & tunc applicat ad propositum, & dicit, sic nos dicemus, quod species, quæ est secundum vniuersale descriptum à Porphy. secundũ suã propriam, & formalem rationem, dicitur siue refertur ad suum genus; secundum autem rationem sui generis, scilicet, vniuersale dicetur relatiuè ad illa. i. indiuidua, de quibus prædicatur, s. spe-

Ad literam Doctoris.

Applicat ad propositum.

cies

cies: ratio, quia dici de .i. prædicari essentialiter, conuenit sibi .i. speciei inquantum est vniuersale; & non inquantum est subiicibilis. in istis verbis est ponderanda vna propositio Sco. contra nominales, qui ponunt relationem non distingui essentialiter à fundamento. Sco. dicit hic, ꝙ esset impossibile, ꝙ absolutũ includat in sua essentia essentialiter relatiuum, siue relationẽ. Pro quo est hic aduertendum fundamentum oĩum Scotistarum, & præsertim Sco. Quod nulla relatio includitur essentialiter, & quidditatiuè in aliquo absoluto; cuius ratio colligitur à Sco. in primo: qm̃ ex absoluto, & respectiuo non potest fieri vnus per se conceptus essentialiter, & quidditatiuè: quia tunc duo contradictoria verificarentur de eodem. Absolutum .n. & non absolutum: respectiuum, & nõ respectiuum. Vnde oĩbus relationibus ẽt diuinis non potest concedi maior identitas, quàm identitas realis: identitas autem formalis omnibus relationibus est negata. Et ita relationes non pñt transire nisi ad identitatem realem. Vnde dicit Sco. quòd illa relatio identificatur cum fundamento, cuius fundamentũ nõ põt esse sine termino. Exemplum. Nã creatio passiua idẽtificatur realiter cũ creatura, quia creatura, quæ est fundamentũ istius relationis, nõ põt esse sine Deo, qui est terminus istius relationis. Et ita patet, ꝙ impossibile est absolutum includere essentialiter relatiuum. Dixit essentialiter: quia identicè põt realiter. Et tunc redeũt ad literã, quæ est multum difficilis propter exemplũ mathematicum. Dicit igitur, duplum ſm se refertur ad dimidium tãquam ad vnum per se cõrrelatiuum, & primo: sed secũdum suum genus quod est multiplex refertur ad suum multiplex,

Prædicari essentialiter conuenit specie, inquantũ est vniuersale, & non inquantum est subiicibilis.

Contra Nominales.

Nullus respectꝰ est de quidditate absoluti Sco. in 1. sen ten. di. 26.

Identitas formalis oĩb. relationib. est negata.

Quæ nam est illa relatio, quę identificaẽ realiter cum fundamento.

Exemplum.

Impossibile est absolutum includere essentialiter relatiuum.

Exemplum Mathematicum.

quod est correlatiuũ sui generis, i. multiplicis. Et habemus ex verbis huius literæ, ꝙ duplum refertur ad duo per se correlatiua; ad vnum per se primo, quod est duplũ: ad alterum per se, & non primo, quod est suum multiplex. Deinde Scot. ponit aliquam dissimilitudinem ĩter hoc exemplum, & speciem; & ait, non tñ est omnino simile hic, & ibi, quia (.s.) in exemplo mathematico, quod est correlatiuum generis, vt puta subiecti, multiplex, quod est correlatiuũ multiplicis, qđ est genus, continet correlatiuum speciei, continet dimidium, quod est correlatiuum dupli: hic non.i.hic non est ita; dicendum qm̃ correlatiuũ generis.i.ipsum singulare, siue indiuiduũ, quod est correlatiuum vniuersalis, nõ est correlatiuũ speciei.i.nõ continet ipsum genus, quod est correlatiuum speciei per se primo; ratio, quia sunt intentiones disparatæ, & vna non continet alteram. Sed modo posset aliquis dubitare. Cũ duæ datæ sint diffinitiones speciei, quæ est prior, & essentialior speciei? Soluit Sco. ꝙ illa est prior, & essentialior, quæ dicit, species est quæ ponitur sub assignato genere: ratio, quia illa diffinitio est prior, & essentialior speciei, quæ datur per primum correlatiuum eius. sed ista est huiusmodi, ergo. Et ex hoc dñi soluti estis, quòd essentialior est habitudo speciei ad suum genus, quã ad sua indiuidua; ratio, quia essentialior est habitudo alicuius ad illud, à quo non dependet essentialiter, quam ad illud, à quo dependet essentialiter; sed species essentialiter dependet a genere tanquam a parte essentiali, & intrinseca eius; & non sic ad indiuidua eius. Prçterea essentialior est habitudo posterioris ad prius: quia ibi est dependẽtia essentialis; quã habitudo prioris ad posterius

Ponit dissimilitudinem.

Qualia diffini⁻ꝰ prior.

rius

rius: sed habitudo speciei ad genus est posterioris ad prius: habitudo verò ad indiuidua, est habitudo prioris ad posterius, ergo. Quod autem sit habitudo prioris ad posterius, patet per Scotum, in tex. Vbi ait, ꝙ secunda, s. diffinitio speciei datur per posterius. i. per indiuidua, quæ sunt posteriora specie, saltem in fundamentis. Quòd si quæratur, quæ istarum diffinitionum est magis ad propositum hic? Dico, quòd prima licet sit essentialior, secunda tamen huic proposito est commodior, & magis ad propositum: quia datur de specie, inquantum est uniuersale: & sic consideratur species, ut uniuersale est; & nõ propriè, ut subijcibile est. Et ita habemus solutionẽ principalis argumenti: ꝙ relatiuum potest referri ad duo ꝑ se, non tamen primo: sed ad unum per se, & primo; ad alterum per se non primo.

Quinto principaliter.

Arguitur quinto sic. Illa diffinitio non est bona, per quam species non distinguitur à diffinitione: istud est huiusmodi, ergo. Ad istud argumentum Doctor dat duas responsiones, & cõcedit, quod diffinitio non est diffinitum vniuersale à specie. Alia responsio est, quod diffinitio nõ habet vnum modum prædicandi, scilicet, in q̃d, sicut nec partes eius habent unum modum prædicandi, quia prędicatur in quid, & in quale: & ita non facit ad propositum. Vltimo arguitur; species non est prædicatum, ergo malè diffinitur, per prædicari. habes quærere solutionem superius in quæstione duodecima.

QVAESTIO XXII.



VAERITVR. De veritate istius propositionis. Quæstio mota hic a Scot. ortum duxit ab exemplo posito in textu à Porphy. Vbi dicit, participatione speciei plures homines sunt vnus homo. Et ita continuatio, & ordo decimænonæ quęstionis non sumitur ex ordine quęstionum præcedentium; sed ex ordine, & continuatione textus Porphy. tanta itaque fuit sollicitudo huius hoīs, vt nedum tex. Porphy. q̄onibus, arduis agitaret; verum exempla à Porphi. posita optimis quæstiouibus exornaret. Respiciens igitur Sco. ad illud exemplum positum â Porphy. quod dicitur: participatione speciei plures homines sunt vnus hō. Voluit videre, quam veritatem, & secundum quem modū possit esse verū. Ideo quæsiuit sub hac q̄onis forma dicendo:

Ordo sumitur ex continuatione textus Porphirij.

Quæritur de veritate istius, s. propositionis, vel exempli, plures homines sunt vnus homo. Circa titulum quæstionis non est insistendum, cum ex dictis, & dicendis satis aperte pateat.

Circa titulum quæstionis nō est insistēdum.

Arguit igitur Doctor ad partem affirmatiuam huius quæstionis præpositæ quatuor rationibus, per quas aperte probat illam propositionem, in qua dicitur, plures homines sunt vnus homo, esse verā. Primò arguit sic Doctor enthymematicè. Nam bene sequitur; participatione speciei plures homines sunt vnus homo, ergo plures homines sunt vnus homo: antecedens est Porphy. cui propter bonitatem doctrinæ non est contradicendum: Et ita si antecedens est verum, & consequens erit vernm per illam regulā famo

Arguit ad partem affirmatiuam.

Régula famosa logicorū ex uerbis non nisi verum.

sam

sam logicorum. Ex ueris non nisi uerum: consequētia probatur. Quia nil diminuit ab aliquo in propositione positum, nisi ponatur à parte eiusdem extremi; sed participatione speciei ponitur in ista consequentia ex parte antecedentis, & ex parte subiecti: cum dicitur, participatione speciei plures homines sūt unus homo, & unus nō ponitur à parte subiecti: sed à parte prædicati: cum dicitur, sunt unus homo, ergo sequitur, quod unus non est dictio diminuens subiectum antecedētis. Vult igitur Doctor in hac litera, quòd ex quo unus non ponitur ex parte subiecti in antecedente; sed ponitur ex parte prædicati; ideo erit dictio diminuens. Quare cōsequentia bona; possit enim formari consequentia per illam regulā famosam, quādo arguitur a determinabili cum determinatione non diminuente, vel distrahente ad ipsum determinabile præcisè sumptū, consequentia est bona. Cum, igitur arguitur ab homine tanquā determinabili cum determinatione ista, quæ est participatione speciei non diminuente, uel distrahente ipsum hominē tanquā determinabile præcisè, ergo sequitur, quod consequentia est bona. Tertiò probatur sic cōsequētia; quia quoties arguitur ab inferiori ad suum superius, & à parte in modo ad suum totum, est bona consequentia, ita etiam est hic. Nam cum dicitur; participatione speciei plures homines sunt unus homo, est arguere ab inferiori, ergo plures homines sunt unus homo, erit arguere tā quam ad superius. Et ita patet, quod illa propositio Porphy. est uera.

Posset aliter formari consequentia.

Tertio probatur.

Ad oppositum arguit Doctor duabus rationibus. Primo arguit sic. si plures homines sūt unus homo per te, ergo unus hō est plures homines;

Ad oppositum arguitur Sco.

consequens est falsum, ergo & antecedens ex quo sequitur, quòd consequens sit falsum probo. Illud consequens est falsum, cuius contradictorium est uerum; hæc consequentia patet per regulam logicorum; quia duo contradictoria non possunt esse simul falsa, ergo si vnum est falsum, reliquum erit verum; & si vnū est verū; reliquum erit falsum; sed contradictoria istius propositionis, vnus homo est plures homines, est illa, nullus homo est plures homines; hæc.n. cōtradictoria est uera, ergo prima fuit falsa; ꝓbo consequentiā per naturam conuersionis simplicis. Nā per conuersionem simplicem bene sequitur; si plures homines sunt vnus homo, ergo vnus homo est plures homines. Arguitur secundo sic, Illa propositio est falsa, cuius significatū subiecti, & prædicati sumitur sub modis oppositis; & repugnantibus; ista proppsitio patet, quoniam sicut conuenientia causat veritatem: ita repugnantia inducit falsitatem; sed ita est in hac propositione, cum dico, plures homines sunt vnus homo. Nam idem significatum, puta hominis, sumit ex parte subiecti, & prædicati sub modis, & significatis oppositis. Nam cum dico, plures homines, ecce quòd ly homo ex parte subiecti sumitur cum plurali; cum verò dico, unus homo, ibi ly homo ex parte prædicati sumitur cum singulari. Modò certum est quòd pluralitas, & singularitas sunt modi significandi grammaticales oppositi, qui nunquam deserunt significatū nec in propositione, nec extra. Propterea sequitur, quòd ista propositio est falsa, plures homines &c. Et ita remanet qō dubia ꝓ utraq; ꝑte.

Duo contradictoria non possunt esse simul falsa.

Secundo arguitur.

Pluralitas & singularitas sūt modi significādi grammaticales.

Responsio ad qōnem cum distinctione.

Ad hanc quęstionem Doctor considerans difficultatem popositæ quæstionis, nón respon-

det,

det, nisi prius data distinctione. Et ideo dico, ꝙ iste terminus, vnus, potest accipi dupliciter. Primò cathegorematicè, siue significatiuè, secundo sumitur sincathegorematice siue nõ significatiuè: secunda pars incipit ibi. Aliter sumitur vnũ: stando in primo membro prædictæ distinctioois, Doctor dat duas rñsiones. Et primo ait, ꝙ accipieudo ly, vnus, cathegorematice, sic significat dñam entis. Vnde pondera ibi, ꝙ vnitas non est propria differentia entis; qm̃ dña propria non est nisi respectus illius, cuius est genus. Modo ex tertio Met. ens nõ põt esse genus, cũ genus dicat potẽtialitatẽ, & nulla potẽtialitas est in Deo, cũ autem ens descendat in Deum, & dicatur de Deo, non poterit esse in Deo cum potẽtialitate; quia tuuc potentialitas esset in Deo. Quapp cũ ens non sit genus, sequi necesse est, ut nullã propriam habeat differentiam. Propterea ibi Sco. loquitur de differentia extensiuè: Et ita ly vnitas erit differentia entis. s. modus entis, per quem modũ distinguitur contra multa: quoniam ens diuiditur per vnum, & multa. Et tũc ait Doctor ꝙ accipiendo vuum cathegorematicè, & vt est modus entis, siue passio entis distincta contra multa; diuiditur ab Arist. 5. Meta. in multos modos. Ponuntur autem quatuor modi ipsius vnitatis ad quos omnes alij reducuntur. Nã dicitur vnũ numero; vnum specie; vnum genere, vnum proportione; & in tali latitudine, & graduatione vnitatis est aduertendum: quòd vnitas numeralis est maior vnitas; vnitas specifica est minor vnitas; vnitas gñica est minor vnitate specifica, sicut vnitas specifica est minor vnitate numerali; vnitas aũt proportionis tenet vltimum gradum, ratio, quia vnitas insequitur naturam entis,

Iste terminus potest accipi dupliciter.

Entitas non est propria differẽtia entis.

Tertio Metap. cont. x.

Vnitas est modus entis.

Quinto Meta. cont. 12.

Quatuor sunt modi vnitatis.

Vnitas numeralis est maior vnitas.

Vnitas specifica est minor vnitas.

Vnitas generica est minor vnitate specifica.

Vnitas proportionis tenet vltimum gradum.

cum sit passio eius. Nam quãtum aliquid hẽt de entitate, tm̃ habet de vnitate: Modo quia vnum numero, cum sit vnum indiuiduũ in genere substãtiæ habet maiorem entitatem q̃ species, & genus, & patet, quia includit vnitatem speciei, & genus sui: & vltra hoc addit entitatem suam indiuidualem, quam superiora non habent: & ita cum indiuiduum habeat maiore entitatem, hẽt maiorem vnitatem. Quare bene dictum est; ꝙ vnitas nnmeralis est maior vnitas propter maiorem entitatem, quam includit indiuiduũ. Stante hac declaratione potest oriri dubitatio singularis in hoc loco; quia iam dictum est, ꝙ vnum est cõe ad vnum numero, ad vnum specie, ad vnum genere, & proportionis, quõ se habebit ad ista quatuor? & quõ diuiditur in hæc quatuor? An sit diuisio æquiuoci in sua ęquiuocata? vel sit diuisio in duo, quorum vnum se habet simpliciter ad alterum ₰m quid? Tunc Doctor stante hac distinctione, & conditione: respõdet, & ait, ꝙ si ly vnus sumatur æquiuocè, sic ꝙ sit æquiuocũ ad hæc quatuor enumerata, sic ęquocè sũpto vno nõ est absolute rñdendum; sed cũ distinctione: ratio est, qm̃ ad multiplex non est respondendum, nisi præcedente distinctione. Et propterea dicit Sco. ꝙ est distinguenda propositio penes æquiuocationem vnius cathegorematici, & ita respondendendum est. Cum dicitur, plures homines sunt &c. si tu accipis ly vnum pro vno numero, propositio est falsa: quoniã notũ est, quod plures homines non sũt vnus homo numero; si autem tu accipis ly vnum pro tribus sensibus; & significatis, scilicet, pro vno specie, genere, aut proportione, propositio est vera; quoniam notum est, ꝙ plures homines sunt vnus homo specie:

Oritur dubitatio.

Respondet Doctor.

Ad multiplex non est respondendum.

Vnũ si accipiatur ꝓ vno numero, propositio est falsa.

cie: & sic habemus in hac parte duas conclusiones. Prima est negatiua, ꝙ sumpto vno pro vnitate numerali, propositio illa, in qua dr̃ plures homine &c. est falsa: sumpto autem vno ꝓ vnitate specifica, generica, & proportione, propositio est vera: sin autem ly vnus se habeat ad hæc quatuor tanquam ad duo, quorum vnum est simpliciter ad alterum ſm quid: tunc dicẽdum est, ꝙ propositio est falsa; ratio, quia qñcũq; est aliq̃d analogum, habens duo significata & nulla additur dictio contrahens, siue determinans ad standum secundum quid, semper sumitur pro nobiliori significato. Modo cum dico, plures homines sunt vnus homo, ly vnum est indifferens ad simpliciter, & secũdum quid, & non apparet dictio ad secundum quid, ergo stabit simpliciter, & ita stabit pro vno numero: sed secundum illũ sensum propositio erat falsa, ergo. Circa literã debitis hic duo aduertere, quæ sunt notatione digna: quoniam aliquis vestrum posset quærere, quæ diuisio sit verior istius veritatis? An sit diuisio æquiuoci in sua æquiuocat? An sit diuisio simpliciter, & secundum quid. Scot. laudat secundam opinionem quid, & vult, quòd ista verius dicitur in secundum quid, & simpliciter, quàm æquiuoci in sua æquiuocata. Propterea in litera ait Doctor, verius est vnum. Secundo est aduertẽdum, quod bene sequitur ad vnum numero, vnum specie. i. quòd ista consequẽtia erit bona, sunt vnum numero, ergo vnum specie, ergo vnũ genere, ergo vnum proportione: sed quæ est ratio istius sequela? Dico, quòd ista, quoniam maior vnitas infert minorem: sed vnitas numeralis est maior, quàm generica, & specifica, ergo vnitas numeralis infert specificam, genericam, &

Duo sunt notatione digna.

Litera Scoti. Secũdo notandum.

Vnde quanto vnitas est superior tanto, est

minor ſm doctrinam Scoti, vnde maior vnitas per bonā conſequētiam infert minorē licet ſtet cū ea. vide Auctorem formalitatū Articulo j.

& proportionis: non tñ ſequitur econuerſo; rõ qm̄ minor vnitas non infert maiorem; & iõ conſequentia hæc non valet propter duo, ſunt vnū ſpecie, ergo numero non valet cōſequentia propter tria. Primò, quia arguitur à maiori vnitate ad maiorem vnitatem; ſecundò, quia arguitur à ſm quid ad ſimpliciter; tertio, quia arguitur à ſuperiori affirmatiuè ad ſuum inferius. Quare patet, quid erit dicendum quātum ad primum membrum de vno. ſ. ſumendo vnum cathegorematicè. Aliter ſumitur. Dictum eſt, quõ ly vnum poterat ſumi cathegorematicè & ſincathegorematicè, ſiue ſignificatiuè, & nõ ſignificatiuè. Et dictum eſt, quomodo cathegorematicè põt eſſe vera, & falſa propoſitio. Nunc autem in hac parte declarat, quomodo propoſitio hæc; accipiendo ly vnum ſincathegorematicè, poteſt eſſe vera, & falſa. Et ait, quod accipiendo ly vnū ſincathegorematicè propoſitio eſt falſa: ratio eſt, quoniam ly vnus eſt diſpoſitio ſincathegorematica, quæ fungitur officio ſigni particularis, faciens ſtare terminum, cui additur determinatè; indeterminatè tamen, ita quòd ly vnus ex parte prædicati facit ly hominem ſtare pro ſuppoſito determinato, indeterminatè tamē ideſt facit ipſum ſtare pro indiuiduo vago, & non pro ſignato: Dicendo ſic, plures homines ſunt &c. ſi ly vnus ex parte prædicati tenetur ſincathegorematicè, eſt ſenſus, illud, quod plures homines ſunt quidam homo, vel ſunt aliquis homo: ſed hoc eſt falſum, ergo ſequitur, quod dicendo, plures homines ſunt vnus homo, propoſitio eſt falſa; ſed dices, quòd ly vnus homo ex parte prædicati, non tantum accipitur pro aliquo homine, verum etiam pro pluribus, & diuerſis: Contra

Nota bene.

tra, quia dicit Doctor, nil ponitur ex parte subiecti, quod faciat stare prædicatum confusè tm̃, & pro diuersis, ergo sequitur, quod ly prædicatum non stabit pro diuersis, sed pro aliquo determinato, indeterminate tñ.i.pro indiuiduo uago, & non signato; contra, tu dices, quia copulatio subĩtellecta ex parte subiecti, facit stare terminum, cui additur immediatè distributiuè, & confusè, & psædicatum cõfusè tm̃. Declaro. Nam numerus pluralis æquiualet singulari geminato, ſm Priscianum; & tunc est sensus plures homines, ubi est numerus pluralis, intelligitur copulatio, iste homo, & iste homo sunt unus homo. Et illa copulatio subintellecta per numerum pluralẽ potest confundere prædicatum ad standum prò diuersis. Cõtra, ait Doctor, quia non est uerum; & uult, quòd copulatio non facit stare terminũ prædicati confusè pro diuersis; quia tunc sequeretur magnum inconueniens, quia duo essent quatuor. deduco sic, duo & duo sũt duo; & duo & duo sunt quatuor, ergo quatuor sunt duo; hæc conclusio est falsa, ergo aliqua præmissarum, non minor, ergo maior, quæ fuit ista, duo, & duo sunt duo, hoc autem nõ est propter aliud nisi quia ly copulatio confundit secundum se, & ideo illud est falsum sincathegorematicum. legam textum istus literæ; Aliter sumitur unum ut est significatum, siue signum aliquod particulare, & sic, scilicet, ly unum dicit modum intelligendi terminum, cui additur, præsupposito determinato.i.pro indiuiduo uago, indeterminatè tamen, idest indistinctè, & confusè. Et homo sic sumptus scilicet, ex parte prædicati in illa propositione pro supposito & indiuiduo uago, nõ inest, idest uerè non prædicatur de subiecto

&

Contra.

Contra.

Secundum Priscianum numerus pluralis æquipollet singulari.

Contra ait Doctor.

Textus literæ.

& ideo sic propositio est falsa. Vbi ponitur conclusio istius membri: probat autem hoc ratione, quia nil est i subiecto .s. positũ, cuius virtute possit unus, homo positus ex parte prædicati cõfundi, & accipi pro diuersis; sed quia aliquis posset dicere, φ ex parte subiecti est copulatio subintellecta, quæ facit prædicatum sumi pro diuersis, huic contradicens ait, quia copulatio sup.tu intellecta ex parte subiecti in plurali numero confundit sup.tu prædicatũ, nec facit ipsum stare ꝑ diuersis, quia copulatio hoc haberet officium, tunc esset uerũ in sensu composito, duo, & duo sũt duo; i illo.n. sensu hęc est uera.s. minor, duo, & duo sunt quatuor. Ex quibus duabus propositionibus sequitur, φ quatuor sunt, qđ est impossibile. Et ita patet, quod copulatio nõ habet vim confundendi prædicatum. quia accipiendo ly vnus sincathegorematicè propositio est falsa.

Ad argumẽtũ. Ad argumẽtum, arguebatur sic superius, participatione speciei plures &c. ergo plures homines sunt unus homo. Ad hoc argumentum negat Doctor cõsequentiam, Ad probatinem, cum dicebatur, quod nihil, qđ habet uim diminuentis, siue diminutionis, ponitur ex parte eiusdem extremi, ut puta ly unus, ergo videtur, quòd propositio sit uera.

Ad illam probationem Doctor respondet, & ait, quòd illa determinatio, licet quo ad vocem, & litteraturã, ponatur ex parte antecedentis: tamen debet intelligi ex parte consequentis. Et ita sic resoluenda est, propositio Porphy. plures homines sunt vnus homo participatione speciei, scilicet participando speciem: secundo arguitur sic, quando aliquid se habet ad aliquã duo, quorum vnum est simpliciter, aliud se-

Secundo arguitur.

cundum quid, si addatur in propositione aliquid determinãs prędicatum ad standum ſm quid, tũ pro illo stabit: ecce maior: minor est hæc: sed ly vnus se habet ad vnum numero simpliciter, & ad vnum specie ſm quid, & cum ex parte prædicatur addatur homo determinãs ad stãdũ ſm quid, ergo ly homo tãtum stabit ſm quid & pro esse specifico, & diminuto. Quare hæc propositio erit vera, plures homines sunt vnus homo. Deinde illud argumentum præsupponit vnum falsum, ꝗ ly homo possit esse determinatio, cum sit determinabile, quod tamẽ est falsum. Nam licet possit esse determinatio ad supposita, non tamen propriè potest esse determinatio ad secundum quid: & quia litera est obscura, legam eam de verbo ad verbum: Ad secundum dico, quòd determinabile, vt puta homo, non contrahit determinationem, vt puta ly vnus sed econuerso i. magis determinatio contrahit determinabile; quoniam de ratione posterioris est determinare prius: de ratione adiectiui est determinare substantiuum: & de ratione accidentis est determinare subiectum. Et ideò cum ly vnus, vna, vnũ, sit adiectiuum, debet determinare, & non determinari: & ideo ly homo non determinat, ad vnum specie, & secundum quid, licet quandoque. s. determinabile contrahit ipsum, idest ipsam determinationem ad supposita, sicut hic homo est albus. Nam ly albus contrahit hominem, quo ad duo. Primò à communitate specifica ad suppositum: tamen non propter hoc ly homo determinat, & contrahit ly album ad secundum quid, & diminutè, licet ad supposita hominis contrahatur ab homine; secundo ad indifferentia, ad omnem colorem, ad hunc colorem album

Responsio.

Responsio ad ſm declarãs literam de verbo ad verbum.

Adiectiuũ debet determinare.

Responsio vera Doctoris.

bum

bum: tñ impropriè ly homo contrahit ly album ad suppositum speciei humanæ. Et ita patet, ꝙ si determinabile cōtrahit determinationem aliqñ ad supposita extensiuè loquendo de suppositis, non tñ ordinariè, quia determinatio est posteriorum ad prius. Et ita argumentum præsupponit falsum.

Tertio arguitur.

Tertio arguitur sic, eo modo quo aliqua habēt in aliquo indiuisionem, sunt unum ĩ illo: sed plures homines habent in homine indiuisionem: patet, quia forma in oĩb. hominib. vni uocè est, ergo plures homines &c. Ad tertiũ argumentum ait Doctor negando cōsequentiam, sunt ĩdiuisa ĩ homine, vel in forma humana, ergo sunt vnus homo, negat hanc consequẽtiam: ratio quia in antecedente significatur, quod hō, vt habens rationem determinationis respectu vnius; sed in consequente denũtiatur homo, ut determinabile, ista autem ratio in antecedente, & cōsequente causat deceptionem, & errorem.

Quarto arguitur principaliter.

Quarto arguitur sic. Vterque istorum est vnus homo, ergo plures homines sunt vnus homo; tu dices sic, vt dicendum puto, nego consequentiam. probo: quoniam illa consequentia est bona. & formalis, cuius oppositum repugnat antecedenti. Modò consequens est hoc, plures homines sunt unus homo: oppositum istius est, tantũ vnus homo est unus homo: hoc potest stare cũ hoc antecedente, uterque istorum est unus homo ratio, quoniam vterque, quod ponitur ex parte subiecti, verificatur pro duobus hominibus. probatur ratione, quoniam in ratione illius termini, vterque, ponitur à parte subiecti sic exigentis requirit hoc: & ideo in opposito consequentis stat unus homo, pro uno homine singulari. Et ita repugnat quantum ad hoc.

Ad

Ad hãc instantiam Doctor dat duas rñsiones, quæ sunt multum singulares. Prima est hęc respõdendo, ꝙ consequentia non valet, quia non assignatur recte oppositum consequentis. Nam si recte assignemus, non inueniemus, ꝙ oppositũ consequentis, & antecedentis stent simul, nec repugnant, sed stant simul, & tunc consequentia non valebit: quia non assignat oppositum consequentis. Nam si recte assignemus, nos inuenie mus, ꝙ oppositum consequentis, & antecedens stant simul, & non opponuntur, nec repugnant, sed stant simul, quoniam non obseruatur regula logicorum, quæ est hæc, ꝙ tunc consequentia est bona, qñ oppositum consequentis repugnat antecedenti; mala autem qñ oppositum consequentis stat cum antecedente: ꝙ autem oppositum consequentis istius consequentiæ stet cum antecedẽte probatur. Nam si ponamus loco con sequentis.i.illius passionis, quæ fuit consequens illius antecedentis primi, s. vterque istorum est tale, quòd plures homines sunt vnus homo, scilicet, iste, & iste sunt vnus homo: tunc sic ista in sensu diuisio est vera, sicut illa, pro qua ponitur, fuit vera, quæ fuit hæc, plures homines sunt vnus homo: quia sensus est, iste est vnus homo, & iste est vnus homo, quod verum est: sed in sen su composito est falsa; quia sensus est, quòd duo homines essent vnus homo singularis, quod est manifestè falsum, & tunc esse propositio, plures homines sunt vnus homo, vel iste, & iste est vnus homo, non habet pro opposito hanc propositionem, tantum vnus homo est vnus homo; sed hanc, non plures homines sunt vnus homo. Et tunc hæc bene stant simul, & non repugnant antecedenti, quod fuit hoc. Vterque istorum fuit

Sco. dat duas responsiones.

Vide regulam logicorum.

Plures homines sunt vnus homo uera est i sensu diuiso, falsa in sensu composito.

vnus homo; Huiusmodi rationem assignat Doctor, dicens, quia in ista propositione negatiua, quæ fuit assignata pro opposito conuenieñti antecedentis, prædicatum, quod est hoc, unus hō, est negatum à plurib. sūmptis per modū plurimū.i. q negatur ab illo homine, & ab illo qui sumuntur per modum plurimum: & ita ut plures, quia ut duo: & sic habeo, q hæc propositio est uera, non plures homines sunt vnus homo, quæ opponitur huic, iste, & iste sunt vnus homo: sensus autem negatiuæ propositionis, est unus hō, quæ æqualiter huic propositioni, iste ē unus hō, & ideo ista negatiua, non plures homines sunt vnus homo, non opponitur isti propositioni, iste, & iste sunt unus homo in sensu diuiso, immo stat cum illa: Ideo non est repugnantia ibi in illa propositione, quæ fuit antecedens, uterque istorum est unus homo, affirmatur ly unus homo de pluribus sup.tu in subiecto per modū vnius: ideo istæ duæ propositiones stant simul, uterque istorum est unus homo: & non plures homines sunt unus homo. Et ait Doctor, quòd ibi, idest, in illa propositione, vterque istorum est unus homo, ly unus homo, qui est prædicatum, cōuenit subiecto diuisim.i. diuisiuè, & seorsum; uel quomodò scias huic. s. propositioni iste est unus homo, & iste est vnus homo, idest, huic propositioni, & illi, quia ly hoc signū uterque de natura sua distribuit pro duobus: hic autem.s. in ista propositione, non plures homines sūt unus homo, ly unus homo qui est prædicatū negatur coniunctim, simul, & collectiuè ab ambobus.i. ab illo homine, & ab illo homine, simul sumptis. Quare stant simul tanquam non repugnantia: & ideo bene negata fuit consequentia

Rñsio uera doctoris.

na prima: secunda responsio est ad hoc, vbi d̃r: sed ponamus, q̃ oppositum consequentis sit bene assignatum. s. q̃ sit hoc, tantum vnus homo est tantum vnus homo, adhuc negatur, s. q̃ repugnet antecedẽti. imò dico, q̃ stant simul. Et ideo consequentia neganda est.

Secunda resp̃sio.

QVAESTIO XXIII.



IRCA Capitulum de differentia. Ordo istius quæstionis ad præcedentes sumitur ex ordine istius capituli ad alia capitula precedentia. Nam modus prædicandi in quale sequitur modum prædicandi in quid: quoniã modus prædicandi in quale sumitur a forma qualificante, & informante, modus vero prædicandi in quid in genere sumitur ab aliquo principio materiali subsistente, vel per se subsistente. Et ita sicut modus adiectiuus sequitur substantiuum, ita modus prædicandi in quale sequitur modum prædicandi in quid. Cum igitur Doctor eas soluerit quæstiones, quæ circa capitulum de differentia tractabuntur, sunt aũt eæ quæstiones motæ, & mouendæ nimis altæ sicut & differentia., siue forma, gratia cuius eę quæstiones motæ sunt, nobiles inuenientur, & præstantissimæ. Insequitur autem Doctor ipse in mouendo suas quæstiones textus Porphy. qui in principio huius capituli diuisionem tria mẽbra continentem pręmisit: volens quòd differentiarum alia sit communiter dicta; alia propriè, alia magis propriè dicta: ea nanque differentia dicta communiter accidẽs sequitur, & differunt ab inuicem, vt Constantius niger differt

Modus prædicandi in quale sumitur a forma informante.

Modus prædicandi in quid generẽ sumitur ab aliquo principio materiali.

fert à Francisco albo:ea verò distinguuntur differentia propriè dicta, quæ includunt accidens inseparabile: cuiusmodi est curuitas siue simitas in naso, & in capillis crispitudo, & cicatrix cũ occalluerit.i.cũ indurata tpe fuerit:& qm cũ cicatrix longo tpe innata fuerit, naturam subit accidentis inseparabilis.Illa differunt vero dñia magis propriè, quæ essentialiter distinguuntur, sicut sunt illa, quæ specificè secernunt ad inuicem: sed dices. Contra qm omnis diuisio debet esse bimembris,hæc autem non est bimembris, ergo.Facilis est responsio. Nam verum est, omnis diuisio debet esse bimembris,vel reducibilis ad bimembrem,ista est huiusmodi.Nam differẽtia aut facit differre essentialiter, aut accidẽtaliter: si primo modo,sic est differentia magis propria: si secundo modo,dupliciter, quia aut accidẽte separabili, & sic est differẽtia communis: aut accidente inseparabili, & sic est differentia propriè dicta: sed quæres,quæ est causa,ꝙ Porphy.incepit à diuisione,potiusquam à diffinitione?Dico ꝙ propter hoc,qm cum differentia possit multifariam sumi opportunũ erat illud mẽbrum accipere, quod huic negocio logico pro diffinitione tertij vniuersalis commodius erat. Sed dices,quę fuit causa,ꝙ Porphy.in hac diuisione prius incepit à differentia cõi, quam ab alijs? Dico, quia accidens cõe est nobis notius,& cum differentia communis sit accidens, ipsum commune, nobis obijcitur tanquam notior: & ideo ab ea incepit.

Contra. Omnis diuisio dẽt esse bimẽbris.

Responsio.

Quare Porphyrius incepit potiꝰ a diuisione quam a definitione.

Quare incepit potius a differentia in cõi q̃ ab alijs.

Sco.vir sublimis ingenij in oĩb.scientijs acutissimus descendit ad literam textus.

Scotus igitur acuto suæ doctrinæ ingenio descendit ad literam textus Porphy.Et prima facie disputat. An diuisio illa à Porphy.sit conuenienter data? Et arguit, quòd non. Procedit autem

ad

ad probãdum oppositum per viam,& legem diuisionum, quæ sex cõiter dari solent. Nam quædam est diuisio per se; quædam per accidens, per se autem triplex, quædam est generis in species; & quædam totius in suas partes, hæc autem põt subdiuidi, sicut & totum integrale triplex est, quædam est vocis in sua significata. Diuisio autẽ per accidens est triplex, quædam est subiectorũ in accidentia; ut animalium aliud sanũ, aliud ęgrum: quædam est diuisio in substantiam ut sanorũ aliud hõ, aliud ægrotũ. Alia est diuisio accidentium in accidentia, vt dulcium aliud rubeũ, vt mel; aliud album, ut lac. Tunc Scot. arguit, ꝙ nullo mõ potest esse hæc cõnumerãda inter has diuisiones. Non. n. est diuisio generis in suas species; probo, omne genus æque primò de suis speciebus prædicatur; & hoc loquendo de genere inquantum genus est; sed differentia in cõi non prædicatur æque primò de istis alijs differẽtijs. probo, qm̃ per prius prædicatur de differentia magis propriè dicta, tanquã de nobiliori, quàm de duabus aliis, ergo suquitur, ꝙ non potest esse diuisio generis in species; nec totius integralis ĩ suas partes integrales; probatur quoniam nullum totum integrale prędicatur in recto de suis partib. integralibus; tunc. n. pareret incongruitatẽ in propositione. Nam est hęc falsa; paries est domus, tectum est domus; sed diuisum hic idest differentia in communi, quæ diuiditur prædicatur de diuidentibus, siue de differentijs, probo; Nam differentia magis propriè dicta est differentia; differentia communiter dicta, & propriè dicta est differentia, & ita non potest esse diuisio totius integralis in partes integrantes. Nec tertio potest esse diuisio vocis in sua significa-

Multiplex diuisio quædã per se, quędam per accidens.

Per se duplex.

Diuisio per accidens est duplex.

ta;& probat hoc propter tria, quę latenter tanguntur ab isto Doctore in textu. Nam vox æquiuoca,& primo,& adequatè, siue æqualiter importat oia sua significata:vt cum dico,canis,hęc vox ęqualiter sine ordine aliquo importat sua significata. Præterea in æquiuocis non est consequētia,quemadmodum dicit Sco. in antepręndicamentis. & iō dicit Doctor, & non sequeretur ad diuidentia. i.si daretur aliqua vox ęquiuoca, non sequeretur ēt antecedens, siue consequens addiuidentia,quę locum tenēt antecedentium, quemadmodum non sequitur: canis latrabilis, currit,ergo canis currit:ita ēt esset in proposito. Prętere a vox ęquiuoca non est diffinibilis. Et ita habemus resolutè hic tria de natura ęquiuoci. Primo habemus,ꝙ vox pura ęquiuoca ęqualiter significat sua significata,& importat: secundo,ꝙ in ęquiocis non est consequentia: tertio,ꝙ non est diffinibilis. Et ita cum differentia non importat sua significata ęqualiter,sed cum ordine,quia prius significata,siue importat differentiam magis propriè dicta quàm alias. Propterea in differentiis est consequentia,tertio est diffinibilis,sicut dicis,ergo sequitur, ꝙ non pōt esse diuisio vocis in sua significata: nec ēt est aliqua diuisio per accidens;quod probo:qm̄ in omni membro diuisionis,datę de differentia,intelligitur, siue includitur per se diuisum siue differentia in communi:sed in diuisione per accidēs nunquam diuisum includitur per se in membris diudentibus, ergo non potest esse diuisio per accidens: minor patet ex dictis, quoniam nec accidens includitur essentialiter in subiecto, nec subiectum in accidentia, nec accidens in accidens,cum sint species oppositę. Et ita patet

Vox æquiuoca æqualiter importat omnia sua significata.
In æquiuocis non est consequentia.
Vide Scotū in 4.q. ante prædicamentorum.
Litera Scoti.

Vox æquiuoca non est diffinibili.

In differentiis est consequentia est etiā desinibilis.

tet

tet primo argumento sumpto per uiam diuisio nis, ꝙ ista diuisio non est conuenienter data. secundo arguitur sic. Illa diuisio non est bona quę non datur per opposita: probo, qui tantum vnom vni opponitur, sed ista est trimēbris, ꝙ autem nō detur pro opposita, adhuc probatur. Nā ad vnum mēbrū sequitur aliud, quod quidem non sequitur in mēbris oppositis: bene enim sequitur, differūt magis propriè, ergo communiter; etiam bene sequitur; differunt propriè, ergo communiter: & etiam differunt magis propriè, ergo propriè. Tunc ait Doctor, consimilis dubitatio potest esse in diuisione generis.

Secundo arguitur.

Ad oppositum est snīa Porphy. Dicēdū in hac parte, Doctor ponit conclusionem istius qōnis motæ; & vult, quod huiusmodi diuisiones sint bene datæ. Sed tu dices, quę diuisio est ista? & cū sex superius sint enumeratę? Ait Doctor, ꝙ est diuisio vocis in sua significata; sed non est diuisio vocis æquiuocæ penes primū modum æquiuocationis, qa sic æquiuoca vox primo, æqualiter, & sine ordine importat multa; & sic sequuntur illa argumēta, quæ adducta sunt pro hac parte. Et ex istis habemus, ꝙ ista nō est diuisio generis in species, nec totius in parte, nec diuisio aliqua per accidēs; sed est diuisio vocis, non penes primū modum, qui est modus puræ æquiuocationis: sed pene ₰m modum. & ille modus secūdus est, qn̄ datur aliqua vox æquiuoca, vnū propriè significans, alterū vero trāsumptiuè, siue ꝑ vsum, vel secundario; cuiusmodi commemorat philosophus primo Elēchorum. Exēplū, sicut videre propriè significat visū ī hoīe; & hoc hēt ex īpositione, aliud verò trāsūptiue, et similitudinarie sicut ē risus in prato. iuxta illud, prata ridēt

Ad oppositum.

Ex dictis habes quod ista non est diuisio generis species.

Primo elencho tom. cap. 2.

Exemplum.

bat probare, ꝙ iſta diuiſio non datur per oppo ſita; quoniam vnum ſequitur ad aliud mẽbrũ. Dicit Doctor, quòd membra illa debent intelligi cum præciſione, cum hac diſtinctione (tãtũ) & ſic nullũ membrum ſequitur ad aliud. Et ſic intelligenda eſt illa clauſula (iſta differunt magis propriè tantum) ergo differunt differentia communiter dicta. non ſequitur propter præciſionem illam poſitam; ſic etiam dicit Doctor, in ſequenti diuiſione apponenda eſt illa dictio (tãtum) & ſic unum membrum non ſequitur ad aliud. Et ita finis quæſtionis.

QVAESTIO XXIIII.



VAERITVR Circa primum membrum diuiſionis differentiæ. Ordo iſtius quęſtionis ad præcedẽtem quęſtionem eſt valde ingenioſus, & notabilis. Nam Scotus, illud obſeruat, quod philoſophus. 1. Phy. obſeruãdum inſtituit à communioribus inchoandũ eſſe, uiſum. n. fuit ſupra: quomodo q̃ſtio mota eſt circa diuiſionem poſitã à Porphyrio in textu. An illa ſit conuenienter poſita? Modò Scotus deſcendit ad membra pręinductę diuiſionis. Duxit autem hęc quæſtio originem ſuam ab exemplo poſito à Porphy. circa differentiam communiter datam. Vbi voluit, quòd homo non ſolum poteſt differre ab altero homine alteritate quadam, ſiue accidentaliter, uerum etiam idem poteſt differre a ſe ipſo accidẽtaliter. Dico hoc, q̃a eſſẽtialiter nil differret a ſe ipſo. propterea Porphy. ſubdidit in exemplo, & dixit, ſicut Sortes ſenex differt a ſe ipſo puero. Doctor autem iſte, (Primò Phyſic. contex. 4.)

Scotus non solum ad tex. verum ad exempla textus suos inflexit oculos

qui non solum ad textum, verum et & ad exépla textus suos inflexit oculos. Voluit disputare; an illud exemplum sit conuenienter positũ. Præterea sub forma qõnis, mouet, & dixit. An hæc. s. propositio sit vera? Socrates senex differt a se ipso puero? Quid aũt sit Socrates, puto vos non latere: Est autem Socrates, Primus moralium virtutum amator. Vbi ait philosophus, Socrate circa moralia negociãte, de tota aũte natura nihil. Vbi Commen. ait, ꝙ Socrates fuit primus philosophorum moralium, qui in philosophia morali est locutus: & nihil adijcit dictis antiquorum in philosophia speculatiua. Quare Socrates philosophiam morale excoluit, speculatiuam spreuit. Quid autem sit puer, videte verbum illud, quod scribit Commen. 2. Met. Dicit. n. ibi ꝙ ex puero fit vir, quemadmodum ex imperfecto fit perfectum; & ex diminuto fit complerum. Et ita puer est hõ imperfectus & incompletus. Quid aũt sit Senectus, & qũo fiat; docuit philosophus 4. Phy. Qũo autem Senectus ipsa hic accipiatur; dicit Sco. ꝙ Senectus est differẽtia communiter dicta. Et propterea sortes senex differt a se ipso puero differentia cõiter & dicta. Est etiam accidens commune, & quia oẽ accidens præsupponit subiectũ; ideo subiectum eius est Sortes. Est etiam relatio; & cum sit relatio, requiritur fundamentum & terminum: fundamentum autẽ ipsius senectutis est longitudo, vel magnitudo vel duratio tẽporis. Præterea dicit philosophus 4. Physic. Oia sub tẽpore senescũt. Et vide hic, quòd relatio est fundamentum relationis. Nam senectus est fũdamẽtum ipsius differenti . Præterea senectus est accidens omnimoda identitatem destruẽs, senectus est pueritiam destruens.

Socrates fuit primus philosophorũ a quo Socratici dicti sunt

Arist. 1. Metaph. contex. 5.

Quid sit puer vide Auer. 2 Met comm. 7.

Quid sit senectus vide Arist. 4 Physic. cont. 117.

Fundamẽtum senectutis est longitudo.

Omnia ꝓpter tps tabescunt 4. Physi. conte. 117.

Senectus est accidens omnimodam identitatẽ destruens.

Et ita ex omnibus istis patet continuatio, & ordo quæstionis, & terminorum exppsitio.

Arguitur igitur Doctor per naturã relationis & relatiuorum, q illa ppositio non est vera, qm̃ omnis relatio requirit duo extrema in actu: probat, quia si sic.s. ipsa relatio in actu, subiectũ erit in actu: probatur consequentia, quia ex quo relatio est accidens, & accidens est posterius subiecto per Arist. & Auer. 7. Metap. & Porph. cũ non possit esse sine priori, a quo essentialiter dependet, ergo bene sequit, relatio est, ergo accidens, accidens est, ergo posterius est, ergo prius est; & ita primum vltimum patet, quia si relatio est in actu subiectum, & fundamentum debet esse in actu: & si hoc.s. subiectũ, & fundamẽtũ fuerit in actu, eius correlatiuum erit in actu: probat cõsequentia, quia relatiua sunt simul natura Circa maiorem propositionẽ est aduertendum, quòd cum Doctor dicit, q relatio requirit duo extrema in actu: duo tangit ibi. Primum, quia relatio requirit extrema in actu, hoc est intelligitur de relatione actuali, non aptitudinali: secundum quod dicit, est hoc, quòd relatio requirit duo extrema: & in hoc distinguitur ab accidẽti absoluto: quoniam accidens absolutum non requirit nisi subiectum, cum absoluatur a termino, & ita nõ requirit duo, sm: requirit autem relatio duo extrema de necessitate; quoniam secundũ Scó. in quib. relatio nihil aliud est, nisi habitudo huius ad hoc.s. fundamentum, & terminum: & relatio ipsa nihil aliud est, nisi quoddam ens dupliciter pendens pendentia, & ad fundamentum, & ad tertium: ibi tangit minorem Doctor: sed Sor. senex, & Sor. puer non sunt simul natura: probo, quia quando Sor. est senex, iam a pueritia discessit,

Omnis relatio requirit duo extrema in actu & ad relatione realem tria requirunt, vide Scotum in quolib. q. 6. ar. 1.

Septimo Met. contex. 4.

Relatio requirit duo extrema in actu intelligitur de relatione actuali.

Sco. in quolib. q. 1.

ſceſsit, ergo differentia, quę eſt ratio quædam nõ eſt inter illa extrema in actu exiſtentia, cuius oppoſitum notat illa propoſitio.

Ad oppoſitum arguit.

Ad oppoſitum eſt Porphy. qui nobis pro exemplo tanquam veram dereliquit. Præterea probatur ratione per locum ab oppoſitis. Nam idem, & diuerſum habẽt fieri circa idem immediate, vt patet per Ariſt. 10. Meta. ſed ſenectus, & pueritia ſunt hõi, ergo. probo, quia aut ſunt idẽ, vel diuerſum: non eſt dicendum, ꝙ ſint idem, quia tũc hęc propoſitio eſſet vera; Sor. ſenex eſt, Sor. puer; quę tamen eſt falſa, ergo diuerſum erit; & ſic differt Sor. ſenex à Sor. puero. Rñdeo in hac parte Sco. primo pręmittit vnã diſtinctionem, per quã declarat, in quo ſenſu eſt vera, & in quo falſa propoſitio, & ait; q̃a ſumpto differre .i. dr̃ia communiter dicta, quæ eſt primum mẽbrum illius diuiſionis, & non loquit̃ de illa dr̃ia in cõi, quæ tantum habet veritatem vocis ad illa tria, ſed loquitur de differentia communiter dicta; & tunc ſtante hac declaratione, dicit Sco. ꝙ propoſitio Porphy. quæ dicit, Sor. ſenex differt à ſe ipſo puero, ly differt, ſeu ly differre ſumitur, ſeu accipitur ibi pro differentia cõiter dicta; ad iſtũ ſenſum propoſitio eſt vera; quod autem ſit verũ, tangit medium, quoniam omne accidens impedit, ſeu deſtruit aliquam identitatem in intellectu oppoſito; ſed in hac propoſitione ponitur ly differre, quod eſt accidens commune, ergo facit differre Sortẽ ſenem a ſe ipſo puero; ſi autem accipiatur ly differẽtia pro duob. aliis membris, ſ. pro differentia propria, & magis propria, propoſitio erit falſa, nullam veritatem habens. probat autem Doctor hoc ex rationibus harum differẽtiarum. quoniam ſenectus, per quam differt

Decimo Meta. contex. 12.

Differre ſumitur pro differentia cõmuniter.

fert Sor. a se puero, non est dria propriè dicta: patet; quia dria propriè dicta est accidens inseparabile, vt dictum est, sed senectus non est accidēs inseparabile, sed separabile, ergo non est dria magis propria: patet, quia illa differentia facit aliud, & differre essentialiter, ut patet, ergo propositio assumpta non dēt intelligi in duobus vltimis modis; sed pro primo membro illius differētiæ positæ. Et ita patet solutio ad quæstionē.

In quo sensu est vera.

Visum est superius in quo sensu ista propositio poterat esse vera. Sor. senex differt a seipso puero. Et voluit Doctor, quòd accipiendo ly differt pro differentia cōmuniter sumpta, quę erat primum membrum istius diuisionis trimēbris, propositio erat vera; accipiendo ly differre pro differentia propriè dicta, aut magis propriè dicta, propositio erat falsā. ratio adducta fuit; quoniam rationes illarum differentiarum duarum non possunt competere terminis in propositione positis, superest dissoluere argumenta, quę veritatem conclusionis euertunt.

Primo soluitur primum argumentum.

Arguebatur ergo sic primò. Omnis relatio requirit extrema in actu; sed differētia est relatio, ergo requirit extrema in actu: extrema vero istius relationis, quæ est ly differentia, sunt ly sortes senex, & ly Sor. puer, quæ simul esse non possunt in actu, ergo &c. Ad hoc argumentum Doctor, ad pinguiorem doctrinam duas dat nobis responsiones. Et primo respondet ad maiorem, secundo ad minorem. Respondendo ad maiorem glosat, & limitat, & modificat propositionem illam maiorem assumptam. Nam cum dicitur, omnis relatio requirit duo extrema in actu; hoc potest intelligi dupliciter; aut ꝙ extrema sint in actu existētię; aut in actu referēdi mutuo.

Doctor ad hoc argumētū dat duas responsiones.

Responsio prima.

tuo. Tunc dicit Doctor, ꝙ non est necesse, ꝙ relatio requirat extrema in actu existentiæ: sed sufficit, ꝙ sint i actu referendi: & dat exem plum de priori, & posteriori. Nã licet prius & posteri' nõ sint ĩ actu exiſtẽtiæ, sunt tñ simul ĩ actu referẽdi.

Exemplum.

Pro intelligentia huius rñsionis sunt multa notanda: quæ quidem si rectè intelligentur, vestrum mirum in modum perficiẽt intellectum.

Nota.

Primò est notandum, ꝙ non est necesse, quòd relatiua sint in actu existẽtiæ: ratio, quia existentia est modus intrinsecus secundum quosdam, & ens absolutum: & ideo non requiritur ad naturam relatiuorum. Vel dicatis, quòd existẽtia est primum prædicatum per accidens præsuppositum ab omnibus aliis prædicatis per accidens: & hoc est uerum in creaturis, quoniam in Deo non habet veritatẽ. Nam in Deo est prędicatum essentiale, & quidditatiuum, sicut tenet Doctor. Nam ista, Deus est, est propositio immediata per se, ad quam omnes aliç resoluuntur, secundum Sco. & ita loquendo de actu existentię, non necessario requiritur ad naturam relatiuorum: sed ego contra hanc determinationem facio difficile argumentum. Relatiua per te sunt in actu referẽdi, ergo sunt in actu existendi. probo, quoniam actus secũdus pręsupponit actum primum; cum autem actus referendi sit actus secundus pręsupponit actum primũ, qui est actus existendi, ergo vbi est ratio referendi, erit ratio existendi. Tu dices, sicut dicendum puto, quòd ista sũt i actu existẽdi obiectiuo, siue ipsius intellectus, iuxta illud philosophi, relatiua sũt simul natura, idest naturali intelligentia. Adhuc insto contra, quia valet consequentia, sunt in actu intelligendi, ergo in actu existendi, deduco sic

Existentia est modus intrinsecus secundum Franciscum de May in primo di. 13 q. vnica et sm Dñm Trõberã & Bargiнũ sm Sco. in j. q. prologi art j est intrinseca ratione dei hoc idem astruit in primo di. 2. q. 2.

Actus secũdus præsupponit actum primum. Capi. de relatiuis.

quia

quia aut relatiuis in esse obiectiuo corrispōdet existētia ex parte rei: & sic habeo intentum, aut non, & sic est fictitium, qm̄ sibi nil correspondet ex parte rei, sicut asserit Doctor, Tu uerò solutionē quęre: sed ego pono hic, Dico, ꝙ non oportet, cuiuscūq; intentioni secundę correspōdeat immediatē proprium fundamentum, sed sufficit, ꝙ correspondeat vnum fundamentum, super quod potest infinities reflecti, sicut habet Sco. Et ita non erit fictitiū, quia sibi correspondet aliquod fundamentum remotum aut possibile in entib. Secūdò est notandum, quòd quandocunq; non est inconueniens, quòd prius, & posterius sunt simul, quo ad existentiam, & quo ad actū referendi. Nam certum est, ꝙ sol prius natura ex suo splendore: & splēdor est posterior natura suo sole: & tamē ambo sunt simul in actu existendi, & in actu referendi. Tertio est obseruandum, quòd prius, & posterius possunt accipi tripliciter. Primò possunt accipi ꝑ fundamentis, & sic prius pōt esse posteriori non existente: secundo potest accipi formaliter, & sic non pōt esse prius non existente posteriori: rō quia ut sic sumuntur relatiuè, & sic unum nō potest absolui, & esse sine altero: tertio possunt sumi ꝑ fundamentis informatis istis relationib. vt puta, accipiendo partem iuformatam paternitate, & filiū affectum filiatione: & sic sunt simul. Ad propositum dico, ꝙ sortes senex informatus senectute, & Sortes puer informatus pueritia, sic sūt simul i actu referēdi, licet actu nō existant. Et ita patet solutio ad primum argm̄ distinguēdo maiorem. Secundò respondet ad minorē, & vult, ꝙ ex natura relationis non sunt debitè, & rectè sumpta, quoniam existētia istius relationis, scilicet,

Figmento nihil corrñdet ex parte rei; uide Scotum in istis vniuersalib. q. 4.

Vide Scotū in antepredicamentis.

Sol est prius natura suo splendore.

Prius & posterius possunt accipi tripliciter.

licet,

licet, dñiæ nõ sunt Sortes puer, neq; Sor.senex: sed oportet adducere vtrobique ly differens, dicẽdo sic: Sor.senex differens differt a Sor. puero dña: rõnem huius assignat Doctor, ponẽdo optimam regulam, & documentũ; qm̃ per se extrema relationis æquiparãtiæ nominãtur, & appellãtur eodem noĩe illius relationis: Et ita sic dicẽdo, dicimus, ꝙ Sor. puer differens est vnum per se extremum simul cum Sor. sine differente. Aduerte ibi, ꝙ duplex est relatio: quędam est relatio disquiperãtiæ, hoc est, dissimilitudinis; & est qñ extrema sũt alterius rõnis: vt paternitas, & filiatio; & tunc extrema non appellantur eodem nomine. Alia est relatio æquiparãtię, & similitudinis, sicut est relatio similitudinis, & ęqualitatis: & ista extrema debent appellari eodem nomine æquiparãtię: ideò differẽs alicuius differẽtis differens: sicut simile alicuius similis simile, ęquale æquali ęquale. Quare minor assumpta in argumento non fuit rectè posita.

Duplex relatio. Ad aliquid ęqparẽtiæ vocãt, quod refertur ad seipsum siue ad idem nomen, vt simile ad seipsum refertur dicendo, simile est simili simile, vicinus.

Ad aliquid disquiperãtiæ appellant, quod ad aliud nomẽ refertur, ut pater filij pater.

Secundo arguitur sic.

Arguitur secundo sic; si Sor.senex differt a se ipso puero per te, ergo non est idem sibi puero; ergo non est idem sibi; consequens vltimum est falsum, & hoc non nascitur, nisi ex primo antecedente tuo, ergo illud fuit de veritate suspectũ. probo consequentiam primã; quia idem, & differens opponuntur, ergo bene sequitur ad positionẽ vnius remotio alterius; vnde bene valet cõsequentia, sortes senex differt à se ipso puero, ergo idem non est sibi puero: secunda consequentia probatur; quoniam arguitur ab antecedente vniuersaliter negato sicut à superiori ad suum inferius; & ita patet probatio illarum duarum consequentiarum.

Respondet ad secundum argumentum.

Ad hoc argumentum Sco. videtur concedere

primam

primam conſequentiam,hanc, videlicet.Sortes ſenex differt à ſe ipſo puero,ergo Sor. nõ eſt idẽ ſibi puero.Et tunc negat ſecundam conſequentiam,hanc,videlicet,Sor.ſenex non eſt idem ſibi puero, ergo non eſt idem ſibi.Aſsignat cãm Doctor,quare neganda eſt cõſequẽtia, quia arguit ſm quid ad ſimpliciter,& ſic non currit: rõ fundamentalis eſt iſta;qm minor diuerſitas non infert maiorem:ſed bene econuerſo,maior diuerſitas,& diſtinctio infert minorem. Quia ſi conſequentia ſequeretur arguendo à ſm quid ad ſimpliciter argueretur à minori diuerſitate ad maiorem:& tunc aliquid ageret vltra ſuã ſpeciem: quod eſſet contra Platonicum erudimentum:et aliquid daret,quod non haberet, cui aperta manus repugnat. Ita eſt in propoſito, cũ arguit ſic Sor.nõ eſt idem ſibi puero,quoniam in hoc antecedente negatur pueritia à Sor. quæ eſt accidens ipſi Sorti; & in conſequente negatur identitas ſubſtantialis. Cũm dico,ergo non eſt idem ſibi:aſsignat autem rationem ,quod ibi negatur, in conſequente identitas ſubſtantialis, quoniã ly ſibi eſt relatiuum reciprocum.ſecundum Petrum Eliam,& eſt relatiuum identitatis, & ſubſtãtiæ. Et ita (domini)ex ratione huius relatiui, ſibi, apparet fallacia illius ſecundę conſequentiæ. Nota illa verba, quæ ſunt diffinita ſic: ſed eſt notandum,quòd ly ſibi in conſequente,cum dico ſic, ergo non eſt idem ſibi, quòd ly ſibi poteſt facere duplicem relationem,ſecundum, ꝙ reſpicit duplex accidens,& utroque modo conſequentia non ualet. Nam primum antecedens huius conſequentiæ poteſt eſſe hoc,Sor.non eſt idem ſibi puero:ergo non eſt idem ſibi. hæc conſequentia non ſequitur propter fallaciam, quæ

Cõtra Platonicum erudimẽtum.

eſt

est in arguendo à ſm quid ad ſimpliciter: ſm antecedens illius conſequentis poteſt eſſe totũ hoc,Sor.ſenex non eſt idem ſibi puero, ergo nõ eſt idem ſibi. Tũc ly ſibi refert & reſpicit totum hoc.Sor.ſenem, & ita in antecedente, & conſequente negatur identitas diuerſorum accidentium.ſ.pueritia,& Senectus.Et ita non ſequitur.

Tertio arguit.

Arguitur tertio ſic. Nam bene ſequitur. Sor. ſenex differt à ſe puero,ergo Sor.ſenex,& Sortes puer differunt,ergo Sor.ſenex, & Sor.puer ſunt multa; hoc vltimum conſequẽs eſt falſum,quoniam infert Sortem vnicum eſſe multa. Probat Doctor has conſequentias: quoniã primo conſequentia bene ſequitur. Sor. ſenex differt à ſeipſo puero, ergo Sortes ſenex, & Sor. puer differunt: probat hoc per hãc optimam regulam, quam notetis: quoniam relatiuum æquiparantiæ, ſicut eſt differentia in propoſito æqualiter denominat vtrũque extremum. Secunda conſequentia bene ſequitur,differunt,ergo ſunt multa; quia arguitur à ſpecie ad ſuum genus, & ab inferiori ad ſuum ſuperius affirmatiuè tenet cõſequentia; mõ differentia eſt ſpecies multudinis.Quinto & 10.Metap. Probatur tertia conſequẽtia,quoniam arguitur ab inferiori ad ſuum ſuperius:& tenet conſeqnentia, ſicut arguendo à determinatione non diminuente ad determinabile. Et ita a ſuerte ibi, ꝙ argumentũm fingit vnum,ꝙ Sor.ſenex, & Sor. puer ſe habeant tanquam inferiora ad Sortem.

Relatiuum æquiparantiæ æqualiter denominat vtrunque extremum.

Quinto & 10. Meta cont. 10 ta. 17. & inde

Ad hoc argũ Doctor dat duas reſponſiones. Prima eſt aliorum,quam infringit:& iſta reſpõſio negat primam conſequentiam, hanc videlicet, Sortes ſenex differt à ſe ipſo puero, ergo Sor. ſenex,& Sor.puer differunt. Ratio autem

Reſponſio ad tertium.

quę coegit illos negare hanc consequentiã, sunt hęc propter negationẽ inclusam, siue subintellectã in hoc verbo (differt) Vnde negat consequentiam propter variationẽ suppositionis, quæ causat latentem fallaciam. Nam terminus sequens ly, differt, propter vim negationis subintellectæ stat confuse & distributiue: terminus autẽ pręcedens stat determinatè: & ita variatur suppositio. Nam cũ dico. Sor. senex differt à se puero, prius ly, sequitur ly differt: & ita stabit confuse distributiue: cum aũt dico Sor. senex, & Sor. puer differunt, ly puer antecedit, & ly differt sequitur: & ita stabit determinatè. Quapropter propter variationẽ suppositionum negauit ille consequentiam vltimam, cuius rei in textu ponit exempla Scotus, quę sunt logicis valde nota: & cum adducebatur probatio in fauorem istius primę consequentię. Dicit Doctor de mente illius, ꝙ tenet in relatiuis ęquiparantię positiuis, & non negatiuis, sicut est de simili, & ęquali: sic non est in proposito. Contra hanc datam solutionem arguit Doctor. Vbi vult habere, ꝙ prima consequentia est optima, & fuit mala negata. Propterea dicit Doctor, quòd illa negatio inclusa in hoc verbo (differt) non tollit, nec impedit hanc consequentiam non valere, nisi ob causam; quoniam terminus pręcedens ipsum verbum (differt) & subsequens, diuersam habet suppositionem. Propterea tu negasti illam consequentiam primam sic dicendo: tu differs ab homine, & ab homine differs; variatur suppositio propter terminum pręcedentem, & subsequentem verbum. Sed dicet Doctor, bene sequitur consequentia, vbi obseruatur suppositio eadem, & cum hoc verbo differt. Modo cum dico. Sor. senex differt à se pue-

Obijcet contra primam solutionem.

ro, ergo Sor. senex, & Sor. puer differunt, est eadē suppositio, & non alia, & alia, vt tu dicis. Contra, quia terminum præcedere, & subsequi verbum, causant variationem suppositionis. Dico, dicit Doctor, ꝙ nō refert terminis singularibus præponere, & postponere negationem: sicut est de mente philosophi. 2. Peryerme. sicut est in proposito, vbi termini sūt discreti, & singulares Sor. senex, & Sor. puer. Et responsio præsupponit vnum falsum, esse, s. variationem suppositionum, quę tamen non est. Illa autē regula termino pręcedente, & subsequente negationem, habet veritatem in terminis communibus, & nō singularibus, sicut est in proposito. Propterea Doctor descendit ad respondendum argumento: vnde cōcedit primam consequentiam, & etiam secundā vsque ad illā partem Sor. senex, & Sor. puer. sunt multa, quod fuit consequens secundæ consequētiæ. & tunc negat tertiam consequentiam, hanc videlicet, Sor. senex, & Sor. puer sūt multa, ergo Sor. & Sor. sunt multa. Nego consequentiam, ait Doctor: ratio est duplex. Prima; quia arguitur à secūdum quid ad simplici ter: secunda ratio est, quoniam in differentiis secundum accidens arguendo a coniunctis ad diuisa, non tenet consequentia. Istæ igitur sunt solutiones claræ ad negandum illam tertiam, & vltimam. Est tamen notandum pro litera, cum dicit ibi, quia illa determinatio in antecedente, & determinatio in antecedēte vltimo est duplex, s. senectus, & pueritia, quæ est respectu illius pręducati. s. ly multa, & dicitur de termino diminutiuè, quoniam diminuit a Sor. absolute sumpto: quoniā Sor. absolutè sumptus est vnum numero, & non est multa: & ideo cum arguitur à Sor. sene, et puero, ad

Secundo perhi. cap. j.

Respondet Scotus.

In dictis secundum accidens nō tenet a coniunctis ad diuisa, uide Arrist. secundo perhi. cap. j.

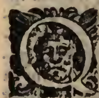
Sortes absolute sumptus est unū numero & non est multa.

Sor.

Sor. absolutè, nō est argm̄ ab inferiori ad suum superius; qm̄ Sor. senex est vnum aggregatum per accidens, & Sor. puer est alterū; quia ex reb. diuersorum generum. Modo aggregatum per accidens non potest esse per se inferius respectu superioris; sed est arguere à ẜm quid ad ſimpliciter. Et ideo consequentia merito neganda venit. Cum autem dicit ibi, similiter in illo coniuncto; illud cōiunctum est illud antecedens vltimæ consequentiæ, quod est vnū coniunctum copulatum ex parte subiecti, vnū dico Sor. puer. Ibi enim est vnū coniunctū copulatum, vt videtis, & Sortes in illo coniuncto sumitur secundū accidens respectu prædicati, de ly multum; quoniam sumitur ẜm senectutem, & pueritiā, quæ sunt accidētia Sorti, & extranea Sorti absolutè sumpto. Propterea arguit in differentiis secūdū accidens; & tunc consequentia non valet, arguēdo à coniunctis ad diuisa; & propter has duas rationes Doctor negat consequentias.

Coniunctum copulatum ad

QVAESTIO XXV.



QVAERITVR De hac prima diffinitione differentiæ. Porphyrius in declarando vniuersalia, & maxime in capitulo de differentia, ita se gessit, quòd prius de ea tractauerit diuisiuè, quàm diffinitiuè. Quoniam omne multiplex prius est distinguendū, quàm diffiniendum. Asignat autem Porphy. de differentia diffinitiones quàm plures. Quarum prima est hæc, quam hodie præmanibus exponēdā habemus, & declarandam suscepimus. Differentia est, quia species abūdatā genere. Vbi Porphy.

vnam declarat proprietatem dr̃iæ, quæ est, quòd species fauore, & auxilio dr̃iæ abundat à genere, hoc est, species aliquid quidditatiuè includit, quod non includit genus. Modo Doctor imitatur Porphyriũ. Nã in verbis suis hanc mouet qõnẽ.

Argumentũ an te oppositum. An hæc diffinitio data de differentia sit bona, & cõuenienter posita? Et primo arguitur, quod nõ, duabus rationibus. Et prima procedit ex nominis interpretatione s. omne illud, quod abũdat ab aliquo, est in plus illo, sed species non est in plus genere, ergo non abundat a genere, maior patet ex nominis ĩterpretatione: minor probatur per Aris. in prędicamẽtis. Vbi habet, quòd animal plus amplectitur, quàm amplectatur homo, ergo sequitur, quod species non abundat à genere. secundò arguit sic diuisiuè, siue inductiuè: si species aliquo pacto abundat à genere per differentiam. Ego, quæro à quo habet species differentiam: quia aut à nullo, aut à se, aut à genere. Non est dicendum, quod species non habeat à nullo: quia iuxta famosam sententiam primo Phys. Ex nihilo nihil fit. Nec est dicendum, quòd habeat a se; quia Mens non capit, ꝙ idem se ipsum gignat. ergo sequitur, ꝙ hoc habet à genere. Sed contra, quia si species habet à generę differentiam; mox duo sequerentur inconuenientia: Primum est, ꝙ species non abundat tunc in hoc à genere: Probo, quoniam vtrunque habet illud idem, species habet differentiam, & genus habet differentiam. Sequeretur secundum inconueniens, quòd tunc genus contineret in se contraria: quia qua ratione homo habet rationale ab animali, pari ratione asinus habet irrationabile ab animali: & cum rationale, & irrationale sint opposita, & ista sint in animali, duo

Cap. de substantia.

Primo phy. con tex. 34.

contraria

contraria essent in ipso animali. Dicitur hic. Scotus apponit quasdam declarationes, quas approbabit in solutione hostilium rationum; & dicit, quod species habet differentiã à genere, & concedit q genus habet differentiã: & species habet differentiam: sed diuersimode: quoniam genus habet potestate: species verò habet actu: & in hoc, q species abundat in actu differentia, abundat a genere. Ad secundum dr̃, q non est inconueniens opposita simul inesse eidem in potẽtia. Arguit contra primum, q non est bene dictum q species habeat aliquid actu à genere, & genus habeat illud potestate: quoniam tunc species verius haberet, quàm genus exhiberet illud. Nam nihil dat, quod nõ habet. Contra secundum, qm̃ si genus habet in potentia duo cõtraria, ergo habebit actu: probatur consequentia, quia omnis potentia reducibilis est ad actum; consequẽs est impossibile, ergo. Præterea arguit contra vtrunque simul; quoniam illud, quod tãtum inest alicui in potentia, non verè prędicatur de illo cum hoc verbo, est; & ita si rationale esset in potentia in animali, non verè prædicaretur de ipso animali, quod est falsum. Ad oppositum est sentẽtia Porphy. Circa hanc quęstionem Sco. ponit hanc conclusionem; species abundat à genere in differentia, siue per differentiam: probat, quia diffinitio exprimit, & declarat totum per se intellectũ diffiniti, idest, totam essentiam, & cõceptum quidditatiuum diffiniti: quia si diffinitio nõ explicaret totam naturam diffiniti: tunc diffinitio non competeret ipsi diffinito, quia inesset ęqualis ei. Vnde diffinitio constat ex genere, & differentia; & ita differentia est de per se intellectus conceptu, & quidditate speciei, & non de quidditate,

Genus hẽt differentiam potestate, species habet actu.

Ad oppositum primo topicorum cap. 4.

 ditate,

ditate,& conceptu generis. Et hoc propter duo. Nisi mihi concedas, quod differétia sit de quidditate,& cóceptu generis,sequitur quod differētia per se prædicetur de genere, & genus per se de differentia,quorū vtrunq; est impossibile.Sequeretur ét aliud absurdū, quod in diffinitione esset nugatio, & inutilis verborum repetitio: & hoc apparebit ponendo rationes siue diffinitiones generis, & differentię loco nominum, sicut ét declaratum est in capitulo de genere.Et ita patet conclusio, quod species abundata genere.

Ad primum argumentum Esse in plus est dupliciter.

2 Ad primum argumentum cum dicitur quod illud, quod abundat ab alio, ést in plus illo, distinguit Doctor; quod esse in plus est dupliciter, aut secundum continentiam formalē,siue actualem; & sic species differentia abundat a genere: quoniam species actu continet & includit differentiam, quam actu non includit suum genus. Secundo potest intelligi secundum potentialem continentiam,siue indifferentiam, siue communitatem. Et isto modo genus in plus est quàm species,quoniam genus est maioris ambitus,latiorisq; imperij quàm sit ipsa species.

Compositum naturale habet differentiam à quatuor.

Ad secundum argumentum concedit Doctor totum illud,quod dictum est:& ita remittit se ad superius dicta, & firmat illa per naturalem,& philosophicam sententiam: quod compositum naturale habet differentiam a quatuor,siue formam,licet Doctor non tangat nisi duos modos. Primò, quod cópositum habet formam à materia:& hoc potentia: sicut & potētia materia continet formam. Secūdo compositum naturale habet formam ab efficiente,& actu, quoniam efficiens est ille, qui actu, inducit formam in materiam.

Quid sit efficiēs

Tertio cópositum naturale habet forma n-

a for-

à forma ipsamet formaliter. Nam forma est, quę formaliter transit de non esse ad esse, sicut tangit Sco. Quartò habet à fine, cum omne agens agat pp finē; & tu vides hic, quod respicit quatuor: respicit materiā tanquā subiectum, in quo recipitur: respicit agens, a quo inducitur, respicit ipsammet formā in qua formaliter inducitur: respicit finē pp quē inducitur. Et ita patet, ꝙ sicut cōpositū naturale potentia habet formam à materia; sicut cōpositū logicum, quod est species, habet differentiā potentia à genere, quod est proportionalę materiæ. Et cum arguebatur contra illas euasiones, & responsiones datas: respondet concedendo, ꝙ species non habet actu differentiā à genere: qm̄ nec genus actu habet illam. Et ita eo modo species suscipit differentiam à genere, quo genus habet illam: & cum habet illam potestate, ita dabit. Ad aliud contra hoc arguebatur, ꝙ duo contraria inessent eidē. Respondet Doctor, ꝙ non est inconueniēs duo opposita actu inesse eidem generi: vult dicere hoc, ꝙ duo contraria actu possunt inesse eidem siue illi, aut illius, quæ sunt eiusdem generis, seu idem genere, siue quæ cōueniunt in genere. Exemplum, rationale inest homini actu; & irrationale inest asino actu, quæ sunt eadem genere. Bene tamen esset inconueniens: si ista inessent eidem numero, vt puta, ꝙ Sorti actu inessent rationale, & irrationale. Vel aliter. Ibi ponit secundam responsionem, & ait, quòd ibi æquiuocatur de potentia: Quoniam potentia vno modo dicit ordinem ad actum, & sic est differentia entis & sic sumitur. 9. Met. Et sic non sumitur hic. Alio modo sumitur potentia pro indeterminato, quemadmodum per oppositum actus sumitur pro determinato,

Sicut compositum naturale potentia habet formam a materia.

Sic compositū logicum quod est species, hēt differentia potētia a genere.

Ad aliud cōtra hoc.

Responsio.

Duo opposita inesse eidē generi non est inconueniens.

Exemplum.

Secunda respōsio.

Nono Meta tex. 2.

nato, siue pro determinatè, aut pro determinatiuè: & tunc genus habet dr̄am in potentia non in potentia sup. tu reducibilis ad actum; sed hēt genus dr̄ia potentia .i. indeterminatè: & accipiēdo potentiā pro indeterminato: sic non currit illa propositio famosa: nec ſm hunc sensum intelligitur, quod oīs potētia reducibilis est ad actū.

Ad vltimum, quod dicebatur, ꝙ rationale nō prædicaretur de animali cum hoc verbo (est) si tantum potentia contineret illud. Ait Doctor, quod hæc propositio est indefinita, quia in ea subiicitur terminus communis sine aliquo signo: sed quare ista propositio est vera, patet, quoniā sua contradictoria est falsa, quæ est, nullum animal est rationale: quoniam bene sequitur, nullū animal est rationale, ergo quoddam animal nō est rationale. Et ita homo non esset rationalis, quod est falsum. Quare ista propositio erit vera, animal est rationale, non vniuersaliter, sed particulariter. Et ita non est inconueniens, quòd aliquid prædicetur verè de aliquo, quod est in potentia ad illud, vel ipsum, id est, quòd indeterminate se habet ad ipsum. Et tu habes hic documentum singulare, quod non omnis prædicatio est per se, aut per accidens, accipiendo per accidēs Porphyrianum, vt accidens inest subiecto: quoniam datur prædicatio, quæ potest dici per accidens, accipiēdo per accidens Metaphysicum, id est pro extraneo siue pro inferiori, quod accidit superiori; & sic hæc est propositio per accidens, animal est rationale nō quod rationale sit accidens, quod inhæreat ipsi animali: sed erit accidens, idest, extraneum a conceptu ipsius animalis. Et ita patet veritas illius propositionis, quòd species differentia abundat à genere.

Potentia non dr̄ hic ordo ad actum, sicut sumitur 9. Meta. contex. 2. & inde, sed dr̄ hic indeterminatio.

Ista est vera, animal est rationale, non vniuersaliter, sed particulariter.

Non omnibus prædicatio est per se, vel per accidens.

QVAESTIO XXVI.



VAERITVR an differẽtia posſit diffiniri. Prima facie videt̃, ꝙ ordo in iſtis quæſtionibus nõ ſit rectè inſtitutus. Nam Doctor cœpit declarare vnã diffinitionẽ ipſius differentiæ, quæ erat hæc, differentia eſt, qua ſpecies abũdat à genere. Et modò quærit, an differẽtia poſsit diffiniri: Vnde prius debuit quærere Doctor, an dr̃ia poſsit diffiniri, quàm ipſam diffinire. Et ita vr̃ ꝙ iſte ordo ſit præpoſterus: tñ in rei veritate neceſſariò commutatus. Et ideo ad hoc poſſet dici, quod prima diffinitio differẽtię data fuit de ea pro prima intentione; hic autem eſt qõ de ſecunda intentione. Propterea præmiſit illud huic. Vel ſi ſecus, quod illa diffinitio detur de differentia pro ſecũda intentione, adhuc iſte ordo eſt optimus: hæc diffinitio de differentia, quæ principaliter hic inueſtigatur, & intẽditur, eſt illa, quæ ponitur. q. 27. illa, videlicet, quæ prædicatur de pluribus differẽtibus ſpecie in eo quo quale: quia aut eſt, quæ facit tertium vniuerſale Porphy. diſtinctum cõtra alia quatuor. Præterea ante illã poneretur iſta diffinitio, quę principaliter à Porphy. intenditur, & ab iſto Doctore diſputetur. operæprecium fuit, prius quærere, an differentia poſſet diffiniri. Et ita patet ordo iſtius quæſtionis cum quæſtione præcedente, & ſubſequente. Querit igitur in forma, an dr̃ia poſsit diffiniri? Et arguit, quod non. Si dr̃ia poſſet diffiniri, ergo daretur proceſſus in infinitũ, conſequẽs eſt impoſsibile; quia nedũ natura; verum, & ars ſuis in operibus infinitum obruit;

Dubitatio.

Reſponſio.

Argumentum ante oppoſitũ.

probo

probo consequentiã, quia si dña diffiniretur, tũc esset species, & speciei esset dña, & illa secunda esset ita species, sicut prima, habens alterã dñã, & tertia pari voto sicut prima, & secunda, ergo.

Ad oppositum. Ad oppositum est Porphy. qui differẽtiam ipsam diffiniuit in isto loco. Et ita ponitur conclusio à Doctore. Differentia potest diffiniri. Aduertendum tamen est pro intentione quæstionis, & quæstionis positæ quòd differentia potest bifariã sumi. Nã primo potest sumi fundamẽtaliter:

Differentia potest bifariã sumi. **Exemplum.** exemplum, vt rationale, & sic loquendo de differentia, non potest diffiniri: ratio, quia si differentia sumpta pro prima intentione posset diffiniri, ergo haberet genus, & differentiã: patet, quia omne diffinibile habet genus, & differentiam, si differentia haberet genus, & differentiam, ergo esset species: & ita rationale esset species: si esset species, ergo poneretur in recta linea prædicamentali: si esset species tunc includeret in se qdditatiuè, genus, & differentiam: & ita ex genere, & differentia fieret per se unus conceptus. Et ita idẽ essentialiter, & quidditatiuè esset possibile, & actuale. Hæc enim adeo sunt a veritate aliena, vt ea audire omnium philosophorum auris subterfugiat: Potest sumi differentia secundo intentionaliter: & sic differentia potest diffiniri. Nam ut sic, ipsa differentia est una species ipsius uniuersalis: & ita sicut genus, & species, proprium, & accidens sunt species vniuersalis, & diffinibiles: ita etiam, & differentia. Et sic intelligenda est conclusio Doctoris. Ne igitur conclusio sua in facie disputantium erubescat, rationem vnam affert, per quã rectè probari possit. Omne illud potest rectè diffiniri, quod habet genus propriũ, & differentiam propriam cõstitutiuam: istud patet,

Margin notes: **Differẽtia pro prima intentione.** **Potest etiã sumi secundo intentionaliter.**

stet, qm̃ iuxta instituta philosophorum duo hæc rõnem constituunt diffinitionis: sed dr̃ia habet ista duo, ergo probo minorẽ, qm̃ dr̃ia habet vniuersale, quod est genus eius; omne aũt vniuersale descendit ad suã speciem per differentiã diuisiuã vniuersalis, & constitutiuã speciei. Nã vniuersale duas habet differẽtias, quarũ vna est prædicari in quid, per quã descendit ad genus, & speciem. Altera est prędicari in quale, per quã descendit ad alia tria vniuersalia: verũ per prædicari in quale essentiale descẽdit ad ipsam differentiã: & ita patet, differentiam habere genus, et differentiam; & pp hoc merito posset diffiniri.

Differentia habet vniuersale quod est genus eius.

Vniuersale duas habet differentias.

Ad argumentum respondet Doctor, ꝙ differentia potest referri, & comparari ad duo: potest enim referri ad speciem, cuius est constitutiua: & sic illa fungitur officio differentiæ, quòd respectu speciei nõ potest habere differentiam. Secundò potest referri ad suum vniuersale: & sic subinduit rationem speciei: & vt sic potest habere differentiam. Quando igitur arguitur, si differentia diffiniretur, esset processus in infinitum. Dico, quod non sequitur: quoniam si differentia relata ad speciem, & pro prima intentione haberet differentiam, sic benè esset processus in infinitum; sed sic in proposito non loquitur. Est tamen aduertendum circa literam primi argumenti; ꝙ si differentia sumitur hic pro secunda intẽtione hoc modo respectu nullius habet rationem differentiæ: ratio, quoniam vt sic est species vna vniuersalis: & tertium vniuersale distinctum contra quatuor. Quòd autem vt sic non habeat vim differentię, patet, quoniam vt sic sumpta nec distinguit, nec constituit, nec prędicatur in quale: quia vt sic prædicatur in quid, quia est vna species

Ad argumentum

Est aduertendũ circa literam.

Quomodo differentia est species, vt modus ipsius vniuersalis.

cies vniuersalis habēs plures secūdas intētiones applicabiles pluribus, vt puta vnam intētionem applicabilē rationali: alterā irrationali: aliā sensibili: alterā corporeo, quæ tm̄ numero differunt, cū distinguuntur penes fundamenta, quibus applicantur: sed bene hęc omnia verificari possunt pro differētia sumpta pro prima intentione. Nā illa respectu speciei est differentia constituta, & distinguit speciē, & de ea in quale pdicatur. Alia autē pars illius solutionis, quæ dicit, quod differentia potest habere differentiā respectu cuius est species, hoc non pōt verificari de differentia fundamentaliter sumpta, siue pro prima intentione: qm̄ illa, vt sic non potest esse species respectu alicuius, vt rōnale: sed illud potest benè verificari de differētia pro secunda intentione accepta: ideo dicit in textu, cōcedo, ꝙ differentię non

Expositio verborum.

est differentia respectu cuius, idest, respectu speciei: respectu cuius speciei differentia habet rationem differentiæ, sed potest habere differentiā sup. tu ipsam differentiam respectu vniuersalis respectu cuius vniuersalis ipsa differentia est species, quæ differentia est prędicari in quale sup. tu essentiale, per quod constituitur dr̄ia in sua specie: sicut homo constituitur in esse specifico per rationale. Sed cōtra hoc arguit Doctor; quoniam si illud, quod tu dicis, esset verum, hoc.s. quod differentia respectu alicuius non est differentia; quoniam respectu vniuersalis nō est differentia; sed est species. Hoc.n. esset falsum: & arguit per famosam Propositionē, & potest appellari propositio diuulgata, sic, quod in se quidditatiuè, & necessariò est tale, ad quodcunq; comparetur, semper erit tale: probatur hæc propositio; quia comparatio ad aliud, est quidem respe-

Contra arguit Doctor.

Propositio famosa.

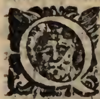
ctus

ctus posterior re cōparata. Tunc arguo sic. Nullum posterius variat rōnem formalē superioris: sed ista comparatio differētiæ ad suū vniuersa'e est posterior ipsa differētia, ergo nō variabit rōnē formalē ipsius differentiæ. Et ita si differentia in se est differētia p comparationē ad suum vniuersale, nō erit species. Cōcedo, dicit Doctor, qđ differentia, vt quid semper erit differentia: sumpta tñ vt modus poterit esse species. s. ipsius vniuersalis. Facit Doctor aliud argumentum: sola species diffinitur, dña non est species, ergo non potest diffiniri. Ad istud argumentū negatur minor. Et ita patet determinatio istius quæstionis.

Nullum posterius variat rōnem prioris.

Differentia vt quid semper erit dña sumpta vt modus est species vniuersalis.

QVAESTIO XXVII.



VAERITVR, An hæc diffinitio sit conuenienter data? Determinauit Doctor supra differentiam posse diffiniri: & hoc loquendo in secundis intentionibus, de quibus hoc in loco est principalis intentio. Nūc in hac parte descendit ad illud, quod principaliter intenditur; & est. An diffinitio illa data de differentia, qua dicitur; differentia est, quæ prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quale, sit conueniens, & bona. ita uel ne? Et primo arguit, quòd non est bona, sic: Illa diffinitio non est bona, in qua diffinitum excedit diffinitionem: patet, quia diffinitio debet adęquari diffinito, & econuerso. Et ita sicut per adęquationem redditur bona, sic per inadęquationem redditur inutilis: sed in hac diffinitione diffinitum excedit diffinitionem, ergo non est bona; probo minorem: quia differentia, quę est diffinitum

Argumentū ante oppositum.

tum prædicatur,& dicitur de vltima differentia, de qua non dr̃ diffinitio data: qm̃ diffinitio data est de pluribus differentib. specie: & illa differentia vltima dr tm̃ de differentibus numero: & ita in quibusdam est diffinitum, in quibus non est inuenta diffinitio, ergo, quare diffinitio nulla.

Ad oppositum

Ad oppositum est scientia Porphyrij, qui hanc diffinitionem tanquam vtilem, & bonam suis in scriptis nobis reliquit. Dicendum ad quæstionem. In corpore quæstionis Doctor tria facit.

In corpore qõ. nis tria facit Doctor.

Primò quandam distinctionem præmittit. Secũdo ex distinctione data tres colligit conclusiones. Tertiò contra dicta arguit & soluit tria ibi, contra secunda ibi. hæc diffinitio communiter.

Duplex differẽtia.

De primo ait Doctor ponendo distinctionẽ de differentia, quòd duplex est differentia quędam est vltima: & quædam intermedia. Vel sic: quædam est differentia generica: quædam specifica. Differentia intermedia est illa, quæ est diuisiua generis non vltimi, & constitutiua speciei subalternę: exẽplum, vt sensibile, et insensibile, corporeum, & incorporeum. Differentia vero vltima est illa, quæ est diuisio vltimi generis, & constitutiua speciei specialissimæ; sed tu dices, quæ est melior, & nobilior? Dicas, quod differentia vltima nobilior est differentia intermedia: sed species est præstantior suo genere: exemplum huius vltimæ differentiæ est, sicut rationale, & irrationale. Stante hac distinctione Scotus aggreditur secundum, vbi ponit tres conclusiones. Prima est. Hæc diffinitio, scilicet paulò ante data

Sco. ponit tres conclusiones.

conuenit differentiæ intermediæ, siue genericæ (vniuersaliter ad istum sensum) quòd talis diffinitio data cõiter omni cõuenit differentiæ intermediæ, quę est diuisiua generis non vltimi, &

cõstitutiua speciei subalternæ: et talis sup. diffinitio data de differentia intermedia est vera, et bona diffinitio. Et tunc Doctor probat hanc conclusionem positam per rationem. Nam certum est ꝙ differẽtia est altera species vniuersalis, sicut & genus est altera species vniuersalis; & ita diffinietur, & in diffinitione eius ponũtur genus, & differentia. Nam genus & per prædicari de pluribus, & per prædicari in quale essentiale descẽdit in differẽtiam tanquam in speciẽ propriam eius. Differentiæ igitur, quæ sunt diuisiuę superioris, & generum, sunt cõstitutiuę specierum. Arguitur sic breuiter. Illa diffinitio est bona, in qua ponitur genus, & differentia, ista est huiusmodi, ergo. Et ita patet prima conclusio affirmatiua. Secunda conclusio est negatiua. Ista diffinitio data non est conueniens vltimę differentię. patet, quia ultima differentia prędicatur de pluribus differentib. numero; hęc verò prędicatur de plurib. differentib. specie, ergo. Tertia conclusio est ét negatiua, ꝙ ista diffinitio non est drię. s. vltimę sumptę, idest differentię in cõi, quia si talis diffinitio esset differentię in cõi; tunc competeret intermedię, & differentię vltimę; sed p secũdam conclusionem negatiuam, dictum est, ꝙ non est data de differentia vltima, ergo. sicut n. ibi. Scotus ponit quãdam congruentiam, siue conuentiam inter speciem & differentiam. Et cõuenientia stat in duob. Nam sicut quædam est species specialissima; & quędam species subalterna. Ita à simili quędam est differẽtia ultima, quę scilicet, constitui in speciem, & quędam est differentia subalterna, siue constituens speciem subalternam. Pręterea sicut datur quędam descriptio, siue diffinitio de specie specialissima; & q̃dam

Arguitur sic.

Conclusio negatiua.

Cõueniẽtia inter speciem, & differentiã stat in duobus.

dam

dam de specie subalterna: ita a pari datur quædam descriptio, siue diffinitio conueniens differentiæ vltimę, & intermedię, cuiusmodi est ista. Et ita habemus tres cõclusiones hic positas, quæ loco vnius conclusionis possunt ordiri sic; diffinitio differentiæ data hic non conuenit dfiæ vltimæ, nec in cõi: sed differentiæ intermediæ. Et ex isto loco (dñi) potestis colligere mentem Doctoris, ꝙ ipse ponit pluralitatem formarum in eodem supposito. Nam ponit differentiã intermediam, & differentiam vltimam: istæ differentiæ (domini) non sunt nisi formæ: & ita plures formæ erunt in eodem composito cõtra Thomam, qui tãtum vnicam ponit in composito. Contra, in illa parte Doctor aggreditur tertium, dicendũ in hac parte, idest quæstione. Vbi arguit contra dicta; & vult, ꝙ si illa diffinitio data, intelligitur de differẽtia intermedia, oportebit vnum duorum fateri; aut diffinitionem esse nullam, aut dari sextum vniuersale. Et arguit sic. Differentia vltima non diffinitur, nisi per differentibus numero, ergo est aliud vniuersale, & distinctum ab ista differentia per differentibus specie: probat consequentiam Doctor per similitudinem. Nam certum est, quod species est aliud vniuersale ab ipso genere, & non propter aliud, nisi quia species prædicatur de pluribus differentibus numero: & genus prædicatur de pluribus differentibus specie: & ita sicut ibi faciunt duo vniuersalia; sic etiam hic faciunt duo vniuersalia. Quare dabuntur sex vniuersalia.

Scotus videtur ponere pluralitatẽ formarum in eodem supposito.

Scotus arguit contra dicta.

Probat Scotus per similitudinem.

Linea Doctoris.

Item secundum nullam. Aduerte ibi, quòd Doctor excludit quandam instantiam, quę posset dari ad dicta. quoniam posset aliquis dicere, quòd illæ duæ differentiæ, scilicet vltima, & intermedia,

Scotus excludit quãdam instantiam.

Contra.

Primo perhyer.

termedia, habent diffinitionem differentiæ in cõi, in qua conueniunt istæ duæ differentiæ: & diffinitio differentiæ in cõi erat ista differentia: in cõmuni prędicatur de pluribus in quale essentiale, non addendo, nec differentibus specie, nec differentibus numero. Dicit Doctor contra hoc, quòd si talis diffinitio daretur, non valeret, nec esset bona: quoniam in ea poneretur ly pluribus, quod est ęquiuocum: probo: si vnũ oppositorum est æquiuocum, ergo & reliquum: sed vnum est ęquiuocum ad vnum genere, specie, & numero, ergo ly pluribus, ꝙ est oppositũ vnius, erit ęquiuocum: & cum hoc ponatur in diffinitione differentię in cõmuni, illa diceretur æquiuoca. Et ita diffinitio non erit bona. Sed tũc, Aduertatis ibi, ꝙ Doctor instat contra immediatè dicta: vt per hanc instantiam defendat conclusionem suam. Tu dixisti, quòd in quacunq; diffinitione ponitur ly pluribus, illa diffinitio est ęquiuoca, & non est bona. sed in diffinitione vniuersalis descripti à Philosopho primo Periermen. ponitur ly pluribus, cum dicitur: vniuersale est illud, quod prędicatur de pluribus, ergo diffinitio vniuersalis est ęquiuoca, & non bona: hoc autem nullus audet dicere. Si tu autem dicis, quod diffinitio vniuersalis est bona, ergo oportet dicere, quod diffinitio differentiæ in communi data per prędicari de pluribus in quale, erit bona: probo, quia si illa diffinitio est bona, in qua ponitur ly pluribus absolutè, sicut est in diffinitione vniuersalis: Contra fortius diffinitio illa erit bona, vbi ponitur ly pluribus, cum aliqua determinatione, sicut est diffinitio differentiæ in communi, cũ dicitur prędicatur de pluribus in quale, & hoc intelligendo quale essentiale: sed con-

Contra.

Cap. 5.

Contra.

Replicat Doctor.

tra hanc instantiam. Replicat modò Doctor, cũ dicit, sed contra: qm̃ si tu vis, quod differentia intermedia, & vltima conueniant in diffinitione differentiæ in cõi, sic non faciunt duo vniuersalia, sed vnum, ergo a pari genus, & species erunt vnum vniuersale; sicut etiã, & differentia est vnũ vniuersale, cuius vnius uniuersalis, s. generis, & speciei esset hęc vera diffinitio. scilicet, prædicari de pluribus in quid: & ita non darentur nisi tria vniuersalia. Dici potest. Aduerte, quod in illa parte Doctor soluit instantiam, & ostendit, quod similitudo non currit, & vult, quòd genus, & species non tantum differunt per hoc, quod est prædicari de pluribus differentibus numero, & differentibus specie: sed etiam differunt per hoc, quod est prædicari in quid: quoniam prædicari in quid æquiuocè conuenit generi, & speciei; quòd autem conueniat æquiuocè, probat Doctor: quoniam nõ secundum eandem rationem dicitur de genere, & specie. Nam genus prædicat partem essentiæ, & debiliorem, & imperfectiorem: species verò dicit totum. Et ita patet, quomodo genus, & species per duo distinguuntur, per differre specie, & numero: & per prædicari in quid. Non sic autem est in proposito de differentijs; quoniam quale essentiale siue substantiale non conuenit æquiuocè differentiæ vltimæ, & intermediæ: sed conuenit vniuocè, & secundum eandem rationem; quoniam vtraque differentia tam intermedia, quàm vltima dicit partem formalem illius: quod constituit. & propterea ibi sunt duo vniuersalia: hic autem non est nisi vnum vniuersale: & ista est causa, & ratio diuersitatis hic, & ibi. Et tunc concludit intẽtum suum dicens, Diffinitio igitur ista est tantum

Scot. soluit instantiam.

Prędicari in q̃d æquiuocè conuenit generi & speciei.

Prędicari in q̃d conuenit eis ę quiuoce.

Prædicari in quale conuenit vniuocè drĩę vltimæ, & intermediæ.

Scotus concludit intentum suum.

tum differentię intermedię, & non vltimę; & diffinitio differentię in cõi, quę est prędicari de plurib. in quale, est sufficiens, & conueniẽs vtrique differentię. Per diffinitionem autem vniuersalis. Hic notate locum, quia est aliqualiter difficilis. Nam ibi Doctor soluit secundam obiectionem, & illud dubium de diffinitione vniuersalis. Nam volebat Doctor in arguendo, quod nec diffinitio vniuersalis in cõi, nec differentię valeret, quia in illis ponebatur ly pluribus, quod quidem ly pluribus, erat ęquiuocum ad plura specie, & ad plura numero: sicut ly vnum dicebatur æquiuocum ad vnum, & ad vnum specie: nulla autem diffinitio data per æquiuoca est bona. Nunc vult soluere Doctor, & dicit pro diffinitione data ipsius vniuersalis, & diffinitione differentię; sic in communi oportet dicere, plura esse vniuocum ad plura specie, & ad plura numero. Vult dicere, quod hoc nomen ly pluribus, quod ponitur in diffinitione vniuersalis, & in diffinitione differentię in communi, est vniuocum ad plura specie, quod ponitur in diffinitione differentię intermedię; & ad plura numero; quod ponitur in diffinitione differentię vltimę: licet vnum, quod oppositum de ly pluribus, insit, & verificetur de vno numero, & vno specie, sicut simpliciter, & secundũ quid. Vbi aduertatis mirabile documentum, quod Scot. hic vult, quod quãdoque sunt duo opposita, quorum vnum est vniuocum illis quibus conuenit, vt ly pluribus, Vniuocè differentib. numero, & specie. Et aliud oppositum nec erit vniuocum, nec ęquiuocum: sed se habebit ad illa, sicut simpliciter ad secundum quid. Sicut in proposito est de vno, quod nec est vniuocum, nec ęquiuocum ad vnum numero,

Locus difficilis

Diffinitio data per æquiuoca non est bona.

Mirabile documentum.

mero, vnum genere, & vnū specie, & vnum proportione: sed se habet ad illa tanquam secūdum quid ad simpliciter: exemplum ponit Scot. quod est difficilius proposito. Vbi est aduertendum, quod ly homo, & non homo, est vniuocum ad mortuum, & non mortuū: probo, quia sibi competit diffinitio vniuocè, quæ est dici secundum idem nomen, & eandem rationem, modò ly nō homo dicitur de sorte mortuo, & de quocūque alio cadauere: & etiam dicitur de lapide, qui nō est mortuus: modò vtrunque illorū est non homo, tam cadauer mortuum, quā lapis: & secundum eādem rationem. Et ita vnum oppositum, cuiusmodi est non homo, dicitur vniuocè de illis, quibus conuenit: & homo, qui est alterū oppositum, dr̄ de illis, quibus conuenit: sicut secundum quid, & simpliciter. Nam dr̄ de sorte mortuo secundū quid, & de Francisco viuo simpliciter. Per hoc exemplum vult habere Doctor, ꝙ ly pluribus, quod est oppositum vnius, potest esse vniuocum ad plura numero, & ad plura species: licet ly vnum, quod est oppositū de ly pluribus, dicatur de illis, quibus conuenit secundū quid, & simpliciter; nisi per determinationem distrahentē. Aduerte circa illam literam, quod ly vnū, dictum de numero, dicitur simpliciter: quia tantum vnum numero est vnum simpliciter: & pro aliis, sup. tu, pro vno genere, specie, & proportione: non accipitur, s. ipsum vnum, nisi pro dictione distrahēte. Vbi resoluas singula, & sic per plurale, i. nisi per dictiones distrahentes. Dictiones distrahentes sunt vnum genere, vnum specie, vnū proportione. dicuntur dictiones distrahentes qm̄ distrahunt ab vnitate numerali, quæ est vnitas simpliciter: sicut nec homo sup. tu accipitur

Exemplum Scoti in textu.

Aduerte circa illam literam.

Dictiones distrahētes quid sint.

pitur pro homine mortuo, nisi per dictionē distrahentem. Nec est inconueniens. Ibi aduertatis, quod Sco. ponit quandam excusationē sui. Nam aliquis posset dicere, ꝙ ista diuisio in ſm quid, & simpliciter, non est bona, qa non est data à Boetio, cum non ponantur nisi sex diuisiones. Et propterea Scō. dicit, quod non est inconueniens, quòd ly vnum, cum sit æquiuocum, diuidatur in hęc quatuor, & in secundum quid, & simpliciter. Nam quinto Metaph. & primo Topico. philosophus dicit, quod multa alia nomina distinguuntur in non æquiuoca: sed sup. tu distinguuntur in simpliciter, & secundū q̄d, quēadmodum patet de priuatione in quinto Meta. Et ita ista diuisio erit septima supra sex.

Nota.

Quinto Meta. contex. 17.

Quærebatur, an diffinitio differentiæ esset cō uenienter data? Fuit relatum in corpore quęstionis; quòd illa fuit conuenienter data, & posita. Arguitur autem in opposito sic.

Arguebat̄ sic.

Illa diffinitio non est bona, in qua diffinitum excedit diffinitionem, ista est huiusmodi, ergo maior patet, minor probatur, quia differentia vltima est differentia; & tamen non prædicatur de pluribus differentibus specie, sed numero. Ad hoc argumentum Doctor respondet ex his, quæ dicta sunt in corpore quęstionis. vbi dictum est, quòd ista diffinitio est data de differentia intermedia, & non vltima: Et tunc formaliter ad argumentum neganda est illa minor: quoniam differentia intermedia nō excedit diffinitionem, sed conuertitur cum ea.

Responsio Doctoris.

Arguitur secundo sic. Illa diffinitio non est bona, in qua diffinitio excedit diffinitum, sed ista est huiusmodi, ergo, maior patet, & minor probatur: quoniam certum est quod sensibile,

Arguitur secū do sic.

quæ eſt differẽtia intermedia,prædicatur de plurib.differentib.ſpecie in eo quod quale: & tamẽ non eſt differentia: probo, quia differentia eſt quoddam abſtractum, & ſignificat aliquam ſecundam intentionem:ſed impoſsibile eſt intentionem ſecũdam prædicari de prima, ergo. Probat autem illud autoritate Porphy.

Differentia poteſt capi duob. modis.

Quomodo differentia eſt abſtractum & cõcretum.

Ad argumentũ Doctor ponit vnã diſtinctionem de differentia,quæ eſt talis:quod differentia poteſt capi duobus modis:qm̃ põt eſſe primæ intentionis,& ſecundæ.Si loquamur de differẽtia primo modo;ſic de ea dicuntur tria. Primũ, differentia ſic ſumpta pro prima intentione eſt abſtractum,cuius concretum eſt differẽs. Secundum,eſt relatio,cuius extrema ſunt differẽs, & differẽs.Tertiũ,eſt ſpẽs multitudinis, & eſt differentia entis.Secundo modo differentia ſumpta pro ſecunda intentione eſt concretum,quemadmodum & alia nomina quinque vniuerſaliũm ſunt concreta,videlicet,genus,ſpecies,propriũ, & accidens. Et differentia, ut eſt ſecunda intentio, & quoddam concretum,tranſumitur, ſiue cauſatur originaliter ab ipſo rationali, quod eſt principium formale differentiæ, & ut eſt res primæ intentionis.Et ita differentia, quæ eſt ſecunda intentio applicatur differẽtiæ, quæ eſt prima intentio. Ad argm̃ igitur, negatur minor, dicimus,quod argumentũ preſupponit vnũ falſum; hoc, videlicet, quòd differentia hic diffinita eſt abſtractum de eo,quod eſt concretum,& nõ abſtractum. Et cum dicitur, quòd eſt abſtractum; poteſt dici,ꝙ differens,ſiue differre tanquam cõcretum dicitur,& ſumitur tanquam denominatiuè à differentia, vt eſt nomen primæ intentionis. Ad illud dictum Porphy. quod eſt aliqualiter

Differentia hic diffinita nõ eſt abſtractum.

liter difficile; est dicendum, quod Porphy. sic intelligit, cũ dicitur, Sortes senex differt; nõ est intelligendũ, quod differt, quod est cõcretum, & quod sic concretum dictum à differentia secunda intentionaliter sumpta: sed sic est dicendum ad propositum nostrum, quia illa extrema, s. Sor. senex, & Sortes puer, fundantur ex natura rei: differentia vt est relatio realis, à qua sic denominatur, & in ipsis extremis totalibus sunt aliqua principia, formalia differendi, s. senectus, & pueritia, q; bus intellectus applicat hãc intentionem (dfia) vt est differentia cõis; cuius nomen transumitur à differentia reali; & simile est dicendum de extremis differentiæ propriæ, & magis propriæ. Pro clariori tñ notitia illius exempli Porphyriani est notandum, quòd quatuor ibi inueniũtur. Nota. Primò in illo exemplo sunt duo extrema, Sortes senex, & Sortes puer; patet enim, quòd sunt extrema illius propositionis: & etiam sunt extrema illius relationis, quæ est relatio, & prima intentio. Secundò in illo exemplo inuenitur differentia, q̃ est relatio ad abstractum, & nomen primæ intentionis, à qua illa extrema concreta denominantur. Tertiò est in illis extremis totalib. principium formale illius differentiæ, scilicet, senectus ex parte Sor. senis; & pueritia ex parte Sor. pueri. Quartò est consideranda differentia, quæ est secunda intentio, quæ denominat vtrunque principium formale, scilicet, senectutem, & pueritiam: quia vtrunque illorum extremorum est differentia; & talis differentia est secunda intentio, & concretum, vt diximus. Sed aduerte hic, quòd hæc differentia, quæ est tertium vniuersale, non denominat vtrunque extremũ: quoniam illa non potest applicari supra accidens,

commune: sed supra principium essentiale, & quidditatiuum. Vnde nota, ꝙ triplex est differentia, quæ est secunda intentio: sicut est triplex fundamentum dr̄iæ, quæ est triplex intentio. Nam vnum fundamentum est formale, & essentiale, sicut est rōnale, & irrationale, & supra hoc fundamentum fundatur differentia, quæ est tertiū vniuersale. Aliud est fundamentum secundæ intentionis, vt accidens inseparabile, vt curuitas in naso, & gibositas in dorso, & supra hoc fundamentū fundatur alia differentia, quæ est secunda intentio. Aliud fundamentum est accidens cōe; & supra hoc fundatur altera differentia, q̄ est secūda intentio. Modo cū dico dr̄ia, q̄ est secunda intentio, denominat vtrunq; principium formale, s. senectutem, & pueritiam, loquitur de differentia, quæ est secunda intentio fundata supra acci dens commune: & non de differentia, quę est tertium vniuersale. Ex his patet ad argumenta.

Triplex est differentia.

Tertiò vult probare, quòd ista diffinitio non est conuenienter data sic. Illa diffinitio non est bona, in qua relatiuo posito nō assignatur suum correlatiuum. sed in hac diffinitione ponitur relatiuum, & ei non assignatur suum correlatiuum, ergo probo minorem quoad ambas partes. Nam ibi ponitur, & subintelligitur correlatiuum, pro hoc, quòd in diffinitione ponitur p̄dicari de: prædicari de, est ratio relatiui, vt patet de vniuersali; cum dicitur, vniuersale est illud, quod prædicatur de pluribus: sed differentia nō est relatiuum, sed relatio: probo, quoniā secundum ipsam referendi differens ad differens: & ita est principiū referendi; & non est illud, quod refertur. Quod autem non sit relatiuum, probat Doctor inductiuè: q̄a ego q̄ro, quod est correlatiuum

Tertio vult probare, quod definitio non sit conuenienter data.

tiuum eius? certum est, ꝙ non est prima intẽtio; quia relatiua sunt simul natura: probo, quia prima intentio est prior secunda. Nec est dicẽdum, ꝙ correlatiuũ eius sit genus: quia illud est correlatiuũ speciei: nec est species, quia illa est correlatiuum generis: nec est correlatiuũ indiuidui, quia correlatiuũ eius est vniuersale: nec ẽt eius correlatiuũ est propriũ & accidens, vt patet: ergo, cũ vnicuique relatiuo suum correspondeat correlatiuũ, & huic non possit assignari suũ correlatiuum, vt dictum est; diffinitio erit falsa.

Cap. de relatiuis.

Prima intentio est prior secunda.

Præterea arguitur sic. Vnius rei est vnica diffinitio: sed ipsi differentiæ plures sunt diffinitiones datæ, ergo vel illæ non valent, vel ista valet, & illæ non valent. Ad hoc argumentum Doctor respondet per ea, quę dicta sunt supra: & ait ꝙ differentia, vt est res primæ intentionis, est relatio, & sic non refertur, sed est principium referendi. Vt autem differentia est secunda intentio, non est relatio, sed relatiuum, & concretum. Et ideo in argumento negandum est, quòd differentia sit relatio: & tenẽdum est, ꝙ relatiuum & concretum. Et cum probatur per inductionẽ, ꝙ nullum habet correlatiuum; Dici potest, ꝙ differentia, vt hic diffinitur, potest dupliciter considerari; sub ratione sui generis: & hoc est sub ratione prædicati, & tanc habet illud correlatiuum, quod habet suum genus: & illud est subiectum. Nam vnicuique prędicabili correspondet suum subiicibile. Alio modo potest considerari differentia sub ratione propria; & hoc dupliciter, quia aut consideratur in quantum est diuisiua; & sic sibi correspondet genus in quantum est diuisiuum, vel diuisibile pro correlatiuo eius. Alio modo etiam potest considera-

Arguitur sic.

Differentia potest dupliciter considerari.

Vnicuique prædicabili correspondet suum subiicibile.

derari differētia in quantū est constitutiua speciei,& sic pro suo correlatiuo correspondet species cōstituta. Et ita habemus ex hac solutione, ꝙ differentia in quantū est tertium vniuersale hēt triplex correlatiuum: vnum sub ratione sui generis: aliud sub ratione sui diuisiui: aliud sub ratione constitutiui. Et quia differentia potest multipliciter considerari: ideo, vt sic sunt plures eius diffinitiones. Vnde prima diffinitio, per quā dicitur; ꝙ differentia est, qua species abundat a genere, datur de ea sub ratione constitutiui. Secūda diffinitio est differentiæ intermediæ, in quantū est vniuersale. Potest esse alia diffinitio differētiæ in cōi, dempto hoc, ꝙ est differentibus specie. Aliæ duæ diffinitiones, quæ ponuntur à Porphy. in textu, dantur de ea in quantum est diuisiua. Et ita non inuenit vnius rei esse plures diffinitiones. Et per hoc patet solutio ad quintum argumētum: fuit autem data solutio ad quintum argumentum ante solutionem ad quartum propter conuenientiam, quam habet solutio tertij argumenti cum quinto.

Differentia in quantū est tertium vniuersale habet triplex correlatiuum.

Vltimo arguit.

Arguitur vltimo sic. Omne diffinitum differt specificè ab aliis per suam diffinitionem; sed differentia non differt per suam diffinitionem ab aliis, ergo male: maior patet, minor probatur, quoniam ista propositio est falsa, differentia differt: probo, quia modi oppositi inseparabiles ab aliquo causant falsitatem in illo: ita est hic. Nam cum dico differentia differt. Iy differt, est concretum, & differentia est abstractum: modo concretum non prædicatur de abstracto. Ad hoc argumentum respondet Doctor, quod differētia sumpta pro secunda intentione, est æquiuocum. Et ideo dupliciter potest sumi. Vno modo pro secun-

Respondet Doctor, quòd dria sumpta pro secunda intētione, est æquiuocum.

cunda intentione applicabili rationali, siue irrationali, quod est principiũ essentiale, & relatio realis. Et sic sumendo differentiam pro secunda intentione applicabili alicui principio formali, est concretũ; & tertium vniuersale hic. Alio modo sumitur pro relatione rationis, & in abstracto, cuius duæ sunt species, s. differentia numero, & differentia specie, à quibus sumuntur duo concreta, s. differẽs specie, & differens numero. His declaratis, respondet formaliter ad argumẽtum negando minorem: & cum dicitur, quod concretum non prędicatur de abstracto. Dico, quod tu præsupponis vnum falsum, hoc. s. quod differentia, vt est concretum vniuersale, sit abstractum, hoc non est verum; quoniam est concretum, vt dictum est: & ita concretum prædicatur de concreto. Contra, ait Doctor probando, quòd differentia, vt est tertium vniuersale, est abstractum, & non concretum: quia illud, quo singula differunt, est abstractum; sicut à simili, illud quo aliquid est album, est albedo, & abstractũ. Ita in proposito differentia est, qua singula differunt, ergo erit abstractum. Præterea si differentia, per te, erit concretum. Quæro à te, quod est eius abstractum, à quo sumitur. Certũ est, quod non potest dari, ergo. Ad primum ait doctor, ꝙ diffinitio differentiæ sic intelligenda est. differentia est, qua, vt intentione secunda applicabili ad principium formale differentiæ, differunt singula à se specie. Et non est intelligendum, quod differentia est, qua forma informãte differunt aliqua abinuicem. Ad aliud ait Doctor, quod abstractum huius differentiæ, quæ est concretũ, non potest exprimi vno nomine: sed oportet vti circũlocutione. Vnde concreti differentiæ

Responsio formalis.

Contra.

Ad primum.

Concreti differentiæ abstractum est intentio differentiæ.

tiæ abstractũ est intentio drīæ, sicut concreti generis abstractũ est ītẽtio generis: Et sic dicẽdũ est de cęteris. Et sic patet, q̃d sit dicẽdũ ad argumẽta.

QVAESTIO XXVIII.



VAERITVR De vltima particula secundæ diffinitionis differentiæ. Prius Doctor laborauit circa diffinitionem datam de differẽtia intermedia. Nunc autẽ insistit circa vnam particulam positam in diffinitione differentiæ, quæ est prædicari in quale. Et ita quęrit, An conuenienter ponatur ista particula in diffinitione istius differentiæ? Et arguit primò, q̃ non: quia illud, quod prædicatur in quid, siue dicit quid, non prædicatur in quale: maior patet, quia sunt oppositi: sicut etiam supra dixit Doctor, minor probatur, quoniam differentia prædicat, & dicit quidditatem eius, cuius est: probo, quia Porph. sic asserit in diffinitione speciei, & ita dicit quidditatem eius. Quarè prædicabitur in quid, & non in quale.

Ad oppositũ. Ad oppositum est Porphy. Circa hãc quæstionem Doctor ponit suam conclusionem dicens, Differentia prædicatur in quale. Verùm conclusio intelligenda est de quali essentiali, & non accidentali. Hanc conclusionem probat duab. rationibus: Prima ratio est, quoniam ad interrogationem factam per qualis est homo, conuenienter respondetur, quòd est rationalis. Nã vnicuique interrogatiuo suum correspondet responsiuum: & ita quali correspondet differentia. Præterea ponitur secunda ratio, quòd quemadmodũ est in composito reali: ita etiam dicendum est in compo-

Vnicuiq; interrogatiuo suum correspõdet responsiuum.

composito rationis. Et ex isto loco habetis, quod duplex est cōpositum, rationis, & reale. In cōposito autē reali est dare aliquid, quod habeat rationē materię: & est dare aliquid, quod habeat rōnem formæ: patet in homine. Nā in eo est corpus, quod fungitur officio materiæ: est insuper anima, quæ locum tenet formę. Ita ēt dicendum est in cōposito rōnis; quod est aliquid, quod habet rationē materię: & aliquid quod habet rationē formæ. Primo est genus. Secundo modo est dfia. Ex qua aliquis posset negare, quod detur cōpositum rationis. Doctor rñdet. Nā in quibusdam est inuenire aliquid vt potentia: & aliquid vt actus, vbi est per se cōpositum. Nam philosophus 8. Meta. nesciuit reddere rationem, quare ex materia, & forma sit cōpositum, nisi quia hoc est per se potentia; illud vero per se actus. Et ita est ratio, quòd ex subiecto, & accidente non fit vnum per se: quia ibi nō est per se potentia, neque per se actus. Dum igitur in entibus rationis detur aliquid, quod habet rationem potentię, & aliquid quod habet rationē formæ: ideo erit per se compositum. Differentia igitur non potest habere modū ipsius materię propter duo, quę propria sunt materię, scilicet indeterminatio & potentia, ergo habet rationē actus, & rationem qualis respectu speciei: & ita prædicabitur in quale; est tamen notandū hic, quòd sicut est duplex actus simpliciter, & iste actus simpliciter est ipsa vltima forma, quæ reponit aliquid in vltimo esse specifico. Alius est actus, qui reponit aliquod subiectum, non in esse specifico, sed in esse tali secundum quid; & diminuto, & huiusmodi est actus accidentis: hanc diffinitionem expresse ponit Commen. dicens, quòd duplex est forma, quędam quę aduenit

Duplex compositum, reale & rationis.

Octauo Metaphy. contex. 6. 9. & 15.

Quare ex subiecto & accidente nō fit vnum per se.

Differentia habet rationem actus.

Duplex actus.

Duplex forma.

nit rei in fieri,& hęc est forma substantialis, quę aduenit composito in facto esse: & ita dat esse sm quid. Ita etiam dicendum est a pari. quod sicut forma est duplex; ita & qualitas est duplex: & sicut qualitas est duplex, ita modus prædicandi in quale erit duplex. Nam modus prędicandi in quale essentiale sumitur à primo actu dante esse simpliciter,& a forma specifica, quę est qualitas essentialis. Modus autē prędicandi in quale accidentale sumitur à forma dante esse secundū quid,& a qualitate accidentali. Verum tale accidentale diuiditur postea in duo vniuersalia. Et ita patet, quod differentia pręedicatur in quale.

Ad argumēta.

Ad argumenta, cum dr̄, ꝙ dr̄ia pręedicatur in quid, siue dicit quid. Dico, ꝙ non sufficit, ꝙ prædicetur in quid; sed oportet addere, ꝙ prædicet in quid per modum subsistentis: & hoc addito, non currit minor assumpta: qm̄ licet differentia pręedicetur in quid,& dicat essentiam, seu quidditatem, non tn̄ eam dicit per modum subsisten tis; sed per modum informantis,& qualificātis, & dantis esse simpliciter. Sed contra hoc arguit Doctor: qm̄ videtur repugnantia, ꝙ aliquid dicat quid, sed non per modum quid, sed per modum qualis, ergo est repugnātia. Soluit Doctor, & clarè, ita dicendum est, quòd ibi non est repugnantia, quia repugnantia & oppositio habent fieri circa idem. Et sic non est in proposito: qm̄ quid benè opponitur quid: & quale benè opponitur quali: sed quid non opponitur quali, nec quale opponitur quid. Propterea benè dixit philosophus. Differentia pręedicatur in quale quid; quia ipse benè nouit nullam esse oppositionem.

...iae Authorē formalem. Contra arguit Doctor. Solutio Doctoris clara. Repugnantia & oppositio habent fieri circa idem. Arist. in prædicamentis.

Arguitur secundo sic. si differentia pręedicatur in quale, ergo est qualitas; cōsequēns est falsum

Secundo arguitur.

quo

qm̄ accidens est posterius substantia. Dr̄ia enim est prior specie, sicut pars est prior ipso toto. Ad hoc argumētum Doctor, ait, quod qualitas ęqui uocè dicitur de qualitate simpliciter, & de qualitate secūdum quid. Nam dicitur de qualitate, quę est forma substantialis, & de qualitate, quę est genus generalissimum. Si igitur tu intelligis in consequente de qualitate, quę est genus generalissimum, benè in proposito cōsequens est falsum: si autē tu intelligis de qualitate essentiali, consequentia sequitur, & cōsequens est uerum.

Qualitas æquiuocè dicitur de qualitate simpliciter, & de qualitate secūdum quid.

Arguitur tertio sic. si differētia per te pręedicatur in quale, ergo pręedicat̄ denominatiuè, consequēs est falsum: quia illud, quod prędicatur denominatiuè, dicit aliā naturam a subiecto: dr̄ia aūt non dicit aliam naturam a subiecto, ergo nō prędicatur denominatiuè. Pręterea predicatur vniuocè, ergo nō denominatiuè: antecedens est philosophi in prędicamentis: cōsequentia patet, quia prędicari vniuocè, & denominatiuè sunt modi oppositi, vt patet in anteprędicamentis.

Arguitur tertio.

Cap. de substantia.

Ad tertium argumētum. Doctor dat duas responsiones. Prima est, ꝙ arguit ab insufficienti, quia oportet addere in antecedente, quod prędicari in quale dicat aliam naturam ab eo, de quo prędicatur: sed hoc est falsum; quia differentia non dicit aliam naturam à specie, de qua prędicatur. Secundò respondet, concedendo consequentiam, & negando antecedens. Nam accepto quali accidentali in antecedente, bene sequitur consequentia: cum dico, prędicatur in quale accidentali, ergo prędicatur denominatiuè, ista consequentia est bona; sed antecedens non est verum, quia differentia non prędicatur in quale accidentale, sed in quale essentiale. finis.

Scot. dat duas responsiones.



DISPVTAVIT Doctor supra, an diffinitio differentiæ sit conuenienter data? & dictum est supra, fuisse optimè datam, intelligēdo illam datam fuisse de differentia intermedia. Nunc verò Doctor laborat in declarando particulas positas in diffinitione differentiæ: & eundem ordinem obseruat in disputādo: quem Porphy. obseruauit in dicendo. Fuit autem data à Porphy. vna diffinitio differentiæ, ꝙ ipsa est, qua differunt à se singula. Verum ista definitio fuit moderata per appositionem quarundā partium: differentia est qua differunt à se singula, & conducit ad esse, & est pars essentialis speciei. Porph. verò volens exemplificare, quomodo differentia diuidit, separat, & distinguit: Dixit, sumus enim animalia rationalia, & irrationalia: sed ratio distinguit nos ab irrationalibus. Mortale verò appositū nobis separat nos à Diis. Doctor igitur respiciens ad exemplum Porph. & circa hanc datam diffinitionem quartam de differentia: Quærit, an mortale sit differentia diuisiua animalis rationalis, & constitutiua ipsius hominis. Vbi aduertatis, ꝙ quęstio vnum supponit, & alterum quęrit: supponit etiam animal rationale esse genus ad imaginationē Porph. Et quęrit, an mortale sit differentia diuisiua huius generis, & constitutiua speciei. Vbi est notandum, ꝙ ibi tanguntur duę proprietates ipsius differentiæ; quarum vna est diuidere genus: altera verò constituere speciem. Tertia sequitur ad has duas; constitutam speciem distinguere.

Scotus laborat in declarando.

Arguit ad partes, & primò autoritate Porph.

Arguit ad partes.

ponentis mortale esse differentiam diuisiuam generis, & constitutiuam speciei.

Ad oppositũ est rei veritas. Vbi est notandum, quod Doctor in illa parte apponit sex rõnes, per quas probat intentum, & conclusionem suam. Vbi vult probare duo. Primo vult ostendere, ꝙ animal rationale non sit genus. Secundo vult ostẽdere, quod mortale non sit differentia. Et primo probat primum sic; omne genus prædicatur de pluribus differentibus specie in quid: hęc est diffinitio data a Porphy. & superius declarata à Sco. sed animal rationale non prędicatur de pluribus differentib. specie in quid, ergo non est genus: probatur minor; quia si prędicaretur de pluribus differentib. specie, prędicaretur de intelligentiis: sed non prędicatur de illis. probatur, qm̃ intelligentiæ nõ sunt animalia: probo sic, omne animal est substantia animata sensibilis, nulla intelligẽtia est substantia animata sensibilis, ergo nulla intelligentia est animal. Et ita patet, ꝙ animal rationale nõ est genus: quia ei nõ compe tit diffinitio generis. Itẽ mortale. Ibi Doctor inci pit probare quinque rõnibus, quod mortale nõ est differẽtia. Et primo arguit sic. omnis differentia constituens speciẽ sumitur à forma, sicut dictum est in quæstione præcedenti: sed mortale non sumitur à forma, sed à materia, cũ insequatur conditionem materiæ. Nam ipsa est, qua res potest esse, & non esse. 7. Meta. Addit tñ Doctor vnum hic, quod hoc est verum de materia contracta, non autem de materia in communi; quoniam materia in communi non est nisi principium remotum, quod res potest esse, & non esse. principium autem propinquum, quo res potest esse & non esse, est materia contracta. Hanc di-

Ad oppositum.

Probat animal rõnale non esse genus, & mortale nõ esse differentiam.

Intelligẽtiæ nõ sunt Animalia

Quinque rationib. probat Sco. ꝙ mortale nõ sit differentia.

Septimo Meta. contex. 22.

Sco.tertio senten.dist.22.

stinctionem ponit Doctor. Et ista materia contracta, & indiuisibilis non potest esse pars diffinitionis secundū Sco. nec pars quidditatiua rei: patet igitur prima ratio. Secundò arguitur sic: omnis differentia diuisiua generis, & constitutiua speciei, primo inest ipsi speciei, & postea suis indiuiduis: & sic rationale primò inest homini, & secundò Francisco, & Constantio: sed mortale nō primo est speciei: sed primo inest indiuiduis, vt patet per Arist. in proœmio primę philosophię. Nam actus, & generationes sunt circa singularia. Franciscus autem per se sanatur, homo verò per accidens. Preterea arguitur sic: omnis differentia est prior sua specie, vel saltem simul cum ea, patet, quia pars est prior suo toto, & cū differentia habet rationem partis, erit prior sua specie; sed mortale non est prius specie: sed posterius: patet, nā prius homo est natus dissolui pugnantibus ad intra qualitatib. quam actu malignantis mortis officio dissoluitur. Mors autem interimere non potest nisi genitum; iuxta illud, omnia orta occidunt, & aucta senescunt. cum differentia sit prior, & amor tale posterius, non poterit habere rationem differentiæ. Præterea omnis differentia vltima conuertitur cum diffinito, vt patet, mortale non conuertitur cum diffinito; ergo non est differentia. Arguitur vltimò sic; differentia conducit ad esse, & est pars rei, vt manifestum est, nullum mortale concludit ad esse, sed destruit omne esse; Neque est pars rei. ergo sequitur, quod non est differentia.

In proœmio. Actus & generationes sunt circa singularia.

Mors non pōt interimere nisi genitum.

Dictū Salomo.

Vltimo arguit.

Sco. ponit duas conclusiones.

His rationib. motus Doctor ponit duas conclusiones, quarum prima est, quod animal rationale non est genus; ratio est, quia non habet rationem generis. Altera conclusio est, quod mortale

tale

tale non est differentia diuisiua prænominati generis, nec cõstitutiua ipsius hominis propter sex rationes, quas posuit ad partem oppositam.

Ad Porph. in hac parte Doctor respondet ad argumentum. Et primo inducit rationem aliorum, qui dicunt, quod Porph. in illo loco loquitur secundum opinionem Platonis: quoniam Plato posuit intelligentias esse animalia rationalia. Motus autem fuit ad dicendum hoc, quia diffinitio animalis competebat intelligentijs. Nã hæc est diffinitio animalis secundum Platonem. Animal est substantia se mouens motu voluntario: sed quælibet intelligentia mouet se motu voluntario, ergo est animal.

Scot. respondet ad argumentũ.

Diffinitio Animalis secundũ Platonem.

Scotus arguit contra hanc responsionem, & vult, quòd Porph. non loquatur secundum mentem Platonis. Hoc patet ex tribus rationibus, seu locis Porphy. Primò in protestatione ad solutionem, quam facit in proœmio, vbi pollicitus est velle loqui in hoc opere isagogico tantum, secundum mentem Peripateticorum, & nõ Platonis. Secundo patet ex arbore, quam sibi constituit cap. de specie: & idem confirmat capitulo de differentia: vbi in coordinatione eorum, quæ sunt in genere substantiæ diuidit corpus animatum per sensibile, & insensibile, & sub corpore animato locauit animal, per hoc intuens Doctor ait; quod Porph. voluit descendere in hanc speciem per alteram harum differentiarum diuisarum, & hunc ordinem etiam obseruat Aristoteles.

Sco. arguit contra hãc responsionem.

Præterea per illud genus diffinit animal, & per illas differentias, ergo hoc est signum, quòd Porphyrius loquutus est secundũ mentem philosophi, & non Platonis. Aduertatis circa hoc,

Porphyrius loquitur secundũ mentẽ Arist. & nõ ipsius Platonis.

quod in hoc est maxima difficultas. An intelligentiæ sint animalia, & rationem subeant materię. In hoc Augustinus sequitur Platonem supra Genesim : & etiam in libro de mirabilibus scripturæ. in quibus locis vult, quod ex informi materia visibilia, & inuisibilia produxit. Hęc est opinio Diui Bonauenturæ in secundo, & Alexādri, & Auicebron philosophi in libro fontis vitę. Ista tñ opinio apud peripateticos est purum figmentum. Potest igitur concedi. Ibi Doctor apponit aliam responsionem, quæ est, quòd in ea parte loquitur Porph. secundum mentē vulgi sequentis vt plurimū imaginem, quæ imago non ascendit ad sedem insensibilium: & ideo communiter decipit; & quandoque decipitur. Aduertatis ibi verba Doctoris, cum dicit, communiter, Nā nihil accipimus communiter, nisi per aliquā speciem imaginatiuam : vel secundum aliquē gradum specialem reuelationis. Pręterea aduertendum est illud, quod dicit, quòd imago communiter decipit. Hoc pro tanto asserit, quia quādoque imaginatio commiscetur cū veritate. Fictitium autem est secundum philosophū credere imaginationi : & pręsertim imaginationi ipsius vulgi : quam imaginationem vulgi sequebatur hic Porphyrius : sed cum ipse sit sapiēs, quare insequitur opinionem vulgi? Excusat eum Scotus, quia loquebatur rudibus, & iunioribus, qui nō erant capaces sublimiū imaginationum, & considerationum. Hoc autem patet ex verbo Porph. in principio huius, cum hunc libellum dixerit Chrisaorio suo, q̄ iunior erat, & ingenio rudis. Quærebatur an mortale sit differentia diuisiua animalis rationalis tāquam generis, & constitutiua ipsius hominis tanquam vltima? Fuit tandē con-

Augustinus sequit Platonem, Ex informi materia visibilia & inuisibilia Deus produxit.

Hæc erat imaginatio vulgi, tamen ipse Plato non fuit huius opinionis.

Imago communiter decipit.

Porphyrius excusat a Scoto.

Grisaorius iuuenis, & ingenio rudis.

conclusum sex rationibus, quod nec animal rationale est genus; nec mortale est differentia diuisiua ipsius animalis rationalis, & constitutiua ipsius hominis.

Fuit autem in hac quæstione introducta autoritas Porphy. quæ fuit exposita. Nunc verò superest respondere ad rationes, quæ hanc motā qōnem faciunt de veritate suspectam: Rō forme tur sic. Omni differentiæ nō vltimæ addenda est vltima, per quā non vltima ponatur in actu perfecto: hęc de se patet. Nam sequeretur inconueniens, quod si nō vltimo non adderetur vltimū, ordinatum ad istud nunquam attingeret illud, sed rationale est differentia non vltima, ergo ei debet addi vltima: & vltimam addendo, commodior dari non potest nisi mortale, ergo mortale erit differentia diuisiua animalis rationalis, & vltima constitutiua ipsius hominis. probo minorem, quoniam omnis differentia vltima conuertitur cum diffinito: sed rationale non conuertitur cū homine, ergo maior patet: & minor probatur, quia omne illud, quod cōuenit homini, & aliis ab homine, non conuertitur adęquatè cum homine: sed rationale conuenit homini, & omnibus intelligentiis, & pręstantiori modo, quæ sunt aliud ab homine. ergo. — Primum argumentum.

Ad istud argumentum Doctor inducit vnam euasionem, & est, quòd rationale æquiuocè conuenit intelligentiis, & nobis. Et ita rationali accepto pro vno significato ęquiuoci, conuenit pręcisè homini, & conuertitur adęquatè cum ipso homine. Contra hanc euasionem arguit Doctor per dictum Philosophum secundo de Anima. Quòd potentię distinguūtur per actus, actus verò per obiecta, sic enim proferendo hāc — Contra euasionem. Secundo de Anima. contex. 33. & 37.

autoritatem non facit ad propositum argumenti: sed oportet eã sumere per oppositum, arguendo ab identitate obiecti ad identitatem potētiarum. sicut in angelis, & in hominibus est idem obiectum, saltem genere; patet, quia quidditas rei materialis est obiectum vtriusque potentiæ: ergo eadem potentia & vniuoca. Et ita rationale non erit æquiuocum nobis, & Diis.

Idem obiectū in Angelis & ĩ hominibus saltem genere.

Arguitur secūdo.

Præterea arguitur secundò; si rationale est vltima hominis differentia per te, ergo irrationale erit vltima differentia constitutiua alterius speciei: & ita sicut sunt duæ differentiæ ipsius animalis; duę erũt species in vniuerso: probatur, quia differentiæ diuisiuæ generum sunt constitutiuæ specierũ; & ita hoc dato mundus esset imperfectus, & tolleretur decor vniuersi, in quo sũt multæ species animaliũ. Doctor rñdendo ad hæc argumenta, ita se habet, ꝙ primo soluit primum; secundò ſm. Verum soluendo argumentum primum introducit egregiam disputationem per multas, & varias replicas subtiliter arguendo, & rñdendo. Et ita ad primum argumentũ, & assumit, & substentat illam responsionem primam datam ad argumentum, quæ erat, quod rationale est æquiuocum nobis, & intelligentiis. Huiusmodi autem æquiuocis Doctor assignat duas causas, quarum vna est, quoniam intelligentiæ intelligunt per species innatas, siue concretas. Vnde intelligatis bene Doctorem hic, quòd ipse intelligit de speciebus innatis communibus, & vniuersalibus, & non de speciebus particularium: quia in cognitione particularium non possunt proficere, sicut habet Scot. quia intelligentiæ intelligunt per species innatas, non indigent sensibus, neque speciebus mendicatis à sensi-

Responsio.

Prima cã æquiuocationis. Quomodo intelligentiæ intelligunt.

Sco. in 2. dist. 3. q. 3.

sensibus.Propterea illa propositio,quam meminit philosophus primo Post.omnis doctrina, & omnis disciplina &c.non habet locum in angelis.Nam illa propositio vult habere intellectum coniunctum mēdicatam hre cognitionem à sensibus.Intellectus autem noster coniunctus,cum non habeat spēs concretas,quoniam in exordio sui est tanquam tabula rasa,tertio de Anima.Intelligit per species acquisitas ; & mendicatas à sensib.Propterea indigent sensibus, ideo propositio philosophi locum habeat in intellectu nostro, intelligere per sensum,& sine, cum non sit eiusdem rationis, causabit æquiuocationē ī nobis,& in intelligentijs.Secunda causa æquiuocationis est,qm̄ intelligentię intelligunt complexa sine discursu,quia in complexis propriè est discursus,dixit complexa, propter incomplexa, in quibus non est discursus: sed bene est ordo. Et ita angeli intelligunt sine discursu: nos autem cum discursu,& tempore.Intelligere autem sine discursu,& cum discursu est alterius,& alterius rationis:& ita causat æquiuocationē. Propterea concludendum est, rationale æquiuocè conuenire nobis,& intelligentiis.

Primo post.cō. tex. 1.

Anima creatur nuda ī sua creatione.i.sine speciebus.

Tertio de Anima contex. 14.

Secunda causa æquiuocatiōis Angeli nō discurrunt, nisi discursu impercептibili, non discursu tēporis, sed natura.

Contra.Ibi Doctor arguit contra hanc æquiuocationem, quam paulò ante posuit Doctor; quia illa æquiuocatione posita de rationali sequitur vnum inconueniens, quòd irrationale eodem modo erit æquiuocum: probo consequentiam: quia quot modis dicitur vnum oppositorum ; tot modis dicitur & reliquum: sed rationale,& irrationale sunt opposita: rationale est æquiuocum, ergo & irrationale etiam erit æquiuocum, ergo hæc propositio vno modo, idest ad vnum sensum erit vera, intelligentia est

Sco.arguit contra hanc æquiuocationem.

irrationalis,quo vr̃ inconueniens. Præterea arguo sic ex ratione æquiuocorum, quoniã æquiuocis sola vox est communis: sed intelligentia,& hō sunt æquiuoca sub rationali, ergo intelligentiis, & hominibus sola vox erit communis: sed, cum nos simus intelligentes secundum rem, & realiter, ergo angeli erunt tantum intelligentes secundum vocem,& nomen. Ad has instantias

Responsio. Doctor ordinatè respondet. Et primo ad primã dat duas responsiones: & primo dicit,ꝙ non est inconueniens ponere hanc ęquiuocationem de rationali: & ideo quia tu scis, quod æquiuoco non est respondendum sine distinctione,iō præmissa distinctione dicit Doctor, quod hæc propositio in vno sensu est vera,intelligentia est irrationalis. Alio modo respondet Doctor, quod respondendũ est simpliciter,& sine distinctione: ratio est quoniam irrationale tantum opponitur rationali,vt rationale est differentia diuisiua animalis,& constitutiua hominis: & rationale non opponitur irrationali,vt rationale conuenit intelligentiis, & constituit speciem intelligentiæ. Et tunc hæc simpliciter est concedenda tanquã falsa, homo est rationalis: & ista simpliciter est concedenda tanquam vera, bos est irrationalis.

Nota has tres propositiones. Aduertendum est(domini)circa has tres propositiones,q̃ sunt nimis ponderandæ. Intelligẽtia est irrationalis, est vera, hō est rationalis; est falsa: bos est irrationalis, est vera. Ratio primæ propositionis est propter hoc, quoniam irrationale opponitur rationali,vt est differentia(vt dictum est) diuisiua animalis,& cōstitutiua hominis: & sic significat hominem rationalem, intelligentem,cum sensu,& tempore. Modò rationale sic sumptum non conuenit angelis: quia angeli

Angeli non intelligunt cum sensu.

non intelligunt cum sensu, & discursu, & tēpore (vt dictum est) sed omnino repugnat; ppea vt sic hæc propositio est vera, intelligentia est irrōnalis, sic resoluendo. i. intelligentia non est rōnalis cum tēpore, & discursu: & ita ly in, tenetur negatiuè in proposito; & vt est negatio proposita, est genus. secunda propositio est falsa propter hoc, qm ratione ex parte prædicati significat, qđ fit sine discursu; hoc autem est falsum: qa homo intelligit cum discursu, & tempore, vt dictū est. Tertia verò propositio immediatè declarabitur. Et ita patet veritas illarum propositionū in sensu, in quo sunt veræ, & in quo sunt falsæ.

Contra. Protulit Doctor, in soluendo primam instantiam, vnam propositionem, quæ erat hæc, bos est irrationalis, est propositio vera. Arguit cōtra hoc, & vult per noua argumenta falsificare hanc propositionem, & ostendere, quod est falsa. sic, omne priuatiuū est aptum natum hr̄e habitum; patet hæc, quia priuatio dicit dispositionem in subiecto apto nato: sed irrationale est nomen priuatiuum, ergo est aptum natum habere rationem: sed irrationale dicitur de boue, ergo. quandoque bos habet rationem; & ita quādoq; loquetur, sicut accidit Sarnano rustico terram aranti, qui cum stimularet, & pungeret stimulo bouem, bos reuersus ad dominum suum, ait, væ tibi Sarnano. Et ita bos quandoq; disputabit, cū habet rationem, per quā posset disputare. Cum hæc igitur sint impossibilia, illa propositio erit falsa, bos est irrationalis. Circa hanc instantiam Doctor ita procedit, quòd dat duas respōsiones multum mirabiles. Et antequā ponat secundam responsionem, obiicit contra primam, & soluit. Prima solutio est hæç, quòd irrationale non est

Contra.

Id quod accidit Sarnano patriæ mez

Mirabilis respōsio.

nomen

nomen priuatiuum,ita ꝙ ly in, non tenetur priuatiuè,sed negatiuè:& ita est ibi negatio, & non priuatio.Contra hoc arguit,si tu mihi cōcedas, quod ly irrationale,non sit priuatiuum, sed negatiuū:tunc sequuntur duo inconuenientia.Primū, quod irrationale nō est diuisiua generis,& animalis:probo,quia excedit ipsum animal,nā prædicatur de quocunque alio ab animali,cum teneatur negatiuè: sequitur etiam ꝯm inconueniens, quod differentia superior non diceretur per se de inferiori,nec includeretur ī intellectu, & conceptu differentiæ inferioris, si tm̄ mihi dicat negatiuum:probo, nullum positiuū includitur in eo,in quo est pura negatio; quia tunc ex negatiuo, & positiuo fieret vnum per se, quod est impossibile:sed sensibile, quod est differētia superior,est positiuum, & irrationale per te dicit negationem,ergo nec sensibile dicetur de irrationali, nec includitur in eo.& Respondet ad vtrunque simul:& primo dicit,quod duplex est negatio,quædam est negatio in genere, & quædam extra genus:stāte hac distinctione; applicat Doctor sic, ꝙ irrationale benè dicit negationē, sed non dicit negationem extra genus, quia sic currerent argumenta: sed dicit negationē in genere, & sic irrōnale pōt esse dr̄ia diuisiua aīalis.

Contra hoc arguit.

Duplex negatio.

Pro intelligentia huius, quod dictum est, est notandū illud,quod scribit Sco.in primo.Quòd triplex est negatio:quædam est negatio extra genus: quædam in genere; & quædam est negatio priuās.Prima negatio, quæ est extra genus,est illa,quæ negat omnem entitatem, & nihil ponit: & sic negatio sumitur in primo principio, cū dicitur,de quolibet est affirmatio, vel negatio,& de nullo ambo simul. Siue de quolibet est, vel

Triplex negatio, vide Scotū in primo dist. 38.q.2.

Prima negatio.

non

non est. Ibi ly non esse, est negatio extra genus. Secunda negatio in genere est illa, quæ aliquid ponit in eo in quo fundatur, vt rationale negatũ, seu negatiuè tm̃ præsupponit subiectũ negatum, & differt à negatione priuante per hoc; quia negatio in genere non ponit aptitudinem in eo i quo est, sicut priuatio. Tertia negatio priuans est illa, quæ aliquid negat ab aliquo, ponit tñ aptitudinem ad essendum, sicut cæcitas negat formam, s. cæcitatis, cum aptitudine ad videdũ. Priuatio. n. præsupponit aliquod subiectum naturaliter ordinatum ad formam oppositam priuationi: Exemplum, vt cæcitas præsupponit oculum naturaliter ordinatum ad visum: sed negatio extra genus nihil præsupponit, & pdicatur de ente, & non ente; sed negatio in genere requirit, vel præsupponit subiectum, sed non oportet, quod reale subiectum sit ordinatum naturaliter ad formam priuatam, vt paries non est albus.

Secunda negatio. Tertia negatio. Exemplum.

Ex his omnibus bene declaratis habemus solutionem ad primam instantiam: quòd cum irrationale dicat priuationem in genere, quæ præsupponit subiectum, & positiuũ, poterit esse differentia diuisiua animalis, & de ea poterit superior dr̃ia prædicari. Vel potest concedi. Ibi ponit responsionem, propter secundam probationem factam ante; dicendo, quòd irrationale non est propria differentia formaliter loquẽdo. probo. quia omnis differẽtia sumitur ab aliqua forma specifica: & diuersarum specierum diuersę sunt formæ. Modo non sumitur ab aliqua forma: & ideo propriè non potest esse differentia. Aliter potest dici ad primam obiectionem. Aduertatis hic, ꝙ hæc pars citat illam partem, vbi dicitur, contra priuatiuum nihil propriè dicitur.

Fuit

Fuit enim argumentum hoc factum; omne priuatiuum est aptum natum habere habitum: sed irrationale est priuatiuum: maior istius argumẽti fuit cõcessa, ad minorẽ fuit data hęc prima rñsio, ꝙ irrationale nõ est nomẽ priuatiuũ, sed dicit negationem in genere. Modò Doctor in hac parte vult dare aliam rñsionem, in qua cõcedit, quod irrationale est nomen priuatiuum: & dicit, quod priuatiuum est duplex, quoddam priuat actum, & relinquit aptitudinem; quoddã ꝙ priuat aptitudinem ẜm speciẽ, & relinquit aptitudinem ẜm genus. Modò ad propositum, rationale dicit aptitudinẽ: irrationale priuat hãc aptitudinem ẜm speciẽ, & relinquit aptitudinẽ ẜm genus: exẽplũ est de talpa. Nam cæcitas in talpa tollit aptitudinem ẜm speciem; quia nulla talpa per inquantum talpa est, est nata videre: relinqt tamen aptitudinem secundum genus; quia talpæ inquantum animal non repugnat videre. Ad propositum, dico, ꝙ irrationale tollit aptitudinẽ secundùm speciem, idest, quia bos non est aptus natus inquantum bos est, esse rationalis, inquantum animal autem est, ei non repugnat.

Seo. Dat aliam responsionem.

Priuatiuũ duplex.

Talpæ in quantũ animal non repugnat videre.

Pro intelligentia istius solutionis est notandum; ꝙ quadruplex est genus priuationũ. Quædam est priuatio secundum indiuiduum, vt catulus cæcus ante nonũ diem, est tamen aptus natus videre. Quædam est priuatio secundum speciem, vt homo cæcus natus est videre, non tamẽ hic homo, licet bene in quantum homo. Quædam est priuatio secundum genus, vt talpa est nata videre in quantum animal, non tamen inquantum talpa. Quædam est priuatio secũdum transcendens, sicut substantia independens. Modo ly irrationale, est priuatio secundum speciẽ.

Quadruplex est genus priuationum.

Præ-

Prętерea est notandum adhuc, quod est quadruplex priuatio. Quędam priuat perfectionem in eo, in quo est, sicut ignorantia respectu scientiæ. Quædam priuat perfectionem ſm quid, vt inanimatum respectu animati. Et quędam tollit imperfectioné, vt incorruptibile, siue immortale respectu corruptibilis, & mortalis. Quædam priuationes sunt, quę priuant illa, quæ neq; perfectionem, neque imperfectionem dicunt, sicut ingenium, quod priuat generationem, quæ nec perfectionem, nec imperfectionem dicit formaliter. Irrationale autem imperfectionem ponit, quia rationé priuat ſm speciem (vt dictum est.) Et ita patet instantia cum suis solutionibus.

Quadruplex priuatio.

Ad aliud de ratione æquiuocorũ. In ea parte Doctor redit ad soluendum illud argumẽtum, quod remansit supra, ibi: Item æquiuoca sunt, quorum &c. Ibi probauit Doctor, ꝙ data æquiuocatione de rationali sequeretur hoc inconueniens, quod nos essemus rationales secundum rem: Intelligentię verò secundum nomen. Respondet ad hoc Doctor, & ait, quòd licet verum sit, quòd significatis, siue æquiuocis sola vox sit communis: tamen sumpta voce pro vno significato, vtrunque æquiuocum, siue æquiuocum est vniuocum significans aliquid determinate; Declaro sic. Nam licet intelligentijs, & hominibus hæc vox sit tantum communis, quod dico rationale, sumpta tamen hac voce, hoc dico rationale pro vno significato, vt puta pro intelligentijs: dico tunc, ꝙ est vniuocum, & idem dicendum est de hominibus. Et hoc significatum rationale, dicit Doctor, nobiliori modo inest intelligentijs, quam insit nobis: ratio est, quia illis inest sine discursu, & per species innatas: nobis

Responsio Doctoris.

bis vero cum discursu, & per species adeptas.

Ad illud, quod primò obiectum fuerat, fuerat enim argumentatũ, & dictum in principio qõnis, ꝙ rationale æquiuocè inest intelligentijs, & nobis. Fuit obiectum, & argumentatum contra hoc per Philosophum in 2. de Anima. Arguẽdo ab identitate obiectuum, ad idẽtitatem actuum; & ab identitate actuum, ad identitatẽ potentiarum. Cũ identitate potentiarum autem non põt stare æquiuocatio: & ita concludebat, quod rõnale non ęquiuocè, sed vniuocè competebat intelligentijs, & nobis. Ad hoc argumentũ Doctor concedit dictum Philosophi, & dicit esse verum: ꝙ potentię distinguuntur per actus, & actus per obiecta. Verum Sco. glosat hanc propositionem. Quolibetis, & alibi sępè: quod distinctio potentiarum per actus, & per obiecta est per extrinseca. Vnde potentię possunt distingui, & ab intrinseco, & ab extrinseco: ab intrinseco se ipsis formaliter distinguuntur, quemadmodum de relationibus loquitur Doctor in primo Senten. Vide te ibi. Distinguuntur etiam per extrinseca, vt dictum est. Vnde distinctio per actus, & per obiecta non est distinctio totalis pręcisè, & adæquatè: quia possũt distingui per diuersos modos operãdi; quemadmodũ, dicit Doctor, distinguũtur sensus particulares, & communes. Nã licet illa, quę intelligũt, & apprehendunt sensus particulares, apprehendit sensus communis, tñ alius modus apprehendẽdi particularium: & tñ idem obiectum apprehenditur ab vtroque. Et ita cum identitate obiecti stat distinctio, & diuersitas potentiarum. Ita in proposito, licet homines, & angeli intelligant idem obiectum: tñ cum identitate obiecti stat distinctio potentiarum, & æquiuocatio,

Secũdo de Anima. cont. 33 & 37.

Sco. in quolib. q. 13.

Potentiæ possunt distingui ab intrinseco, & ab extrinseco.

uocatio. Nō ergo sequitur argumentū, est idem obiectum apprehensum ab vtraque potentia, ergo potentię sunt eædem : quia non solum penes diuersitatem obiectorum, sed penes modos operandi distinguuntur.

Arguebatur vltimò : quòd si rationale sit vltima differentia hominis constitutiua, ergo irrationale per oppositū erit altera differentia constitutiua alterius speciei, & ita tantum duę species in vniuerso.

Vltimo arguitur.

Ad hoc argumentum dicit Doctor, quòd non oportet concedere, ꝙ si vna differentia cum genere constituit speciē, vt rationale cum animali constituit hominem, ꝙ ēt alia differentia opposita constituat alteram speciē : ratio, qm̄ vna differentia, vt puta rationale poterit esse differentia specifica. Altera poterit esse differentia subalterna, sicut irrationale (concesso ꝙ irrationale sit differentia vera) dicit hoc, quia supra tetigit ſm vnā responsionem non esse veram differentiam, cum non sumatur ab vna forma. Hoc autē est verū, dicit Doctor, quoniam est oppositio perfecti ad imperfectū. In quolibet enim genere entium vno existēte perfecto sunt multa imperfecta per recessum ab illo perfecto : vt patet in coloribus: Nam existente vno colore perfecto, vt puta albedine, sunt multi colores imperfecti, vt fuscedo, palledo, rubedo, & nigredo, omnes etiam pręferūt albedinem nigredini (pręter Indos) sicut recitat Apollonius Thianeus. Nam Indi nigredinem præferunt albedini. Nam in principio anni Indi sumunt equum nigrum cum magno auri pondere, & accedunt ad fluuium, in quo demergunt hæc omnia, & ita faciunt sacrificium nigredini. In genere verò animalis rationale est perfectis-

In quolibet genere entiū vno existente perfecto sunt multa imperfecta per recessum.

Opinio Apollonii Thianei.

mentaliter sumpto, vt puta risibili, hinnibili & rudibili; fit vniuersale, & quarta species eius? Et ita Doctor intendit quęrere in hac quæstione de proprio quarto modo, vt est intentio applicabilis illi proprio reali, quod egreditur ex principijs speciei. Et arguit quatuor rationibus, quod proprium non est vniuersale, & primo sic. Nullū oppositum prędicatur de opposito, proprium, & commune sunt opposita, ergo commune non prędicatur de proprio: & ita hęc propositio videtur falsa, proprium est commune, ergo etiam hęc erit falsa, proprium est vniuersale: patet consequentia, quoniam à quocunque remouetur commune, remouetur vniuersale.

Argumentū ante oppositum.

Ad oppositum est sententia Porph. Et philosophi primo Topic. Vnde faciunt hanc consequentiam; proprium est prædicatum, ergo vniuersale. patet consequentia, quia omne prædicatum dicitur de pluribus: & ita vniuersale.

Ad oppositum primo topicorum c.3. & 4.

Ad qõnem dicendū. In hac parte Doctor ponit conclusionē affirmatiuā, quę est hæc. Propriū est vniuersale. Hęc conclusio probatur sic: omne illud, quod prędicatur de plurib. est vniuersale: patet, quia hic agitur à diffinitione ad diffinitū: sed propriū prędicatur de pluribus, ergo est vniuersale: probatur minor. subiectū prędicatur de plurib. ergo propriū prędicatur de pluribus: probatur cōsequentia: quia propriū est conuertibile cū subiecto; & ita de tot prædicatur propriū, de quot prędicatur subiectū: probo, ꝙ subiectū prędicatur de pluribus: omne subiectum demōstrationis prędicatur de pluribus: probo hāc cōsequentiam, quoniam subiectum demōstrationis debet esse vniuersale, vt patet; ergo proprium prædicatur de pluribus. Quarè patet, quòd pro-

Scotus ponit cōclusionē affirmatiuam.

prium, cum prędicetur de pluribus, erit vniuersale. Intelligendum tñ. In illa parte Doctor ponit vnam distinctionē de proprio propter duo. Primo propter clariorem sensum quęstionis, & conclusionis positę. Secundo propter solutionē argumentorũ. Propterea dicit, ꝙ proprium est æquiuocum. Nam primo modo potest esse nomen primæ intentionis: & isto modo proprium opponitur communi. secundo notandum ibi; quod propriũ, vt est nomen primę intentionis, pôt capi pro proprio indiuidui, & pro proprio speciei: exemplum primi, vt hęc domus est propria Francisci: exemplum secundi, vt risibilitas est proprium hominis, & sic concretum dictum est à proprietate. Secundo modo potest accipi proprium, pro quanto est nomen secundę intẽtionis, quę significat intentionē secundā, & prædicatum conuertibile cum specie, non prędicās essentiā speciei. Et tunc Doctor redit ad sensum quęstionis, & ait, ꝙ accipiendo propriũ pro secunda intētione applicabili alicui conuertibili cum subiecto, est species vniuersalis. Probat Doctor, quia vniuersale descendit in ipsum propriũ per differentias diuisiuas eius, hanc (scilicet) prędicari conuertibiliter in quale accidentale.

Proprium est æquiuocum vt est nomen primæ intẽtionis.

Exemplum primi.

Exemplum secundi.

Quomodo propriũ sit species vniuersalis.

Ad primũ argumentum ait Doctor, quod proprium hic sumptum benę opponitur cõmuni, & vniuersali, vt commune est res primæ intentionis, non autem vt propriũ est secunda intentio. Nā vt sic proprium stat cum vniuersali. Dat aliam responsionem Doctor ibi, cum dicit. Vel aliter potest. Vbi vult, quod proprium, & commune sunt relatiua; & vnum relatiuum dicitur de alio: tamen non sequitur propter hoc, quod oppositũ dicatur de opposito: qm̃ non sunt opposita

Ad argumentum.

Alia responsio.

posita nisi respectu eiusdem. Modò sic non est in proposito. Nam proprium relatū ad diuersa potest esse proprium, & cōmune: quoniam respectu speciei dicitur proprium: proprium autem respectu indiuiduorum contentorum sub specie dicitur commune, & vniuersale; Et ita proprium dicitur de illis indiuiduis speciei, vt de differentib. numero: Et ita patet; quod propriū potest esse proprium, & vniuersale.

Arguebatur secundò sic. Nulla intentio secunda potest verè prædicari in abstracto de re primæ intentionis: patet, quia hęc est vera, risibilitas est proprietas, ergo proprietas, siue propriū non est intentio secunda, vt dicebatur. Secundo arguebatur sic.

Ad secundum argm̄ ait Doctor, ꝙ proprietas est abstractum proprij, vt est nomen primę intentionis: non autem, vt est nomen secundæ intentionis. Et ideo (dñi) argm̄ pręsupponit vnum falsum: quia creditis proprietatem esse abstractum proprij, vt illud est secūda intentio: quod tamen non est verū. Contra in hac parte vult ostendere, & inferre, hanc conclusionē esse veram, propriū est proprietas: quia ex veris non nisi verum. Et ideo proprietas non erit abstractū primæ intentionis, vt dicit, secundo: quia si esset abstractū primę intētionis, non verè prędicaretur de concreto secundę intentionis. Argm̄ igitur non sequitur, quia ęquiuocat de proprio: qm̄ argm̄ procedit de proprio pro prima intentione. Conclusio autem intendit de proprio pro secunda intentione: quia vt sic proprium ad species, & vniuersale cōe. Vel aliter dicit Doctor probando, ꝙ proprium, & communesunt relatiua, & vnum relatiuum dr̄ de altero: Arguit igitur sic in tertia figura: risibile est proprietas, risibile est pro- Contra. Argumentum non sequitur. Arguit Scot. in tertia figura.

 prium,

prium,ergo propriũ eſt proprietas: ꝑmiſſæ ſunt verę,ergo concluſio vera: ſi cõcluſio eſt vera,certum eſt, quod nõ prędicatur proprietas ſumpta pro prima intẽtione, ſed pro ſecũda intentione. Pręterea ſi propriũ ſumptum pro ſecunda intentione eſt concretũ; Ego quęro de eius abſtractu: & certũ eſt,ꝙ dari non poteſt,ergo. Ad primã inſtantiã Doctor negat argm̃; qm̃ in ea eſt fallacia accidẽtis. Nã variatur medius terminus: Et ideo cũ dico,riſibili eſt proprietas,ly riſibile in maiori ſumitur ſm̃ eſſe materiale. Cum aũt dico,riſibile eſt propriũ,ſumit ly riſibile,vt habet eſſe cognitũ: & ita variatur terminus,& ſuppoſitio: ꝑꝑ hoc argm̃ non ſequitur. Ad ſecundum, in quo quęrebat, ſi propriũ eſt concretum, vbi eſt eius abſtractũ? Nam Doctor dicit,ꝙ abſtractum non poteſt explicari per vnum nomẽ, ſed explicatur per plura circumlocutiuè: Vnde proprium eſt concretum,eius abſtractum eſt intentio proprij.

Riſibile eſt proprium,ſumitur ly riſibile vt habet eſſe cognitum

Propriũ eſt concretũ eius, abſtractum eſt intentio proprii.

Arguitur tertio ſic. Si genus refertur ad aliqd, ergo ſpecies refertur ad aliquid. Hoc declaratũ fuit ſupra, ſed vniuerſale refertur ad aliquid, & proprium non refertur ad aliquid, ergo ſequitur,ꝙ non eſt ſpecies vniuerſalis. Vbi aduertas, quòd huius argumenti minor, habet duas partes. Prima eſt, quod vniuerſale refertur ad aliquid. probatur ſic: omne vniuerſale eſt quid, vt puta ad ſubijcibile: omne vniuerſale eſt prædicabile: ergo omne vniuerſale eſt referibile ad aliquid. Secunda pars minoris eſt,quod proprium nõ refertur,& hoc probat dupliciter: quoniam proprium non refertur ad illud, cuius eſt proprium: quia nullum accidens refertur ad ſuum ſubiectum:quia ſi ſic,omne accidens eſſet relatiuum,quod eſt falſum. Secundo probatur ſic. Illud

lud subiectum,cuius est proprium, prius naturaliter est suo proprio:& ita non erunt simul natura. Patet igitur, ꝙ proprium non refertur ad aliquid: & sic non erit species vniuersalis.

Ad hoc argm̃ Doctor dat duas responsiones. Prima est hæc,& est pulchra regula,quæ est hęc. Si genus alicuius referť ad aliquid, oportet speciem ēt esse ad aliquid per se,sed non primo: sed ita est,ꝙ proprium ꝟm suum genus refertur ad aliquid,qm̃ ꝟm vniuersale,quod est genus ipsius ꝓprij referť ad subiectũ,siue subiicibile,ergo sequtur,ꝙ propriũ,quod est species vniuersalis,sub ratione vniuersalis,refertur ad subiicibile, siue ad subiectum. Secunda responsio potest esse sic. Aliter potest dici. Vbi Doctor vult, ꝙ proprium non tm̃ sub ratione generis refertur ad aliquid: sed ꝟm rationem propriam, in quantum ꝓpriũ est. Nam ꝟm rationem ꝓprij refertur ad speciē, non tñ inquantum species est (quia vt sic refertur ad suũ genus) sed ꝓprium refertur ad speciem,inquantum species est habens proprium. Cum autem probat, ꝙ non; quoniam accidens non refertur ad subiectum: ait Doctor, quòd subiectum,scilicet,fundamentum ꝓprij, vt est intentio secunda,non est species,sed res aliqua primæ intentionis,vt risibile: tamen illud,scilicet,risibile, cui applicatur intentio secunda proprij, potest esse in eo,scilicet, homine, cui applicatur intentio speciei.

Ad hoc argumentum dat duas responsiones.

Responsio Doctoris.

Ad secundã probationem dicit Doctor, quòd subiectum ꝓprij potest considerari dupliciter. Primo secundum se, secundo modo, vt est habẽs proprium. Et tũc dicit, quòd benè verum, quod subiectum proprij secundum se consideratũ est prius proprio: sed consideratum inquantum est

habens proprium,sic est simul natura cum eo.Et ita non currit argumentum.

Quarto arguitur.

Arguitur quarto si propriũ manet nullo existente intellectu,ergo est ens reale: & ita non est species vniuersalis;patet,quia non erit existente intellectu,adhuc triangulus haberet tres angulos æquales duob.rectis,& soli,& semp. Ad hoc quartum argumentum dicit Doctor,quod quãuis fundamentum proprij sit in re ex natura rei nullo intellectu negociante: non tamen hæc secunda intentio proprij inest risibili absque intellectus operatione. Idem etiam dicendum est de diffinitione proprij,quòd illa non verificatur de aliquo prĕter operationem intellectus.

QVAESTIO XXXI.

Primo post.cõtex.1.


VXTA Instituta philosophi.2. Poste.Cum de aliqua re cœperimus disputare,oportet illud prius scire,an sit illud in rerum natura?Aut si actu illud non sit;quòd sibi tamen non repugnet aliqua actualis existentia: neque habeat repugnantiam ad essendum.

Deinde oportet scire,quid illud sit?vt rectè cõprehendatis naturã, & substantiã, & quidditatẽ eius.Diffinitio.n.ducit intellectũ ad rei q̃dditatẽ,& essentiã.Hoc p̃ceptũ & institutũ Peripateticorũ,Sco.hic in qõnib.perfectè obseruauit,cum dẽ proprio cĕpit disputare.Nam prius quæsiuit. An proprium sit vniuersale?Et viso in præcedẽti quæstione,quod proprium est vniuersale.Nũc incipit disputare,qualis sit proprij diffinitio? Et an sit communiter data,& posita in textu à Porphyr.Et cum hoc valde eleganter declarat particu-

Qualis sit proprij definitio.

ticulas positas in diffinitione ipsius proprij.

Quærit igitur Doctor de diffinitione proprij quarti modi. Dicit de proprio quarto modo, & de eius diffinitione: quia proprium tribus aliis modis nō diffinitur, sed describitur. Quarto modo igitur solummodo diffinitur. Immo omnes alij modi tractantur, vt habeatur plena cognitio quarti modi. Nam principalis intentio ipsius Porphy. est diffinire proprium quarto modo consideratum. Scotus igitur, quia fuit optimus imitator ipsius Porphy. quæstionem mouet supra diffinitionē proprij quarto modo sumpti, Et ponit eam in forma dicens. **Sco. bonus imitator Porphyrij.**

Proprium est, quod accidit omni, soli, & semper. Et sequitur, & tunc quærit. An ista diffinitio sit conuenienter data?

Termini partim sunt noti ex dictis, partim ex dicendis in corpore quæstionis declarabuntur.

Arguit igitur primò sic, probando, ꝙ illa diffinitio non sit bona, illa diffinitio non est bona, in qua non ponitur proprium genus, nec ratio generis loco sui: ista propositio patet: qm̄ omnis diffinitio cōstat ex proprio genere, & ex propria differentia: & ideo cùm vna aliqua istarum conditionum desinit, merito ergo venit redarguenda; sed in diffinitione hac proprij non apparet genus, nec ponitur ratio generis loco eius, ergo nōn est bona.

Ad oppositum est Porphy. in litera, qui nobis tanquā conclusionē, & cōueniēter datā reliquit. Et ita remanet quæstio pro vtraque parte dubia. **Ad oppositum**

Doctor circa hanc quæstiunculam primò ponit conclusionem suam affirmatiuam, & declarat partes diffinitionis esse bene positas. Secundò per solutionem argumentorum aureum do-

cumentum notandum apponit: secunda ibi, scẽdum est autem. Cõclusio responsiua ad qõnem, & conclusionem affirmatiuam, est hæc. Diffinitio proprij posita à Porphy. in textu est conuenienter data: probatur sic hæc conclusio. Illa diffinitio est côuenienter data, in qua ponitur proprium genus, & propria differẽtia, ista est huiusmodi, ergo. maior est nota, minor. probatur. Et primo probat, qũo ponatur genus: & videte mirabile ingenium istius viri. Nam qñcunq; possumus loco diffiniti apponere diffinitionem, tunc diffinitio redditur luculentior, & notior. Notius n. est, & intellectui nostro vtilius in diffinitione alicuius vti diffinitione generis, quã ipso genere. Ita patet in proposito. Nã Sco. hoc genere dicendi est vsus hic: quod autem sit verum, accipit hoc Sco. & trahit ex illó verbo Porphyrij (Accidit.) Nam per illud verbum habetur ratio prædicari, & modus p̃dicandi, s. prædicari in quale accidentale: Modò prædicari in quale de pluribus, siue prædicari dę pluribus absolutè, est ipsius vniuersalis ratio: sicut diximus supra. Et ita ex illo verbo, accidit, colligimus genus, & generis rationem. Per illa autem verba sequentia posita à Porphy. in textu, scilicet, per omni, soli, & semper, habetur conuertibilitas diffinitionis cum diffinito. Et per has differentias, aduertas ibi cum dicit, per has differentias in plurali. Nã per illas differentias positas duo fiunt, duoque nobis beneficia impenduntur. Primum per illas differentias proprium distinguitur ab aliis propriis in textu enarratis, & à cæteris vniuersalibus. Et etiam vniuersale, quod est secundum beneficium, descendit in proprium, quod quartum vniuersale hoc dicit Scot. patet recurrendo

Prædicari d̃ pluribus absolutè, est ipsius vniuersalis.

Per illas differentias positas duo beneficia nobis impenduntur.

ad diuisionem vniuersalis superius factam. Nã omne vniuersale aut prædicatur in quid, aut in quale, si in quid, hoc dupliciter, vt dictũ est: si in quale accidentale, adhuc dupliciter, aut conuertibiliter, & sic est proprium, & tunc per illas tres differentias habetur conuertibilitas, per illã cõuertibilitatem vniuersale, tanquã genus, descendit ad proprium tanquam ad speciem suam. Et tunc apparet vis rõnis: & probatio cõclusionis. Nam illa diffinitio est bona, vbi apparet genus, & differentia, ista est hujusmodi, vt diximus, ergo. Firmatur conclusio authoritate philosophi. Nã illa diffinitio est bona, quæ est eadem, & similis cum diffinitione posita ab Arist. primo Topi. patet, quia sequens optimum ducem non potest errare; sed hæc diffinitio Porphy. est eadem, & similis cum diffinitione proprij posita à philosopho primo Topic. ergo est bona, quia si non est bona hæc, nec illa, à qua sumpta. Et in hoc apparet, qđ Porph. q̃cq̃d dixit in istis vniuersalibus, collegit, & sumpsit ex Peripatetico fonte. Et ex his apparet insup ꝙ Porph. eã pollicitationẽ obseruauit in hoc Isagogico opere, quod in proœmio huius obseruandũ promisit. Et ita patet conclusionẽ esse optimam, & diffinitionem cõuenienter datã.

Primo topicorum. cap. 4.

Quicquid dixit ipse Porphyri in istis vniuersalibus, collegit & sumpsit ex peripatetico fonte.

Vnde cum dicit, proprium est, quod accidit omni, soli, & semper: sensus est: proprium est, quod prædicatur de pluribus in quale accidentale conuertibiliter. Ex qua diffinitione sic exposita, & declarata, manifestè apparet genus, & differentia eius. Sciendum est aliter. Ibi tangit secundam partem cõclusionis, vbi ponit illud aureum notandum: & est hoc, quod accidens est æquiuocum ad accidens reale, & accidens intentionale. Appellat autem Doctor accidens reale,

Quid sit accidens reale.

accidens extra animam. Nam accidens reale, vt puta nigredo, vel albedo, est ens extra animam; quia non dependet ab anima quantum ad duo. Primò non dependet quantum ad esse. Nec secúdo depēdet ab anima quantū ad conseruari, & inhærere. Et loquens de hoc accidēte est verum, quod scribit Sco. in quolibetis. Accidēs est illud quod est posterius substātia, dans enti priori ꝭm quid. Illud ens reale, vel accidens reale, est illud, quod consideratur per se à Metaphysico; & per accidens à logico. Vnde albedo inquantum q̄ditas est, & ens, est per se de consideratione Metaphy. inquantum potest esse fundamētum huius secundæ intentionis, quod dico, species, est per accidens de consideratione logici. Et de hoc accidente intelligitur diuisio data à philosopho. 5. Meta. de ente per substantiam, & accidens. Et ponitur ab Auer. in procemio. 7. Metaph. Accidens sumptum pro secūda intentione adhuc est æquiuocum, pro vt est cōmune ad duo vniuersalia, scilicet, ad proprium, & accidens. Vnde accidēs positum in diffinitione ipsius proprij idem est; quod prædicatum non essentiale, & sic est idem, quod esse in distinguitur à dici de: quoniam dici de ex sententia philosophi in antepredicamētis significat propositionem vniuersalem, siue prædicationem superioris de ꝑ se inferiori. Esse autem in significat propositionem denominatiuā.

Quomodo ens reale est de cōsideratione Meta.

Quomodo ens reale est de consideratione logici.

Septimo Meta. contex. 13. & inde.

Tertio modo sumitur accidens.

Tertio modo sumitur accidens, vt est quædam intentio secundā sumpta à proprietate inuenta in re, sub quo accidente, & eius opposito intelligi potest illud cuius est accidens sine repugnantia; & sic est quintum vniuersale. Vbi aduertatis, quòd ille locus est difficilis. Vbi tria sunt consideranda, vt intelligatis locum. Nam primò est

ima-

imaginandum aliquod subiectum substantię, siue suppositum de genere substantiæ, ut puta Frã ciscus. Secundò imaginanda est, & ponenda albedo in tali subiecto, ut puta in Francisco, quæ albedo respectu Francisci est accidens, & in concreto prædicatum denominatiuũ. Et respectu intentionis secundę fũdamentũ est. Et ita accidẽs erit subiectũm accidẽtis. Tertio imaginanda est una secũda intentio, quæ originaliter causatur, & sumitur ab illa proprietate inuenta in albedine: proprietas autem albedinis est hæc, quòd sit accidens alteri inhærens, & mutabile ab illo subiecto: & hæc secunda intentio sumpta ab hac proprietate albedinis per intellectum applicat ipsi Albedini in concreto tanquam proprio fundamento eius; Et hoc accidens sic consideratum, & sumptum pro secunda intentione est quinta species vniuersalis, & quintũ vniuersale. Modo nota est litera, cum dicit Sco. Alio modo intẽtio. sup.tu secunda, est sumpta à proprietate in re, id est à proprietate albedinis, siue cuiuscunque accidẽtis realis separabilis à subiecto. sub quo sup.tu, accidente reali, & sub opposito eius, scilicet, accidentis realis potest intelligi illud sup.tu subiectum, cuius subiecti est accidens sine repugnantia aliqua.

Quomodo accidens erit subiectum accidentis.

Habemus igitur ex hac data diuisione de accidente, quòd accidens reale per se consideratur à Metaphysico; per accidens vero à logico. Accidens autem intentionale est duplex. Quia quoddam est prædicatum non essentiale, sub quo potest intelligi eius subiectum, & nõ sub opposito illius sine repugnantia; & sic, ponitur in diffinitione proprij. Accidens tertio modo erit quædam secunda intentio sumpta à proprietate rei.

Accidens reale per se consideratur à Metaphysico, per accidẽs à logico.

vel

vel accidentis realis, sub quo, & opposito eius subiectum illud potest intelligi. Et sic est quintum vniuersale. Et ita patet optima declaratio, & diffinitionis datæ, & conclusionis positæ.

Ad primum argumentum transeat maior, & negetur minor: quoniam in illa diffinitione apparet genus, & differentia. Tangit hoc Doctor et in solutione argumenti. Nam per illud verbum (accidit) intelligitur prædicari, scilicet, de pluribus: & ita ponitur ratio uniuersalis. Vbicunque autem est diffinitio alicuius, ibi inuenitur & diffinitum eius per illam particulam, omni, notatur, quod prædicatur de pluribus sub specie contentis: per illam particulam habetur conuertibilitas cum specie, & vniuersalitas ad omnia contenta sub specie.

Arguit secundo sic. Arguitur secundò sic. Illa diffinitio non est bona, quæ cõpetit alteri à diffinito: sed ista est huiusmodi, ergo maior est nota; minor probatur, quoniam competit vltimæ differentiæ & completiuæ speciei, probatur, quoniam illa conuertitur cũ diffinito. Ad hoc argumentum transeat maior, & negetur minor, quoniã hæc diffinitio proprii non cõpetit vltimæ differentiæ: ratio, quia proprium accidit: differentia vero vltima non accidit. Non enim est accidens ratio, quia differentia vltima prædicat, & dicit essentiam illius, de quo dicitur: licet non per modum essentiæ, sed modum qualificantis, vt dictum est.

Arguit tertio. Arguitur tertiò sic; & habet eandem vim cum secundo argumento. Illa diffinitio non est bona, quæ competit alteri à diffinito: sed ista est huiusmodi, ergo. probo, quoniã competit proprietati, quæ proprietas est ens reale.

Ad hoc argumentum Doctor concedit maio

rem, & negat minorem. Vnde resolutè debetis dicere sic, quòd proprietas in abstracto potest accipi dupliciter: pro prima intentione, & pro secunda: si pro prima intentione, sic non potest diffiniri in hoc loco. ratio, quia diffinientia sunt entia rationis facta per intellectum, & diffinitū est ens reale. Nam dicit Doctor hic: entia rationis non possunt diffinire ens reale: ratio, quia diffinientia debent esse priora diffinito. Entia verò rationis sunt posteriora ente reali, & ideò nō possunt diffinire ens reale.

Proprietas in abstracto potest capi dupliciter.

Entia rationis sunt posteriora enti reali.

Præterea si sumatur pro secunda intentione in abstracto, adhuc nō potest diffiniri hic ratio, quia secunda intentio considerata à logico non potest applicari enti reali in abstracto, sed in cōcreto: probo, quia secunda intētio notat concernentiam ad subiectum. per abstractū autem tollitur illa cōcernentia: & ideò intentio secunda nō potest applicari enti reali in abstracto: cum per abstractionē tollatur, & abstrahatur de pendentia, & concernentia à subiecto: sed applicatur ei in concreto. Cum igitur proprietas in abstracto nec pro prima, nec pro secunda intentione possit diffiniri: sequi necesse est, vt ei diffinitio hic data non conueniat. Arguitur quartò sic. Illa diffinitio non est bona, in qua ponitur species opposita alterius diffiniti: sed in diffinitione proprij ponitur accidens, siue accidit: & proprium, & accidens sunt intentiones, & species disparatæ, ergo diffinitio non est bona. Ad hoc argumentum satisfacit distinctio data de accidente, quoniam argumentum currit de accidente tertio modo sumpto: in diffinitione verò proprij ponitur accidens secundo modo sumptum.

Arguitur quartò.

Arguitur quintò sic: omnis diffinitio data per copula-

Arguitur quintò.

copulationem est increpanda per Aristotelem sexto Topic. ista est huiusmodi, vt patet, ergo. Ad hoc argumentum ait Doctor, quòd benè verum est, quòd diffinitio data per copulationē est repudianda: quando illa copulata nobis denotāt diuersas partes: sed quādo per omnia copulata, vt puta per omnia hęc tria, omni, soli, & semper, habemus vnum circumlocutum hoc, videlicet, quod est prædicari conuertibiliter non erit inutile vti copulatione ad circumloquendum.

Sexto Topico.

Arguitur vltimò sic. Illa diffinitio nō est bona, in qua vniuoco diffinito apponitur æquiuocū: ista est huiusmodi, ergo. Ad hoc facilis est rñsio. Nā argumentū procedit de accidēte primo modo, hoc est de accidente reali, hic aūt loquitur de accidente intentionali sumpto secundo modo.

Arguitur vltimo.

QVAESTIO XXXII.



QVAERITVR, an proprium sit distinctum vniuersale ab accidente? Hęc quęstio ortū habet à superiori quæstione. Vbi dictū est, ꝙ propriū est vniuersale. Prędictum est, ꝙ proprium est accidens propter illud verbum, quod ponitur in diffinitione proprii, cū dicitur, propriū est, quod accidit. & ita ex diffinitionē proprij habemus, ꝙ proprium est accidens. Quapropter posset oriri difficultas. An proprium sit accidens, quod est quintum vniuersale. Nam similitudo plerūque est mater erroris, & deceptionis. Ne igitur labamur in errorem, Doctor addiscentium pietate motus hanc mouet quæstionem.

Similitudo est mater erroris.

An proprium sit distinctum vniuersale ab accidente, vel sit idem? Ista igitur est continuatio, &

causa

causa questionis motæ. Termini de se sunt noti. Arguitur igitur ad partes: quia proprium vel est substantia, vel accidens, patet à sufficienti partiũ enumeratione; & secundum philosophũ, & secundum formalizantes. Non est dicẽdum, quod proprium sit substantia; quia omnis substãtia vel est essentialiter eadem speciei de genere substantię: vel diuersa; patet, quia idẽ & diuersum sunt differentię immediatè oppositę circa ens, nõ est dicendum, quod proprium sit substantia essentialiter distincta, & diuersa a specie: quoniã impossibiliter proprium prædicaretur de specie, sic quòd prędicatio proprii de specie affirmatiua esset impossibilis, & omnino repugnans propter diuersitatẽ extremorum. Nam est dicẽdum, quòd proprium sit substantia essentialiter eadẽ speciei: quia si esset substãtia, tunc poneretur in diffinitione speciei, & si poneretur in diffinitione speciei, tunc esset medium in demonstratione: quia diffinitio est medium in demonstratione potissima secundum Sco. Et si esset mediũ, esset inferẽs. Et tunc sequeretur hoc incõueniens, quòd idem esset inferens & illatum. Nam proprium ex parte ea, qua esset idem essentialiter cum specie, esset inferens: ex ea verò parte, qua esset proprium, esset illatum. Et ita idem esset inferens, & illatum. hoc autem est falsum. ergo.

Arguit ad partes.

Diffinitio est medium in demõstratione potissima.

Ad oppositum est Porph. & Arist. primo Topi. Nam ambo isti duo viri sapientes ponunt proprium, & accidens esse duo prędicata distincta.

Ad quæstionem Doctor ponit conclusionem suam responsiuam, & affirmatiuam; quæ potest esse ista. Proprium, & accidens sumpta pro prima intentione, vel secunda, sunt duo vniuersalia essentialiter, realiter, & formaliter distincta.

Ad oppositum primo topicorum cap. 3.

Ista

la aquarum giratio euanescit. Et ita patet, quomodo accidentalia quædam eueniunt ab intrinseco, & quędam ab extrinseco.

Ad propositũ hęc secunda intẽtio, proprium, quibus accidentib. applicatur? An accidentibus euenientib. ab intrinseco? An extrinseco? Solutio est. Dico, ꝙ est secunda intentio non applicata accidentib. euenientibus ab extrinseco, quia nullum istorum potest esse fundamẽtum huius secundę intentionis. Secundò dico, ꝙ nulla secunda intentio, quę est propriũ, potest applicari accidẽtibus euenientib. ab extrinseco, aut ratione materiæ, aut ratione primarum qualitatum. Et ratio harum duarum conclusionum est, quoniã omnia ista sunt accidentia communia, quæ cõueniunt subiecto ratione indiuidui siue principio eorum indiuiduorum. Tertiò dico, ꝙ propriũ, quod est secunda intẽtio, & quod est quartum vniuersale, tantũm applicatur accidẽtibus euenientibus, siue emanantibus ab intrinseco ratione formæ specificæ: sic quòd tantum illud accidens reale, quod emanat ex principijs speciei ratione formæ, potest esse subiectum, & fundamentum huius secundæ intentionis, quod dico proprium. Accidens autem sumptum pro secunda intentione, quod est quintum vniuersale, applicatur accidentibus communibus euenientibus ex extrinseco, aut ab intrinseco ratione materiæ, aut primarum qualitatum actiuarum.

Solutio.

Secundo dico.

Tertio dico.

Ex his omnibus patet, quomodo accidens, & proprium sunt distincta vniuersalia. Ego vero amore vestri quæsiui, & rectè inueni, quomodo distinctio inter proprium, & accidens potest venari, siue inueniri decẽ modis. Primò accidens proprium, & accidens commune distinguũtur,

Distinctio inter proprium & accidens põt venari siue inueniri multis modis.

Ee siue

siue differunt ratione principiorum; quoniã accidens proprium principium habet altum, quia speciei. Accidens verò commune principiũ habet humile, & tenue; quia iudiuidui: species aũt nobilior est indiuiduo, sicut incorruptibile. Praeterea differunt quo ad hoc, quia proprium pro principio suo formam sibi retinuit: cõe verò materiam. Secundo differũt ratione subiectorum, q̃m subiectũ accidentis proprij non põt intelligi sub opposito illius accidentis, nec esse. Non.n. possum intelligere hominem sine risibilitate, & sub opposito risibilitatis: subiectum autem accidentis communis, potest intelligi sub opposito accidentis cõmunis, quod patet per Porphyriũ: Nam potest intelligi coruus albus, & Aethiops nitens candore, de quo minus videtur, dicit Sco. ergo a fortiori de caeteris accidentibus separabilibus. Tertiò differunt ratione inhaesionis: quia accidens proprium tm̃ inhęret suo subiecto specifico, & determinato; vnum.n. tantum sibi exquirit patronum, & dominum; vt risibile tãtum homini inest: rudibile nunquam deserit asinum hinnibile nunquã dimittit equum: sed accidens commune propter sui capitis fluxibilitatem potest inhęrere diuersis subiectis. Nam albedo potest inesse mulieribus, & cigno, & cineri; & ita Francisco, subiectis specificè distinctis. Praeterea potest inesse vel abesse, sicut patet ex diffinitione Porph. Propterea benè declarat Doctor in textu, quòd propter has duas causas ita dicuntur accidentia communia: quia possunt inesse pluribus subiectis specificè distinctis. Aut quia possunt inesse, & abesse indifferenter. Quartò differunt ratione conuertibilitatis: quia accidentia propria prędicantur conuersim secundum Porphy. Arist.

Secundo modo differunt ratione subiecto rum.

Tertio modo differunt ratione inhaesionis.

Quarto modo differunt ratione conuertibilitatis.

Arist. & Sco. de subiectis. Accidentia verò communia minimè. Quintò differunt ratione prædicabilitatis: quoniam proprium prędicationem facit persaicam necessariã, & secundi modi: Accidens cõmune facit propositionem contingentem & possibilem: & quandoque persaicã quarti modi, vt homo albedine est albus. Sextò differunt ratione demonstrationis: quoniam accidens proprium summo cum honore suscipitur in demonstratione, & tenet locum maioris extremitatis. Accidens vero commune tãquam inutile abiicitur ab omni demõstratione. Septimò differunt, quoniam proprium tenet quartam sedem in Porphyriana vniuersalium serie, cõmune verò accidens quintam. Octauò differunt ex parte operationis: qm̃ accidens proprium est natum generare substantiã in nobis. Nam demonstratio est inhęrentiæ, sicut diffinitio essentiæ, vt patet per philosophum. Accidens cõe minimè. Nonò differunt ratione identitatis: qm̃ accidens proprium tantum identitaté contrahit cum suo subiecto, vt ad identitatem transeat realem: licet nunq̃ transeat ad identitatem formalem. Nam cum identitate reali stat distinctio formalis sm̃ Sco. in formalitatibus: Accidens verò commune minimè: Ideo accidens commune, & proprium distinguuntur formaliter, essentialiter, & realiter: & hoc accipiendo ambo illa tam pro prima, quàm pro secunda intentione: probo sic. Quæcunq; diffinitiue, formaliter distinguuntur hæc est omnium formalizantium, sed proprium, & accidens diffinitiue distinguuntur. Nam eorum diuersę asignãtur diffinitiones a Philosopho, a Porphy. & a Sco. Tunc sic, quæcunque formaliter distinguuntur, & diffinitiue, essentialiter di-

Quinto modo differunt ratione prædicabilitatis.

Sexto modo differunt ratione demonstrationis.

Septimo modo differunt rõne sedis & loci.

Octauo modo differunt rõne operationis.

Nono mõ differunt ratione identitatis.

Vide formalitates.

ſtinguuntur: probo, q̄m omnis diffinitio indicat eſſentiam per Auer. ſed ita eſt, ꝙ proprium, & accidens diſtinguuntur formaliter, & diffinitiuè, ergo eſſentialiter, ſed dices, contra, Attributa in diuinis diſtinguũtur diffinitiue, & formaliter, ergo eſſentialiter; conſequens eſt falſum, ergo & antecedens. Dico, ꝙ non ſequitur, quia in propoſito noſtro, ego intelligo, quòd quęcunq; diffinitiuè diſtinguuntur diffinitionẽ importante, & pręſupponente ſpeciem eſſentialiter diſtinguuntur, ſicut non eſt de attributis in diuinis, ergo.

Contra.]

Reſponſio.

Præterea diſtinguuntur realiter ſecundæ intentiones: q̄m, quæcunque poſſunt ſeparatim exiſtere, diſtinguuntur realiter: ſed iſtæ duæ ſecundæ intentiones ſunt huiuſmodi, ergo. maior eſt formalizantiũ: minor patet: ſic; quęcunque habent diuerſa ſubiecta, poſſunt ſeorſum exiſtere à ſubiectis: ſed propriũ, & accidens habent diuerſa ſubiecta, ergo poſſunt ſeorſum exiſtere a ſubiectis. maior eſt nota; minor probatur, quia ſubiectũ proprij eſt reale, quod egreditur a principio intrinſeco rõne formæ ſm Scot. Accidens commune tenet pro ſubiecto, accidens, quod euenit ab extrinſeco ſubiecto, aut intrinſeco ratione materiæ, aut primarum qualitatum actiuarum.

Declaratum eſt, quomodo accidens, & proprium ſunt duo vniuerſalia diſtincta ſpecificè & eſſentialiter. Et quomodo iſtę duę ſecundę intentiones, de quibus logicus conſiderat principaliter, diuerſis applicatur fundamentis.

Nunc ſupereſt, vt argumentis reſpondeamus. Primum argm̄ erat ſumptum per viam diuiſionis: quia proprium aut eſt ſubſtantia, aut accidens; ſi ſubſtantia, aut eadem, aut diuerſa; ſed nec ſic, nec ſic. Cum igitur proprium non ſit ſubſtantia

Primum argumentum.

stantia, sequi necesse est, vt accidens dicatur.

Secundo arguitur sic: omne, quod est in composito præter materiam, & formā, est eius accidens. probat hanc Doctor, qm̄ hæc sola, scilicet, materia & forma, constituunt rei substantiam, sed proprium est in composito præter materiam & formam: quia proprium est materia, nec forma est, ergo erit accidens.

Tertio arguitur sic: omne resultās ex compositione formæ cum materia est accidens. Et tunc ex his tribus argumentis habetur principale intentum, quod quærimus, hoc scilicet, quòd proprium non est distinctum vniuersale ab accidente. Ad hæc tria argumenta Doctor vnica solutione satisfacit, quæ solutio secum inuoluit, & trahit multas difficultates; & ideo in ea licet aliquātisper immorari. Ait igitur Doctor, quòd primū argm̄, secundum, & tertium procedunt de accidēte, vt est res primæ intentionis. Hic aūt loqtur de proprio, & accidēte, vt secundæ intentionis, & quia æquiuocatur de accidente, ideo non sequunt illa argumēta nec inferunt, quod q̄runt. Nam cum dicimus propriū vel est substantia, vel accidens, ista, vt diximus in præcedenti q̄ōne, est diuisio entis realis in substantiam, & accidens, tanquam in duo membra realia opposita ab inuicem, sub quibus nullum ens rationis cadit. Præterea cum ait secundo argumēto, omne, qd̄ est in composito præter materiam, & formam, est eius accidens. Ibi est sermo de accidente reali, vnde oportet benè inspicere verba Doctoris, & literam eius. Nam accidens aliud est inesse, & aliud applicari: inesse est proprietas accidentis realis; applicari est secundarum intentionum fauore tamen intellectus. Præterea proprium

Tertio arguitur sic.

Accidens aliud est in esse & aliud applicari.

benè est in composito, & præter operationem intellectus; sumendo pro prima intentione; pro secunda verò intentione minimè. Præterea proprium non resultat ex compositione formæ cũ materia: sed relinquitur ex illa cõparatione, quam facit intellectus de vno obiecto cognito ad aliud obiectũ cognitũ. Et ideo neganda est illa minor tertij argumenti. Nã secunda intentio est comparatio passiua derelicta in obiecto cognito ſm Sco. in quarto. Et ita patet, ꝙ illa argumenta non concludunt contra conclusionem.

In 4 dist. 1. q. 2.

Contra. Aduertatis, ꝙ ista replica est multum laboriosa: & ideo est benè perpendenda; Cum igitur dicit contra, illud contra, vadit contra responsionem modò datam ad illa tua argumenta, in qua dicebatur, quòd concludebat de accidente reali. Et propterea dicit contra tunc sup. tu; sequitur, quòd si illa responsio est vera de accidente reali, omne proprium est accidens isto modo, scilicet, accidens reale. Probat Doctor, quia cum nullum proprium sit substantia, sicut etiam probatum est in arguendo. Videtur seq., quòd omne proprium sit accidens, scilicet, reale: sed non videtur verum hoc, scilicet quòd omne proprium sit accidens reale: probatur, quia accidens primæ intentiónis, vel reale; vel est concretum, vel abstractum; sed neutro modo potest prædicari de proprio sumpto pro secunda intẽtione: probatur, & primo ꝙ non potest prædicari in abstracto verè de secunda intentione per illam regulam famosam Scot. Omnis prædicatio in abstracto est per se in primo modo: sed prædicatio accidentis realis de secunda intentione non est per se in primo modo, ergo accidens reale in abstracto non potest prædicari verè de secũ

Ista replica est multum laboriosa.

Omnis prędicatio in abstracto est per se in primo modo.

da

da intentione in concreto. Si dices, ꝙ sumitur accidens in concreto, & vt sic accidens reale prædicabitur de proprio in concreto. Contra, quia cõcreti est denominare illud de quo prædicatur: sed prima intentio non est nata denominare secundam; sed potius econuerso, secunda est nata denominare primam; ergo accidẽs reale de proprio sumpto pro secunda intentione nec prędicabitur in abstracto, nec in concreto. Ad hoc dicitur, idest, ad hoc argumentum modo factum, talis potest dari responsio; distinguendo de accidente reali, & vt est nomen primæ intentionis, qm̃ accidens reale est ęquiuocum ad nouẽ pdicamenta: patet ex diffinitione nouẽ generũ, qm̃ non ſm eandem rõnem dicitur accidens de absoluto, & respectiuo, nec de absoluto in quantitate, & qualitate: nec de respectiuo intrinsecus, siue extrinsecus aduenięte: & ita accidẽs erit æquiuocum ad nouem genera. Modò ſm regulam philosophi, & istius Doctoris, ad æquiuocum positum in aliqua propositione non est respondendum, nisi præfata distinctione. Cum igitur in hac propositione ponatur accidens, propriũ est accidens: oportet videre in quo significato propositio est falsa, & in quo uera. Propterea Doctor laborat plurimum ad ostendendum veritatem, & falsitatem harum propositionum. Vnde ait Doctor, quòd ista propositio est falsa, cum dico; omne proprium est accidens: ratio, quoniã sumendo accidens ex parte pdicati pro accidente reali; & pro vno significato, siue pro vno prædicamento; subiectum, siue propriũ positum ex parte subiecti ratione signi appositi est distributiuum pro omnibus generibus: & pdicatum sumitur pro vno genere, ergo redditur proposi-

Respondetur.

Ad æquiuocũ non est respondendum.

tio falsa; & ideo curro ad literam exponendo eam de verbo ad verbum.

Expositio literæ.

In hac enim sup.tu propositione, cũ dico, omne proprium est accidens, est falsa sup.tu accipiẽdo accidens, scilicet, reale ex parte pdicati pro accidente vnius generis, siue vnius prædicamenti: ratio, quia nullum istorum sup.tu prædicamẽtorum accidentium inest proprio suppposito, scilicet ex parte subiecti vniuersaliter: ratio, quia propriũ est vniuocum ad proprium in hoc genere substantiæ, & ad proprium in illo genere accidentis, sicut dictum est de genere. Et ideo est distributum pro omnibus: & tñ accidens stat tãtum pro vno accidente vnius prædicamenti, & generis. Vnde sensus istius propositionis est, cũ dico, omne proprium est accidens, quod omne proprium cuiuscunque generis sit, est accidens. Et ita patet, ꝙ illa propositio est falsa: hæc propositio est vera: omne proprium in hoc genere est accidens, limitando propositionem, sumendo prædicatum pro accidẽte reali: sed quõ est uera hæc propositio, ꝙ omne proprium in hoc genere est accidẽs; est vera ſm hunc sensum, pro quãto ista vera, & vna propositio denominatiua indirecta: sed quomodo est propositio denominatiua indirecta, declarat: quoniam in hac propositione prædicatur accidens reale, quod est subiectum secundæ intentionis de proprio, quod est secunda intentio. quandocunque autem prædicatur subiectum de suo accidente, est prædicatio denominatiua indirecta, sicut est hic, albũ est aĩal; est tamen reducibilis ad propositionem denominatiuam directam. Scotus hanc responsionem non multum laudat, ob id quia caderet in illam foueam, quam terministæ consueuerunt

Quando subiectum pdicatur de suo accidente, est prædicatio denominatiua.

parare

parare de reductione propositionũ in perseitatibus dicens, homo est asinus, est propositio per se, reducendo speciem ad genus. Propterea dicit dando aliam rñsionem, ibi. Vel potest dici. Vult dicere, quod non oportet concedere illam prædicationem esse denominatiuam, nec vniuocã; qm̃ cum dr̃, quod omnis prædicatio aut est denominatiua, aut vniuoca. Vbi diuidit prædicationem directam, & indirectam: & ita illa propositio; omne proprium in hoc genere est accidẽs, non diceretur propositio, vel prædicatio denominatiua, cum sit indirecta, & non directa. Nam tunc est prædicatio directa, qñ subiicitur, quod natum est subiici; & prædicatur, quod natum est pdicari: quod non est, qñ concretum subiicitur respectu ipsius subiecti, sicut est in proposito. Cõtra, Aduertatis, ꝙ ibi Doctor replicat contra modò dicta; & vult ostendere, ꝙ hæc prædicatio sit per se, & formalis, proprium est accidens: & ità subiicitur, quod natum est subiici, prædicatur, quod natum est prædicari: qñ accidens diuidit in reale & intentionale, qd' est cõe istis qninque vniuersalib. Et ita erit pdicatio directa, cum pdicetur cõe de minus cõi. Nam accidens intentionale prędicatur de istis quinque per se. Potest dici. Ibi Doctor ponit vnam responsionem, in qua ostendit, quomodo in vno sensu hæc propositio est falsa dicens, proprium est accidens, ista propositio est indefinita, & ait Doctor, quod est falsa, accipiendo accidẽs ex parte prædicati, ut est quintum vniuersale. Et ita patet, quomodo hæc propositio non est vera, proprium est accidens, accipiendo accidens pro secunda intentione, vt est quintum vniuersale. Quia tunc vna species opposita prædicaretur de altera specie opposita.

Responsio Scoti.

Quid sit prædicatio directa, vel naturalis.

Contra.

Responsio doctoris.

ta: Nec etiã esset vera; sumendo accidens ex parte prædicati prò accidente reali, nisi forte per accidens, vt dictum est. Qũo igitur erit vera? Dico, quod ista propositio est vniuersaliter vera sumẽdo accidens ex parte prædicati pro accidente intẽtionali ad hunc sensum, ꝙ accidens idẽ est, qđ prædicatum non ꝑdicans essentiam: sed est simpliciter falsa, loquẽdo de accidẽte, vt est quintũ vniuersale. Et ita patet solutio ad tria argumẽta.

Arguitur quartò sic, & ꝓbat ꝑ oppositum, ꝙ omne accidens sit proprium. Et deduco totũ argumentũ ad has consequentias, omne accidens diffinitur per subiectum, ergo omne accidens ꝑdicatur per se in secundo modo de subiecto cõsequentia tenet per Arist. 1. Post. cap. de perseitatibus: tunc, omne accidens prędicatur per se in secundo modo de subiecto, ergo illud accidens in demonstratione concluditur de subiecto: hęc cõsequentia patet per naturam demonstrationis; accidens concluditur de subiecto in demonstratione, ergo est proprium: consequẽtia tenet per regulam demonstrationis.

Ad hoc argumentum Doctor dat vnam rationem aliorum, & ait, quòd cum dicitur: omne accidens diffinitur per subiectum, quòd hoc habet veritatem de accidente determinante sibi subiectum; sicut est accidens sibi copulatum, vt Simitas respectu nasi: non autem omne accidens est huiusmodi. Cõtra hoc argumentum Sco. dupliciter arguit. Et primò arguit autoritate philosophi. 7. Metaph. Vbi vult, quod substantia præcedat omne accidens diffinitione; & non tantũ intelligit de accidentibus copulatis: sed de omnibus accidẽtibus, quod debent diffiniri per substantiam. Aduertatis tamen in hoc, quòd dictũ

Sco.

Arguitur quarto sic.

Primo post. cõtex. 9.

Ad hoc argm Dat Sco. vnam õnẽ aliorum.

Septimo Meta. cont. 4.

Sco. habet intelligi de diffinitione quietatiua. Secundo arguit ratione sic; ostendendo, quod accidens non debet diffiniri sine subiecto: quoniam si haberet diffinitionem sine subiecto, haberet quod est absolutum: & ita esset substantia, quod est inconueniens. Propterea apponit solutioné suã; & dicit, quod omne accidens reale diffinitur per subiectum, & apponit rationem huius, quia accidés est ens, siue habet per illud subiectum. Et ita concedit Doctor, quod omne accidens debet diffiniri per subiectum, intelligendo de diffinitione quietatiua: Non tñ sequitur hæc consequẽtia secundum Sco. hoc accidens diffinitur per subiectum, ergo prædicatur per se de subiecto: non valet consequentia. Propterea adducit instantiã Sco. Nam simitas diffinitur per nasum: & tamen ista non est per se in secundo modo, nasus est simus, probo, est per se, ergo de omni: consequens est falsum: cũ non omnis nasus est simus, ergo signum est, quòd illa non est per se: & ideo plus requiritur ad propositionem persaicam secundi modi. Quare sic debet limitari illa propositio, omne accidens diffinitur per subiectum, & egreditur ex principiis subiecti ratione formæ, ergo prædicatur per se in secundo modo. Et ita patet, quomodo argumentum non sequitur.

Omne accidés definitur p subiectum intelligendo de definitione quietatiua

Scotus adducit instantiam.

Arguitur quinto sic. Ego accipio aliquod accidens; & sit gratia exempli, albedo, & quæro, aut inest in homine per se, aut non: si albedo inest homini per se, ergo erit proprium: si tu dicis, quòd non inest per se, sed per accidens, per hoc, quia inest aliis ab homine: ego quæro de illo alio, cui inest? aut inest per se, & sic est proprium: si tu dicis, quòd per accidens, ergo procedetur in infinitum. Ad hoc argumentum Doctor re-

Arguitur quinto sic.

Per se potest intelligi dupliciter.

spondet cum optima distinctione, quod per se potest intelligi dupliciter: aut quod quodlibet accidens inest alicui per se, idest, sine medio: aut inest per se ad hunc sensum, quod egreditur ex principiis illius subiecti: & tunc dico, quod ly albedo homini inest per se, vt ly ut, per se dicit causam; sed inest per accidens, hoc est ratione superficiei, cui per se, idest sine medio inest.

Arguitur sexto

Arguitur sexto sic. Proprium diffinitur per accidens, ergo non differt essentialiter ab accidente: probo consequentiam, quia nihil differt essentialiter ab eo per quod diffinitur. Ad hoc argumentū respondet Doctor per ea, quæ dicta sunt: quoniam ly accidēs positum in diffinitione proprij non est quintum vniuersale, nec accidēs reale: sed est accidens, prout idem significat prædicans non essentiam.

Arguiš vltimo.

Arguitur vltimo sic. si proprium est accidens: aut est accidens separabile, aut inseparabile: sed non est accidens separabile, ergo erit inseparabile. Ad hoc facilis erit responsio. Vnde debetis dicere, quod proprium nec est accidens separabile, nec inseparabile: quoniam ista est diuisio accidentis communis, & ideo cuicunque non conuenit diuisum, nec illi conueniunt membra diuidentia. Præterea patet, quòd non sit accidens inseparabile, quoniam subiectum potest intelligi sub opposito accidentis inseparabilis: non autem potest intelligi sub opposito ipsius proprij, sicut dictum est in corpore quæstionis. Et ita finis.

QVAESTIO XXXIII.



VAERITVR de hac particula diffinitionis. Primò quęsiuit Doctor supra de proprio, an sit vniuersale? & dixit, ꝙ sic, & per hoc subintrauit, ac subinduxit considerationem logicam per se. Secundò quæsiuit, an rectè fuerit distinctum? & dixit, ꝙ sic, & per hoc ipsum proprium fuit cõstitutum quarta species ipsius vniuersalis. Quæsiuit tertio, an sit distinctum vniuersale ab accidente? & dixit, quòd sic. Propter hoc apparet excellentia proprij supra accidens. Verum accidens ſm Porphyr. est illud quod adest, & abest pręter subiecti corruptionem: & si accidens abest; ergo non semper inest subiecto.

Ex his igitur venit dubitatio, an ita sit de proprio, sicut de accidente, sic ꝙ posit adesse, & abesse subiecto? An semper insit subiecto? Propterea sub quæstionis forma quæsiuit Scot. An proprium semper insit subiecto? Et quanquam quęstio posit moueri de secunda intentione, tamẽ vt verba qõnis sonant de proprio pro prima intẽtione, mota est quęstio. Patet igitur quęstionis continuatio, & ordo: proprium, vt diximus, sumitur pro secunda intentione hic: necessario sumitur hic simpliciter, & pro eo, quod imposibile est aliter se habere, ly semper dicit vniuersalitatem temporis, quemadmodum dicit philosophus, & ex hoc habemus, quòd propriè loquendo, hic est sermo de proprio pro prima intẽtione: quia accidentis realis proprij est inesse: accidentis intentionalis autem est applicari, & fundari. Est igitur sensus quæstionis. An proprium

Mouetur quęstio de proprio pro prima intentione.

pro

pro prima intētione, vt puta risibile respectu hominis necessario, & simpliciter sequitur, & pro omni tempore, & pro quacunque, temporis differentia insit siue inhęreat suo subiecto. Et ita patet expositio terminorum quæstionis.

Arguit ad partes.

Arguit ad partes sic, probando, quod sequitur non inest risibile non sequitur inest homini, ergo proprium non sequitur inest homini: probo consequentiam, quia risibile est proprium. Doctor dat vnā responsionem immediatè ad argm̄ per vnam distinctionem, quæ est talis. Risibile sequitur inesse homini stat dupliciter. Aut in aptitudine. Aut in actu. Tunc dat hic solutionem, ꝙ risibile licet nō insit, sequitur actu homini inest, tamen sequitur s̄m aptitudinem. Arguit contra hanc responsionem siue euasionem. Vnde non arguit contra argumentū: sed contra distinctionem: & vult probare, ꝙ non tantum risibile inest homini secundum aptitudinem, sed secundum actum. Et arguit sic. Causa efficiens proprij, siue risibilis sequitur inest actu homini, ergo inest effectus, s. risibile sequitur actu inest homini, ergo non tantum secundum aptitudinem, vt dicebat responsio: probo antecedens, quoniam forma hominis, quæ est causa efficiens risibilitatis, sequitur actu inest homini: probo consequentiam, quoniam posita causa necessaria immediata, & sufficienti, de necessitate ponitur effectus: sed forma hominis specifica respectu risibilitatis est huiusmodi, ergo. Pręterea probatur consequentia per illud philosophi secundo Physic. Causa, & effectus simul sunt, & non sunt, & ita patet impugnatio istius responsionis.

Risibile capitur dupliciter.

Arguit contra.

Secundo Phys. contex 37. & 5. Met cont. 2.

Ad oppositum est Porphy. qui diffiniens proprium dixit, quòd sequitur inest suo subiecto;

Ad quęstionē Doctor ponit conclusionem affirmatiuā responsiuam ad quęsitum, & est hæc, Proprium sequitur inest suo subiecto. Vnde pro declaratione huius cōclusionis Doctor remittit se ad ea, quæ dicta sunt in superiori quæstione. Adducitur tamen hic vna pulchra ratio probās, proprium sequitur inest suo subiecto, quæ potest formari sic. Existente causa necessaria, immediata, adęquata, & sufficienti in aliquo subiecto, sequitur inest illi subiecto effectus semper: cōsequentia tenet, qm̄ arguitur hic ex perenni, & perpetua causa in composito ad perennem & perpetuam compositionem sui effectus: probo antecedens, qm̄ causa immediata, & necessaria, & sufficiens passionis est forma specifica subiecti; & dr̄ causa necessaria vt distinguatur à causa contingenti; & dr̄ immediata, vt distinguatur a causa mediata, siue vniuersali, & remota: dr̄ sufficiens, & adęquata, vt distinguatur a causa partiali. Vnde existentibus istis conditionibus in causa, impossibile est ponere huiusmodi causam, nisi ponatur effectus. Modò quia huiusmodi forma, vt puta rationale in homine, sequitur inest: patet, quia non potest esse species in esse specifico sine forma specificante, & cum forma specificans sit causa adæquata passionis, ergo sequitur passio inest: vt arguatur sic. Compositum specificum est in actu, ergo forma specifica est in actu in tali composito: probo hanc consequentiam, quia non potest esse compositum specificum sine forma specificante. Præterea non pōt esse posterius sine priori. Amplius non potest esse totum sine suis partibus essentialibus, & ita non poterit esse homo sine rationali determinante hominem in esse specifico. Tunc sic: rationale semper actu

Adducitur pulchra.

Cōpositum specificū nō potest esse sine forma specificante.

inest homini, ergo risibile semper in actu inest homini: tenet consequentia, arguẽdo a causa necessaria, adęquata & sufficienti ad suũ effectum. Tunc vltra risibile, semper inest homini, ergo necessariò, & simpliciter inest homini, ergo tenet cõsequentia, quia non potest aliter se hr̃e, necessariò, & simpliciter inest homini, ergo perenniter, & perpetuò inest homini: tenet consequẽtia per illud primo Cœli. Nam perpetuũ, & semper cõuertuntur, perenniter inest homini, ergo idẽtificatur realiter cum homine propter æternam inhęsionẽ ad subiectum. Tunc vltra, perenniter inest homini, & inseparabiliter, ergo potest esse obiectum scibile in demonstratione potissima.

Primo cœli cõtex. 100.

Ex isto loco (domini) videant Thomistæ, qui dicunt passionem distingui realiter a subiecto. Nam si realiter distinguitur, sequitur, quòd non semper inest suo subiecto: & sic semper non inest, ergo de ea nõ poterit esse demonstratio. Ista consequentia est philosophi, & Auer. 7. Metaph. Vbi ambo videte illum locum; vbi habet Commen. ꝙ si demonstratio est vera, diffinitio debet esse ex rebus necessarijs, æternis, & perpetuis. Et habet ibi Comment. ꝙ particularium nõ est demonstratio, neque diffinitio, neque scientia; quia non sunt permanentia, siue manentia; sed variabilia. Et ita qui ponunt passionem realiter distingui a subiecto, ponunt eam separari à subiecto. Propterea non sequitur, inest subiecto. Et ita erit ens variabile: & ita non poterit de ea fieri demonstratio. Quarè sic dicentes destruunt demonstrationem, & scientiam omnem. Tu vero considera hic, quomodo verba Scoti sunt conformia Peripateticorum sententijs. Circa verba quæstionis, & rationis ponderate ibi illud

Ex isto loco nos habemus, quod passio & subiectum non distinguuntur, realiter.

Septimo Meta. contex. 53.

Diffinitiones sunt rerum permanentium.

Quomodo verba Scoti sunt conformia verbis Arist.

lud verbum,quod dicit Sco. ꝙ proprium egreditur ex principijs subiecti, ille egressus passionis a subiecto nihil aliud est, nisi simpliciter emanatio eius,siue ebullitio,ſm mentem Sco.quemadmodum tangit in secundo Sent.Præterea notate illud,cum dicit hic,& in solutione argumentorum: ꝙ forma est causa efficiens passionis,ergo duplex est causa efficiens,quędam cum motu,& transmutatione:& ista est,cuius meminit philosophus secundo Phys.cum dixit,principium vnde motus.Aliud est principium efficiēs sine motu, & transmutatione : sicut & Deus creans , aut intellectus intelligens,siue subiectũ respectu suę passionis. Vnde talis causa non agit distinctionem realem cum suo effectu : sed bene illa causa,quæ agit cum motu,& transmutatione : & de illa potest verificari diffinitio: ecce ꝙ ad eius esse,sequitur aliud. Possumus etiã moderare verba Doctoris:ꝙ subiectum respectu suæ passionis non propriè est causa efficiens, sed debemus vti istis terminis in via istius Doctoris, quòd subiectum respectu suæ passionis est causa pullulatiua, emanatiua , siue commodius ebullitiua : & cum talis causa ebullitiua sequitur ,stat actu sua passio. Et ita patet solutio clara ad quæstionem.

Scot. in secũdo senten.dis.16.

Causa efficiens duplex.

Secundo physi. contex. 19.

Deus est principiũ efficiēs sine motu, & transmutatione.

Subiectum est causa pullulatiua, ebullitiua suę proprię passionis.

Ad argumenta, ad primum dicit Doctor , ꝙ licet risibile in se sit aptitudo , tamen in se semper inest actu suo subiecto: licet ridere non semper inest suo subiecto: & ratio , quia ridere est accidens commune , & separabile ab homine , quemadmodũ patet in Christo nostro, qui nunquam visus est ridere,flere autem sic. Risibile verò cum sit aptitudo,& passio,& accidens,& proprium , erit inseparabile a subiecto , & semper inerit subiecto.

Ad argumẽt.

Confidera literam obfcurã.

Aduerte ibi illam literam obfcuram. Nec ineft homini. Vult dicere ibi Doctor, & declarare quõ aptitudo actu infit homini, & fuo fubiecto. Et dicit, ꝙ illa aptitudo nõ eft, nec fundatur in inhęrẽtia rifibilis ad actũ, ad hunc fenfum, videlicet, ꝙ actu pofsit ineffe quandoq; homini; hoc enim eft falfum: quoniã illa aptitudo actu femper ineft homini: fed illa aptitudo fundatur in ipfo proprio, feu rifibili refpectu actus ridendi. Et ita patet folutio ad primum argumentum.

Arguitur fecũdo fic. Septimo Meta. contex. 4.

Arguitur fecundò fic: omnis fubftantia præcedit omne accidens tempore, diffinitione, & cognitione: hęc eft philofophi 7. Metaph. ergo fubiectum præcedit proprium tempore, & duratione. Et ita quandoque dabitur fubiectum fine proprio, & pafsione. Ad hoc argumentum Doctor exponit egregiè philofophum; & declarat quomodo debet intelligi illa propofitio philofophi, cum dicit, quòd fubftantia tempore præcedit omne accidens: quod illa propofitio eft intelligenda per fe, quòd fubftantiæ vti priori natura inquantum tale, fiue per fe, feu ex fua natura intrinfeca, non repugnat prioritas durationis, & tẽporis: fed quandoque illud, quod eft prius natura, nõ poteft effe prius duratione, fed hoc non nafcitur ex parte fui inquantum fubftantia eft: fed quandoq; nafcitur ex caufa extrinfeca. exemplũ, cęlo non repugnat abfolui à motu, inquantum cęlum eft fubftantia, fed non poteft effe fine motu, hoc eft ex parte extrinfeca, pro quanto cęlo applicatur intelligentia neceffaria, & perpetuo mouens fecundum philofophum. Quandoque hoc nafcitur ex aliqua neceffaria habitudine pofterioris ad prius; & fic eft in propofito de fubiecto, & pafsione, ꝙ fubiectum non poteft

Declarat Scotus illã propofitionẽ Philofophi, quod fubftantia pręcedit omne accidens.

Exemplum.

effe

esse sine passione, hoc non est ex parte subiecti, inquantum est substantia; sed hoc nascitur ex necessaria habitudine passionis ad subiectum: & ex identitate reali passionis cum subiecto: quādoque etiam nascitur ex aliqua necessaria consecutione, vt Deum intelligere creaturas. Et ita patet, quod substantia, inquantū substantia est, non repugnat esse sine accidente: si autem inueniatur accidens semper coniunctum subiecto, hoc est ex aliqua causa extrinseca, vt dictum est. Vnde ait Doctor, quod hæc propositio dicta est vera per se, falsa autē per accidens. Et dat duo exēpla, de motu, & vacuo, quæ de se patent. Vide exēpla de motu & vacuo.

Arguitur tertio sic. Omnis potentia passiua est in potentia contradictionis. 9. Meta. sed subiectum est in potētia passiua respectu proprij, ergo est in potentia contradictionis. Et ita patet esse sub opposito suę passionis, & cōsequenter sine passione illa. Et ita passio nō semper inerit subiecto: probaē minor, quia subiectū est materia in qua respectu passionis. Ad hoc ait Doctor glosando primo maiorem propositionem, & dicit, quod est vera, quod omne, quod tm̄ est in potentia ad aliquid, est in potentia cōtradictionis. Modo minor assumpta non currit; qm̄ subiectum non tm̄ est in potētia passiua respectu passionis: sed in potentia effectiua: quia effectiuè propriū inest subiecto. Et ita argumentū non currit. Contra, vult probare, ꝙ si subiectū est causa materialis in qua respectu passionis, nō poterit esse causa effectiua illius, probo ex secundo physi. Materia, & efficiens non coincidunt, ergo si est causa materialis in qua: tunc non erit efficiens. Dat ad hoc Doctor pulchram distinctionem. Duplex est materia, quędā in qua; & sic est subiectum respectu

Arguitur tertio Nono Meta. contèx. 17.

Responsio Doctoris.

Contra.

Secundo physi. contex. 9.

Duplex materia.

 ctu

ctu pasſionis; quędam ex qua fit cōpoſitum, cum forma ineſt. Præterea duplex eſt efficiens: quoddam eſt efficiēs ſine tranſmutatione, ſicut eſt ſubiectū reſpectu paſsionis: Et quoddam cum trāſmutatione, ſicut eſt efficiens Phyſicum. Et tunc vera eſt ſententia Philoſophi; ꝙ materia ex qua, & efficiens cū motu non coincidunt: ratio, quoniam rationes participiandi iſtorum duorum principiorum ſunt ſpecifice diſtinctę: & ita non poſſunt coincidere, neque conuenire eodem. Materia verò in qua, & efficiens ſine tranſmutatione poſſunt coincidere, & ſic eſt in propoſito de ſubiecto reſpectu ſuę paſsionis. Contra hanc ſolutionē, quoniam ad eam ſequitur, quod idē erit in actu, & in potentia, quod implicat; probo, quia ſubiectum in quantum eſt efficiens, reſpectu illius cuius eſt efficiens, eſt in actu; pro quanto habet materiam, eſt in potentia. Et ita reſpectu efficientis erit in actu; & reſpectu materiæ erit in potentia. Quarè idem erit in actu, & in potentia. Reſpondet ad hoc Doctor, quod idē poteſt eſſe in actu, & in potentia, non reſpectu eiuſdem, ſed diuerſorum. Et ita compoſitum reſpectu materię erit in potentia; & reſpectu formæ erit in actu. Et ſic non ſunt oppoſita; ita eſt de ſubiecto reſpectu ſuæ paſsionis.

Duplex efficiēs

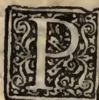
Contra hāc ſolutionem.

Reſponſio Doctoris.

Aliter dr. Nunc dat aliam ſolutionē, quę eſt duplex, quędā abijciens actū; & iſta eſt ante actum; quia oppo nitur actui: quædam, eſt quę ſtat cum actu. Modò ad propoſitum patiētia, quę ſtat ad ſubiectum reſpectu ſuæ proprię paſsionis, nō eſt potentia, quæ abijcit actum: ſed compatitur ſibi actum: & ſimul ſtat cum actu. Et ita paſsio perenniter, perpetuo, & ſemper ineſt ſuo ſubiecto. Et ita patet, quid erat dicendū circa hanc qōnem.

Aliter dicitur.

QVAESTIO XXXIIII.



RO OPTIMA Ac egregia introductione huius quæstionis de accidente & totius capituli est aduertendum summopere, ꝙ sicut est in constitutione entiũ realiũ; ita ẽt erit ordo prædicandi in secundis intentionib. Nam iuxta instituta philosophi secũdo Physic. Ars imitatur naturam inquantum põt, eiusque operibus est inuida semper: & ita ars ea nititur suo in opere depingere, lineare, q̃ uiderit in naturę operibus obseruari. Modo ita ꝓgreditur in constitutione, & compositione rerũ realium, vt puta gratia exempli, in cõstitutione ipsius hominis, quo ad eligendũ hoc humanũ opificium primo loco materia venit, ex qua res ipsa fit: secundo locc forma expectata accedit, qua res ipsa fit: tertio loco coalescit, consurgit, & emergit compositum ex his partib. vnitis: quarto loco emanant, & egrediuntur accidentia propria, siue proprietates, & passiones; vt risibilitas, disciplinabilitas, & capacitas disciplinæ, quæ proprietates ab ea parte compositi eueniunt, quæ forma est appellata: inde extemplo consequuntur accidẽtia communia, quæ aut insequũtur materiã, aut qualitates actiuas, vt dictũ est. Modo ad propositum applicando: logicus ipse tenens hoc cõpositum humanum præ oculis suis considerauit proprietates in eo inuentas, à quibus principiũ materiale, quod est potentiale, & indeterminatũ ab hac proprietate causauit hanc intentionem generis. Inuenit igitur hominem compositum includentẽ in se materiam, & formam. Ideo me-

Secundo physi cont. 79.

Pro constitutione hominis requiritur materia, ex qua res ipsa fit. Secundo loco forma. Tertio loco cõpositum.

tus ab hac proprietate causauit hanc secundam intentionem, quę est species, quę includit in se genus & dñiam, quę est secundum vniuersale. Prȩterea inuenit principiũ formale: & ideo illi attribuit differentiam, quę est tertiũ vniuersale. Videt insuper accidẽtia propria emanãtia à specie: ideo attribuit hanc intentionem secundam, quę est proprium, quod quidem est quartũ vniuersale. Vidit insuper, accidens cõe cõsequi compositum naturale: ideo illi attribuit hanc intentionem secundam, accidens, quod est quintum vniuersale. Et ita tu vides, ꝙ sicut in opere naturali accidentia cõia tenent vltimum locum: ita etiam accidens, quod est quintum vniuersale, quintum tenet locum in Porphyriana serie vniuersalium. Et ita sicut quinque sunt digiti in manu: ita quinque sunt vniuersalia. Et sicut in quolibet digito sunt plures nodi, sic in quolibet vniuersali sunt plures proprietates. Et sicut in quolibet vniuersali sunt plures proprietates; ita de quolibet vniuersali fiũt à Sco. plures quæstiones de eo. Et quia quæstio si est, præcedit quæstionẽ quid est, secundo Post. Ideo Scot. primo quærit de accidente. An sit vniuersale. Secundo quærit, quid sit, an sit diffinitiuum.

Sicut accidẽtia communia tenent vltimum locum, ita acci dẽs vniuersale. Pulchra cõparatio.

Secundo poste. contex. I.

Quærit igitur, an accidens sit de numero vniuersalium: sic ꝙ merito possit appellari uniuersale? Termini erunt noti ex dicendis. Arguit, ꝙ non omne, quod est in singulari. est singulare: patet, quia omne receptum se habet per modum recipientis: sed accidens commune, de quo est hic sermo, & cui applicanda est hæc intentio, est in singulari, ergo est singulare.

Ad oppositum.

Ad oppositum est hic Porphy. & Arist. quia accidens vniuersale, & prædicatum faciunt.

Ad

Ad quæstionem ponit conclusionem affirmatiuam dicens. Accidens est de numero vniuersalium, & ita est vniuersale. Doctor antequam probet hanc conclusionē positam de accidente, notabilē distinctionem ponit, quam ego sic colligā. Omne accidens aut est primæ intētionis; aut secundæ. si primæ intentionis, sic erit ęquiuocū ad duo, quia vel accidens contingens in paucioribus. & sic sunt tria, casualia, fortuita, & contingentia ad vtrumlibet, quorum omnium cōmeminit philosophus, & Commen. 2. Phy. Vel accidens est ens adueniens enti post esse cōpletum: & sic accipiendo accidens est cōe æquiuocū ad nouem prædicamenta accidentium realium: si autem fuerit accidens intentionale, sic erit æquiuocum ad quatuor, quia aut accidens intentionale sumit pro extraneo, & sic sumitur in fallacia accidentis: aut secundo sumit pro oī eo, qđ causatur à sola consideratione intellectus; & sic quinq; vniuersalia sunt accidentia; aut accidens sumitur pro p̄dicato non essentiali: & sic adhuc dupliciter: q̄a aut est prædicatum non essentiale cōuertibiliter: & sic est quintum vniuersale. Modò in tota hac diuisione accidentium; est notandum, q̄ inueniuntur quatuor ęquiuocātia. Primum æquiuocans est, cum accidens in communi diuiditur in accidens reale; & intentionale. Secundum ęquiuocans est, cū diuiditur accidens reale in contingens in paucioribus. & in aduenies enti post eius esse cōpletum. Tertium ęquiuocans est, cum diuiditur accidens adueniens enti cōpleto ad nouē genera. Quartum ęquiuocans est cum diuiditur accidens intentionale in illa quatuor pręnarrata. Habemus igitur, quòd accidens est quintum vniuersale, & prędicatum

Omne Accidēs aut est primæ intētionis aut secundæ intentionis.

Secundo phys. conte. 48.

Quomodo quinque vniuersalia sunt accidētia.

Quatuor sunt æquiuocantia.

Primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

non essentiale,nec cōuertibile: probatur,omne illud est vniuersale,cui cōuenit diffinitio vniuersalis: sed accidens est huiusmodi, ergo probo, quoniam est prædicatum de pluribus. Præterea vniuersale descendit ad accidens per hanc differentiam, quæ est prædicari in quale accidentale non conuertibiliter,& ita patet conclusio Scoti.

Ad primum. Ad primum argm̄ negatur minor.Nā illa pręsupponit vnum falsum, ꝙ accidens, de quo est sermo hic,applicetur singulari, quia applicatur cōi,& non in abstracto,sed in concreto.Vnde aduertatis pro solutione primi argumenti; quòd duplex est accidens,reale,& intentionale. Accidens reale potest cōsiderari dupliciter. Vno modo in cōi;alio modo in suis singularibus, & suppositis;si consideratur in cōi; & hoc dupliciter; Aut in abstracto,aut in concreto; tunc dico tria per ordinem de accidente reali. Primo dico, ꝙ hæc secunda intentio,quod dico accidens, non applicatur enti reali in communi cōsiderato in abstracto:ratio, quia vt sic in abstracto non prædicatur de subiecto; & ita vt sic in abstracto non potest applicari secunda intentio;& ita albedini non applicatur hæc secunda intentio. Secundò dico, ꝙ hæc intentio accidens non applicatur singularibus accidentis communis.i.huic,& illi albedini:ratio, qm̄ nulla secunda intentio quinque vniuersalium applicatur singularibus, ergo nec ista. Tertio dico,quòd accidens, quod est secunda intentio, applicatur enti reali communi accepto in cōcreto;quia vt sic dicit ordinem ad suum subiectum. Si autem est intentionale, sic dico,quòd accidens intentionale non est natum informare accidens singulare reale,nec prædicari de illo, nec fundari in illo, nec applicari illi.

Duplex accidēs

Et

Et ita patet optima solutio ad primũ argumẽtũ.

Contra. Instat Doctor, quoniam si accidens, cui applicatur hæc intentio accidens, sit in singulari. Primò ergo illud accidens erit singulare: ergo illa intentio, quæ applicatur accidenti reali existenti in singulari, erit singularis; & ita nõ erit vniuersale: & ita redibit primum argumentum. Ad hãc instantiã dicit Doctor, ꝙ accidens reale, cui applicatur hæc intẽtio secunda accidens, vt puta album: potest cõsiderari dupliciter: aut ſm esse materiale, quod habet in subiecto, & sic ei non applicatur hæc secunda intentio accidens: aut consideratur accidens secundum esse cognitum, & sic abstrahitur ab existentia in singulari, & vt sic ei applicatur hæc intentio. Quare argumentũm præsupponit falsum, & ita non currit. Contra. Responsio doctoris.

Arguitur secũdo sic. Omnis diuisio datur per opposita, ergo diuisio eius per substantiam, & accidens erit per opposita: sed substantia, quod est vnum membrũ diuisionis, est ens reale, ergo accidens, quod est alterum membrũ, erit ens reale, & ita non erit ens intẽtionale: patet, quia ens reale, & intentionale non opponuntur. Secundo arguitur sic.

Arguitur tertio sic. Nulla secunda intentio ꝑdicatur per se de prima: patet, quia non vera natura nõ ꝑdicatur per se de vera natura, vt dictũ est supra: sed accidens prædicatur per se de prima intentione, dicendo, qualitas est accidens, ergo accidens sumptum ex parte prædicati erit ens reale, & non rationis: probat minorem Doctor. Nã ista est per se, qualitas est ens, ergo qualitas est accidens: tenet consequentia: quoniam ens, prout prædicatur de qualitate, nõ potest sumi nisi secundum conceptum substantiæ: probatur etiam consequentia per regulam Topi. Omne Tertio arguit.

ne denominatum à ſuperiori denominatur ab inferiori, Ad hæc duo argumenta Doctor vnica reſponſione reſpondet. Et dicit, ꝙ argumēta currunt de accidente reali, & non intentionali. Vnde accidens reale eſt illud, quod diuidit ens contra ſubſtantiam, & non accidens intentionale: Et ita patet ſolutio ad ſecundum argumentum.

Quid ſit accidens reale.

Ad tertium argumentum dico, quod hæc propoſitio, qualitas eſt accidens, eſt per ſe: ſi accidens ex parte prædicati ſumatur pro accidente reali, & pro vno ſignificato nouem generum accidentium: ratio, quia tunc eſt prædicatio ſuperioris de inferiori. Si autem ſumatur accidēs ex parte prædicati pro ſecunda intentione, ſic erit prædicatio denominatiua, ſicut hæc, homo eſt ſpecies. Aduertit tñ vnum Sco. ibi, quod ſecunda intentio non prædicatur vniuerſaliter de qualitate, dicendo ſic: omnis qualitas eſt accidens. Aduerte enim ibi vnum; cum dicit, quod aliqua ſpecies qualitatis eſt, cui applicatur aliqua intentio proprium, vt riſibile eſt, qm̄ dicit Sco. hoc ſm opinionem communem, & eorum, qui ponunt paſſionem propriam in prædicamento qualitatis, & in ſecunda ſpecie qualitatis. Hoc tamē nō eſt verum ſecundum mentem propriam. Nam omnis paſſio ponitur in eo p̄dicamento, in quo eſt ſuum ſubiectum: ratio, quia ſubiectum propter identitatem realem, quā habet cum paſſione, trahit p̄dicatum, in quo eſt ipſum ſubiectū.

Scotus iſtis vniuerſalibus, & maxime ī hac qō. 34. collocat riſibile in genere qualitatis. Reſpondetur, quod in logica ſemper fuit inſequutus cōmunem opinionē. vide Bargium noſtrū in quæſtio. 3. prologi.

Arguitur quartò ſic. Nulla ſpecies ipſius vniuerſalis verè ineſt, & applicatur ſingulari, probat inductiuè: hæc enim propoſitio eſt falſa, hoc animal eſt genus: & iſta, hic homo eſt ſpecies: ſed hæc eſt vera propoſitio: hæc albedo eſt accidens: probo per diffinitionem accidentis: quia

illa

illa non poteſt verificari, niſi de hac, & illa albedine: quoniam cum adeſſe & abeſſe ſit operatio quædam, nec poteſt competere niſi huic, & illi albedini, & non albedini in communi, ergo ſequitur, ꝙ accidens hic diffinitum, cum ſit ſingulare, ſicut patet ex diffinitione eius, non poterit eſſe ſpecies vniuerſalis. Ad hoc argumentū dicit Doctor, ꝙ hæc propoſitio eſt falſa: hæc albedo eſt accidens ſumendo accidens pro ſecunda intentione: qm̄ dictum eſt in reſponſione ad primum argumentum, ꝙ ſecunda intentio poteſt fundari in ſingulari alicuius accidentis in communi: ſed hæc propoſitio eſt vera, hæc albedo eſt accidens, ſumendo accidens ex parte prædicati pro accidente reali. Et ita hæc ſecunda intentio accidentis, quæ eſt quintum vniuerſale, nec applicatur albedini in communi, nec huic albedini ſingulari: ſed albo in communi, & non huic albo.

Ad hoc argumentum dicit doctor.

Ad probationem Porphy. dico, quòd Porphy. per illa verba adeſt, & abeſt; circumloquitur nobis vnum prædicatum accidentale non per ſe ſiue conuertibile, & illud prędicatum non conuenit huic albedini ſingulari, nec dicitur de ea, qa hæc albedo in abſtracto non eſt prædicatum: ſed eſt album in concreto, cui applicatur hæc ſecunda intentio, quæ eſt quintum vniuerſale.

Ad probationem.

QVAESTIO XXXV.

QVAERITVR Vtrum hęc diffinitio ſit conueniens, ſiue conuenienter data, qua dicitur, accidens adeſt, & abeſt pręter ſubiecti corruptionem? Iſta queſtio eſt multum facilis; & ideo non oportet multum immorari

Quæſtio facilis.

ſupra eam.ordo quidem patet ex præcedenti q̃ſtione.Nã poſtquã viſum eſt, quod accidẽs eſt de numero vniuerſaliũ, & tenet quintũ locũ in latitudine vniuerſaliũ: meritò quæritur q̃d ſit vniuerſale?& an diffinitio eius ſit bona,& conueniẽter data?Arguitur primo ꝑ media Topic.& cõia; probãdo,ꝙ iſta diffinitio non eſt bona.Oĩs diffinitio,in qua ponitur copulatio, eſt increpanda, vt dictum eſt ſupra,ſed iſta eſt huiuſmodi, ergo.

Arguitur ꝑ media cõmunia.

Ad oppoſitum.

Ad oppoſitum eſt ſentẽtia Porphy. qui nobis eam tanquam bónam reliquit:patet ẽt, quia ea, quam philoſophus ponit in Topic.eſt eadem & conſimilis iſti, & non differunt niſi tantum in verbis:quoniam eſſentialiter ſunt eadem. Cum igitur diffinitio philoſophi ſit bona,qua dicitur, accidens eſt,quod contingit eidem ineſſe & non ineſſe. Cenſendum eſt hanc diffinitionem Porphy.de accidente eſſe etiam bonam, & ex hoc loco etiam habemus, quòd Porphy. hanc diffinitionem accepit à philoſopho, cum in ſubſtantia non differunt:ſed tantum in verbis.

Primo topicorum.

Ad quæſtionẽ.

Ad quæſtionem.In hac parte Doctor ponit concluſionẽ reſponſiuam ad quæſtionẽ, quæ eſt hæc:quòd diffinitio,ſcilicet,accidentis, ſi congruè, & rectè intelligitur,ſatis eſt conuenienter aſsignata. Dixit autem ſi congruè,ob hanc cauſam:quia varij variè exponunt. Propterea ſi rectè exponatur,erit conuenienter data. Ad oſtendendum autẽ hanc diffinitionem accidentis eſſe cõuenienter datã, Sco.ponit pulchra notandã,& diffinitiones, per quas declarabitur ſenſus datæ diffinitionis. Vnde eandem verborum contextus exponit diffinitionem Porphy.& Ariſt.Et ideo ait, quod ſciendum eſt,quod iſta verba adeſt,& abeſt, quæ ſunt poſita in diſtinctione Porph.ſiue eſſe, vel non eſ

ſe,

se, quę sunt posita ab Arist. in sua diffinitione accidentis, possunt accipi æquiuocè, hoc est pro prima intentione, & pro secũda. Et ꝙ sic possint accipi ista verba, ne videatur voluntarius in suis dictis, adducit sentẽtiam philosophi, per quam firmat, quod dicit. Nam accipiẽdo adesse, & abesse, siue inesse, & non inesse pro prima intentione, sic loquitur Philos. de eis 7. Met. & inde, cum dicit; Accidẽtis esse est inesse. Ibi loquitur de inesse, vt est terminus primæ intentionis, & fauet his, quod scribit Philos. 8. Phys. Vbi ait, quod impossibile est idem simul adesse eidẽ subiecto, & abesse ab eodẽ; Vbi adesse & abesse sumitur pro prima intẽtione. Et ita patet, ꝙ verba possunt accipi pro prima intentione. ostendit ẽt, ꝙ possunt accipi pro secũda intentione, & sic significat prædicationẽ eorum prædicamentorum, quæ sunt extra essentiã subiecti; sic ꝙ adesse, & abesse, siue inesse, & non inesse denotat prædicationem denominatiuã, & accidentalẽ. Probat Doctor per oppositũ, qm̃ dici de significat propriam prędicationem essentialem eorum, s. prędicatorum, quę sunt in eodem genere cum subiecto. Et ita habemus, quod accipiendo adesse, & abesse, siue inesse, & nõ inesse, mihi demõstrat prædicationẽ accidentalẽ, & denominatiuã accidentis de subiecto: sicut dici de ostendit prædicationẽ essentialẽ superioris de inferiori in eodem genere. Sed adhuc inesse. In hac parte Doctor subdiuidit ſm membrũ diuisionis primæ; & erat hoc, ꝙ inesse accipiebatur pro secũda intentione: & ait, ꝙ inesse sumptũ pro secunda intentione, siue secũdo modo potest sumi tripliciter, propriè, cõiter, & communissimè. Propriè competit accidentibus cõmunibus, vt albo. Nam albo propriè conuenit

inesse

Adest & Abest possunt accipi dupliciter.

Septimo Meta. contex. 62. & inde.

Octauo physic. contex. 62. & inde.

Inesse potest sumi tripliciter.

inesse. Secundo modo conuenit singularibus accidentibus; & sic inesse competit huic albo. & tunc subnectit immediatè declarationem huius dicti, ꝙ sumendo inesse hoc modo, s. communiter, sumitur in illa diuisione quarti membri famosa, quam ponit philosophus in antepredicamentis. Tertio modo sumitur communissimè, vel ſm modum loquētium. Nam consueuimus dicere, pr̨dicatum inesse subiecto, in hoc genere loquendi sumitur inesse communissimè. Prima distinctio. In hac parte probat ſm membrū primæ diuisionis, s. ꝙ adesse, & abesse sumitur pro secunda intentione; & probat hoc ratione, quoniam si diffinitum, cuiusmodi est accidens, pro secunda intentione, diffinientia, cuiusmodi sunt adesse, & abesse, non poterunt esse sumpta pro prima intentione, sed pro secunda: sic etiam iudicandum est de diuiso, & diuidentibus. Propterea ait Doctor esse inconueniens logicū diffinire, & logicum diuidere, & potissimè per primas intentiones, quando diffinitum est secunda intētio, & diuisum similiter, sic autem est in proposito; ꝙ hic diffinitur accidens pro secunda intētione, ergo diffinientia debent sumi pro secunda intentione. Secunda distinctio. Ibi probat ēt secundā distinctionem rectè fuisse datam de inesse, prout accipitur propriè, cōiter & communissimè. Nam propriè sumitur, vt verificatur de accidente communi: communiter, pro quolibet accidente: communissimè, vt omne pr̨dicatum inest suo subiecto. Consimiliter. Nam quia dictū est, quòd esse in potest accipi tripliciter; vult dicere, & ostendere etiam, quòd dici de potest accipi tripliciter, iuxta regulam Topicam, quot modis dicitur vnū oppositorum, tot modis &c.

Probat secundum membrū primæ diuisionis.

Est incōueniēs logicum definire & diuidere.

Dici de pōt accipi tripliciter.

propriè

propriè dicitur dici de, quoniã ſuperiora prędicantur de inferioribus in eodem genere. Cõiter autẽ ſumitur dici de,pro omni eo,quod eſt cõe. Cõmuniſsimè ſumitur pro prędicato quod ſpecificat rem huius verbi,eſt,in propoſitione. Vbi aduerte, quod prędicatum poſitũ citra verbum ſpecificat ipſum verbum abſolutè ſumptũ, ſiue prędicatum fuerit cõe, ſiue ſingulare,ſiue eſſentiale,ſiue accidentale:ſiue directum,ſiue indirectũ. Primo modo dici de ſumitur propriè in diuiſione illa famoſa quarti mẽbri in antepraedicamentis; ſecundo modo ſumitur dici de in diffinitione vniuerſalis,cum dicitur, vniuerſale prędicatur de pluribus. Tertio modo ſumitur in diuiſione Porphy. quam ponit capite de genere. **Primo modo.** **Secundo.** **Tertio modo.**

His omnibus præſuppoſitis, & declaratis applicat Doctor,cum dicit. Sumendo igitur adeſſe vel ineſſe primo modo, ideſt pro ſecunda intentione, tunc per adeſſe intelligitur genus accidentis cum vna differentia,ſcilicet, remota: vnde genus eſt, cum dico prædicatum, differentia verò,cũ dico, non eſſentiale. Et ita tangitur per illam particulam prędicatum non eſſentiale, ſiue genus intermedium inter vniuerſale, & accidens: & eodem tertio etiam intelligitur in diffinitione proprij per illud verbum, accidit. Ita ꝙ ſicut in diffinitione proprij hoc verbum, accidit,indicat mihi prædicatum non eſſentiale: ita in diffinitione accidentis, licet adeſt ſignificet prędicatum nõ eſſentiale. Et ita genus cum differentia remota: reſiduum autem ſupple tu ponitur in diffinitione accidentis, hoc,ſcilicet, abeſſe præter ſubiecti corruptionem, ponitur loco differentię, ſcilicet, vltimę reponentis ipſum accidens in vltimo eſſe ſpecifico: & etiam poni- **Applicatio Doctoris.**

tur

tur loco correlatiui ipsius diffiniti, idest, accidentis. Nam cum accidens sit relatiuum, oportet ei assignare suum correlatiuum, quod est præter subiecti corruptionem. Et ita patet hanc diffinitionem accidentis esse bonam.

Vt arguat. sic.

Vt arguatur sic. Illa diffinitio est conueniēter data, in qua ponitur propriū genus, & differētia remota cum vltima simul, & correlatiuum diffiniti: sed ista est huiusmodi, ergo. Et ita patet diffinitionē datam à philosopho esse bonā. Cum dr̄, accidens contingit inesse, & non inesse, exponit Doctor, i. necessariò inest subiecto. Ecce glosa sapientis. Vbi aduertatis, quod ex illa glosa posita à Sco. nascitur pergrande dubium: quoniā si tu dicis, ꝙ accidens non necessariò inest suo subiecto, erit dubium de accidētibus inseparabilibus. Nam cum accidens diffinitum diuidatur in accidēs separabile, & in accidēs inseparabile. Qua igitur facie dicere poterimus, quod accidens inseparabile, vt nigredo in Aethiope, non necessario inest Aethiopi? Præterea quo ore poterimus proferre hoc accidens, quod dicitur quantum non necessario in esse materiæ, cum insequatur eam, sicut proles matrem? Ista enim sunt accidētia non propria, de quibus dictum est supra: sed sunt cōia: & tamen necessario insunt subiecto. Igitur videtur, quòd illa glosa non possit aptari ad accidentia inseparabilia. Ait Doctor, potest dici, quòd illud, quod dictum est, scilicet, quòd non necessariò inest accidens subiecto, est ita verum de illis accidentibus, scilicet inseparabilibus, sicut etiam de illis accidentibus separabilibus. Loquendo tamen per se. Vnde in hac parte est summopere aduertendum, quòd ex vna parte potest esse verum, scilicet, quòd accidens inseparabile

Glosa doct.

Responsio Doctoris.

sepa-

separabile nō inest subiecto necessario: & ex alia parte potest esse falsa: ex parte substantiæ, siue subiecti potest esse vera, ꝙ accidens inseparabile non necessario inest subiecto. ratio, quoniā, sicut dicebatur supra, substantia præcedit omne accidens tempore: & ita quantum est ex parte substantię, non repugnat esse sine tali accidente separabili. Nā si hoc est verum de accidente proprio, potius erit verum de accidente cōi. Ex parte autem accidentis, inquantum accidens est, dico, quod illa propositio erit falsa, scilicet, ꝙ nullum accidens cōe necessariò inest subiecto; quia plura sunt accidentia, quę necessariò insunt subiecto, vt quantitas. Aduerte ibi pulchrā doctrinā Doctoris, ibi assignat, & reddit rationē, quare de necessitate quantitas inest subiecto: quia hæc causam necessariam habet in subiecto, vt puta materiam, non tamen habet causam per se; proprium autem habet causam per se, & necessariā in subiecto. Et ita patet differentia inter propriū & accidens commune. Ideo exponitur alio modo. In hac parte Sco. dat aliam expositionem ad illud verbum positum in diffinitione accidēs, s. abest; & exponit sic, Accidens est illud, quod adest, & abest; adest supple tu secundū intellectum siue considerationem intellectus, præter destructionem essentialis intellectus, siue cōceptus subiecti. dicit essentialis conceptus propter conceptum accidentalem, qui corrumpitur. Contra, quia data veritate istius expositionis, quod intelligitur sic, quod accidens est quod abest, idest, quoad intellectū, considerationem, & non in re, & actuali existētia; ergo sequitur, quod diffinitio proprij nō distinguitur à diffinitione accidētis: quod tamen est inconueniens, vt probatum est

Aduerte pulchram doctrinam.

Alia expositio verborum.

Contra.

supra: probatur, quoniam species, siue subiectũ proprij, cum sit prius ipso proprio, completè potest intelligi sine proprio: sicut etiam subiectum sine accidente. Et ita non distinguitur vna diffinitio ab altera. Ad hoc argumentum ait Doctor, probando illud, quod dicit supra: quoniã etiam quo ad intellectum est differentia inter subiectũ accidentis, & subiectũ proprij. Nam subiectum accidentis communis potest intelligi sub opposito eius; subiectũ autem accidentis proprij non potest intelligi sub opposito eius. Et ita patet differentia inter hanc diffinitionem accidentis, & illam proprij. Et tunc Doctor laudans hanc vltimã particulam diffinitionis, ait ꝙ iste est intellectus, & conceptus istius diffinitionis Porphy. & Arist. Et ita vtraq; diffinitio est conueniens. Contra tu iam dixisti, ꝙ ista diffinitio est cõuenienter data. Tunc arguo sic: omnis diffinitio conuenienter data per se inest diffinito: sed ista est huiusmodi, ergo. Tunc sic, accidens per se abest, & adest subiecto, ergo per se adest subiecto: probo hanc consequentiam: quoniã arguendo à copulatiua tota ad partem, tenet consequentia. Tunc vltra, per se accidens adest subiecto, ergo non potest abesse. Et secunda pars destruit primam.

Probat id quod dixerat supra.

Scotus laudat hanc vltimam particulam definitionis.

Arguendo à copulatiua tota ad partẽ tenet consequentia.

Præterea arguitur sic, etiam per oppositum omne accidens abest per se à subiecto, & adest ergo per se abest: & si per se abest, ergo nõ adest. Præterea omne accidens necessario est accidens, ergo omne accidens necessario inest, & ita non potest abesse. Ad hoc argumentum dat vnam respõsionem aliorum. & ait, quod illa consequentia non sequitur, per se adest, & abest, ergo per se adest: quoniam est fallacia à secundum quid ad simpliciter: sicut etiam à simili non tenet, con-

Arguitur sic.

Responsio aliorum.

tingens necessariò est, non valet per fallaciam dictam. Instat Doctor contra hanc responsionem, & vult ostendere, quod consequentia est bona: & dicit pulchram regulam, quoniam arguendo à genere posito sub differentia ad genus simpliciter & absolutè, tenet consequentia. Nam benè sequitur; animal rationale est, ergo animal est: sed ita arguitur hic, ergo consequentia est bona. Ideo dat vltimam solutionem suam, & dicit. Potest dici, quod consequentia est aliquo modo bona; sed antecedens est distinguendũ secundum compositionem, & diuisionem propter illam particulam, quæ ponitur, scilicet, per se. Nam ly per se potest determinare inhærentiã; & sic vtraque propositio, & consequentia est vera: vel potest determinare inhærens; & sic vtraq; consequentia est falsa: sicut etiam dictum est de hac distinctione supra: & sumendo ly per se, vt determinat inhærens, non ponitur in diffinitione accidentis. Vnde vult dicere, quando dicit, & adest, & abest; quod per se inest accidenti: sed idem prædicatum determinatum siue acceptum per se non inest illi subiecto.

Instat Doctor.

Per se potest determinare duo.

Ad aliquid dicitur eodem modo, quod si determinat inhærentiam, est vera; si determinat inhærens, est falsa. Et ita patet determinatio istius quæstionis.

QVAESTIO XXXVI.



QVAEREBATVR an diffinitio accidentis fuisset conuenienter data? Fuit conclusum, quòd sic. Et in hac conclusione probanda fuit Doctor vnica ratione contentus. Supereſt modò soluere argumenta, quæ reddebant conclusionem suspectam. Istę solutiones (domini) argumentorum sunt valde ponderandæ: quia nobis conferunt dulcissimæ veritatis fructum: & multarum dubietatum inexplicabiles nodos soluunt. Ponderemus igitur singula dicta in solutionibus horum argumentorum.

Istæ solutiones argumẽtorum sunt valde ponderandæ.

Arguebatur igitur primò per media communia, quorum primum erit hoc. Illa diffinitio in qua ponitur copulatio ab Arist. in Topic. reprehenditur, ista est huiusmodi. Ad hoc argumentum est vna solutio solemnis, & regula generalis, quæ est hæc, quod omnis diffinitio data per copulationem circumlocutiuè habitam, omnino est reprehendenda, ita est in proposito, ergo hoc argumentum non habet locum.

Arguebatur per media communia.

Secundum argm̃ cõe est hoc: omnis diffinitio, in qua non apparet genus, & differentia eius, nõ conuenienter assignatur: sed ista est huiusmodi, ergo. Ad hoc argm̃ negatur minor; quia sicut patuit in corpore quęsiti in applicatione illa dictorum, in hac diffinitione est genus, & differentia: tangitur, n. ibi genus simul cum differẽtia remota, cum dicitur adest. Nam per hoc ego intelligo prædicatum non essentiale, & ita genus est ibi, cũ dico prędicatum: differentia remota est, cum dico non essentiale: Præterea in hac diffinitione apponitur differentia specifica: & etiam apparet corre-

Secundo arguitur.

In hac diffinitione apponitur differentia specifica.

correlatiuum eius,licet per accidens cum dico, præter subiecti corruptionem. Quare in diffinitione accidentis quatuor apponunt. Apponitur .n.quanquam implicitè, genus eius: apponitur duplex dña remota,& propinqua Et ita illa diffinitio erit bona, cum in ea ponantur, quæ necessaria sunt ad diffinitionem, genus, videlicet, & differentiæ; & quia diffinitum est relatiuum, quia est species vniuersalis, quemadmodum,& quodlibet aliud vniuersale: iō asignat eius correlatiuum,quod est subiectū;& quia subiectum est relatiuum per accidens:quia pro tanto subiectum refertur ad ipsum accidens,pro quanto accidens refertur ad illud,sicut dicimus, quod scibile pro tanto refertur ad scientiam,pro quanto scientia ad scibile refertur. Et ita sunt omnia,quę sunt requisita ad diffinitionem. Et propterea illa minor argumenti merito fuit negata.

Arguitur tertio sic. Illa diffinitio non est bona, in qua diffinitum est secunda intentio, & vniuocum: & partes diffinitionis sunt entia extra animam,& æquiuocè: patet hæc maior propositio, quia entia realia non diffinitur entia intentionalia,dictum est,neque vniuoca æquiuoca: qm̄ sicut æquiuocum non potest esse diffinitum: ita etiam nec pars diffinitionis: sed in diffinitione accidentis est huiusmodi, ergo: Probo ambas partes minoris. Et primo, quòd in ea ponantur entia realia, quoniam ponuntur adest,& abest. Adesse autem,& abesse conueniunt accidenti extra animam:probo,quoniam esse est extra animam,sicut ens,ita etiam est adesse, probatur ēt secunda pars;quoniam accidens hic diffinitum, est secunda intentio, quæ vniuocè competit rebus diuersorum prædicamētorum, seu generū:

Tertio arguit.

Esse est extra Animam.

ſed adeſſe,& abeſſe non competunt vniuocè rebus diuerſorum generum;probo,quia ita eſt de adeſſe,& abeſſe,ſicut de eſſe,ſiue de ente : ſed eſſe,ſiue ens non eſt vniuocum rebus diuerſorum generum,ergo nec adeſſe,& abeſſe.

Ad hoc argumentum eſt dicendũ ex his, quæ dicta ſunt in corpore q̃onis,ꝙ iſta,ſ.adeſſe,& ab eſſe poſſunt ſumi dupliciter,& pro prima,&pro ſecunda intentione : & ita in propoſito ſumitur pro ſecunda intentione, & ſic ſunt partes diffinientes,& ita conueniunt cũ diffinito. Sunt etiã partes vniuocæ,queadmodũ, & diffinitũ vniocũ eſt:& ita minor ꝓ vtraq; ſui parte eſt negãda.

Quarto arguitur. Arguitur quarto ſic. Omnis ſecunda intentio illi,cui ineſt,neceſſario ineſt : probo iſtam, quia omnis ſecunda intentio,cui ineſt, per intellectũ ineſt,ergo impermutabiliter ineſt,ergo neceſſario ineſt,ergo non poteſt abeſſe,ergo male ponitur illa particula in diffinitione, quod abeſt præter ſubiecti corruptionẽ. Nam iſta operatio intellectus eſt vniformis:quia eſt quantum ad eſſe immateriale,& eſſe cognitum,eſſe autem cognitum immateriale,& ſpecificum , & æternum,& inuariabile,ergo impermutabiliter.Nam impermutabilitas,& æternitas & imaterialitas ſe mutuo conſequuntur ,ergo neceſſario patet , quia quod neceſſario ineſt,non poteſt aliter ſe h̃re:& ita non poteſt abeſſe.

Reſponſio. Reſpõſio ad hoc argumẽtũ (domini)ponitur à Scot.ad calcem iſtius q̃onis, vbi diſtinguit de neceſſario,qua diſtinctione data,omnes illæ conſequentiæ ſtatim ruunt. Dicit igitur,quod ly neceſſario in propoſito poteſt determinare inhærentiam,aut inhærẽs:ſi determinat inhærentiam,ſic currunt, & nihil cõtra nos: ſi determinat inhærens, ſi falſum eſt quod aſſumitur.

Neceſſario poteſt determinare in hærentiã, vł inhærens.

mitur. Item contra secũdam particulam: ibi Doctor arguit contra secundã particulam, quæ est hæc, ꝙ accidens abest præter subiecti corruptionẽ: hæc est secunda particula diffinitionis: & potissimè argumento sumpto ab accidentibus inseparabilibus, quæ hoc in loco magnam inferũt difficultatẽ. Arguo igitur sic. Aliquod accidens cõe necessario, & inseparabiliter inest subiecto, ergo non potest abesse ab illo subiecto præter eius corruptionẽ: probo accidens; qm̃ quantitas homini necessariò, & inseparabiliter inest, & nigredo coruo, & albedo cygno: consequentia patet; quoniam separatio huius accidentis est corruptio subiecti. Sed posses dicere, quòd accidens hic diffinitum non comprehendit sub se accidens inseparabile: & ita euaderetur hæc difficultas. Arguit Doctor contra hoc authoritate, & ratione. Primò authoritate Porphy. qui diuidit accidens hic diffinitum in accidens separabile, & inseparabile. Secundò probatur ratione: quia omne prædicatum non essentiale, aut est proprium, aut commune: Sed ista accidẽtia enumerata superius non sunt accidentia propria: qm̃ non consequuntur formam specificam, vt patet, ergo sunt accidentia communia. Et ita prior difficultas. Ad hoc argumentũ Doctor dat duas responsiones. Et prima est multum difficilis, & vt eam deducam in formam claram, dico sic: ꝙ duplex est subiectum, quoddam est subiectum informationis, & quoddam denominationis: subiectum informationis est materia prima, quæ meritò dicitur subiectum informationis; qm̃ diuersis formis informatur, succesiuè tamen, quẽadmodum declarat Comment. 1. Physi. Cum dicit, materia recipit omnes formas; recipit enim

Arguit Scotus authoritate & ratione.

Sco. dat duas responsiones.

Duplex est subiectum, informationis, & denominationis.

Primo physi. c. tex. 69.

Scot. in prima quæstione prologi.

eas alternatim: hoc etiam firmat Scot. in prima primi in solutione hostilium rationum. vbi ait, ꝙ tot sunt formæ receptibiles in materia, quot in ea latent appetitus. Et ita materia est subiectũ informationis; & tunc applicando ad propositum, dicit Doctor, ꝙ illa pars diffinitionis, quæ dicit, ꝙ adest præter subiecti corruptionem, verificatur de subiecto informationis. Aliud autẽ est subiectum denominationis, & illud est compositum naturale. Nam illud est in rei veritate, quod generatur, & corrumpitur, sicut expresse habet philosophus. 7. Metaph. & Sco. Quòd corruptio, & generatio est compositorum: & hoc est verum terminatiuè, materia autem prima secundum Scotistas generatur, & corrumpitur subiectiuè ad hunc sensum; quòd potest esse subiectum generationis, & corruptionis, quemadmodum expresse format Cõmẽt. 1. Physi. sed materia prima non generatur, & corrumpitur terminatiuè: quia illud, quod generat, & corrumpitur terminatiuè, est compositum naturale. Et de isto non intelligitur pars diffinitionis, cum dicitur, ꝙ adest præter subiecti, s. denominationis, corruptionem. Quòd autem hæc distinctio sit bona, probat Doctor per duo exempla. Primum est de loco. Nam locus dicitur passio, & accidens corporis locantis. Et corpus locans dicitur subiectum informationis: locatum vero dicitur subiectum denominationis, & nõ informationis. Secundum exemplum est de actione. Nam denominationis subiectum est agens: nã genus actione denominatur, agere, subiectum informationis, erit patiens, & ita poterit esse duplex subiectum, informationis, & denominationis, pars illa intelligitur de subiecto informationis, & non de-

Septimo Meta. cont. 27.

Primo phy. contex. 60.

Quod hæc distinctio sit bona, per duo exẽpla ostẽdit Scotus.

Secundum exemplum.

Duplex subiectum denominationis & informationis.

denominationis. Et ita patet solutio ad hoc argumentum: & etiam ex his patet solutio ad illam instantiam, quæ fit in solutione argumenti. Aliter dicitur. In hac parte Doctor apponit secundam solutionem, per quam exponit illam particulam. s. quod abest præter subiecti corruptionem, idest, quod subiectum eius potest intelligi sub opposito illius accidentis sine destructione conceptus sui, & sine repugnantia conceptuũ; & hæc responsio dicta fuit superius.

Arguitur vltimò sic. Accidens abest, ergo non est accidens: patet per diffinitionem accidentis, consequentia patet; quia separatio accidentis à subiecto est illius corruptio. Tunc vltra, accidẽs non est, ergo subiectũ non est; probo cõsequentiam per naturam relatiuorum; sed subiectum, & accidens sunt relatiua, probo; quoniam omnis species vniuersalis est relatiuum, sed accidens est species vniuersalis, ergo est relatiuum; & non potest referri ad aliud, nisi ad subiectũ; ergo subiectum est correlatiuum eius: & ita si accidens destruit, & subiectum. Præterea probatur, quoniam si in diffinitione accidentis nõ poneretur relatiuum, esset inconuenienter data. Ad hoc argumentum Doctor negat hanc cõsequentiam, videlicet accidens abest, ergo accidens non est; quia sic intelligitur ly abesse, quo subiectum potest intelligi sub opposito accidentis. Et ideo ex hac expositione data, non sequitur, quòd accidens non sit. Contra hoc arguit Doctor per philosophum in prędicamentis sic. Nullum relatiuum potest diffinitè sciri sine altero: sed subiectum, & accidens sunt relatiua, ergo vnum non potest diffinitè sciri sine altero. Tunc vltra, non potest diffinitè sciri

Vltimò arguitur.

Contra.

sine

ſine altero,ergo non poteſt completè intelligi ſine accidente,ergo non poteſt intelligi ſub oppoſito accidentis: tenet conſequentia per regulam Topicam: quia ſi de quo magis videtur ineſſe,& non eſt,ergo & de quo minus.

Præterea arguitur ſic. Intellectus eſt ſolum verorum:ſed non eſt verum ſubiectum eſſe ſub oppoſito accidentis,ergo. Ad primum iſtorũ duorum argumentorum ait Doctor ponendo optimam regulam,ꝙ duplex eſt relatiuum,quoddã eſt relatiuũ per ſe,ſicut pater, & filius; & de iſtis intelligitur in argumento.Aliud eſt relatiuũ per accidens,& dicitur pro tanto per accidens, quia illud relatiuum nõ refertur ad aliud, niſi prius aliud referatur.

Duplex relatiuum.

Ad illud exemplum eſt de ſcientia, & ſcibili vt dictum eſt; & ita argũ non currit. Si diceretur. Ibi Doctor ponit vnam expoſitionem, quorundam,quæ ab eo reprobatur. Nam ſic exponebant illum locum,quod accidens adeſt, & abeſt præter ſubiecti corruptionẽ.i.præter corruptionem illius ſubiecti.i.ſubiecti,ſiue fundamẽti,cui fundato talis intentio ineſt.Iſta expoſitio nõ eſt bona;quia ſi per ſubiectum intelligamus fundamentum,& illud fundamentum eſt ens reale,& prima intentio:tunc prima intentio diffiniret ſecundã intentionem, quod eſt reprobatũ ſupra.

Opinio quorũdam.

Ad vltimum obiectum Doctor dat tres reſponſiones.Cum dicitur, intellectus eſt ſolũ verorũ; ait Doctor;quod iſta propoſitio eſt vera de habitu,& notitia principiorum : Nã ſicut habetis declaratum à philoſopho,& Auerroe 6. Ethic.quinque ſunt habitus, inter quos enumerantur iſti duo, & ſcientia, & intellectus: vnde intellectus hic non capitur pro potentia intellectiua: ſed capitur

Intellectus eſt verorum, ideſt p[ro]ſorũ principiorum.

Sexto ethi.c.3.

pitur pro notitia,& habitu principiorum. Vnde notitia principiorum merito dr intellectus pp facilem adhæsionem ipsius intellectus ad illa principia. Nam principia se habẽt sicut ianua in domo, secundo primæ philosophiæ. Et hoc egregiè declarat Sco. in prima primi, & tertia primi. Scientia vero propriè est habitus conclusionis demonstratæ, & non est notitia demonstrationis. Et hanc notitiam Comment. appellat. 6. Ethi. formam concollectam. Ad propositum, cum dr intellectus est solum verorum, exponitur sic, intellectus .i. habitus, siue notitia principiorum est verorum. Vlterius potest dici. Ibi Doctor apponit secundam solutionem, & expositionem distinguendo de intellectu. Nam duplex est intellectus, simplex, & componens, siue diuidẽs. Hæc distinctio pōt firmari per illud, quod hẽt philosophus. & Cō. 3. de Ani. Et dr intellectus simplex triplici simplicitate, simplicitate potentiæ intelligentis, siue simplicitate opposita compositioni ex materia, & forma: & dr simplex simplicitate actus, quia ille actus simplex est, cum ponatur in prima specie qualitatis: & dr simplex simplicitate obiecti; quia illud obiectum, quod intelligit per primam operationem intellectus, est simplex simplicitate opposita complexioni dicitur autem intellectus componens, & diuidens ab operatione eius secunda.

Quinq; sunt intellectuales habit⁹, circa quos non contingit dicere falsum.

Notitia principiorum dr intellectus.

Secundo Met. contex. 1.

Scientia est habitus cōclusionis demōstratę

Auer. 6. ethicorum cap. 3.

Duplex est ĩtellectus, simplex & componens.

Tertio de Anima contex. 21.

Tunc dicimus ad argumentum, quòd intellectus est verorum: dico, quòd illa propositio est vera loquendo de intellectu componente, vel diuidente, in quo est formaliter veritas, vel falsitas: non autem de intellectu simplici, in quo nō est veritas, & falsitas formaliter. Vnde aduertatis, quòd inter has propositiones est magna differen-

Intellectus est verorum, vera est de Itellectu cōponente, vel diuidente, non autem de intellectu simplici

differentia. Nam aliud est intelligere coruum esse sub albedine: quia iste intellectus, & sensus est falsus: quia pertinet ad intellectum componentem. Et aliud est intelligere coruũ sub albedine, & iste intellectus non est falsus, quia est intellectus simplex, in quo non est falsitas. Tertia expositio est, quòd subiectum non verè potest intelligi sub opposito accidentis inseparabilis: tamen non repugnat in re, hoc est non est repugnantia ex parte conceptuum, scilicet, subiecti, & accidentis, quòd sic intelligatur. Et ita patet solutio ad omnia argumenta.

Nota aliud est intelligere coruũ esse sub albedine, & aliud est intelligere coruũ sub albedine.

QVAESTIO XXXVII.

DETERMINAVIT supra Doctor longa verborum serie accidens ipsum, de quo in præsenti extat sermo, fuisse vniuersale: deduxit consequenter diffinitionem vniuersalis fuisse bene, & optimè assignatam. Dictum est quoq; superius, quòd istæ duæ intentiones propriũ, & accidens, sunt formaliter distinctæ, & applicatur diuersis fundatis. Nam proprium nõ põt propriè (sm mentem istius hominis) applicari, nisi accidenti reali emananti, atque pullulanti à cõposito ratione formæ specificæ. Accidẽs autem, quod est quintum vniuersale, non potest applicari nisi accidenti reali surgenti ex principiis indiuidui, aut ratione materiæ, aut ratione actiuarum qualitatum. Et dictum est, quòd hoc accidẽs quod est quintum vniuersale, secundum doctrinam ipsius viri, non potest applicari indiuiduo alicuius accidentis, nec etiam accidenti in abstracto, sed accidenti in concreto habente habitudi-

Proprium non potest applicari nisi accidenti reali.

tudinem ad subiectum.Et ita varia,atque diuersa sunt fundamenta harum rationum.Ne igitur addiscentis animus dubius remaneat; nititur iste Doctor nostris ex animis hanc auferre dubitationem, quæ in hac materia oriri potest perscrutanti.Quia ex quo dictum est,quòd istæ duæ intentiones non possunt applicari nisi diuersis fundamentis.

Poterit esse dubitatio;An istę duę intentiones, cuiusmodi est proprium,& accidens,possunt dici,enunciari, prædicari, fundari, siue applicari eidē, & vni rei,sic q᷑ aliquod ens vnum, & idem posit esse fundamentum harum duarum intentionū distinctarum? Et patet ordo istius quęstionis cum expositione eiusdē. Et primò arguitur, q᷑ sic: & argumentum (dñi) est de qualitatibus elementorū. Nam quælibet videtur q᷑ posit esse fundamentū proprij, & accidentis, vt arguatur sic.Vna,& eadem qualitas potest esse proprium, & accidens,ergo vnū & idem ens erit subiectum harum duarum distinctarū intentionum: probo antecedens.Nam ego accipio qualitatē ignis; caliditas ignis respectu ignis est propriū: omne illud, quod consequitur formam consubstantialem elementi, est proprium,sicut dictū est,capite de proprio: sed caliditas est huiusmodi,ergo. Pręterea caliditas,respectu mixti,& elementi,est accidens cōe:qm̄ caliditas in ferro ignito,aut in lapide est accidens.Et ita patet,quod idem,vt puta caliditas,est proprium respectu ignis, & accidēs commune respectu mixti. Sed tu dices,sicut dicendum puto, quòd qualitas æquiuocè est in igne, & in ferro ignito. Contra ostendo, q᷑ non. immo vniuocè: probo, vbi comparatio, ibi vniuocatio: sed caliditas comparatione inuenitur

Dubitatio.

Patet ordo istius quæstionis. Argumentū de qualitatib. elementorum.

An caliditas sit propriū respectu ignis.

in igne & in lapide ignito, ergo vniuocè. Vnde aduertatis domini, quemadmodum habet Scot. in illa quęstione magna quarta anteprędicamétorum, quòd in æquiuocis non potest esse comparatio, sed benè in vniuocis: sed quæ est ratio huius? Dico, quod ratio diuersitatis est ista: quoniam in vniuocis est vna forma participata ab vniuocatis ſm magis, & minus: & ideo nõ potest fieri comparatio. In æquiuocis verò non est vna forma inæqualiter participata ab ęquiuocis; q̃a vox tantum illis est communis, & non forma: & ideo ibi non fit comparatio. Ad propositũ, cum igitur caliditas secundum magis, & minus inueniatur in igne & lapide ignito, sequi necesse est vt ibi sit comparatio. Et ita argumentum tenet.

In æquiuocis non est comparatio.

Ad oppositum est sententia Porph. & autoritas Sco. hic. Duo opposita nõ possunt inesse eidẽ respectu eiusdẽ, hęc patet: sed proprium, & accidens sunt opposita, ergo non possunt inesse eidẽ subiecto, & fundamento: probo minorem. Quorum diffinitiones sunt oppositæ, & diffinita sunt opposita: sed diffinitiones proprij, & accidentis sunt opposite, vt patet ex rationib. eorum, ergo. Quarè his pręliantib. rationibus, redditur quęstio proposita tenuis, & in veritate suspensa.

Ad oppositum.

Ad quęstionem Doctor, ita se habet, quod primò ponit opinionem aliorum, & infringit, siue impugnat eam. Secundò ponit opinionem propriam. Secundò ibi. Dicendum ideo erat quo ad propositam quæstionem vna responsio peritorũ dicentium: quòd proprium, & accidens possunt dici de eodem subiecto, pro quanto illud subiectum ad idem comparatur, siue refertur ad diuersa. Exemplũ est de caliditate, & de genere, siue de animali. Nam animal per relationẽ ad superius

Opinio aliorũ.

perius

perius subinnuit ratione speciei, per comparationem verò ad sua inferiora tenet rationem generis. Et ita licet respectu vnius & eiusdem non posit idem esse proprium, & accidens: relatum tñ ad diuersa potest. Contra in hac parte Doctor impugnat hanc opinionem, quod si detur aliquid, quod respectu alicuius sit proprium, respectu illius non erit accidens, nec ét respectu alterius. Vnde duo includit Doctor. Primum, quod propriũ respectu alicuius non potest esse accidens: nec ét ad quodcunq; aliud comparatum. Exemplum certum est, quod risibile est proprium respectu hominis; est proprium, ergo inest per se, sicut patet ex diffinitione proprij: si fuerit accidens, non inerit per se, sed per accidens. Et tunc idem inesset per se, & non per se. Et ita habemus resolutè, quod proprium, respectu cuius subiecti est proprium, non potest esse accidens. Tu dices, quod poterit esse accidens relatum ad aliud. exemplum, vt puta risibile poterit esse accidens respectu asini, & etiam respectu lapidis. Cõtra, quia si respectu hominis fuit proprium, ergo inest sibi conuertibiliter, & soli, & semper, sicut patet ex diffinitione proprij, ergo non potest inesse alteri tanquam accidens: quia si sic, non fuit primò conuertibiliter inhęrens: & si conuertibiliter nõ inhęreat, ergo respectu primi subiecti non fuit proprium. Ordinemus igitur has consequentias bonas, sic ut colligatis fructum. Risibile respectu hominis est proprium, ergo respectu hominis non est accidens: antecedens patet ex dictis consequentia deducitur, quia tunc manifesta sequeretur contradictio. Nam idem per se inesset, & non inesset alicui. Tunc vltra, respectu hominis non est accidens, ergo nec etiam respectu

Contra.

Exemplum.

Exemplum.

Contra.

Ordinatio consequentiarum

cuius-

cuiuscunque alterius ab homine: probo consequentiam, quia si esset accidens respectu alterius ab homine, ergo conuertibiliter non fuit in homine, ergo respectu hominis non fuit proprium, hæc consequentia est impossibilis, ergo illud ex quo sequitur. Et ita patet impugnatio illius falsæ opinionis.

Sco. ponit opinionē propriā.

. Ideo dicendū. In hac parte Doctor ponit opinionem propriam, & conclusionem suam, quæ est hęc: ꝙ impossibile est istas duas intentiones, proprium, & accidens. s. applicari eidem rei primę intentionis, & respectu eiusdē, vel diuersorū, vt tenebat prior positio. Et paucis absoluens conclusionem suam reassumit illam rationem, quam adduxit prior ratio, & positio: & est ratio hæc: qm̄ omne illud, quod est alicui proprium, illi non potest esse accidens: nec etiā potest esse accidens alicui alii ab illo subiecto: patet, quoniam cōuertitur cum eo subiecto, cuius est proprium, & ita alijs non inest tanquam accidens.

Sco. dat duas responsiones. Nulla qualitas actiua vel passiua est propria alicui elemento.

Ad primum argumentum Doctor dat duas responsiones. Prima est, quòd nulla qualitas actiua, siue passiua est proprium alicui elemento: qualitas actiua est, vt caliditas in igne, & frigiditas in aqua, neutra istarum est passio respectu ignis, & aquę: qualitas passiua est siccitas in igne, & terra, & humiditas in aqua & aere.

Vult Doctor, ꝙ nulla harū qualitatum sit propria passio alicui elemento.

Vult modò Doctor, quòd nulla harum qualitatum est propria passio alicui elemento, vt hic de proprio, & passione loquimur. Nam vt de proprio loquimur, tantum illud dicitur, quod potest applicari accidenti emananti ex forma specifica. Modò arguitur sic. Illud non est proprium siue passio alicuius, cuius subiectum potest intelligi sub opposito illius qualitatis, ergo

non

non est proprium. Nam sicut supra diximus, hęc est differentia inter subiectum accidentis, & proprij. Potest esse & alia responsio: & ista (iudicio meo) videtur tutior, quod licet istæ qualitates semper insint ipsis elementis, & necessariò; non tamen propter hoc dicendæ sunt proprietates, & passiones: ratio, quoniam huiusmodi qualitates non consequuntur formam specificam; sed materiam, idest principia materialia indiuiduorũ, quæ sunt principia actionis, & passionis. Et ita huiusmodi accidentia debent dici accidentia communia, & inseparabilia; & non accidentia. Et ita patet vltimata solutio.

Qualitates non insequunt formã specificam, sed materiam.

Ad primũ argumentum, quod qualitates elementorum non sunt proprietates, & passiones, tum quia subiectum earum potest intelligi sub opposito earum; tum quia consequuntur principia indiuiduorum, & non principia formæ. Pręterea arguit secundò de luce; quoniam lux est proprium, & est accidens: est enim proprium respectu solis, quia consequitur immediatè formã solis: est etiam accidens respectu medij aeris. Et ita idem potest esse proprium, & accidens.

Ad primum argumentum.

Ad hoc argm̃ dicit Doctor, quod quanquam lux vniuocè inueniatur in sole, & corpore luminoso, & medio aere: non tñ habet eundem modum essendi in sole, & aere: qm̃ in sole habet rationẽ tanquam eius, quod est in fronte, & vt est lucentis, in aere habet rationem eius, quod illuminatum modò concretum significat formam, ſm quod est in subiecto: & ideo nullum concretũ dictum a luce vniuocè inest huic, & illi. Videtur dicere, quod licet lux, quod est abstractũ, est vniuocum; tamen concreta sunt æquiuoca: ratio, quia non secundum eandem rationẽ est in ambobus con-

Lux vniuocè inuenitur in sole & corpore luminoso.

cretis. Modò intentiones, cuiusmodi sunt proprium, & accidens; non enim applicantur rebus primæ intentionis, nisi vt significantur in concreto: & quia nihil est vniuocum istis cõcretis, ideo non currit argumentum. Contra, concretum & abstractum idem significant, sed abstractum per se est vniuocum, ergo & concretum. Ad hoc breuiter ponitur vna optima regula, ꝙ quando concretum est vniuocum ratione formę significatę, & abstractum etiam erit vniuocum. Præterea si concretum est æquiuocum ratione formę significatæ, etiam & abstractum erit æquiuocum: tamen si concreta sunt æquiuoca ratione connotati, siue ratione diuersæ habitudinis formæ ad subiectũ, non propter hoc sequitur abstractum esse æquiuocum. Et stat vniuocatio abstracti cũ æquiuocatione concretorum. Quare patet solutio ad illud argumentum.

Optima regula.

Arguitur secundò sic. Risibilitas respectu hominis non est genus, nec species, nec differentia, nec accidẽs, ergo proprium. similiter arguẽdum est de albedine. Nec est dicendum, ꝙ non sunt vniuersalia, quoniam prædicantur de pluribus, ergo istæ intentiones propriũ, & accidens, possunt applicari rebus in abstracto, cuius oppositum dictum est. Ad hoc argumẽtum ait Doctor, ꝙ risibilitas respectu hominis nõ est vniuersale: probat, quia respectu hominis non prædicatur de pluribus. Sed contra, quoniam absolutè risibilitas vel est genus, vel species, quoniam prędicatur de pluribus. Respondet Doctor, ꝙ benè verum est, ꝙ risibilitas est species respectu huius risibilitatis, & illius risibilitatis: quia respectu illorũ prędicatur de pluribus. Et vt sic non est proprium. Et ita proprium, quod est secunda intentio,

Arguitur secũdo.

Responsio Doctoris.

tio, applicatur risibili in concreto, & non risibili in abstracto. ita etiam est dicendum de albedine, quod licet albedo in abstracto sit species per comparationem ad indiuidua contenta in proprio genere; non tamen potest esse respectu subiecti fundamentum huius secundæ intentionis, quod dico accidens: quoniam accidens pro secunda intētione non potest applicari nisi accidenti reali in concreto, quemadmodum Porphyrius etiā concreti exemplificat: cuius exempla sint, nobis probat authoritas. & sic finem imponere constitui huic operi nostri subtilissimi Doctoris, in quo si quid dixerim quod christianæ religioni aduersari videatur, quod non credo, illud recitando opiniones philosophorum vnusquisque me dixisse, certò sciat, in his & in omnibus alijs semper me submitto iudicio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Compleui hoc opus Patauij in ædibus D. Antonij, in die Sancti Antonij. 75.

FINIS.

DE INDIVIDVATIONIS PRINCIPIO,

CVM SVBSTANTIARVM MATERIALIVM,

Tum substantiarum immaterialium, ad aures subtilissimi Doctoris dilucidissima pertractatio.

Dist.3.q.6. DOCTOR subtilis in secundo Sen té.tenet indiuiduationem fieri per aliquam entitatem positiuam simpliciter incommunicabilé, & hoc in natura creata, quam entitatem Positiuam appellat hęreditatem, seu proprietatem indiuiduálé. Quod sit hęreditas ista, inquit, ꝙ nec est materia, nec forma, nec compositum, sed vltima realitas entis, sed quod est illud ens, cuius illa realitas est vltima realitas.

Respõdet, quod illud ens, potest esse ens, quod est materia, vel ens, quod est forma, vel ens, qđ est compositum, vnde secundum Doctorem subtilem tam materia, quàm forma, & quàm cõpositum propriam habent hęccheitatem, quæ sic se habet ad vnumquodque ipsorum, sicut actus ad potentiam contrahens ipsa ad vnitatem numeralem, quam opinionem suam ita persuadet.

Omnia differentia reducuntur ad aliqua primò diuersa, aliter esset processus in infinitum in differentijs. Indiuidua inter se differunt. Ergo earum differentia reduci debet ad aliqua primò diuersa, sed hæc non possunt esse forma in hoc, & in illo indiuiduo, quia idem nõ potest esse, quo ali-

aliqua conueniunt formaliter,& differunt realiter, licet idem posit esse coueniens formaliter, & distinctum realiter; multum enim refert esse distinctum,& esse quo aliquid primo distinguitur,cum autem forma in hoc, & in illo indiuiduo eiusdem speciei conueniunt formaliter,igitur non possunt distingui formaliter, tanquam per rationem distinguendi.

Simili quoque ratione neque materia huius, & illius possunt esse primo diuersa, neque accidentia, igitur hæc primo dinersa, quibus differunt indiuidua inter se,& natura in hoc, & in illo indiuiduo, erunt hæccheitates, & quoniam idem est principium distinguendi primo,& constituendi rem: igitur, cum hæccheitas sit prima ratio distinguendi vnum indiuiduum ab alio, eadem erit prima ratio essendi, & constituendi indiuiduum: hæc ratio videtur esse Doctoris subtilis.

EXCELLENTISSIMVS QVIDAM RECENTIOR,

Contraria opinioni fauens, Scoti rationem nullius ponderis esse contendit.



AM Asserit, quod ista opinio Aristoteli non est cōsentanea, quod ex quinto illa metaph. satis patet, vbi philosophus inquit, vnum numero esse, cuius materia est vna; pariter ex septimo libro, vbi ita scribit: singulare vero ex vltima materia est, nec non ex his, quæ scripta reliquit primo Cæli. igitur de sententia Aristo. vnū numero, & indiuiduum est per materiam, & non per differētiam indiuidualem, vel per hæccheitatem.

Cap. de vno cō tex. 12.

Contex. 35.

Contex. 93. & 94.

Secundo sent. dist. 3. q. 6.

Videns Scotus, dicit iste vir, istas authoritates ita respondet, quod cum materia, & forma relatiua sint, vt legitur 2. Physic. quot modis dicitur forma, totidem quoque dicitur materia, & quoniam forma duplex est, altera quidem totius, quæ est tota quidditas rei amplectens materiā, & formam, quæ totam complent rei quidditatem; reliqua vero est forma partis, quæ est altera pars cōpositi: ita duplex est materia, altera quidem partis, quæ est subiectum, ex quo aliquid fit, & est altera pars compositi, quę fuit ab Aristotele definita, sub finem primi Phys. & ista opponitur formæ partis; reliqua vero est materia totius, quæ opponitur formæ totius, & quoniam forma totius est quidditas rei, ita materia totius, quæ illi opponitur, est extra quidditatem rei: & sicuti illud, quod est rei quidditas, dr̄ forma:

ita

ita illud, quod est extra quidditatem rei dicitur materia.

Cum autem differentia indiuidualis sit extra quidditatem rei, quoniam homo absque differentia indiuiduali intelligi potest, qua propter differentia indiuidualis materia nuncupatur; tunc inquit.

Quod cum philosophus describit vnum numero per materiam, & aliis citatis locis vnitatis numeralis causam, materiam assignat; non intelligit de materia partis, quæ est altera pars cōpositi, sed de materia totius, quæ est hæccheitas ipsa contrahēs naturam communem ad esse singulare, & indiuiduum.

PRIMA OBIECTIO HVIVSCE recentioris, quòd non detur materia totius.

PROBAT primum apud Aristotelem, nō dari hanc materiā totius, mox citatis locis de hac philosophū nō ītelligere, sed de materia partis.

Quod de Arist. sententia, hæc materia totius non detur, contra Scotum ita ostendit.

Hæc materia totius, cum sit contrahens naturam cōmunem, se habet vt actus, nam vt inquit ipse Scotus, materia totius ita se habet ad speciem, sicuti differētia specifica ad ipsum genus, & sicut differentia specifica se hēt vt actus, quoniam contrahit, & determinat, genus vero se habet vt potentia, quoniam est quid contrahibile: ita differentia indiuidualis, & materia totius, quoniam contrahit speciem, se habet vt actus, species vero, quoniam contrahibilis est, se habet vt potentia; sed materia quæ actus sit nunquam

De materia totius, & de forma totius loquitur Scot. in tertia distin. secūda, & in quo libet quæs. 2. & quinto Metap. & alibi, vide Gadium Bononiensem, qō. 2. quolibet art. 2. & Lichetum in

secundo sen. di stin. 3. qō. 6. & Arist.in plurib. locis.

ab Arist.definita fuit,nec de ea vllum prorsus habitum fuit verbum siue naturalem,siue primam philosophiam percurras,sed solum de materia, quæ potentia est.igitur apud Arist.non datur nisi materia,quæ potentia est, quæ quidem est materia partis;materiam vero totius, quam Scotus effinxit,ne quidem Arist.somniauit.

RESPONSIO.

HVIC Respondentes dicimus, quod Scotus hanc materiam totius,nunquam somniauit,sed ex vberrimo Fonte Aristotelico, atque ex proprio ingenio hoc protulit.

Nam si respicimus ad dicta Arist. ex pluribus locis hāc totius materiam elicere possumus.primo ea manifestè colligitur ex primo cœli, vbi inquit philosophus, in omnibus vel per artem, vel per naturam ex materia, & forma constātib. aliud est ipsa sm se forma, & ea mixta cum materia,mox declarans,quæ sit forma in se considerata,inquit cœlum denotare formam, hoc cęlū formā cum materia:ibi Aris.per cœlum denotauit vniuersale,per hoc cęlum singulare, sed vniuersale rerū materialiū,cōstat ex materia & forma, & dr̄ forma, iō debet iudicari forma totius cui cū opponatur singulare, & id p quod singulare constituitur,ergo id dēt iudicari materia totius,qm̄ materia & forma sunt ad aliquid, & relatiua quadā oppositione opponuntur, & quot modis vnum dr̄,tot dēt dici alterum,hoc expsit Auer.in comm. illius cont.92.inquiens, ꝙ cœlum denotat formam,quæ forma est cęlitas,hoc est forma totius opposita materiæ totius.

Primo cœli con tex.92.

Secundo phys. contex.26.

Præterea id ipsum manifeste colligitur, quo

niam

niam Arist.in primo cęli inquit cęlum denotare formã, pari ratione caro formã denotat, hæc caro denotat formam cum materia, sed cum caro significet formã, non significat formam partis, sed totius. quod caro significet formam totius, patet, quia alioquin Arist. sibi cõtradiceret, nam in primo cęli inquit: cęlum, & carnẽ significare formam; ex aduerso in tertio de Ani. inqt, aliud est aqua & aquæ esse, magnitudo & magnitudini esse, ꝑ quæ verba manifestat, quod aqua, caro, & similia, quæ in primo cœli dicuntur formæ, sunt cõposita ex materia, & forma, propterea debent dici forma totius includens materiã partis. & si datur hæc forma totius, est necesse vt detur materia ei opposita, quę sit materia totius. Primo cœli cõtex. 92. Tertio de Ani ma cont. 9.

Præterea hoc ipsum colligitur ex Arist. in secundo Physic. ibi applicans Formam, inquit harum causarũ aliæ sunt veluti subiectũ, vt partes, aliæ autem vt quid erat esse, & totum, & compositio, & species. Sic itaque ab Arist. totum dicitur forma, & cum vniuersale sit totum quoddam iure dicitur forma totius. quarè id, quod vniuersali opponitur, dicetur materia totius, cum formæ opponatur materia, datur itaque ex sententia Arist. materia totius. Secundo physi. cont. 31.

Simplicius manifestissimè est huius sententiæ nam in expositione eius contex. inquit totũ esse formam, non totum cum suis partibus, sed totum ex suis partibus consurgens, vt homo, nam huiusmodi totum cum differat à componentibus, eis aduenit vt forma. hæc Simplicius, per quæ manifestissimè formam totius explicat. Clarius etiam in quinto Physi. hanc formam totius approbauit inquiens, sed ignis forma in omnibus qualitatibus est, & in substantia, quæ subiicitur Quinto physic. comm. xj.

SECVNDA OBIECTIO
eiusdem recentioris.

Iterum obiicit authoritate Arist. Quinto Met. Vnum numero est, cuius materia est vna, diuersa numero, quorum materiæ sunt diuersæ, tunc ita argumentatur. Quinto Meta. contex. 12.

Illa materia est causa vnius numero, cuius diuersitas est causa diuersitatis numero; Sed hæc est materia ex qua, & materia partis, ergo causa vnius numero est eadem. Materia partis. Probat minorē ex septimo Metaph. vbi philosophus inquit, generans generat diuersa pp materiam, & Socrates, & Callias, propter materiam diuersa sunt, & per hanc intelligit materiam ex qua, nā sicut (inquit) ex anima & corpore in communi fit homo in communi, authoritate Aristo. ita ex hac anima & ex hoc corpore, quod vltimam materiam appellat, fit hic homo, & singulare. Septimo Meta. cont. 28.

RESPONSIO.

Ad autoritatem Aris. dicentis, vnum numero est, quorum materia est vna, dicimus, quod accipit materiam pro illa entitate Indiuiduali, quæ constituit in esse materiali, non autem in esse formali, prout qdditas dicitur forma: quia ista entitas non est quidditatiua, nec pertinet ad qdditatem. Ad minorem ipsius Arist. generans generat diuersa propter materiam partis, concedimus tanquam ex qua, sed materiam totius tanquam qua, hoc est ex hoc corpore, tanquam ex materia partis primo, sed consequenter, necessario, cōcomitanter materiam totius; nonne videtis exemplum de materia integrali. Nā vbi Arist. Hæc responsio est ipsius Scoti & ipsius domini trombetæ.

lo-

loquitur de materia partis, concomitanter, vt diximus, loquitur de materia totius, quoniam in compositis cum materia, non reperitur materia totius sine materia partis, & quia materia partis, est magis conspicua, ideo consueuit de illa loqui, vt simul etiam alteram denotaret.

TERTIA OBIECTIO EIVSDEM.

Ex quo sequitur, Falsum quin etiã esse aliud dictum Scoti, quo substantia composita, forma substantialis, pariter & materia, proprias & distinctas habeant hæccheitates, quibus sunt singulares, & indiuiduę: nam cum substantia composita (vt nuper dictum est) sit vna numero, pariter & forma substantialis, quia materia est vna, igitur in eodem composito non sunt plures, & diuersæ rationes indiuiduandi formam, & compositum, sed vna tantum, & hæc est materia partis vt dicit Aristo.

RESPONSIO.

Responsio. dñi trombetæ & aliorum scotistarum.

Dico cum vera sit sententia Scoti, etiam vera sunt quæ sequuntur ex ea, in indiuiduo composito, & plures, & vna est materia pariter; & plures, & vna indiuiduatio, nam est una totalis, plures partiales.

PROPRIA RECENTIORIS istius opinio.

Omnia accepit ab ipso iauello.

Tandem deuenit ad suam opinionem declarandam, dicit ergo, qđ indiuidua eiusdem speciei procul dubio per aliqua primo diuersa distinguuntur: cum autem inquit Scotus, hæc primo diuersa, neque sunt materiæ, neque forma

Opinio ipsius D. Tomæ.

asse-

asserit vir iste, quod sunt materię signatę, certisque dispositionibus affectę.

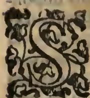
RESPONSIO.

Per hæc non euertitur Fundamentum Scoti, quoniam si ea, quę differunt numero, debent differre per ea, quę sunt primo diuersa, hoc primo diuersum, non potest dici materia dispositionibus signata, quoniam cum dispositiones, tum materia, sunt priora materia signata, quia sunt initia eius, & differunt ab alijs, ergo materia signata non est id, quod primo diuersum est. Sed potius principia illius per suam hęccheitatem. Opinio Scoti stat in suo robore.

DE PRINCIPIO INDIVIDVATIONIS SVBSTANTIARVM immaterialium.

OPINIO SCOTI.

Dist.3.q.7.



COTVS secundo Sent.voluit substãtiarum separatarum causam indiuiduationis dissimilem, atque diuersam fore;dicit enim quod prima intelligentia ratione suæ infinitatis se ipsa est indiuidua, & hæc; cęterę verò intelligentię non se ipsis sunt indiuiduę, sed per aliquod essentię superadditum, vt per hęcceitatem, & materiam illam totius, quę secunda pars conclusionis ita probatur.

Quod de se est indiuiduũ,& singulare, sub ratione vniuersali,intelligi nequit,quia nihil intelligi potest sub ratione opposita suę naturę, secũdę intelligentię concipi possunt sub ratione vniuersali, igitur nõ sunt ex se singulares, & indiuiduę,sed per aliquod additum,cum aũt hoc non possit esse materia ex qua, nec aliquod accidẽs, erit igitur hęccheitas, & differẽtia indiuidualis.

REIICITVR A RECENTIORIBVS ista Scoti opinio.

Ostendit secundas intelligentias per differentiam indiuidualem superadditam, minimè indiuiduari,hoc autem ita probatur ab ipso.

Si secundæ intelligentiæ essent indiuiduæ per differentiam indiuidualem superadditam quidditati, igitur essent compositæ ex quidditate, & diffe-

differentia determinante quidditatē ad esse singulare, consequens est falsum, igitur & antecedens; probat falsitatem consequentis, quoniam philosophus 12. Meta. determinauit substantias illas mouentes æternas esse actus puros, atque à compositione liberas & immunes.

Scotus huic rationi respondere videtur, quòd substantię separatę loco citato ab Arist. dicuntur actus puri, & à cōpositione solutę, non quidem simpliciter, ita vt omnem compositionis gradū excludant, sed liberæ dicuntur à compositione rei, & per negationem huius compositionis, actus puri dicuntur. Scotistę admittunt tamen compositionem ex quidditate, & differentia indiuiduali, quæ non est compositio rei & rei, sed realitatis, & realitatis, quam tamen à se penitus abijcit prima intelligentia, & propter eam ipsa dicitur simpliciter actus purus, & ab omni compositionis gradu libera, & soluta.

Sed ista solutio nulla est, dicit vir iste, quod facilè demonstrat.

Nam substantia separata, de qua loquitur Philosophus in tex. trigesimo, quamuis probat esse actum purum, liberumq; à materia, & à potentia; accipitur communiter, & pro substantia abstracta in genere.

RESPONSIO.

Dicimus, quod illa substantia accipitur communiter, pro substantia abstracta, sed non in eodem gradu, sicut patet de intelligibilitate, nam in prima intelligentia idem est intelligens, intelligibile, & intellectio, sed non in alijs à prima, & tamen omnes conueniunt in intelligibilitate. Eligitur huius m . . . cōpositio e.

SE-

SECVNDA RECENTIORIS obiectio.

Si argumētatur de illa ſubſtantia philoſophus probauit eſſe actum purum, & impartibilitatē, de qua propoſuit agere in 29. & quam epilogauit in 41. ſed in 29. de ea ſubſtantia inſenſibili, & immobili agere propoſuit, quę eſt membrū con diuidens ſubſtantiam, & eſt membrum contra diſtinctum à ſubſtantia naturali, & in 41. epilogauit de eadem ſubſtantia ſeparata, & ſenſibilibus contra diſtincta, vt patet ex verbis epilogi, igitur Philoſ. probauit in trigeſimo eſſe actum purum, & in 41. impartibilitatem de ſubſtantia ſempiterna immobili, à ſubſtantijs ſenſibilibus contra diſtincta, ſed hæc eſt ſubſtantia ſeparata in communi, prout eſt aggregatum ex omnibus intelligentijs, quod erat probandum. Ex quo dicit iſte vir, quod tota (vt aiūnt) aberrāt via Ariſt. interpretes arbitrati demonſtrationem. 41. cont. 12. Meta. quæ demonſtratur impartibilitas, & demonſtrationem. 78. contex. 8. phyſ. quæ cum illa eadem eſt, eſſe de prima intelligentia, & de Deo optimo Maximo, cum tamen demonſtratio vtro bique ſit de ſubſtantia abſtracta, communiter accepta, vt oſtenſum eſt, ad quam ſolum peruenit Ariſtot. in 8. phyſ. nec Deum optimum Maximum, & primum motorem ſimpliciter cognouit Ariſt. niſi in 12. Meta. a cont. 41. infra ſubſtantiarum ſeparatarum pluralitate inuenta.

Quo iacto principio, cum Philoſophus in tertio concludit, quòd ſubſtantia ſeparata ſit actus purus, & liber a materia, & a potentia, aut intelligit, quòd ſit actus purus ſimpliciter, & libera a com-

compositione simpliciter, & rei,& rei,& realitatis,& realitatis, aut intelligit ꝙ solum sit libera a compositione rei & rei, sed non realitatis, si primū, ergo quelibet intelligentia libera est à compositione simpliciter, & consequenter in nulla intelligentia, illa dña indiuidualis adinuenitur.

Si secūdum dicatur, cum ibi sermo sit de substantia separata in genere, vt etiā Deus optimus Maximus comprehenditur, ergo nulla substantia separata libera erit à cōpositione realitatis, & realitatis, & ita neq; Deus ipse ab hac compositione immunis erit, cuius oppositum, dicit iste vir, tenet ipse Scotus, quare alterum duorum dicendum erit, aut quod omnis intelligentia sit ab omni compositione soluta, aut quod in Deo optimo Maximo, sit compositio ex quidditate, & differentia contrahente, quod cum dici minime possit, primum necessariò affirmandum erit.

RESPONSIO.

RESPONSIO est conspicua ex dictis, nam Arist. loquitur de substantia separata in genere, & hoc multi dicunt, & rectè, sed cum infertur, ergo aut omnis intelligētia est ab omni compositione soluta, aut etiam in Deo inest compositio ex quidditate & differentia contrahente, hæc consequentia neganda est. & ratio, quod negari debeat est, quia Aristot. loquens de genere separatorum in communi, remouet ab eo id quod est commune omnibus, hoc autem est quòd sit immunis à compositione rei, & rei, ad quam solum potuit deducere per viam æternam motus, quod autem Deus etiam careat compositione ex quidditate, & differentia contrahente, hoc debet

Ista responsio elicitur ex verbis Scoti, & domini trōbetæ.

sępe dixi, immo est materia totius, quæ materia totius in rebus corporeis non est sine materia partis, at in abstractis secus se habet. Nam in secundis intelligẽtijs, reperitur materia totius, sine materia partis, in Deo autẽ, qui solus est absolute primus & penitus simplex, nulla reperitur.

Dum autem est de se hęc, & per nihil sibi aduenient est singularis, immo est singularitas q̃dam, quę est actus purus & simplicissim' includẽs in se vltimatam actualitatẽ, vice Dominum trõbetam in formalitatibus.

Pręterea considerat minorem propositionem illius discursus, quæ est, primus motor non habet materiam, & quęrit; aut per materiam, intelligit materiam partis, aut materiam totius, si primum, habetur propositum, si secundum, hoc erat probandum, nec dicere potest hoc esse probatum in trigesimo, quoniam cum ibi probetur non habere materiam de substantia separata in genere, sequitur vt omnis substantia separata careat materia totius.

RESPONSIO.

DICO Aristot. loqui de materia totius, nam Deus cum sit absolutè simplex, vniuscuiusque materię debet esse expers, & cum sit expers materiæ totius, etiam sequitur vt sit expers materiæ partis, sed non econtra. Ad instantiam, dum dicitur, hoc erat probandum, respondeo demonstrationem erigi ad latentia, non ad per se nota, ex notitia nominis Dei primæ perfectionis, primique principij, constat eum debere esse solutum ab omni materia, debere omni ex parte esse simplicissimum: quia oppositum, tunc non esset absolutè primum, hoc ita se habet de primo principio, & non de pendentibus ab eo, propterea Aristot. deduxit ad id quod ex nomine Dei, primique principij manifestissimè constat esse absurdum.

Ista propositio Videlicet. Deus est, est prima, & immediata, ad quam oẽs aliæ propositiones resoluũtur. vide Scotũ prima q. quolibet art. 1. hoc idem adstruxit in primo dist. 2. q. 2.

Ex omnibus dictis asserit Recentior in omnibus intelligentijs citra primam, quandam reperiri compositioné, ex priuatiuo, & positiuo, quatenus recedunt & dilabuntur à perfectione primæ, qui sanè recessus priuatio, & potentia dicitur, quę nihil reale dicit in alijs, sed solum perfectionis defectum.

RESPONSIO.

Quolib. 4. q. 16. & Sco. in 8. dist. 1. q. 2.

HAEC opinio fuit ipsius Henrici de Gandauo in quolibet, & post ipsum, fuit opinio Scoti, tamen nos Scotistæ dicimus, quod illud priuatiuum præsupponit positiuum singulare, & illud est hæccheitas.

Deinde Recentior, dicit iste præter hanc reperitur etiam in illis alia compositio, ex positiuo & positiuo, vt ex abstracto, & abstracto, non quidem secundum esse reale, sed secundum esse intétionale, quatenus in illis reperitur aliquod intelligés, & intelligibile ab illis diuersum, & quoniam intelligens perfectibile est, & materiæ per simile, intelligibile quoniam perficiens est, & simile formæ, ideo in illis dicitur esse compositio ex simili materiæ vt ex intelligente, & simili formæ, vt ex intelligibili.

RESPONSIO.

HOC non esse ad propositum nostrum dicimus, quia nos loquimur, quo ad substantiam, & esse, non quo ad operari, & intelligere.

Ferè in vltimis verbis asserit, isti itaque duo cópositionis gradus in intelligentijs reperiuntur, sed nulla quidem de Aristo. sententia, compositio realis, & consequenter nulla differentia

tia indiuidualis,per quam indiuiduentur,& dicat quicquid velit Scotus.

RESPONSIO.

DICANT quicquid velint Scoti reprehensores,ex fundamētis Scoti,& ex declaratis à me in præcedentibus,patere censeo Animis rectè dispositis in intelligētiis,sub Deo ordinatis,præter duas illas compositiones, etiam inueniri compositionem, cum differentia indiuiduali, sæpe explicata,in Deo vero nullam.

Mox rationes in oppositum persoluit, & ad primam Scoti rationem dicit. Rationes in oppositum.

Quod id,quod ex se indiuiduum est,non potest intelligi sub ratione vniuersali sumpta ex parte rei.

Vnde cum substantiæ separatæ ex ipsis indiuiduæ sint,sub ratione vniuersali sumpta, ex parte ipsarum intelligi minime possunt, sed si intelligunt,sub ratione vniuersali, hoc est ex parte intellectus nostri concipientis sub modo vniuersali,secūdum similitudinem ad ista inferiora: etenim cum ab intellectu nostro per ista sensibilia intelligantur, simplices cum sint, modo tamen composito,& indiuiduæ cum sint, modo vniuersali intelliguntur.

Solutio,vt censeo,nulla est, quoniā si id eueniret solum ratione nostri modi intelligendi, & quia per sensibilia intelliguntur, non autem ex re ipsa,tunc vt intelligentias alias, ita Deum possemus conspicere sub ratione vniuersalis, & singularis,at id facimus de aliis, & non de Deo, quare hoc euenit ex re ipsa præterea ītellectus, vt sit verus, versatur in re intellecta, sicut est,

sed intelligendo secundam intelligentiam rectè cum apprehendit,& sub ratione vniuersalis, & sub ratione singularis, quare in ea hæc duo, re distincta inueniuntur.

Et hæc quo ad præsentis Quæstionis responsionem secundum proprij ingenij facultatem Dicta sint exaltationem Doctrinæ subtilissimi Doctoris. Pataui in die Sancti Antonij.

Anno salutis. M D L X X V.

FR. CONSTANTII, CONVENTVALIS FRANCISCANI, A' SARNANO.

IN CONFICIENDOS SYLLOGISMOS,

Præfatio ad ſtudioſos adoleſcentes.



VM ad eos maximè expediat; qui conficiendorum Syllogiſmorum rationem perdiſcere cupiunt, prius nouiſſe, quid ſit ſyllogiſmus, quid oratio, quid propoſitio, & quid ſit terminus; cum ſyllogiſmus ex orationibus, & propoſitionibus componatur; orationes autem, & propoſitiones, ex terminis; ideò à terminis tanquam à ſimplicioribus. Ariſtotelem imitantes, auſpicabimur dicendi initium: Indè tranſibimus ad orationes, & ad propoſitiones, à propoſitionibus verò ad ſyllogiſmos, vt iuuenibus, (in quorum gratiam hæc ſcribimus) ea, quæ difficilia ſunt, facilia appareant.

ERMINVS eſt extrema pars orationis, ſeu propoſitionis, eam vndequaque finiens, vt (homo eſt animal) in hac propoſitione, homo, & animal, quoniam ex vtraq; parte propoſitionem terminant, ideo termini appellantur; qui termini nil aliud ſunt, quam nomina, & verba.

De nomine.

NOMEN Ex Ariſtotele .j. perihermenias eſt vox ſignificatiua ad placitũ, ſine tempore; cuius nulla pars ſeorſum aliquid ſignificat, vt homo, ho.n.& mo. quæ ſunt eius partes, ſi ſeorſum accipiantur, nihil ſignificant. At in nominibus quibuſdam, vt in compoſitis partes, ſeorſum ſumptæ aliquid ſignificare videntur. quemadmodum Petrus Franciſcus, Petrus, & Franciſcus, q̃ ſunt huius nominis partes, ſi ſeorſum accipiãtur, aliquid ſignificare videntur; verum non ita eſt, nã ſi conſiderentur, vt illius nominis partes ſunt, nihil ſignificant; eandem enim rationẽ habent, quam habebunt priores partes nominis ſimplicis, ſi vero conſiderentur, vt ſunt nomina de per ſe, tunc aliquid ſignificare poſſunt.

De verbo.

VERBVM eſt vox ſignificatiua ad placitum, cum tempore; cuius nulla pars ſeorſum accepta aliq̃d ſignificat, & ſemper eſt nota eorum

quæ

quæ de subiecto prædicantur. vt Socrates currit, est verbum; quod notat cursum inesse Socrati, qui est subiectum.

De subiecto, & prædicato.

SVBIECTVM est illud, de quo aliquid dicitur. Prædicatum est, quod dicitur de altero: veluti in hac propositione, homo est animal, homo est subiectum, quia de illo dicitur aliquid. s. animal; animal vero est prædicatum, quia dicitur de altero. s. de homine; hæc directa sint de terminis, sequitur nunc oratio.

De oratione.

ORATIO est vox significatiua ad placitũ, cuius partes seorsum acceptæ aliquid significãt, quẽadmodũ significant nomina, vt hõ est aĩal, hõ, & animal, quæ sunt partes huius orationis, seorsũ ab ista oratione accepta aliq̃d significant.

Orationum alia perfecta, alia imperfecta, perfecta illa dicitur, quæ generat perfectũ sensum in animo auditoris, vt homo est animal: imperfecta est, quæ generat imperfectum sensum in animo auditoris, vt homo albus.

Orationis plures sunt species, videlicet Imperatiua, Optatiua, & Indicatiua, quam Aristoteles enunciatiuã vocat; harum orationum enunciatiua tantum vsui nostro deseruit, quoniam illa solummodo verum, vel falsum ostendit, reliquæ autem non; quare illas tanquam Rhetoribus, Poetisuè magis cõuenientes relinquemus, & ad enunciatiuam accedemus.

De

ORATIO igitur enunciatiua, seu enũciatio, est oratio, quæ verum, vel falsum significat, vt homo est animal, ista oratio verum significat, quia affirmat animal de homine, quod verũ est: homo nõ est animal de homine, quod falsũ est.

Sed hoc loco notandũ est, quod in enunciatiua oratione, semper debet esse aliquod tempus huius verbi, sum, es, est, siue in actu, siue in potẽtia, qm̃ hoc tm̃ verbo vtuntur logici. in actu ponitur, vt qñ dicimus, homo est animal, quia expresse in hac ꝓpositione ponitur est, in actu ponitur: qñ vero nõ ita expresse ponitur est, sed aliquod aliud verbum, quod verbum debet resolui in sum, es, est, & participiũ illius verbi, vt cum dicimus, homo ambulat, hæc propositio continet verbum est in potentia, continetur. n. sub illo verbo ambulat, quod si resoluatur, enũciatio dicet homo est ambulans, & tunc est aderit illi in actu, hæc enunciatiua oratio si solum consideretur, prout verum, vel falsum dicit, propriè enũciatio dr̃, ꝙ si vero consideretur prout syllogismũ componit, propositio nuncupatur. Nos itaque cum de illa pertractemus, prout syllogismo deseruit, post hac illam semper propositionem appellabimus.

De propositione.

PROPOSITIO igitur est oratio affirmatiua, vel negatiua, alicuius de aliquo, dico autẽ alicuius de aliquo, quoniam in propositione semper est subiectum, & prædicatum, quod dicitur de subiecto.

Diuisio propositionis.

PROPOSITIO quatuor modis dicitur, aut enim dicitur, vniuersalis, aut particularis, aut

aut indefinita,aut singularis.

Propositio vniuersalis,illa esse dicitur,quę habet subiectum à signo vniuersali determinatū, vt omnis hō est animal; Signa vniuersalia sunt, vt omnis,nullus,quilibet quicunque & similia.

Particularis propositio est illa, quę habet subiectum à particulari signo terminatum,vt quidam homo est animal, signa particularia sunt aliquis,& quidam.

Propositio indefinita illa est,quæ habet subiectum vniuersale sine aliquo signo, vt homo est animal: vniuersale subiectū illud dicitur,quod de pluribus prædicatur,quodque à Grammaticis nomen appellatiuum dicitur, vt homo,& animal,& huiusmodi.

Propositio verò singularis illa est, quæ habet subiectum singulare, vt Socrates: Singulare autem illud est,quod de nullo prædicatur, ex Aristotele,in anteprædicamentis,quodque à Grammaticis dicitur nomen proprium.Propositio igitur singularis erit,Socrates est animal.

At cum propositio singularis, & indefinita quandoque ad vniuersalem,quandoque ad particularem reducantur,nos tantummodo de vniuersali,& particulari sermonem habebimus,in quibus duo dicimus esse animaduertenda,quātitatem scilicet,& qualitatem.

Quantitas est,per quam propositiones, aut vniuersales,aut particulares,nuncupantur.

Qualitas est,per quam vel affirmatiuæ,vel negatiuæ dicuntur: per hæc autem duo, quatuor in propositionibus oriuntur oppositiones, quæ siquidem nonnullas inter se includunt regulas, veluti in hac infrascripta figura satis manifestè constat.

CONTRARIAE

Omnis Homo est Albus

Aut sunt ambæ falsæ, aut vna vera, & altera falsa, nunquid sunt simul verę.

Nullus Homo est Albus.

SVBALTERNAE

Harum si vniuersalis est vera, particularis et est vera, si falsa est particularis etiam & vniuersalis. & non è contra.

Harum ex necessitate si una est vera; altera est falsa. Contradictoriæ.

Harum ex necessitate si vna est vera; altera est falsa. Contradictoriæ.

SVBALTERNAE

Harum si vniuersalis est vera. simpliciter & particularis; & si hæc falsa. pariter & vniuersalis, & nō è cōtra.

Quidā Homo est Albus.

Hæ, aut sunt ambæ veræ, aut vna vera, altera falsa, nunquam queunt simul esse falsæ.

Quidam Hō nō est Albus.

SVBCONTRARIAE

In istis propositionibus contingunt quædam cõuersiones propter syllogismos quosdam imperfectos, de quibus agemus, postquam tractauerimus de syllogismis.

De syllogismo.

SYLLOGISMVS (ex Aristotelis sententia, primo Priorum) est oratio, in qua positis quibusdam necesse est aliud euenire, per ea, quę posita sunt: hoc est syllogismus est oratio, qua positis duabus propositionibus, & complicatis eo pacto, quo dicemus inferius, ex necessitate sequitur cõclusio, quæ ex illis propositionib. nascitur.

Sunt itaque in Syllogismo duæ propositiones quarum altera maior, altera verò minor appellatur. Sunt præterea tres termini, scilicet medius terminus, maior extremitas, & minor extremitas.

Medius terminus ille est, qui bis antè conclusionem desumitur, hoc est semel in maiori, & semel in minori propositione; nunquam tamen conclusionem ipsam ingreditur.

At maior extremitas est, quæ sumitur in maiori propositione, cum medio termino.

Minor verò extremitas est, quæ sumitur in minori propositione cum eodem medio termino.

Syllogismorum ab Aristotele in primo Priorum tres ponuntur figuræ. Prima scilicet, Secunda, ac Tertia. Quarum conditiones, modos, & exẽpla lucidioris doctrinæ gratia subijciemus.

PRIMA figura eſt, in qua medius terminus ſemel eſt ſubiectum, & ſemel prędicatum, ſubiectum quidem in maiori propoſitione, prædicatum verò in minori. Requiruntur quin etiam hac in prima figura hę duæ aliæ conditiones, vt ſcilicet maior propoſitio ſit vniuerſalis, minor verò affirmatiua. Habet hęc figura, pro clariori notitia, inſtar conditionum, quatuor modos, qui perfecti dicuntur, ad quos reducuntur omnes alij ſyllogiſmorum modi, vt perfecti efficiantur, vt paulo poſt erit conſpicuum, qui verò quatuor modi his quatuor Nominibus deſignatur, videlicet.

Barbara, Cælarent, Darij, Ferio, in quibus modis quatuor literæ ſunt animaduertendæ, ſcilicet A E I O. A ſignificat vniuerſalem affirmatiuam. E. vniuerſalem negatiuam. I. particularem affirmatiuam. O. particularem negatiuam; in quacunque igitur ſyllaba illorum modorum erit. A. collocanda erit propoſitio vniuerſalis affirmatiua; vbi, E, vniuerſalis negatiua; vbi. I. particularis affirmatiua; vbi. O. particularis negatiua, & hoc pacto in illis modis conficiendi ſyllogiſmi, vt infraſcriptæ figuræ exempla nobis oſtendunt.

BAR-

Barbara.

Omne animal est corpus,
Omnis homo est animal, ergo
Omnis homo est corpus.

Cœlarent.

Nullum animal est lapis,
Omnis homo est animal, ergo
Nullus homo est lapis.

Darij.

Omnis homo est risibilis,
Quędā substantia est homo, ergo
Quædam substantia est risibilis.

Ferio.

Nullus homo est equus,
Quoddā animal est homo, ergo
Quoddam animal non est equus.

Cōclusio istorum syllogismorū habet pro subiecto semper subiectum minoris propositiōis, quæ est minor extremitas; pro prędicato verò habet prædicatū maioris propositionis, q̄ est maior extremitas; medius verò terminus, vt dictum est, nunquam conclusionem ingreditur.

Hi sunt quatuor modi primæ figuræ directe concludentes, sunt etiam in hac figura quinque alij modi indirectè, & præter naturam concludentes; qui siquidem quia sunt subdifficiles, & ab Aristotele tanquam inutiles reijciuntur, ideò à nobis nunc omittentur, de ijsdem fortasse inferius disputaturi, nunc ad secundam figuram accedemus.

SECVNDA figura est, in qua medius terminus bis est prædicatum, semel scilicet in maiori, & semel in minori propositione; huius figuræ maior propositio debet esse vniuersalis, minor debet esse dissimilis in qualitate, & cõclusio semper est negatiua; hæc enim regula seruanda est in omnibus conclusionibus, tam primę, quàm secundæ, & tertię figurę, vt semper conclusio sequatur deteriorem partem; adeò vt si altera propositionum, quæ in syllogismo ponuntur, sit negatiua, altera affirmatiua, conclusio debet esse negatiua, quia negatio est deterior, ac ignobilior ipsa affirmatione. Si vero altera dictarum propositionum sit particularis, altera vniuersalis, conclusio debet esse particularis, quia particularis deterior est vniuersali: Si verò vna sit particularis, altera negatiua, conclusio debet esse particularis negatiua. in hac figura, conclusio debet habere pro subiecto, subiectum minoris propositionis, pro prædicato verò, subiectum maioris propositionis, cuiusmodi sunt quatuor scilicet Cæsar, Camestres, Festino, Barocco, quorum exempla sunt hęc.

Cæſare.

Nullus lapis eſt animal.
Omnis homo eſt animal, ergo
Nullus homo eſt lapis.

Cameſtres.

Omnis homo eſt animal.
Nullus lapis eſt animal, ergo
Nullus lapis eſt homo.

Feſtino.

Nullus homo eſt color.
Quædam qualitas eſt color, ergo
Quædam qualitas non eſt homo.

Barocco.

Omnis homo eſt animal.
Quoddam corpus non eſt animal, ergo
Quoddam corpus non eſt homo.

Omnibus iſtis modis complicari poſſunt propoſitiones, nec pluribus, nec paucioribus.

DE TERTIA FIGVRA.

TERTIA figura verò eſt, in qua medius terminus bis eſt ſubiectum, in maiori ſcilicet & minori, in hac etiam maior propoſitio debet eſſe affirmatiua, cõcluſio ſemper particularis, ſubiectum concluſionis debet eſſe prædicatum minoris propoſitionis, prædicatum verò debet eſſe prædicatum maioris propoſitionis; huius figuræ modi ſunt ſex, ſcilicet Darapti. Felapton. Diſamis, Datiſi. Broccardo. Feriſon. ſyllogiſmorum exempla ſunt infraſcripta.

Darapti.

Omnis homo eſt animal.
Omnis homo eſt bipes, ergo

Ex omnibus dictis asserit Recentior in omnibus intelligentijs citra primam, quandam reperiri compositionē, ex priuatiuo, & positiuo, quatenus recedunt & dilabuntur à perfectione primæ, qui sanè recessus priuatio, & potentia dicitur, quę nihil reale dicit in alijs, sed solum perfectionis defectum.

RESPONSIO.

Quolib. 4. q. 16. & Sco. in 8. dist. 1. q. 2.

HAEC opinio fuit ipsius Henrici de Gandauo in quolibet, & post ipsum, fuit opinio Scoti, tamen nos Scotistæ dicimus, quod illud priuatiuum præsupponit positiuum singulare, & illud est hæccheitas.

Deinde Recentior, dicit iste præter hanc reperitur etiam in illis alia compositio, ex positiuo & positiuo, vt ex abstracto, & abstracto, non quidem secundum esse reale, sed secundum esse intētionale, quatenus in illis reperitur aliquod intelligēs, & intelligibile ab illis diuersum, & quoniam intelligens perfectibile est, & materiæ per simile, intelligibile quoniam perficiens est, & simile formæ, ideo in illis dicitur esse compositio ex simili materiæ vt ex intelligente, & simili formæ, vt ex intelligibili.

RESPONSIO.

HOC non esse ad propositum nostrum dicimus, quia nos loquimur, quo ad substantiam, & esse, non quo ad operari, & intelligere.

Ferè in vltimis verbis asserit, isti itaque duo cō positionis gradus in intelligentijs reperiuntur, sed nulla quidem de Aristo. sententia, compositio realis, & consequenter nulla differentia

tia indiuidualis, per quam indiuiduentur, & dicat quicquid velit Scotus.

RESPONSIO.

DICANT quicquid velint Scoti reprehensores, ex fundamētis Scoti, & ex declaratis à me in præcedentibus, patere censeo Animis recte dispositis in intelligētiis, sub Deo ordinatis, præter duas illas compositiones, etiam inueniri compositionem, cum differentia indiuiduali, sæpe explicata, in Deo vero nullam.

Mox rationes in oppositum persoluit, & ad primam Scoti rationem dicit. Rationes in oppositum.

Quod id, quod ex se indiuiduum est, non potest intelligi sub ratione vniuersali sumpta ex parte rei.

Vnde cum substantiæ separatæ ex ipsis indiuiduæ sint, sub ratione vniuersali sumpta, ex parte ipsarum intelligi minime possunt, sed si intelligunt, sub ratione vniuersali, hoc est ex parte intellectus nostri concipientis sub modo vniuersali, secūdum similitudinem ad ista inferiora: etenim cum ab intellectu nostro per ista sensibilia intelligantur, simplices cum sint, modo tamen composito, & indiuiduæ cum sint, modo vniuersali intelliguntur.

Solutio, vt censeo, nulla est, quoniā si id eueniret solum ratione nostri modi intelligendi, & quia per sensibilia intelliguntur, non autem ex re ipsa, tunc vt intelligentias alias, ita Deum possemus conspicere sub ratione vniuersalis, & singularis, at id facimus de aliis, & non de Deo, quare hoc euenit ex re ipsa præterea ītellectus, vt sit verus, versatur in re intellecta, sicut est,

sed intelligendo secundam intelligentiam rectè cum apprehendit,& sub ratione vniuersalis, & sub ratione singularis, quare in ea hæc duo, re distincta inueniuntur.

Et hæc quo ad præsentis Quæstionis responsionem secundum proprij ingenij facultatem Dicta sint exaltationem Doctrinæ subtilissimi Doctoris. Patauij in die Sancti Antonij.

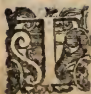
Anno salutis. M D L X X V.

FR. CONSTANTII,
CONVENTVALIS FRANCISCANI, A' SARNANO.
IN CONFICIENDOS SYLLOGISMOS,

Præfatio ad ſtudioſos adoleſcentes.



VM ad eos maximè expediat; qui conficiendorum Syllogiſmorum rationem perdiſcere cupiunt, prius nouiſſe, quid ſit ſyllogiſmus, quid oratio, quid propoſitio, & quid ſit terminus; cum ſyllogiſmus ex orationibus, & propoſitionibus componatur; orationes autem, & propoſitiones, ex terminis; ideò à terminis tanquam à ſimplicioribus. Ariſtotelem imitantes, auſpicabimur dicendi initium: Indè *tranſibimus ad orationes, & ad propoſitiones, à propoſitionibus verò ad ſyllogiſmos, vt iuuenibus, (in quorum gratiam hæc ſcribimus) ea, quæ difficilia ſunt, facilia appareant.*


ERMINVS est extrema pars orationis, seu propositionis, eam vndequaque finiens, vt (homo est animal) in hac propositione, homo, & animal, quoniam ex vtraq; parte propositionem terminant, ideo termini appellantur; qui termini nil aliud sunt, quam nomina, & verba.

De nomine.

NOMEN Ex Aristotele.j.perihermenias est uox significatiua ad placitũ, sine tempore; cuius nulla pars seorsum aliquid significat, vt homo, ho.n.& mo.quæ sunt eius partes, si seorsum accipiantur, nihil significant. At in nominibus quibusdam, vt in compositis partes, seorsum sumptæ aliquid significare videntur. quemadmodum Petrus Franciscus, Petrus, & Franciscus, q̃ sunt huius nominis partes, si seorsum accipiãtur; aliquid significare videntur; verum non ita est, nã si considerentur, vt illius nominis partes sunt, nihil significant; eandem enim rationẽ habent, quam habebunt priores partes nominis simplicis, si vero considerentur, vt sunt nomina de per se, tunc aliquid significare possunt.

De verbo.

VERBVM est vox significatiua ad placitum, cum tempore; cuius nulla pars seorsum accepta aliq̃d significat, & semper est nota eorum

quæ

quæ de subiecto prædicantur.vt Socrates currit, est verbum; quod notat cursum inesse Socrati, qui est subiectum.

De subiecto, & prædicato.

SVBIECTVM est illud, de quo aliquid dicitur. Prædicatum est, quod dicitur de altero: veluti in hac propositione, homo est animal,homo est subiectum, quia de illo dicitur aliquid.s. animal; animal vero est prædicatum, quia dicitur de altero.s.de homine;hæc directa sint de terminis,sequitur nunc oratio.

De oratione.

ORATIO est vox significatiua ad placitũ, cuius partes seorsum acceptæ aliquid significãt, quẽadmodũ significant nomina, vt hõ est aïal, hõ,& animal, quæ sunt partes huius orationis, seorsũ ab ista oratione accepta aliq̃d significant.

Orationum alia perfecta,alia imperfecta,perfecta illa dicitur, quæ generat perfectũ sensum in animo auditoris,vt homo est animal: imperfecta est,quæ generat imperfectum sensum in animo auditoris,vt homo albus.

Orationis plures sunt species,videlicet Imperatiua,Optatiua,& Indicatiua, quam Aristoteles enunciatiuã vocat;harum orationum enunciatiua tantum vsui nostro deseruit, quoniam illa solummodo verum, vel falsum ostendit,reliquæ autem non; quare illas tanquam Rhetoribus, Poetisuè magis cõuenientes relinquemus, & ad enunciatiuam accedemus.

De

ORATIO igitur enunciatiua, seu enũciatio, est oratio, quæ verum, vel falsum significat, vt homo est animal, ista oratio verum significat, quia affirmat animal de homine, quod verũ est: homo nõ est animal de homine, quod falsũ est.

Sed hoc loco notandũ est, quod in enunciatiua oratione, semper debet esse aliquod tempus huius verbi, sum, es, est, siue in actu, siue in potẽtia, qm̃ hoc tm̃ verbo vtuntur logici. in actu ponitur, vt qñ dicimus, homo est animal, quia expresse in hac ꝓpositione ponitur est, in actu ponitur: qñ vero nõ ita expresse ponitur est, sed aliquod aliud verbum, quod verbum debet resolui in sum, es, est, & participiũ illius verbi, vt cum dicimus, homo ambulat, hæc propositio continet verbum est in potentia, continetur.n. sub illo verbo ambulat, quod si resoluatur, enũciatio dicet homo est ambulans, & tunc est aderit illi in actu, hæc enunciatiua oratio si solum consideretur, prout verum, vel falsum dicit, propriè enũciatio dr̃, ꝙ si vero consideretur prout syllogismũ componit, propositio nuncupatur. Nos itaque cum de illa pertractemus, prout syllogismo deseruit, post hac illam semper propositionem appellabimus.

De propositione.

PROPOSITIO igitur est oratio affirmatiua, vel negatiua, alicuius de aliquo, dico autẽ alicuius de aliquo, quoniam in propositione semper est subiectum, & prædicatum, quod dicitur de subiecto.

Diuisio propositionis.

PROPOSITIO quatuor modis dicitur, aut enim dicitur, vniuersalis, aut particularis,

aut indefinita,aut singularis.

Propositio vniuersalis,illa esse dicitur,quę habet subiectum à signo vniuersali determinatũ, vt omnis hõ est animal; Signa vniuersalia sunt, vt omnis,nullus,quilibet quicunque & similia.

Particularis propositio est illa ; quę habet subiectum à particulari signo terminatum,vt quidam homo est animal, signa particularia sunt aliquis,& quidam.

Propositio indefinita illa est,quæ habet subiectum vniuersale sine aliquo signo ,vt homo est animal: vniuersale subiectũ illud dicitur,quod de pluribus prædicatur, quodque à Grammaticis nomen appellatiuum dicitur, vt homo,& animal, & huiusmodi.

Propositio verò singularis illa est, quæ habet subiectum singulare, vt Socrates: Singulare autem illud est,quod de nullo prædicatur, ex Aristotele,in anteprædicamentis,quodque à Grammaticis dicitur nomen proprium.Propositio igitur singularis erit,Socrates est animal.

At cum propositio singularis , & indefinita quandoque ad vniuersalem,quandoque ad particularem reducantur,nos tantummodo de vniuersali,& particulari sermonem habebimus,in quibus duo dicimus esse animaduertenda,quãtitatem scilicet,& qualitatem.

Quantitas est,per quam propositiones, aut vniuersales,aut particulares,nuncupantur.

Qualitas est,per quam vel affirmatiuæ,vel negatiuæ dicuntur : per hæc autem duo, quatuor in propositionibus oriuntur oppositiones, quæ siquidem nonnullas inter se includunt regulas, veluti in hac infrascripta figura satis manifestè constat.

CONTRARIAE

Omnis Homo est Albus

Aut sunt ambæ falsæ, aut vna vera, & altera falsa, nunquid sunt simul verę.

Nullus Homo est Albus.

SVBALTERNAE

Harum si vniuersalis est vera, particularis ēt est vera, si falsa est particularis etiam & vniuersalis. & non è contra.

Harū ex necessitate si una est vera, altera est falsa.

Contradictoriæ.

Harum ex necessitate si vna est vera, altera est falsa

Contradictoriæ.

Harum si vniuersalis est vera, simpliciter & particularis; & si hæc falsa, pariter & vniuersalis, & nō è cōtra.

SVBALTERNAE

Quidā Homo est Albus.

Hæ, aut sunt ambæ veræ, aut vna vera, altera falsa, nunquam queunt simul esse falsæ.

Quidam Hō nō est Albus.

SVBCONTRARIAE

In istis propositionibus contingunt quædam cõuersiones propter syllogismos quosdam imperfectos, de quibus agemus, postquam tractauerimus de syllogismis.

De syllogismo.

SYLLOGISMVS (ex Aristotelis sententia, primo Priorum) est oratio, in qua positis quibusdam necesse est aliud euenire, per ea, quę posita sunt: hoc est syllogismus est oratio, qua positis duabus propositionibus, & complicatis eo pacto, quo dicemus inferius, ex necessitate sequitur cõclusio, quæ ex illis propositionib. nascitur.

Sunt itaque in Syllogismo duæ propositiones quarum altera maior, altera verò minor appellatur. Sunt præterea tres termini, scilicet medius terminus, maior extremitas, & minor extremitas.

Medius terminus ille est, qui bis antè conclusionem desumitur, hoc est semel in maiori, & semel in minori propositione; nunquam tamen conclusionem ipsam ingreditur.

At maior extremitas est, quæ sumitur in maiori propositione, cum medio termino.

Minor verò extremitas est, quæ sumitur in minori propositione cum eodem medio termino.

Syllogismorum ab Aristotele in primo Priorum tres ponuntur figuræ. Prima scilicet, Secunda, ac Tertia. Quarum conditiones, modos, & exẽpla lucidioris doctrinæ gratia subijciemus.

PRIMA figura est, in qua medius terminus semel est subiectum, & semel prędicatum, subiectum quidem in maiori propositione, prædicatum verò in minori. Requiruntur quin etiam hac in prima figura hę duæ aliæ conditiones, vt scilicet maior propositio sit vniuersalis, minor verò affirmatiua. Habet hęc figura, pro clariori notitia, instar conditionum, quatuor modos, qui perfecti dicuntur, ad quos reducuntur omnes alij syllogismorum modi, vt perfecti efficiantur, vt paulo post erit conspicuum, qui verò quatuor modi his quatuor Nominibus designatur, videlicet.

Barbara, Cælarent, Darij, Ferio, in quibus modis quatuor literæ sunt animaduertendæ, scilicet A E I O. A significat vniuersalem affirmatiuam. E. vniuersalem negatiuam. I. particularem affirmatiuam. O. particularem negatiuam; in quacunque igitur syllaba illorum modorum erit. A. collocanda erit propositio vniuersalis affirmatiua; vbi, E, vniuersalis negatiua; vbi. I. particularis affirmatiua; vbi. O. particularis negatiua, & hoc pacto in illis modis conficiendi syllogismi, vt infrascriptæ figuræ exempla nobis ostendunt.

BAR-

Barbara.

Omne animal est corpus,
Omnis homo est animal, ergo
Omnis homo est corpus.

Cœlarent.

Nullum animal est lapis,
Omnis homo est animal, ergo
Nullus homo est lapis.

Darij.

Omnis homo est risibilis,
Quędā substantia est homo, ergo
Quædam substantia est risibilis.

Ferio.

Nullus homo est equus,
Quoddā animal est homo, ergo
Quoddam animal non est equus.

Cōclusio istorum syllogismorū habet pro subiecto semper subiectum minoris propositiōis, quæ est minor extremitas; pro prędicato verò habet prædicatū maioris propositionis, q́ est maior extremitas; medius verò terminus, vt dictum est, nunquam conclusionem ingreditur.

Hi sunt quatnor modi primæ figuræ directe concludentes, sunt etiam in hac figura quinque alij modi indirectè, & præter naturam concludentes; qui siquidem quia sunt subdifficiles, & ab Aristotele tanquam inutiles reijciuntur, ideò à nobis nunc omittentur, de ijsdem fortasse inferius disputaturi, nunc ad secundam figuram accedemus.

DE-

SECVNDA figura eſt, in qua medius terminus bis eſt prædicatum, ſemel ſcilicet in maiori, & ſemel in minori propoſitione; huius figuræ maior propoſitio debet eſſe vniuerſalis, minor debet eſſe diſsimilis in qualitate, & cõcluſio ſemper eſt negatiua; hæc enim regula ſeruanda eſt in omnibus concluſionibus, tam primę, quàm ſecundæ, & tertię figurę, vt ſemper concluſio ſequatur deteriorem partem; adeò vt ſi altera propoſitionum, quæ in ſyllogiſmo ponuntur, ſit negatiua, altera affirmatiua, concluſio debet eſſe negatiua, quia negatio eſt deterior, ac ignobilior ipſa affirmatione. Si vero altera dictarum propoſitionum ſit particularis, altera vniuerſalis, concluſio debet eſſe particularis, quia particularis deterior eſt vniuerſali: Si verò vna ſit particularis, altera negatiua, concluſio debet eſſe particularis negatiua. in hac figura, concluſio debet habere pro ſubiectó, ſubiectum minoris propoſitionis, pro prædicato verò, ſubiectum maioris propoſitionis, cuiuſmodi ſunt quatuor ſcilicet Cæſar, Cameſtres, Feſtino, Barocco, quorum exempla ſunt hęc.



Cæſare.

Nullus lapis eſt animal.
Omnis homo eſt animal, ergo
Nullus homo eſt lapis.

Cameſtres.

Omnis homo eſt animal.
Nullus lapis eſt animal, ergo
Nullus lapis eſt homo.

Feſtino.

Nullus homo eſt color.
Quædam qualitas eſt color, ergo
Quædam qualitas non eſt homo.

Barocco.

Omnis homo eſt animal.
Quoddam corpus non eſt animal, ergo
Quoddam corpus non eſt homo.

Omnibus iſtis modis complicari poſſunt propoſitiones, nec pluribus, nec paucioribus.

DE TERTIA FIGVRA.

TERTIA figura verò eſt, in qua medius terminus bis eſt ſubiectum, in maiori ſcilicet & minori, in hac etiam maior propoſitio debet eſſe affirmatiua, cõcluſio ſemper particularis, ſubiectum concluſionis debet eſſe prædicatum minoris propoſitionis, prædicatum verò debet eſſe prædicatum maioris propoſitionis; huius figuræ modi ſunt ſex, ſcilicet Darapti. Felapton. Diſamis, Datiſi. Broccardo. Feriſon. ſyllogiſmorum exempla ſunt infraſcripta.

Darapti.

Omnis homo eſt animal.
Omnis homo eſt bipes, ergo

Aliquod bipes est animal.

Felapton.

Nullus lapis est homo.
Omnis lapis est corpus, ergo.
Aliquod corpus non est homo.

Disamis.

Aliquod animal est corpus.
Omne animal est substantia, ergo.
Aliqua substantia est corpus.

Datisi.

Omnis homo est animal.
Aliquis homo est albus, ergo.
Aliquod album est animal.

Broccardo.

Aliquod corpus non est animal.
Omne corpus est substantia, ergo
Aliqua substantia non est animal.

Ferison.

Nullum animal est inanimatum.
Aliquod animal est album, ergo
Aliquod album non est inanimatum.

QVONIAM autem Syllogismi omnes, tam secundæ, quàm tertię figuræ sunt imperfecti, vt perfecti reddantur, ad illos quatuor modos primæ figuræ omnes sunt reducendi, cum autē reducantur, aut per conuersionem propositionū, aut per imposibile, priusquam ostendamus, quo modo reducantur, de conuersionibus agendum videtur.

De conuersione.

CONVERSIO igitur est mutatio prædicati in subiectum, & subiecti in prędicatum, vt nullus homo est equus, si reciprocat, seu ad conuersionem deducatur, fiet, nullus equus est homo.

Con-

Conuersio est duplex,alia simplex,& alia per accidens;Conuersio simpliciter dicta est, quando neque quantitas,neque qualitas in conuersione mutatur,vt est,nullus homo est lapis, & nullus lapis est homo.

Conuersio per accidens est,quando quantitas mutatur,hoc est si propositio erat vniuersalis,in conuersione fiat particularis,vt exempli gratia, omnis homo est animal, quoddam animal est homo.

Cum itaque in figura, quam superius pinximus, quatuor sint propositiones, illarum duæ simpliciter conuertuntur, vniuersalis scilicet negatiua,& particularis affirmatiua, vt nullus homo est albus,nullum albū est homo,quidam homo est albus,quoddam albū est homo, particularis uerò negatiua a neutro modo cōuertitur, & hæc satis abundè sint de cōuersionibus dicta, per quas omnes syllogismi, tam secundæ quam tertiæ figuræ,ad quatuor primos primæ reducūtur,præter quam Barocco,& Broccardo, qui ad primos primæ reducuntur per impossibiles; quod quomodo fiat,declarabitur inferius.

Omnes igitur Syllogismi,tam secundæ,quam tertiæ figuræ, qui à B.incipiunt,ad Barbara sunt reducendi,qui ad C.ad Cęlarent,qui à D. ad Darii,& qui ab F. ad Ferio,& in quacunque syllaba erit S.dictorum modorum, propositio illa erit conuertenda simpliciter,vbi P.per accidens, vbi M.transponenda erit propositio, hoc est si prius erat maior,facienda est minor,& è conuerso, vt si reducēdus sit syllogismus in Cęsare, qui sit verbi gratia.

Cæsare.

Nullus lapis est animal,

Omnis homo est animal, ergo.
Nullus homo est lapis.

Hic syllogismus reducendus est ad Celarent à C. enim incipit Cæsare, & cum in priori syllaba sit. S. propositio illa conuertenda est simpliciter & sic fiet reductio, vt si dicamus.

Cælarent.

Nullum animal est lapis.
Omnis homo est animal, ergo
Nullus homo est lapis.

Exemplum Camestres.

Omne animal est corpus.
Nullus color est corpus, ergo
Nullus color est animal.

Cum in priori syllaba huiusmodi sit. M. propositio illa est transponēda, hoc est facienda est minor propositio; & cum in secunda syllaba sit. s. secunda propositio, quæ erat minor, conuertenda est simpliciter, & facienda est maior propositio, in tertia quoque syllaba, cum sit. s. conuersio conclusionis simpliciter fieri debet, & sic fiet reductio ad Celarēt; at si reducēdus sit syllogismus superius positus, hunc in modum fieri debet.

Cęlarent.

Nullum Corpus est color.
Omne animal est corpus, ergo
Nullum animal est color.

Exemplum Felapton.

Nullus lapis est homo.
Omnis lapis est corpus, ergo
Aliquod corpus non est homo.

Hic syllogismus reducendus est ad Ferio, quoniam Felapton incipit per. F. & cum in secunda syllaba sit. P. minor propositio conuertenda est

per

per accidēs,& sic fiet reductio ad Ferio, in hunc modum.

Ferio.

Nullus lapis est homo.
Aliquod corpus est lapis,ergo
Aliquod corpus non est homo.

Et sic eędem Regulæ seruandæ sunt in oībus.

Sunt solum duo modi, qui per reductionem ad impossibile perficiuntur,& ad Barbara reducuntur.hi autem sunt Barocco,& Brocardo.

Reductio ad impossibile fit, cum accipientes nos contradictorium conclusionis,cogimus cōdisputantē affirmare oppositum alterius propositionum superius concessarum. Si igitur Syllogismus in Barocco reducendus sit ad Barbara, hunc in modum fit reductio,sumitur contradictorium conclusionis, quod cōtradictorium in syllogismo ad Barbara reducto, debet esse loco minoris propositionis; propositio verò, quæ in Barocco erat maior, in syllogismo reducto debet similiter esse maior, quibus sic positis, ex necessitate sequitur pro conclusione contradictorium illius propositionis, quæ in Barocco erat minor;hoc autem exemplum infra positum clarius vobis ostendet.

Barocco.

Omne animal est corpus.
Quædam substantia non est corpus,ergo
Quædam substantia non est animal.

Reductiō ad Barbara.

Omne animal est corpus.
Omnis substantia est animal,ergo
Omnis substantia est corpus.

In Brocardo verò, reducendo ad Barbara, sumitur

mitur contradictorium conclusionis, & fit maior propositio, deinde minor non mutatur, sed eodem pacto manet, quo in Broccardo; quibus propositionibus duabus sic positis, de necessitate sequitur oppositũ illius propositionis, quę in Barocco erat maior, cuius exẽplũ infra ponitur.

Broccardo.

Quoddam corpus non est animal.
Omne corpus est substantia, ergo.
Quædam substantia non est animal.

Reductio ad Barbara.

Omnis substantia est animal.
Omne corpus est substantia, ergo.
Omne corpus est animal.

De Hypotheticis syllogismis.

Quoniam syllogismorum duæ sunt species, Cathegoricorum, scilicet, & Hypotheticorum, cum de Cathegoricis hactenus egerimus, reliquum nunc est, vt de hypotheticis disseramus; hi autem sunt, qui ex suppositione concluduntur. & sunt quatuor, duo scilicet a positione, & duo à destructione; sed antequam de illis agamus, non ab re erit, si quid consequens, & quid antecedens sit, declaremus.

Est itaque cõsequens, quod sequitur ad aliud, & est idem cum prædicato. Antecedens verò est ad quod aliud sequitur, & est idem cũ subiecto, Quarè se semper in minus habebit antecedens, quàm consequens, vel saltem æqualiter.

Primus itaque modus est à positione antecedentis, ad positionem consequentis. hoc modo.
Si est homo, est animal.
Sed est homo, ergo
Est animal.

Et

Et hic modus vtilis eſt.
Aliud à poſitione conſequentis, ad poſitionem antecedentis, hoc modo.
Si eſt homo, eſt animal.
Sed eſt animal, ergo
Eſt homo.
Non valet, quia poteſt eſſe Equus, vel Bos.
Alius modus eſt à deſtructione antecedentis, ad deſtructionem conſequentis, hoc pacto.
Si eſt homo, eſt animal.
Sed non eſt homo, ergo
Non eſt animal.
Non valet, quia poteſt eſſe Leo, vel Equus.
Alius modus eſt à deſtructione conſequentis, ad deſtructionem antecedentis, & hic modus eſt vtilis, vti exemplum declarat.
Si eſt homo, eſt animal.
Sed non eſt animal, ergo
Non eſt homo.

Vnde ex his quatuor duo ſunt vtiles, alter quorum eſt a poſitione antecedentis, ad poſitionem conſequentis, & alter, qui eſt, à deſtructione conſequentis, ad deſtructionem antecedentis, reliqui vero duo ſunt inutiles, & hæc ſunt, quæ de ſyllogiſmis, tum Cathegoricis, tum Hypotheticis breuiter, & conquiſite dicenda eſſe duximus.

FINIS.

